

Ivar Aasen

Brev og Dagbøker

Band 1: Brev 1838–1861

Ved Reidar Djupedal

Det Norske Samlaget, Oslo 1957

Prenta med tilskot frå Noregs Ålmennevitskaplege Forskingsråd

Prenta hjå Reistad & sønn, Oslo

Førebels elektronisk utgåve desember 2002 ved Nynorsk kultursentrum.

Om den elektroniske utgåva

Verket vart digitalisert av Dokumentasjonsprosjektet ved Universitetet i Oslo i 1998. I denne førebelse elektroniske utgåva er ikkje merknadene til Reidar Djupedal med. Nokre kodar i skarpe <klammer> er synlege i teksten, mellom anna med sidetal frå bokutgåva. Innhaldslista er flytt fremst, og ho refererer til sidetal i bokutgåva.

Nynorsk kultursentrum, desember 2002

Oddmund L. Hoel

INNHALDSLISTE

Faksimile av brev nr. 1 6

Faksimile av slutten på nr. 35 7

Faksimile av slutten på brev nr.129 8

Føreord 9

1.	1828, 20.3.	Jon Ivarson Aasen	11
2.	1831, 6.8.	Frants Henrik Blichfeldt	11

3.	1831, 28.8.	"Religions-Lærdomme"	12
4.	1831, 27. og 28.9.	H. C. Thoresens spørsmål	14
5.	1833,	Om sysken og foreldre	15
6.	1833,	Tankar om oppsedinga	17
7.	1833,	Utan tilskrift	18
8.	1833,	Sjølviografiske oppteikningar	18
9.	1833, 2.5.	Ola Olson Folkestadrette	20
10.	1833, juli	Om skuletilfanget	21
11.	1833, 3.12.	Anders Welle	21
12.	1833, 13.12.	Sivert R. Aarflot	22
13.	1833, 27.12.	Sivert R. Aarflot	23
14.	1834, 29.3.	Sivert R. Aarflot	24
15.	1834, 22.5.	Sivert R. Aarflot	25
16.	1834,	Sivert R. Aarflot	26
17.	1834, 17.6.	Sivert R. Aarflot	26
18.	1834, 16.10.	Sivert R. Aarflot	27
19.	1835, 27.6.	Sivert R. Aarflot	28
20.	1835, 1.9.	Sivert R. Aarflot	29
21.	1835, 16.11.	Utan tilskrift	29
22.	1835,	Hans Conrad Thoresen	29
23.	1835, 5.12.	Sivert R. Aarflot	30
24.	1836, 19.1.	Sivert R. Aarflot	32
25.	1836, 27.2.	Sivert Aarflot, minnedikt	33
26.	1836,	Frå "Originale Fragmenter og Blandinger"	35
27.	1836,	Frå "Originale Fragmenter og Blandinger"	35
28.	1836,	Frå "Originale Fragmenter og Blandinger"	36
29.	1836,	Frå "Originale Fragmenter og Blandinger"	38
30.	1837, 11.2.	Arkiv for Læsning	40
31.	1840, 7.1.	Tanker og Bemærkninger	40
32.	1840, 18.1.	Tanker og Bemærkninger	41
33.	1841, 10.8.	Sjølviografi	43
34.	1841, 27.12.	Jacob Neumann	46
35.	1842, 23.7.	Vitskapsselskapet	47

36.	1842, 11.8.	Frederik Moltke Bugge	48
37.	1842, 1.9.	Vitskapsselskapet	49
38.	1842,	Anders Welle	50
39.	1842, 29.10.	Ludvig J. Daae	50
40.	1842, 30.10.	Maurits R. Aarflot	52
41.	1842, 7.11.	Vitskapsselskapet	54
42.	1842, 17.11.	Jacob Neumann	55
43.	1843, 8.1.	Maurits R. Aarflot	56
44.	1843, 16.1.	Ludvig J. Daae	59
45.	1843, 16.1.	Maurits R. Aarflot	62
46.	1843, 21.3.	Maurits R. Aarflot	63
47.	1843, 28.3.	Vitskapsselskapet	66
48.	1843, 28.4.	Søren Leigh	68
49.	1843, 11.6.	Maurits R. Aarflot	68
50.	1843, 18.6.	Ludvig J. Daae	71
51.	1843, 19.6.	Conrad Nicolai Schwach	74
52.	1843, 25.8.	Maurits R. Aarflot	75
53.	1843, 26.8.	Vitskapsselskapet	76
54.	1843, 26.8.	Conrad Nicolai Schwach	78
55.	1843, 16.10.	Conrad Nicolai Schwach	78
56.	1844, 11.1.	Vitskapsselskapet	79
57.	1844, 21.3.	Vitskapsselskapet	80
58.	1844, 22.3.	Maurits R. Aarflot	81
59.	1844, 29.3.	Niels Alstrup	83
60.	1844, 28.6.	Vitskapsselskapet	84
61.	1844, 4.7.	Maurits R. Aarflot	86
62.	1844, 4.7.	Niels Alstrup	89
63.	1844, 4.7.	Ludvig J. Daae	90
64.	1844, 4.7.	Theodor von Schlanbusch	90
65.	1844, 4.7.	Henrik O. Johnsen	90
66.	1844, 2.8.	Postopnaren i Roaldstveit	91
67.	1844, 12.8.	Christian Brudvig	91
68.	1844, 22.8.	Vitskapsselskapet	92

69.	1844, 22.8.	Vitskapsselskapet	92
70.	1844, 22.8.	Maurits R. Aarflot	93
71.	1844, 14.9.	Vitskapsselskapet	95
72.	1844, 24.9.	Postkontoret i Stavanger	96
73.	1844, 24.9.	Postopnaren i Skånevik	96
74.	1844, 21.10.	Postkontoret i Stavanger	96
75.	1844, 29.10.	Vitskapsselskapet	96
76.	1844, 29.10.	Vitskapsselskapet	97
77.	1844, 31.12.	Vitskapsselskapet	97
78.	1844, 31.12.	Maurits R. Aarflot	100
79.	1845, 15.1.	Andreas Faye	102
80.	1845, 15.1.	Andreas Faye	103
81.	1845, 15.1.	Andreas Faye	104
82.	1845, 29.5.	Vitskapsselskapet	108
83.	1845, 6.6.	Maurits R. Aarflot	108
84.	1845, 26.6.	Vitskapsselskapet	110
85.	1845, 26.6.	Vitskapsselskapet	112
86.	1845, 26.6.	Frederik Moltke Bugge	112
87.	1845, 4.9.	Ludvig J. Daae	114
88.	1845, 4.9.	Maurits R. Aarflot	115
89.	1845, 25.10.	Maurits R. Aarflot	117
90.	1845, 25.10.	Rasmus Aarflot, minnedikt	119
91.	1845, 13.11.	Vitskapsselskapet	121
92.	1846, 6.1.	Maurits R. Aarflot	122
93.	1846, 14.8.	Frederik Moltke Bugge	125
94.	1846, 27.10.	Vitskapsselskapet	126
95.	1846, 18.12.	Maurits R. Aarflot	130
96.	1846, 31.12.	Vitskapsselskapet	133
97.	1847, 15.3.	Maurits R. Aarflot	136
98.	1847, 7.10.	Vitskapsselskapet	139
99.	1847, 7.10.	Frederik Moltke Bugge	141
100.	1847, 4.11.	Maurits R. Aarflot	143
101.	1847, 9.11.	Olaus Vullum	145

102.	1847, 23.11.	Vitskapsselskapet	148
103.	1847, 23.11.	Vitskapsselskapet	150
104.	1848, 13.1.	Maurits R. Aarflot	150
105.	1848, 25.4.	Vitskapsselskapet	154
106.	1848, 25.4.	Vitskapsselskapet	155
107.	1848, 19.5.	Maurits R. Aarflot	155
108.	1848, 22.7.	Magnus Brostrup Landstad	158
109.	1848, 6.8.	Maurits R. Aarflot	164
110.	1848, 29.9.	Vitskapsselskapet	168
111.	1848, 3.10.	Magnus Brostrup Landstad	170
112.	1849, 6.2.	Vitskapsselskapet	175
113.	1849, 30.3.	Vitskapsselskapet	175
114.	1849, 12.4.	Jon Ivarson Aasen	175
115.	1849, 12.4.	Jon Ivarson Aasen, fullmakt	177
116.	1849, 13.4.	Maurits R. Aarflot	177
117.	1849, 24.4.	Bjarne Kofod	179
117 b.	1849, 24.4.	Bjarne Kofod	180
118.	1849, 16.5.	Det norske Studentersamfund	181
119.	1849, 29.5.	Tilskrift på eit lånebrev	181
120.	1849, 2.10.	Olaus Vullum	181
121.	1849, 16.10.	Vitskapsselskapet	185
122.	1849, 16.10.	Vitskapsselskapet	185
123.	1850, 4.4.	Vitskapsselskapet	185
124.	1850, 4.4.	Lars Barstad	185
125.	1850, 5.4.	Maurits R. Aarflot	186
126.	1850, 14.5.	Vitskapsselskapet	188
127.	1850, 14.6.	Vitskapsselskapet	189
128.	1850, 5.7.	Vitskapsselskapet	189
129.	1850, 30.7.	Vitskapsselskapet	192
130.	1850, 30.7.	Vitskapsselskapet	193
131.	1850, 1.11.	Marie Landmark	195
132.	1850, 2.11.	Ludvig L. Daae	195
133.	1850, 9.11.	Carl Richard Unger	197

134.	1850, 30.11.	Vitskapsselskapet	200
135.	1850, 30.11.	Feilberg og Landmark	200
136.	1851, 25.1.	Kyrkjedepartementet	200
137.	1851, januar	Ludvig L. Daae	201
138.	1851, 1.3.	Nils Halvorson Trønnes	202
139.	1851, 5.4.	Carl Richard Unger	203
140.	1851, 3.5.	Carl Richard Unger	207
141.	1851, 2.8.	Carl Richard Unger	209
142.	1851, 9.8.	Ludvig J. Daae	210
143.	1851, 20.9.	Pål Pålson Leikongbakken	212
144.	1851, 13.10.	Maurits R. Aarflot	213
145.	1851, 13.10.	Jon Ivarson Aasen	216
146.	1851, 15.10.	Hans Conrad Thoresen	216
147.	1851, 15.10.	Hans Conrad Thoresen	217
148.	1851, 6.11.	Maurits R. Aarflot	217
149.	1851, 25.11.	Magnus Brostrup Landstad	219
150.	1851, 8.12.	Maurits R. Aarflot	220
151.	1851, 17.12.	Ludvig L. Daae	222
152.	1851, 31.12.	Arbeidsmelding for 1851	223
153.	1852, 23.2.	Ola Ryste	226
154.	1852, 23.2.	Maurits R. Aarflot	227
155.	1852, 3.4.	To omsetjingar av "Finnlendske Visa"	230
156.	1852, 16.4.	Magnus Brostrup Landstad	231
157.	1852, 26.4.	Maurits R. Aarflot	233
158.	1852, 31.5.	Ludvig L. Daae	234
159.	1852, 13.9.	Maurits R. Aarflot	238
160.	1852, 13.9.	Jon Ivarson Aasen	240
161.	1852, 3.12.	Magnus Brostrup Landstad	240
162.	1852, 28.12.	Magnus Brostrup Landstad	241
163.	1852, 31.12.	Arbeidsmelding for 1852	244
164.	1853, 31.1.	Gabriel Odland	247
165.	1853, 31.1.	Vitskapsselskapet	248
166.	1853, 20.6.	Påskrift i "Prøver af Landsmaalet"	248

167.	1853, 20.6.	Påskrift i "Prøver af Landsmaalet"	248
168.	1853, 20.6.	Påskrift i "Prøver af Landsmaalet"	248
169.	1853, 20.6.	Påskrift i "Prøver af Landsmaalet"	249
170.	1853, 4.7.	Maurits R. Aarflot	249
171.	1853, 31.10.	Maurits R. Aarflot	252
172.	1853, 8.11.	Christian Haldorsen	254
173.	1853, 12.12.	Maurits R. Aarflot	254
174.	1853, 31.12.	Arbeidsmelding for 1853	256
175.	1854, 8.6.	Ivar Ivarson Melset	258
176.	1854, 9.6.	Jon Ivarson Aasen	260
177.	1854, 27.6.	Kyrkjedepartementet	260
178.	1854, 1.11.	Peder J. Fauchald	261
179.	1854, 22.12.	Maurits R. Aarflot	262
180.	1854, 30.12.	Arbeidsmelding for 1854	264
181.	1855, 19.2.	Maurits R. Aarflot	267
182.	1855, 16.4.	Benedicte Hundevadt, stambokvers	271
183.	1855, 20.6.	Maurits R. Aarflot	272
184.	1855, 23.7.	Carl Gustaf Zetterquist	273
185.	1855, 8.8.	Maurits R. Aarflot	275
186.	1855, 27.9.	Maurits R. Aarflot	277
187.	1855, 27.9.	Jon Ivarson Aasen	279
188.	1855, 18.10.	Marta Skjelderup	280
189.	1855, 18.10.	Jørgen Rødsæt	282
190.	1855, 18.10.	Johan Blichfeldt	283
191.	1855, 15.11.	Bård Ose	284
192.	1855, 15.11.	Anders Welle	284
193.	1855, 6.12.	Maurits R. Aarflot	285
194.	1855, 31.12.	Arbeidsmelding for 1855	287
195.	1856, 7.3.	Hansine Menne, stambokvers	290
196.	1856, 7.3.	Hansine Menne, stambokvers	290
197.	1856,	Fråsegn om "Kierlighed uden Strømper"	291
198.	1856, 15.4.	Magnus Brostrup Landstad	291
199.	1856, 15.4.	Ole Sommer, stambokvers	296

200.	1856, 17.4.	Ludvig L. Daae	297
201.	1856, 30.4.	Finans- og Tolldepartementet	301
202.	1856, 4.6.	Påskrift i "Norske Ordsprog"	301
203.	1856, 11.9.	Ludvig L. Daae	302
204.	1856, 29.12.	Ivar Ivarson Melset	304
205.	1856, 29.12.	Maurits R. Aarflot	305
206.	1856, 31.12.	Arbeidsmelding for 1856	305
207.	1857, 27.1.	Johan Lindeqvist	308
208.	1857, 27.1.	Ordliste etter Johan Lindeqvist	309
209.	1857, 30.3.	Anders Reitan	311
210.	1857, 2.4.	Ludvig L. Daae	312
211.	1857, 30.4.	Vitskapsselskapet	315
212.	1857, 9.10.	Folmer Dyrland	317
213.	1857, 2.11.	Hans Anton Schjølberg	317
214.	1857, 5.11.	Ludvig L. Daae	319
215.	1857, 3.12.	Videnskabs-Selskabet i Christiania	323
216.	1857, 31.12.	Arbeidsmelding for 1857	324
217.	1858, 20.5.	Jon Ivarson Aasen	327
218.	1858, 20.5.	Ludvig L. Daae	327
219.	1858, 27.5.	Anders Reitan	330
220.	1858, 27.5.	Olav Bjørgum	332
221.	1858, juni	Magnus Brostrup Landstad, merknader	333
222.	1858, 3.10.	Maurits R. Aarflot	343
223.	1858, 3.10.	Or Landsleigebolken	344
224.	1858, 9.10.	Løytnant Møller	349
225.	1858, 15.11.	Eirik Sommer	349
226.	1858, 15.11.	Eirik Sommer, merknader	351
227.	1858, 31.12.	Arbeidsmelding for 1858	352
228.	1859, 5.3.	Den burtkomne Sonen	355
229.	1859, 10.3.	Siegwart Petersen	357
230.	1858, 12.3.	Genesis	359
231.	1858, 9.6.	Marius Nygaard	363
232.	1858, 10.6.	Elias Thesen	372

233.	1858, 21.6.	Jon Ivarson Aasen	373
234.	1858,	"Stykker i Landsmaalet", føreord	375
235.	1858,	"Prøver af Folkesproget", føreord	375
236.	1858, 31.12.	Arbeidsmelding for 1859	376
237.	1860, 30.3.	Werner Hosewinckel Christie	378
238.	1860, 31.12.	Arbeidsmelding for 1860	382
239.	1861, 11.6.	Elias Thesen	385
240.	1861, 15.8.	Eirik Sommer	387
241.	1861, 15.8.	Eirik Sommer, merknader	389
242.	1861, 23.9.	Eirik Sommer	391
243.	1861, 29.10.	Eirik Sommer	392
244.	1861, 22.11.	Marie Landmark	394
245.	1861, 6.12.	Eirik Sommer	395
246.	1861, 6.12.	Eirik Sommer, merknader	396
247.	1861, 23.12.	Jon Ivarson Aasen	398
248.	1861, 31.12.	Arbeidsmelding for 1861	399

Opplysningar og merknader 403

Faksimile av slutten på brev nr. 232 502

Forkortingsliste 503

F Ø R E O R D

Denne utgåva av Ivar Aasens brev og dagbøker inneheld alle dei brev frå Ivar Aasen som eg har fått kjennskap til. Breva er prenta etter originalhandskrifter, men i mange høve er Aasens brevkladdar nytta til tekstgrunnlag, sidan originalbrev ikkje har vore å finna. Breva vert prenta utan utelatingar. Brev til Ivar Aasen har eg sitert eller referert i Opplysningar og merknader.

Når det gjeld opplysningar om utgåva elles, viser eg til merknader om tilfang, gjevingsmåte m. m. i eit seinare band. Her vil ein òg finna register.

Når denne utgåva no kan koma ut vil eg serleg takka Noregs ålmennevitskaplege forskingsråd som har kosta utgåva, og Det norske Samlaget som har teke på seg utgjevinga. Vidare vil eg takka dei mange institusjonar og privatfolk som har gjeve meg opplysningar og hjelp, og som har lånt ut handskrifter. Serleg vil eg takka Universitetsbiblioteket i Oslo.

Oslo den 22. mars 1957

Reidar Djupedal

<side nr=11>

IVAR AASENS BREV 1828-1861

1. *Jon Ivarson Aasen, 20. 3. 1828.*

Gode Ven og Broder J. I. S. A.

Jeg haver længe været tænkt paa at tilmelde Dem nogle faa Linier og siden det nu er længe siden De var hjemme og vi intet have spurgt ifra Dem derfor er det jeg nu yder Dem denne lille Skrivelse med flittig Hilsen at jeg lever væl med Helse og Sundhed og ønsker at høre det sa/-m/e fra Dem igjen. Dog er det slutteligt at I for Veyrets Uroligheds Skyld hidindtil lidet haver vundet med Fiskriet og altsaa er det for dem der holde sig Føde og sø Redskab liden Fordeel at erholde[.] Intet videre denne Gang end jeg ønsker at høre og spørge Deres Velstand og Velgaaende for Nærværende Tid[.]

Vær hermed hilset:

Jon Iversen Aas

Iver Mortensen Ytrestøl[1]

og Stener Pedersen Welle

Aasen d. 20 Martz 1828.

Andreas Iversen Aas.

Nogen Nyhed ved jeg ikke her at indlade men dersom Dem gives Tid og Leylighed dertil, saa ønsker jeg meget gjerne at faa Skrivelse fra Dem igjæn. - Vi lever allesa/-m/en væl for nærværende Tid.

Utanpå: Til/Velagte/Jon Iversen Aasen/som ligger til Fiske i/Watøen/Brevet bringes til Watøen.

2. *Frants Henrik Blichfeldt, 6. 8. 1831.*

Undertegnede vover herved i Ydmyghed at ansøge Deres Velbaarne Velærverdighed om erholdelsen af det Skoleholderombud som Kirkesanger Anders Welle hidindtil har bestyret men nu skal være entlediget fra. - Aarsagen hvorfor jeg gjør denne Ansøgning er især at min Helbreds Forfatning til ved tungt Arbeide at erhvæve mit Brød ikke er den bedste, hvilket jeg skjønt Ung allerede har erfaret. - Hvad mine Kundskaber angaar for med Tiden at kunne blive en brugbar Skoleholder, da kjender Deres Velærværdighed disse, som skjønt endnu smaa, dog ved fortsat Øvelse, især naar jeg kunde faae en saadan dertil beqvem Leilighed forhaabentlig kunde formeres.

<side nr=12>

Den Tid jeg havde det gode at nyde Deres Forberedelse til den hellige Confirmation, gav De mig ofte det opmuntrende Haab at jeg ved indtræffende Leilighed kunde vænte at blive ansat i Skoleholdertjenesten; og ved nu senest at tale med Deres Velærværdighed om det nu ansøgende Ombud blev vel Haabet ikke ganske nedstødt, men saavidt jeg kunde mærke af Deres Yttringer, skulde det meste som nu var i Vejen være at jeg skulde have overgivet mig til et secteriskt Væsen, men dette maa vist være Deres Velærværdighed forebragt af nogen min Avindsmand /: hvoraf vel faa kan rose [sig] at være frie :/ for at lægge hindringer i Vejen for min Ansættelse til et saadant Levebrød, og jeg erklærer dette foregivende for aabenbar Usandhed, thi den christelige Religion som De har indprænte[t] mig er i Forening med et velført Liv mig nok til Salighed uden nogen se[cte]riskt Forbindelse ifald ellers nogen saadan her gives. Jeg haaber saaledes at Deres Velærværdighed til Befordring af mit saavel Aandelige og timelige Vel gunstigst sætter mig i den ansøgte Tjen[este] hvori jeg ønsker og Haaber ved Guds Naade Kraf[t] og Bistand at kunde blive et skjønt svagt Redskab til Guds Ære[s] udbredelse og mine Medmenneskers Gavn.

Aasen d. [6. 8. 1831].

Allerærbødigst
[Iver Andreas Aasen].

3. *Utgreiing om "Religions-Lærdomme", 28. 8. 1831.*

R e l i g i o n s - L æ r d o m m e ,
skrevne i Aaret 1831.

(Copie af et Prøveskrift, skrevet 28 August 1831.)

Guds Hensigt med Menneskenes Skabelse, var deres sande evigvarende Lyksalighed. Denne skulde de, begavede med Fornuft og Frivillie, nyde uden Synd og Sorg. Men som de ved Ulydighed mod Skaberen, faldt af fra Ham, saa kom de derved i en langt ulyksa[li]gere Tilstand. Af denne skulde de dog omsider befries ved den forjættede Messias. Ved Troen paa denne tilkommende Saliggjører, bleve Fædrene i det gamle Testamente salige. I Tidens Fylde blev denne Forløser sendt til Verden, paatog sig den menneskelige Natur, og som en guddommelig Profet, lærte Menneskene Guds Villie til Salighed.

Han paatog sig den ganske Menneskeslægtes Synder, og leed derfor Piine og Død. Alt for vor Salighed, og vor Synds Forsonelse lod han sig bespotte, hudstryge, tornekrone, og tilsidst korsfæste som en Misdæder. Af Graven opstod han paa tredie Dag, gik siden omkring i fyrretyve Dage, og aabenbarede sig ofte for sine Discipler og lærde dem. Da han nu havde fuldkommet Igjenløsnings-Værket, og seiret over Synden, Døden og Djevelen, forlod han denne Jord, og hævede sig op over Naturens Grændser, til sin evige Majestætes Sæde, og gjensendte os Talsmanden, den Helligaand til at lære og oplyse os i denne saliggjørende Lærdom han har efterladt os. Denne meddeler os

<side nr=13>

Jesu Naade til Salighed, strax efter vor Fødsel, ved den hellige Daab, hvorved vi indlemmes i Christi Kirke, og forbinde os til at forsage alt ondt og syndigt Væsen, og forblive i stadig Troe paa den treenige Gud. Efterat vi ere oplærte i den Christelige Religion, gentage vi selv denne Pagt med Gud, offentlig for vore Medkristne, blandt hvilke vi antages til fælles Deeltagelse i det hellige Alterens Sakramente, hvori vi nyde vor Frelseres sande Legem og Blod, til et Pant paa vore Synders Forladelse, saafremt vi med sand Bodfærdighed og Troe, have fattet alvorlig Afskye til al Synd, og sand Længsel efter Naaden i Christo. Det er den Hellig-Aands første velgjørende Virkning ved os, at han ved Ordet rører vores Hjærte, viser os vor egen Elendighed og Jesu store Naade, lærer os at vi ikke kan have Deel i denne, eller vente Saligheden, uden ved sand Omvendelse eller Hjærtets Forbedring.

Denne Virkning af Guds Aand i Menneskets Sjæl, kaldes Guds foreko/-m/ende Naade, hvormed han i Naadens Tid vil bevæge alle Syndere til Omvendelse, og Saligheds Forarbeidelse. Men den største Deel af Menneskene, foragte denne tilbudne Naade, hvorfor og, de ei heller faa Deel i

Saligheden. Den som nu antager dette Guds Kald, og undersøger sin Sjæls Tilstand, efter Guds Ord, han opvækkes af den aandelige Følesløshed og Sikkerhed, angrer, med inderlig Skamfuldhed, sit syndige Levnet, fatter et sandt Forsæt til at forbedre sig og griber, med Begjærlighed, Guds Naade i Christi Fortjeneste. Denne Forandring hos et Menneske kaldes Igjenfødsel, og den Tilegnelse af Jesu Naade, som han derved gjør sig, kaldes Troen, men skal denne Troe være sand, saa maa det være dens Egenskab, at den ikke mere kan lide et syndigt Væsen, men at den benaadete Synder, bestræber sig for, af sand Kjerlighed til Gud, at gjøre hans Villie med Lyst og Attraae, og aldrig kan han føre det over sit Hjærte at gjøre forsætlig ondt. Han bruger nu Naademidlerne med hellig Ærefrygt for Gud og søger al sin Kraft hos Jesum og stoler ikke paa sin egen Retfærdighed, da Denne er som et besmittet Klæde. Det være langt fra den sande Christen at overgive sig til noget secterisk Væsen, under Paaskud af at være bedre end Andre. Han meget mere er velsindet mod alle Mennesker, og fører en ydmyg, kjærlig og blid Omgang med Alle, i et redeligt Sindelag, saa at al Verden kan see og kjænde at han er et Guds Barn. Den som saaledes lever og bliver bestandig indtil Enden, han lever i Jesus Samfund, og dør i Haabet om en evig Salighed, thi ved at udgaa af denne Verden, træder han ind i den lyse Evighed, hvor han evig skal mættes med Glæde for Guds Ansigt.

Aasen den 29 September 1831.

Iver Andreas Iversen

Aas.

Skrevet den 28 August forud foreviist paa Øren den 2den September og paa Raftenes den 27de September.

<side nr=14>

4.Hans Conrad Thoresens spørgsmål ved Ivar Aasens skulelærareksamen, 27. 9. og 28. 9. 1831.

Nogle af Hr. Provst H. C. Thoresens Spørgsmaale
den 27de og 28de September 1831.

I hvilken af de bibelske Bøger fortælles os Verdens Skabelse?

I første Mosebog.

Hvad betyder det Ord Adam?

Af Jord.

Hvad betyder det Ord Eva?

Alles Moder.

Hvilke Sønner havde Adam?

Tre, nemlig: Cain, Abel og Seth.

Hvad betyder det Ord Abel?

Forgjængelighed.

Hvad betyder det Ord Eden?

Yndighed.

Hvorved ødelagde Gud Verden for Menneskenes Synder?

Ved en Vandflod.

Hvilken Familie bevarede Gud over Vandfloden?

Noes Familie.

Hvorved?

Et stort Skib kaldt Arken.

Hvilken af Noes Efterko/-m/ere er især en mærkværdig Mand?

Abraham.

Hvorved blev han mærkværdig?

Ved sin faste Troe til Guds Forjættelse.

Hvorledes lød Guds Forjættelse til ham?

I dig og i din Sæd skal alle Jordens Slægt[er] velsignes.

Hvorved paadrog Jesus sig sine Samtidiges Fjendskab?

Fordi han saa ofte bebreidede dem deres Hyklerie og Vantro.

Hvilket et Folkeslag var det han meest prædikede imod?

Pharisæerne.

Hvor har Jesus lært at hans Lære var langt fuldkomnere end Mose Lov?

I sin Bjærgprædiken.

Hvor staar denne Bjærgprædiken?

I Mathæi 5, 6, og 7, Bog.

Hvorledes siger Jesus at vi skal give Almisse?

Naar du giver Almisse, da lad ikke din venstre Haand vide hvad din høire gjør.

<side nr=15>

Hvad vil han dermed sige?

At du skal glemme det med dig selv, strax du har givet den. Hvad betyder Jesu Bebreidelse til Farisæerne: "I sie Myggen af og nedsluge Kamelen"?

At de holdt strængt over smaa udvortes Ting og tilsidesatte dem der var af større Vigtighed, læs herom i Math. 23, 23-24.

Nævn mig Jesu tolv Apostler?

Peder, Jacobus og Johannes, Andreas, Phillipus og Bartholomæus, Thomas, Mathæus, Jacob Alfæi s[øn,] Judas Thaddæus, Simon Zelotes og Judas Ischarioth.

Viser Gud altid sin Retfærdighed her i dette Liv?

Nei.

Kan du sige mig nogen Lignelse Jesus har sagt derom?

Jo, Om den fattige Lazarus og den riige Mand.

Kunde Gud altid straffe de Onde og belønne de Gode her i Verden?

Nei.

Gjemmer han derfor ikke begge Deelev til hiint Liv?

Jo.

Hvilken Lignelse fremsatte Jesus derom?

Den om Klinten og Hveden.

Hvo er din Næste?

Alle Mennesker.

Er en Tyrk, en Hedning ogsaa din Næste?

Ja!

Hvorfor?

Fordi han er et Men[n]eske.

Hvilken Lignelse fortalte Jesus desangaaende?

Den om den barmhjertige Samaritan.

Stoksund den 27 September 1831.

I. A. Aas A. Tø/-m/erbak O. Welsvig.

5. *Om sysken og foreldre, 1833.*

Memories.

I Aaret 1821 døde min Søster Ragnilde Iversdatter Aasen i sin Alders 20de Aar. Hun var i sit Liv meget blid, talende, sorgfri og munter, saa Enhver der kjendte hende, billig yndede hendes frimodige Sind og venlige Omgængelse. Der nu hendes sidste Tid var forhaanden, begyndte hendes Døds Sygdom vel en 5 a 6 Uger før Legemets endelige Opløsning. Denne Sygdom var meget haard, og bestandig smertefuld saa man meget beundrede den Lidendes Taalmodighed.

Denne Gang var jeg endnu ung og altsaa ikke saa opmærksom paa den Døendes Tale og Ytringer, men dog dette erindrer jeg at hun forestillede

<side nr=16>

sig det ikke var en let Sag at komme i Himmelen men derimod Noget som udfordrede bestandig Kamp og Strid. Da nu denne vor Afdødes sidste Dag frembrød, syntes det som al den forrige Vaande og Smerte, der saa haardt bespendte hendes Legeme, var nu ganske forbie. Til sidste Aandedræt beholdt hun endnu Evne til at tale med sine Forældre og Venner og tage Afskeed med dem. Det syntes som hun kunde forud vide sin Opløsnings Time; hun skjønnede, og det med største Rolighed og Aandsnærværelse, sine Klæder, og hvad hun eyede, til sine Sødskende og sin Stedmoder, der saa trolig opvartede hende. Derefter tog hun en rørende Afskeed med Forældre og Venner, og det med trofaste Haandtryk, og Ord som man kunde vente af den Erfarne, og endog den vellærde Olding. Efter saaledes at have forladt Verden, og talet sine Afskedsord ud, lagde hun sig paa Sengen, som til at sove, og i samme Øyeblik opgav Aanden. Hendes Døds Stund var saaledes et livagtigt Exempel paa hvad det er at døe rolig, og vi haabe at denne unge, og endnu i Verdens Bekymringer ey indviklede Sjel, var Gud behagelig og følgelig at han hastede med at borthente den fra Ondskaben.

Visdomsbog. Cap. [4] Vers [14]

I Aaret 1826 den 12 Mai døde min Fader Iver Johnsen Aasen i en Alder af 69 Aar. Hans Dødssygdom varede noget over 2 Uger, og var af den Beskaffenhed at han for det Meste var uden for sig selv. I saadan Omstændighed kunde han lidet gjøre Rede for sin Tilstand saavel paa Sjelens som Legemets Vegne; kun sjelden kunde man mærke ret Samling hos ham i denne hans Sygdom, og dette varede indtil hans sidste Dag, da han om Morgenens i Confusion, stod op og gik ud, sigendes han vilde hjem igjen, uagtet han var ved sit Hjem; man bragte ham ind igjen det snarest man kunde. Der han nu

kom til Sengen, paafaldt ham en Daanelse, og da en af Naboerne just i det samme var nærværende saa lagde man ham i Sengen; og der han nu kom sig af bemeldte Daanelse, saa var han fra dette Øyeblik ganske med sig selv, og havde ganske Brugen af sin Forstand, men nu var Legemet saa meget svækket, og saa nær sin Opløsning, at han lidet kunde tale. Man opmuntrede ham til at gjøre Bønner og Sukke for sig til Herren, men han svarede: Gud veed vel, at jeg ikke nu er istand dertil, thi vil han vel optage det lige godt. Herpaa begjerede han en Psalme at synges for sig, man spurgte ham hvilken han vilde have. Herpaa svarede han ikke ganske bestemt. Men af hans Svar sluttede man at han ønskede Psalmen: "Mit Haab og Trøst og al Tillid". Man spurgte ham da, om han vilde have denne, hvorpaa han svarede: "Ja! lad det være den". Her bleve da disse Vers afsjungne, hvorunder den Døende holdt sig stille og, som det syntes, rolig ventede paa Opløsningens Øyeblik. Snart indfandt sig dette, efter at han havde hørt den saa passende Sang, da han nogle Minuter, derefter rolig hensov. Om den Afdødes Sjels Tilstand, skulle

<side nr=17>

vel vi ikke dømme, men Kjerlighed og Oprigtighed byder os og at dømme det bedste. Ja, hvem skyldte jeg vel mere Godt her paa Jorden, end den trofaste Fader, der saa utrettelig sørgede for mit Vel. Enddog min Lyst til Videnskaberne søgte han at befordre og give Næring til, og det i høyeste Grad. Og skjønt jeg ikke var mere end 12 Aar da han døde, saa havde jeg dog ham saa meget at takke for, at jeg i de Aar siden jeg begyndte at ville sysle med de boglige Kundskaber fik baade Leylighed at drive derpaa, og den Tilhjelpning som jeg der kunde vente. Kort sagt: For mig gjorde han hvad han kunde. Det samme gjorde han ogsaa for Andre, saa Enhver, der stod i noget Forhold, til ham, dybt følede hans Savn. I sit Liv var han fredsommelig, villig at hjælpe, stræbsom, og som oftest glad og frimodig. Han var ogsaa Elsker af Guds Ord, betragtede det Samme ofte og med Opmærksomhed og Andagt, og ofte saae man ham meget rørt af Ordet; Ja, jeg erindrer f. Ex., at han da han engang paa Bededagen læste den til Samme anordnede Bøn, blev saa betagen af Graad at

han ikke kunde fortsætte Læsningen, men maatte overlade Samme til min Stedmoder. Jeg vil saaledes ikke længer opholde mig dermed, da Dette ikke skrives, til almindelig, men kun til egen, Efterretning. Jeg haaber det Bedste i ovenmeldte Henseende, og ønsker at Alt maatte være mig til salig Nytte.

6. *Tankar om oppsedinga, 1833.*

Det forekommer meg som Noget, der, som Pligt, paaligger enhver Christen der føler Kald til at fremelske Dyden og undertrykke Lasten især hos den fremvoxende Ungdom, at angive og fremstille enhver Uskik som synes at have Fremgang iblant os; En saadan Yttring fremlegges da her i Anledning af den skadelige og altformange unge Gemytter besmittende Vellyst, hvormed især i Juletiden og fremefter hele Nætter hendrives i Dands, Drukkenskab og mere Saadant som tydelig røber den Efterladenhed som findes i de fleste Forældres Børneopdragelse. Man forestille sig en samlet Mængde af unge Personer af begge Kjøen, (maaskee tit sammenstevnede om Søndagen ved Kirken eller andre Sammenkomster,) naar Disse undertiden tilbringe den hele Nat fra Aftenen til om Morgen en i en letfærdig Dands, der oftest er ledsaget med uhøviske Ord og Gebærder til Forargelse for de Smaa der skulle troe paa Christum, end videre: en saadan Dandsesamling er ikke fornøyet med denne Tilfredsstillelse, den maa have Brændevin til end mere at ophidse sine utæmmede Begjerligheder og heri tager da gjerne enhver Yngling sin Deel, gik endog hans sidste Skjerv; (hertil giver ogsaa den altfor almindelige Brændevinsbrænd en rig Anledning) og hvorvidt et saadant Selskab kan gaae i denne som flere Liderligheder, det kan slutes af Enhver der kjender Ungdommens Daarlighed, dens endnu umodne Forstand samt heftige og ubøiede Villie besynderlig da naar Saadanne i Mængde ere samlede, fjern fra Forældres Opsyn. Strider ikke dette fuldkommen imod det sjette Bud af Guds almindelige Kjerlighedslov og tillige

<side nr=18>

mod vor dyrebare Frelses Fredstanker over sine I Genløste for hvilke han har lidt saa meget Ondt ikke for at vi skulle være Syndens Tjenere, thi da skulde

han selv have været det Samme men for at frie os fra Syndens Magt og Herredømme og at vi skulle erholde al muelig Lyksalighed i Evigheden, ved her at vandre den banede Vey i hans Efterfølgelse som ikke lover stor kjødelig Lyst og Fornøjelse men derimod aandelig i høyeste Grad. Det lægges da paa Enhvers Samvittighed der kan og bør virke mod Lastens Fremme, at gjøre Sit hertil, at denne og deraf flydende Lysters Udøvelse maa nogenledes standse paa det at sand Christendom ikke skal hindres og qvæles af Vellystens Torne men nyde sin frie Plantelse og Fremme, til Guds Ære og hans Menigheds Lyksalighed.

7. Utan tilskrift (1832-33).

Høistærede Ven!

Da De venskabeligst har anmodet mig om at jeg skulde skrive Dem til, saa maa jeg dog aldrig udsætte dette længere, thi det skulde maaskee vare det beqvemmeste, hvorved jeg kunde bevise en saadan Velgjører min erkjendtligste Tak, for den Godhed De bærer for mig, da jeg har Dem saameget at takke for min Kundskabs Forøgelse, Sproglæren og Retskrivningen og tillige i andre Videnskaber, da De dertil har givet mig de bedste Anvisninger; og herfor troer jeg mig ikke anderledes at kunne gjengjelde Dem, end ved at forsikre Dem om at jeg bestandig er og forbliver Deres oprigtige Ven. Dertil er jeg saameget mere forbunden da der imellem vore hedengangne Fædre maa have været et inderligt Venskab og hvor maatte det dog være noget ønskeligt om dette Samme ogsaa kunde have Sted blandt os deres Efterkommere.

Min Fremgangsmaade i Skrivningen er endnu ringe og i denne Kunst har jeg gaaet meget langsomt frem. I Stilekunsten har jeg maaskee varet heldigere, dog er dette noget Saadant som aldrig maa lagges mig selv til Pris. Det er Alt fra Gud al Godheds Giver. Jeg har sandelig meget at takke ham [for] thi han har udrustet mig med Evne til at omfatte mange Kundskaber og med en umættelig Vide- og Lærelyst. Han give mig Naade til at anvende Disse efter hans Hensigt og til hans Ære.

Hermed faar jeg afbryde for denne Gang og ønsker Dem alt Godt, Held og Lykke i Tiden og det uendelige Gode i Evigheden.

Venskabeligst fra Deres forbundne Ven [Iver Andreas Aasen]

8. *Sjølvi biografiske oppteikningar [om lag 1833].*

Mine Forældre henlevede sin Tid som simple Gaardbrugerfolk, der, formedelst Gaardens mindre Production i Forhold til Familiens Størrelse, nærrede sig ved

<side nr=19>

sit Arbeide saare tarveligen, og kæmpede endog en Tid med Fattigdom og Mangel. Dog, ihvorvel deres Kaar ei altid vare de bedste, levede de alligevel i sin Stand meget fornøielige og tilfredse med deres af Forsynet beskikkede Deel, og ved Flid og Stræbsomhed opoffrede de deres Kræfter for at see den Børneflokk, hvormed Forsynet velsignede dem, opdragen og forsørget.

Mine første Barneaar svandt lykkelig hen; men snart blev det min Lod at friste hvad man kalder en ublid Skjebne, det at borttrives af elskte Forældres Arme. Min fortræffelige Moder, agtet og elsket af Alle, døde i August Maaned 1816. Jeg vover at kalde det en Lykke, at jeg endda ikke var kommen til den Skjønsonhed, at kunne ret indsee et saa betydeligt Tab.

Min Dannelsen gik hidindtil frem med svage Skridt; thi som det at være moderløs gjerne viser sine Følger helst i denne Henseende, saa udeblev Tilfældet heller ikke her. Saasom en Huusfaders Sysler saa saare ofte fjerne ham fra at være selv Opsynsmand over sine Anbetroede, saa kan man tænke sig et Barn i sine meest kritiske Aar, jeg mener dem, hvori det begynder at tænke og indsee, overladt til Opsyn næsten blot af Sødskende, hvis Opdragelsesmaade jevnlig er saare slet.

Med Læsningen, hvorpaa jeg nu begyndte, lod det til at blive slet Fremgang. Man anvendte Flid paa at gjøre mig bekjendt med Bogstaver og Ord, men det nyttede Intet. Den daværende Skole-Indretning var saaledes beskaffen, at Omgangsskoleholderen opholdt sig i 2 Dage om Aaret hos hver Gaardbruger, og det Skolelag, hvori min Faders Gaard var, bestod af 5 Gaardbrug - altsaa 10 Skoledage om Aaret. Min første Skoletour var mig ikke til nogen Nytte, eller den syntes idetmindste ikke at være det. Imidlertid opvakte dog hos mig

fra nu af en Slags Lyst til at lære Noget, og denne Omstændighed blev med Flid benyttet. Jeg var nu allerede 6 Aar gammel. Min ældste Søster, der havde lagt Flid paa Læsningen, og virkelig ogsaa opnaaet en for sin Stand brav Færdighed deri, var som Tjenestepige hjemme hos min Fader. Hun tog sig meget an, at jeg maatte komme til at kunne læse og forbinde Begreber dermed. Dette tog nu til at lykkes heldigen, og naar Skoleholderen det følgende Aar kom igjen, maatte han forundre sig over denne uventede Fremgang.

Denne gang mærkede han, at jeg kom godt af med at lære, og havde allerede klare Indsigter i mange Ting fremfor mine Meddisciple; og dette gjorde ham opmærksom paa mig, han agtede mig mere end dem, og da mit Mod og Ærefølelse saaledes blev underholdt, saa var min Flid herefter endnu større. Snart var jeg færdig med at læse uden Anstød i enhver simpel norsk Bog, og at udtale fremmede Ord og Navne i en Bog blev mig ogsaa om en kort Tid med Lethed mueligt. Latinske Bogstaver og Ord samt Talstørrelser at læse lærte jeg med det Samme. Og naar jeg kun i Førstningen blev hjulpen med at opløse, hvad jeg stod i Tvivl om, saa gik jeg siden frem paa egen Haand, og min

<side nr=20>

Videlyst blev stedse forstørret. Med en vis Graadighed foer jeg igjennem de Bøger, jeg kunde overkomme. De Bøger, min Fader havde i Eie, vare, desværre! ikke flere end nogle faae Andagtsbøger, saasom: Bønne- og Psalmebøger af de gamle og almindeligste brugelige, Hr. H. Strøms Huuspostille og lykkeligviis ogsaa en Bibel af det sjette kjøbenhavnske Oplag (1744). Denne Sidste blev nu den kjereste Gjenstand for min utrættelige Læsning, og som jeg endnu var saa ung, at jeg ikke kunde gjøre nogen synderlig Tjeneste i Gaardsdriftens Anliggender, saa var min Leilighed mere uindskrænket; kun Skade, at jeg nu ikke længe havde den Fordeel at erholde Oplysning angaaende det, hvis Mening jeg ei tilfulde fattede; saasom jeg selv gik bestandig frem, og mine Forældre og Sødskende, som vel ikke uvidende men dog staaende paa et maadeligt Trin i Oplysning, snart maatte erkjende sin Udygtighed til at besvare alle Ynglingens forvovne Spørgsmaale.

9. *Ola Olson Folkestadreise, 2. 5. 1833.*

Ærede Ven!

Ventelig maa det med Billighed ansees som noget Skjødesløst, at jeg, uagtet gjentagne Anmodninger, endnu udebliver med Skrivelse til Dem. Jeg kan da ikke mere forlænge denne Opsættelse, men, idet jeg udbeder mig Deres gunstige Overbærelse, tilsender jeg Dem velment disse Linier. Endnu, Broder! er jeg ganske ufuldkommen saavel i Skrivning, som og i andre nødvendige Færdigheder, Dog haaber jeg at Tiden, hvis den forundes mig; stedse vil opklare alt mere og mere; og jeg kan selv erfare, at omendskjønt man synes at gaae langsom frem i Kundskaben, saa fornemmer man dog, ved at tænke sig en kort Tid tilbage, merkelige Forandringer. Saaledes ogsaa jeg, naar jeg fra nærværende Standpunkt skuer tilbage til den jeg for et Par Aar tilbage havde inde, saa fin [der] jeg dog betydelige Forbedringer i Begrebernes Udvikling, i Kundskabens Forøgelse, og i den tænkende Aands Forædling og Dannelse. Vel synes man ofte, at man anstiller store Øvelser, og producerer dog kun Lidet, men saadan Mismod udvirker dog intet Andet, end kun sætter os tilbage. Men, Broder! lad os dog herved aldrig forglemme, at den sande og Mennesket alene gavnende Viisdom, kommer ene fra Gud, uden hvis Velsignelse baade den Plantende og den Vandende arbeyde omsonst. Det er hans Villie, at - som vor dyrebare Pontoppidan har sagt - "Mennesket skal voxte og gaae frem i Sandheds Kundskab, efter de Leyligheder og Hjelpemidler, som en Verdensalder kan frembyde mere end en Anden". Og sandelig vort Seculum har i denne Henseende et kjendeligt, ja et betydeligt Fortrin. Videnskabernes og Culturens Fremme, har været anseelig paadrevet men - gid sand Christendoms Fremgang ogsaa var Følgen heraf! - Dog, vi skulle ønske dette og bede Gud derom, og iøvrigt lader os tage vare paa os selv at vi ikke i nogen Maade

<side nr=21>

give Forargelse. Denne Gang faaer jeg afbryde hermed, forlangende Skrivelse tilbage med det Første. Lev vel!

Barstad den 2den Mai 1833.

Iver Andreas Aasen.

Til Velagtbare/Ole Olsen Reite.

Utanpå: Velagtbare Skoleholder/Ole Olsen Folkestadreite/I Voldens/Hovedsogn.

Med/Leylighed.

10. Rettleiing om skuletilfanget i Ivar Aasens skulekrins, juli 1833.

Til Efterretning for den, der fremdeles skal bestyre Skolen i Ørstens 2det nye Skoledistrict, leverer jeg her denne Fortegnelse paa de Skoleholderiet tilhørende Bøger, hvilke jeg har havt ihænde.

1) 1 Bibel. NB. Denne er indlagt i Forvaring hos Peder Pedersen Moe, junior.

2) 4 Grøgaards Læsebøger. 2 af disse forefindes ogsaa i Districtet. En er hos Knud Møchlebust, som laante den til sin Datter, der da var Confirmant.

Den Anden er hos Lars Myklebust, hvis Broder da var Confirmant.

3) 2 Stykker "Udvalg af Psalmer".

4) 1 Skoleprotocoll.

5) 1 Extractprotocoll.

11. Anders Welle, 3. 12. 1833.

Ærede Ven!

Ved den Leilighed, at Medhjælper Ole Øie igaar reiste her forbi, fik jeg at vide, at Ligningen af Skolelønnen er bestemt der i Ørsten at afholdes førstkommende Løverdag. Hvad jeg længe havde tænkt at sende til Ørsten, nemlig Skole-Listerne og til disse nogle skriftlige Bemærkninger, var da ikke end paabegyndt, end sige færdigt. Jeg besluttede da, saa snart som muligt at affærdige Dette, og ved mueligens forefaldende Leilighed at afsende Samme. Listerne og hoslagte skriftlige Bemærkninger, stiledes til Skolecommissionen vedlægger jeg saaledes dette Brev til Dem, anmodende Dem om, at De godhedsfuld forelæser de Sidste for Commissionen, saafremt Brevet da skulde være ankommet. Bemeldte Ole Øie forebragte mig, at Flere der i mit District have ytret, at de ikke vil erlægge nogen Løn til Skoleholderen, siden han saa længe er blevet borte fra Ombudet, og saaledes ingen Skoleunderviisning har været at erholde i saa lang Tid for den skolepligtige Ungdom. Han opmuntrede mig

tillige at ytre dette for Provsten, hvilket jeg ogsaa ved lykkeligviis forefaldende Leilighed gjorde og fik et ret beroeligende Svar. Thi dette, sagde han, skal du kun lee af; Skoleholderen skal have Løn, umodsagt for den Tid, han har holdt Skole, og hvad der af den lignede Løn skulde blive tilovers, maa komme Skolecassen tilgode. Jeg har da saaledes affærdiget et Overslag af Tiden, hvori jeg har holdt Skole dette Aar, samt undersøgt Forholdet af den forsømte Tid med den Ikkeforsømte, hvilket herved fremstilles for Commissionen i Haab om

<side nr=22>

gunstig Optagelse -. Med Hilsen lever jeg ganske vel. De Gjenstande, hvori jeg nu lærer, er alene Latin; saaledes har jeg nu gjennemgaaet de fem Declinationer, Numeralerne og Pronominerne og begynder nu paa Verberne. Iøvrigt, saavidt det Timelige angaaer, befinder jeg mig brav. Jeg forbliver fremdeles Herrøe Præstegaard den 3die December 1833.

Deres Ven
Iver Andreas Aasen.

Utanpå: Til Kirkesanger/Anders Velle/Til Ørstenvig.

12. Sivert R. Aarflot, 13. 12. 1833.

Fortrolige Ven!

Venskabeligst takker jeg for Deres seneste Skrivelse til mig, der til Fornøielse indløb mig ved Posten. Det var mig meget tilfredsstillende, at De har været istand til at opsøge et Nummer af Landboeavisen 41-42 til mig. Ligesaa fornøiedes jeg høilig over det skjønne, kunsthøie Poema, De tilsendte mig, og hvilket jeg tager mig den Frihed at forbeholde mig til en anden Gang, jeg tilskriver Dem. Saare billigt er det, at De besværer Dem over min Skjødesløshed angaaende vor Correspondence. Det er, som oftest, kun en dorsk Efterladenhed, der bevirker at jeg saa sjelden erindrer Dem med Skrivelse, da De selv dog fra Deres Side har viist en utrættelig Bestræbelse for Vedligeholdelsen af vor Brevvexling.

De Læregjenstande, jeg nu har for mig, ere fordetmeste Latin. Jeg har nu gjennemgaaet de fem Declinationer, Numeralerne, Pronomenerne og næsten de

fire Conjugationer. Før har jeg maattet benytte Anchersens Gramatik, men nylig har Provsten faaet endeel nye Bøger hjembragte fra Bergen, saasom Brøders mindre latinske Grammatik, hvilken jeg nu bruger, Platous Lærebog i Geographien (Chr. 1822), hvori jeg ogsaa herefter skal lære, Latinsk Læsebog for Begyndere udgiven af Professor S. B. Bugge, (Chr. 1827). Bemeldte Br. Grammatik er udgivet af M. C. Hansen, der og har meget forøget og forbedret Bogen, hvilken dog aldrig er større, end den nødvendig maa være som Lærebog. Den er trykt i C-ania 1827, og er, det jeg synes, en ret beqvem og passende Lærebog.

Med Hilsen er jeg brav og befinder mig iøvrigt vel.

Dennegang skriver jeg i megen Hast, og saaledes ganske skjødesløst, men naar jeg skriver til en saa fortrolig Ven, som De er, saa skjøtter jeg og ganske lidt om en calligraphisk Skrivemaade. De optage min Skrivelse velmeent! En[d]nu venter jeg, at vor Correspondence ei skal standse. Lev vel!

Herrøe Præstegaard den 13 Dec. 1833.

Venskabeligst fra Deres Ven
Iver Andreas Aasen.

Utanpå: Velædle/Sivert R. Aarflodt,/Til/Egseth.

<side nr=23>

13. Sivert R. Aarflot, 27. 12. 1833.

Fortrolige Ven!

Billig maa jeg skamme mig ved min Skjødesløshed i Fortsættelsen af vor Brevvexling, da jeg har modtaget flere Skrivelser fra Dem siden vor personlige Sammenvære, og dog selv i bemeldte Tid kun har tilstillet Dem et eneste lille Brev - Jeg kan da dennegang, som før, underrette Dem om, at jeg lever vel og befinder mig brav, hvilket jeg ønsker at høre fra Dem igjen. Deres Breve og indlagte Aviser har jeg ordentlig erholdt, og jeg takker Dem venskabeligst for Samme.

Angaaende de Skoleholderssubjecter, der for nylig (Datum erindrer jeg nu ikke) indfandt sig her til Examen, om hvilken De ønskede Efterretning, da kan

jeg kun lidet sige Dem derom, da jeg ikke var overværende ved Examinationen, hvilken foretoges i den Orden, at En alene ad Gangen blev indkaldet og overhørt. Imidlertid hørte jeg dog senere Provstens Ytringer desangaaende, hvoraf jeg fik at vide (som jeg vennefortrolig vil fortælle Dem), at Den af Bemeldte, der ansaaes for bedst, var Jørgen J. Halkjeldsvig, og næst efter denne Jacob Drabløs. Ole Velsvigen blev derimod anseet for ikke at staae høiere i Kundskab nu end sidste Gang, da han, paa samme Tid som jeg, var her i samme Ærinde. Angaaende John A. Vatne har Examinator ligeledes yttret, at han var nu lige god som sidste Gang, han var her; og Knud Brudevold blev heller ikke anseet som Besidder af nogen betydelig Kundskab. Overhovedet ansaaes, efter hvad jeg mærkede, Kundskaben for ganske maadelig; og det er, desværre, ikke anderledes at vente; thi lad end være, at en Yngling kan have en Smule Lyst til at lære Noget, saa er det, som oftest, Tilfældet, at enten savner han Anledninger dertil, eller og han forstaaer ikke at bruge Samme, hvis ikke hans naturlige Anlæg er desto ypperligere. Af dem, der besidde Evne forenet med Villie til at tage sig af Saadanne, gives der ogsaa ganske Faa.

De Læregenstande, jeg nu har for mig, ere Latin og Stiløvelser. Disse sidste bestaar for nærværende Tid i poetiske Fremstillinger af visse Gjenstande eller over visse Materier. Saaledes skal jeg nu forfatte et Digt over "De fire Aarstider"; jeg er bleven færdig med det Halve deraf, nemlig "Vaaren" og "Sommeren". Samme er foreviist for Provsten og har fundet et Bifald, som jeg ei ventede. Naar jeg bliver færdig dermed, skal maaskee engang et Avskrift deraf tilstilles Dem til Gjennemsyn. Til Veiledning i Digtekunsten har jeg faaet adskillige fortrinlige Poesier at læse, hvoriblandt de danske Værker af Baggesen, hvem Provsten anseer for den bedste classiske Digter i vort Sprog. Bemeldte Baggesens danske Værker ere udgivne i mange Bind i Kjøbenhavn Aar 1827-28 og fremdeles og indeholder Poemata af alle Slags, og som jeg synes ere ret fortrinlige og skønne. I Grammatiken er jeg kommen til Enden af de fire Conjugationer. At lære i Grammatiken har fordetmeste faldet mig let. Declinationerne

stræbede jeg noget med i Førstningen, men efterhaanden blev denne Læregreen mig ganske let, ja endog behagelig. Conjugationerne læssede mig endnu mere i Førstningen, da disse have saa saare mangfoldige Vendinger, der alle saa nøiagtig skal erindres og læres, men disse ere nu ogsaa blevne lettere og bedre for mig.

De vilde vide Navn paa Sørenskriveren i Guldal i Søndre Trondhjems Amt; jeg har opsøgt dette i Statscalenderen. Han hedder Niels Jacob Lund.

Jeg slutter hermed mit Skrivelse til Dem og hilser venskabeligst.

Herrøe Præstegaard den 27 December 1833.

Deres Ven

Iver Andreas Aasen.

Utanpå: Velædle/Sivert R. Aarflødt,/Til Egseth.

14. Sivert R. Aarflødt, 29. 3. 1834.

Ærede Ven!

Deres seneste Skrivelser tilligemed det Hoslagte ere mig ihændebagte, og De være venskabeligst takket derfor. Saasom jeg ogsaa denengang skriver i en Hast, da jeg just nu syntes at finde en beqvem Leilighed, saa bliver ogsaa nu mit Brev ufuldstændigt. For Tilsendelsen af hine Aviser takker jeg forbindtlig, og da jeg nu har fornøiet mig med dem, saa tilstiller jeg Dem disse denengang tilligemed et Digt "Norges Velkommen til Eugenie og Oscar"; og endelig saa kom det engang, at jeg kan tilstille Dem mit Digt om Aarstiderne. Angaaende sidstmeldte Digt bemærker jeg, at en passende Melodie har jeg ikke udfundet endnu, og maaskee Digtet egner sig mere for at læses end at synges. Ventelig falder De paa den Melodie, som vi brugte til Zetlitz's Digt "Den norske Høst", men Denne forekommer mig upassende, da den er saa rask og let, og derimod Versetakten i nærværende Digt har fordømmet en langsom Gang. Min Recension derover skulde jeg meddele, men deels ansees ofte Selvrecension for upaalidelig, deels anseer jeg det uforment, saasom jeg veed, De gunstig overseer de muelige Feil. Dette bemærker jeg, da det er kun Digtet over Vaaren og det over Sommeren, hvorom jeg har indhentet lærde Mænds Bemærkning, da derimod angaaende de to Øvrige Intet er dømt. Det Digt om Sommeren har i Begyndelsen det ringeste Stykke, og i Enden det godt Stykke. Det Bedste

forekommer i den sidste Halvedeel af Digtet over Vinteren. Med dette korte Udtog af min egen Recension overlader jeg Versene til Deres og Andres behagelige Gjennemsyn, mod at tilbagesendes Samme efterat De behagelig har benyttet dem.

<side nr=25>

De Tidsskrifter, hvorom De skriver, har ogsaa jeg fundet anmeldte i Aviserne, men Subscription agter jeg dog ikke for Nærværende at befatte mig med. De være takket for Deres Beredvillighed. Jeg maa dennegang afbryde. Mere Underretning en anden Gang. Lev vel!

Raftenes Præstegaard den 29de Marts 1834.

Iver Andreas Aasen.

Utanpå: Velagtede/Sivert R. Aarflodt/Til/Egseth.

15. Sivert R. Aarflot, 22. 5. 1834.

Med min venskabeligste Tak tilbagesender jeg Dem i Følge med dette Brev de Sager, som De godhedsfuld har tilstillet mig til Gjennemlæsning; nemlig: Deres Afskrift af E. Sollieds Sange tilligemed Originalen, J. Bjerkedals Sang over Frimanns Død, Landboe-Avisen No. 17, 1834, Voldens Sogneselskabs Love, og S. Velsvigs Sange. Det er ilde, at jeg ikke skulde kunne tilstille Dem Et eller Andet, som maaskee kunde være Dem interessant; men deels har jeg ikke Andet ihænde, end hvad jeg næsten altid trænger til at have ved Haanden, deels skeer det oftest i en Hast, at jeg affærdiger mine Breve til Dem, nemlig da naar en vis Leilighed er forhaanden. Som en Følge af sidstnævnte Aarsag har det været, at de Fleste af mine Breve til Dem have været saare slet og skjødesløst affattede, men stolende paa en venskabelig Optagelse deraf har jeg dog fremsendt dem, og den samme gunstige Optagelse udbeder jeg mig fremdeles. Mit Digt over Aarstiderne skal De beholde, dersom De ikke har afskrevet det; thi jeg har to Stykker hos mig selv, nemlig Originalen og en Afskrift, og

kan altsaa overlade Dem den Afskrift, som er Dem ihændebragt. Jeg er vel nu ikke synderlig flittig i at skrive Vers, dog er jeg alligevel ikke ganske stiltiende. Jeg tænker snart at foretage en Reise til Ørsten - og haaber saaledes, at vi faae tale sammen. Jeg skal da medbringe Adskilligt af mine skrevne Sager, saadanne nemlig, som De ikke forhen har seet hos mig.

Med Hilsen er jeg nu ret brav. For nogle Uger siden var min Helbred ganske ustadig og jeg var ofte syg. Dette har, Gud skeelov! forandret sig til det bedre.

De Gjenstande, hvori jeg nu lærer, ere: 1) Latin, nemlig i Brøders større Grammatik (p. t. i Syntaxens fjerde Capitel), 2) Geographie, Platous Lærebog (1822), 3) Rhetorik, J. Rosteds (1810). Dertil har jeg at oversætte af Professor S. B. Bugges latinske Læsebog.

I ledige Timer saasom om Søndagene eller Helgene (som man kalder det) pleier jeg at læse dels i Bien (hvorom jeg vil tale mere en anden Gang), i

<side nr=26>

Baggesens Værker, og dels andre, saasom Th. Newtons Afhandlinger over Prophetierne i 3 Bind, hvilke jeg for deres store Nyttes Skyld har læst næsten heelt igjennem.

Raftenes den 22de Mai 1834.

Vær venskabelig hilset fra

Deres Ven

Iver A. Aasen.

Til Sivert Aarflodt.

Utanpå: Velagtbare/Sivert R. Aarflodt./Egseth.

16. Etterskrift til eit bortkome brev. Sivert R. Aarflot, våren 1834.

Efter-Skrift. Min Reise til Ørsten er ikke bestemt naar den skal skee. Jeg har der et og andet Smaat at afgjøre, og kunde jeg faae gjort det, saa vilde jeg snart reise, men kanskee det gaaer forbi, og jeg faaer Tingene udrettede alligevel.

Jeg har modtaget de sendte Aviser til Distribution.

17. *Sivert R. Aarflot, 17. 6. 1834.*

I dette Nu modtog jeg og læste Deres venskabelige Brev af 14de Dennes, for hvilket Brev min skyldige Tak herved fremsendes. Ved samme Leilighed fik jeg ogsaa mundtlig Beretning om, at min Broders Bryllup skal holdes otte Dage før min Søsters, og jeg er meget indbudet ogsaa til hiint Bryllup. Men at bivaane Begge vil jeg dog ikke beslutte; det vilde være skadeligt for min Tid, og maaskee for min Helbred, og tillige lægger jeg en vis Slags Usømmelighed deri. Angaaende Brylluper har jeg længe siden taget den Dom, at de for det Jevneste ere skadelige for Almeenhedens Vel, og naar nu i et Sogn saa mange af dem opdynges paa hverandre i en Tid, saa troer jeg, Skaden er saare betydelig. Tænk engang: alle Omkostninger, Møier og Omsorger for Verten, tilligemed Tidsspildet, Opoffrelse af en Deel Penger eller deres Værd, og for Alt Udsættelsen for Skaar i sin Helbred, og end mere for et Saadant i sin Sinds Rolighed, da her just er Leiligheder nok til Udsvævelser, og falder man hen i nogen af Disse, saa veed man Følgerne deraf, da en Udsvævelse altid foruroliger Menneskets Sind og sætter ham et stort Trin tilbage.

Jeg har besluttet at komme blot til det sidste Bryllup, hvorhen jeg følger Jacob Klongsøren, hvem ogsaa De i Deres Brev har anført. Paa Reisen hid tilbage igjen bliver jeg vist ikke i Selskab med ham, men forbliver idetmindste til den dernæstkommende Post. Venskabeligst Hilsen.

Raftenes den 17de Juni 1834.

Iver Andreas Aasen.

I stor Hast.

Utanpå: Velagtbare/Sivert R. Aarflodt./Egseth.

<side nr=27>

18. *Sivert R. Aarflot, 16. 10. 1834.*

Fortrolige Ven!

En længere Hvile i vor Correspondence kan jeg ikke taale. Formodentlig har De længe ventet Skrivelse fra mig, og jeg har ligesaa ventet fra Dem, og naar noget Virkeligt skal komme frem, saa maa En begynde. Jeg kan da

tilkjendegive Dem, at jeg siden vor sidste Sammenkomst har været og er endnu ved god Hilsen og befinder mig forresten vel. I Løbet af Sommeren har min Syssel været for det Meste Læsning, nemlig i Historie, Geographie, Rhetorik, Latinsk Grammatik og Oversættelser fra Latin. Tildeels har jeg desuden været med ved Arbeide paa Gaarden og deslige, fornemmelig naar Provsten har været borte. Blandt tilfældig Læsning eller Læsning paa Søndage og saadanne ledige Stunder har jeg havt adskillige Hefter af Maanedskriftet "Bien"; - Aviserne (: for det Meste :); - Grundtvigs Haandbog i Verdenshistorien I Deel Kjøbenhavn 1833; - Den nordiske Kirketidende (1833 og 34), et Ugeskrift udgivet af J. C. Lindberg (i Kjøbenhavn); - Ligesaa har jeg læst et fortræffeligt Digt kaldet "de sorte Riddere" af B. S. Ingemann (: en nulevende dansk berømt Digter :) - Skrevet har jeg ikke noget, undtagen Excerpter af Lærebøgerne, efter det jeg har læst i dem. Af Vers eller Digte, som jeg har forfattet, nævner jeg [1]) "Sommernatten", (: der er det længste :) 2) "Naturen", - 3 "Haabet", og jeg har ogsaa nogle andre, der ere ganske smaae.

Angaaende hvad min Bestemmelse for Fremtiden er, kan jeg ligesaa lidt nu som før sige Dem Noget. Det er vanskeligt at forudsee nogen ledig Plads, som man kan have Lyst til og i Særdeleshed bestemme sig for. Man har arbeidet paa, at her i Søndmør skulde oprettes et Seminarium, hvori vordende Almueskoleholdere skulde oplæres. Skulde dette komme istand, saa har jeg tildeels Haab om der at kunne faae en Empløi. Nødvendigheden af en saadan Skoles Oprettelse, tænker jeg, skulde være almindelig erkjendt. Der er nylig foranstaltet en Saadan i Asker Præstegjeld, og sandeligen trængte vi til det Samme hersteds, hvor det er saa langt til Byerne, og hvor den Yngling, der vil lære noget mere end en Confirmand i Almindelighed, ingensteds har at henvende sig for at blive visere end han er.

Hvis De har nogle Exemplarer af Landboeavisen tilovers, saa beder jeg om at erholde dem tillaans, saafremt De kunde træffe Leilighed til at sende dem. Nu venter jeg længselfuldt Deres Skrivelse, og saa har jeg endnu en Anmodning til Dem, at naar De nu snart skriver mig til, De da ville underrette mig om hvorledes det staaer til med Rasmus Jacobsen Wasbotten, om hans Helbredsforfatning er værre eller bedre.

Raftenes d. 16de Oct. 1834.

De hilser venskabeligst fra Deres Ven

Iver Andreas Aasen.

Til Sivert R. Aarflodt.

Utanpå: Til/Sivert R. Aarflodt/a/Egseth.

<side nr=28>

19. *Sivert R. Aarflot*, 27. 6. 1835.

Raftenes den 27de Juni 1835.

Da nu en særdeles god Leilighed er forhaanden vil jeg ikke undlade at oversende Dem nogle Linier, uagtet jeg slet Intet har at skrive om, uden saadanne Ting, som man kalder Adiaphora. Jeg takker for Deres seneste Skrivelse og for de medfølgende Avisers Hidsendelse. Jeg har læst A. W.'s Betragtning over Vaaren, og jeg synes, det er nogenlunde godt, efter hvad at vente kan være; men det forekommer mig, enten saa er eller ikke, at være tildeels altfor ligt med mit lille Riim over Vaaren, som De selv kjender. I dette Fald var det godt, dersom "Aarstiderne" var allerede trykt og udkommet. Da vilde slige Compilationer, endogsaa af den mindre Skjønsumme, bedømmes rigtigheden, medens nu Originaliteten mueligens kan tildømmes den sidste Forfatter istedenfor den første. Dog, kanskee jeg tænker urigtigt! Men visselig syntes det mig, at der i "Betragtningen", vare Ideer og (skjønt ganske faae) Udtryk, som lignede hiint Riim mere end jeg vilde; men - jeg vil standse; - Samme Materie kan maaskee give samme Udfoldning, samme Tanker. Imidlertid er det Ulykken, at Enhver vil skrive, Enhver vil gjerne see sine Ord og sit Navn prentet. Den forskrækkelige Lyst, som Bønderne i vor Egn har til at skrive og give i Trykken, vil, dersom det længe saa holder ved, gjøre baade Landboe-Avisen og Bogtrykkeriet foragtet. Man kan altid see, at den, som har lært noget Lidet, eller hvis Sands for Lærdom netop begynder at vaagne, har just de høieste Tanker om sin Oplysning, da derimod den Lærdeste er den Beskedneste, og higer mindst efter at vise sit Genie. "Ingen er ivrigere til at ville belære Andre, end den, som just opdager, at han [har] lært Lidt, eller maaskee havt en vis Tanke", siger Professor Hansteen. I dette Knippe er jeg selv indfattet, derfor snakker jeg saa djærvt derom; jeg maa rose mig, at

jeg nu er meget beskednere, end da jeg var i Ørsten, det er, for to, tre, fire
Aar tilbage. Jeg pønsede endog paa at udgive Skrifter, Mand! og til Smaaepoeterne
hørte jeg ganske, ja dersom min Stilling ikke havde forandret sig,
skulde man kanskee ofte have seet i Landboeavisen et Skoleholderstykke,
undertegnet med disse Bogstaver I. A. A. eller maaskee med det hele, fulde
Navn. Men det begav sig, at jeg engang udgav en Leilighedsvisse, som det
sømmede en Skoleholder, og den blev hos den saakaldte gemene Mand optaget
med sligt Bifald, at jeg blev gjort næsten til en Bjerregaard den mindre. Men
jeg har siden fattet den Idee vel at skrive Et og Andet, men at lade det
henligge, indtil min Dømmekraft mere udvikles. Jeg maa slutte. Lev vel!

Iver A. Aasen.

Til/Sivert R. Aarflodt.

<side nr=29>

20. *Sivert R. Aarflot, 1. 9. 1835.*

Raftenes 1ste September 1835.

Jeg takker for Deres Brev, som jeg i denne Stund modtog, men det traf
saaledes, at jeg for Tidløse neppe kan besvare Noget deraf. Deres Anmodning
om hine Afskrifter, kan vel, desværre! neppe paa denne Tid blive opfyldt, da
jeg dertil trængte megen Tid, og Skrivevæsenet altid gjør mig utaalmodig,
dog kan der Mangt hænde, hvis jeg maatte bekomme noget Papiir, men derfor
er jeg nu saa lens, at jeg ikke kan skrive det Mindste. Jeg faaer see til at
sende Dem nogle Linier imellem; Jeg kan ikke troe, at jeg bliver med paa
Moldereisen. De takkes for Hidsendelsen af Avisbladet. Lev vel.

Fra I. Aasen.

Til/Sivert Aarflot.

Utanpå: Til/Sivert R. Aarflot/Egsæth.

21. *Utan tilskrift, 16. 11. 1835.*

Solnør den 16de Novb. 1835.

Mit Løvte om at skrive Dem til er blevet altfor længe uopfyldt. Om min
Reise hertil vil jeg da kun berette, at vi kom fort og lykkeligt frem, omendskjønt

ikke den samme Dag, da vi reiste fra Stoksund; thi siden vi ikke havde Haab om at komme hertil, mens Folk var oppe, saa tog vi Huus paa Øxneøestranden, som man kaldte Hesseberget. Vi kom til Solnør om Morgen en omtrent Kl. 10.

De to første Dage havde jeg Noget at afskrive for Lieutenanten, eftersom Skolen ei kunde begyndes, da her var Fremmede. Siden har Skolen været holdt ordentlig hver Dag.

Jeg befinder mig vel - og har hidindtil havt Aarsag til at være vel fornøiet. Angaaende mit Arbeide har jeg det Haab, at det vil gaa godt. Min Fritagelse fra Militairvæsenet er mig nu meget om at gjøre, da det netop nu er Tiden, da man formodentlig vil have mig fat. Jeg har snakket med Lieutenanten derom, og han har lovet at skrive til Amtet desangaaende. Jeg er saaledes indtil videre beroliget.

Jeg slutter med at ønske Dem et hjerteligt Levvel.

22. Hans Conrad Thoresen, november-desember 1835.

Jeg giver mig den Frihed i Fortrøstning til Deres Velbaarenheds Velvillie og Godhed at uleilige Dem med nogle Linier om mit Befindende og mine Forretninger for Nærværende. Jeg er hidtildags ved god Helbred og befinder mig særdeles vel og tilfreds. Jeg holder Skole daglig og underviser skifteviis i Religion. Historie (hidtil fornemmelig Norges), Geographie, Grammatik, Regning og Skrivning. De to ældste af Pigerne skrive alene efter Dictat. Til at lære udenads har hvert af Børnene en Lectie daglig: for nærværende Tid Lina i Historie,

<side nr=30>

Susanna i Geographie, Margret i Religion hvortil benyttes Lærebog i den evangelisk-christelige Religion indrettet til Brug for de norske Skoler, Ludvig i Bibelhistorien. De vise alle særdeles fortræffeligt Anlæg til at [lære] og gjøre god Fremgang. Henrik har hidtil ikke været paa Skolen.

Om jeg slipper fri fra Militairtjenesten - eller ikke er mig endnu ikke bekjendt. Da det drager saa længe dermed, saa har jeg Haab om, at jeg er forbigaaet,

og det vilde være mig meget glædeligt saasom jeg har stor Ulyst til at komme i denne Stand.

Maatte dog disse Linier træffe Dem i Helbredstilstand. Jeg har hørt at De atter er plaget med hiin smertefulde Sygdom. Det er beklageligt, men vi formaae intet videre end kun deltagend[e] at bedrøves derover og fra et almægtig Væsen ønske Dem Hjælp og Lindring.

De tilligemed Deres Kone hilses ærbødigen fra Een, hvem Deres Godhed altid vil være i taknemmelig Erindring.

23. Sivert R. Aarflot, 5. 12. 1835.

Solnør den 5te Decemb 1835.

Jeg takker herved forbindtligst for Deres kjærkomne Brev af 12te Nov. sidstl. Jeg reiste fra Raftenes Løverdagen den 31te October om Morgen i Selskab med en Pladsmand her fra Tøsse, som just da var hos Provsten i et Ærinde fra Lieutenant Daae. Min Reise var begunstiget med det blideste Veir. Dersom det havde gaaet saa fort over Hareids Eidet som ellers, saa kunde vi kommet hid, mens Folket var oppe, men vi forsinkedes og maatte tage Huus paa en Plads, Hesseberget, paa Øxneøestranden omtrent lige over for Søkelven. Veien fra Hareide og hertil er lang og kedsom, da man paa en 4 Mile lang Strækning næsten altid seer op i en uret Strand, hvor kun en og anden liden Gaard eller Plads med nogle Hytter i en stenet Vig lade sig tilsyne. Imidlertid har man dog paa søre Side en Række af Kæmpefjelde, mellem hvis blaae Sider og snekronte Hoveder Jøringfjorden, som igjennem en uhyre Revne i denne Bjergdyngge, trænger ind. Længere hen har man Søkelven, der har et blidere Udseende. Dog, maaskee De har reist her, saa er ikke min Fremstilling til noget. -

Søndagen omtr. Kl. 10 kom vi til Solnør. Da jeg ikke veed, at De har været her i Egnen, saa vil jeg sige noget om den. Solnør ligger omtrent som Egseth, ved en Vig(<mark ind=1>) af Storfjorden, omgivet paa de tre Sider af tyk Fureskov, Søen er saa paa vestre Side. Paa nøre Side af Husene nedflyder en noget stor Elv, hvori et stort Saugbrug drives. Veien fra Aalesund til Ørskoug gaar her forbi indefter over en Strand, der ligner Egseth-Stranden. Ørskougbygden er letsynet

og vakker. Herfra til Ørskougs Kirke er noget over en halv Miil. Jeg var der

<fnote ind=1>

Denne Vig eller Bugt er ved en liden Canal (Dragsund) forbundet med Skougefjord.

Postveien gaaer paa en Broe over Sundet.

</fnote>

<side nr=31>

Søndagen den 8de Nov. og saa den vakkre Kirke og hørte Kaurin. Han er en Midalders Mand af ædelt Udseende. Hans Tale syntes mig at være i Grunden ret passende, skjønt jeg savnede det flydende eller maaskee strømmende Foredrag, der mærker vore to Catheder-Helte i søndre Søndmør. Udviklingsmaaden i hans Tale er simpel og vel lempet efter Fatteevnen hos Almuen, af hvilken han ogsaa er meget yndet. - Jeg har ogsaa været hos vor, nemlig Skouge Kirke - og hørt Birkeland. Han taledes efter Concept, og mig tykkedes, at Prækenen var godt udarbejdet - dog - jeg bedømme Prækener? Hvis en stivsindet Præst saae, hvad jeg her har skrevet, vilde han ikke grinende ryste Hovedet og sige: Hvad har den indbildske Grønskolling i vort Gebeet at bestille??

Jeg har dagligen holdt paa med min Function som Skolemester eller hvad jeg skal kalde det. Jeg holder til paa en Sal over Dagligstuen, just som det var paa Bogsamlingssalen paa Egseth. Hovedbygningen her er nemlig af den Størrelse, at den har to Stuer og et Kammer i Breden. Læretiden er omkring Kl. 9 eller 9 1/2 til 12, 2 til 4, 6 til 8 daglig. Den øvrige Tid staaer aldeles til min egen Raadighed, enten jeg saa vil sove eller svede. - Jeg har hidtil syntes meget vel om Folket - og er indtil videre fornøiet med min Condition.

Jeg er nu for Tiden i en fuul Knibe med Hensyn til min Afgivelse fra Militairvæsenet. Det kan gjerne hænde, at jeg ikke slipper fra Blaakjolen. Lieut. Daae har vel tilskrevet Vedkommende, efter min Anmodning, om denne Gjenstand, men han yttres ogsaa stærk Tvivl om min Fritagelse. Før har jeg nemlig ingen Afgivelse faaet, da jeg ikke blev beskikket Skoleholder, nu er Udskrivningsaaet<fmark ind=(2)>, og jeg er født i Augustmaaned. Lovenes Arme naae mig altsaa, og Mellekomst udretter vel Intet. Dog, jeg kan ikke vide det endnu.

Jeg har, siden jeg kom hid, havt Anledning til at læse Bruns "Zarine" og "Einar Thambeskjælver", - "Enev. Falsens Skuespil, Andet Bind", - "M. C. Hansens Eventyr paa Rigsgrændsen", - desuden visse Samlinger (Bind) af "Norsk Nationalblad", hvori jeg fandt Zetlitzes Gravsang over J. N. Brun, - ligesaa af "Budstikken", hvori G. P. Bloms Bemærkninger paa en Reise i Bergens Stift, og J. Neumanns Reisebemærkninger - især have interesseret mig, - endvidere Tidsskriftet "Urda" med flere. Morgenbladene har jeg god Anledning til at læse hver Post. Ogsaa skal jeg selv snart eie et Tidsskrift, thi - veed De? - for tre Uger siden subscriberede jeg paa "Archiv for Læsning af blandet Indhold", Aargangen for iaar medbestilt. - Her skal blive en herlig Periode!

Mine Rimerier for iaar ere nu snart sammenskrevne i - en Piece igjen! Men de ere nu ikke mange. Ifjor var jeg en heel Rimegast; iaar har jeg produceret mindre. I denne seneste Tid, da jeg, idet mindste i mine egne Tanker, har større Ytringsfrihed eller mere Selvstændighed, er det poetiske - jeg veed ikke, hvad jeg skal kalde det - ligesom forfrisket igjen. Et lidet Udtog af mine samtlige
<fnote ind=(2)>Nemlig for dem der ere fødte i 1813.</fnote>

<side nr=32>

Rimerier, som jeg skulde skrive, kan ikke vel blive færdigt, førend jeg har ved Haanden de nyere Afskrivter, som ere hos Dem; Nogle af dem har jeg intet andet Exemplar af, for Tiden, end de Bemeldte. Det var altsaa godt om jeg kunde faae dem hidsendte, men det er ledt at faae afsted en saa stor Pakke, tænker jeg, med Posten, det kan maaskee koste - dog, De kjender bedre til det end jeg. Det er nu Portofriheden, men kanskee vi brug[e] den formeget? Jeg veed det ikke. Imidlertid agter jeg nu efter Deres venskabelige Anmodning at benytte Friheden ved nærværende Brevs Afsendelse, og tager det saaledes med, naar jeg imorgen gaaer til Ørskougskirken, for at levere Postaabneren det med Adresse til Voldens Postaabnerie.

Jeg slutter da endelig med at ønske Dem det hjerteligste Levvel!

Deres oprigtige Ven

Iver Andreas Aasen.

S. T. S. Aarflot.

[På ein liten lapp:] Betydningen af Ordet "veksindt" i Wergelands N-Historie, som vi snakkede om, fattede jeg strax efter. Det er Ordet "veik", (svag, ikke stærk nok) som bruges af Almuen. Altsaa vek- eller veeksindt, svagsindet.
- Men De har vel længe siden selv faldet paa Fortolkningen.

Utanpå: S. T./Sivert R. Aarflot./a/Egseth.

24. Sivert R. Aarflot, 19. 1. 1836.

Solnør den 19de Jan. 1836.

Jeg blev ikke lidet bestyrtet, da jeg læste Deres sidste Brev, og erfarede, at De havde maattet betale Postpenger for mit seneste Dem tilsendte. Jeg vil med den rene og skjære Sandhed give Dem Oplysning i denne Sag, forsaavidt som det staaer til mig. Hiint Brev havde jeg nemlig skrevet just en Løverdagsaften (Dato erindres ikke ret), da jeg den paafølgende Søndagsmorgen agtede at gaae til Ørskougskirken og da levere Postaabneren Brevet med de nødvendige Anmodninger om Forsendelsens Frihed. Først om Morgen fik jeg at vide, at der ikke var, som det efter Touren skulde være, Præken paa den Dag. Dette gik altsaa forbi. For dog at faae Brevet afsted saa snart som mueligt, besluttede jeg derpaa at sende det med Posten (Denne gaaer fra Tøsse vestefter hver Tirsdags Aften) og saaledes denne Gang betale Postpengene. Jeg skrev da et Overbrev i saadan Henseende, forsegledes samme, og skrev udenpaa "Betalt", da jeg netop havde det færdigt til Afsenden. Det traf sig saaledes at Capitain Daae netop vilde reise indefter til Ørskoug paa Tirsdag (Postdagen). Da han just var færdig til Reisen, gik jeg ned med Brevet og Porto for at overlevere ham det til Indlæggen ilag med sine egne Breve paa Postaabneriet hos Handelsmand Wencell (ikke Kaurin). Da jeg just vilde nedlægge Postskillingene, siger D., at jeg kunde skrevet Adressen til Postaabneren Deres Fader, og

<side nr=33>

saaledes benyttet Portofriheden. Jeg yttre Tvivl om at Postaabneren er at formaae til at tage imod det paa den Maade. Han siger, at hvis jeg nu strax

vil slaae et Omslag over og skrive paa, som anført, skal han snakke med Postaabneren om dette (eller) bedre sagt formaae ham dertil. I denne Hui og Hast (thi Reisen skyndte paa) ballede jeg strax en Convolut paa og skrev, som De har seet, ja ændsede ikke engang paa, at der paa Brevet under stod "Betalt" (som nu burde udstryges); førend jeg havde forseglet. Saaledes gik Brevet fra mine Hænder og jeg forstaaer ikke hvorledes det siden er gaaet til dermed. Det angrede mig, at jeg ikke enten skrev nogle Ord paa Convoluten til Deres Fader og udstrøg Ordet "Betalt" eller og holdt Brevet tilbage. Men det Øvrige er udenfor mig og kan ikke mig tilregnes. Det Forefaldne har smertet mig meget; thi der kunde just synes at være et Bedragerie fra min Side, og jeg seer ogsaa at Mistanken herom existerer, og jeg maa henstille det til nærmere Erfaring, om den her afgivne Forklaring kan befrie mig derfra.

Jeg har nu siden ikke vidst hvorledes jeg skulde faae et Brev til Dem; thi paa saadan Maade forstaaer jeg mig ikke paa dette Postvæsen, og mine Breve ville vistnok blive sjeldne i Fremtiden. Til al Lykke kom nu idag Lensmand Cappelen reisende, og vil strax tilbage igjen. Jeg faaer da dette Brev til Leganger. Forresten ere disse Linier skrevne i stor Hast, og Meget, som jeg vilde skrive, maa forbigaaes.

De anmodes om at underrette Deres Fader om hvad jeg her har skrevet; thi jeg har dog stor Lyst til at ansees for redeligsindet, omendskjønt jeg er lidet kyndig i Postvæsenet. Mit Sindelag er ikke saa, at jeg søger at undgaae Bortgivelsen af enten 8 eller 10 β, naar jeg derhos skulde sættes i et ufordeelagtigt Lys. I. A. Aasen.

Til S. Aarflot

Utanpå: Til/Sivert R. Aarflot/a/Egseth.

Postp. fra/Leganger til Egseth/betalt.

25. Ved Efterretningen om den unge Sivert R. Aarflots Død.

Sendt saman med eit brev til Maurits R. Aarflot, 27. 2. 1836.

Ak, hvilket Savn! er Du da alt forsvunden?

Er Du ei mere blandt os her paa Jord?

Indtraf saa bradt, saa tidlig Afskedsstunden?

Du viiste Dig, og - strax Du heden foer!

Ak hvilket Savn for Alle, som Dig kjendte,

Som saae hvorhen Dit Sind og Hu sig vendte! -
Skjønt var vort Haab og stor Forventningen -
Men Skjæbnen har os hastig det berøvet!
Alt Støvets Deel er vendt igjen til Støvet,
Og Sørgeqvadet kun gjenlyder end. -

<side nr=34>

Hver Elskets Hengang vækker bittre Taarer
Og føles ømt i mange Kjæres Bryst;
Men saadant Savn os endnu mere saarer,
Naar En med Ungdoms ædle Levelyst,
Med fyrig Aand og herlig Virke-Evne,
Med Fremadstræben til saa skjønt et Meed,
I Livets Vaar alt sees ad Graven stævne,
Da bøier Vemod dybt vort Hjerte ned,
Da sukke vi for Skjæbnens tunge Svøbe,
Da klage vi, at pludselig forløbe
De Soleglimt vi stundom glædes ved.

Dog med Hengivenhed vort Blik vi vende
Til Ham, som hersker over Død og Liv
Vi troe, at Døden er ei Livets Ende -
Ei Sjelelivets. - Han, som med et "Bliv!"
Os kaldte frem, da ei vi vare til,
Os og en anden Gang fremkalde vil.
Og naar at herfra kaldes Vandringsmanden,
Da aabnes ham paany en Livets Port,
Vor Fader kjender det, som ingen Anden:
Hvorfor og naar at En skal flyttes bort.
Saa møde vi da Alt med rolig Aand:
Vi veed os trygge i en Faderhaand.

Han naadefuld har lært os det at kjende
Til Lindring og til Trøst i Kummeren;
Hvor skulde ellers vi vort Blik henvende,
Naar Dødens Haand tog Vore fra os hen?
Nu vide vi, at hvor sig Skjæbnen vender
Den styres dog af Ham, som ene kjender
Vort sande Vel, og leder Alt derhen.

Og derfor, Venner, dæmpe vi vor Klage:
Et alviist Øie vaager for vort Gavn!
Thi vil vi ei bortslukke vore Dage,
Men mildne christelig Hverandres Savn.
Og naar engang vi ud fra Jorden stige,
Da skal vi komme til vor Faders Hjem,
Gjenfinde Venner, glæde os med dem,
Og see hvor smukt der er i Himmerige.

- - n.

<side nr=35>

26. Frå "*Originale Fragmenter og Blandinger for 1836*" (nr. 8).

Strøtanker.

Intet Andet bør spottes, end den Daarskab, der vil ansees for Viisdom.
Intet Andet bør straffes, end den aabenbare Lyst til at skade. Kun den, der,
glæder sig i at gjøre Fortræd, bør tugtes.

Hvor lykkelig er den, som træffer en ærlig Ven, der ei undslaaer sig for med
Venlighed at sige ham hans Feil! Hvor ulykkelig derimod den som aldrig
hører sine Feil nævne! Ogsaa er den at beklage, hvis Feil forekastes ham med
ubesindig Bitterhed.

Der gives Mennesker, hos hvilke man finder saa lidet Selvstændigt, at man
fristes til at ansee dem som etslags velsædede Aber.

Der gives Gilder, ihvilke Glæden forekommer mig som en Guld-Klump,
overstrøgen med mange kunstige Farver, der maatte afskrabes, hvis jeg skulde

finde Behag i den.

For den Følsomme hører der saa meget til at være lykkelig, at han vist ikke kan blive det ganske; thi han vil ikke blot have sine Ønsker for sig selv nogenledes opfyldte, men han vil ogsaa vide, at Andre ere lykkelige.

27. Frå "Originale Fragmenter og Blandinger for 1836" (nr. 13-14).

Om Smagen. (Fragment af et Brev).

Det er mærkeligt, hvorledes Smagen og Bedømmelsesmaaden, ogsaa hvad literære Sager angaaer, i Ungdommen kan forandre sig, saa at sige, med hvert Aar. Man finder nu stor Interesse i en Bog, som man for to, tre Aar siden ikke bryede sig om at læse, men foragter maaskee derimod Noget, som man dengang med Begjerlighed indsupte. Man havde Forkjerlighed til en langt anden Stil og Udtryksmaade, ja endog til en anden Tendents og Hovedretning i det Hele. Denne Vaklen i Smag og Kritik maa dog vel ophøre med Ungdoms Alderen, ellers maatte Manden blive altforlidet sig selv lig i denne Henseende. Og Ungdommen skal efter "Neuestes vortreflichstes Conversations Lexikon", vare hos vort Kjøen fra 15de til 25de Aar; dog mener jeg, det kommer vel meget an paa baade Naturen, og Huset, hvori man opammedes; ligesom der er Forskjel paa en Plante, der voxer i en Have, og en, der voxer i et Vildniss. Jeg slutter til Andre fra mig selv, og finder det imidlertid ganske naturligt, at der i Ungdommen ofte maa foregaae Forandringer med vor Kunstsands, endskjønt hos En i langt høiere Grad end hos en Anden, alt efter Enhvers Opdragelse og Omstændigheder. Man maa omgaaes nogen Tid med Tingene, førend man kan bedømme dem. Man kan, for Ex. ikke vel kjende enhver Karakter hos Personerne i et Selskab førend man nogen Tid har været i det samme. Saaledes vil der ogsaa Tid og Aar til at gjøre sig bekendt med Skriftriget; og i disse Aar vil der naturligviis skee mange Forandringer med vor literære Sands, alt

<side nr=36>

eftersom den paavirkes af vor Læsning og vore Omgivelser. Naar Ynglingen ikke ledes fremad af disse, eller han maaskee hindres i sin Stræben til Uddannelse,

saa vil følgelig hans Bedømmelses Evne meget seent komme til Kraft og Modenhed, eller den blier maaskee ganske forqvaklet og fordærvet.

Jeg har paa dette Sted Leilighed til at anføre Exempler af mig selv. I det Huus, hvor jeg er født, var omtrent et halvt Dusin gamle Salme- og Bønebøger, dog til Lykke ogsaa en Bibel. Jeg læste og læste op igjen men endda "sultede Sjelen som en Hund". Dog fik jeg i de tidligere Aar temmelig god Leilighed til at læse adskillige Bøger, som jeg fik laant; men Skjæbnen vendte sig og denne Lykke forsvandt pludselig. Denne Omstændighed vil jeg nu ikke videre berøre, men vender mig derimod til en anden, som her har Meget at sige. Der herskede nemlig paa den Tid i vore Bygder en mærkværdig religiøs Begeistring eller Hellighedsaand, (om jeg saa maa udtrykke mig) hvilken vistnok skulde været ønskelig og saare gavnlig, dersom den havde fremmet en sand Oplysning og været ledsaget med mere Taalsomhed imod anderledes Tænkende. Men man vilde paa eengang danne et Aandens Rige, hvorfra alt Verdsligt skulde udelukkes, og kun det meest Mystisk-Aandelige høres og lides. I saadan Tid havde jeg Anledning til at læse de fleste af Hans Hauges Bøger, og lignende, hvilket var vel nok, men jeg slap heller ikke til med noget andet. Jeg havde tildeels Adgang til et Laanebibliothek i Nærheden; men altid hørte jeg: "D'æ bære Hørg!" altid advaredes jeg mod at spille Tiden med saadant "pure Valsj", og dertil saa blev denne knappe Tid altid endnu knappere altsaa gik Altsammen istands, og jeg blev vandrende i min Uvidenhed. Kun et Exempel paa min Tænkemaade dengang. Jeg havde ofte Anledning til at see Holbergs "Klims underjordiske Reise"; men jeg ansaae denne Bog for forvildende og skadelig, foragtede den selv, og bedrøvedes over, at den læstes af Andre. Dette stemmede ganske overeens med Tidens og Stedets Aand. Jeg troede, at en enten vantro eller overtroisk Sværmer havde aldeles uden Hensigt opdigtet og villet indprænte Folk en Fortælling, lig andre Huldre-Eventyr, og som kun altfor meget blev hørt og troet. Det være, som det vil; det har saa forandret sig, at jeg nu længes inderlig efter at faae hiin Bog at læse.

Om Menneskene.

Det er virkelig en stor Glæde for Menneskevennen, at saa mange Skribenter, og blandt disse de største og frieste, have lagt for Dagen en saa øm Følelse af Menneskehedens for en stor Deel ulykkelige Tilstand, og navnlig de Ulykker, hvorunder Tusinder sukke alene for Andres Skyld. Hvor herlig var ei vor Jord, naar den beboedes alene af frie og glade Skabninger; og hvor sørgeligt, at

<side nr=37>

netop dens Herrer, de Fornuftige, skulle gjøre den til en Jammerdal , et Hjem for Sorg og Klage, for Suk og Taarer! Heraklitus siges at have grædt bestandig, og han havde Grund dertil, hvis Saadant var til nogen Nytte; thi et Blik udover Menneskeheden kan ei andet end dybt nedstemme og smerte den Følsomme. Det er bedrøveligt at forestille sig, at Millioner Skabninger, Mennesker ligesom vi, skal ansees og behandles som usle Kjøbmandsvare, skal opofre alle menneskelige Rettigheder og sig selv dertil, hentrælle et Liv, som ei kjender Haab eller Glæde, under Bødlers Skraal og Banken, og ved mindste Forseelse have at frygte enten for Tab af Livet selv, saa kjert, selv naar det er allerulykkeligst[,] eller for Skade paa Krop og Lemmer, disse arme Fordømtes eneste Eiendom. Det er smerteligt at tænke paa, at Mænd i bedste, livsgladeste Alder skal udkommanderes fra sine kjere Hjemsteder, hvis Haab og Glæde de vare, og føres hen i Hundredetusindviis, for at slagte hverandre, for at gjøre blomstrende Lande til fæle Ørkener[,] at tage fredelige Folkes tungt erhvervede Brød fra deres Munde, og at tilintetgjøre Tiaars og Hundredaars Arbeide og Bekostninger. Hvilken Elendighed, og hvilken Daarskab tillige! En bedrøvelig Lykke midt i Ulykken er den store Hobs Uvidenhed og Følesløshed, thi var ikke den, skulde Ulykken været endda større.

Vende vi nu vort Blik fra disse og lignende store, aabenbare Onder, og derimod see ud over de mindre Kredse, saa finde vi heller ikke her stort til at glædes over. Ensteds træffe vi da paa Lemmer af samme Familie i Kiv og

Strid med hinanden, hvert paa sin Maade stræbende at berøve sit Medmenneske, og derved sig selv, alt det Gode, som Livet kunde give. Ensteds en Ægtefælle, opgivende alt Haab om Lykke og Glæde i Verden, sukkende lønlig over alle sine Opofrelser, og betragtede sig som henfæstet til et haabløst og sørgeligt Slaverie. Ensteds en Ungdom, som med største Flid hindres af sine Egne fra at naae den Lykke, som Gud og Naturen bestemte ham, og derimod standhaftigen ledes mod en ulykkelig Fremtid. Ensteds gamle Forældre, bortstødte fra sit fordums Høisæde, og betragtede som et Læss eller Byrde, som man ønsker af ganske Hjerter snart at blive af med. Ensteds Tjenere, som fortære sine Kræfter og spilde sin Helse for Andre, imod at nyde samme Agtelse omtrent som Hunden i Huset, mistænkes for alskens Skurkestykker, og for enhver indbildt Forseelse mødes med oprørende Korrexer. Hvilken Uendelighed af Uforstand og Ubillighed! Hvor faa ere ikke de Familier, der kunne kaldes Iykelige! Ja, de blive vist faa, naar man fradrager dem, hvis Lykke bestaaer i Daarskab, hvis Glæder ere i Virkeligheden dem selv eller Andre til Skade.

Naar man berømmer Nogen offentligen, fortæller man sædvanlig hvormeget han har gavnet. Dette bør nu saa at være; men mig synes, der er noget ligesaa vigtigt, som man ofte glemmer. Min Fordring af en Saadan er: Ei blot

<side nr=38>

at gavne, men ogsaa at glæde. Ends kjønt en Mand gjør Meget, og meget Nyttigt, ogsaa for Andre, naar han derhos er overmodig og haard mod Andre, især mod Undergivne; saa har jeg aldrig Villie til at kalde ham en god Mand. Vi see, hvor megen Elendighed trykker Menneskene; hvilken Ære for os da, om vi, saavidt som vi naaede, stræbte at formilde Ulykken, at stifte Fred og udbrede Glæde! Hvor stor er ikke den, som er mild mod Alle, selv mod den, der ofte har feilet, - som lader selv den Ringeste nyde Opmærksomhed og Agtelse, og som aldrig kan føre det over sit Hjerter at saare Nogens billige Selvfølelse, som hjertelig deeltager i Andres Nød, endog i dens, der synes selv at have paadraget sig den. Saaledes at være en Fredens og Glædens Engel, en

Trøst og Hyggelse for Alle; kun afskrækkende for den umiskjendelige Ondskab: dette er noget fremfor alt Andet - Stort og Rosværdigt; og en Saadan fortjener store Lovtaler og Heltedigte fremfor alle Erobrere i Verden. Men om nu ikke Enhver har Evne til i Gjærningen at vise sig, som han ønskede; saa kan han dog vist idetmindste være venlig og fredelig; og at En stræbte at danne sig dertil, var allerede et stort Gode for Mange.

29. Frå "*Originale Fragmenter og Blandinger for 1836*" (nr. 22 og 31).

Strøetanker. (Ny Orthographie).

Den fullkomneste Man er den, som har de færreste Feil. Jeg inseer ikke, at et Menneske har Noget at være stolt af. Skulde det være af Stands- og Fødsels-Fortrin? Dette hænger af Tilfældet, og Ingen gav seg det selv. Af naturlige gode Egenskaper? Her gjælder det Samme. Af erhvervede Fortjenester og Dyder? Nu, det er det eneste, man kunde være stolt af; men den sanne Dydige er det ikke.

Den Lykke, der alene grunner seg paa Andres Gunst, hænger paa en svak Traad, der ved mindste Ryk maa befrygtes at ville briste af, eller ogsaa snart slitner af seg selv.

Der ere to Slags Skapninger, hvoraf Størstedelen er ulykkelig, nemlig Menneskene, og de Dyr, der staa under Menneskenes Herredømme.

En Oplysnings-elskende fyrig Aand mellem Raae og Uvitende er liik et Frugttræ, der opvoxer af et i et blomsterløst Villniss hendrevet Frø. Dets spæde Top hæver seg snart op over Krattet som omgiver det. Skjønt det da ikke vil mangle, at den rovgjerrige Geet skal prøve paa at afbite dets Grene, saa ophører dog ikke derfor dets Voxekraft; den virker i Stammens Indre, og aflater ei at skyte nye Skud; saalænge til den Høide er opnaaet, der sikkrer det for sine langhalsede Fiender.

Fragmenter. (Ny Orthographie).

1. (Om lærelystne Ynglinges Skjæbne) - Saa ønskeligt som det er, at enkelte blandt vore Almue-Ungdomme utmærke seg ved Lyst og Flit til at

samle Kunskap, saa vist er det og, at enten maa disse have tykke Ører til at høre med, eller og blie de utlokkede paa en farlig Vei. Om en Yngling, der er lidt mere stærk i Boken end hans Jevnaldrer - hører man kun dette: "Han kan no sakte vere Præst. Dæ kan verte dæ, den so ringare ær!" Saaledes skeer det, at paa den ene Side mukkes der for at man kaster Timerne vek med "Sulsj" og med "Historie" (med dette Or benævnes da alle Vitenskaper), medens man paa den andre Side kun hører tale om Præstedømme og det dertil hørende. Viser Angjeldende seg i en Folkesamling, saa pekes der efter ham fra alle Sider, saa hvisker man: "Der æ han, so ska vere Præst." Mon nærværende Forfatter har sluppet for at gjøre denne Erfaring? Nei, det være nu med Ret eller Uret; han har gjort den ganske systematisk. Da hine Præsteskapere imidlertid have i dette Tilfælle seet sit Haap ganske skuffet, har rigtignok dette givet Anledning til uheldige Gisninger og et litet hædrende Omdømme; men den Angjeldende har dog tænkt at burde høre med Kulde og foretrække sin egen Mening for Mængdens.

2. (Poesier). Jeg skulde ved denne Leilighet have omtalt mine Arbeider og navnlig mine Poesier. Jeg har sannelig ikke havt mange Læsere, hvis Dom var meg meget om at gjøre. Blandt Folk af min Stand tør jeg ikke vente mange Saadanne; og af de Fornemme bliver det ogsaa faa, om jeg endog blot henseer til vort Distriktes Fjernhet fra større Byer og Samlingssteder, og later Dømmerettigheten uomtalt. Tilmed har jeg den Mistanke, at disse Sidste ikke læse Annet end Overskriften paa alt det, som ikke er kommet fra en ophøiet Forfatters Haand. Kun eet af mine poetiske Arbeider har jeg hørt rose af en Man, hvis Dom var meg magtpaaliggende, og som jeg er sikker paa, ikke styrdes af Annet end Sanhet. En strengt upartisk og vitenskapelig Bedømmelse af mine Arbeider i dette Slags, som jeg saa saare gjerne ønskede, er endnu uopnaaet, og er maaskee endda langt borte. Imidlertid har jeg dog ikke villet ganske aflate dette engang begyndte Versemakerie idet jeg, for at tale Sanheten aapenbart, dog har smigret meg med, ikke at arbeide ganske forgjæves.

3. Meget ofte har jeg havt Anledning til at troe, at Stræpen efter mere Kunskap end øiebliklig nødvendigt, ansees almindelig som en Brøte for en

Ungdom af Bondestanden, naar han nemlig ikke har bestemt seg til, som man kaller det, at studere. Men hvorfor skal ikke en Bonde kunne læse Historie, Geografie, Tydsk, o. s. v. uten strax at see seg om efter en Skole og en høiere Stand? End om han tror seg bedre faren med sin frie Læsning og Tænkning end med Skoletvangen og de døde Sproks Studium? End om han foretrækker at lyse i en liten Kreds af hans naturlige Forvandte, som vel kunne trænge dertil; fremfor at voge seg in paa en Vei, hvor Opnaaelsen af Hæder og Fortrinlighed er saare tvilsom, og at omvænne seg aldeles til en ny Stand med alle dens Forunderligheter? End om han ogsaa er af en fattig Familie, og for stolt til at ville bygge sin Lykke paa Fremmedes Hjælp? Saadanne Grunne

<side nr=40>

burde bedre betragtes af dem, der forbauses over, at man ei vil være Embedsman, naar man veet lidt om Alexander og Cæsar, eller om de tre Konjugasjoner i Grammatiken.

30. *Redaksjonen for "Arkiv for Læsning af blandet Indhold, eller Norsk Penning-Magazin" [11. 2. 1837].*

Til Redaktionen for Norsk Penning Magasin.

Da jeg som Subskribent paa "Arkiv for Læsning af blandet Indhold eller Norsk Penning Magasin" ei endnu har faaet mig tilsendt Hefte for Oktober forrige Aar, og da jeg to Gange har tilskrevet Postkontoi-ret paa Molde desangaaende, men endnu ikke har kunnet erholde samme, saa henvender jeg mig herved ærbødigt til Skriftets ærede Redaktion, med Bøn om, at bemeldte Hefte gunstigen maatte tilstilles mig, forhaabende at samme ikke vorder uopfyldt.

[Ol-nør pr.] Ørskougs Postaabnerie [11. 2. 1837]

31. *Tanker og Bemaerkninger.*

Den 7de Januar 1840.

Den Higen efter Fornøielser, som især i Ungdommens Alder hersker saa

vældig hos Mennesket, ytrer sig især paa denne Glædens Tid, da baade Unge og Gamle vil nyde Livets Gode i et rigere Maal end ellers, og enhver Stand bestræber sig for saa meget som muligt at tumle sig i Gjæstebud og Gilde. Det er nyttigt at tænke over Alt, hvad der vedkommer os, og især over det som har en vigtig Indflydelse paa Menneskets Gemyt; og det have disse Forlystelser virkeligen. Der gives et vist Partie, som anseer alle sandselige Forlystelser ei alene for daarlige og skadelige, men endog for syndige; da nemlig alt Spil og Leg og Lystighed henhører til "den Kjødets Sands som er Fiendskab mod Gud, og som hverken er eller kan være Guds Lov underdanig". - Disse strenge Herrer befale, at vort Liv skal være et strengt Alvor, og at Sandseligheden overalt skal bekjæmpes, for at den ei skal afdrage os fra de aandelige gode Ting. De lære os desuden, at Mennesket ikke har Noget paa Jorden at forlyste sig over (hvilket paa en vis Maade kunde være altfor sandt), og at man har nok med at anvende sin Tid, næst Livets Ophold, til sine Sjelsanliggender. Denne Lærdom støtter sig for en Deel til den gamle saakaldte "Forklaring", der med megen Strenghed forbyder adskillige Yttringer af Munterhed og Livsglæde; men endmere grunder den sig paa Andres eensidige Opfattelsesmaade af Skriftens Ord. Thi noget slags Forbud mod ordentlige Fornøielser findes ikke i Kristendommen; og det vilde endog stride mod al Natur og Fornuft at forbyde dem. Mennesket er et sandseligt Væsen, og dets Sind er almindeligviis, især i Livets første Halvedeel, muntært og lystigt; det er derfor naturligt, at det hverken vil eller kan opofre sin hele Tid til Alvor,

<side nr=41>

Tænkning og Arbeide; thi ligesom Erfaringen lærer, at den Bue, som altid er spændt, bliver snart uduelig, - saaledes vil ogsaa Menneskets Evner, ved Mangel paa Sinds-adspredelse, forknytted istedetfor at udvikles. Og denne Adspredelse kan nydes paa mangfoldige Maader, uden Synd og uden Skade, men derimod til megen Nytte baade for vore aandelige og legemlige Kræfter. Det er en stor Guds Velgjerning, at Mennesket kan finde Fornøielse i saa mange Ting i Verden; og det er ikke at tvivle paa, at den, der indrettede vort Væsen

saaledes, ogsaa er tilfreds med, at vi glæde os paa enhver Maade, som ikke skader os. "Himmelen seer det og smiler derad", siger Schumacher; og hvilken Tanke kan være mere naturlig og uskyldig? Og naar man ellers betænker, at enhver Stand og Stilling har sin visse Møie og Besvær, sin Tvang og Kjedsommelighed; hvor kan da Nogen forarge sig over, at man af og til benytter en kjærkommen Fri-stund til at formilde og opmuntre sit Sind i et lystigt Selskab og ved en sømmelig Leg? Det er ikke andet end en Forfriskning, en Lettelse, som det vilde være grusomt at negte vore stakkels Brødre og Søstre. Men det er sandt, der er Maade med Alt; og dersom man driver Lystigheden saavidt, at det Søde bliver bittert og at der kommer Anger efter Glæden, saa er Fornøielsens Hensigt misforstaaet, dens Nytte forspildt og dens Følger farlige. Det er at beklage, at man sædvanlig gjør sine Fornøielser saa kostbare, idet man anvender en stor Deel Tid og Midler dertil, som slet ikke behøvedes, og som saa ofte drager Forlegenhed og Misfornøielse efter sig. Især er det lidet at glæde sig over, naar man seer disse sluttede Selskaber af den ringere Stand at forglemme aldeles sine indskrænkede Omstændigheder og tilsætte sin suurt erhvervede Fortjeneste paa saadanne Sager, som vel for et Øieblik kunne forhøie Munterheden, men som ogsaa baade da og derefter give en farlig Anledning til Uordener og fortrædelige Følger. Man maa derfor prise den Sjel lykkelig, som ei alene er begavet med et muntært Sind, men og derhos har saa megen Forstand, at han, som det hedder, kan "bruge Verden, uden at misbruge den". -

32. Tanker og Bemærkninger.

Den 18de Januar (1840).

Ved Gjennemlæsningen af "Semilassos Reise i Afrika", hvori jeg ellers fandt megen Fornøielse, traf jeg paa en besynderlig Yttring af Forfatteren angaaende Sjelens Udødelighed. Han antager nemlig, at Menneskene efter et fuldendt Levnetsløb atter blive til paa samme Maade som forhen, det vil sige: fødes og leve for atter at tilintetgjøres og blive til igjen, og saaledes gennemgaa det ene Liv paa Jorden efter det andet, uden dog at være vidende om sine foregaaende Levnetsløb, hvilket efter hans Mening ei engang behøves. At vi fødes og opvokse, er efter hans System intet andet, end at vi opvaagne til et

nyt Liv efter engang at have udlevet; og han er saa viss i denne Sag, at han

<side nr=42>

kalder den modsatte Mening en "Absurditet". Men mig synes, det bliver ogsaa noget "absurd" at tænke sig en saadan Udødelighed. Jeg indseer slet ikke, at man paa denne Maade bedre kunde forklare sig Verdens Regjering og dens Hensigter med os, hvilke dog altid i vor nærværende Tilstand ville blive os uforklarlige. I Naturen see vi kun en bestandig Skabelse og Tilintetgjørelse[,] en evig Kamp, hvori stædse nye Væsener fremkomme og ødelægge hverandre, for atter at afløses af nyere. I Menneskets Sind see vi overalt en mærkelig Ustadighed og Foranderlighed; det ønsker Alt og kjedes ved Alt; det gaar over fra en Lidenskab til en anden, fra en Yderlighed til den modsatte. Endelig see vi ogsaa, at det Gode, som Menneskene gjøre, for en stor Deel kommer enten af et naturligt Sindelag, eller af Forfængelighed og Egennytte; ligesom og det Onde, som de gjøre, forstørstedelen kommer af Uvidenhed, naturlige Lidenskaber og mægtige Fristelser, hvorfor altsaa baade det Gode og det Onde ved nøiere Eftersyn bliver langt mindre i sig selv, end det syntes at være, og tillige Begreberne om Løn og Straf tabe saare Meget af deres Udstrækning. Hvilke Slutninger man nu end kan gjøre sig af alt dette, saa behøver man dog aldrig at antage, at der i Guds umaadelige Rige ikke skulde være noget Sted eller nogen Stilling, hvori Mennesket kunde opnaa en større Fuldkommenhed end i vort nærværende Liv, og hvortil det med mere Viisdom og mindre Sandselighed kunde vorte skicket. Men den Udødelighed, som hiin Forfatter antager, er ellers saa beskaffen, at der bliver omtrent det samme, enten man antager den, eller man negter al Udødelighed. Thi ligesaa lidt som vi nu vide om noget foregaaende fuldendt Levnetsløb, det vil sige: aldeles Intet; ligesaa lidet skulde vi, efter hans Mening, erindre dette Liv i et tilkommende. Hvortil tjente os da Udødeligheden? Hvad gav den os for vor Higen og Stræben i Livet? Intet andet, end at vi efter et fuldendt Løb skulde vende tilbage og begynde paa et nyt, skulde gennemgaa samme Farer og samme Møie, uden Veiledning af Mindet fra vor forrige Gjennemgang. Og hvad nyttede os da den Uddannelse,

som vi med saa megen Opoffrelse havde forhvervet os? -Vi træde frem i Verden med mange ønsker og Begjæringer, men med liden Klogskab; længe førend vi kjende vort Bedste, er den mægtige Sandselighed kommen til sin fulde Kraft; og kun ved dyrekjøbte Erfaringer, den seenkomne Frugt af allehaande Vildfarelser, Tab og Skade, - kunne vi engang blive til skikkelige Mennesker, og det først naar den skjønneste Deel af vort Liv er forløben. Skulde nu denne kostbare Erfarenhed ikke tjene os til andet end til Forraad for en Alderdom, som vi maaskee ikke opnaa, eller til Meddeling for en Efterslægt, der ikke agter paa vore Lærdomme, førend den ogsaa har lært at blive klog af egen Skade? Og var det ikke langt rimeligere, at vi, udstyrede med denne Dannelse, skulde gaa over til et fuldkomnere Liv? - Hertil kommer desuden en saare vigtig Omstændighed, nemlig det Haab, som alle Folk[,] skjönt under forskjellige Former, gjøre sig om en fuldkomnere og Iykkeligere Tilstand,

<side nr=43>

end den der nogensinde kan nydes i et jordisk Liv. Dette Haab lover os Hvile for vor Møie, Erstatning for vore Tab, Gjensamling med vore Venner, og en glad Erindring om Jordlivet. Derved bleve endog vise Hedninger bragte til at "henrives af Længsel efter det Øieblik, da de skulde gjense dem, som de havde agtet og elsket", i et Liv, som var befriet fra "denne Larm og Forvirring"; derved glædede Jordens Slægter sig, derved glæde de sig endnu over den hele Jord; derved sættes de istand til at udholde Livets Modgang, og at gaa Døden imøde med Trøst og Rolighed. Skulde dette Haab ikke være mere end en behagelig Indbildning? En uforklarlig Nødvendighed synes ofte at trodse vore Ønsker og spotte vore Følelser; men det lader sig dog ikke tænke, at denne Skjebne skulde tilintetgjøre et saa velgjørende Haab, der tilhører hele Menneskeslægten. Langt heller kan det ansees som et af de stærkeste Beviser for Udødeligheden i dennes ædlere og høiere Betydning. - Og nu endelig Retfærdighedsfølelsen. Naar hverken den Gode eller den Onde mere skulde erindre sit forrige Liv, hvad Belønning kunde da gives for den Første, hvad Straf for den Sidste? Og om end Nogen ikke vilde regne det saa nøie med Løn og

Straf, saa maatte han dog ansee Aabenbarelsen af Ret og Uret, af Løgn og Sandhed for nødvendig. Men ved hin fuldkomne Forglemmelse blev jo alt dette umuligt. Hvad Opreisning fik da den Uskyldige, som her blev forfulgt og fornærmet. Hvad Glæde fik den, der opoffrede sig for Ret og Sandhed? Paa den Maade blev Ret og Uret til ligegyldige Ting, som vel komme i Betragtning i det menneskelige Selskab men ikke i Verdensbestyrerens Øine. Alt det Ædle og Ophøiede hos Mennesket tabte saaledes sit Værd og sin Betydning. Nei, det er vel sandt, at Folkeslægternes Begreber saavel om Dyden, som om dens Belønning, ere forskellige fra hverandre, men det er naturligt efter deres forskellige Omstændigheder; og vi kan sikkert tro, at det staar i Guds Magt at opfylde deres forskellige Forventninger paa en Maade, som vi nu ikke vide eller forstaa, men som engang skal aabenbares os. Lad os frit bekjende, hvad der dog aldrig lader sig negte, at vor Forstand ikke formaar at forklare sig en Opgave som vor tilkommende Tilstand. Og forresten kan vi holde os til det aabenbarede Ord og til Aanden eller Grundbegrebet i ethvert Troessystem der gaar ud paa, at et nyt Liv er os bestemt, men dets Tilstand bliver efter vor egen Beskaffenhed i dette Liv. Gjøre vi Godt, saa have vi kun Godt ivente; men ere vi onde, saa passe vi ikke til de Godes Selskab; thi et Samfund af gode Sjele er saligt, men et Samfund af onde er usaligt.-

33. Sjølvbiografi, gjeven til biskop Jacob Neumann, 10. 8. 1841.

Mit Fødested er Gaarden Aasen i Ørstens Sogn, Voldens Præstegjeld paa Søndmør. Denne Gaard, som kun har een Opsidder, ligger noget afsides og adskilt fra de nærmeste Bygder; hvilket jeg anmærker, fordi det har havt megen Indflydelse paa min aandelige Dannele, da jeg i Barndommen havde

<side nr=44>

aldeles ingen Adgang til Selskab med Jævnaldrende eller til det Slags Tidsfordriv, som Børn, der opvoxe paa mere befolkede Steder, pleie at beskjæftige sig med. Saasnart jeg havde lært at læse, vendte al min Hu sig til Læsning, hvorimod jeg ingen Lyst havde til det Slags Arbeide, som jeg af Omstændighederne maatte

synes bestemt til. Min Fader, Gaardbruger og Leilænder, Iver Jonsen Aasen, døde 1826, da jeg var noget over 12 Aar gammel, og min Moder var allerede død i 1816. De havde i trange Kaar opdraget 7 Børn, hvoraf jeg som den yngste, er født den 5te August 1813. Saalænge min Fader levede, havde jeg nogenlunde Leilighed til min Yndlingsforfølelse, nemlig at læse; men vort Bogforraad var, som man kan slutte, saare lidet, og bestod blot af omtrent et halvt Snees gamle Andagtsbøger. Imidlertid eiede vi dog til al Lykke en Bibel, der for mig var det dyrebareste af Alt, hvad jeg kjendte, da jeg af den kunde faae at vide saa meget Mærkeligt. Efter min Faders Død hengik en for mig ubehagelig Tid af 5 Aar (1826—1831), i hvilken jeg alene maatte beskæftige mig med Gaards-Arbeide. I September 1831 blev jeg endelig ansat som constitueret Skoleholder i Sognet; og nu fik jeg da Leilighed til at samle Kundskaber, hvortil jeg og saavidt muligt anvendte al den Tid, der blev tilovers fra det Arbeide, som jeg havde paataget mig. Det, som i denne Henseende kom mig mest til Nytte, var, at jeg havde Adgang til Lensmand Aarflots Bogsamling og blev velvilligen tjent med Bøger, som jeg ønskede. Skoleholderiet betjente jeg i to Aar. Jeg havde hørt, at Hr. Provst Thoresen tog adskillige nyansatte Skoleholdere til sig, for at undervise dem, og jeg anmodede ham da om at kunne faae komme til ham i samme Hensigt, hvilket han ogsaa lovede mig. Saaledes kom jeg i Provstens Huus i September 1833. Da Provsten mærkede, at jeg havde Lyst til at lære Noget og maaskee ogsaa Lyst til at være noget mere end Skoleholder, gjorde han mig det Tilbud, at jeg skulde forblive hos ham, hvilket Tilbud jeg naturligviis med Glæde modtog. Jeg fik saaledes Underviisning i Geographie, Historie, Grammatik og senere ogsaa i Latin, da Provsten ønskede at erfare, om jeg var bekvem til at indgaae paa Studeringernes Vei, hvortil han ogsaa vilde have hjulpet mig, dersom dette havde været min alvorlige Beslutning. Virkelig var jeg i Begyndelsen vaklende imellem Beslutningen om at vælge eller ikke vælge denne Vei, men endelig besluttede jeg dog det Sidste i Betragtning af hvor tungt og vanskeligt det vilde være for En af saa ringe Stand at omdanne sig saa aldeles, hvor langvarig Tid og Møie Studiet i de gamle Sprog vilde udkræve, hvor megen Omsorg og Bekostning man vilde bebyrde sin Velgjører med, og endelig hvor stort Antallet er af dem, der have valgt denne Bane og vanskelig kunne faae nogen

Ansættelse. Den Tanke svævede for mig at forsøge hvorvidt man kunde bringe det i Kundskab uden at have studeret, at man desmere kunde virke til Almuens Oplysning, jo nærmere man stod den samme, og at man med Dannelse over sin Stand vilde være æret og anseet, men i det modsatte Tilfælde ikke. Overalt

<side nr=45>

var det min Beslutning, at den Aandsdannelse, jeg kunde bekomme, skulde paa bedste Maade som muligt anvendes til Fordeel for den Stand, som jeg tilhørte.

Hos Herr Provst Thoresen opholdt jeg mig lidt mere end 2 Aar. I November 1835 kom jeg til Herr Capitain Daae paa Solnør som Privatlærer.

Den Videnskab, som jeg har fundet mest interesserende er Grammatiken. Allerede før jeg kom til Skoleholdet, beskæftigede jeg mig med den, og den første Begyndelse dertil var følgende: En Corporal, som jeg var vel bekendt med, havde været paa Underofficeerskolen i Bergen og havde der skrevet (eller afskrevet) et Udtog af Grammatikken, som han viste mig, og som, da det var forfattet i en meget simpel og tydelig Stiil, opvakte min Eftertanke. Siden laante jeg Hansens Grammatik i Modersmaalet og læste den mange Gange igjennem, hvorved jeg hver Gang kom til at forstaae Noget, som jeg ikke før havde forstaaet. Da jeg nu kom til Herr Provsten, som før omtalt, var denne Videnskab mig altid behageligst, og skjønt den latinske Grammatik ofte forekom mig saare tung og besværlig, erkjender jeg dog nu, at jeg har havt megen Fordeel af samme ogsaa i Henseende til Kundskaben om Modersmaalets Grammatik.

I de første Aar af mit Ophold hos Capitain Daae fortsatte jeg nu paa egen Haand Forøgelsen af mine Sprogkundskaber, idet jeg læste Grammatiker og Læsebøger i Tydsk, Fransk og Engelsk. Man bør imidlertid ikke troe, at jeg har drevet det synderlig vidt i disse Sprog. Paa denne Tid opkom hos mig den Tanke, at jeg til et Forsøg vilde selvstændigen og paa egen Haand undersøge og behandle et Sprog. Dette Sprog var nemlig det, som jeg egentlig kunde kalde mit Modersmaal og som jeg ikke fandt behandlet i nogen Grammatik. Jeg erindrede at have engang seet Hallagers norske Ordsamling, samt nogle

mindre norske Ordsamlinger; men - "hvorfor, tænkte jeg, blive ikke de norske Dialekter behandlede ligesom andre Sprog? Hvorfor seer man ikke grammatikalske Undersøgelser, eller Ordbøger, hvori Ordenes Former, Kjøen, Konjugation o.s.v. er anmærket? Ere ikke vore Dialekter, eller det gamle og ægte norske Sprog, værdige en grundigere Behandling?" "Et saadant Arbeide", tænkte jeg, "kan kun udføres af En, der er født og opdragen i en Bondes Hytte. Jeg vil forsøge et saadant Arbeide." Til Bestyrkelse søgte jeg nu ogsaa at erhverve Kundskab om det iislandske og svenske Sprog. Imidlertid optegnede jeg Alt, hvad der tjente til min Hensigt[,] og uddrog af mine Materialier først en grammatikalsk Oversigt, der er skreven i 1839, og senere en lidt fuldkomnere i 1841.

Hvad jeg dernæst i de seneste Aar har meest beskæftiget mig med, er Plantelæren. Fra første Tid af havde jeg stor Lyst til at kjende de systematiske Navne paa Søndmørs Dyr og Planter. Ved de Planter, som have et almindeligt Trivialnavn, fandt jeg i Strøms Søndm. Beskr. det Linneiske Slægtsnavn, hvilket fornøiede mig meget; men videre kom jeg imidlertid ikke, før da jeg i 1838

<side nr=46>

fik Hornemanns Plantelære i Hænder. Af Mangel paa andre Hjælpemidler især Tegninger, har jeg i den senere Tid ganske opgivet dette Arbeide, især da jeg ikke kan drive det videre uden Bekostning, hvilken for Tiden aldrig vilde erstattes.

10de August 1841.

Iver Aasen.

34. *Jacob Neumann, 27. 12. 1841.*

Høivelbaarne og høiærværdige Hr. Biskop Neumann!

At Indholdet af Deres Høivelbaarenheds Skrivelse til Hr. Provst Thoresen, samt Afskriften af Rektor Bugges Brev angaaende mit Forsøg om det søndmørske Almuesprog - er mig velvilligen meddeelt, skylder jeg herved at underrette Deres Høivelbaarenhed om, idet jeg tillige bevidner Dem min

inderlige Taknemmelighed for Deres megen Godhed imod mig, samt min Glæde over den gunstige Opmærksomhed, som Deres Høivelbaarenhed har viist dette mit Arbeide. Jeg har ofte ønsket at kunne udstrække mine Undersøgelser af Almuesproget videre, især til de sydligere Dele af Bergens Stift, og at erhverve nogen grundig Kundskab om Dialekterne sammesteds - for om muligt engang at bearbejde Stiftets Dialekter tilsammen; men jeg har ikke vovet at vente et saadant Ønske opfyldt, og derfor er det Forslag, som ved Deres Høivelbaarenheds formaaende Medvirkning er gjort, mig i høieste Grad kjærkomment. Dersom altsaa de foreslaaede Midler dertil kunne erholdes, er jeg naturligviis villig til at paatage mig denne Forretning. Vel føler jeg Mistillid til min egen Duelighed til at udføre et saadant Hverv saaledes som det var at ønske, og at tilveiebringe et saadant Udbytte deraf, at man derved kunde finde sig tilfredsstillet; men imidlertid skulde jeg stræbe saavidt jeg formaaede at samle de forhaanden værende Materialier, og tillige at erhverve den Kundskab, som endnu maatte være nødvendig til en rigtig Bearbejdelse af Samme. -

Hvad bemeldte Manuskripts Befordring til Trykken angaaer, havde jeg forhen tænkt, at Skriftet, der endnu kun er at ansee som et Udkast eller Concept, skulde beholdes nogen Tid for efterhaanden at rettes og forbedres; og jeg har allerede i den Tid, som nu er forløben siden Sammes Forfattelse, fundet adskillige Forandringer deri nødvendige, idet deels Noget burde tillægges, deels Noget omarbejdes eller udelades, og deels en større Afdeling indrettes efter en anden Plan. - Da nu Hr. Rektor Bugge har havt den Godhed at ville antage sig dette mit Arbeide og foranstalte Samme udgivet i Trykken, vil jeg ansee mig at være ham megen Tak skyldig og med Glæde overlade ham Manuskriptet til denne Hensigt; imidlertid ønskede jeg dog at have Skriftet endnu en Gang ihænde for at gjøre de Forandringer deri, som jeg nu anseer for tjenlige, og give det den Fuldkommenhed som for nærværende Tid er mig muligt.

<side nr=47>

Da Deres Høivelbaarenhed har viist mig saa saare megen Godhed, haaber

jeg, at De vil undskylde min Frihed, naar jeg allerærbødigst anmoder om, at Deres Høivelbaarenhed ved forefaldende Leilighed vilde gjøre Hr. Bugge opmærksom paa dette mit Ønske. Forøvrigt anbefaler jeg tillidsfuldt min Sag i Deres Høivelbaarenheds Hænder.

Solnør den 27de December 1841

Allerærbødigst.

Iver Aasen

35. Vitskapsselskapet, 23. 7. 1842.

Da det kongelige norske Videnskabers Selskab i Trondhjem har besluttet at give mig Anledning til at fortsætte og udvide mine Undersøgelser af Almuesproget, har jeg tænkt paa, hvorledes disse Undersøgelser burde fortsættes paa en saadan Maade, at et Udbytte, saa stort og gavnligt som muligt deraf kunde vindes, saa at det ærede Selskab kunde faae en nogenlunde fuldkommen Samling af ægte Materialier med en systematisk og passende Bearbejdelse af samme.

Jo videre Undersøgelsen af Almuesproget kunde strække sig, desto bedre var det naturligviis; men det vil ogsaa erkjendes, at vort Lands Beskaffenhed medfører en saa stor og mangfoldig Forskjellighed i Folkesproget, at man ikke bør tage for mange Distrikter for sig, naar en grundig og paalidelig Behandling af Sagen skal ventes. I det Distrikt, hvor man er født og opdragen, kan man naturligviis kjende Dialekten fra Grunden af, naar man har tilbragt sin hele Ungdom alene i Omgang med dem som tale den uforvansket; men jo videre man gaaer ud fra Fødeegnen desto større blive Forandringerne og den deraf følgende Usikkerhed i Sprogbrugen, som kun ved et længere Ophold paa vedkommende Steder kan afhjælpes. -

Jeg har derfor tænkt, at jeg indtil videre kun vilde tage Bergens Stifts Dialekter for mig, og at jeg for det Første vilde begive mig til Sogns Distrikt, for ved Ophold i en Tid af et Aar eller mere i Midten eller Kjernen af bemeldte Distrikt og ved Reiser i samme, at gjøre mig saa bekjendt med Almuesproget der paa Stedet som muligt; hvorpaa jeg senere vilde gaae over til de sydligere Distrikter af Stiftet i samme Hensigt. Denne Plan grunder sig tildeels paa en Formodning eller en vis Grad af Overbeviisning om de sydligere

Bergenhusiske Dialekters Fortrinlighed i Henseende til Ælde og Reenhed, som deres betydelige Lighed med det Iislandske giver Anledning til. - Kunde denne Undersøgelse senere udstrækkes over Oplandene og andre vigtige Dele af Landet, var det vistnok ønskeligt for den større Fuldkommenhed og Brugbarhed af det Værk, som skulde blive Resultatet af det hele Foretagende. Men herfor kan jeg ikke nu for Tiden lægge nogen Plan, da dette formeentlig bør henstilles til Fremtiden og de nye Erfaringer, som det paatænkte Foretagende vil give mig ihænde. -

<side nr=48>

Den Maade, hvorpaa Arbeidet skulde iværksættes, har jeg tænkt mig saaledes. Ved Ophold paa et for Samfærsele beleiligt Sted, ved idelig Omgang med Folk, som formodes at tale sit Fædrenesprog uforfalsket, og om muligt ved Reiser til Distriktets fjernere Bygder - vilde jeg undersøge Distriktets Sprog i det Hele og Enkelte, iagttage dets særegne Ord og Brugen af de almindelige Ord, samt alle Egenheder i Udtale og grammatikalske Former. Alt dette burde skee med streng Nøiagtighed og Stræben efter at adskille det mindre Ægte, saasom Variationer, affekterede, spøgende eller skjødesløse Udtryk, fra det ægte, rene og bestandige Sprog. Alle disse Iagttagelser skulde skriftlig optegnes, og de forefundne Ord og Talemaader bringes i Orden som Materialier til en Ordbog, hvortil jeg allerede har etslags Grundlag i en alfabetisk Samling af det Ordforraad, som forefindes i den nordligste Deel af Bergens Stift.

En saadan Ordbog skulde tiltidst være det vigtigste Udbytte af disse Undersøgelser. Skjønt det endnu ikke vel kan lade sig gjøre at bestemme Indretningen af et saadant Værk, bør dog Materialierne dertil allerede fra Begyndelsen behandles efter en vis Plan; og denne har jeg tænkt mig som følger. Den Dialekt, som maatte befindes fortrinligst eller tjenligst dertil, skulde sættes i Spidsen, og hvor Ordene i de andre Dialekter vare derfra noget betydelig afvigende, maatte disse Afvigelser tilføies med forkortet Antydning af det Distrikt, hvori de forefindes. Man burde desuden antyde Ordenes større eller

mindre Ægthed, deres sjeldnere eller almindeligere Brug samt deres forskjellige Betydninger. Talemaader eller særegne Sammenføjninger af Ord burde nøie bemærkes og opstilles paa de meest passende Steder. Retskrivningen skulde indrettes efter et saa bekvemt og passende System som muligt. For at sættes istand til en rigtig og paalidelig Forklaring af Ordene, og maaskee til Angivelse af deres Oprindelse og Slægtskab, vilde jeg saafremt muligt forskaffe mig de bedste Ordbøger i de beslægtede Sprog som Hjælpemidler.

Imidlertid skulde jeg ved at indgive Beretning for hvert Aar, eller om ønskes oftere, angaaende Arbeidets Fremgang og det dertil Hørende, give Videnskabernes Selskab en saa fuldstændig Underretning om samme som muligt, for derved nogenlunde at give Selskabet Anledning til at bestemme, hvorvidt eller hvorledes dette Arbeide skulde fortsættes.

Trondhjem den 23de Juli 1842.

Iver Aasen.

36. *Frederik Moltke Bugge, 11. 8. 1842.*

Velbaarne

Hr. Rector Bugge!

Da jeg nylig havde den Lykke at tale med Deres Velbaarenhed angaaende det Foretagende, som det kongelige norske Videnskabers Selskab har overdraget

<side nr=49>

mig, glemte jeg at opgive Dem min Adresse skriftlig, som jeg havde lovet. I det jeg ærbødigt beder om Undskyldning for denne Forsømmelse, meddeler jeg Dem herved min Adresse som er saalydende: "Huuslærer Iver Aasen, à Solnør pr. Ørskougs Postaabnerie (paa Søndmør)."

Solnør den 11te August 1842.

Ærbødigt

Iver Aasen.

37. *Vitskapsselskapet, 1. 9. 1842.*

Til den høitærede Direction for det kongl. norske Videnskabers Selskab i Trondhjem!

At jeg med sidste Post har modtaget den meget ærede Directions Skrivelse til mig af 26de August, som indeholder Planen for mine paatænkte Undersøgelser af Almuesproget, skylder jeg herved at meddele. Da det som nu staaer tilbage, nemlig Forsendelsen af det af Directionen bestemte Stipendium, formodes at kunne skee inden kort Tid, og da jeg tillige er bestemt paa at foretage den besluttede Reise, saasnart samme er indløbet, saa kan formeentlig den Adresse, hvorunder samme tilstilles mig, være den samme som paa ovenmeldte Skrivelse, nemlig "Solnør pr. Ørskougs Postaabnerie". Den ærede Directions Tilbud om Anskaffelse af de Bøger, som i Planen anbefales mig, er mig meget kjærkommen, da jeg indseer, at disse Bøger tilligemed en svensk Ordbog ville blive mig nødvendige, og jeg for nærværende Tid ikke eier nogen af samme, undtagen Rask's mindre iislandske Grammatik (af 1832). Men Forsendelsen af disse Hjælpemidler vil formodentlig have sine Vanskeligheder. Dersom det lod sig gjøre at sende dem med Posten, da kunde de rigtignok følge samme Leilighed og under samme Adresse som bemeldte Stipendium; men disse Sagers Beskaffenhed gjør det nok umuligt at faae dem transporterede paa denne Maade. Da jeg kommer til at opholde mig nogle Dage i søndre Søndmør, saa kunde de maaskee sendes med Dampskibet til Herrø, hvor Hr. Handelsmand Lorange for Tiden er Postexpediteur, og hvorfra de enten kunde bringes med Leilighed til Hr. Lensmand Aarflot paa Egsæt, eller afhentes af mig selv. Skjønt dette vilde gjøre nogen Forsinkelse i min Reise, da Dampskibet først ankommer til Herrø den 26de d. M. var det dog maaskee det tjenligste, da Bøgernes Forendelse til et af de sydligere Anløbssteder, f. Ex. Skjerjehavn, vilde medføre større Vanskeligheder med at faae dem afhentede. Hvad den ærede Direction i saa Henseende maatte beslutte, anmodes ærbødigst om at blive mig opgivet; og forsaavidt nogen af bemeldte Bøger ikke kunde tilstilles mig af Directionen, vil jeg selv søge at forskaffe mig dem fra Bergen, om de der ere at faae; hvorpaa jeg senere skal indberette til Directionen, hvorvidt jeg maatte være kommen i Besiddele af samme. -

<side nr=50>

Da Directionen har havt den Godhed at tilbyde mig en Gjenpart af den Plan, som jeg under 23de Juli sidstleden overleverede Hr. Rector Bugge, kan jeg herved meddele, at jeg allerede er i Besiddelse af en saadan, som jeg forsynede mig med ved samme Leilighed, da bemeldte Plan blev skreven.

Solnør den 1ste September 1842.

Ærbødigst
Iver Aasen.

38. Anders Welle [september 1842].

Kirkesanger Anders Velle!

De vil undskylde at jeg giver mig den Frihed at henvende mig til Dem i et Anliggende, der for flere Aar siden fra min Side skulde været afgjort, men som dels min Fraværelse, dels andre Vanskeligheder have forhindret mig fra. Da jeg nemlig for mit første Tjenestjaar som Skoleholder i Ørsten, skulde have 8 Spd. som Løn, blev der efter Ligningen 1 Spd., 1 ort, 5 ß mere end jeg skulde have, da Skoledistriktet blev i Alt paalignet, om jeg mindes ret, 9 Spd., 1 ort, 5 ß. Rigtignok indkom langt fra ikke Alt ved Indkasseringen, thi af en lille Optegnelse som jeg har, seer jeg, at blot 8 Spd., 1 ort, 13 ß ere mig ihændekomne, men de nærmere Omstændigheder ved det Tilbagestaaende har jeg hverken opskrevne eller i Hukommelsen; og jeg skjøtter nu heller ikke derom, da det faldt mig langt lettere at eftergive samme, end at bemøie Folk videre dermed. Men det bemeldte Overskydende efter Ligningen (nemlig for Aaret 1832) enten det nu skulde tilfalde de ældre Skoleholdere (Salmund Nakken og Ole Røste) eller Skolekassen, skulde og vilde jeg dog betale eller i det mindste faae afgjort hvor dermed skulde være, førend jeg reiste fra [Solnør?]

39. Ludvig J. Daae, 29. 10. 1842.

Velbaarne Hr. Capitain Daae!

Da jeg nu endelig efter megen Omflakken har givet mig til Rolighed, skylder

jeg efter Løfte at underrette Dem om min Reise og nærværende Tilstand. Jeg har i den forløbne Maaned saalænge vanket om iblandt lutter fremmede og ubekjendte Folk, at jeg nu kunde være vant til det og befinde mig vel derved; men alligevel huer det mig langt fra ikke og jeg længes bestandig tilbage til Søndmør. Hvad ellers min Reise angaar, da forlod jeg Søndmør den 29de Sept. og ankom denne Dag til Nøstdal; den følgende Dag var jeg paa Nordfjordeidet. Præsten Lie kunde man ikke faae tale med, da han havde Forretninger; derimod havde jeg en Sammenkomst med Huuslæreren, hvoraf jeg dog ikke havde saa stor Vinding, som jeg ventede, da denne Person syntes ganske at have glemt det Nordfjordske over det fornemmere Sprog samt Tydsk og Latin, hvori han nu underviste Børnene. Formedelst Storm og

<side nr=51>

Uveir blev jeg siden tre Dage over i Nøstdal; den 4de Okt. forlod jeg dette Sted og kom til Førde i Breum; den 5te fortsattes Reisen til Havstad i Førde, og den 6te til Vadem, hvor jeg forblev den følgende Dag. Her hørte jeg altsaa første Gang Sognemaalet, som jeg i Begyndelsen havde Møie med at forstaae; imidlertid mærkede jeg snart, at dets Særegenhed meest bestod i en besynderlig, fordreiet Udtale, og at det i Grunden ikke frembød saa meget Nyt. Jeg hastede derfor med at komme til Indre-Sogn og reiste den 8de ligefra Vadem til Frøningen under en Vestenvind, som især en Stund Eftermiddag var saa stærk, at jeg ønskede at have været paa Landet; imidlertid mærkede jeg, at Sogningerne ogsaa kan seile ligesaavel som Søndmøringerne. At jeg denne Aften kom til at logere hos Proprietair Lem, kom netop af et Slumpetræf, da jeg først, da vi gik iland, spurgte om, hvilken Mand der boede her paa Stedet, og nu erfarede, at det var den samme som jeg efter Deres Foranstaltning i Sommer fik tale med. Den følgende Dag kom jeg til Leirdalsøren, og indfandt mig her hos den anden af de to Sogninger, som vare hos Dem i Sommer, nemlig Landhandler Møller. Da Høstthinget stundede til, besluttede jeg at forblive til dette var forbi, og saaledes opholdt jeg mig halvanden Uge paa dette Sted. Skjønt jeg ved Ankomsten til Leirdalsøren

syntes, at det var et af de styggeste Opholdssteder, man kunde tænke sig, blev jeg dog her i kort Tid bekjendt med adskillige brave Mænd, og befandt mig temmelig vel i den Tid, jeg var der. Den 19de Okt. reiste jeg til Kapitain Munthe i Krogen, hvor jeg blev meget vel modtagen. Munthe vidste ikke noget forud om min Reises Hensigt, men da han af de Dokumenter, som jeg medbragte, havde overbeviist sig derom, viste han sig meget fornøiet derover, og yttrede jævnlig, at dette Foretagende var meget "godlideligt". Den følgende Dag forblev jeg hos ham og besaae hans gamle Pergamentsbreve og hans betydelige Bogsamling, hvori fandtes Alt, hvad der meest kunde interessere mig. Jeg vilde ønske at kunne opholde mig saa nær som muligt hos denne Mand, for at have jævnlig Adgang til de sjeldne Hjælpekilder, som findes hos ham; men hans Bopæl hedder Krogen og svarer til sit Navn; der er intet stort Bygdelaag i Nærheden, og ei heller er der nogen Samfærdsel med andre Bygder. Jeg havde bemærket, at Sproget i det Inderste af Sogn nærmer sig betydelig til Oplandsprogene, og derfor havde jeg tænkt at tage mit længste Ophold længere ude. Man havde anbefalet mig Sogndal, som det bekvemmeste Sted i Indresogn, og det samme Raad fik jeg ogsaa hos Munthe. Da denne Mand just nu skulde bort for en Forretnings Skyld, reiste jeg altsaa den 21de fra Krogen til Solvorn, og den 22de ankom jeg her til Sogndalsfjæren. Da der hos Gjæstgiveren ikke var "Rum i Herberget", tog jeg ind hos en af Strandsidderne her paa Stedet, og hos denne er jeg siden forbleven. Men endskjønt jeg har eller kan have Alting efter Ønske, har jeg dog ikke hidtildags kunnet trives rigtig paa dette Sted; - hvad der egentlig trykker mig, er Mangel paa

<side nr=52>

interessante Bekjendtskaber; imidlertid haaber jeg, at det vil give sig med Tiden. Her er ellers, som De maaskee veed, en meget folkerig og tætbygget Egn, og Gaarde med saare mange Familier ere her kun en [maa]delig Agers Længde adskilte fra hverandre. Hvad Sproget angaar [e]r her i Indresogn rigtignok en ny Mark at arbeide paa, og jeg tænker, at naar jeg opholder mig her en tre eller fi[re] Maaneder, maa jeg dog vel faae Greb paa det Vigtigst[e.]

Ellers arbeider jeg nu ivrigst paa en Ordbog i Almuesproge[t] i den nordligste Deel af Bergens Stift, for at jeg dog kunde faae Noget færdigt til senere Forøgelse og Forbedring; - og dette Arbeide bliver nok saa drøit, at det skaffer mig Tidsfordriv denne Vinter og maaskee længere med. - Men jeg faar tænke paa en Slutning af dette Brev. Da her paa dette Sted er Postaabnerie saa kunne Breve til mig adresseres til "Sogndalsfjæren" (eller S - pr. Sogndalsfjæren); og dersom jeg engang kunde have den Lykke at blive ved nogle Linier underrettet om Deres og Families Befindende, da vilde det være mig usigelig kjær. Jeg beder at hilse Deres Familie, som jeg altid erindrer med inderlig Agtelse og Kjærlighed, og vær tilsidst selv hjertelig hilset. - Sogndalsfjæren den 29de Oktober 1842 .

Iver Aasen.

Utanpå: Velbaarne/Hr. Capitain L. Daae/a/Solnør/pr. Ørskougs Postaabnerie/paa Søndmør. Betalt.

40. *Maurits R. Aarflot, 30. 10. 1842.*

Kjære Ven!

Da jeg nu endelig efter megen Omflakken har givet mig til Rolighed, skylder jeg efter Løfte at underrette dig om mine Reiser og min nærværende Tilstand. At jeg ikke før har gjort dette, hvilket maaskee har syntes dig underligt, er kommet deraf, at jeg ikke vilde skrive førend jeg med det samme kunde opgive en Adresse for den forhaabede Besvarelse, samt deraf, at jeg først vilde undersøge, hvilket Sted der skulde være tjenligst til Opholdssted for min Hensigt. Min Reise har ikke gaaet efter nogen Regel; jeg har engang reist henimod ti Mile paa een Dag, og engang været ti Dage paa eet Sted. Som du veed, forlod jeg Søndmør den 29de Sept. og kom denne Dag til Nøstdal. Den følgende Dag var jeg paa Eidet; Præsten Lie havde Forretninger og kunde ikke faaes i Tale, derimod taledede jeg længe med Huuslæreren (Ole Solem tror jeg han hedder), men han var bleven saa fornem og saa fordybet i Tydsk og Latin, at han syntes ganske at have glemt det Nordfjordske, hvilket jeg desuden kjendte temmelig godt før. Siden forblev jeg formedelst Storm og Uveir tre Dage over i Nøstdal; den 4de Oktober reiste jeg derfra igjennem Gloppen og over Breumsvandet til Gaarden Førde; den 5te fortsattes Reisen igjennem Jølster til Havstad i Førde; de Egne, jeg denne Dag bereiste, vare de skjønneste og interessanteste

som jeg har befaret paa denne Reise. Jeg anmærker her: Jølstervatnet

<side nr=53>

med store Bygder og to Kirker paa Nordsiden, Huldrefossen, Jølstrebruen (en meget lang Steenbro), og Brulandsfossen samt Førdebygden der seer ud som en Hob af smaa Byer paa begge Sider af den stille og meget brede Jølstre-Elv. Den 6te reiste jeg fra Førde til Vadem (i Ladevigs Præstegjeld) hvor jeg forblev den følgende Dag. Den 8de begyndte jeg Reisen paa den uendelige Sognefjord; en Vestenvind begyndte, som efter Middag blev saa stærk, at jeg ønskede at have været paa det Tørre; imidlertid saae jeg, at Sogningerne ogsaa kunne seile ligesaavel som Søndmøringerne. Denne Dag tilbagelagde jeg en Vei af omtrent ni Mile, og kom om Aftenen af et Slumpetræf til at logere hos en Proprietair Lem, som i forleden Sommer var paa Solnør, og som jeg da havde talet med. Den følgende Dag (d. 9de) kom jeg til Leirdalsøren. Dette Sted har en mærkværdig Beliggenhed; paa begge Sider staae tværbratte Fjeldvægge med Fonner, Urer og Sand; i den smale Dal mellem disse Fjelde gaar Leirdalselven ud i en ligesaa smal Bugt af Fjorden; paa dens sydlige Side ligger en Strimmel af Banker eller Grander, og paa disse Banker have Folk bosat sig i saadan Mængde, at Alting er som i en Kjøbstad. Strax østenfor Øren bøier den smale Dal sig tilside, og det samme gjør Fjorden vestenfor; saaledes seer det ud som man gik paa Bunden af en uhyre stor Brye eller lignende. Solen sees ikke i denne Hule i over et halvt Aar, og dog er her foruden Strandstedet tre eller fire store Gaarde, store Agre og en Exerceerplads; og paa Øren ere fire Handelsmænd. - Jeg befandt mig ellers vel paa Øren og kom i Kjendskab med adskillige brave Mænd. Da Høstthinget tilstundede, besluttede jeg at blive der til dette var forbi, og siden reise til Kapt. Munthe; saaledes var jeg halvanden Uge paa Leirdalsøren og reiste den 19de til Krogen, Munthes Bosted, hvor jeg blev meget vel modtagen. Den følgende Dag forblev jeg hos Munthe og besaae blandt Andet hans Samling af gamle Dokumenter og hans meget interessante Bogsamling, hvori jeg kunde fundet uskatterlige Hjælpekilder, naar Omstændighederne havde tilladt at være i Nærheden deraf. Men Munthe

bor paa et eensomt og afsondret Sted; og jeg derimod ledte efter Sognelivets Middelpunkt, om jeg saa maa sige. Leirdalsøren var for langt inde; der sporedes en stærk Overgang til Oplandssprogene; jeg vilde derfor noget længere ud, og man havde nævnt mig Sogndal som et bekvemt Sted, og dette anbefalede Munthe mig ogsaa. Derfor afreiste jeg fra Krogen den 21de og den følgende Dag ankom jeg her til Sogndalsfjæren, hvor jeg nu har besluttet at være en tre eller fire Maaneder, om Intet skulde hindre. Her er ogsaa et Strandsted lige saa stort som Leirdalsøren, med to Landhandlere og en Mængde konditionerede Folk. Omegnen er overmaade tætbygget og folkerig, saaledes som det er her i Sogn; thi paa de beboelige Steder er Alt overdækket af Huse, og derimod kan man reise to Mile og derover uden at see Andet end en brat Fjældvæg oventil og uendelige Urer af Sand og Smaasteen nedentil. Det eneste skønne Sted, jeg har seet i Sogn, er Gaarden Kopanger; den har en virkelig smuk

<side nr=54>

Beliggenhed. Her i Sogndal er heller ikke saa stygt; alligevel har jeg ikke hidtildags kunnet trives her rigtig; jeg har ikke endnu fundet her nogen interessante Bekjendtskaber, og endskjønt jeg i disse Dage har søgt at fordrive Kjedsomheden ved at arbeide paa en Ordbog i Søndmørsk, Nordfjordsk og meget mere, har jeg dog alligevel kjedet mig. Desuden har Hovedpine og Mathed i Legemet ogsaa plaget mig i de sidste Dage. Men jeg vil dog ikke fylde Brevet med bare Klager; det er nu ikke endda saa galt, og det som var galt, er nu i Forbedring. Jeg faar gaae omkring som en brølende Løve at søge Kammerater og Bekjendtskab, og skulde det endda, trods den store Ordbog, blive for kjedsomt, saa vil jeg gjøre en Reise til Munthe; her er to Mile til hans Bopæl og den største Deel er Landvei. Men jeg glemmer, at Brevet skal slutes. Da her er Postaabnerie paa Stedet, saa kunne Breve til mig adresseres til "Sogndalsfjæren" (eller S- pr. Sogndalsfjæren). Jeg længes meget inderlig at høre fra Søndmør, og i det Haab, at denne Længsel ikke bliver utilfredsstillet, slutter jeg med den hjerteligste Hilsen; idet jeg tillige anmoder om at hilse dem, som maate spørge derom (af Venner og Paarørende), at jeg efter

en lykkelig Reise er kommen ind paa et stort Strandsted i Indresogn og befinder mig saa temmelig vel.

Sogndalsfjæren den 30te Oktober 1842.

Iver Aasen.

Utanpå: S. T./Hr Postaabner Maurits Aarflot/a/Voldens Postaabnerie/paa Søndmør.

Betalt.

41. Vitskapsselskapet, 7. 11. 1842.

Til den høitærede Direction for det kongl. norske Videnskabers Selskab i Trondhjem!

Jeg har troet at burde underrette den ærede Direction om, at jeg for nogen Tid siden har begyndt den Reise, som jeg efter Directionens Foranstaltning havde paataget mig, og at jeg i denne Henseende er kommen til Indre-Sogn. Stipendiet for første Halvaar, fem og sytti Speciedaler, modtog jeg den 12te September, og de Bøger, som vare mig tilsendte med Dampskibet (Molbechs danske og Daaes svenske Ordbog), afhentede jeg paa Herrøe den 26de f. M. - Den 29de Sept. reiste jeg over til Nordfjord, og i den første Deel af October igjennem Søndfjord til Yttre-Sogn, samt derfra til Leirdalsøen. Efter nogen Tids Ophold paa dette Sted, indfandt jeg mig hos Hr. Capitain G. Munthe, som beredvilligen tilstedede mig Adgang til de sjeldne literaire Hjælpemidler, som han er i Besiddelse af. Efter Munthes Raad og egne Iagttagelser antog jeg Sogndal for det bekvemmeste Sted i Indre-Sogn til et længere Ophold, og saaledes begav jeg mig til dette Sted, hvor jeg nu deels stræber at gjøre de for min Reises Hensigt nødvendige Iagttagelser, og deels arbeider paa en Ordbog i Almuesproget i den nordligste Deel af Bergens Stift, for dog at faae en Deel

<side nr=55>

af mit Arbeide færdigt til senere Benyttelse og Forbedring. Jeg har Haab om at blive nogenlunde færdig med det Sogske i en kortere Tid end den, som jeg har nævnt i den Plan, som jeg under mit Ophold i Trondhjem overleverede Hr. Rector Bugge; imidlertid faaer jeg senere Leilighed til at underrette den ærede Direction om denne Sag. -

Sogndalsfjæren den 7de November 1842.

Ærbødigst

Iver Aasen.

Utanpå: Til/Directionen for det kongl. norske/Videnskabers Selskab i Trondhjem/a/

Trondhjem

Betalt.

42. *Jacob Neumann, 17. 11. 1842.*

Høivelbaarne Hr. Biskop Neumann!

Da Deres Høivelbaarenhed har viist mig saa megen Godhed, og saa kraftigt befordret en Sag, der kunde blive mig til Hæder og Fordeel for Fremtiden, skyldte jeg ogsaa at underrette Deres Høiv. om hvorledes denne Sag er senere bleven fremmet og hvor vidt jeg er kommen i det derved paatænkte Foretagende. At jeg saa længe er udebleven dermed, hvorfor jeg allerærbødigst beder om Undskyldning, har sin Grund i, at Foranstaltningerne til det paatænkte Foretagende og især Udfærdigelsen af en Plan for samme medtog en lang Tid, saa at jeg ikke blev færdig at foretage den besluttede Reise før i Slutningen af Sept. Maaned. Efter at have modtaget bemeldte Plan, samt det bestemte Stipendium for første Halvaar, reiste jeg saaledes i Oktober Maaned igjennem Nordfjord, Søndfjord og Sogn, hvor jeg efter nogen Tids Ophold paa Leirdalsøen og et Besøg hos Kapitain G. Munthe endelig bestemte mig til et længere Ophold i Sogndal. Her arbejder jeg nu dels paa at anstille og samle de for min Reises Hensigt fornødne Iagttagelser, og dels paa en Ordbog i Almuesproget i den nordligste Deel af Bergens Stift, for dog at faae en Deel af mit Arbeide færdigt til senere Benyttelse, Forbedring og Forøgelse. Da Forskjellen imellem indre og yttre Sogns Almuesprog findes at være noget betydelig, har jeg tænkt at opholde mig en Tid her og en anden i yttre Sogn. Ud paa Vaaren tænker jeg at kunne gaae over til Nordhordlehn, og under mit Ophold der undlader jeg vist ikke at besøge Bergen, hvor jeg da haaber at kunne have den Lykke at tale med Deres Høivelbaarenhed. - Idet jeg gjentagende beder om Undskyldning for, at jeg i saa lang Tid ikke har ladet høre fra mig, anbefaler jeg mig med denne korte Beretning allerærbødigst til Deres Høivelbaarenheds Godhed og Velvillie. -

Sogndalsfjæren den 17de November 1842.

Allerærbødigst

I. A.

Høivelbaarne Hr. Dr. og Biskop Jacob Neumann, Commandeur og Ridder.

<side nr=56>

43. *Maurits R. Aarflot, 8. 1. 1843.*

Kjære Ven!

Det er nu en Maaned siden jeg modtog dit første Brev hertil, og i al denne Tid har jeg opsat at skrive dig til; deels fordi jeg altid ventede at gjøre flere nye Erfaringer, hvorom jeg kunde skrive, - deels fordi jeg ogsaa ventede, at det Exemplar af de omtalte Viser, som du har villet sende mig, snart vilde indløbe, og jeg altsaa kunde behandle Erfaringerne og Exemplaret paa een Gang og saaledes slaae to Fluor med eet Smæk. Men herover er skeet en Udsættelse som jeg nu ikke bør forlænge endnu mere; allerhelst da jeg i mit Brev til dig omtalte en Sygelighedstilstand, som, da en saa langvarig Stiltienhed paafulgte, kunde give Anledning til mange Slags Formodninger.

Først skylder jeg da at underrette om, at jeg den 9de December modtog dit inderlig kjærkomne Brev af 23de November tilligemed Landboavisen, som jeg siden regelmæssig hver Gang har faaet, indtil sidste Postdag (d. 6te), da Intet indløb. For bemeldte Brev, som jeg saa inderlig havde længtes efter, - samt for Landboavisen og de øvrige Medsendelser - siger jeg herved min hjerteligste Tak; idet jeg oprigtig erkjender de store Venskabsbeviser, som du altid har givet og endnu vedbliver at give. - Af de anførte Dagetal vil du ellers see, at det gaar yderlig langsomt med Breves Forsendelse imellem vore nuværende Opholdssteder, og at her just ikke er at tænke paa nogen hurtig Samtale ved Breve, som desuden ogsaa vanskeliggjøres ved Mangel paa Tid og ved andre Hindringer.

Dernæst skulde jeg give en Beretning om min Helbredstilstand, som jeg i mit sidste Brev havde omtalt som noget betænkelig. Virkelig befandt jeg mig

dengang noget ilde baade paa Sjæl og Legeme; senere blev det vel bedre, men dog indfandt der sig en og anden Upasselighed, og den 11te Nov. blev jeg endelig alvorlig syg,. saa at jeg laae tilsengs e n h e e l D a g , Noget som ellers ikke er hændt mig i en Tid af o t t e A a r . Man paastod, at jeg led af Forkjølelse, og raadede mig at indtage en Svededrik, som jeg da ogsaa gjorde. Dette Middel virkede; efter Svedekuren kom jeg mig hurtigt, og fra den Tid har jeg været fuldkommen frisk, og befinder mig ogsaa forøvrigt ganske vel. Kjedsomheden har ikke synderlig plaget mig, siden jeg blev nogenlunde kjendt paa Stedet, og siden jeg kom ret i Gang med mit Arbeide. Jeg har ofte forhen klaget over et vist Ildebefindende i Sindet, og har havt Aarsag dertil, da adskillige Anfald af Modløshed og Lede til Livet, samt af farlige Indfald og en Uro, hvortil jeg ingen Grund vidste, ofte i de sidste Aar har sat mig i en Frygt for min Sindstilstand, der var større end jeg vilde yttre for Nogen. Men jeg har nu det glædelige Haab, at den forandrede Tilstand og dermed følgende interessante Bevægelse, samt det alvorlige og dog fornøielige Arbeide - vil virke velgjørende paa mig, som det allerede har gjort. -

<side nr=57>

De Bekjendtskaber, som jeg har fundet her paa Stedet, ere ganske faae; da Oplysningen (og desværre ogsaa Sædeligheden) iblandt Bondestanden her staar paa et meget lavt Trin, og her saaledes ikke findes ret mange hvis Bekjendtskab kunde være mig til nogen Nytte. Imidlertid kan jeg dog her nævne en glimrende Undtagelse, nemlig en Ole Flugum, Søn af Klokkeren her i Sogndal, en ung og vakker Mand, der har nydt en omhyggelig Opdragelse og Leilighed til en Uddannelse, hvortil han havde udmærkede Anlæg. Han er Lærer paa en betydelig fast Skole og har desuden en vigtig Deel i Kommunalbestyrelsen. Paa denne sidste synes især hans Opmærksomhed at være rettet; og saaledes kunde han give Haab om et godt Storthingsemne; men desværre, svarer hans Legemstilstand ikke til hans sunde og kraftige Aand, da han lider af Sygelighed og har Feil baade paa Hænder og Fødder. Jeg beklager at jeg altfor lidet har havt Anledning til Omgang med denne interessante Mand; da

hans Bopæl ligger et Stykke herfra, og han desuden altid er overlæsset af Forretninger.

- Af andre Bekjendtskaber vil jeg nævne forhenværende Storthingsmand Mons Eggum, samt en afskediget Skoleholder, der dog er en Drikker, som de Fleste her i Fjæren. - Blandt de mange Konditionerede her er der kun een Mand, som jeg er kjendt med, nemlig en Løitnant Leigh, til hvem jeg strax efter Ankomsten hertil henvendte mig for at faae læse Morgenbladet, og som jeg siden har besøgt flere Gange hver Uge for Avisernes Skyld. Jeg har faaet laant adskillige Bøger hos ham, hvoraf jeg vil nævne Professor Nilssons skandinaviske Fauna. -

Hvad mit Arbeide angaar, kan jeg berette, at jeg fordetmeste har arbeidet paa den førømtalte Ordbog, som jeg strax efter min Ankomst hertil begyndte paa, og at jeg nu dermed er avanceret til Bogstavet S (eller, da dette Bogstav er meget stort, til Sk). Dette Manuskript vil udgjøre 2 1/2 Bog eller 60 Ark, dog vel at mærke, paa brækket Papir saaledes at Halvdelen af hvert Blad er aaben for senere Tilføielser. Jeg har afdeelt det i 5 Dele à 12 Ark, og er nu færdig med tre Dele og Halvtten af den fjerde. Dette Arbeide, som omfatter den Sprogforgrening, der hersker fra Romsdalens sydlige til Sogns nordlige Grændser, vil indeholde henimod 10,000 forklarede Ord og Talemaader; og dog ere de Ord som ere lige Skriftsprogets, samt de som med Lethed kunne udledes af andre, udelukkede.

Ellers stræber jeg daglig at gjøre lagttagelser af Ord, Former og Talemaader i det Indresognske, dels for at finde saadanne som ei bruges nordenfor, dels for at erfare hvilke af de nordligere der ikke bruges her. Naar man blot undtager nogle uvigtige Egenheder i Udtalen, samt de Mellemlýde, som ogsaa bruges nordenfor, saa er det Indresognske en meget let Sprogart at tale og skrive. Man har ikke her den hyppige Brug af Lyden j (Jod) som hos os, ikke heller den egne Udtale af ll og nn, samt ikke heller den besværlige Brug af lsch eller lsj, som her langt bekvemmere og rigtigere udtales tl. Saaledes

<side nr=58>

f. Ex. siges her Skogen, Kaggen, Stokken, Bakken; - kalla, fylla, kjenna,

Tønna (uden Ganelyd); - samt Hatl, etla, Fetling, sutla. Heraf kunde man troe at denne Dialekt maatte være meget fornem og fordansket, men dette er dog ikke saa ganske Tilfældet; den har meget ældgammelt og nationalt, som tildeels ikke findes nordenfor. Som Exempel vil jeg nævne Ordene: akjan, atten; buen, færdig; Ekkja, Enke; Fodn, Snemasse, hjaa, hos; Kross, Kors; Nøs, Næse; tiga, tie; tyna, miste; Vigt, Vægt. - Maskulinerne faae i den bestemte Form en f. Ex. Garen, Staven; Femininerne faae i: Fjøli, Jori; Neutrerne -e: Bore, Eple. Det bestemte Fleertal af disse Ord er: Garadne, Stavadne, Fjølidna, Joridna, Bori, Epli. Neutrer hvis Rodvokal er a, faae overalt Omlyd i Fleertallet, f. Ex. Nobn, Navne; Gløs, Vinduer; Svør, Svar; Fòt, Fade; Vaanti, Vantene paa en Mast. Dativet har ingen særegen Form som hos os; man siger ligesaavel: Kom mæ Staven, som gjè me Staven! ligesaavel: han staar i D`yri, som D`yri æ aapi. Adjektiver af tre Endelser følge Substantivernes Endelser, altsaa: masc. -en, f. -i, n. -e; f. Ex. han æ liten, ho æ liti, da æ lite. - Verbernes Former have derimod ingen regelmæssig Forskjellighed fra de nordligere Dialekter undtagen at Infinitiv altid ender paa a. En mærkelig Egenhed i Udtalen er den at aa udtales meget aabent, omtrent som a-aa eller ao. Andre Egenheder ere: dl for ll i nogle Ord; ligesaa dn for rn; bn for mn (el. vn) f. Ex. adle, idle; Hodn, Kodn, Bodn; Obn, Nabn, Rabn. - Til videre Underretning om "Saugna-maåle" vil jeg anføre en Samtale imellem to Koner: - "Gudag, Kaåna!" - "Gudag òg! Ska di vera ute aa tutla?" - "Ska so vera, ja. Kùr live di hjaå dikka?" - "Jeu, Takk so sp`yre; eg ha vøre lite tuski (svagelig) siaa igjaår; men eg veit ikkje ko da æ, eg tænkje, d'æ ta Juli." - "Hi! ja da skuld' eg tru; - æ Man' dikka kos (borte) ?" - "Ja, han reiste aåv ista ut te Aagnadne (Aagnes Familie)." - "Aa, æ han dar? - Kaa arbeia di påå ellest?" - "Jabbe æ da lite Arbei; eg ha gaått so længje aa leitt itt' i Naål so æ koskòmi (bortkommen); eg tynte ho kos (tabte den) i Mòro tilè, Kar! aa no æ da slikt eitt Bròt (Larm), da æ so folkete no mæ Juli, måå vità." - "Ja, da æ væl folkete, - Kar, mi kan seia ta da, mi òg." - - Ordet di (did, dvs. I) bruges i Tiltale til agtede Folk og altid af Børn til Forældre, da man ikke bør sige "du" til disse. Ordet Kar bruges i enhver Mening enten man saa taler til Mand eller Kvinde.

Hvad Folkets Karakter og Væsen ellers angaar, da bemærker man her adskillige

gode Sider, især en stor Gjæstfrihed og Hjælpsomhed, samt etslags Høimodighed imod Uvenner; men derhos gives ogsaa mørke Sider; især gaar Drukkenskab og Løstgængighed over alle Grændser. Pigerne have to, tre eller fire Børn førend de bliver gifte; Enkerne faa Børn ligesaa vel efter deres Ægteskab som i samme; Brændeviin udstrømmer daglig fra Kramboderne til ethvert Huus, og Enhver som man træffer paa Veien, gaar med en Flaske i Haanden. Drukne Folk træffer man allevegne, i ethvert Huus brummer og

<side nr=59>

buldrer en Tyran, enten fordi Maven er for fuld, eller fordi Pungen er for tom. Jeg har saaledes ikke megen Lyst til at blive her længere, end den høieste Nødvendighed kræver. -

Jeg har tænkt at kunne afreise herfra til Yttre Sogn omtrent som i Midten eller Slutningen af Februar Maaned. Rigtignok var det fornødent at opholde sig længe i disse Egne, hvis Sprog, saa vidt jeg veed, aldrig forhen har havt den ringeste Bearbejdelse, da ikke engang en Vise eller et eneste Ord paa Prent herfra er kommet mig for Øie; i Hallagers Ordbog er rigtignok en Vise "i Sogns Dialekt", men den tilhører Yttre Sogn, skjønt den langt fra ikke er rigtig. Jeg har besluttet at undersøge disse Visers Rigtighed og omforme dem i sin rette Skikkelse; dog derom senere. Af Sagn og Fabler har jeg allerede samlet en god Deel og opskrevet dem i den Dialekt som bruges i deres Hjem. -

Men jeg maa slutte for denne Gang. Jeg har ogsaa valgt et daarligt Papir til at skrive paa, som jeg nu seer, og frygter for at du ikke vil kunne læse dette Brev. Jeg erindrer ikke noget nødvendigt, hvorom jeg skulde have skrevet, og slutter derfor med hjertelig Hilsen og Ønske om Velbefindende for Dig og Dine i det nysbegyndte Aar.

Sogndalsfjæren den 8de Januar 1843.

Iver Aasen.

44. Ludvig J. Daae, 16. 1. 1843.

[Sogndalsfjæren] 16de Januar 1843.

Velbaarne Hr. Kapitain.

Da jeg nu har opholdt mig saa længe her i Distriktet at jeg nogenledes er bleven bekendt med Folket og med dets Sæder og ligeledes er kommen ret i Gang med mit Arbeide, skulde jeg ved nogle Linier underrette Dem om mit Befindende og Anskuelse af Forholdene. Da jeg sidst skrev Dem til, befandt jeg mig ikke ret vel, og nogen Tid derefter blev jeg ogsaa alvorlig syg, saa at jeg laae en heel Dag tilsengs, noget der som De veed, ikke er hændt mig paa lang Tid. Man paastod at jeg led af Forkjølelse og foreslog mig en Svedekur, som jeg da ogsaa forsøgte og det med saa heldigt Udfald, at jeg siden den Tid har været fuldkommen frisk, ligesom jeg ogsaa forøvrigt befinder mig ganske vel.

De Bekjendskaber jeg til denne Tid har her paa Stedet, ere ganske faa, da Oplysningen og tillige Sædeligheden iblandt Bondestanden her staar paa et meget lavt Trin, og her saaledes ikke i Nærheden ere ret mange, hvis Bekjendtskab kunde være mig til synderlig Nytte. Som en glimrende Undtagelse maa jeg dog nævne en Ole *Flugum*, Søn af Klokkeren her i Sogndal, en ung vakker Mand med udmærket Aand og Kundskab, men som boer et Stykke her fra og som desværre lider af Sygelighed og Legemsfeil. Af de mange

<side nr=60>

Konditionerede her paa Stedet er kun een Mand, som jeg har noget Bekjendtskab med, nemlig Løitnant Leigh, der nu efter at han for længer Tid siden blev afskediget fra Militærtjenesten formedelst Sygelighed, opholder sig her som Pensionist paa en smuk Gaard og i velhavende Forfatning. Jeg henvendte mig til denne Mand strax efter Ankomsten hertil for at faa læse Morgenbladet og har siden besøgt ham tre eller fire Gange om Ugen for Avisernes Skyld. Det er en meget dannet Mand og en Elsker af Videnskaber, især Naturhistorie hvorfor han i den Tid da Professor Nilsson fra Lund gjorde sine naturvidenskabelige Reiser i Norge stod i Forbindelse med ham ved adskillige Meddelelser, først personlig og siden ved Brevvexling. Han har viist mig Prof. Nilssons Breve til ham og har velvilligen laant mig samme Nilssons skandinaviske Fauna (to første Dele) samt nogle andre Bøger.

Hvad mit Arbeide angaar, da har jeg hidtil for det meste blot arbeidet paa den Ordbog i Almuesproget i den nordligste Deel af Bergens Stift, paa hvilken jeg strax efter Ankomsten hertil begyndte. Jeg er dermed nu avanceret til Halvten af Bogstavet S, og har saaledes lidt over en Femtedeel igjen. Desforuden har jeg optegnet en ikke ubetydelig Deel sognske Ord og vedbliver næsten daglig at finde nye. Endskjønt her rigtig nok gives en god Deel gamle Ord, hvoraf nogle tildeels ikke bruges nordenfor, er dog ikke Forraadet af saadanne saa stort som jeg havde ventet, og her viser sig overalt en Overgang til en større Forneemhed og Pyntelighed i Talen. Saaledes er Sproget mere gammeldags ude paa Sognfjæren eller Yttresogn, men der er det ogsaa mere ligt de nordligere Dialekter, saa at jeg antager, at der ikke vil udkræves saa langt Ophold som her, hvor der dog uagtet den omtalte Overgang gives adskillige Egenheder og flere interessante Alderdomslevninger.

Ved at lægge mærke til Folkets Sæder og Tænkemaade her i Distriktet, har jeg rigtignok bemærket adskillige gode Egenskaber ved samme, saasom en stor Gjæstfrihed og Hjælpsomhed, samt en vis Høimodighed mod Uvenner; men ved Siden heraf findes dog meget ufordeelagtigt; især gaar Drukkenskaben og Løsagtigheden over alle Grændser. Forresten er Folkets Levemaade forskjellig og forøvrigt ligesom hos os. Man arbeider for Mavens Skyld og naar en Skilling bliver fortjent, saa tænkes der paa Brændeviin. Gavnildheden gaar over til Brændeviinsskjænken, og en Mands Agtelse har forskjellige Grader efter Antallet af de Drammer han pleier at give; giver han lidet eller intet, saa er han en Fant. Medlemmerne af en Familie leve i evig Kiv og Strid og blive kun enige naar de faae Andre paa Hornene. Børn kunne ganske ustraffet sladre, bagtale, lyve og gjøre andre Folk Fortræd, men dersom de ikke lære et Arbeide saa hastigt som man vil eller de gjøre det feilagtigt eller de brække en Skee eller et Skaft af Vanvare, saa blive de paa det ubarmhjertigste pidskede. Den Arbeidsomme og Sparsomme ansees som en foragtelig Gnier og hans Formue betragtes med Misundelse. Alt sammen ligesom hos os.

Endskjønt Levemaaden som før nævnt, hos den store Mængde, er udskeiende og tøilesløs, gives her dog ogsaa et betydeligt Antal Læsere, som holde Forsamlinger og synge og sukke over Mængdens Daarlighed uden at denne derfor bliver mindre. Om den bekjendte Marta Heggjastad (Synarmarita synes ikke at have nogen Grund) fortæller man her, at det er en 40 aars gammel Jente, der i sine tidligere Dage har levet med Hoben og været paa vilde Veie; men for nogen Tid siden med Eet blev et andet Menneske og fik disse Aabenbarelses, som man har talt saa meget om. Den af Aviserne bekjendte Kandidat Schreuder havde i forledne Sommer paa en Reise i Sogn besøgt hende for at undersøge Beskaffenheden af disse Aabenbarelses, og havde yttret, at det alene maatte være Virkninger af en sygelig Indbildning, og denne Anskuelse skal han ogsaa have offentlig[g]jort i et nylig udkommet Skrift. Man paastaar ellers at disse Aabenbaringer ved at skildres af vankundige Folk have virket megen Skade, idet flere (man nævner 4-5) Mennesker i Anfald af Skræk og Fortvivlelse have taget sig selv af Dage. Om det er sandt eller ei, veed jeg ikke; ialfald er man her meget tilbøielig til at troe det Vidunderlige; saaledes kom her i Begyndelsen af Julen Rygte om en Aabenbarelse at Verden skulde forgaae Nytaarsaften hvilket Rygte foraarsagede kun forøget Drikken hos Drikkerne og forøget Læsen hos Læserne.

Jeg tænker at kunne reise herfra til Yttre Sogn i Midten eller Enden af Februar. Rigtignok var det fornødent at være her længere, men andre Distrikter kunne være lige saa vigtige, og der vil ogsaa [trænges] nogen Tid til at undersøge disse. Mit Arbeide vil komme til at indbefatte en uhyre Mangfoldighed og det af meget forskjellige ulige Dele. Hvorledes det skal Alt bringes i den bekvemmeste Orden, og hvorledes det skal see ud, som udkommer af denne Røre, det forstaar jeg ikke. Men kommer Tid, kommer Raad. Naar Direktionen i Trondhjem vil give Penge og naar en høiere Direktion vil give Sundhed og Mod saa maa det dog vel gaa til Eet som man siger. Med Forklaringen af de søndmørske Ord er jeg ofte i Betryk, da jeg ikke finder noget Ord eller Udtryk som fuldkommen gjengiver dem, og derfor maa tage min Tilflugt til vidtløftige Forklaringer og Sammenligninger. Imidlertid har jeg netop heri fundet Beviser paa Almuesprogets Fortrinlighed, og vil ønske at denne Interesse maa vedblive; thi her er det netop Interessen som maa arbeide,

slaar den Feil, saa er Arbeidskraften forbi.

Jeg glæder mig inderlig til det Øieblik da jeg efter Enden af denne babyloniske Udlændighed, om ikke før, skal besøge Deres Hjem. Modtag imidlertid min hjertelig Hilsen til Dem selv, Deres Kone og Børn.

<side nr=62>

45. *Maurits R. Aarflot, 16. 1. 1843.*

Kjære Ven!

Iforgaars modtog jeg det forventede Korrekturark samt dine Meddelelser angaaende samme. Det er virkelig smukt trykt, og Bogstavvalget er netop saaledes som jeg havde tænkt mig som det bedste; den Maade at betegne vore Mellemløyd med latinske Bogstaver - bliver udentvivl den bekvemmeste som efter Omstændighederne kan gives. Viserne ere ogsaa i det Hele ganske korrekt trykte, og jeg maa bekjende, at de vigtigste af Feilene som endnu findes, ere netop min egen Skyld, da jeg ikke nøiagtig nok havde betragtet Manuskriptet. De fire sidste af Viserne ere nemlig skrevne for et Aar siden, og da brugte jeg den Maade at sætte en Spids eller Akut (´) over de Vokaler, som skulde udtales reent, uagtet de stode i en kort Stavelse: f. Ex. fékk, gjékk, vékk; men senere har jeg for Simpelhedens Skyld ladet denne Betegningsmaade fare og alene betegnet Mellemløydene med Gravis (˘), hvor det troedes fornødent. Da der nu paa Forbladet er givet Regel for de latinske Vokalers Udtale i disse Viser, saa komme her Ordene fékk, gjékk og vékk urigtigviis ind under samme Regel, hvortil kommer den Inkonsekvens, at de i den første Vise staae med gothisk e, i de sidste med latinske. Denne Feil bedes rettet saaledes, at der overalt sættes gotisk eller almindelig norsk e i bemeldte Ord ligesom i første Vise.

De øvrige Feil ere meget ubetydelige, og maaskee ere de overalt blot Manuskriptets Skyld. Jeg har stræbt at angive Rettelserne paa Arket; men jeg maa bede om Tilgivelse for at jeg ikke ganske har kunnet følge den meddelte Plan for Korrekturen, da den forekom mig vanskelig at næmme, og jeg derhos frygtede for at gjøre Feil som kunde blive til Vildledelse. Jeg haaber,

at du vil forstaae hvad jeg har vedtegnet; jeg har sat et Streg under de Ord som jeg har ønsket rettede, og sat den Skrivemaade, som jeg ønskede antagen, ved Siden eller i Kanten; heri er især at agte hvad der er latinske eller norske Bogstaver i de ovenanførte Tilfælde. Forresten haaber jeg det ikke er saa farligt.

For Meddelelsen af de anførte Bemærkninger i dit Brev takker jeg meget; da en Bedømmelse fra den Kant virkelig er mig af stor Vigtighed. Dersom det nu ikke skulde være til for stor Uleilighed ved Bogstavernes Omsætning i Formen, ønskede jeg gjerne, at der maatte sættes: "det bekvemme Tidspunkt" istedetfor d. bestemte T. efter Mund, i 1ste Viser 21de Anm. - og Tausakjærings-Viser til Overskrift for den sidste. Ognelag i 4de V. 8de Anm. kunde maaskee bedst forklares "Øinenes Udseende og Karakter". "Øinenes Træk" var vistnok godt at bruge, men det forekommer mig, at det let kan mistydes; imidlertid kan ethvert af disse Ord gaae an; og jeg anseer dem nu ialfald for mere passende end mit anførte Ord "Egenskaber".

<side nr=63>

Men som sagt, det vigtigste er at bortbytte det latinske e i fekk, gjekk og vekk; det øvrige er saa næsten ligegyldigt. Hvis det ikke allerede er skeet anderledes, ønskede jeg, at du vilde see til at afhænde det allerede trykte til Almuens Folk og saadanne som ikke hænge i Bogstaverne; men derimod lade det korrigerede og senere trykte gaae sin Vei uhindret, om det saa skulde komme for høilærde Herrers Øine. Og gjør saa ikke for stort Oplag; jeg er virkelig noget bange for Afsætningen.

Da et Brev "fra Eder til os" behøver halvtredie Uge for at vinde sig frem, saa erindres herved om, at det efter Begyndelsen af Februar ikke er raadeligt at sende mig Noget hid, da jeg er tænkt at reise herfra til Yttre Sogn omtrent som i tredie eller fjerde Uge af Februar. Fra "Sognfjoråa" (d. e. Yttre Sogn) vil et Brev maaskee kunne gaae raskere til Søndmør; idetmindste er ikke da den uendelige Sognefjord i Veien. - Modtag imidlertid min hjertelige Hilsen. Sogndalsfjæren den 16de Januar 1843.

Iver Aasen.

E. Skr. Hvis nogen af mine Rettelser synes dig uforstaaelige saa "vør" den ikke, men lad staae som staar.

Utanpå: S. T./Hr. Postaabner Maurits Aarflot/a/Voldens Postaabnerie/pr. Aalesund.

46. Maurits R. Aarflot, 21. 3. 1843.

Evindvig den 21de Marts 1843.

Endelig er jeg da kommen ud af den lange Sognefjord og opholder mig paa et Sted hvor jeg kommer til at forblive nogle Uger; hvorfor jeg altsaa haster med at sende dig nogle Linier, saameget mere som det er længe siden det sidst skeede, og jeg desuden har sat dig i Forlegenhed med Forsendelsen af Landboavisen, da det faldt mig vanskeligt at opgive nogen Adresse for samme. Da jeg modtog den sidste Landboavis i Sogndal, skrev jeg til Postaabneren i Ladevig, at han skulde tage de Breve til mig, som maatte indløbe, i Forvaring, indtil jeg selv afhentede dem; men da jeg nu ankom til Ladevig, var der intet Brev kommet; derimod erfarede jeg kort derefter, at et eller to Breve vare komne til Leervigens Postaabnerie og derfra tilbagesendt; hvorimod Landb. No: 8 blev mig tilsendt, da nemlig en Mand, som kjendte mig, havde været tilstede i Leervigen ved Postens Ankomst. De Aviser, jeg efter Nytaar har faaet, ere til denne Tid No. 1 til 5 incl. og No. 8. For de usigelig kjærkomne Linier, som fulgte med No. 8, takker jeg meget inderlig; det var en stor Lykke, at ikke ogsaa dette No. blev tilbagesendt.

Jeg forlod Sogndal den 28de Febr. og reiste til Viig, hvor jeg opholdt mig til den 8de Marts. Derfra reiste jeg til Ladevig og var der til den 18de Marts; formedelst Modvind laae jeg to Nætter over i Sognefæst, og ankom endelig igaar her til Evindvig, hvor jeg nu opholder mig paa Præstegaarden, hvilken

<side nr=64>

man, som du veed, antager at være Stedet, hvor Gulethinget fordum holdets. Imidlertid findes her, med Undtagelse af to store Steenkors, ingen Oldtidslevninger paa Stedet; det mærkeligste ved Gaarden er den overordentlige Forædling og Opdyrkning, som den har faaet ved Hr. Provst Dahl's utrættelige

Virksomhed. Denne brave Olding er ogsaa en Kjender af Oldsager og af det gamle norske Sprog, samt er i Besiddelse af en Deel iislandske Bøger, hvorfor det var mig godt at komme til ham; og han har ogsaa begyndt at gennemgaae mine skriftlige Arbejder med megen Opmærksomhed. Jeg kommer til at blive i Evindvig idetmindste en Maanedes Tid; da jeg nemlig nu maa indgive min Halvaarsberetning til Trondhjem, og oppebie Svar paa samme, førend jeg kan forlade Sogn. -

Sognemaalet strækker sig ud til Grændserne af Ladevigs Præstegjeld, saa at Ladevigs og Evindvigs Præstegjelde have et derfra forskjelligt Sprog, som har megen Lighed med det Søndfjordske og Nordfjordske, og saaledes ogsaa med det Søndmørske. Det samme er ogsaa Tilfældet med Klædedragten og Skikkene. De gamle Indresogninger gaae med side og hvide Trøier med smaa Folder (Bløke) paa Skuldrene; Konerne bære hvide Huer, som ere flade i Nakken; Pigerne (Jentidna) gaae med bart Hoved, eller med et Par Ringe af brede sammenrullede Haarbaand om Hovedet. I Viig forekom Dragterne mig at være meget gammeldags; der seer man endnu Mændene at gaae med røde Sidtrøier (formodentlig en af de ældste Klædningsmaader); Kvinderne bære en stor Mængde Sølvsmykker naar de gaae til Kirke; og deriblandt Sølvbelter med etslags overordentlig store Sølvspænder foran eller paa Siden. Husene i Indresogn ere sædvanlig smaa, uden Bordklædning og uden Fordør, saa at man ved at lukke en Dør op paa een Gang befinder sig inde i Stuen. Overalt bruger man Peis eller Ildsted med en lille Skorsteen, hvori man har brændende Ild om Aftenen for at lyse i Huset; desuden har man sædvanlig Kakkelovn; og i mange Huse har man baade Grue, Peis og Kakkelovn ved Siden af hverandre. - I de to yderste Præstegjelde er derimod Altsammen omtrent ligesom hos os, det vil sige: paa Søndmør.

Det vilde vel interessere dig at høre Noget om Marta paa Heggjastad (Jentaa paa Veitastaandi), som man nu har skrevet saa meget om; men det er kun lidet jeg veed om denne Notabilitet, og det skal ogsaa være lidet bevendt med denne Seerske, uagtet mange troe paa hendes Fortællinger. Der gives i Indresogn en stor Deel Læsere; men som jeg erfarede, ogsaa en stor Deel Hyklere, der opføre sig som Engle i Forsamlinger, men som det modsatte i sit Huus. Man har paa de fleste Steder faaet afskaffet Dandsen; men som mig synes,

kunde man gjerne lade den være, og derimod lægge af at drikke sig fuld hver Dag og trætte hver Time, samt at skaffe enhver Pige en Børneflokk paa Halsen; det var vistnok vigtigere end at aflægge Dandsen.

<side nr=65>

Førend jeg reiste fra Sogndal, gjorde jeg en Reise til Kapt. Munthe, og opholdt mig hos ham i tre Dage, i hvilken Tid jeg atter havde den Fornøielse at gjenneemsee hans Bogsamling og høre hans interessante Bemærkninger over Adskilligt, der angaar min Reises Formaal. Paa denne Reise paadrog jeg mig ellers en Tungbrystighed og Hæshed, som endnu ikke ganske er forsvunden. Iøvrigt befinder jeg mig ganske vel.

Med Ordbogen, som jeg før har omtalt, blev jeg færdig i Slutningen af Januar Maaned. Siden har jeg blot arbeidet med det Sogske. Jeg har omtrent 200 sognske Ord, der ere af nogen Vigtighed, desuden har jeg et Antal af mindre vigtige Ord og Forandringer af forhen kjendte Ord, saa at det Hele beløber sig til omtr. 700.

Da jeg skrev mit sidste Brev til dig og tillige sendte Korrekturarket tilbage, benyttede jeg dit Tilbud angaaende Portoene saa fuldkommen, at jeg afsendte baade Brevet og Viserne ubetalte. Postaabneren vilde nemlig ikke vide Noget om, at aabne trykte Sager skulde gaae for mindre end andre Breve, og derfor lod jeg altsammen gaae i Porto, idet jeg stolede paa, at du nok maatte have Ret i din Mening om trykte Sagers Forsendelse, og at det altsaa ikke maatte blive saa stor Betaling for Visernes Vedkommende. - Jeg blev ellers forbauset over det frygtelig store Oplag af Viserne; imidlertid ønsker jeg blot at Afsætningen maatte vedvare, saa at du kunde have Fordeel deraf; det skulde være mig kjær at høre Noget om hvorvidt Udsigter til Afsætning ere forhaanden. Jeg for min Deel ønsker mig ikke Noget for Viserne, undtagen det skulde være en fire fem Exemplarer, hvoraf jeg vilde beholde eet selv, og forære de andre til gode Bekjend[te] heromkring; men da det formodentlig er vanskeligt at faae dem afsendte; saa vil jeg blot anmode om at faae tilsendt eet Exemplar, - og det er mig ogsaa nok; thi det er saa leidet at frembyde Vers

eller Saadant, som man selv har forfattet.

Jeg kunde rigtignok have endnu mangt at skrive om; thi mit nuværende Liv medfører saa mange Erfaringer, at de vilde give Materie til Breve i Tusindtal; men jeg faar skrive det mærkeligste og lade det øvrige være, til vi engang sees igjen. Det glæder mig meget, at Helbredstilstanden hos Eder nu er god, og at min Broder ogsaa har kommet sig igjen. Jeg venter nu paa, at jeg snart faar nogle Linier adresserede til Evindvigs Postaabnerie; imidlertid være du flittig hilset fra din vidtomflakkende Ven.

Iver Aasen.

Utanpå: S. T./Hr. Postaabner Maurits Aarflot/a/Voldens Postaabnerie/pr. Aalesund.
Betalt.

<side nr=66>

47. Vitskapsselskapet, 28. 3. 1843.

Til Den ærede Direction for det kgl. norske Videnskabers Selskab i Trondhjem.

Da nu et halvt Aar ved denne Maanedes Udgang er forløbet fra den Tid, da jeg ved Understøttelse af det kgl. norske Videnskabers Selskab begyndte min Reise for at undersøge Almuesproget, skylder jeg at give Selskabets ærede Direktion en Beretning om, hvorvidt jeg er kommen med bemeldte Arbeide. Som jeg forhen har indberettet, foretog jeg i Slutningen af September Maaned Reisen igjennem Nordfjord og Søndfjord til Sogn, og bestemte mig endelig til at tage mit langvarigste Ophold i Sogndal, hvor jeg ogsaa forblev til Udgangen af Februar Maaned. Efter Afreisen derfra opholdt jeg mig lidt over en Uge i Viig, hvor Dialekten ikke i noget væsentligt adskiller sig fra det Indresogske; og efter en lignende Tids Ophold i Ladevigs Præstegjeld, gik jeg endelig over til Evindvig. De to sidstnævnte Præstegjeldes Dialekter findes at høre til samme Forgrening af Almuesproget, som den søndfjordske, nordfjordske og søndmørske, og ere saaledes i Karakter og Former betydelig forskjellige fra det egentlige sognske; imidlertid gjør denne deres Lighed med de nordligere Dialekter en langvarig Undersøgelse mindre nødvendig. -

Under mit Ophold i Sogndal udarbeidede jeg en Special-ordbog for Dialekterne i Søndmør, Nordfjord og Søndfjord. Denne Ordbog indeholder omtrent

9000 forklarede Ord og Talemaader, endskjønt de fleste Ord, som ere ganske lige Skriftsprogets, samt en stor Deel Afledninger og Sammensætninger, som med Lethed kunne forstaaes af Stamordene, ere udelukkede af samme. Bogen er ellers skreven paa brækket Papir for at give Rum for Anførelse af de samme Ord i det Iislandske og Svenske, samt Tilføielse af senere erindrede Ord, og Rettelser af Forklaringerne. Desuden har jeg istandbragt en Samling af sognske Ord og Talemaader, som dels ikke forekomme i de nordligere Dialekter, dels i dette Distrikt have en eller anden mærkelig Egenhed. Antallet af de vigtigere Ord i denne Samling er omtrent 200; det hele Antal beløber sig derimod til omtrent 700. Ordsamlingen er desuden ledsaget med Oplysninger om Dialektens Hovedmærker og grammatikalske Former.

I den Plan for Almuesprogets Undersøgelse, som jeg i forrige Aar overleverede Hr. Rektor Bugge, havde jeg anført "et Aar eller mere", som den Tid der kunde udfordres til Opholdet i Sogn, da jeg den Gang formodede, at dette Fogderies Dialekt maatte være af særdeles Vigtighed, og tillige at Almuesprogets Undersøgelse indtil Videre skulde indskrænkes til Bergens Stift. Men da jeg antager det mere overensstemmende med den ærede Direktions Plan, at Undersøgelsen ogsaa udstrækkes til de andre Dele af Landet, saa bliver vistnok den af mig opgivne Tid for lang for et enkelt Distrikts Vedkommende; da andre Dialekter kunne have ligesaa stor Vigtighed, og der altsaa udkræves ogsaa nogen Tid til at undersøge disse. Man kan desuden ikke foresætte sig

<side nr=67>

at undersøge Dialekterne tilbunds, da Tiden, som dertil udfordres, vilde gjøre Arbeidet umuligt for e n Mand, og da en stor Deel af Dialekternes Ordforraad og Former ogsaa vilde være af kun liden Vigtighed. Derimod vilde det uden Tvivl være til stort Gavn at tilveiebringe en Oversigt af hele Landets Almuesprog, som kunde vise Sammes Hovedgrene og mindre Forgreninger, inddeelte efter Dialekternes Karakter og Former, og som tillige oplyste de brugbareste Ords større eller mindre Almindelighed. - For visse Distrikter, især i Agershuus Stift, vilde Arbeidet betydelig lettes ved de Prøver,

man forhen har af Sammes Dialekter, deels i adskillige udgivne Fortællinger, Viser o. desl.[,] deels i Hallagers Ordbog, som jeg just har forskaffet mig til Benyttelse. Saaledes antager jeg, at man ved et Fjerdingaars Ophold i et Distrikt med en vigtig eller forhen mindre bekjendt Dialekt - vilde kunne udrette meget; i andre Distrikter, især saadanne hvis Dialekter maatte have megen Lighed med de forhen undersøgte, kunde Opholdet betydelig forkortes; og saaledes kunde den hele Undersøgelse være fuldført paa tre eller fire Aar. Skjønt Arbeidet ogsaa efter denne Plan vil faae sine Mangler, tror jeg dog, at Fordelene ved samme ere overveiende, og at det altsaa var godt itide at have den for Øie.

Dersom den ærede Direktion ikke skulde have Noget derimod, agter jeg derfor med det Første at gaae over til Nordhordlehn, og efter et Ophold sammesteds i en efter det Foranførte passende Tid, samt efter en Reise til Voss, at gaae over til Søndhordlehn. Efter min hidtil vundne Erfaring har man mere Udbytte af et roligt Ophold paa et folkerigt Sted i Midten af Distriktet, end af korte Ophold i enkelte Dele af samme; dog maatte herfra skee en Undtagelse, naar en betydelig Deel af Distriktet skulde erfares at have en væsentlig Forskjellighed i Sproget fra det allerede undersøgte.

Hvad den ærede Direktion skriftlig maatte ville meddele mig som Svar paa denne Beretning, og med Oversendelse af den for næste Halvaar forventede Understøttelsessum, bedes adresseret til Evindvigs Postaabnerie. Haldorsons iislandske Ordbog har jeg endnu ikke havt Anledning til at forskaffe mig; dersom den ærede Direktion kunde overlade mig samme, vilde det være mig meget kjær, og kunde den da sendes med Dampskibet til Bergens Postexpedition, hvor jeg ved opgiven Adresse kunde foranstalte dens videre Besørgelse.

Evindvig den 28de Marts 1843.

Ærbødigst

I. A

48. *Søren Leigh, 28. 4. 1843.*

Velbaarne Hr. Leutn. Leigh

Evindvig den 28de April 1843.

Da der nu tilbydes mig en udmærket Leilighed til at sende Dem en Hilsen, vil jeg ogsaa benytte samme og ved nogle Linier underrette Dem om mine Reiser og Erfaringer fra den Tid da jeg forlod Sogndal, idet jeg tillige bevidner Dem min oprigtigste Tak for den Godhed og Velvillie, som De viste mig under mit Ophold sammesteds, og for de mange behagelige Stunder, som jeg havde hos Dem. Efter Afreisen fra Sogndal opholdt jeg mig noget over en Uge i Vig, og da jeg fandt Almuesproget der paa Stedet at være i alt væsentligt det samme som i Indresogn reiste jeg derfra til Ladevig, hvor Sproget vel er væsentlig forskjelligt fra det egentlige sognske, men derimod meget ligt det Søndfjordske og Søndmørske. Paa sidstnævnte Sted opholdt jeg [mig] ogsaa henimod to Uger, hvorpaa jeg gik over til Evindvig, hvor jeg først opholdt mig nogen Tid hos Hr. Provst Dahl for at benytte hans Samling av Sagaer og iislandske Bøger; siden har jeg logeret hos en Bonde i Nærheden av Præstegaarden. Sproget her er det samme som i Ladevig, saa at disse to Præstgjelde have en egen Dialekt, der bliver at henhøre til den Sprogforgrening, som hersker i de nordligere Distrikter. Jeg har for fire Uger siden afgivet den bestemte Halvaarsberetning til Videnskabsselskabets Direktion, og venter nu Svar paa samme, for at gaae over til Nordhordlehn. Da jeg just nu var hos Hr. Dahl for at spørge om Posten, traf jeg Hr. Pastor Berner, som nu er paa Veien til Sogndal, og med ham vil jeg altsaa sende disse Linier.

Da jeg nylig har faaet nogle af de søndmørske Viser, som vi engang talede om i Anledning af et Avertissement i Landboavisen, sender jeg Dem herved et Expl. af samme, som De bedes at modtage som en lille Foræring. Jeg finder nu adskillige Mangler ved disse Viser, især i de tilføjede Forklaringer, hvor der burde findes Forklaring over flere søndm. Udtr. som ikke kjendes i disse sydligere Distrikter, men dette havde man heller ikke nogen Kundskab om paa den Tid da Viserne bleve skrevne.

Modtag til Slutning min hjertelige Hilsen med Ønske om alt Held og Velgaaende.

49. *Maurits R. Aarflot, 11. 6. 1843.*

Kjære Ven!

Bergen den 11te Juni 1843.

Siden jeg sidst skrev dig til, har jeg saa længe opsat at skrive paa ny, og imidlertid modtaget saa meget fra dig, samt endelig selv oplevet saa mange Forandringer, at jeg ikke nu veed hvad jeg skal begynde at tale om i dette Brev. Først og fremst bør det mig dog at bevidne dig min oprigtigste Tak for alt det du har tilsendt mig; jeg har saaledes modtaget Landboaviserne og

<side nr=69>

medfølgende Breve, og desuden "Sneklokken"; en Gang et, og en anden Gang tyve Exemplarer af de søndmørske Viser, samt endelig Afskriften af Wergelands Vise om Synemarta; hvilket Altsammen var mig særdeles kjærkomment som Noget jeg meget havde længtes efter at see, naar blot undtages de tyve Viser, som jeg kjendte ved at see det første Exemplar men som alligevel kom mig beleiligt, da jeg derved kan gjøre en eller anden af mine nye Bekjendte en lille Foræring, og hvorfor jeg altsaa hjertelig takker, ligesom for alt det Øvrige. Dersom du syntes at jeg før ikke havde faaet Noget for Viserne, saa mener jeg at du nu med god Samvittighed kan ansee den Gjeld for betalt; thi jeg anseer den virkelig for at være mange Gange betalt. Jeg er og bliver dog altid din Skyldner; thi for alle de Venskabsbeviser jeg modtager, pleier jeg ikke at give andet end tomme Breve, og disse komme da tillige saa sjelden, at jeg veed ikke om det lader sig undskylde. Rigtignok kan mit urolige omvankende Liv nu for Tiden tjene til en Undskyldning, men den er aldeles ikke fyldestgørende.

I Evindvig blev jeg længere end jeg havde tænkt; jeg var der nemlig i otte Uger, de to første i Provst Dahls Huus, hvor jeg havde god Anledning til at benytte islandske og gammelnorske Bøger; de sex sidste Uger var jeg hos en Bonde i Nærheden af Præstegaarden, for at undersøge denne Dialekt, som hersker i de to yderste Præstegjelde af Sogn, og som er meget forskjellig fra det egentlig sognske, og derimod meget lig det søndfjordske og søndmørske, skjønt den dog ogsaa har et stort Antal særegne Ord og Vendinger. Efter Ankomsten til Eivindvig skrev jeg min Beretning for første Halvaar til Videnskabers

Selskabet i Trondhjem, og opgav Evindvig som Adresse for det forventede Svar, samt Understøttelsessummen for næste Halvaar, men da jeg nu havde bjet paa dette Sted i syv Uger, og intet Svar kom, saa tog jeg mig den Frihed at reise videre; thi dersom jeg skal reise Landet rundt, saa nytter det ikke at blive alt for længe paa eet Sted. I Evindvig befandt jeg mig meget vel, og jeg har hidtildags ingensteds fundet mig saa vel tilfreds som der. Grunden hertil var de gode Bekjendtskaber, som jeg der havde; Provst Dahl interesserede sig for mit Arbeide og var meget venlig imod mig; En Candidat Foss, som opholdt sig hos ham, og er en meget lærd Mand, viste mig ogsaa megen Velvillie; men det fortroligste Bekjendtskab havde jeg med en Studerende, Niels Alstrup, en Bondesøn af Evindvig, der i lang Tid har nydt Underviisning hos Provst Dahl (efter hvis Fornavne han er opkaldet), og som nu i Sommer skal til Universitetet. Desuden havde jeg paa den omtalte Bondegaard daglig Omgang med en Skoleholder Niels Clausen, der har været paa Storøens Seminarium, og var et meget opvakt Hoved, men ellers en urolig Krop, skjønt ikke just uordentlig. Da Evindvigs Almue ellers udmærker sig ved Oplysning og Sædelighed (for en stor Deel en Frugt af Provst Dahls udholdende Virksomhed for denne Sag, der tildeels har gaaet til Yderlighed og paadraget ham flere

<side nr=70>

Ubehageligheder), saa var mit Ophold i dette Distrikt det behageligste, jeg siden Reisens Begyndelse har havt; ligesom ogsaa mine Undersøgelser her bleve meget lettede; det er desværre ikke mængstedes man træffer Bekjendtskaber, hvorefter man kan have nogen Hjælp i den Henseende.

Fra Evindvig reiste jeg den 13de Mai. Paa Lindaas talede jeg med Præsten Daae (Fader til den bekjendte L. Daae eller Granskeren) og med Candidat Holtermann, som jeg forhen kjendte. Siden reiste jeg Postveien igjennem Seimbs Sogn og til Hammer, hvilket jeg efter Landkortet havde anseet som Middelpunktet for Nordhordlehn; men jeg fandt her intet bekvemt Sted til at opholde sig paa. I Nordhordlehn ligge Gaardene overalt adspredte og eenlige med lange Mellemrum; her er ingen Bygder og ingen Samlingssteder,

og hertil kommer den slemme Omstændighed at man ingensteds kan naae i Posten; thi foruden Bergen er her kun to Postaabnerier, og det Lindaas og Vossevangen. Da nu Forbindelsen med Posten er en af mine første Nødvendigheder, saa kan du altsaa tænke at jeg ikke har været synderlig vel kommen i dette Distrikt. - Da jeg hørte, at der i Haugs skulde være en meget tætbygget Strækning, saa reiste jeg did fra Hammer, og kom der just til den Tid Vaarthinget skulde være, som jeg da ogsaa besøgte. Men da Sproget her har en Overgang til det Vossiske, og jeg desuden endnu var udenfor Postgangen, saa blev det mig en Nødvendighed at komme idetmindste til Bergen. Jeg afreiste altsaa fra Haugs efter to Ugers Ophold, og kom hertil den 2den Juni. Jeg har altsaa nu været her over en Uge; jeg har vært hos Biskoppen og hos Overlærer Sagen, der have gennemseet mine senere Arbejder; desuden er jeg bleven bekjendt med to meget lærde og dyktige Mænd, Adjunct Brømel og Hr. Chr. Lange fra Frederiksværn, hvilken sidste kun en Tid har opholdt sig her og nu allerede er reist; han reiser nemlig for Videnskabers Selskabet i Trondhjem for at samle Materialier til de norske Klosters Historie.

Det er en meget slem Omstændighed for mig, at jeg endnu ikke har faaet nogen Besked fra Trondhjem, uagtet næsten ti Uger ere forløbne, siden jeg indgav min Halvaarsberetning. Altsaa veed jeg ikke endnu hvorvidt min indgivne Reiseplan er bifaldt, og for det Andet bliver jeg om kort Tid aldeles pengeløs. Jeg veed ikke andet Raad, end jeg faar strax skrive til Schwach, som den jeg er bedst bekjendt med, for at paaminde om denne Sag, hvis Udsættelse jeg paa ingen Maade kan være tjent med.

Tidens Korthed nøder mig snart til at slutte dette Brev (Mon det skulde blive bedre en anden Gang?). Jeg veed ingen Adresse at opgive for de Breve, du fremdeles vilde sende mig, uden Bergens Postcontoir, og det er et meget slem Sted; jeg har nu saalænge travet didhen, førend jeg endelig kunde faae Besked om ikke noget fra Evindvig eller andre Steder maatte være ankommet til mig; seent og siden fik jeg da den Forsikring at intet var kommet.<fmark ind=*> Jeg

faar dermed slaae mig til Taals! Gud skee Lov, at jeg er sund og frisk, og at jeg bliver vel modtagen af forstandige og skikkelige Folk!

Idet jeg gjentagende takker for dine mange Venskabsbeviser, slutter jeg disse Linier og ønsker dig et hjertelig Levvel!

Iver Aasen.

<fnote ind=*>Jeg skrev nemlig med sidste Post til førømtalte Hr. Alstrup, som expederer Posten ved Evindvigs Postaabnerie, at han skulde sende hid de Breve som maatte være komne fra Trondhjem eller andre Steder. Men ikke engang fra ham fik jeg noget Svar! Hvorledes hænger dette sammen?

Imorgen eller overmorgen reiser jeg til en af Øerne nordenfor Byen for at udlede mig et Opholdssted for en tre fire Uger. Længer vil jeg ialfald ikke blive i dette ubeleilige Distrikt og blandt disse dumme og halvvilde Folk. Til Byen nødes jeg nok at reise en eller to Gange for Postens Skyld, førend jeg gaar over til Voss. Mon du kommer til Bergen i Sommer? Isaafald skulde jeg, hvis nogensinde muligt, lave det saa, at vi kunde træffe sammen her. Men Ulykken er, at om du nu skriver mig til derom, saa kommer ikke Brevet til mig før engang i Høst, og da er jeg formodentlig i Hardanger eller Søndhordlehn. Jeg kommer maaskee i det uhyggelige Tilfælde at maatte undvære al Skrivelse fra dig; thi førend et Brev fra Søndmør kommer did hvor jeg skulde være, er jeg langt derifra. -

Det er sandt: - Grønlandsreisen. - Jeg havde ikke nogen Lyst til at denne Vise skulde blive trykt; den vilde ogsaa kun faae liden Afsætning. Man har nu saa mange Viser fra mig (hele fem Stykker), men det seer ikke ud til, at de ville blive søgte udenfor Søndmør. Møhl har kun solgt to tre Exemplarer (hvoriblandt et til Bispen). Rigtignok har Møhl ingen Handel med Bønder; i den Henseende vilde det være bedre at henvende sig til Beyer; men endda tror jeg ikke det vil nytte Noget; thi Strilerne bry sig just ikke meget om trykte Sager.

[I margen:] Maaskee man kunde skrive: "Bergens Postcontoir, hvor Eieren vil opgive sin Adresse." (Men jeg har en Mistanke om, at Alt ikke gaar saa rigtigt til paa dette Postcontoir).</fnote>

Utanpå: S. T./Hr. Postaabner Maurits Aarflot/a/Voldens Postaabnerie/pr. Aalesund.
Betalt.

50. *Ludvig J. Daae, 18. 6. 1843.*

Velbaarne Hr. Capitain Daae!

Det er nu saa længe siden jeg skrev Dem til, at jeg virkelig skammer mig derover, saa meget mere som ogsaa en temmelig lang Tid er forløben, siden jeg modtog Deres udsigelig kjærkomne Brev af 26de Marts, for hvilket jeg oprigtigst takker. Jeg havde længtes meget efter at høre noget fra Dem; og Deres

<side nr=72>

Brev var mig saaledes en stor Glæde i de mange forskellige og tildeels lidet behagelige Omstændigheder, som mit omflakkende Liv fører med sig. Jeg var rigtignok afreist fra Sogndal, hvortil Brevet var adresseret; men Postaabneren i Ladevig, som jeg var vel bekendt med, havde udtaget Brevet og sendt det til Evindvig, hvor jeg da opholdt mig.

I Sogndal forblev jeg til i Slutningen af Februar, da jeg reiste derfra til Viig, hvor jeg opholdt mig to Uger; i Ladevig var jeg omtrent lige saa længe, men i Evindvig derimod næsten otte Uger. Efter Planen for mit Arbeide afsendte jeg nemlig herfra min Halvaarsberetning til Trondhjem, og opgav Evindvig som Adresse for det forventede Svar samt Understøttelsessummen for næste Halvaar; jeg forblev altsaa paa dette Sted henimod syv Uger efter Beretningens Afsendelse; men da intet Svar endnu var kommet, tog jeg mig den Frihed at gaae over til Nordhordlehn. Det er saaledes nu over en Maaned, siden jeg ankom til dette Distrikt; jeg har været i Lindaas (hvor jeg talede med Præsten Daae), samt i Hammer og Haugs Præstegjelde; men jeg finder intet passende Sted til at opholde sig paa for længere Tid. Her er ingen Bygder og ingen Samlingssteder paa Landet, som kunde være bekvemme for min Hensigt; og hertil kommer den Uleilighed, at her ikke er Postaabnerier udenfor Bergen og Lindaas. Jeg maatte altsaa haste med at komme til Byen for Postens Skyld, og har nu været her længere end jeg havde tænkt, nemlig i to Uger. Nu har jeg tænkt at reise til et eller andet Sted nordenfor Bergen

(maaskee Mæland paa Holsen) for at vælge et Opholdssted for nogle Uger; imidlertid har jeg tænkt at gjøre det saa kort som muligt i dette Distrikt, da jeg venter langt mere Udbytte i Voss og Hardanger.

Det sognske Almuesprog deler sig i to Hovedgrene, hvoraf den første og største indbefatter Indresogn, og rækker med smaa Forandringer lige til de nordlige Grændser af Viigs Præstegjeld; den anden indbefatter altsaa blot Ladevigs og Evindvigs Præstegjelde; den har samme grammatikalske Former som det Søndfjordske og Nordfjordske, og i flere Tilfælde samme Art af Udtale; hvorved den altsaa adskiller sig betydelig fra det egentlige Sognske, medens den i anden Henseende har meget fælles med dette. Netop i Overgangspunkterne imellem disse to Forgreninger findes det bredeste og styggeste Sprog (Kirkebøe); det indresognske er derimod den smukkeste af alle de Dialekter, som jeg hidtildags kjender. - Det Nordhordlehnske har atter andre grammatikalske Former end de sognske Sprogarter; men i Henseende til Ordene selv staar det de samme meget nær, saa at jeg antager at det ikke vil udfordre nogen langvaring Undersøgelse. - Min Plan gaar nu ikke ud paa noget mindre, end at undersøge alle de vigtigere Dialekter i Landet (hvilket jeg formoder vil kunne udføres i tre eller fire Aar), for siden at behandle dem alle i en eneste Ordbog med Grammatik, hvori Sprogets Hovedgrene og deraf udgaaende mindre Forgreninger skal vises. De Materialier hertil, som jeg hidtildags har faaet sammen,

<side nr=73>

ere: en Ordbog for den nordligste Deel af Bergens Stift, indeholdende over 9000 forklarede Ord og Talemaader; en sognsk Ordsamling som indeholder omtr. 800 Ord, hvoraf dog kun en mindre Deel kan ansees som særegen for dette Distrikt; - og en Samling af 100 nordhordlehnske Ord, som vistnok vil forøges meget; altsammen med tilhørende grammatikalske Oplysninger.

Der ere desværre kun faa, som interessere sig noget for mit Arbeide, og disse Faa boe tildeels paa saadanne Steder, hvor jeg ikke kan komme til at opholde mig. Blandt de Præster, som jeg har gjort Bekjendtskab med, maa jeg især nævne Provst Dahl i Evindvig med særdeles Agtelse, da han viste mig

megen Velvillie og meddeelte mig mange gavnlige Oplysninger. En anden Mand har gjort mig en stor Tjeneste ved at gennemgaae mine Arbeider med en grundig Bedømmelse; det var nemlig Hr. Lieutenant Leigh i Sogndal. Som opdragen blandt Almuen i et af Oplandsdistrikterne har denne Mand baade Kyndighed i Almuesproget og Opmærksomhed for samme; han læste Alt hvad jeg havde skrevet om denne Sag, og gjorde mig overalt opmærksom paa de Tilfælde, hvor han kjendte Sagen fra en anden Side, eller hvor han meente at Noget burde være anderledes; hvilket var mig til uskatteerlig Nytte. Jeg vilde inderlig ønske at træffe flere saadanne Mænd; men det kommer nok sjelden til at hænde sig.

Efter min Ankomst til Byen har jeg været hos Bispen og hos Sagen, som begge have gennemseet mine Arbeider. Desuden er jeg bleven bekjendt med Adjunkt Brømel, og med en anden meget lærd og dygtig Mand, Hr. Chr. Lange fra Frederiksværn, som reiser for Videnskabsselskabet i Trondhjem for at samle Materialier til en norsk Klosterhistorie, og derfor havde opholdt sig her en Tid for at afskrive endeel gamle Dokumenter i Musæet. Onsdagen den 7de var jeg i Domkirken, da Candidat Jensen blev viet til Præst, en Forretning som havde meget høitideligt ved sig, og hvoraf især en Tale, som Jensen holdt efter Ordinationen, gjorde overordentlig Virkning paa den meget talrige Forsamling. Ellers har her ikke forefaldet noget mærkeligt, medens jeg har opholdt mig her.

Meget slemt er det, at jeg endnu ikke har faaet noget Svar fra Trondhjem i Anledning af min under 28de Marts afgivne Halvaarsberetning; saaledes veed [jeg] ikke endnu, hvorvidt min Reiseplan er bifaldt af Vedkommende; og dernæst kommer jeg nu snart i fuldkommen Pengemangel. Jeg veed ikke bedre at gjøre i denne Anledning, end at skrive til Schwach, som den jeg er bedst bekjendt med, for at bringe denne Sag i Erindring.

Det glæder mig meget at høre, at Alle hos Dem befinde sig vel. Jeg maa bede om Undskyldning for at jeg saa længe har opsat at svare paa Deres Brev. De Vers som De anmodede mig om, kom saaledes ikke frem; de bleve desværre ikke engang skrevne. Jeg tænkte nok derpaa, men det forekom mig ganske umuligt at faae noget passende istand. Jeg mærker nu tydeligere end

<side nr=74>

før, at jeg ikke har noget Anlæg til at gjøre Vers; og især synes Leilighedsvers at være noget, som er langt over mine Kræfter. Der er saaledes intet andet for mig, end at bede om, at De med sædvanlig Overbærelse vil undskylde mig i denne Henseende. -

Vær saa god at hilse Deres Familie og Hr. Pastor Berg fra mig og vær selv hjertelig hilset fra Deres meget forbundne
Bergen den 18de Juni 1843.

Iver Aasen.

Utanpå: Velbaarne/Hr. Capitain L. Daae/a/Leirdalsøren.

51. Conrad Nicolai Schwach, 19. 6. 1843.

S. T. Hr. Assessor Schwach!

Paa Grund af den særdeles Godhed og Velvillie, som De har viist mig, giver jeg mig den Frihed herved at tilstille Dem nogle Ord angaaende mine Arbeider og mine Sagers nuværende Tilstand. Jeg er nu for nogle Dage siden ankommen til Bergen, efterat have opholdt mig over fire Maaneder i Indresogn, henved tre Maaneder i Yttresogn, og nu endelig omtr. en Maaned i Nordhordlehn. Udbyttet af mit Ophold i Sogn bestaar fornemmelig i en Samling af Oplysninger om Almuesprogets Forgreninger sammesteds, og disses grammatikalske Former, samt en Samling af omtrent 800 Ord og Talemaader, hvoraf dog kun en mindre Deel kan ansees som særegne for dette Distrikt. Af det Nordhordlehnske har jeg hidtildags samlet omtr. 100 Ord, som dels ikke bruges i de forhen undersøgte Dialekter, dels her have en mærkelig Forandring; dog vil denne Samling ved et fornyet Ophold paa Landet vistnok blive betydelig forøget. Imidlertid vil Udbyttet af nye Ord og Former vel ikke mangededs blive saa rigt som i Sogn; thi netop ved Grændserne imellem Søndfjord og Sogn findes den største Forandring i Sproget, da en stor Deel af Egenhederne i de nordligere Dialekter her forsvinder, og derimod en ny Karakter begynder, som vistnok er fælles for mange af de sydligere Distrikters Sprog. Min Plan var nu at gjøre Opholdet i de sydligere Distrikter kortere end det i Sogn, for nemlig at indrette Sagen saaledes at alle vigtigere Dialekter i Landet kunde

blive nogenledes undersøgte, og det i en Tid, som ikke maatte blive alt for lang. Under 28de Marts sidstleden afsendte jeg min Halvaarsberetning med nærmere Udvikling af mine Reiseplaner til Videnskabsselskabets Direktion, og opgav Evindvig som Adresse for det forventede Svar samt Understøttelsessummen for næste Halvaar; men efterat jeg havde opholdt mig omtrent syv Uger i Evindvig, besluttede jeg indtil videre at gaae over til Nordhordlehn, hvorfra jeg dog har givet Postaabneriet i Evindvig Underretning om mit Opholdssted. Da imidlertid intet Svar fra Direktionen endnu er indløbet, er jeg kommen i Tvivl, om den omtalte Beretning virkelig maatte være ankommen til sit Bestemmelsessted. Det var mig meget om at gjøre, at faae Kundskab om,

<side nr=75>

hvorvidt Direktionen maatte bifalde mine Reiseplaner, samt at blive forsynet med Penge, som jeg nu snart vil komme i Mangel for. Jeg er derfor saa fri at henvende mig til Dem med Anmodning om, at De vilde have den Godhed at gjøre Vedkommende opmærksom herpaa, og hvis bemeldte Beretning ikke skulde være indløben, eller maskee ikke ansees fyldestgjørende, at De da vilde give mig en Underretning derom, som saaledes kunde adresseres til Bergens Postcontoir, hvor jeg selv skulde besøge samme afhentet. -

Jeg haaber, at De undskylder min herved brugte Frihed, og henlever med særdeles Agtelse. Deres meget forbundne
Bergen den 19de Juni 1843.

I. A.

52. *Maurits R. Aarflot, 25. 8. 1843.*

Kjære Ven!

Det gaar nu ikke an længere at opsætte at skrive dig til, thi du bør dog idetmindste faae vide, at jeg har modtaget de mig tilsendte Landboaviser, lige til No. 31, og tillige dine Breve, for hvilke jeg herved oprigtigst takker. Da jeg sidste Gang skrev dig til, var jeg just bleven skuffet i adskillige Forventninger, især da jeg ikke havde faaet noget Svar fra Postaabneriet i Evindvig, og skrev derfor i et meget ondt Lune, som du vel kunde mærke af Brevet; men Sagen

bestod kun deri, at Alstrup, min gode Bekjendt i Evindvig (han er nu reist til Universitetet), havde sendt Landboaviserne med Leilighed til Bergen, og da Modtageren af samme ikke kjendte mig, saa fik jeg først nogle Dage senere fat i dem. I Bergen opholdt jeg mig henimod tre Uger, hvorefter jeg atter reiste paa Landet, og har siden opholdt mig hos en Lensmand C. Brudvig paa Gaarden Lillebergen paa Holsen i Hammers Præstegjeld. Imidlertid har jeg tre Gange været til Byen for det snarest, dels for at modtage Landboaviserne, dels i Forventning af at faae et Svar fra Trondhjem, men et saadant har jeg endnu ikke faaet, uagtet jeg under mit første Ophold i Byen skrev til Schwach for at minde om Sagen. Dog fik jeg imidlertid paa min sidste Reise til Byen Underretning om, at der skulde være ankommet en Pakke til Dampskibsexpeditionen, som skulde være fra Trondhjem og bestemt til mig; formodentlig maatte det da være Haldorsons iislandske Ordbog, hvilken man har lovet mig; men i Dampskibsexpeditionen vidste man ikke om noget Sligt, og den egentlige Expeditør var paa en Reise paa Landet, saa at jeg maatte gaae med Intet. Men nu vil jeg just imorgen til Byen igjen, og da maa jeg dog vel faae Rede i denne Sag; jeg vil derfor lade dette Brev være uforseglet indtil jeg er færdig fra Byen, for at kunne paategne et Par Ord herom; thi Posten gaar ikke før Mandags Morgen (den 28de). - Faar jeg Penge eller ogsaa Anviisning paa samme, saa vil jeg nu saa snart som muligt reise til Voss og, efter et kort Ophold sammesteds, til Hardanger, hvor jeg ønskede at være komen til

<side nr=76>

Slutningen af September; thi da maa jeg atter indgive min Halvaarsberetning til Trondhjem og siden vente og vente paa Svar ligesom forhen.

Forøvrigt har jeg ikke i den senere Tid truffet noget Mærkeligt, som der kunde skrives noget synderligt om. Der har rigtignok været tre mærkelige Personer i Byen, siden jeg kom til Nordhordlehn, nemlig Oehlenschläger, en af Prindserne, og endelig Ole Bull; men jeg har ikke seet eller hørt nogen af dem; jeg har tumlet paa Landet, og ikke engang læst Aviser siden Begyndelsen

af Juni; saa at Landboavisen nu er min eneste Trøst med Hensyn til Nyheder. Forøvrigt har jeg befundet mig ganske vel, læst og skrevet dagligdags, og forøget mine Ordsamlinger med lidt over 300 nordhordlehnske Ord. Det nordhordlehnske Almuesprog har vel megen Lighed med det sognske, men ogsaa mange Forskjelligheder fra samme; saaledes siger man her f. Ex. bËra, fara, lËsa, tænkja, o.s.v. og ligedan: ei Kaana, Støva, Hua, Klokka o.s.v. ligesom i Indresogn; derimod siger man Joræ (Jorden), Kyræ, Fjølæ, Markjæ; istedetfor at det i Sogn hedder Jori, o.s.v. Saaledes ogsaa Husæ (Husene), Bonnæ, Treæ o.s.v. Konsonanterne ll og nn have vel ikke den Ganelyd som paa Søndmør og flere Steder, men derimod en anden særegen Udtale som for Fremmede er ligesaa vanskelig at træffe som den søndmørske. -

Men de Folk som jeg skulde følge til Bergen, ville just iaften afsted og gjøre sig just nu færdige. Jeg slutter derfor i Hast og hilser meget flittigt. -
Lillebergen den 25de August 1843.

Iver Aasen.

Bergen den 26de August.

Idag fik jeg endelig to store Pakker fra Trondhjem indeholdende Haldorsons Ordbog, Molbechs danske Dialektordbog og tre nylig udkomne Skrifter i det gammelsvenske Sprog, samt et Brev fra Schwach, men ingen Penge. Jeg skulde indgive en Beretning for Fjerdingaaret fra Slutningen af Marts til Slutn. af Juni, for at Beretningerne siden kan følge med de almindelige Halvaar, neml. en for Nyaar, en for Midsommer. Jeg skulde ogsaa skrive til Schwach og opg[ive] min Adresse for Tilsendelsen af den nye Un[der]støttelse. (Besynderligt, at man altid vil have gjentagen Opgivelse af Addressen) - Begge Dele har jeg nu idag gjort her paa Stedet (i Kjøbmand Barstads Huus) og haster nu til Postcontoiret med hele Klatten.

Utanpå: S. T./Hr. Postaabner Maurits Aarflot/a/Voldens Postaabnerie/pr. Aalesund.
fr.

53. *Vitskapsselskapet, 26. 8. 1843.*

Til den ærede Direction for det kgl. norske Videnskabers Selskab i Trondhjem.

Efter den ærede Directions Ønske, hvorom jeg ved Skrivelse fra Hr. Assessor Schwach af 26de Juni sidstleden er bleven underrettet, fremsendes herved en kortfattet Beretning om mine Reiser og Arbeider i Fjerdingaaret fra Slutningen

af Marts til Slutningen af Juni dette Aar. At denne ikke før er fremkommen, grunder sig derpaa, at bemeldte Skrivelse først nu er kommen mig ihænde, hvilket tildeels er min egen Skyld, da jeg blot har henholdt mig til Postcontoiret i Bergen, medens imidlertid den Pakke, hvori Brevet var indlagt, var, skjønt adresseret til Postcontoiret, bleven henliggende hos Dampskibsexpediteuren. Med bemeldte Skrivelse har jeg nu modtaget: Haldorsons islandske Ordbog, Molbechs danske Dialektordbog og tre gammelsvenske Skrifter, hvilket var mig særdeles kjærkomment, og hvorfor jeg oprigtigst takker. Rask's islandske Læsebog har jeg efter den ærede Directions Anbefaling selv forskaffet mig.

Efter henimod to Maaneders Ophold i Evindvig reiste jeg i Midten af Mai Maaned over til Nordhordlehn, hvor jeg efter adskillige Reiser og kortere Ophold endelig bestemte mig til et varigere Ophold i Mælands Sogn under Hammers Præstegjeld, omtrent i Midten af dette District og i tilstrækkelig Afstand fra Byen, hvilket ogsaa her maatte tages i Betragtning. Mine betydeligste Arbeider have imidlertid været deels Opsamling og Undersøgelse af de i vedkommende Districter forekommende Ord og Former, deels en nøiagtigere Undersøgelse og Udvikling af enkelte Dele af den i forledne Vinter istandbragte søndmørske Ordbog; thi da denne indeholder ikke alene det for Districtet særegne, men ogsaa alle de mere almindelige Ord, Talemaader og Former, er den just at ansee som Grundvolden eller Hovedsamlingen for det hele paatænkte Arbeide. Efter mine Tanker bør nemlig vore Dialekter, uagtet deres Forskjellighed, til Slutning behandles paa een Gang, saaledes at der kun bliver een Grammatik og een Ordbog, dog naturligviis med Oplysninger om alle de vigtigere Forskjelligheder og Forgreninger i Sproget; thi endskjønt en Række af særskilte Ordbøger med tilhørende grammatikalske Oplysninger vel kunde have visse Fordele, vilde den og, som mig synes, have saadanne Uleiligheder, som ikke kunde opveies af Fordelene.

Af de Dialekter, som jeg hidtil har kunnet undersøge, kunne de, som herske fra de sydligste Grændser af Romsdalen til de nordligste af Nordhordlehn

og de vestligste af Viigs Præstegjeld i Sogn, henføres til een og samme Klasse, da de grammatikalske Former og Udtalens Egenheder for den største Deel ere de samme i dem alle. Det egentlig sognske Almuesprog adskiller sig derimod i flere Henseender fra disse, og er desuden ei ubetydelig forskjelligt fra det nordhordlehnske, saa at det maaskee bliver at henføre til en Klasse af Oplandsdialekterne. Som naturligt er, have dog de sognske og nordhordlehnske Sprogarter meget tilfælles, især i lexikalsk Henseende; vel savne de endeel gode Ord, som findes i de nordenfor herskende Dialekter, men derimod have de ogsaa mange, som mangle i disse, men som dog just ere af det ægte Slags; især synes det Nordhordlehnske at udmærke sig ved en Mængde særegne Ord, som ere de islandske fuldkommen lige.

Jeg anseer en Tid af omtrent et Fjerdingaar nødvendig for mit Ophold i

<side nr=78>

Nordhordlehn, hvorefter jeg har tænkt at ville reise til Voss og, efter et kort Ophold sammesteds, derfra til Hardanger og Søndhordlehn, samt efter en passende Tids, maaskee et Fjerdingaars, Ophold i disse Districter at begynde paa Christiansands Stift. - Hvad den ærede Direction i Anledning heraf muligens vilde meddele mig, bedes adresseret til Bergens Postcontoir. Bergen den 26de August 1843.

Ærbødigst
Iver Aasen.

54. *Conrad Nicolai Schwach, 26. 8. 1843.*

Til Hr. Assessor Schwach. (Medfølger foregaaende Brev)

I dette Øieblik modtog jeg hos Dampskibsexpeditionen i Bergen Deres meget kjærkomne Skrivelse av 26de Juni sidstl. samt to Pakker Bøger, for hvis Oversendelse jeg oprigtigst takker. Jeg beklager meget, at jeg i saa lang Tid har forsømt at afhente samme, og beder ærbødigst om Undskyldning for at Svaret saa sent kommer frem; da jeg her i Distriktet maatte opholde mig langt fra Postcontoi-ret, kunde jeg blot en og anden Gang indfinde mig ved samme;

desuden forsømte jeg i lang Tid at henvende mig til Dampskibsexpeditionen, og saaledes er denne lange Udeblivelse opstaaet, som jeg virkelig blues over.

Det var mig usigelig kjært, at jeg dog omsider fik Vished om Sagen, da jeg i nogen Tid har været meget forlegen for Penge; da jeg saaledes ikke kan reise til noget andet Distrikt, før den nye Understøttelse er kommen mig ihænde, beder jeg, at De vil adressere samme til Bergens Postcontoir, hvor jeg skal indfinde mig, saasnart den sandsynligviis kan være ankommen dertil. Medfølgende Beretning vilde De have den Godhed at overlevere Vedkommende.

Idet jeg gjentagende beder om Undskyldning for at dette Svar kommer saa seent, oversender jeg Dem herved min hjertelige Hilsen.

Bergen d. 26de Aug. 1843.

55. *Conrad Nicolai Schwach, 16. 10. 1843.*

S. T. Hr. Assessor Schwach!

Jeg maa bede om Undskyldning for, at jeg nu atter uleiliger Dem med et Brev angaaende det forventede Stipendium, som endnu ikke er kommet mig i Hænder. Efter at jeg nemlig havde modtaget Deres meget kjærkomne Brev af 26de Juni sidstl. samt medfølgende Bøger, afsendte jeg efter den ærede Directions Ønske en Beretning for Fjerdingaaret fra Slutningen af Marts til Slutningen af Juni, og i de syv Uger, som nu ere forløbne siden denne Beretnings Afsendelse, har jeg fra mit Opholdssted, halvanden Miil fra Bergen, gjort et Par Reiser til Postkontoi-ret sammesteds for at modtage det forventede Svar, men da intet saadant hidtil er ankommet, frygter jeg nu for, at mit Brev atter er blevet forsinket paa Veien og maaskee ikke er fremkommet. Jeg

<side nr=79>

er derover kommen i megen Forlegenhed for Penge, og har i senere Tid endog været nødt til at gjøre Gjæld. Imidlertid er denne Forsinkelse ogsaa hinderlig for Sagen selv, da jeg ikke efter Bestemmelse kan komme til at bereise andre Distrikter, hvorfor Opholdet i disse maaskee senere maa gjøres kortere end det burde være. Dersom nu min forrige Skrivelse ikke er fremkommen,

og dersom ikke Stipendiet for Tiden fra Marts Maanedes Udgang kan sendes mig, førend en ny Beretning er indløben, maa jeg anmode om at De vilde have den Godhed at underrette mig derom ved nogle Ord, hvortil jeg atter maa opgive Bergens Postkontoir som Adresse, da det nærmeste Postaabnerie, nemlig Lindaas, ligger i en Udkant af Distriktet, omtrent fem Mile fra Byen og over tre Mile fra mit midlertidige Opholdssted.

Jeg beder gjentagende om Undskyldning for den Uleilighed, som jeg herved gjør Dem, og henlever med særdeles Agtelse Deres meget forbundne Bergen den 16de Oktober 1843.

I. A.

56. Vitskapsselskapet, 11. 1. 1844.

Til Den ærede Direction for det kongelige norske Videnskabers Selskab i Trondhjem!

Da nu atter et halvt Aar er forløbet af den Tid, hvori jeg efter den ærede Directions Plan skulde foretage en Undersøgelse af Landets Dialekter, skylder jeg at give den ærede Direction en Beretning om bemeldte Arbeides Gang i dette Tidsrum. Det er imidlertid kun lidet jeg denne Gang har at berette; da jeg paa Grund af de Omstændigheder, som nedenfor blive forklarede, ikke har kunnet bereise flere Districter, men derimod er forbleven paa samme Sted, hvor jeg ved min sidste Beretnings Afsendelse opholdt mig. Det er saaledes kun den nordhordlehnske Dialekt, jeg i denne Tid har havt Anledning at undersøge; og Udbyttet heraf er i den seneste Tid ikke blevet synderlig betydeligt. Imidlertid har jeg dog søgt at benytte Tiden saa vidt som muligt, dels ved omhyggeligere Iagttagelse af ovennævnte Dialekt, dels ved Bestræbelse efter at vinde bedre Indsigt i det gamle Sprog, hvortil jeg har benyttet baade de af den ærede Direction mig tilsendte Bøger og tillige adskillige andre, hvoriblandt Petersens "Det danske, norske og svenske Sprogs Historie". Den meste Tid har jeg imidlertid anvendt til Bearbejdelse af de Materialier, som jeg allerede er i Besiddelse af; i denne Henseende kan her anføres, at jeg i den seneste Tid har omarbejdet min søndmørske Grammatik saaledes, at den passer for alle de Dialekter, som jeg hidtildags kjender, idet den tillige er betydelig forøget og forandret, saa at den kunde tjene til Grundlag for en

Grammatik for Landets Almuesprog i det Hele, hvis en saadan nogensinde skulde komme istand. Videre Underretning om dette Arbeides Beskaffenhed kan ikke vel meddeles her; derimod var det uden Tvivl bedst, at en Afskrift

<side nr=80>

af dette eller et andet Arbeide af nogen Vigtighed kunde blive den ærede Direction tilsendt, hvilket jeg ogsaa har tænkt paa og muligens senere vil foranstalte.

At jeg ikke hidtil har kunnet bereise andre Districter, som jeg for lang Tid siden havde bestemt mig til, og som var høilig nødvendigt, naar Dialekterne skulde undersøges videre end i Bergens Stift, grunder sig derpaa, at jeg ikke endnu har faaet nogen Pengeunderstøttelse for den Tid, som er forløben siden Udgangen af Marts Maaned sidstleden. Hvad enten nu denne Udeblivelse grunder sig paa Forsømmelse hos Postvæsenet, eller paa feilagtig Adresseopgivelse, eller paa andre Omstændigheder, er den i alle Fald høist ubeleilig for mig og tillige hinderlig for Sagens Fremme. Da nemlig en Tid af 1 1/4 Aar nu er hengaaen, siden jeg modtog nogen Understøttelse i Penge, har jeg i lang Tid været i megen Forlegenhed, da jeg ingen Penge har havt, og under den bestandige Forventning af ny Understøttelse nødig har villet gribe til Laan forat opgjøre den Gjæld, hvori jeg er kommen paa mit nuværende Opholdssted. Det er saaledes baade for min egen Skyld og for selve Sagens Skyld, at jeg herved indstændig maa anmode den ærede Direction om, at nyt Pengebidrag snarest mulig maatte tilstilles mig, saafremt samme ikke allerede maatte være afsendt. Da mit Opholdssted endnu er det samme, som da min sidste Beretning blev udfærdiget, og som jeg ogsaa senere ved Skrivelse til Hr. Assessor Schwach har opgivet, er min Adresse ogsaa den samme, altsaa Bergens Postcontoir, hvor jeg nemlig for længere Tid siden har foranstaltet, at Underretning kan blive mig meddeelt, saasnart noget Brev til mig skulde være indløbet.

Gaarden Lillebergen i Hammers Præstegjæld den 11te Januar 1844.

Ærbødigst

57. *Vitskapsselskapet, 21. 3. 1844.*

Til Den ærede Direction for det kongelige norske Videnskabers Selskab i Trondhjem!

Jeg skylder herved at berette, at jeg den 21de f. M. paa Postcontoiret i Bergen har modtaget den ærede Directions Skrivelse til mig af 8de næstforhen med indlagde et hundrede og femti Speciedaler. Da det af bemeldte Skrivelse erfares, at der ikke er indløben nogen Beretning fra mig ved Udgangen af næst foregaaende Halvaar, maa jeg herved meddele, at en saadan Beretning blev udfærdiget af mig under 26de August f. A. og med Adresse til Hr. Assessor Schwach indleveret paa Bergens Postcontoir, hvorfra jeg har forskaffet mig en her vedlagt Attest, som viser, at et Brev med bemeldte Adresse virkelig er blevet afsendt den næste Postdag derefter. Imidlertid vedlægges her tillige efter den ærede Directions Ønske en Afskrift af bemeldte Beretning. Denne

<side nr=81>

Beretning omfatter kun et Fjerdingaar, hvilket grunder sig derpaa, at jeg ved Skrivelse fra Hr. Assessor Schwach af 26de Juni f. A. blev underrettet om, at Directionen havde ønsket, at mine Halvaarsberetninger kunde indsendes ved Udgangen af Juni og December for saaledes at stemme overeens med andre Halvaarsberetninger, og at jeg derfor vilde indsende en Beretning for Fjerdingaaret fra Slutningen af Marts, da min første Beretning blev afsendt, til Slutningen af Juni, hvorved altsaa den her tilsigtede Overeensstemmelse vilde opnaaes.

Efter at have modtaget den ærede Directions Skrivelse og medfølgende Stipendium, foretog jeg saa snart som muligt Reisen fra Nordhordlehn til Voss, til hvilket sidste District jeg netop nu er ankommen. Min Hensigt er nu at opholde mig her omtrent en Maaned, og derefter at gaae over til Hardanger.

Formedelst adskillige indtræffende Hindringer har jeg ikke førend nu kunnet afsende det forønskede Svar paa den ærede Directions Skrivelse, hvorfor jeg maa bede om overbærende Undskyldning.

Vossevangen den 21de Marts 1844.

Ærbødigst

Iver Aasen.

58. *Maurits R. Aarflot, 22. 3. 1844.*

Kjære Ven!

Det er nu saa længe, siden jeg skrev dig til, at jeg har Aarsag til at skamme mig derover. At jeg lige fra i Høst til Februar Maaned opsatte at skrive til dig grundede sig derpaa, at jeg saagodt som Intet havde at skrive om, idet jeg som en gjeldbunden Svend maatte opholde mig paa eet og samme Sted, uden nogen synderlig Forandring; thi den Bestyrkelse, som jeg ventede fra Trondhjem, syntes uagtet alle Paamindelser ikke at ville komme; og jeg vilde derfor ikke gjerne skrive, førend denne Sag var kommet til en Ende, saa at jeg med det samme kunde underrette dig om min Afreise fra Nordhordlehn og om hvilket Opholdssted jeg senere havde valgt mig. Imidlertid fik jeg i Midten af forrige Maaned tilsendt dit Brev af 17de Januar med Efterretningen om den frygtelige Ulykke, som er overgaaet din Familie og dig selv. Hvor dybt Underretningen om Ildebranden rystede mig, vil jeg ikke her omtale, da jeg frygter for, at en videre Beklagelse af den indtrufne Ulykke kun vilde opvække de Følelser, som naturligviis allerede ere altfor smertelige.

Jeg besluttede da strax at skrive dig til, men just idet samme fik jeg Bud fra Postkontoi-ret om, at et Brev med Penge til mig var ankommet. Jeg forføiede mig da ufortøvet til Byen, hvorhen jeg nu saa mange Gange havde reist forgjæves; og modtog der et Brev fra Trondhjem med Stipendium for

<side nr=82>

et Aar, nemlig fra Marts f. A. til Marts d. A. - Brevet indeholdt, at min sidste Halvaarsberetning ikke var fremkommen, samt at den Omstændighed,

at Stipendiet for Halvaaret fra Marts til Sept. f. A. ikke var mig tilsendt, skulde være en Forsømmelse af Sekretæren; for Resten indeholdt det intet angaaende mine Reiser og Arbeider, hvorom jeg forhen har gjort Indberetning. Jeg vilde nu skrive dig til fra Bergen og var ogsaa tænkt at sende lidt Penge med; men saa fremstillede der sig Vanskeligheder med Forsendelsen, adskillige Forretninger kom i Veien, og det beleilige Øieblik til [at] benytte Posten gik tabt. Jeg reiste nu tilbage paa Landet og belavede mig til Reisen til Voss, som skulde været gjort for et halvt Aar siden. Her indtraf atter adskillige Forsinkelser saa at jeg først igaar ankom til Vossevangen; idag afgaar Posten herfra, og da jeg nu tillige har et Brev til Trondhjem at affærdige, bliver dette Brev kun et Hastværk.

For at dette Brev ikke skal komme ganske tomt, indlægger jeg tre nye Sange, af hvilke den ene forhen er dig bekjendt, og de to andre ere først i disse Dage forfattede. Du har ofte yttret Lyst til at høre, om jeg havde skrevet noget nyt; men jeg har i den sidste Tid saa godt som aldrig befattet mig dermed, hvad Vers eller Sange angaar. Din Fader har ogsaa flere Gange anmodet mig om at overlade nogle Sange til Trykken; men jeg har iblandt mine Arbeider af dette Slags ikke vidst hidtil at gjøre nogen Samling, som jeg endnu vilde faa udgivet. Saaledes som Sagerne nu staae, vilde jeg imidlertid gjerne lade trykke nogle Sange, naar det kun kunde være til nogen Fordeel (saa vidt jeg seer af dit Brev, har Bogtrykkeriet dog undgaaet den store Ulykke). Iblandt alle de Sange, som jeg hidtildags har, er det imidlertid kun de tre, som her indlægges, som jeg for det første anseer for passende til at udgives samlede. Dersom du altsaa skulde ønske at trykke dem og kunde vente nogen Fordeel deraf, saa overlader jeg dem herved til din Raadighed i saa Henseende. De kunde da formodentlig gaae paa et halvt Ark; Overskriften kunde være blot "Tre nye Sange";<fmark ind=*> men mit Navn vilde jeg ikke have paasat, imidlertid er der intet Dølgemaal i; dersom du finder, at Navnet kunde gjøre noget til Afsætningen, saa kan du jo mundtlig underrette Folk om hvem Forfatteren er; men som sagt, jeg vilde ikke, at det skulde sættes paa. Hvis du beslutter dig dertil, saa vil jeg aldeles intet have for Overladelsen, undtagen du engang vilde sende mig et Exemplar.

Men Posten er nu hvert Øieblik ventendes. Jeg bliver her paa Vangen i tre

eller fire Uger formodentlig, siden reiser jeg over til Hardanger, hvorfra jeg da skal skrive dig til. Skulde du nu i Mellemtiden have noget nødvendigt at skrive mig til, kan du gjerne adressere det til Vossevangen; men i al Fald maa du sende Brevet ubetalt, det vil være mig en stor Fornøielse at indløse samme.

<fnote ind=*>de kunde sættes i den Orden, som de i Hjørnerne paasatte Tal angive.</fnote>

<side nr=83>

Lev imidlertid vel og vær hjertelig hilset. Vær saa god at hilse Rasmus Fagerhol og andre Bekjendte.

Vossevangen den 22de Marts 1844.

Iver Aasen.

Utanpå: S. T./Hr. Postaabner Maurits Aarflot/a/Voldens Postaabnerie/pr. Aalesund.
Betalt.

59. *Niels Alstrup*, 29. 3. 1844.

S. T. Hr. N. Alstrup.

Vossevangen 29 Marts 1844.

Formodentlig venter De nu ikke længere paa Brev fra mig; thi da en Sommer, en Høst og en Vinter ere hengaaede siden jeg sidst lod Dem høre fra mig, maatte De naturligviis have tænkt, at jeg enten var reent bortkommen, eller i det mindste havde glemt, at jeg var skyldig at skrive Dem til. Idet jeg nu endelig indfinder mig med nogle Linier, gaar det mig ligesom Barnet, der er udsendt i et Ærinde og som ved godt Selskab eller deslige opholdes saa længe over den passende Tid, at det tilsidst endog skammer sig ved at gaae hjem igjen. Enhver Undskyldning for min uhyre Forsømmelighed vilde nu ansees som utilstrækkelig; og jeg vil derfor ikke spilde Tiden med at anføre nogen saadan, men kun simpelthen nævne de Omstændigheder hvori jeg har været siden jeg sidst skrev Dem til; og De vil deraf see, at jeg rigtignok har havt god Tid til at skrive, men ikke synderlig meget at skrive om. Da De afreiste til *Kristiania* havde jeg som De veed, taget Ophold hos Lensmand Brudvig paa Lillebergen, og paa dette Sted fik jeg da ogsaa forblive i al Ro og Mag

lige til denne Maaned. Den eneste Afbrydelse heri var en og anden Reise til Byen, dels for at aflevere en Epistel til de Trondhjemske[,] dels for [at] spørge efter Svar paa samme. Men med Svarene saae det meget mørkt ud; kun een Gang[,] nemlig i Aug. Maaned, fik jeg en Skrivelse nordenfra, hvormed fulgte en Deel Bøger og intet Andet, men fra denne Tid blev det aldeles stille paa den Kant, og intet Ord, ingen Lyd lod sig høre, førend i f. M. da den saa længe forventede Befrielsesdag endelig oprandt. Den 21de Febr. fik jeg Bud fra vor fælles Ven Johnsen, om at et Brev, der var af Vigtighed for mig, havde fundet Veien til Posthuset. Jeg begav mig naturligviis strax til Byen, hvor jeg da modtog et Brev med *Stipendium* for et Aar og med adskillige Undskyldninger, hvoriblandt den at man ikke havde faaet den forventede Beretning fra mig for det næstforegaaende Halvaar, saa at jeg altsaa nu maatte sende *Vedkommende* en Afskrift af bemeldte Beretning. Da jeg nu ikke længere behøvede at "sidde hos Lensmanden", belavede jeg mig strax paa Reisen til Voss som skulde været gjort for et halvt Aar siden, imidlertid hengik der endnu nogen Tid, dels i det store Bergen og dels i det lille, saa at jeg først for nogle Dage siden ankom til Vossevangen. I den hele Tid havde jeg tænkt,

<side nr=84>

at jeg først ved Ankomsten hertil vilde skrive Dem til, idet jeg altid haabede at Afreisen hertil kunde foregaa med det Første og heraf kommer det sig, at jeg saa længe er udebleven med Skrivelse.

Imidlertid har jeg nu som forhen tilbragt Tiden med at læse og skrive og skrive om igjen. I den nordhordlehnske Dialekt fandt jeg lige til den sidste Tid bestandig et og andet nyt, hvoraf meget findes at være ældgammelt og nationalt. I Bergen blev jeg bekendt med en Mand som har skjænket Almuesproget megen Opmærksomhed og har megen Kundskab om samme, nemlig hr. Stiftamtmand Christie; hos hvem jeg ogsaa fik laane adskillige Bøger, henhørende til Kundskaben om det gamle nordiske Sprog. Det betydeligste af mine egne Arbejder har imidlertid været en ny Grammatik, som i Grunden var en Omarbejdelse af den søndmørske, som De engang har seet, men er langt

stør[r]e og bedre end denne.

Fornøielser har jeg ikke havt synderlig mange. Paa Lillebergen var der ikke særdeles Adgang dertil[,] dog hvad der ærgrede mig meest, var at jeg ikke havde Anledning til at læse Aviser, saa at jeg nu er saa ubekjendt med den store Verden som et Barn; imidlertid har jeg dog hørt, at Kongen er død, og Klokkerne i den store Kirke paa Vangen minde mig nu daglig derom.

Ved min Afreise fra Bergen leved Johnsen meget vel; jeg fulgte ham engang til hans tilkommende Opholdssted og besaae samme. Clausen skal have været meget syg, men var dog nu kommet paa Benene igjen. - Jo[h]nsen fortalte mig at De har taget et nyt Opholdssted i *Christiania*, men jeg glemte skammelig nok at optegne det og stolede paa min Hukommelse, som dog har slaaet mig feil. Jeg afsender saaledes dette Brev under den af Dem forhen opgivne Adresse. Jeg bliver her paa Vangen i det høieste tre Uger til og reiser saa til *Hardanger* formodentlig til Ullensvang.

Addr. Hr. Studios. Niels Alstrup/a/*Christiania*/afleveres hos Mad. Schou i Schous Gaard i Kirkegaden.

60. *Vitskapsselskapet*, 28. 6. 1844.

Til den ærede Direction for det kongl. norske Videnskabers Selskab i Trondhjem!

Et halvt Aar er nu atter forløbet af Tiden for mine Reiser og Undersøgelser i Anledning af Almuesproget, og jeg skylder saaledes at give en Beretning om Arbeidets Gang i dette Tidsrum. I denne Henseende kan jeg da foreløbig bemærke, at Arbeidet i dette Halvaar, og især i den sidste Deel af samme, har gaaet særdeles heldig, og at de Dialekter, som i denne Tid ere undersøgte, have vel fortjent den Tid, som er anvendt paa Undersøgelsen. Efterat have forladt Nordhordlehn i Midten af Marts Maaned, opholdt jeg mig noget over en Maaned paa Voss; derfra reiste jeg da til *Hardanger*, hvor jeg ved nærmere Efterspørgsel fandt Ullensvang at være det mest passende Sted

<side nr=85>

til et længere Ophold, og forblev paa dette Sted henimod to Maaneder; den

sidste Deel af indeværende Maaned har jeg været paa forskjellige Steder i Søndhordlehn. Videre Reiser til afsides liggende Egne har jeg ikke foretaget, da jeg paa mine Opholdssteder har havt Anledning til at faae nogen Kundskab om Sproget i disse Egne, og derved fundet Afvigelserne for ubetydelige til at komme i Betragtning ved et Værk af mere omfattende Natur. - Angaaende Udbyttet af Dialekternes Undersøgelse i den senere Tid kunde her rigtig nok anføres, at jeg har omtrent 500 Ord fra Nordhordlehn, 150 fra Voss og 300 fra Hardanger; men denne Opgivelse maa ei ansees for mere end et Forsøg paa i Korthed at give et vist Begreb om disse Dialekters Forskjellighed fra de forhen undersøgte. Man kan nemlig ikke vide, hvilke Ord der ere særegne for en vis Dialekt, førend man har undersøgt alle de tilgrændsende Sprogarter; og for en stor Deel kommer man ikke endda til at vide det. Ordenes Vigtighed er naturligviis ogsaa forskjellig; regner man Alt hvad der forekommer, saa bliver Antallet af nye Ord større; men regner man kun den vigtigere Deel af Ordforraadet, da vil Antallet blive langt mindre end det ovenfor anførte. - Forøvrigt ere Dialekterne i den sydlige Deel af Bergens Stift meget interessante og have stor Lighed med det gamle Sprog; den hardangerske og vossiske have sin største Fuldkommenhed i Formerne; den sønd- og nordhordlehnske synes derimod at have den i Ordforraadet, som her er langt mere nationalt, end man kunde vente at finde det i Distrikter, der umiddelbart omgive en saa betydelig Handelsstad som Bergen.

Da den Tid, som den ærede Direction indtil videre har bestemt for mine Reiser i Anledning af Almuesprogets Undersøgelse, udløber med næstkommende September Maaned, skylder jeg ved denne Beretning at yttre min Mening, om hvorvidt dette Arbeide skulde fortsættes. For min egen Part vilde jeg helst ønske, at mine Reiser kunde sluttet til ovennævnte Tid, da det skulde synes mig langt bedre i Rolighed at bearbejde mine rige Materialsamlinger, end at fortsætte dette Reiseliv, som baade har havt og fremdeles vil have sine store Ubehageligheder. Iblandt disse, som naturligviis ere flere Slags, vil jeg her blot nævne den Omstændighed, at man jævnlig maa være i Berørelse med fremmede og mindre dannede Folk, som ikke interessere sig for denne Reises Hensigt, men derimod betragte den med en vis Ringeagt og Mistro. Den værste Uleilighed vilde det derfor være, naar det bestemte

Stipendium ved en eller anden Hindring ikke skulde indløbe paa den Tid, da det kunde ventes; da jeg derved vilde komme i stor Forlegenhed, ei at tale om den Forrykkelse af Reiseplanen, og den Tidsspilde, som vilde følge med. Men paa den anden Side vilde Fortsættelsen af min Reise igjennem Kristiansands og Agershuus Stifter uden Tvivl være af Vigtighed for Sagen selv; og da dette ogsaa stemmer mest overens med den Plan, som er lagt for dette Arbeide, saa vil jeg just ikke undslaae mig for at fortsætte Reiserne endnu

<side nr=86>

eet Aar eller to, - hvis nemlig den ærede Direction vilde bestemme en saadan Forlængelse af Understøttelsestiden. Jeg antager nemlig, at Sproget i en stor Deel af ovennævnte Stifter er i senere Tider meget forandret og læmpet efter Byernes Sprog, og at altsaa en Tid som den ovenfor angivne kunde bestemmes til en Reise igjennem de mindre vigtige Distrikter og et kort Ophold i de mere vigtige.

Da Sproget i Søndhordlehn, hvor jeg nu befinder mig, ikke synes at have meget Nyt for mig, eller at behøve nogen langvarig Undersøgelse, tænker jeg at blive færdig dermed, til den ærede Directions Svar herpaa med det forventede Stipendium indløber. Da jeg just nu er ved Grændsen af Kristiansands Stift, vilde det være mig særdeles kjært, om dette Svar snarest mulig maatte indløbe, for at jeg derefter kunde bestemme mig enten til at gaae over til det sydligere Stift eller at tiltræde Tilbagereisen. Det Sted, hvortil jeg ønsker Svaret adresseret, er Skaanevigssøen pr. Skaanevigs<mark ind=*>) Postaabnerie i Søndhordlehn.

Gaarden Skaanevigssøen i Søndhordlehn d. 28de Juni 1844.

Ærbødigst
Iver Aasen.

61. *Maurits R. Aarflot, 4. 7. 1844.*

Kjære Ven!

Det seer ikke videre fordeelagtig ud med min Efterretlighed i at opfylde Løfter; thi det var, saavidt jeg erindrer, i Marts Maaned, at jeg sidst skrev dig til og lovede, at jeg strax efter Ankomsten til Hardanger atter skulde lade høre fra mig. Dermed gik det dog ikke saa ligefrem, som jeg havde tænkt; jeg kom til at opholde mig langt fra Postaabneriet og havde saaledes Vanskelighed for at afsende noget Brev, og endnu mere for at vente Svar derpaa. Imidlertid er jeg nu allerede flyttet fra Hardanger, og er kommen ud i Hovedpostveien; hvorfor det altsaa er paa høi Tid, at jeg sender dig nogle Linier. Mine Reiser i den senere Tid ere i Korthed følgende: Efter et Ophold af 5 Ugers Tid paa Vossevangen, reiste jeg sidst i April til Ullensvang i Hardanger, hvor jeg siden opholdt mig i 7 Uger; derfra reiste jeg da først til Strandebarm og var der en Uges Tid, siden tog jeg Veien lige til Skaanevig, hvor jeg nu har været nogle Dage, og kommer til at blive en 4 eller 5 Uger for at afvente Svar paa en Halvaarsberetning, som jeg allerede har afsendt herfra til Trondhjem. Du seer heraf, at jeg nu er bleven lidt uroligere end før, og det er ogsaa vel fornøden; thi mit Ophold i Sogn og Nordhordlehn tog saa megen Tid bort, at der vil blive kun liden Tid for andre Distrikter, hvis jeg nemlig skal tænke paa Omreisen igjennem Kristiansands og Agershuus Stifter. Dette

<fnote ind=*> Stedet skrives ogsaa Skonevig. [Blyantsmerknad av Ivar Aasen, sett til nedst på sida.]</fnote>

<side nr=87>

sidste beroer nu mestendeels paa hvad Svar jeg faar fra Trondhjem, hvis ellers dette Svar skulde komme frem i betimelig Tid; skulde det derimod gaae saa trægt dermed som i forrige Aar, saa er jeg nu saa halvveis tænkt paa at "styre tilbage mod Nord". - Den Tid, som var bestemt for mine Reiser, er som du veed, to Aar "for det Første", og udløber saaledes med næstkommende September Maaned. I Betragtning af de Ubehageligheder, som disse Reiser føre med sig, og den Forlegenhed, som jeg vilde komme i, naar mit Stipendium ved en eller anden Hindring atter skulde udeblive, har jeg i min afsendte Beretning givet at forstaae, at jeg ikke har synderlig Lyst til at fortsætte Reisen; dog

med Tilføiende, at jeg just ikke heller vil undslaae mig derfor, hvis man endelig vil forlænge Understøttelsestiden paa eet Aar eller to; da det vilde være af Vigtighed for Sagen, at de andre Stifter ogsaa bleve bereiste, om endog denne Reise maate gjøres saa kort som muligt.

Virkelig er jeg nu ogsaa meget kjed af disse Reiser, og længes tilbage til de kjære Hjembygder, eller i det mindste til et Sted, hvor jeg kunde arbeide i Rolighed, have Venner og Bekjendte omkring mig og leve fornøieligt. Nu gaar det blot i en evig Tummel; stundom forbliver jeg kun nogle Dage paa et Sted, og maa da svare tusinde Gange op igjen paa en Mængde nysgjerrige Spøragsmaale om min Reises Hensigt, om Nyttens af samme, og om min egen Duelighed til at befordre denne. Stundom bliver jeg derimod i længere Tid paa et Sted, kommer i Bekjendtskab med oplyste og brave Folk, nyder Agtelse og Fortrolighed af disse, og maa saa igjen forlade dem for atter at styrte ind imellem Fremmede, for hvilke alle mine forrige Bekjendtskaber ere ubekjendte. For min egen Part vilde jeg derfor hjertelig ønske at faae Ende paa disse Reiser, men for Sagen selv, som jeg nu engang interesserer mig for, vilde dette ikke være tjenligt; Arbeidet vilde derved kun være at ansee som halvgjort, og der findes nok ikke mange, som vilde fuldføre samme eller som kunde gjøre det paa den rette Maade.

Det vil formentlig ikke være dig ukjært at høre Noget om de Folk, iblandt hvilke jeg i den seneste Tid har vanket. Om Vosserne har du vel forhen hørt tale; de have nemlig et meget slemt Rygte, som grunder sig paa deres Tilbøielighed til Slagsmaal og blodige Optrin, og især paa den gamle Skik at bruge Kniven imod sine Modstandere. Jeg befandt mig imidlertid meget vel iblandt Vosserne, og fattede ved nærmere Bekjendtskab megen Agtelse for dem. De ere modige, virksomme og tænksumme Folk; der findes mange udmærkede oplyste Mænd iblandt dem, og i Arbeide og Kunstfærdighed overgaae de alle de øvrige Bergenhusinger. Voss er ellers et mærkværdigt Landskab og Vossevangen med dens Omegn er et af de smukkeste Steder i det vestenfjeldske Norge. Nedenfor Vangen seer man en Deel af det store Vangsvand, ovenfor samme har man en meget bred Dal, hvis dybeste Flade er bevoxet

med tæt Furrekov med en og anden Gran imellem; igjennem denne Skov løber den mægtige Vosse-Elv, og paa Siderne af Skoven ligge store Bygder; thi Fjeldene gaae her saa jævnt og skraat opad, at Gaardene ligge ikke i en enkelt Række langs Foden af samme, men i to og tre Rækker ovenfor hinanden. Vangen selv seer ud som en liden By, over hvis Huse den store Vangen Kirke (den største paa Landet i Bergens Stift) rager frem med sine hvide Mure og sit høie Taarn. Blandt Gaardene omkring Vangen er der især en som hedder Lekve, der er ligesaa smukt bebygget som smukt beliggende; den beboes af en Proprietær Fleischer.

Hardanger er langt fra ikke saa vakkert som Voss; man seer her for det meste kun bratte stenige Strande med adspredte Gaarde, mange Steenskreder og store Fossefald. Derimod kan jeg ikke noksom rose Folket i Hardanger. Under mit Ophold i Ullensvang blev jeg kjendt med mange Mennesker og mange Familier, og overalt fandt jeg en særdeles Venlighed, Velvillie og Aabenhjertighed. Naar man nu ogsaa veed, at baade Sædeligheden og Oplysningen staar paa et høit Trin i dette Distrikt, saa feiler jeg vist ikke meget ved at ansee Hardangerne som den ædleste Forgrening af Folket i Bergens Stift. Ellers kan jeg for mit Vedkommende just ikke klage over de andre Distrikters Beboere; det eneste Sted, hvor jeg har mødt Uvillie og Tværhed, er iblandt de saakaldte Striler nordenfor Bergen, og dog ere disse Folk heller ikke saa slemme, naar man først bliver velkjendt med dem.

Iblandt Sprogarterne i disse sydlige Distrikter er den hardangerske og vossiske mærkeligst; den hardangerske har visse Fuldkommenheder, som ikke findes i nogen af de andre bergenhussiske Dialekter; f. Ex. Formerne: Gutar, Hestar, Skaale'r (læs Skaalirr), Kistor, Huor; æg kastar, jeg kaster, men derimod æg kasta, jeg kastede. Det er ellers vanskeligt at sige, hvilken af Dialekterne i Bergens Stift der er den fuldkomneste; thi den ene har altid visse Fortrin som den anden mangler, og den anden har atter visse Fortrin, som den første mangler. I en Ordbog bør imidlertid de sydlige Distrikters Sprog gives Forrangen, baade for deres simplere lettere Udtale, og for deres større Lighed med det gamle Sprog.

Jeg længes nu inderlig at faae nogle Linier fra dig, saa meget mere som jeg nu i lang Tid ikke har hørt Noget fra Søndmør, hvilket ogsaa er min egen Skyld og ikke din. Kjære, skriv mig til, saafremt det er muligt; min Adresse er nu: Skaanevigssøen pr. Skaanevigs Postaabnerie i Søndhordlehn (Stedet skrives ogsaa Skonevig). Send Brevet ufrankeret; det er dog den mindste Tjeneste jeg kan gjøre dig (især under nuværende Omstændigheder), at jeg betaler Portoen for dit Brev. Imidlertid beder jeg at hilse Venner og Paarørende, idet jeg til Slutning sender dig selv min hjerteligste Hilsen.

Skaanevigssøen den 4de Juli 1844.

Iver Aasen.

<side nr=89>

E. Skr. For at give dig en tydeligere Forestilling om Vossevangens Omegn, som ovenfor er omtalt, vedlægger jeg her en lille Pennetegning af samme. Ligesaa vedlægges en Afskrift af et Sagn fra Hardanger, som en lille Prøve paa den hardangerske Dialekt. - Der var endnu adskilligt, som jeg ønskede at skrive dig til om, men da jeg nu ogsaa har en tre fire andre Breve at skrive, saa bliver det mig for travlt; dessuden erindrer jeg ikke alt, som jeg havde tænkt at anføre. - Du har vel seet en lille Bog, som kaldes "Brødsmuler", forfattet af Lars Melle og trykt i Bergen i forrige Aar. I en af de sidste Sange i denne Bog findes der nogle faa "Smuler", som ere opsamlede af en Sang, der tilhører Rasmus Fagerhol; men dette har du maaskee allerede mærket; ialfald er det kun en Bagatel, saa vel for den der mistede "Smulerne", som for den der fandt dem. - Hvorledes er det med Bogtrykkeriet der hjemme? Maaskee det fulgte ogsaa med i den sidste Ulykke! Jeg veed nu ikke mere om Hjemmet end en Udlænding. Da jeg nu i lang Tid ikke har skrevet Breve eller opgivet mit Opholdssted, er det vel muligt at der kan være komne Breve til mig enten til Bergen eller til Voss; jeg vil imidlertid nu skrive til mine Kommissionærer paa disse Steder.

- Jeg glemte forrige Gang at anføre, at jeg har en Bog, som tilhører din Fader, nemlig Hallagers norske Ordsamling. Ak, det er kun en eneste; jeg

vilde ønske at jeg havde mange; de kunde da være reddede fra Ødelæggelsen.

Utanpå: S. T./Hr. Postaabner Maurits Aarflot/a/Voldens Postaabnerie/pr. Aalesund.

Betalt.

62. *Niels Alstrup, 4. 7. 1844.*

Jeg har ofte tænkt, at jeg aldrig skulde love Noget, thi der kommer saa let Noget i Veien for Opfyldelsen. Saaledes gik det ogsaa med mit Løfte om at skrive Dem til fra Hardanger; jeg kom nemlig til at opholde mig langt fra Postaabneriet, og havde saaledes Vanskelighed baade for at afsende noget Brev og at vente Svar derpaa. Imidlertid er jeg nu allerede kommen til Søndhordlehn; og De seer altsaa, at jeg nu vil fare lidt hurtigere frem end før. Den bestemte Tid for mine Reiser er nu snart udløben, og det kommer saaledes an [paa] hvilket Svar jeg faar paa den Halvaarsberetning, som jeg nu har afsendt til Trondhjem, enten Reisen skal sluttet eller fortsættes. I sidste Fald tænker jeg at fare saa fort som mulig igjennem Kristiansands Stift, opholde mig en Tid i Tellemarken, og saa see til at gjøre et Besøg i Kristiania, medens Storthinget varer. Imidlertid er nu det Altsammen uvist. Jeg bliver ogsaa inderlig kjed af disse Reiser; de føre saa mange Ubehageligheder med sig, og dersom jeg ikke interesserede mig saa meget for Sagen selv, skulde jeg [med] største Fornøielse slaae mig til Rolighed med det som allerede er samlet.

(Herpaa et kort Uddrag af det Anførte om Voss og Hardanger samt om Dialekterne)

<side nr=90>

63. *Ludvig J. Daae, 4. 7. 1844.*

Til Hr. Capt. Daae.

Det er nu saa længe siden jeg skrev Dem til, at jeg ikke veed hvad denne lange Forsømmelse skulde undskyldes med, undtagen det skulde være den *Omstændighed*, at jeg i lang Tid havde saa godt som Intet at skrive om, og siden i en lang Tid havde formeget at skrive; da jeg nemlig i den seneste Tid har vanket om paa forskjellige Steder og tildeels været langt borte fra Postaabnerierne. Jeg kom nemlig til at vente meget længe paa det som jeg skulde

faae tilsendt fra Trondhjem; nogle Bøger fik jeg rigtignok derfra i forleden Høst, men ingen Penge; og dersom jeg ikke havde været saa heldig at logere hos en oplyst Mand, som interesserede sig for min Sag, nemlig Lensmand Brudvig paa Holsen ved Bergen, saa vilde jeg være kommen i en stor Forlegenhed. Først da jeg ved min Halvaarsberetning ved Nytaar havde gjort ret eftertrykkelige Forestillinger i denne Anledning[,] fik jeg endelig Svar og Penge; Aarsagen til, at disse ikke før vare fremsendte var som det hedte i Skrivelsen, at min Beretning for næstforegaaende Halvaar ikke skulde være fremkommen. I dette sidste Halvaar har jeg derimod været i megen Virksomhed - (herpaa en Beretning om Reiserne, om Bestemmelsen for næste Halvaar, om Folket og Dialekterne, kortelig efter Brevet til Morits) -

64. *Theodor Frederik v. Schlanbusch, 4. 7. 1844.*

Til Postaabner Slanbusch paa Voss.

Ved min Afreise fra Voss lovede jeg, at jeg ved nogle Linier skulde underrette Dem om mit Opholdssted i Hardanger, for at dette kunde være Dem bekjendt ifald noget Brev til mig skulde indløbe. Opfyldelsen af dette Løfte er imidlertid bleven opsat indtil nu, deels fordi mine Opholdssteder have været forskjellige, og jeg sædvanlig har været langt borte fra Postaabnerierne, deels ogsaa fordi jeg holdt mig nogenlunde vis paa; at intet Brev til mig vilde ankomme efter min Afreise fra Vangen. Skulde dette imidlertid have været Tilfældet[,] maa jeg bede om Undskyldning for min lange Udeblivelse med den belovede Underretning, idet jeg derhos opgiver mit nuværende Opholdssted, som er Skaanevigssøen o. s. v. Jeg skylder derhos at bruge denne Leilighed til oprigtigst at takke Dem for den særdeles Velvillie som De viste mig under mit Ophold paa Vossevangen.

65. *Henrik O. Johnsen, 4. 7. 1844.*

Til Johnsen af samme Dato.

Jeg havde rigtignok bestemt mig til at skrive Dem til saa snart som muligt efter min Afreise fra Bergen; men det blev imidlertid meget længe førend De fik høre noget fra mig. Tænk engang, jeg skrev et Brev til Dem fra Ullensvang for to Maaneder siden, og sendte det med en Bekjendt der paa Stedet; men

<side nr=91>

Brevet kom heelt og holdent tilbage, og Overbringeren forsikrede, at han ikke var istand til at finde Dem. Jeg vil derfor nu skrive med Posten, idet jeg haaber, at man nok paa Postkontoret vil vide at bringe Brevet til sit Bestemmelsessted.

O. s. v. efter Brevet til Jo[h]nsen af 8de Mai.

66. Postopnaren i Roaldstveit, 2. 8. 1844.

Til Roaldstvedt Postaabnerie.

Da jeg har hørt, at et Brev til mig skal være afsendt fra Bergen til Hardanger, efterat jeg for kort Tid siden var afreist fra Hardanger og hertil, saa formoder jeg at bemeldte Brev vil blive sendt til Roaldstvedt Postaabnerie. Jeg maa derfor herved underrette Hr. Postaabneren om at mit nuværende Opholdssted er Skaanevigssøen ved Skaanevigs Postaabnerie for at De ifald bemeldte Brev skulde ankomme, kunde sende det hertil.

Skaanevigssøen den 2den August 1844.

67. Christian Brudvig, 12. 8. 1844.

Til Lensmand Brudvig.

Jeg har nu i saa lang Tid forsømt at opfylde mit Løfte om at skrive Dem til, at jeg ikke veed hvad denne lange Udeblivelse skal undskyldes med, undtagen det skulde være mit Ophold i afsides liggende Egne, og de mange andre Breve jeg har havt at skrive. Imidlertid har jeg fuldendt mit Ophold paa Voss og i Hardanger og desuden været i mere end en Maaned i Søndhordlehn, hvor jeg nu venter paa Brev fra Trondhjem, paa hvilket det da vil beroe, om jeg skal gaae over til Kristiansands Stift eller ogsaa vende tilbage mod Nord. Gid det kun ikke vilde gaae saa seent dermed som i forrige Aar. Jeg har imidlertid været ved Sundhed og Helbred; jeg bør ogsaa underrette Dem om, at jeg lidt efter lidt kom mig igjen efter den Sygelighed, som jeg var plaget [af] paa Reisen til Voss; da De gjorde mig den Fornøjelse at

ledsage [mig.] De Lægemedler, som De lod mig benytte, gjorde uden Tvivl meget til at denne Sygelighed ikke tog nogen slemmere Vending. Iblandt Vosserne befandt jeg mig ganske vel og kom i Kjendskab med flere særdeles kundskabsrige og dygtige Mænd; blandt hvilke jeg i Særdeleshed vil nævne Kirkesangeren David Lemme, en i flere Henseender udmærket og agtværdig Mand. Iblandt Hardangerne befandt jeg mig ogsaa særdeles vel og den Venlighed og Velvillie som jeg forefandt hos alle de Familier som jeg under mit Ophold i Ullensvang blev kjendt med, gav mig et særdeles fordeelagtigt Begreb om dette Folk. Efterat have forladt Hardanger opholdt jeg mig en kort Tid i Strandebarm og reiste derfra til Skaanevig hvor jeg nu opholder mig. Ogsaa her har jeg truffet særdeles brave og velvillige Folk, ligesom jeg ellers i hele den senere Tid har været heldig i denne Henseende; men alligevel bliver

<side nr=92>

jeg nu meget kjed af disse Reiser og idelige Forandringer, saa at dersom jeg ikke interesserede mig saa meget for den Sag, som er Reisens Formaal, vilde jeg af al Magt søge at komme i Rolighed saa snart som muligt.

De Forgreninger af Almuesproget, som jeg i den senere Tid har stræbt at faae Kundskab om, ere særdeles fortrinlige og have vel fortjent den Tid som er anvendt paa Undersøgelsen af samme. Den vossiske og hardangerske Dialekt have en høi Rang iblandt de bergenhusske Sprogarter, især i Henseende til Formernes Lighed med de gamle. Med Hensyn til Rigdommen af vigtige gamle Ord er derimod den *søndhordlehnske* ligesom den *nordhordlehnske* særdeles fortrinlig.

[Skaanevigssøen] den 12 August.

68. *Vitskapsselskapet*, 22. 8. 1844.

Til den ærede Direction for det kongl. norske Videnskabers Selskab i Trondhjem.

Med næstsidste Post modtog jeg den ærede Directions Skrivelse til mig af 29de f. M. med Stipendium, for hvis Modtagelse en Tilstaaelse her vedlægges;

med sidste Post har jeg ogsaa modtaget den ærede Directions Skrivelse af 9de August, angaaende Fortsættelsen af min Reise. Ifølge sidstmeldte Skrivelse agter jeg nu strax at foretage Reisen til Stavanger Amt, hvorfra jeg da, efter bemeldte Skrivelse, senere skal give Underretning om mit Opholdssted.

Ved denne Leilighed vilde jeg ogsaa underrette den ærede Direction om, at jeg i den seneste Tid har udarbejdet et Par Skrifter, som jeg har bestemt at sende med Dampskibsposten til Trondhjem, for at Directionens ærede Medlemmer kunde have samme til Eftersyn og Forvaring indtil videre. Det første er en Grammatik for de bergenshusiske Dialekter efter en egen Plan; det andet er kun en Plan for Ordbogens Indretning, med en Prøve paa samme efter de Regler, som jeg har fulgt eller agter at følge ved Ordenes lexikalske Behandling. Om det første Arbejde har jeg allerede for et halvt Aar siden berettet i en Skrivelse til den ærede Direction; men de mange Forandringer i Skriftet, som de senere undersøgte Dialekter gave Anledning til, gjorde en Omarbejdelse af samme nødvendig, og denne er først nu bleven færdig. Om Hensigten med disse Arbejders Oversendelse skal jeg ellers forklare mig nærmere, naar Afsendelsen skeer.

Skaanevigssøen den 22de August 1844.

Iver Aasen.

69. Vitskapsselskapet 22. 8. 1844.

Til Direktionen for det k. n. Vid. Selskab i Trondhjem.

At den ærede Direktions Skrivelse til mig af 29de Juli sidstleden med indlagde 75 (fem og sytti) Speciedaler, er af mig modtaget, tilstaaes herved.

Skaanevigssøen i Søndhordlehn den 22de August 1844.

I. A.

<side nr=93>

70. Maurits R. Aarflot, 22. 8. 1844.

Kjære Ven!

Jeg skylder at underrette Dig om, at jeg har modtaget de 5 første Nummere af Landboavisen, og jeg skylder at takke oprigtigt for din Skrivelse af 1ste

August, som jeg ogsaa har modtaget. Den Fornøielse hvormed jeg læste samme, var saa meget større, som det var saa meget længere end ellers, siden jeg havde faaet nogen Efterretning fra Søndmør. Hvor vilde jeg ikke nu ønske, at dette kunde skee fremdeles, og at jeg atter af Landboavisen kunde erfare det Vigtigste fra Hjembygden; men dette bliver nu alligevel umuligt; jeg staar nu atter færdig til at reise, og det altid længere og længere bort, uden at vide, hvorhelst eller hvorlænge, jeg kommer til nogen Rolighed. Dog, engang skal nu vel dette blive anderledes; havde jeg kun engang faaet Kristiansands Stift bag om Ryggen, saa vilde det strax blive lettere, og siden skulde det da blive alt bedre og bedre. Man faar trøste sig med det gamle Studenterordsprog: Per aspera ad astra, det er udlagt: Gjennem Besværlighed til Herlighed. Dette Haab om Fremtiden er nu altid saa godt at tage til, endskjønt Erfaringen ofte er slem nok, naar den viser os, at saadant kun er Selvbedrag og Skuffelse, og at vore glimrende Forhaabninger kun vare Drømme uden Betydning. Saaledes kan det vel engang hænde, at jeg under andre Forholde kommer til at tænke paa, hvor lykkelig jeg var i disse Dage, da jeg tumlede omkring vidt og bredt i Landet i en aldeles ubunden Friheds Tilstand, uden Omsorg og uden Besværing. Men det er nu tidsnok at tale derom, naar det kommer; man skal ikke sørge for den Dag, som man ikke har seet.

Hvad jeg skulde skrive først, var imidlertid, at jeg har faaet Anmodning fra Trondhjem om at bereise Kristiansands Stift for det Første; en nærmere Bestemmelse af Reisetiden skal jeg senere faae. Nu er det Noget som siger sig selv, at naar jeg bereiser Kristiansands Stift, saa reiser jeg, hvis Alting ellers gaar vel, ogsaa gennem Agershuus Stift, enten man beder mig derom eller ikke; og saa kan du tænke dig, hvad for en Grammatik og hvad for en Ordbog og hvad for Anstalter der vil blive. Imidlertid synes det, at man ikke venter sig synderlig meget af dette Arbeide; efter Alt hvad jeg kan erfare, er det kun to tre Mænd i Trondhjem, ligesaa mange i Kristiania og ligesaa mange i Bergen, som bryr sig Noget om denne Sag; ellers er man ganske ligegyldig derom og anseer det Hele enten som et unyttigt eller et latterligt Foretagende; især er det de fornemme og saakaldte dannede Folk paa Landet, som ansee denne Sag for Narrestreger; men disse gode Folk ere jo fra gammel Tid saa vante til at foragte Bonden og Bondesproget, at man ikke kan vente

noget andet af dem. Disse høifornemme Folk vide naturligviis ikke, at det norske Bondesprog er ti Gange og hundrede Gange rettere end deres eget Labbelændsk, som rigtignok grunder sig paa det i Bund og Grund fordærvede

<side nr=94>

danske Skriftsprog, men ellers er et Sammensurium, som indeholder Skummet af mange andre Sprog. Jeg haaber imidlertid, at jeg engang skal hjælpe til at sætte Sagen i sit rette Lys, og at vise hvor fortrinligt det norske Almuesprog er i sig selv, naar nemlig det nye og fornemme Slæng borttages fra samme; man skal see hvad det er som man har foragtet.

Men jeg er nu denne Gang saa tilbøielig til at gjøre Ophævelser, og at glemme hvad jeg først og fremst burde skrive. Som før er bemærket, reiser jeg nu en af Dagene herfra, nemlig til Stavanger Amt for det Første; siden kommer det an paa Sprogarternes Beskaffenhed, om jeg bliver kort eller længe paa vedkommende Steder; hvor Sproget er fornemt, der har jeg naturligviis intet at gjøre. Det kan saaledes ikke nytte at skrive mig til, førend jeg engang selv skriver og opgiver en vis Adresse, og det kan der maaskee blive længe til. Næste Post (d. 27de) oppebier jeg maaskee, men længere bliver det da ikke; forøvrigt skriver jeg nok tilbage til Skaanevig. Jeg beder at hilse Venner og Paarørende; hils især Rasmus Fagerhol; hans forrige Velynder Provst Münster befandt sig vel, da jeg var paa Voss; han er nu gammel og taler noget utydeligt formedelst Tandløshed; man sagde ogsaa, at han i den seneste Tid er gaaen tilbage i Kræfter, saa at det formodentlig lakker mod Enden med ham. Jeg var en tre fire Gange i hans Huus, og han spurgte meget omhyggelig efter alle søndmørske Forholde og yttrede at Søndmøringerne vare meget snilde Folk imod ham. Hans Datter Henriette var meget begjerlig efter at høre om adskillige Bekjendte paa Søndmør, hvilke jeg deels kjendte og deels ikke kjendte. Jeg blev saaledes paa Grund af min søndmørske Herkomst meget vel modtagen hos Provst Münster. - Men Brevet er fuldskrevet og jeg maa slutte, hvilket da skeer med et hjerteligt Levvel!

Skaanevigssøen den 22de August 1844.

Iver Aasen.

E. Skr. Jeg kunde vel have meget at skrive om, men jeg glemmer det paa den Tid, da det behøves. Naar skal vi vel faae tale sammen, iblandt andet om den Reise til Bergen som du i Brevet har omtalt? - Fra min Brodersøn har jeg ikke faaet noget Brev; saa at dersom han har skrevet Noget, da maa det være forkommet. Jeg har ogsaa hørt at et Brev fra Kristiania med en hosfølgende Bog skulde være paa Veien til mig, men den er ikke til mig kommen og kommer vel neppe. Det nytter ikke at skrive mig til. - Dersom de omtalte Sange ikke allerede ere trykte, ønskede jeg et Par Forandringer i dem, nemlig i anden Sang (Vers mindes ikke) "Han den Svage ei beskjemmer - for hans Feil med Haan og Spot" (istedetfor "sin Feil"), og i tredie Sang, 1ste Vers: Slutningen: "og Held af Uheld flyder" (istedetfor "og Fryd og Sorg udflyder").
Utanpå: S. T./Hr. Postaabner Maurits Aarflot/a/Voldens Postaabnerie/pr. Aalesund.
Betalt.

<side nr=95>

71. Vitskapsselskapet, 14. 9. 1844.

Til den ærede Direction for det kongelige norske Videnskabers Selskab i Trondhjem!

Det har i længere Tid været mit Ønske at kunne fremsende en Prøve paa Beskaffenheden af det Sprog, hvis Undersøgelse har været mig overdraget, saavel som af Undersøgelsen selv, for at den ærede Direction kunde faae en mere fuldstændig Efterretning om denne Sag, end den som jeg har kunnet give ved de kortfattede Beretninger, som jeg til visse Tider har indsendt. Oversendelsen af et eller andet Arbeide af nogen Vigtighed har forekommet mig særdeles ønskelig, dels til Betryggelse for sammes Opbevaring i Tilfælde af mulige Uheld, hvorved Arbeidet kunde afbrydes eller Materialierne tabes, - dels ogsaa for at kyndige Mænd kunde have Anledning til at gjøre sig bekendte med Arbeidets Plan, og maaskee senere meddele mig sin Mening om Sagen. Da jeg nu er kommen til Ende med Bergens Stift, og Reisens Fortsættelse derhos er bestemt, synes den passende Tid hertil at være forhaanden; og

saaledes oversender jeg herved en Grammatik for Almuesproget i Bergens Stift og en Plan for Ordbogens Indretning med Prøve paa samme. Rigtignok ønskede jeg at kunne fremsende en større Deel af Ordbogen, da denne egentlig er den vigtigste Deel af Arbeidet, og da man kun derved kunde give et tydeligt Begreb om hvilket høit Værd vort Almuesprog i Grunden har; - men et saadant Arbeide vilde paa denne Tid blive mig for besværligt, uden dog at kunne bringes til nogen Fuldkommenhed, da enhver undersøgt Dialekt giver Anledning til nye Anførelser i Ordbogen og til Forandringer i det allerede Anførte.

Med denne Leilighed tilbagesender jeg ogsaa de tre gammelsvenske Bøger, som jeg i forrige Aar fik tilsendte til midlertidig Benyttelse. Idet jeg herved oprigtigst takker for Benyttelsen af disse Bøger, maa jeg tillige bede om Undskyldning for at samme ikke før ere tilbagesendte.

Efter den ærede Directions sidste Skrivelse til mig skulde jeg nu ogsaa opgive en Adresse for den nærmere Bestemmelse angaaende min Reises Fortsættelse. Jeg er nu bestemt at opholde mig nogen Tid paa Jædderen i nogen Afstand fra Stavanger, uden dog at kunne vide med Vished paa hvilket Sted mit Ophold kommer til at blive; og saaledes kan jeg herved kun opgive Stavanger Postcontoir som Adresse; imidlertid skal bemeldte Postcontoir, som jeg allerede har underrettet om denne Sag, senere faae bestemt Underretning om mit Opholdssted.

Stavanger den 14de September 1844.

Ærbødigst
Iver Aasen

<side nr=96>

72. Postkontoret i Stavanger, 24. 9. 1844.

Til Stavanger Postkontoir.

I Henhold til hvad jeg forhen har anmeldt, underrettes Postkontoi~~ret~~et herved om, at jeg nu opholder mig paa Mossige i Lye Præstegjeld og er tænkt at blive

her til det omtalte Brev fra Trondhjem indløber. Dersom det skulde blive nødvendigt at jeg selv maatte indfinde mig for [at] modtage bemeldte Brev, maa jeg anmode om at faae en Underretning om samme.

[Mossige 24. 9. 1844.]

73. Postopnaren i Skånevik, 24. 9. 1844.

Til Postaabneren i Skaanevig.

Ved min Afreise fra Skaanevig lovede jeg at sende Dem Besked om hvorhelst jeg kom til at opholde mig for at De kunde vide det ifald noget Brev til mig skulde ankomme efter min Afreise. Det er derfor jeg herved underretter Dem om at jeg nu opholder mig paa Gaarden Mossige i Lye Præstegjeld paa Jæderen hos Lensmand Ingebret Mossige som nu er valgt til Storthingsmand, og at et Brev til mig altsaa maatte paategnes: Mossige pr. Stavanger; Ellers er Stavanger Postkontoir ogsaa underrettet om mit Opholdssted.

Dersom Lensmand Vae endnu maatte opholde sig i Skaanevig, beder jeg at hilse ham meget venskabeligt fra mig. Jeg havde stor Lyst at skrive ham til, men her er saadan Vanskelighed med at faae Breve i Posten at det for en Fremmed er næsten umuligt; her er intet Postaabnerie imellem Stavanger og Egersund, altsaa paa en Strækning af otte Mile. - I Ryfylke opholdt jeg mig kun en kort Tid, nogle Dage i Nærstrand og nogle Dage paa Findøen, derfra reiste jeg da til Stavanger og saa endelig hid, hvor jeg nu agter at oppebie et Brev fra Trondhjem, til Svar paa en Skrivelse som jeg sendte fra Stavanger med Dampskibet. Dette Svar venter jeg vil snart komme, og saaledes bliver mit Ophold her ikke af lang Varighed.

Mossige den 24de Sept. 1844.

74. Postkontoret i Stavanger, 21. 10. 1844.

Til Stavanger Postcontoir.

Det til mig bestemte Brev fra Trondhjem med indlagte 75 Spd, afsendt fra Trondhjem den 3die dennes, er af mig modtaget hvilket herved tilstaaes.

Postkontorets Tilgodehavende i Anledning af bemeldte Brev bliver efter Paategning herved oversendt med 14 β.

[Mossige 21. 10. 1844.]

75. *Vitskapsselskapet, 29. 10. 1844.*

Til den ærede Direction for det kgl. norske Videnskabs Selskab i Trondhjem.

Vedlagt oversendes herved en Tilstaaelse for, at jeg har modtaget den ærede Directions Brev til mig af 30te f. M. med et halvt Aars Stipendium. Efterat

<side nr=97>

have opholdt mig omtrent en halv Maaned i Ryfylke Fogderie og noget over en Maaned paa Jæderen er jeg nu færdig at gaae over til Distriktet Dalerne og derfra til Lister og Mandals Amt. Jeg har Formodning om, at Sproget i de sydligste Distrikter af dette Stift ikke vil give Anledning til noget langvarigt Ophold, hvorimod Dialekterne i den nordostlige Deel af Stiftet, og især i Tellemarken, formodentlig vil fortjene en omhyggelig Undersøgelse.

Mossige i Lye Præstegjeld paa Jæderen den 29de Oktober 1844.

Iver Aasen

Utanpå: Til/Directionen for det kgl. norske/Videnskabs Selskab i Trondhjem/a/Trondhjem.

Betalt.

76. *Vitskapselskapet, 29. 10. 1844.*

Til Direktionen for det kgl. norske Videnskabs Selskab.

At den ærede Direktions Skrivelse til mig af 30te September d. A. med indlagde 75 (fem og sytti) Speciedaler er af mig modtaget, tilstaaes herved.

Mossige paa Jæderen den 29de Oktober 1844.

I. A.

77. *Vitskapsselskapet, 31. 12. 1844.*

Til Den ærede Direction for det kgl. norske Videnskabs Selskab i Trondhjem.

Idet jeg herved skal give den ærede Direction en Beretning om mit Arbeides Fremgang i det nu forløbne Halvaar, kan jeg foreløbig bemærke, at mine Reiser og Bestræbelser i denne Tid have i det Hele været heldige, og at de Sprog-Materialier, som jeg derved har fundet Leilighed til at samle, ere hverken faa eller uvigtige, omendskjønt flere af de undersøgte Dialekter for sig selv

ingenlunde kunne ansees som vigtige. I Søndhordlehn, hvorfra min sidste Halvaarsberetning blev afsendt, opholdt jeg mig lidt over to Maaneder, og da jeg imidlertid havde modtaget den ærede Directions Skrivelser af 29de Juli og 9de August, tiltraadte jeg i Begyndelsen af September Reisen til Stavanger Amt. I Ryfylke Fogderie opholdt jeg mig kun et Par Uger, blandt Andet fordi jeg helst vilde være noget længere borte fra mit forrige Opholdssted, medens jeg oppebiede den nærmere Bestemmelse angaaende min Reise; jeg valgte saaledes mit Opholdssted i Lye Præstegjeld, omtrent i Midten af Jæderen, og forblev der henved halvanden Maaned eller henimod Slutningen af Oktober. Efterat jeg nu ogsaa ved Skrivelse af 30te September havde modtaget bemeldte nærmere Bestemmelse, gik jeg over til Dalerne og Lister, hvor jeg ikke fandt noget langt Ophold nødvendigt; derefter fortsattes Reisen ogsaa igjennem Mandals Fogderie uden videre Standsning end blot nogle Dages Ophold paa enkelte Skydsskifter. Ved Ankomsten til Christianssands Omegn fandt jeg det nødvendigt at bereise Dalstrøget opad fra denne By, at besøge Sætersdalen og fortsætte Reisen til den øvre Deel af dette afsondrede og lidet bekjendte

<side nr=98>

Distrikt. Denne Reise, som nu ogsaa er lykkelig fuldført, foretoges i Slutningen af forrige Maaned; jeg tilbragte omtrent tre Uger i denne Dalstrækning, og deraf den meste Tid i Valle, som ligger 17 Mile fra Christianssand.

Almuesproget i Søndhordlehn maa med Hensyn til Formerne henregnes til de nyere og simplere Dialekter; med Hensyn til Ordforraadet er det derimod temmelig gammeldags og indbefatter adskillige Ord, som ville blive af Vigtighed for Ordbogen. Ogsaa Dialekterne i Stavanger Amt ere meget simple i Formerne, men have et ikke uvigtigt Ordforraad. Af mindre Vigtighed ere Sprogarterne i Lister og Mandals Amt; Formerne ere her meget vaklende og forskjellige i de forskjellige Dalstrøg, og Orddannelsen nærmer sig mere eller mindre til den danske. Det mest Paafaldende ved Sproget i Mandals og tillige i Stavanger Amt er den herskende Blødhed i Udtalen, idet de haarde Konsonanter efter Vokalerne ere ganske overgaaede til bløde, ligesom i Dansk, medens imidlertid

Vokalsystemet med sine Diftonger og Mellemløbe endnu er ganske norsk, og Ordforraadet tillige er mere nationalt, end man efter det Anførte skulde vente.

- Den mærkeligste af de Dialekter, som jeg i dette Halvaar er bleven bekendt med, er imidlertid den sidst undersøgte, nemlig den sætersdalske, især i Valle Præstegjeld. Denne Sprogart har mange Særegenheder, hvoraf nogle vel kunde synes noget besynderlige, men de fleste dog have en mærkværdig Lighed med de gammelnorske eller islandske Former; en saadan Lighed finder ogsaa Sted ved mange Ord i Dialekten, som ere ubekjendte vestenfjelds. Paa Grund af min Interesse for Sagen var Iagttagelsen af denne Dialekt mig en stor Fornøjelse og en kjær Belønning for den lange og ubehagelige Reise til denne Fjeldbygd. Vistnok vilde et længere Ophold i denne Egn være ønskeligt; men da denne Sprogart skal have meget tilfælles med den tellemarkiske, som, i Henseende til Folkemængden, er af større Betydning, saa vil en omhyggelig Undersøgelse af den sidstnævnte Dialekt formodentlig være mere hensigtsmæssig.

Da Planen for min Reises Fortsættelse nødvendig medfører, at Opholdet i de forskellige Distrikter gøres kortere end forhen, og at Tiden anvendes mere til at samle end at bearbejde, troer jeg herved at burde give en kortfattet Underretning, om hvilken Plan jeg i den senere Tid følger ved Behandlingen af Dialekterne. Opmærksomheden henvendes mest paa de Distrikter, som enten ved sin Beliggenhed eller paa Grund af nærmere Efterretning kunne formodes at have beholdt mest af de gamle nationale Ord og Former. Materialier af trykte Ordsamlinger, Viser og deslige fra forskellige Egne samles saavidt som muligt forud, for at kunne prøves og benyttes paa vedkommende Steder. Dialektens Former samt dens mest brugelige særegne Ord iagttages ved Opmærksomhed paa Talen; de manglende Oplysninger i disse Tilfælde maa ellers søges ved Efterspørgsel hos oplyste Almuesmænd. Ved den videre Efterspørgsel af Ord tages mest Hensyn til det som er vigtigst for Ordbogen, saasom gamle Stamord for visse dunkle Afledninger, Sammensætninger, Stedsnavne og

<side nr=99>

lignende, - den egentlige Betydning af visse figurlig anvendte Ord, - Udtryk

for interessante eller meget omfattende Begreber o. s. v. Med det samme undersøges, hvorvidt adskillige andensteds bekjendte Ord ere brugelige i vedkommende Distrikt; i saadan Hensigt har jeg allerede for lang Tid siden indrettet en egen Samling af omtrent 600 af de mest vigtige eller interessante norske Ord med aabne Rubrikker til Vedtegnelse af hvorvidt Ordene ere bekjendte i ethvert af de vigtigere Distrikter. - De samlede Oplysninger om Sproget i et vist Distrikt indrettes paa følgende Maade: Først anføres de grammatikalske Oplysninger eller Beskrivelsen af Dialektens Bogstavsystem, Orddannelse, Kasus o. s. v., forsaavidt den heri er forskjellig fra de næst forhen beskrevne Sprogarter; derpaa følger Ordsamlingen i alfabetisk Orden, indbefattende de Ord i Dialekten som ikke forhen ere bemærkede, og saaledes ikke findes i de forrige Ordsamlinger; ved Siden heraf anføres den egne Form eller egne Betydning, som visse forhen bekjendte Ord have i Dialekten; - tilsidst følger en Fortegnelse over Ord, som Sprogarten har tilfælles med enkelte andre Dialekter, og som ikke ere almindelige. - Det Hele behandles saaledes som Materialier til en fælles Grammatik med Dialektlære, og en fælles Ordbog; men de enkelte Materialsamlingers Fuldkommenhed beroer desværre meget paa Tilfældet, da det tildeels er vanskeligt at faae de forønskede Oplysninger om Sagen. Det kan naturligviis ikke altid indtræffe, at man paa de Steder, hvor man maa opholde sig, træffer Folk som baade bruge sin Egns Dialekt rigtig og tillige have nogen Kundskab og Dannelse, og som desuden have Tid og Taalmodighed nok til at give de mange vidtløftige Oplysninger, som kunde behøves. Denne Vanskelighed forøges ved visse almindelige Fordomme imod Sagen, saasom at Skriftsproget er det eneste rette, og at Dialektformerne kun ere hæslige Forvanskninger af samme, at en Beskrivelse af disse Former er unyttig og latterlig, eller i det høieste kun tjenlig til Morskab, o. s. v. Man bliver saaledes sædvanlig nødt til at bekjæmpe en Række falske Meninger og at anbefale sin egen Sag saa overbevisende som muligt, før man kan samle de fornødne Oplysninger.

Min Bestemmelse er nu straks at fortsætte Reisen igjennem Nedenæs Fogderie, hvor det formodentlig ikke bliver Anledning til noget langt Ophold, - og derefter at reise til Tellemarken, hvor maaskee et Ophold i et Par Maaneder bliver nødvendigt. Derefter vil Reisen fortsættes til de nærmeste Oplandsdistrikter

i Agershuus Stift. Sproget i Egnene ved Christianiafjorden vil
formodentlig ikke findes egnet til nogen særdeles Undersøgelse; imidlertid vil
maaskee en Reise til Distrikterne østenfor Christiania blive nødvendig, hvorom
jeg dog senere vil faae Anledning til at berette.

Christianssand den 31te December 1844.

Iver Aasen

<side nr=100>

78. Maurits R. Aarflot, 31. 12. 1844.

Kjære Ven!

Dersom jeg nu længere vilde opsætte at skrive dig til, kunde du snart troe,
at det ikke var ret fat; og jeg vil derfor benytte Leiligheden, medens jeg er
i Rolighed og er nær ved et Postaabnerie, til at sende dig en lille Besked om,
at jeg endnu er ved Magt og at jeg ikke har glemte gamle Venner. Du vil
forundres ved at høre, at jeg nu i lang Tid neppe har havt Tid eller Ledighed
til at skrive dig til, om jeg vilde; og naar jeg blot fortæller, at jeg har reist
omtrent 70 Mile, siden jeg sidst skrev dig til, saa vil du kunne slutte, at jeg
i denne Tid just ikke har ligget paa Ladesiden. Af dette anseelige Miletal kan
rigtignok 17 Mile fraregnes som Tilbagevei eller Retour (som de store Folk
kalde det); imidlertid har jeg dog reist disse 17 Mile ogsaa, og det endog
tilfods. For at du imidlertid kan vide, hvad denne Tilbagevei tilfods betyder,
maa jeg oplyse, at det var en Reise til Sætersdalen, som jeg foretog i Slutningen
av forrige Maaned; jeg reiste da her fra Byen og lige til Valle, som er 17
Miles Vei; da jeg nu skulde derfra tilbage til Byen igjen, brugte jeg den hele
Vei mine egne Fødder til Skyds, hvilket gik ganske godt an, da jeg ikke havde
noget Tøi at drages med, og Veiret desuden var saa koldt, at man blot ved
en saadan Bevægelse kunde holde Varmen i sig. - Men jeg bør fortælle mine
Reisehistorier med mere Orden, saa at de følge med Tiden hvori de ere
forefaldne.

Kort efter at jeg sidst havde skrevet dig til, hvilket saavidt jeg mindes var
i August, altsaa desværre fire Maaneder siden, - afreiste jeg fra Skaanevig i et

brændende hedt Solskin, saa jeg var ganske syg af Varmen. I Ryfylke standsede jeg blot nogle Dage paa et Par Steder, og reiste saa til den hellige Stad Stavanger, en meget stor og meget styg By. Herfra afsendte jeg et Par skrevne Bøger med Dampbaaden til Trondhjem; det var en Grammatik for Almuesproget i Bergens Stift og en Plan for Indretningen af en norsk Ordbog; jeg har siden faaet Brev om at man havde modtaget disse Bøger, men ikke et eneste Ord om hvad man syntes om dem. Fra Stavanger reiste jeg til Jæderen, som er en meget besynderlig Landstrækning uden Fjorde, uden Fjelde, og uden Skov, - alligevel ikke nogen Slette, men en Række af smaa Bakker, sorte af Lyng og graaflækkede af Kampesteen. Paa Jæderen opholdt jeg mig i hele sex Uger hos Storthingsmanden Lensmand Mossige, og levede der meget fornøieligt. Efterat jeg nu havde faaet Brev fra Trondhjem med nærmere Anmodning om at fortsætte mine Reiser for det første i eet Aar til, reiste jeg derfra til Dalerne; paa denne Reise kom jeg i Bekjendtskab med en anden og mere bekjendt Storthingsmand, Ueland; denne Mand, som i senere Tid har vakt saa megen fordeelagtig Opmærksomhed, havde jeg forestillet mig som en Person med en myndig, bydende Mine; men det var falsk: Ueland er en Mand af det mest sagtmødige, fredelige og venlige Udseende. - Dalerne er et meget stygt

<side nr=101>

Landskab med smaa nøgne Bjerge, som ere bedækkede med løse Stene. I Byen Egersund, som nu efter Ildebranden bliver meget smukt bebygget, logerede jeg en Nat, og fortsatte ellers Reisen til og igjennem Listers Fogderie. I denne Strækning ere nogle mærkelige Punkter; først Tronaasen, et Fjeld hvorover Postveien gaar i mange Krumninger, da Fjeldsiderne ere meget bratte; dernæst Bakkebroen, en udmærket smuk Bro, som hænger i Jernkjæder, der atter hænge i to høie Steenkar af fiint tilhuggen Steen; denne Bro var ganske nylig færdig og skal have kostet sine 15 000; endelig den lille nye Kjøbstad Flekkefjord, liggende paa en Slette og omgiven af Fureskov. Reisen fortsattes nu videre over til Lyngdal, en meget smuk Dalstrækning omgiven

af graa Bjerge; derfra til Undal, som atter er en smuk Egn med en styg Omegn; derfra til Mandal, en styg By med dumme næsvisse Folk; derfra videre igjennem Mandals Fogderie til Kristiansand, en udmærket smuk og behagelig By med meget brede Gader, som tillige ere saa flade og bene, at man allevegne kan see fra den ene Ende af Byen til den anden.-

Paa denne Reise, lige fra Jæderen, standsede jeg ikke videre end kun nogle Dage paa enkelte Skydsskifter, da Sproget her er af mindre Vigtighed og tildeels næsten ganske fornemt. Du skulde bare seet, hvor fornemme Bondefolk her er i Kristiansands Stift; strax man kommer syd imod Stavanger, begynder Fornemheden; ved Kirkerne seer man blot pyntelige Herrer med liggende Krave paa Trøie og Vest og med sin hvide Halskrave ned over Brystet, ligeledes pyntelige Fruer og Jomfruer med rosete Kjoler og Dug over Skuldrene. Kun i Sætersdalen er Folket ret gammeldags; men der er ogsaa Dragten saa gammeldags, at man tror det ikke før man seer det. Men Brevet er snart fyldt, og jeg har endnu meget at fortælle.

Min Reise herfra til Sætersdalen har jeg allerede omtalt, det er en skrækkelig lang og næsten øde Dalstrækning; der er sædvanlig en Fjerding, en halv eller en heel Mil imellem Gaardene. Igjennem dette Dalstrøg er nu anlagt en Vei fra Kristiansand; den har hidtil kostet sine 60 000 og vil koste endnu mere. Jeg var lidt over en uge i Valle, men jeg samlede saa mange gammeldagse Ord i disse Dage, at jeg ingensteds har fundet saa meget paa saa kort Tid. Det vilde have været meget besværligt at komme til denne Egn, hvis ikke den omtalte Vei var saavidt istand som den er; jeg havde længe gruet for at foretage denne Reise, men den blev dog foretagen, og gik ganske lykkelig. Det er nu lidt over fjorten Dage, siden jeg kom tilbage derfra; siden har jeg været her i Byen og holdt Jul og levet ganske fornøielig, dog ikke just i Gjæstebud eller saadant som de Store kalde Fornøielser; imidlertid har jeg dog et Par Gange været paa Komedie for at blive bekjendt med noget af hvert.

Om to eller tre Dage agter jeg nu at fortsætte Reisen østefter, hvilket jeg allerede vilde gjort før Jul, dersom Veiret ikke havde været saa koldt og uhyggeligt som det var. Paa denne Reise tænker jeg at indfinde mig hos

<side nr=102>

Præsten Faye i Holt, som vistnok vil vise min Forretning og mit Arbeide Opmærksomhed. Jeg har desværre nu lige siden Afreisen fra Bergen ikke truffet paa nogen af de Lærde, som har interesseret sig for mit Arbeide; tvertimod træffer man overalt Fordomme imod denne Sag; Folk ansee dette Arbeide kun som unyttigt og latterligt eller i det høieste kun tjenligt til Morskab for nysgjerrige Folk. Dette faar man naturligviis ikke bryde sig videre om; der kommer vel de som ville tale i en anden Tone.

Hvor jeg ellers kommer til at standse længst paa min Reise, veed jeg naturligviis ikke; jeg maa nu for det første til Tellemarken og standse der en Maaned eller to; siden gaar nu min Vei til de nærmeste Oplandsdistrikter. Intet Menneske maa tænke paa at skrive mig til; thi førend Brevet kom did hvor jeg meentes at være, kunde jeg være tyve Mile derfra, uden at Nogen paa det første Sted vidste hvor jeg var henne. Men det er sandt! jeg har glemt at takke for dit sidste Brev; jeg skrev nemlig fra Jæderen til Skaanevig, og strax derpaa fik jeg to Aviser med nogle kjærkomne Ord, hvorfor jeg oprigtigst takker. Du reiser dog vel ikke til Kristiania med din Fader? Hvis saa er, saa kommer mit Brev for seent. Jeg beder at hilse Rasmus Fagerhol og dem i Aasen.

Kristiansand den 31te December 1844.

Iver Aasen.

Dette Brev er desværre skrevet i temmelig Hast, da jeg idag ogsaa har maattet udfærdige en Halvaarsberetning til Trondhjem, og Posten afgaar imorgen tidlig. Jeg ønsker dig Lykke i det nye Aar!

79. *Andreas Faye, [15.1.] 1845.*

Plan for Bearbejdelsen af det norske Almuesprog.

For det Første udgives en Grammatik, som først omfatter Landets Almuesprog i det Hele, og især de mest ægte Dialekters Beskaffenhed med Hensyn til Bogstavsystem, Orddannelse og Forholdsformer, - og som derpaa giver en Dialektlære, hvorved Sprogarterne inddeles i større og mindre Forgreninger efter deres forskjellige Kjendemerker. Derpaa følger en Ordbog, som indbefatter

baade de særegne norske Ord med Angivelse af hvorvidt de ere almindelige eller blot provindsielle, - og tillige de mere bekjendte Ord med den Form og de Betydninger, som de have i de bedre Dialekter, Altsammen jævnført med den tilsvarende Sprogform i det Islandske eller Gammelnorske. Foruden disse vigtigere Arbejder udgives da ogsaa en Fremstilling af de enkelte Dialekters Beskaffenhed som sammenhængende Sprog; dette skeer ved en Samling af Sagn og Viser, som ere skrevne i de forskjellige Dialekter og forsynede med oplysende Anmærkninger. Tilsidst gives en Fremstilling af hvorledes et fælles norsk Sprog, dannet ved Sammenligning af de fortrinligste Dialekter, vilde

<side nr=103>

tage sig ud; dette vil skee ved Udgivelsen af en Samling af norske Ordsprog, og maaskee nogle af de mere almindelige Folkesagn, ledsaget af Oplysninger om de Grunde, hvorpaa man har bygget ved Dannelsen af dette Sprog, eller hvorfor man har foretrukket denne eller hiin Sprogform for de andre, som forekomme i Dialekterne.

Andreas Faye, [15.1.] 1845.

Det norske vokalsystem -

	1.	2.	3.
	Hule men ikke skarpe Lyde	Hule og noget skarpe Lyde	Skarpe men ikke hule Lyde
Bred Grændsevokal	aa	-a	æ
Bred Mellemlyd	ò	`ø	Ë
Middelvokal	o	ø	e
Smal Mellemlyd	˘	`y	İ
Smal Grændsevokal	·	y	i

Diftong	-au	-øi	-ei

Exempler

1. Af Almuesproget

1	2	3
Baare	La (Stabel)	Læte (Lyd)
børe	L`œe (en Lade)	LËte (Ladhed)
Bor (dvs. Bord)	løe (opstable)	let (lod)
B`r (Foster)	L`ykjel (Nøgel)	LĪt (Farve)
Bur (Buur)	lyge (lyve)	Lit (Tillid)
Staal	fare, v. n.	Vær (Værdie)
stølen (stjaalen)	Fj`øre (Strandbred)	vĖre (være)
Stol	føre, v. a.	ven (smuk)
L`t (Deel)	f`yre (for)	VĪn (Ven)
Lut (Lud)	fyre, v. n.	Vin (Viin)

2. Af Skriftsproget

1.	2.	3.
Staal	Sax	Hæl
Stolpe	Øxe	heller
Stol	Øg	heel
Hul, n	Byg	til
hule, v. a.	ryge	Piil

<side nr=104>

81. *Andreas Faye, 15. 1. 1845.*

Nogle Anmærkninger til Fayes norske Folkesagn, Anden Udgave, især angaaende Sagnetes Forekomst i det Vestenfjeldske.

Side 6. Jutullen kaldes i Voss Jøtull, i Søndhordlehn og Stavanger Amt Rīse, i Lister R`yse; nordligst i Bergens Stift, hvor der sjelden findes noget Sagn om dette Væsen, hedder det sædvanlig Berge-troll. Navnet G`ygr (eller Gjøggr) høres overalt i den sydlige Deel af Bergens Stift, men nordenfor Sogn synes dette Væsen at være ubekjendt.

Bautestene samt andre lange Stene kaldes i Søndhordlehn Risa-svær (dvs. Risens Sværd).

16. Om Risen i Jonshornet har jeg hørt en anden Fortælling. Han var forlovet med en Gjøg, som boede i Strandebarm; men denne opdagede, at han havde ogsaa en anden Kjæreste som han af og til besøgte. I sin Harme herover fik hun det Indfald at tage et stort Stykke Land og lægge det midt i Veien for ham for at standse ham naar han vilde reise bort. Hun tog da et stort Toug og slog det omkring et Land, som laae i Kvindherred, for at trække det ind i Fjorden; men uheldigviis gik Touget i Stykker, saa at Gjøgren faldt bagover med en saadan Tyngde, at der vises en stor Huulning i Klippen paa det Sted hvor hun faldt. Landstykket blev liggende midt i Fjorden; det er den Øe, som kaldes Varaldsøen.

Stedet hvor Gjøgren faldt, er imellem Gaardene Rørvig og Linge i Strandebarm.

18. Ligesaa uheldigt gik det den Rise, som vilde knuse den store og smukke Stavanger Kirke. En Steen, som han kastede efter samme, faldt ned paa en nærliggende Bakke, hvor den endnu er at see. I sin Harme herover tog Risen et stort Stykke af Fjeldet og slængte det imod Kirken, men det faldt ned ved Siden af den paa en Slette, hvor det ved sin uhyre Tyngde sank ned i Jorden og dannede en dyb Hule, der siden blev opfyldt af Vand. Dette Vand er bekjendt under Navn af Bredevandet.

21. Om Tussen har man i Søndmør en besynderlig Forestilling. Der er en Sygdom, som undertiden angriber Køerne, og viser sig blandt andet ved en usædvanlig Urolighed og en stærk Udmattelse. Man troer da, at det er Tussen som plager dem, idet han ligesom en Oxe forfølger dem for at parre sig med dem.

22. Ogsaa Dvergen ansees i Søndmør som en Plageaand, der driver et saadant Uvæsen i Fæhusene, at Kreaturene ikke kunne faae Fred. For at raade Bod herpaa pleier man at affyre et Skud midt igjennem Fjøset eller fra Døren mod Bagvæggen.

24. Saadanne Sagn ere meget almindelige. En smuk Pige bliver nemlig indtagen af Underjordiske og skal giftes med en af dem, men reddes af sin rette Kjæreste, netop i det Øieblik, da hun er pyntet til Brud. Hun bringer da sædvanlig

Brudekronen hjem med sig, og denne opbevares i hendes Æt i lang Tid, men bliver omsider tabt, sædvanlig ved Ildebrand.

36. Huldren kaldes i Sogn Huld(i), i Hardanger Hulda, men nordligst i Bergens Stift Huldr. Mandspersonerne iblandt Huldrefolket synes paa mange Steder ikke at have noget Navn; i Hardanger siger man dog Hulde-mann, og i Nordhordlehn Hulle-kadl. Det søndmørske Bokkje synes at have samme Betydning, men er dog noget ubestemt. Bokkjen opholder sig i Bakker eller Høie og kaldes derfor ogsaa Hau-bokkje.

42. Navnet Niss forekommer kun i den sydlige Deel af det vestenfjeldske Norge. I Nordhordlehn hedder den Tun-kadl, i Sogn Gars-vor eller Gar-vor. Længere nord synes man ikke at kjende til dette Væsen; det søndmørske Vor (1. voor) er rigtignok en saadan Aand, men om den skal ansees som en Skytsaand for en Gaard eller for et Menneske, er ubestemt. - Ridser eller Striber i Huden, hvis Aarsag man ikke kjender, kaldes i Søndmør og Sogn Vor-klør.

46. Alven bliver ligesom Tussen og Dvergen meget omtalt i Søndmør; men i de sydligere Egne synes disse Væsener mangesteds at være ubekjendte. Imidlertid forekomme dog ordene Alvskøt, Tussbit og Dvergsmie ogsaa i Søndre Bergenhuus.

51. At Nykk egentlig betyder Rykkeren, af nykkja at rykke, har fuldkommen Medhold i Almuesproget.

54. Grimen eller Kværnkurren kjendes ikke i det vestenfjeldske.

60. I et Vand, hvorpaa en Brud engang er omkommen, ligger altid en stor Orm og slynger sig omkring Brudekronen. Der siges, at Ormen "gjøder sig" eller bliver fed af Sølv.

62. Navnet Julaskrei bruges ogsaa i Sogn. I Nordhordlehn o. fl. St. hedder det Jularei(æ); i Søndmør: Trollkjæringanne so ride paa Daarefjell (dvs. Dovrefjeld). Denne Fjeldridningen er meget ubeleilig for Folk som have dygtige Heste; thi disse tages netop til dette Brug; rigtignok bringes de tilbage til om Morgenen, men de ere da saa ilde medfarne, at de ere nærved at styrte. Man forebygger dette ved at sætte Kors paa Stalddøren eller at lægge en øxe under

samme.

66. En saadan Lyd, som varsler for Krig, omtales ogsaa paa Søndmøre, og hedder der Lydetrùmaa (af lyde, lytte; eller lydest, tykkes at høre).

68. Navne[ne] Følgje og Vardøgl ere, saavidt jeg veed, ukjendte vestenfjelds, medens dog Tingen selv er bekjendt nok. En god Skytsaand kaldes helst med det nyere Navn Skyssengjel; imidlertid kan det foranførte Vor vistnok henføres hertil. En saadan Ledsager kaldes ellers i Søndmør Føring; dersom den gaar forud for et Menneske, hedder den Framfaring eller F`yrefær (Søndre Berg.), kommer den derimod efter Mennesket, hedder den Itte-fær eller Itte-gaangar.

69. Tussblit er bekjendt paa mange Steder, men betegner kun et Slags slemme Saar, hvis Aarsag man ikke kjender.

<side nr=106>

72. Draugen er i Sogn bekjendt som et Gjenfærd, især efter Folk som ere omkomne paa Vandet. I Søndmør hedder den Drøgjen, men Begrebet om den er dunkelt. Creature, som pludselig blive lamme i Fødderne, siges at være drøg-sløgne. Et Slags skumagtig Svamp, som kommer pludselig frem, kaldes Drøg-spy, og ansees paa nogle Steder for et slemt Varsel.

73. Dødningekneb ere ogsaa bekjendte paa Søndmør, hvor de kaldes Daudemansgrîp eller Dødgrip; men de ansees der som meget farlige. Faar man et saadant Greb paa en Haand eller Fod, da bliver denne ganske lam og følesløs; faar man derimod Grebet i Hovedet, da mister man Forstanden, i det mindste for en vis Tid. I saadanne slemme Tilfælde kaldes det ogsaa Trollgrip.

74. Utbøren har paa nogle Steder holdt et saadant Spektakel paa Veiene, at man neppe har kunnet gaae der i Mørket. Den har endog lagt sig paa Skuldrene af Folk og gjort sig saa tung, at de neppe kunde slæbe sig frem med den. I saadanne Tilfælde maa man, om det er muligt, see til at komme ind paa en Ager; thi det er med Utbøren som med andet Troldskab: den skyer altid Agrene. Nogle ere ogsaa blevne den kvit ved at give den et Navn eller ligesom døbe den.

78. En saadan Bjørn, som gjør usædvanlig Skade og som ikke kan dræbes ved derpaa anvendte Forsøg, kaldes i Søndmør en Mann-bjønn, hvormed Begrebet om en Forvandling synes at være forbundet. Forøvrigt er dette Begreb, som saa mange lignende, i den senere Tid meget dunkelt og tillige forskjelligt. - Paa saadanne Dyr, som det ikke er ret fat med, nytter det ikke at skyde med Bly; man maa have Sølv dertil.

124. Sagn om Sanct Olaf forekommer paa Søndmør i større Mængde end paa noget andet Sted i det vestenfjeldske; men de fleste af disse Sagn ere ganske uhistoriske og dreie sig sædvanlig om overmenneskelige Foretagender og saadanne Bedrifter, som man ellers tillægger Riserne. Det synes virkelig, at man i denne Egn har ganske forvexlet St. Olaf med Riserne, saa meget mere som man her ikke har Sagn om Riser undtagen som onskabsfulde Væsener eller saakaldte Bergetroll. Blandt flere latterlige Sagn om St. Olaf kan her anføres eet som Exempel. Paa Sandøen nordenfor Stat er et Fjeld, som udmærker sig ved et hvidagtigt Udseende, hvilket kommer af et Slags hvid Sand eller Steenart som overalt bedækker samme. Hertil angives imidlertid følgende Aarsag: "Han Sant-Ola" reiste engang over dette Fjeld og bragte med sig en uhyre stor Dall (dvs. Spand) som var fuld av Sk`yrsoppe (dvs. et Slags Mad tillavet af Melk og smaabrækket Brød). Da han nu var kommen midt paa Fjeldet, kom Dallen tilfældigviis til at falde ham af Haanden; den blev derved slaaet i Stykker og Soppen randt ud over Fjeldet; og deraf har dette sin hvide Farve.

226. Den her anførte Fortælling er neppe bekjendt vestenfjelds; men Begyndelsen af Sangen har jeg ofte hørt under den Form: Tire lire Togja, tolv Mann i Skogja. Overført i søndmørsk Dialekt vilde Sangen lyde saaledes:

<side nr=107>

Tire lire Togja, tolv Mann i Skogja. Bjellkyra binde dei, Stort`uksin stinge dei, Buhundin hængje dei, Gjelsjegutin dængje dei. Me ve dei føre laangt ut o Landa.

228. Nordligst i Bergens Stift fortælles det samme om Jølsterbriden (Justedalsbræen), nemlig at syv Sogne her bleve ødelagde af Sne til Straf for Folkets

Ugudelighed.

Haner, som gale paa ødelagde Steder, omtales ogsaa i andre Egne. En saadan Hane hørtes fordom i Skorgeuren paa Søndmør (ved Ørstefjorden), hvor en Kirke og en stor Bygd skulde være ødelagt af et Fjeld som styrtede ned over samme. (Ogsaa omtalt af Strøm) .

231. Sagn om Kirker ere netop de almindeligste af alle. Mest hyppig forekommer det Sagn, at en Kirke skulde bygges paa et andet Sted end det, hvorpaa den nu staar, men hvad man byggede om Dagen, blev om Natten nedrevet af usynlige Hænder og henflyttet til et andet Sted. Sædvanlig hedder det, at man sammenføiede Grundstokkene tre Gange ("dei krøkte Syllanne tri Gaangje"), førend man bekvemmede sig til at flytte hen til det rette Sted.

Tillæg.

Hvad jeg for Øieblikket veed at tilføie om Troen paa overnaturlige Væsener, indskrænker sig til Følgende:

1) De saakaldte Julesvende, som i Hardanger kaldes Jolasveinar og i Søndmør Julebokka (- Bokka er Fleertal af det foranførte Bökkje). Disse vare underjordiske Folk, som om Julenætterne indfandt sig paa visse Gaarde eller Steder, hvor de da holdt megen Støi og blandt andet morede sig med at skræmme Folk. Paa enkelte Steder var Julesvendenes Besøg meget besværligt, da de endogsaa jagede Husets Folk ud af det Værelse, hvori de vilde holde Jul.

2) Dragdukken (Dragedokkaa). Denne har især i Nordhordlehn været bekjendt som et Væsen, der vælger sig en eller anden Person til sin Yndling og gjør ham til en grundrig Mand, idet hun bestandig samler Penge til ham. Disse tager hun deels paa saadanne Steder, hvor Penge ere tabte eller nedgravne, deels ogsaa hos rige Folk. Hun giver sin Yndling Magt til at byde og befale over hende - naar han beder hende at gaae til Havets Bund efter Penge, da gaar hun grædende bort; men beder han hende at gaae til en Mands Pengeskrin, da leer hun; thi det synes hun, er kun som en Leg.

3) Hoppen. Herved tænker man sig i søndre Søndmør et besynderligt Væsen, der viser sig paa øde Steder, og især har sit Tilhold i en Dal, som kaldes Sæddalen (i Herrøe Præstegjeld). Den ansees som skadelig, men hvilken Forestilling

man ellers gjør sig om dens Virksomhed, er mig ubekjendt. Den kaldes Hopp, fordi den har kun een Fod, ligesom den ogsaa har kun eet Øie.

<side nr=108>

82. Vitskapsselskapet, 29. 5. 1845.

Til den ærede Direction for det kongl. norske Videnskabs Selskab i Trondhjem.

Den ærede Direction bedes at have mig undskyldt, for at jeg ikke endnu har givet den forlangte Underretning om mit Opholdssted, hvorefter Stipendiet for dette Halvaar skulde tilsendes mig; idet jeg derhos kan berette, at jeg ikke er i nogen Forlegenhed, hvorved Reisens Fortsættelse kunde hindres. Ved Udgangen af Marts Maaned, da bemeldte Underretning skulde afsendes, var jeg i Tellemarken, hvorfra jeg var bestemt at afreise strax i Begyndelsen af April; men adskillige Hindringer, især et langvarigt Uføre og Uveir, gjorde at jeg først i denne Maaned kom til at reise derfra, og paa andre Steder har jeg ikke fundet Anledning til noget langt Ophold. Da jeg imidlertid er kommen til Hallingdal, hvor jeg har tænkt at forblive i en Tid af 4 eller 5 Uger, kunde der nu være Anledning til at sende mig bemeldte Stipendium, addresseret til Næs Postaabnerie i Hallingdal. Dersom nogen Hindring imidlertid skulde finde Sted, saa at Stipendiet ikke strax kunde afsendes, da kunde Afsendelsen gjerne udsættes indtil en senere Efterretning fra mig maatte indløbe; men i dette Tilfælde maatte jeg da udbede mig en Underretning herom med det Første, for at Reisen i sin Tid kunde fortsættes til andre Districter. -

Næs i Hallingdal den 29de Mai 1845.

Iver Aasen.

Utanpå: Til/Directionen for det kgl. norske/Videnskabs Selskab i Trondhjem/a/Trondhjem.
Betalt.

83. Maurits R Aarflot, 6. 6. 1845.

Kjære Ven!

Naar jeg havde Aarsag til at klage over min egen Forsømmelighed, da

jeg sidste Gang skrev dig til, da er der nu saa meget mere Aarsag dertil, som en endnu længere Tid er forløben, og der tillige atter er foregaaet store Forandringer i Hjemmet, hvorom jeg alligevel ikke veed noget mere end det som Morgenbladet har indeholdt. - Da jeg ved Aviserne fik den sørgelige Efterretning om din Faders Død, opholdt jeg mig i Øvre Tellemarken; derfra kunde jeg vel have skrevet dig til, men imidlertid blev dette udsat, da jeg tænkte at reise derfra om en kort Tid, og saaledes komme længere mod Nord og maaskee gjøre et Besøg i Kristiania, hvor jeg da kunde faae nærmere Besked om Tilstanden Hjemme, som nu i længere Tid er mig ganske ubekjendt. Men formedelst adskillige Hindringer, især et langvarigt Uføre (som i Fjeldbygderne har noget mere at betyde end ved Havkanten) kom jeg til at forblive i Tellemarken lige til i Mai Maaned, og da jeg nu tog Veien derfra igjennem Sandsvær og Ringerige, fattede jeg af forskjellige Grunde den Beslutning at reise først til Hallingdal og gjøre mig færdig med dette Distrikt, og da først

<side nr=109>

tage Veien til Kristiania. Der vil formodentlig endnu hengaae en Maanedes Tid førend jeg kommer til denne By, og Forsømmelsen er desuden stor nok, om ikke denne Maaned ogsaa kom til, førend jeg lod dig høre noget fra mig. Jeg iler derfor med at sende disse Linier over Fjeldet, i det Haab at de skulle træffe dig i Hjemmet; omendskjønt der kan være indtruffet mange Forandringer, som jeg ikke endnu har faaet at vide.

Uagtet den lange Tid, der saaledes er forløben, siden jeg sidst lod dig høre fra mig, har jeg dog ikke gjort saa store Udflugter som man kunde formode, da Opholdet i Tellemarken optog en meget længere Tid, end jeg havde bestemt dertil. Fra Arendal og Holt, hvor jeg havde megen Samtale med Præsten Faye[,]
tog jeg op over en Bygdevei igjennem østre Raabygdelaget til Nissedal, og derfra østover til Sillejord, hvor jeg da standsede. Jeg opholdt mig her i Nærheden af Præstegaarden, og havde saaledes ofte Anledning til at tale med Præsten Landstad, hvis Navn uden Tvivl er dig bekjendt af adskillige Sange, som han har forfattet; det er ellers en meget spagfærdig og omgængelig Mand.

Fra Sillejord reiste jeg igjennem Hitterdal, hvor den besynderlige Kirke staar, som du formodentlig har seet aftegnet; - og derfra over den saakaldte Mehei (Midheid) til Kongsberg, hvor jeg standsede en tre eller fire Dage. Den nylig opsatte Mindestøtte paa Hansens Grav er meget smuk; forresten saae jeg ikke noget mærkeligt, undtagen Indretningen i Smeltehytten, hvor jeg engang var tilstede ved en saakaldet Udtapning, der bestaar i, at den smeltede Sølvmaterie ledes ud af Ovnen og flyder ned i en dertil indrettet Udhuling i Grunden. Paa min videre Reise igjennem Eger, Modum og Ringerige fant jeg ikke Anledning til noget Ophold, da Sproget her er meget fornemt, og Folket er endnu fornemmere. Jeg satte mit Tøi igjen i Nordrehoug, og foretog for det meste tilfods Reisen til Næs i Hallingdal, hvor jeg er tænkt at standse en tre Ugers Tid; rigtignok kan det vel blive noget længere, men jeg vil dog nu fare saa fort som jeg kan, for at der dog engang kan blive Ende paa denne kjedsommelige Omflakken. Jeg er saa led og kjed af disse Flytninger, at det er usigeligt; en stor Lykke er det imidlertid, at jeg har havt saa jævn Helse og Sundhed, at jeg kun en Gang eller to siden Nytaar har været lidt upasselig (dog ikke til nogen Hinder) hvilket let kan indtræffe, dels ved Veirets Forandringer og dels ved de mange Omskiftninger i Levemaaden.

Mit Arbeide skrider imidlertid bestandig fremad, og Materialerne forøges alt mere og mere. I Tellemarken er et saa rigt og vidtløftigt Forraad af Ord, at jeg vilde havt nok at gjøre, om jeg saa var der et heelt Aar; det var saaledes just ikke til nogen Skade paa den Maade, at jeg kom til at blive der saa længe; men jeg har endnu meget at reise og meget at gjøre.

Hvad Folket angaar, da har jeg, siden jeg kom til Østbygderne, fundet brave skikkelige Folk paa de fleste Steder, og ikke mærket noget til den Mistænksomhed mod Fremmede, som man saa ofte træffer i Bergens Stift;

<side nr=110>

imidlertid er her som andensteds stor Forskjel i den Henseende ogsaa; i Fjeldegnene ere Folk mere udannede, men naar man bliver kjendt med dem, ere de ganske gode at komme tilrette med; - i de nedre Bygder er derimod

Alting fornemt og paa en stor Fod, disse Folk ere rigtignok temmelig greie, som det hedder, da man kan faae det saa bekvemt hos dem, som man vil forlange; men de ere ogsaa for en stor Deel temmelig stolte og selvgode, og desuden falder det ogsaa kostbart at opholde sig hos dem. Jeg har imidlertid ikke meget at udrette paa saadanne Steder, men for Veienes og Samfærseles Skyld kan man dog ikke altid gaae dem forbi.

Min Tanke er nu, at jeg ved Tilbageturen herfra til Ringerige vil gjøre en Snarreise til Kristiania for at see mig omkring der, og faae høre Adskilligt nordenfra. Derefter vilde jeg tage Veien fra Ringerige over Hadeland og Land, og saa gjøre en kort Reise til Valdres, siden vilde jeg fortsætte Veien [op]efters igjennem Guldbrandsdalen, og mage det saa, at jeg kunde blive færdig dermed til Udgangen af September, da Tiden for mit Stipendium udløber, og saa i Oktober reise over Fjeldet til Trondhjem. Men jeg seer, det gaar ikke altid saa akkurat som man har bestemt det; jeg glæder mig alligevel altid naar det gaar mod Nord; naar jeg engang kommer til Guldbrandsdalen, vil jeg ansee Striden saagodt som endt, og siden skal der da blive en anden Skik baade med vor Brevvexling og med andre Ting.

Jeg kan ikke heller denne Gang bede dig at skrive mig til; thi Brevet vilde ikke komme hertil medens jeg opholder mig her, og siden vilde det være umuligt at faae fat paa samme. Lykkeligviis haaber jeg nu snart at faae Besked hjemmefra, naar jeg kommer til Hovedstaden. Du maa imidlertid være hjertelig hilset, idet jeg tillige beder at hilse mine Bekjendte og Paarørende.

Næs i Hallingdal den 6te Juni 1845.

Iver Aasen.

Utanpå: S. T./Hr. Postaabner Mauritz R. Aarflot/a/Voldens Postaabnerie/over Aalesund.
Betalt.

84. *Vitskapsselskapet*, 26. 6. 1845.

Til den ærede Direction for det kongelige norske Videnskabs Selskab i Trondhjem.

Overeensstemmende med den Plan, som af den ærede Direction er mig forelagt med Hensyn til Undersøgelsen af Landets Dialekter, meddeles herved en Beretning om dette Arbeides Gang i det nu forløbne Halvaar. Foreløbig

kan herved bemærkes, at Arbeidet, i det Hele betragtet, har gaaet heldigt, forsaavidt det ikke har mødt andre Hindringer end de sædvanlige, hvorom jeg har yttret mig i de forrige Beretninger, idet jeg har omtalt de Vanskeligheder, som man støder paa ved at søge en grundig Kundskab om Dialekterne. De Materialier, som i dette Halvaar ere samlede, kunne imidlertid, i Sammenligning

<side nr=111>

med hvad der forhen er samlet, ikke ansees for ubetydelige enten med Hensyn til Mængde eller med Hensyn til indvortes Værd. Rigtignok ere ikke saa mange Distrikter bereiste, som jeg forud havde bestemt, ikke heller er enhver Dialekt nøie undersøgt; men alligevel haaber jeg, at Oversigten af Sprogarterne i det Hele ikke vil tabe noget derved, saasom de Dialekter, der mindst ere komne under Betragtning, ogsaa mindst udkræve samme paa Grund af deres Lighed enten med andre undersøgte Dialekter eller med det bekjendte moderne Sprog.

Efterat min Beretning for det næst forhen forløbne Halvaar var indsendt, fortsatte jeg Reisen fra Christianssand igjennem Nedenæs Fogderie, hvor jeg ikke fandt Anledning til noget Ophold, og derfra igjennem østre Raabygdelaget til øvre Tellemarken, hvor jeg besluttede at standse i Sillejord, der kunde ansees som Middelpunktet af dette Distrikt. Ved nærmere Bekjendtskab med Tellemarkens Dialekt fandt jeg, at et Ophold i denne Egn idetmindste af to Maaneder var nødvendigt; men da Aarstiden senere medførte et meget hinderligt Føre og Veir, blev dette Ophold betydelig forlænget, saa at jeg forblev over tre Maaneder i dette Distrikt. Det var saaledes først i forrige Maaned, at Reisen blev fortsat igjennem Sandsvær og Budskerud, idet jeg forbigik de nedre Egne ved Søkysterne, hvor Sproget, efter de Beretninger som jeg derom har indhentet, ikke fortjener nogen særskilt Undersøgelse. Min Reise blev saaledes fortsat til Ringerige, og derfra til Hallingdal, hvor jeg nu har opholdt mig henved en Maaned. Nummedal har jeg ikke besøgt, og det synes mig ogsaa neppe nødvendigt at foretage nogen Reise dertil, da

Distriktets ægte Dialekt kun skal være at finde i de øverste Fjeldbygder, og i disse Egne have megen Lighed med de tilgrændsende Fjeldegnes Sprog.

Dialekten i Mandals og Nedenæs Fogderier er ikke af nogen Vigtighed, da den omtrent falder sammen med den Mellemart af Norsk og Dansk, som sædvanlig forekommer i Kjøbstæderne og hos conditionerede Folk paa Landet. Det samme er, med adskillige Forandringer, ogsaa Tilfældet med Sprogarten i de nedre Dele af Bratsberg og Budskeruds Amter. Dialekterne i østre Raabygdelaget og Tellemarken ere derimod af meget Værd, fornemmelig ved deres rige Ordforraad, som tildeels udmærker sig ved en smagfuld Udvikling i Afledningen og Orddannelsen, saa at Dialekten Kan ansees temmelig vel skikket til Anvendelse og Dyrkning ved Skrifter, ligesom den ogsaa mere end nogen anden Dialekt er anvendt i Vers og Sange, hvoriblandt en Række af gamle Kjæmpeviser især er mærkelig. Denne Sprogart har ogsaa meget bekvemme grammatikalske Former; dog ere disse ikke saa regelmæssige som Formerne i nogle bergenhusiske Dialekter f. Ex. den hardangerske. I de nederste Dele af Budskeruds Amt have Sprogarterne, som før bemærket, megen Lighed med Kjøbstadssproget, saa at der ikke er noget mærkeligt ved samme, undtagen adskillige Ord, som trænge til Forklaring eller kunne berige det nationale Ordforraad. Det Hallingdalske hører derimod til de ægte Dialekter,

<side nr=112>

og Formerne i samme ligne deels de tellemarkiske, deels de sognske og vossiske. Forøvrigt synes disse østenfjeldske Sprogarter overalt at mangle den Regelmæssighed, som finder Sted i de vestenfjeldske, - idet visse Klasser af Former (f. Ex. Infinitiverne), som vestenfjelds altid ere lige, blive her deelte i to eller flere ubestemte Klasser med forskjellig Dannelse.

Efter Tilbagereisen herfra til Ringerige, - hvorfra jeg vilde gjøre en kort Reise til Christiania og maaskee længere mod Øst, - tænker jeg at fortsætte Reisen over Hadeland, derfra foretage en kort Reise til Valdres, og siden besøge Guldbrandsdalen, hvor det bliver nødvendigt at opholde sig en længere Tid. Imidlertid kunde det maaskee være fornøden at besøge de østlige Egne

især Østerdalen, hvis man ikke andensteds kunde faae nogen Efterretning om disse Distrikters Sprog. Jeg vilde gjerne indrette det saaledes, at jeg ved Udgangen af September Maaned kunde være færdig til at reise over til Trondhjem; men Tiden vil vistnok blive altfor knap dertil, og Overreisen først senere ud paa Høsten kunne foretages. Imidlertid antager jeg, at der ikke behøves nogen ny Bestemmelse angaaende Reisen eller Stipendiet, forinden min Overreise til Trondhjem, som ellers vil blive fremskyndet saa meget som muligt.

Det oversendte Stipendium for indeværende Sommer-Halvaar er allerede indløbet, hvorfor en Tilstaaelse her vedlægges.

Næs i Hallingdal den 26de Juni 1845

Iver Aasen.

85. *Vitskapsselskapet, 26.6.1845.*

At den ærede Directions Skrivelse til mig af 12te f. M. med indlagde Speciedaler er af mig modtaget, tilstaaes herved.

Næs i Hallingdal den 26de Juni 1845.

I. A.

86. *Fredrik Moltke Bugge, 26.6.1845.*

Hr. Rector Bugge.

Ved Skrivelse fra Hr. Assessor Schwach af 12te d. M. er jeg bleven underrettet om, at De har agtet at gjøre Almenheden bekjendt med mine i forrige Aar indsendte Skrifter om Dialekterne i Bergens Stift, og jeg antager derfor, at De gjerne vil høre min Mening om hvorvidt samme Arbeide i sin nuværende Form bør offentliggjøres. Idet jeg formoder, at De blot vil offentliggjøre enkelte Dele af Arbeidet, kan jeg herved erklære, at jeg ikke har noget derimod, da jeg endog ofte har ønsket, at dette maatte skee, eftersom det uden Tvivl vilde være gavnligt, at Publikum snart kunde faae nogen Kundskab om hvad der er gjort for denne Sag. Men ligesom jeg antager, at der for nærværende Tid ikke burde udkomme mere end en liden Deel af Værket eller nogle

af de mest interessante Stykker af samme - saaledes maa jeg ogsaa bemærke, at jeg selv ikke endnu er tilfreds med Arbeidet i sin Heelhed eller anseer det for fuldendt i sin nærværende Skikkelse

I den Tid, som er forløben siden Skriftet blev indsendt, har jeg ved nærmere Eftertanke fundet flere Forandringer og Rettelser fornødne, saa at jeg allerede har deels fuldendt deels forberedet en Omarbeidelse af flere Dele af Værket. Med Forbigaaelse af adskillige mindre Stykker, som jeg ikke længere er tilfreds med, vil jeg her nævne de enkelte Afdelinger, som jeg finder at trænge noget til Forbedring.

Afsnittet om Bogstavforandring kan indrettes paa en bedre Maade og forøges med en Oversigt af Bogstavforandringerne imellem Dialekterne indbyrdes. Denne Oversigt (hvortil et Udkast allerede er færdigt) vilde tjene til megen Oplysning om Ordenes vigtigste Form og om adskillige dunkle Ords Oprindelse. - Afdelingen om Orddannelsen og især om Afledningen forekommer mig i sin nuværende Form meget tør og ufrugtbar, saa at en mulig Forbedring synes høist ønskelig; jeg har tænkt at omarbeide den saaledes, at Udviklingen kan rette sig efter Begrebernes Orden, istedetfor Endelsernes. De Kjønsregler, som grunde sig paa Betydningen, trænge til nogen Forbedring, som jeg ogsaa senere har arbeidet paa. Den fjerde Deel eller Ordføiningslæren ansaae jeg allerede ved Skriftets Fuldendelse som den uheldigste Deel af det hele Arbeide, og den vil i flere Dele vorde omarbeidet

Angaaende den særskilt medfølgende Plan for Ordbogen maa bemærkes, at jeg finder mange Punkter i samme, som bør rettes og forbedres; jeg ønsker derfor ikke at den skulde udkomme heelt, men vel en Deel af samme, der nærmere kunde oplyse den medfølgende lexikalske Prøve, maatte ledsage denne. Hvad bemeldte Prøve angaaer, da skulde jeg være vel tilfreds med, at denne blev trykt heel og holden, ikke fordi jeg anseer den for fuldkommen, men fordi den forestiller den Deel af Arbeidet, som baade er vigtigst og vanskeligst, og saaledes trænger mest til Prøvelse. Det kan ved denne Leilighed anføres, at jeg nylig har udfærdiget en omarbeidet og meget forøget Plan for Ordbogens Indretning, tilligemed et Par mere omfattende Prøver paa Ordbogen, hvilke jeg vilde have til at forevise En og Anden, som maatte interessere sig for Sagen, især naar jeg skulde komme til Christiania.

Idet jeg herved giver mig den Frihed at tilstille Dem disse Bemærkninger,
maa jeg bede om Undskyldning, dersom disse tilfældigviis ikke maatte vedkomme
eller træffe sammen med Deres Plan med Hensyn til Offentliggjørelse;
hvorhos jeg ellers uforbeholdent henstiller Sagen til Deres egen

Afgjørelse

Næs i Hallingdal 26de Juni 1845

Iver Aasen

<side nr=114>

87. *Ludvig J. Daae.*

Formo den 4de Sept. 45.

Hr. Capt. Daae.

Der er atter hengaaet saa lang Tid siden jeg sidst skrev Dem til, at det
vel ikke vilde være afveien om jeg nu engang lod Dem høre fra mig og
underrette[de] Dem om, at jeg endnu er til og er kommen langt paa Veien til
det Nordenfjeldske. Jeg har i den senere Tid havt det meget travlt med Reiser
og Omsvæv, og er saa alvorlig kjed af det hele Reisevæsen, at jeg vilde
foretrække den usleste Levemaade i en fredelig Hytte for et saadant Liv
Dersom det engang lykkes mig at komme i Rolighed, skal jeg aldrig mere
reise; ingen skal formaae mig til at foretage nogen Udvandring, om han endog
vilde byde mig blanke Dalere i tusindviis. Det kan være godt nok at reise
og see sig om, naar man enten har et Ærinde, som Folk kjende til, eller
veed at opgive et bestemt Sted hvortil man skal reise; men at flakke om
saaledes at man ikke selv veed hvor man vil hen, og ei heller veed at sige
Folk hvad man egentlig vil, det er dog noget slemt; og allerværst er det
naar man skal til at tigge sig ind hos Folk, det vil sige naar man skal forhøre
sig om at faae logere hos dem en vis Tid, uden at de kunne forstaae hvad
det er som man da skal udrette. Thi det er jo meget sjelden man træffer
Folk, som kunne indsee at en Reise for Sprogets Skyld skulde nytte til
Noget eller passe sig for Folk som ere ved Sands og Samling.

Jeg har siden i forleden Vinter flakket omkring i det østenfjeldske og besøgt
de fleste Fjelddistrikter. Fra Kristiansand gjorde jeg en Reise til Valle i

Sætersdalen, hvor der maaskee findes de største Besynderligheder i Sprog, Klædedragt og skikke; som nogensteds findes i Landet. Siden bereiste jeg, østre Raabygdelager og øvre Tellemarken, hvor jeg standsede i næsten fire Maaneder; derefter blev Reisen fortsat over Kongsberg til Modum og Ringerige, derfra til Hallingdal, hvor jeg forblev over en Maaned. Efter Tilbagkomsten derfra til Ringerige gjorde jeg en Tour til Kristiania, siden fortsattes Reisen fra Ringerige til Hadeland og Land derfra til Valdres og tilbage igjen, siden over Vardal til Hedemarken og derfra endelig til Guldbrandsdalen, hvor jeg nu atter har besluttet at standse for nogle Uger, dog neppe længere end til denne Maanedes Ende, thi da er just min bestemte Reisetid udløben.

En stor Lykke er det, at man paa de fleste Steder træffer nogenlunde skikkelige og velvillige Folk, saa at man ved Taalmod og Føielighed kan komme godt af det paa de fleste Steder. Bedst lider jeg alligevel Fjeldfolkene (Sætersdøler, Teler, Hallinger, Valdreser); de have rigtignok ikke altid saa mange Bekvemmeligheder at tilbyde en Fremmed, som Beboerne af de nedre Bygder; men hvad imidlertid har det største Værd, nemlig Deeltagelse og Velvillie findes dog mest hos dem; vel ere de ofte besværlige ved sin Nysgjerrighed og vidtløftige Spørgelyst; men deri ligger dog ogsaa en Deeltagelse og en

<side nr=115>

Aabenhjertighed, saa at man befinder [sig] langt bedre iblandt dem end iblandt deres forfinede Naboer i de nedre Egne. Disse indbilde sig rigtignok at staa et godt Trin høiere end baade Fjeldbønder og Bergenhusinger, men i Grunden have de nok ikke meget forud for disse, og naar Aandsudviklingen skal bedømmes efter de mere eller mindre gunstige Omstændigheder, vil maaskee Fjeldbonden staa langt ovenfor.

Bekjendtskaber med mere bekjendte Personer har jeg paa disse Reiser i det østenfjeldske kun sjelden havt Anledning til at gjøre. I Nedenæs blev jeg bekjendt med Præsten Faye og var flere Dage hos ham; I Sillejord taledede jeg ofte med Digteren Hr. Pastor Landstad. I Kristiania blev jeg kjendt med Student Sundt, Taleren ved det bekjendte Studentermøde i Kjøbenhavn,

ligesaa med Prof. C. Holmboe, der som jeg nu har faaet at vide, skal være den egentlige Ophavsmand til den Bestemmelse af Videnskabsselskabet, hvofoer jeg nu har reist og strabadseret saa meget. Endelig taledede jeg ogsaa med Prof. R. Keyser og af Samtalen med ham havde jeg da den allerstørste Fornøielse; en venligere og velvilligere Mand kan ikke tænkes. Desuden er hans Kjendskab til det gamle norske Sprog saa omfattende, at her ere nok ikke mange, som man i den Henseende kan sætte ved Siden. Cand. Unger, som nu arbejder paa en Ordbog over det gamle Norske, var desværre ikke hjemme; og en anden, som jeg meget gjerne vilde raadføre mig med, nemlig Hr. Prof. Munch[,] var heller ikke at finde.

I Kristiania fornyede jeg ogsaa Bekjendtskabet med Storthingsmændene Mossige, U[e]land, Aga, Vesæt hvilke alle jeg før havde talt med. Desuden traf jeg ogsaa en gammel Bekjendt fra Solnør[,] nemlig Leganger.

88. *Maurits R. Aarflot, 4. 9. 1845.*

Kjære Ven

Endelig er jeg da det nærmeste ved Søndmørs Grændser som jeg nu i lang Tid har været; jeg bør derfor benytte Leiligheden, da jeg nu er i Rolighed og ved et Postaabnerie, til at sende dig nogle Ord og underrette dig om, at det hidindtil er gaaet godt og at jeg snart haaber at have overstaatt den værste Strabads. Jeg har altid glædet mig hertil og tænkt, at naar jeg engang kunde komme paa Trondhjemsveien, skulde Alting blive saa herligt; nu derimod da jeg endelig er kommen paa denne Vei og kun har nogle Mile at passere for at komme nordenfjelds, nu falder det mig ind, at jeg dog ikke er saa ganske fremsluppen endda; jeg har jo intet Hjem nordenfjelds heller, ingen venlig Hytte, ingen grøn Jordplet, som jeg kan kalde min; heller ikke kan jeg vente noget roligt Ophold for det første, undtagen det skulde være i Trondhjem, altsaa i en skidden By, hvor man hverken seer Skov eller Mark, og hvor man ikke kan gaae ud om Døren uden at være paaklædt som til et Bryllup. Disse ubehagelige Tanker paatrænge sig vistnok; men man faar trøste sig med

Ordsproget: Kommer Tid, kommer Raad; jeg kan maaskee ogsaa trøste mig med, at min Stilling hverken er saa slem eller saa haabløs, naar jeg bare ikke havde en saadan stærk Længsel efter et roligt og behageligt Hjem, eller en saadan afgjort Modbydelighed for Reiselivet.

Siden jeg sidst skrev dig til har jeg besøgt Kristiania; derefter har jeg været i Hadeland, Land og Valders, siden i Vardal og Hedemarken, hvorfra jeg endelig tog til Guldbrandsdalen. At jeg har seet mangt og meget paa disse Reiser, vil du vel troe; men du kan neppe troe, hvor led og kjed jeg er af det hele Reisevæsen. Det eneste som har opmuntret mig noget, var Opholdet i Kristiania; jeg reiste dertil fra Ringerige og standsede der en otte Dages Tid; imidlertid var jeg om Formiddagene paa Galleriet for at høre paa Storthingets Forhandlinger, som i disse Dage dreiede sig om Toldtariffen, Brændeviinsloven o. s. v. Om Eftermiddagene var jeg ude for at bese mig i Byen eller tale med En og Anden. Saaledes blev jeg bekjendt med Student Eiler Sundt, Taleren ved det bekjendte Studentermøde i Kjøbenhavn; han havde sendt Bud til mig og viste megen Interesse for mit Forehavende; jeg seer altsaa, at de saakaldte Skandinaver ikke ere imod mig, da de ikke for det første tænke paa nogen Sammensmeltning af Sprogene, men derimod ville, at ethvert af de tre Riger skal udvikle sine egne Eiendommeligheder. Ligesaa talede jeg med Prof. C. Holmboe og Prof. R. Keyser; Samtalen med denne sidste havde jeg den største Fornøjelse af, Keyser er ikke alene en meget grundig Kjender af det gamle norske Sprog, men han er derhos den venligste og velvilligste Mand, som man nogensinde skal kunne forestille sig. To andre Mænd, som jeg meget gjerne vilde raadføre mig med, vare paa denne Tid udenfor Byen, saa jeg ikke fik tale med dem, nemlig Prof. Munch og Kandidat Unger, som paa denne Tid just arbejder paa en Ordbog over det gamle Norske.

I Kristiania fornyede jeg desuden Bekjendtskabet med Storthingsmændene Aga, Vesæt, Mossige og Ueland, som jeg forhen havde talt med. Saaledes talede jeg ogsaa med Sjur Halkjelsvig, men det var desværre meget kort, saa at jeg ikke engang havde Tid til at spørge om det vigtigste hjemmefra. Han boer nemlig i en Udkant af Byen, og jeg herbergerede i en Udkant paa den

modsatte Side, saa at jeg havde meget lang Vei til ham; desuden havde han liden Tid tilover fra Thinget og Komitee Arbeidene. Jeg veed saaledes endnu kun saare lidet fra Søndmør, og ønsker derfor meget inderlig at faae nogle Ord derifra. Da jeg nu formodentlig kommer til at blive paa dette Sted til Slutningen af denne Maaned, vilde et Brev fra Volden maaskee kunne komme mig ihænde, førend jeg reiser herifra. Jeg beder derfor, at du med nogle Ord vil underrette mig om Tilstanden i dit Hjem, hvor desværre saa mange Forandringer ere foregaaede, samt om hvad du vil slaae dig til for Fremtiden.

Efter Afreisen fra Guldbrandsdalen tænker jeg at reise lige til Trondhjem, for at det Fornødne med Hensyn til mit Arbeides Fortsættelse kan blive

<side nr=117>

afgjort; thi min bestemte Reisetid udløber med September Maaned, og det bliver vel desværre nødvendigt, at den forlænges noget, for at en Deel af Trondhjems Stift kan blive bereist. Jeg kommer saaledes vistnok ikke til at besøge Søndmør i denne Høst; og maaskee bliver det heller ikke førend til Vaaren, men da skal jeg, saafremt Alting ellers gaar vel, vist ikke forsømme at see til de gamle Steder.

Dersom nu mit Brev skulde komme frem saa betimelig, at Du anseer det muligt at give mig Svar derpaa, saaledes at dette kunde indløbe hertil inden Slutningen af denne Maaned eller de første Dage i næstkommende, da beder jeg, at du sender mig nogle Ord hertil. Vær imidlertid hjertelig hilset!

Gaarden Formoe i Sell (i Guldbrandsdalen) den 4de September 1845.

Iver Aasen.

E. Skr. Svaret kunde adresseres til "Sell Postaabnerie", da jeg just opholder mig hos Postaabneren. Send Brevet ubetalt; jeg skal selv indløse det med megen Fornøielse. - Hvorledes staar det til med Trykkeriet. Der er saa mangt som jeg havde Lyst til at vide, at jeg kommer ikke ihu at opnævne det. - Jeg beder at hilse Venner og Paarørende og især Rasmus Fagerhol. Han maa dog vel ikke lægge sig til at døe, før jeg endnu en Gang faar tale med ham.

Brevet er skrevet i megen Hast, da jeg ogsaa idag har havt et andet Brev at udfærdige, og Posten er snart ventendes.

Utanpå: S. T./Hr. Postaabner Maurits Aarflot/a/Voldens Postaabnerie/i Søndmør.

Betalt.

89. Maurits R. Aarflot, 25. 10. 1845.

Kjære Ven!

Efter hvad jeg sidst skrev til dig, skulde du vel tænke, at jeg nu allerede maatte være kommen til Trondhjem; men saa fort gik det alligevel ikke; vi skrive idag den 25de Oktober, og endda er jeg ikke afreist fra Guldbrandsdalen. Det gik nemlig her som paa mange andre Steder: naar man er kommen i Rolighed, saa kvider man for at flytte; desuden bliver man ikke saa snart færdig som man tænkte. Det har gaaet temmelig seent med at faae de forønskede Oplysninger om Dialekten, og da denne Sprogart er af nogen Vigtighed, saa kunde jeg ikke heller være alt for hastig med Undersøgelsen af samme. I den sidste Tid har ogsaa Veiret og Føret været mig imod, da det jævnlig har været Frost og Sne, men alligevel intet Sneføre; jeg vilde gjerne have godt Veir over Dovrefjeldet, men det er jo ogsaa uvist at vente paa dette; jeg maa nu alligevel ud en af Dagene, thi det lider langt paa Aaret, og min bestemte Reisetid er jo allerede for en Maaned siden udløben.

Imidlertid har jeg havt den Fornøielse at modtage dit meget kjærkomne Brev af 17de f. M. hvorfor jeg oprigtigst takker. For faa Dage siden havde jeg desuden den uventede Fornøielse at faae mundtlige Efterretninger fra

<side nr=118>

Søndmør, da nemlig Bernt Aakre og Jakob Ringdal reiste her forbi, og det derhos traf sig saa heldigt, at de tilfældigviis kom til at hvile en Stund her paa Gaarden. Af B. Aakre modtog jeg det i dit Brev omtalte Extrablad til Landboavisen, hvilket ogsaa var mig meget kjærkomment. At Bernt Aakre har været saa længe i Kristiania, var noget som jeg ikke før havde vidst om; efter hvad jeg nu hørte, var han endnu i Byen, da jeg kom dertil, men reiste

et Par Dage derefter. Havde jeg vidst det, skulde jeg nok ledt ham op; thi en morsommere Kammerat end B. Aakre skal man neppe finde.

Men hvad jeg nu egentlig vilde skrive, var nogle Ord i Anledning af den Sang, som du i dit Brev har omtalt og ønsket at have. Jeg havde i den senere Tid næsten aldeles slaaet mig fra dette Slags Arbeide, og især fra at skrive Vers i en alvorlig Stil, da dette altid havde faldet mig saa tungvint og besværligt, at jeg dog engang maatte indsee, at jeg ikke havde noget Kald dertil. At jeg for nogle Aar siden drev saa meget paa at skrive Vers, kan neppe ansees for andet end en barnagtig Lyst til at gjøre Selskab med Verse-magerne og at efterligne en eller anden Digter; maaskee ogsaa en Deel Forfængelighed eller Lyst til at vække Opsigt kunde være med i Spillet. Vel kunde nu maaskee en og anden heldig Tanke løbe ind i disse Rimerier; jeg syntes ogsaa tildeels selv, at jeg havde gjort det fortræffeligt, men Ulykken var, at Aanden endnu var umoden; naar et Aars Tid var forløben og jeg da skulde gennemsee og prøve Arbeidet, fandt jeg uheldigviis, at det meste var noget udueligt Kram; Stilen var upassende, Ordene vare for store, og Tankerne for smaa. Ved tiltagende Erfaring og Opklarelse af Begreberne har jeg saaledes til denne Tid efterhaanden fundet mine forrige Arbeider uduelige, og har derfor tænkt at lade dette Slags Arbeide være, indtil jeg engang med bedre Kræfter kunde forsøge samme, hvis jeg da skulde finde nogen Lyst dertil. Derfor er det, at jeg altid har vægret mig for at lade noget trykke, saa meget mere som jeg nu i nogen Tid har havt nok med et andet Arbeide, som ialfald vil komme til at vække Opmærksomhed, om det end ikke bliver saa fuldkomment, som man kunde ønske. Jeg har ofte tænkt at meddele dig min Mening om mine tidligere Arbeider i den bundne Stil og finder herved just en Leilighed dertil, som jeg vil benytte, da der nemlig findes adskillige Afskrifter af mine Sange, som maaskee En eller Anden vilde have offentliggjorte, naar jeg ikke selv længere raadede for samme; og det er jo, som Ordsproget lyder, at Ingen har Laas for sit Liv. Min Tanke er nemlig den, at de tidligere af disse Arbeider, og maaskee alle de som ere skrevne før 1840, aldeles ikke bør trykkes. Dersom ikke noget kommer i Veien, agter jeg engang at foretage en Prøvelse af samme, og udvælge det bedste deraf til, efter fornøden Bearbejdelse, at indskydes imellem de nyere og bedre Arbeider.

Omendskjønt jeg nu følte mig dybt bevæget ved Efterretningen om hiint Dødsfald og ved Tanken om Savnet af den Mand, hvis Liv var saa dyrebart

<side nr=119>

for Alle, som stode i noget Forhold til ham, og hvem ogsaa jeg havde saa meget at takke for, havde jeg dog ikke tænkt paa at forfatte noget i den Anledning, førend jeg fik Brevet fra dig. Da jeg deraf saae, at du har tænkt derpaa og ønsket samme, og da jeg med det samme fik saa fuldkomne Oplysninger om Omstændighederne, saa maatte jeg dog endelig forsøge noget. Det gik ikke an at undskylde sig; thi naar man før havde rimet og skrevet baade i Tide og Utide, saa kunde man ikke nu afslaae en Anmodning ved en saadan Leilighed; den hæderlige Afdøde fortjente en Mindesang, men Sagen er: han fortjente en langt bedre end den, som jeg kan tilveiebringe. Den her indlagde Sang har rigtignok faaet mange Forandringer, siden det første Udkast til samme blev skrevet; alligevel synes der endnu at mangle adskilligt, især synes de første Vers ikke at være som de burde; men om jeg nu filede endnu mere derpaa, vilde jeg dog altid finde noget ufuldkomment. Den bliver derfor herved oversendt og overladt dig til den Benyttelse, som du selv vil ansee for passende.

Jeg beder at hilse Venner og Paarørende og ønsker dig selv et hjerteligt Lev vel!

Formo i Vaage Præstegjeld den 25de Oktober 1845.

Iver Aasen.

E. Skr. Næste Gang haaber jeg at kunne fortælle dig om min Modtagelse i Trondhjem og om Bestemmelsen for Arbeidets Fortsættelse. - Det var rigtignok slemt, at du ikke skulde faae Ombudet efter din Fader, hvilket vistnok var Almuens eenstemmige Ønske; imidlertid er det glædeligt, at du alligevel forbliver paa Egsæt; jeg vilde bare ønske at jeg kom til at være i Nærheden, men det bliver der vel neppe Leilighed til. - Angaaende Fortsættelsen af det

Blad, som du har begyndt paa, da skulde jeg have Lyst at raade dig til at
vedblive dermed, da det uden Tvivl vilde være til Gavn for Almuen og
befordre Udbredelsen af nyttige Kundskaber; men det er jo en vanskelig
Sag i vore kræsne Tider at udgive et offentligt Blad, dog troer jeg ikke heller,
at du burde lade dig afskrække derved. Egentlig veed jeg ikke andet at sige
derom, end hvad du veed ligesaa godt selv.

Utanpå: S. T./Hr.- Postaabner Maurits Aarflot/a/Voldens Postaabnerie/paa Søndmør.
Betalt.

90. Minnedikt, sendt saman med brevet til Maurits R. Aarflot, 25.10.1845.

<dikt>

Ianledning af Lensmand R. Aarflots Død.

Er han allerede fra os gangen?

Har han alt lagt ned sin Vandringsstav?

Hviler han alt i den stille Grav,

fri fra Sorgen, Trængselen og Tvangen?

<side nr=120>

Ja, vor Ven er gaaen hen at hvile;
man har fulgt ham til det skjulte Sted,
hvor den trætte Vandrер finder Fred,
naaes ei af Kummers Braad og Pile.

Altsaa skulde snart den Aand forsvinde,
som for Næstens Vel saa virksom var,
som saa villig altid hjulpet har
hver, som Lys og Lærdom vilde finde.
Altsaa slaar ei meer det ædle Hjerte,
som saa villig i alt Godt tog Deel,
glædedes saa høit ved Andres Vel,
følede saa ømt ved Andres Smerte.

Ja, men vel ham! - Hædret er hans Minde,
thi det var hans Lyst at gjøre vel
og hans Stræben at udbrede Held.
See, Taknemmeligheds Taarer rinde
ved hans Bortgang. Ja, de tabe meget,
alle, som sig glæded' ved hans Daad,
alle, som fik hos ham Hjælp og Raad
og gik til hans Huus som til sit eget.

Vel den Mand, som glædet har og gavnet!
Naar han engang Afskeed taget har,
seer man først, hvor høit han agtet var,
seer, hvor han af alle bliver savnet.
Da opklares Hjertets skjulte Tanker
om hans Stræben og hans ædle Færd,
om hvad Manden og hans Daad var værd,
naar han ikke meer iblandt os vanker.

Skjæbnen havde skjænkt ham Held og Hæder,
havde givet ham hans Sjæls Begjær,
Magt til det, som godt og gavnligt er,
Vennegunst og Livets bedste Glæder.
Men see, Skjæbnen skjænked' ogsaa Smerte;
ogsaa ham den slog med tunge Slag;
Modgangs Nat afbrød hans Lykkes Dag,
Sorger trykkede det ædle Hjerte.

<side nr=121>

Ja, vor Ven var træt af Dagens Møie,

træt af Arbeid, Kummer og Besvær;
Roligheden var ham vistnok kjær,
da Guds Engle lukkede hans Øie.
Vel blev ei hans Levedage mange,
men hans Liv var rigt paa gavnlig Lid,
gjort sin Gjerning havde han med Flid,
trøstig kunde han til Hvile gange.

"Ak det var for tidlig", - saa vi klage:
men hvad her er tidlig eller seent,
det at vide er os ei forleent.
Een alene tæller vore Dage.
Vi kun stirre paa de svundne Tider,
de som komme skal, dem see vi ei,
Een alene seer vor Fremtids Vei;
vel den Mand, som stadig paa ham lider.

Hvil da, Hedenfarne, hvil da rolig!
Vel med Vemod Hjertet opfyldt er
for at du ei længer vandrer her
mellem os i Dødeligheds Bolig;
Men med Haab vi over Graven skue; -
store Haab! - vi sees skal igjen
hvor ei Ven adskilles meer fra Ven,
hvor Omskiftelser ei mere true.

</dikt>

91. *Vitskapsselskapet*, 13. 11. 1845.

Til den ærede Direction for det kongelige norske Videnskabs Selskab i
Trondhjem.

Efterat jeg nu har tilendebragt Undersøgelsen af de vigtigste Sprogarter i
Agershuus Stift, skylder jeg herved at meddele den ærede Direction mine
Tanker om hvorledes Sprogets Bearbejdelse fremdeles skulde fortsættes. Da

de vigtigste Dialekter i de tre sydlige Stifter nu ere nogenledes gennemgaaede, staar altsaa Undersøgelsen af de nordlige Stifters Sprogarter tilbage, og herved maa der da nærmest tænkes paa Trondhjems Stift. Thi hvad Dialekten i Nordlandene angaar, da maa det antages, at denne er af mindre Vigtighed, og at det desuden vilde blive alt for besværligt og tillige udsætte

<side nr=122>

Arbeidets Fuldendelse i en alt for lang Tid, om man skulde bereise dette vidtløftige Distrikt. Derimod bliver det vistnok nødvendigt at bereise de trondhjemske Distrikter, da Dialekterne i disse Egne synes at burde medtages, baade for at Arbeidet derved kunde faae større Betydenhed, idet samme kom til at omfatte den største Deel af Landet, og tillige derfor, at disse Dialekter, om de end ikke ere af nogen stor Vigtighed, dog formodentlig indeholde adskillige Materialier, hvorved enkelte Dele af Grammatiken og Ordbogen kunde blive nærmere oplyste. I Betragtning heraf vil jeg, uagtet al min Ulyst til dette omflakkende Liv, endnu paatage mig at fortsætte Reisen igjennem dette Stift, dersom den ærede Direction fremdeles vil tilstaae mig Understøttelse dertil. Jeg antager, at Tiden for denne Forlængelse maatte bestemmes til et Aar fra Udgangen af September Maaned sidstleden, da nemlig en Deel af denne Tid maatte anvendes til Reiser og Ophold i Distrikterne, og den øvrige Tid benyttes til Ordning og Bearbejdelse af de samlede Materialier.

Da imidlertid Materialsamlingen allerede er saa omfattende, og Arbeidet saa vidt fremskredet, at man, endog uden at medtage de trondhjemske Dialekter, kunde bringe Værket betydelig nærmere til dets Fuldendelse, - antager jeg, at det ikke vilde være til Hinder, om Reisens Fortsættelse blev udsat til en noget senere Tid. Det vilde nemlig være bekvemmest for mig at tilbringe en Deel af Vinteren i Rolighed, og Tiden kunde alligevel benyttes til Arbeidets Fremme. Foruden at jeg derved vilde faae bedre Leilighed til at bringe de adspredte Materialier sammen til et Heelt, vilde jeg maaskee ogsaa faae Leilighed til at blive bekendt med adskillige Sprog-Arbeider, saasom Ihre's Værker og flere, hvilke formodentlig findes i Selskabets Bogsamling, og altsaa, som jeg

haaber, vilde blive mig overladte til Benyttelse. Af dette sidste Hensyn vilde jeg helst ønske at kunne forblive nogen Tid her i Byen, og til et saadant Ophold vilde da maaskee et Par Maaneder af Vinteren være mest passende, da det senere hen vil blive bekvemmere at fortsætte Reisen. Forøvrigt henstilles denne Sag til den ærede Directions egen Beslutning. -

Trondhjem den 13de November 1845.

Iver Aasen.

92. *Maurits R. Aarflot*, 6. 1. 1846.

Kjære Ven!

Jeg har nu atter ladet en lang Tid gaae hen uden at skrive dig til, saa at du vistnok alt har fundet det besynderligt, at jeg ikke har ladet høre fra mig; men du vil finde det endnu mere besynderligt, naar du hører, at jeg i en Tid af omtrent halvanden Maaned neppe har havt Tid til at skrive et Brev, uagtet jeg dog har været i Rolighed og opholdt mig paa eet og

<side nr=123>

samme Sted. Det er saaledes gaaet nu som før med Brevskrivningen, at den er bleven udsat fra Tid til anden; at opfylde Brevet med Undskyldninger for denne Forsømmelse - nytter imidlertid ikke, og jeg vil derfor strax gaae over til at fortælle et eller andet fra den senest forløbne Tid.

Det var, saavidt jeg kommer ihu, i Slutningen af Oktober, at jeg sidst skrev dig til og fortalte, at jeg da strax vilde foretage Reisen fra Guldbrandsdalen til Trondhjem. Denne Reise blev da ogsaa foretagen den tredie Dag i November og gik ganske heldigt om end ikke hurtigt; jeg kom til Trondhjem den 11te November. Det var en særdeles Lykke, at Veiret var meget vakkert paa den hele Tur; jeg havde saaledes god Leilighed til at see udover Egnene, især over det af vore Forfattere saa ofte benævnte Dovrefjeld. Det er ogsaa en meget anseelig Fjeldmasse, baade i Høide og Udstrækning, men det er dog ikke 12 Mile bredt, som man tildeels har fortalt os. Naar man kommer søndenfra, reiser man først opad en langsomt opstigende Bjergside og derpaa omtrent

to Mile over en stor Fjeldslette, hvorefter man da passerer over en noget høi Fjeldryg imellem Stuerne Jerkind og Kongsvold. Fra dette Sted gaaer Veien nedad igjennem en trang Dal, som er noget over to Mile lang, og tildeels har meget bratte Sider, især paa et Sted, som kaldes Vaarstien, hvor Veien gaaer over en frygtelig brat Klippe. Nordenfor Dovrefjeld er Landet temmelig lavt og for det meste skovbevoxet; ved at komme nærmere mod Trondhjem træffer man adskillige vakkre Dalfører og vakkre Bygdelag, især i Meelhuus Præstegjeld.

Efter Ankomsten her til Byen indfandt jeg mig naturligviis hos Bugge og Schwach, som jeg allerede kjendte fra min forrige Reise hertil. Efter mit eget Ønske blev det indvilget og bestemt, at jeg for det første skulde slaae mig til Rolighed i Byen for en Tid af to eller tre Maaneder for at ordne adskillige at mine Samlinger og tillige gjøre mig bekjendt med adskillige Sprogværker, som ere i Selskabets Bogsamling, hvorefter Reiserne i Trondhjems Stift senere blive at foretage. Man vilde imidlertid gjøre Almeenheten noget nærmere bekjendt med hvad der er gjort for Sprogsagen, og da man nu havde besluttet at udgive et Hefte af Videnskabsselskabets Skrifter, vilde man just benytte denne Leilighed dertil. Rektor Bugge havde for længere Tid siden besluttet at meddele en Beretning om Sagen i dette Hefte og derved indrykke nogle Stykker af en Grammatik for de bergenusiske Dialekter, samt en Prøve af Ordbogen, som jeg i forrige Aar indsendte til Selskabet. Sagen var imidlertid bleven udsat, indtil jeg selv skulde komme til Byen, for at jeg kunde gjøre de Forandringer i Arbeidet, som jeg ansaae fornødne. Det hele Arbeide blev nu aldeles overladt til mig selv; jeg begyndte saaledes strax derpaa, og fandt, at det Hele maatte ganske omarbeides. Saa kan du tænke, her blev en Studering og et Hovedbrud, en Skrivning og Omskrivning

<side nr=124>

og atter Omskrivning, saa det var endeløst. Det var med Nød og Neppe, at jeg blev færdig til Nytaar; men det kommer nok ikke saa snart for Lyset endda, thi efter hvad man fortæller om Bogtrykkerierne her i

Staden, skal det gaae saa seent og kummerligt med disse, at det er en Ynk at høre. Det er bedrøveligt, at det skal gaae saa seent med alle Ting.

Under mit Ophold i Byen har jeg havt Anledning til at gjøre Bekjendtskab med flere særdeles dygtige og kundskabsrige Mænd især iblandt Skolelærerne i Byen, saasom Kandidaterne Hauge og Wullum, samt Adjunkterne Berg, Skjelderup og Essendrop. Kandidat Hauge (Udgiver af Missionstidenden) har lagt sig meget efter det gamle Sprog og interesserer sig derfor ogsaa meget for Almuesproget; ligesom ogsaa adskillige Andre betragte denne Sag med Opmærksomhed og gjøre sig adskillige Forventninger af mit Arbeide. Det er rigtignok opmuntrende, at der gives nogle faa Personer i Landet, som ikke ansee mit Arbeide for Galskab; men imidlertid er jeg saa uvant og uskikket til at omgaaes med saadanne Folk og være med i deres Selskaber, at jeg ved saadanne Tilfælde ofte ønsker, at jeg var paa Landet igjen iblandt de Folk, som rigtignok ikke ere lærde og ikke heller ansee min Virksomhed for noget fornuftigt, imen dog have sund Sands og Modtagelighed for det Fornuftige, uden derhos at være vante til en unaturlig fornem Levemaade.

Julen har imidlertid gaaet stille hen, og den eneste Adspredelse som jeg har havt i denne Tid, er at jeg et Par Gange har været paa Klubben for at høre de Koncerter, som G. Rostad og Arnstädt have givet. Her er ellers et ubehageligt Sted at være paa formedelst de Ildebrande, som saa ofte finde Sted og som desværre tildeels synes at være fremkomne ved Skjelms Hænder. Imellem Juul og Nytaar blev man to Nætter efter hinanden udskræmt ved Brandskud og Brandraab; begge Gange løb det imidlertid af uden synderlig Skade, men ellers blev der i flere Dage talet om Ildspaasættelser, som skulde være opdagede og forebyggede, hvilket vel for en Deel er bare Sladder, men dog tildeels ikke usandsynligt, uagtet man endnu ikke har seet noget offentligt om de Forhører, som skal være optagne. Du kan troe, det er uhyggeligt, naar man i sin bedste Søvn vækkes af de frygtelige Brandskud eller af det endnu frygteligere Skrig i Gaderne om Brand, samt Kirkeklokkens eensformige sørgelige Klang. Alle Folk springe op og kaste Klæderne paa sig; Alle ere forskrækkede og løbe ud paa Gaden; thi man veed jo ikke, om Ilden er nær eller langt borte, og Byfolket kjender for vel til dens skrækkelige Virkning til at blive rolige ved disse Signaler.

Jeg tænker at blive i Byen til Februar Maaned eller maaskee til Begyndelsen af Marts, hvorefter jeg da agter at gjøre en Rundtur i dette Stift; hvor jeg siden kommer til at slaae mig ned, er endnu uvist, - imidlertid agter jeg, dersom Alt ellers gaaer vel, at besøge Søndmør engang i Sommer, og det er mit ivrigste Ønske, at jeg kunde forblive der indtil videre. Det skulde være mig

<side nr=125>

overmaade kjært om du med det første maatte have Tid og Leilighed at skrive mig til. Vær imidlertid hjertelig hilset!

Trondhjem den 6te Januar 1846.

Iver Aasen.

Utanpå: Til/Hr. Postaabner Maurits Aarflot/a/Voldens Postaabnerie.

93. Frederik Moltke Bugge, 14. 8. 1846.

Hr. Rector Bugge!

Da jeg ikke fandt Anledning til at indsende nogen Beretning til Videnskabsselskabet for Halvaaret fra Januar til Juni, og man dog maaskee kunde ønske at vide, hvorvidt jeg er kommen paa mine Reiser, giver jeg mig den Frihed herved at tilstille Dem nogle Linier angaaende denne Sag. Aarsagen til at jeg ikke ved Halvaarets Udgang indsendte nogen Beretning, var dels at jeg da ikke havde Adgang til noget Postaabnerie, dels at jeg syntes, der var for lidet at berette, da jeg først nylig havde begyndt Reisen, og den største Deel af Halvaaret var tilbragt i Trondhjem, hvor mit Arbeide maatte antages at være Directionens Medlemmer bekjendt.

Efter Afreisen fra Byen opholdt jeg mig henvend en Maaned i Nordmør; derfra reiste jeg til Ørkedalen, hvor jeg standsede i Svorkmo Sogn eller ved Grændsen imellem Ørkedalen og Meldalen; her kom jeg til at forblive lidt over en Maaned (Slutningen af Juni og hele Juli). Derfra reiste jeg da over til Ørlandet, hvor jeg nu opholder mig og agter at forblive en Tid af to eller tre Uger. Derefter tænker jeg at besøge Namdalen, standse der en tre Ugers Tid, og siden begynde Tilbagereisen igjennem de indre Distrikter, hvor et

noget længere Ophold vil blive nødvendigt i Midten af Inderøens Fogderie. Til September Maanedes Udgang kan jeg neppe blive færdig uden at fare for overfladisk frem; men til Slutningen af Oktober haaber jeg at kunne komme tilbage til Trondhjem, hvor jeg da vil have Anledning til at give Beretning om Udbyttet af disse Undersøgelser.

Det vilde rigtignok være ønskeligt, om de nordlandske Dialekter ogsaa kunde medtages, og jeg har tænkt meget paa at gjøre en Reise til Helgeland idetmindste; men Tiden bliver mig alligevel for knap dertil. Der behøves saa megen Tid til denne Udspørgen og Efterforskning af Sproget, og til at overbevise Folk om, at dette Foretagende kan være til nogen Nytte, at man ved et kort Ophold udretter saa godt som intet, da man aldrig faaer nogen tilstrækkelig Underretning om Sagen, førend man er bleven kjendt og fortrolig med Folk. Paa ethvert Sted kommer man til at blive længere end man havde bestemt sig til, og derved bliver Tiden saaledes udhalet, at man ikke kan see naar Enden skal blive. Jeg anseer det allerede for en stor Lykke, at Arbeidet er kommet saa vidt, og at det i saa lang Tid har gaaet heldigt, og jeg er naturligviis glad over at det lakker mod Enden med denne vidtløftige Omflakning.

<side nr=126>

Da Dampskibet just nu ventes hertil, maa jeg haste med at faae dette Brev afsendt. Dersom der skulde være noget som De fandt nødvendigt at underrette mig om, kunde der maaskee nu være Leilighed dertil, da jeg som før bemærket standser her i Nærheden af Anløbsstedet Beian et Par Uger endnu, eller formodentlig til at Dampskibet næste Gang gaaer nord over. Beian den 14de August 1846.

Iver Aasen.

Utanpå: S. T./Hr. Rector F. M. Bugge/a/Trondhjem.
Med Dampskib.

94. *Vitskapsselskapet*, 27. 10. 1846.

Til Directionen for det kgl. norske Videnskabs Selskab i Trondhjem.

Jeg skylder at underrette den ærede Direction om, at jeg har tilendebragt den Reise, som jeg ved Directionens Skrivelse af 18de August sidstleden var anmodet om at foretage. Med bemeldte Skrivelse modtog jeg Hr Sexe's Beretning om hans Reise i Helgeland, samt de medfølgende Bøger, nemlig 6te Bind af Samlinger til det norske Folks Historie, og det nys udkomne Hefte af Selskabets Skrifter, - for hvilket sidste jeg i Særdeleshed takker, da jeg længe havde ønsket at være i Besiddelse af dette Skrift. - Jeg foretog saaledes med første Dampskibslæilighed Reisen til Helgeland og havde besluttet at gjøre denne saa kort som muligt for at vinde mere Tid til et Ophold i Nordre Trondhjems Amt, men dels et langvarigt Uveir, dels Ønsket om at faae mere Kundskab om den helgelandske Sprogart - bragte mig alligevel til at oppebie den sidste Dampskibsgang. Den meste Deel af denne Tid opholdt jeg mig i Vefsen; derfra foretog jeg ogsaa en Reise til Ranen, og havde desuden besluttet at gjøre en Reise til Egnene ved Røsvandet; men dette sidste Forsæt kom dog ikke til Udførelse, dels formedels det langvarige Uveir og Veienes (eller rettere Gangstiernes) deraf følgende slette Forfatning, dels ogsaa fordi jeg efter de indhentede Underretninger fandt denne Reise at være mindre nødvendig. Efter disse Underretninger vilde der i hine Egne neppe være mere Oplysning at faae, end hvad man allerede har faaet ved Hr Sexes Beretning, som efter mine Tanker indeholder al den Oplysning om denne Sag, som man kan finde i disse Egne.

Angaaende Udbyttet af min Reise i Vefsen og Ranen kan jeg sige, at det i Henseende til Sproget var temmelig rigt, men i Henseende til Oldtidslevninger derimod saare lidet. Da jeg forhen har havt saa megen Anledning til at kjende den overalt herskende Ligegyldighed for de historiske Minder - og den almindelige Mangel paa historiske Sagn, ventede jeg rigtignok ikke at finde mere i denne Egn end i saa mange andre; imidlertid tænkte jeg dog, at der ved Bunden af Vefsens og Ranens Fjorde kunde findes enkelte Mindesmærker fra Fortiden og et eller andet fabelagtigt Sagn knyttet til disse.

Men denne Forventning blev skuffet; thi paa de Steder, hvor man helst skulde vente at finde Oldtidsminder, findes ingen saadanne; og de faa Oldsagn, der endnu findes, ere saa dunkle og ufuldkomne, at de ikke kunne lede til noget. Det Ubetydelige som jeg i saadan Henseende har fundet, skal ellers nedenfor anføres.

Da det ellers er saa vanskeligt at finde historiske Oplysninger, om hvorvidt den norske Folkestammes Indvandring kan være foregaaet i disse Egne, har jeg desuden bestræbt mig for at faae Underretning om Fjeldegnenes Beskaffenhed og om de Strøg, hvorigjennem en saadan Indvandring sandsynligst kunde foregaae. I den Tanke, at disse Egne ikke ere meget bekjendte, tillader jeg mig her at give et kort Sammendrag af de saaledes modtagne Underretninger.

Den Egn, hvorigjennem en Indvandring fra Lapmarkerne til Helgeland mest bekvemt kunde foregaae, er Bjørkvatsdalen, et lavt Dalstrøg, som paa den svenske Side begynder ved et Vanddrag i Lapmarken, gjennemskjærer Fjeldene ved Grændsen og gaaer mod Vest nedad til den nordostlige Side af Røsvandet. De Svensker, som besøge Nordlandene, reise altid igjennem denne Dal; den er i den seneste Tid bleven bebygget af nogle Folk fra Vefsen, som indtil videre sogne til en Kirke i Lapmarken, da Veien dertil er kortere end til Vefsens Kirke. Fra Egnen ved Røsvandet kan man ellers reise enten over Fjeldmarkerne ved Herringbotn til Vefsen, eller langs Røsvandselven til Ranen. Røsvandet (som i Vefsen kaldes Røssvatn, i Ranen: Røssaagvatn) har nemlig sit Udløb paa den nordre Side; Elven, som gaaer ud fra samme, løber igjennem et lavt og beboeligt Dalstrøg og falder ud i Syd-Ranen ved Gaarden Røsa (af Almuen kaldet Røssaag; i den nye Matrikul: Rydsaa). Fra Syd-Ranen gaae smaa Fjelddale og tilsidst et lavt og bredt Dalstrøg over til Bunden af Vefsen-Fjord. Af de vidtløftige Dale i Søndre Vefsen, nemlig Susendalen, Fiplingdalene og Svenningdalen, er det formeentlig kun den sidste, som kommer i Betragtning ved den her forudsatte Folkevandring. Naar man betænker, hvor vanskeligt det maatte være for den først indvandrede Folkehob at færdes paa Søen, og tillige hvor indskrænket den beboelige Deel af Fastlandet er, saa maa man antage, at Folkevandringen strax har taget en sydlig Retning fra Bunden af Vefsen-Fjord; fra dette Punkt gaaer nemlig

det store Dalstrøg, som kaldes Svenningdalen, lige mod Syd, indtil det omsider mødes med en af de namdalske Fjelddale, kaldet Bjørnhuusdalen.

Stedsnavnene i disse Egne give ingen synderlig Oplysning. Navnene paa Gaardene ved Røsvandet synes at være fra den nyere Tid; et Par af dem ere rigtignok uforstaaelige, men disse ansees af Beboerne selv for at være finske. Gaardsnavnene i den lange Strækning fra Ranfjorden til Røsvandet synes ogsaa at være af nyere Oprindelse. I de større Bygder i Vefsen og Ranen findes derimod flere dunkle og uforstaaelige Stedsnavne; imidlertid

<side nr=128>

har jeg ikke stødt paa saadanne Navne som henpege paa Hedenskabet og Mythologien, - med mindre det skulde være Navnet Holand (en Gaard ved Drevje-Bugten nordenfor Vefsens Bund); dette kunde maaskee egentlig hedde "Hovland" og saaledes betegne et Samlings- eller Offersted (hof), hvortil dette Sted i Henseende til Beliggenheden synes fortrinlig skikket. -

De historiske Beretninger, som Almuen veed at give angaaende disse Egne, indskrænke sig til følgende. Egnene ved Vefsens og Ranens Fjorde have været beboede fra umindelige Tider; derimod have Fjeldegnene ved Røsvandet og i Susendalen i lang Tid været ubeboede, uden forsaavidt Finnerne have opholdt sig der med sine Reensdyr og sine Telte. Om Susendalen har man dog havt det Sagn, at den var bebygget før den sorte Død, og at Gaardene i samme beløb sig til 12 Vogers Leie. Det var ellers i lang Tid skovløst i disse Egne, og Landet var saaledes mere uskikket til Bebyggelse. For omtrent 200 Aar siden begyndte Skoven atter at voxer, og efter den Tid have enkelte Familier fra de nedre Bygder flyttet did og bosat sig der. Susendalen er først i de senere Aar bleven bebygget af indvandrede Folk, især fra Guldbrandsdalen.

Hvad Mindesmærker fra Oldtiden angaaer, da ere de Egne, hvor man helst skulde vente at finde dem, saa godt som aldeles blottede derfor; og det er derfor saa meget mere mærkeligt, at der netop i Fjeldegnene ved Røsvandet skulde findes saadanne. Ved Bunden af Vefsenfjord findes ikke

en eneste Gravhøj; ved de indre Fjorde i Ranen veed man heller ikke at paavise nogen, og ved de ydre Bredder af disse Fjorde kjender man heller ingen Kjæmpehaug, førend ude ved Fjordenes Aabning. - Gaarden Mo, som ligger midt for Bunden af Vefsen Fjord, er paa to Sider omgivet af lange og høie Jordvolde, som have en saa regelmæssig Form, at Nogle have anseet dem som et Menneskeværk fra Fortiden; men disse Volde ere dog sandsynligviis kun et Spil af Naturen. - Ved Fjordenes Aabning og ude ved Sø-Leden findes derimod Gravhøie paa flere Steder. Paa Kjøtten (dvs. Tjøttøen) skal man for nogen Tid siden have udgravet en stor Høj, og sendt de deri fundne Sager til Bergen. Paa Gaarden Søviggen ved Alstahaug har jeg seet en Række af Sandhøie (i Antal 16 el. 18), staaende tæt ved Siden af hinanden paa en afsides liggende Flade. Længere nord paa Gaarden Sandnæs skal ogsaa findes Oldtidsminder. I Næsne ved Ranfjorden skal være en stor Gravhøj paa Gaarden Halland, hvor det hedder, at der boede en Konge ved Navn Haldan, som druknede, da han engang skulde kjøre over den tilfrosne Fjord til et Gjæstebud. Det er formodentlig intet andet end Sagnet om Halfdan Svartes Død, som her er lokaliseret; Ranfjorden skal ellers aldrig have frosset længere ud end til Hemnæs-Odden, som er tre Mile længere inde.

Beretningerne om Oldtidslevninger i Vefsen indskrænke sig til følgende.

<side nr=129>

Paa Gaarden Mo (den samme som er ovenfor omtalt) har man for lang Tid siden ved Gravning i en Bakke fundet en Øxe af gammeldags Form og med trekantet Blad, - hvor denne Øxe er afbleven veed man ikke. Paa Gaarden Syfting, nordenfor Fjordbunden, skal man engang, ved at pløie i en Ager, have fundet et Trug, som indeholdt endeel Sølvpenge, der vare af en besynderlig Form og tildeels trekantede. Paa Gaarden Forsmo havde man endnu for tre Mandsaldrer siden en øxe, som en Mand havde fundet paa et Sted ved Kulstadsøen, hvor han ogsaa opdagede en nedgraven Penge-Kjedel, som han dog formedelst adskillige eventyrlige Omstændigheder ikke kunde faae fat paa. - Fra Susendalen har man det Sagn, at de første Nybyggere fandt en Kværnsteen

liggende paa Jorden, og at en Gran havde voxet op igjennem Øiet paa samme, - ligeledes at man i en Bakke fandt adskillige Stumper af gamle Jernredskaber. Men dette Sagn har fundet Modsigelse, og de Ældre blandt Nybyggerne skulle ikke vide noget derom.

Af Sagn, som kunne have Forbindelse med Landskabets ældre Historie, anmærkes følgende. 1) Om en Krig med Russerne. Man fik engang Budskab om, at "Røssen" vilde trænge ind i Helgeland, og at Folket skulde væbne sig og samles ved Røsvandet. De begave sig ogsaa til dette Sted, bevæbnede med Øxer og Spyd; men der blev dog ingen Strid, thi Russen havde trukket sig tilbage. Dette Tog har siden været omtalt under Navn af "Røssreisa". 2) Om Kirkeflytning. Disse saa almindelige Sagn mangle heller ikke her. Det hedder, at Ranens Kirke skulde først bygges paa Busnæs eller Bustadnæs i Nord-Ranen, men Grundstokkene bleve borttagne og dreve ud over Fjorden til Hemnæs, hvor Kirken siden blev sat. Vefsens Kirke skulde først bygges paa Lindsæt (paa Nordsiden af Fjorden), men Grundstokkene bleve kastede paa Fjorden og drev sydover til Dolstad hvor Kirken nu staaer. - Hvorvidt disse Sagn kunde antyde en Flytning af Folkestyrken fra Nord mod Syd, er uvist. - 3) Om Trold og Troldfolk haves flere Sagn, hvoraf kun eet har nogen Interesse, nemlig om Troldkonerne, som paahevede Kong Olaf en saadan Storm, at han ikke kunde komme ind i Salten. Det fortælles her lidt anderledes end i Fayers Sagnsamling. - 4) Om Jættekvinden Gurri Kunna har man rigtignok dunkle Sagn, men man veed intet om den Omstændighed, der synes mest interessant, nemlig at hendes Fader blev dræbt af en vis Gaut, som kom fra Østen (S. Fayers Sagn, 2den Udgave, Side 10). - 5) Sagnet om Oprindelsen til Fonn-Isen (hos Faye Fongfjord-Bræen, S. 228) fortælles her saaledes: En Kone, som boede i Sverige, vilde sende en Æske til hendes Søster, som boede paa Mæløen i Nordlandene, og en Finn blev leiet til at overbringe Æsken. Da han var kommen paa Fjeldene, betog Nysgjerrigheden ham, og han lukkede Æsken op for at see hvad der var i den. Da fløi der noget ud af den, og dette begyndte strax at voxe og udbrede sig, saa

at det snart bedækkede den hele Fjeldegn, hvor det siden blev liggende som en Sneemasse. - Det eneste mærkelige herved er maaskee det anførte Søster-Forhold imellem svenske og norske Folk.

Efter hvad jeg saaledes, i Mangel af noget bedre, har anført, gives der ikke Haab om at finde synderlig mange Oplysninger for Historien i disse Egne. Hvad derimod Sproget angaaer, fandt jeg, som før bemærket, et temmelig godt Udbytte, saa at jeg dog ikke i denne Henseende har gjort Reisen forgjæves. Maaskee vil den paatænkte Sammenligning af Landets Sprogarter kunne give adskillige Vink, som en Historiegransker kan føre sig til Nytte.

Jeg tænker nu snart at begive mig fra Namdalens til Inderøens Fogderie for der atter at standse i en Tid af to eller tre Uger. Ved Slutningen af November Maaned haaber jeg saaledes at kunne komme til Trondhjem.

Den omtalte Beretning fra Hr. Sexe vedlægges.

Gaarden Havig i Overhalden den 27de Oktober 1846.

I. Aasen.

95. Maurits R. Aarflot, 18. 12. 1846.

Trondhjem den 18de December 1846.

Det har rigtignok ofte gaaet skjødesløst til med min Brevskrivning, men saa skjødesløst som i dette Aar har det dog aldrig gaaet; jeg har nok ikke skrevet dig til siden i Begyndelsen af Aaret, og nu lakker Aaret til sin Ende. Jeg meente, der skulde blive god Leilighed til at skrive, naar jeg kom ud paa Landet; men det blev der ikke noget af. Paa nogle Steder havde jeg ikke Adgang til noget Postaabnerie, og paa andre Steder var mit Ophold bestemt til saa kort Tid, at jeg ialfald ikke kunde haabe at faae Svar, medens jeg var paa Stedet. Dette er i Korthed Aarsagen til, at jeg har udsat Skrivningen fra Tid til anden, saa at jeg nu har megen Aarsag til at bede om Undskyldning og Overbærelse, idet jeg kan forsikkre, at saadant ikke er skeet af Ligegyldighed; jeg har just ikke fundet mig saa indtagen af mine nyere Omgivelser, at jeg derfor skulde glemme gamle Tomter og gamle Venner.

Den forbigangne Sommer og Høst er gaaen hen under Reiser og enkelte Ophold i Trondhjems Stift og for en Deel ogsaa i Nordlandene. Først reiste jeg herfra til Nordmør og opholdt mig der henved en Maaned, saa reiste jeg til Ørkedalen og opholdt mig der omtrent halvanden Maaned; derfra tog

jeg Veien til Ørlandet som Middelpunktet for Fosens Fogderie. - Under mit Ophold paa dette Sted fik jeg en Anmodning fra Videnskabsselskabet om at gjøre en Reise til Helgeland, især til Vefsens Præstegjeld, for at spørge om Oldtidsminder og Sagn, som kunde tjene til Oplysning om Nordmændenes Indvandring i Landet, - da man nemlig antager, at vore Stammefædre ere først komne over fra Finland til denne Egn og have derfra udbredt sig mod Syd. Jeg foretog saaledes med næste Dampskibseilighed denne Reise og opholdt

<side nr=131>

mig henved fem Uger paa Helgeland, hvor jeg rigtignok fandt meget Udbytte med Hensyn til Sproget, men derimod saa godt som intet i Henseende til Oldtidslevninger (jeg havde heller ikke ventet at finde stort) . Idet jeg nu atter stævne mod Syd, standsede jeg et Par Uger i Namdalen og omtrent en Maaned i Inderøens Fogderie, hvorfra jeg endelig for nogle Dage siden kom tilbage til Trondhjem. Jeg er saaledes nu kommen til Rolighed, men desværre ikke for bestandig; jeg kommer nok endnu til at flytte en Gang eller flere.

Paa disse Reiser har jeg rigtignok ikke seet meget af gammeldags Skikke eller Indretninger, da Folket her nordenfjelds er langt mere paa Moden end i Bergens Stift; derimod har jeg seet mange mærkelige Egne, hvoriblandt jeg kan nævne Ørkedalen, Størdalen, Skogn og Værdalen som udmærkede ved en smuk Beliggenhed. Ligeledes er jeg bleven kjendt med adskillige Mænd, hvis Navne ere bekjendte; i Nordmør opholdt jeg mig en Tid hos Lensmand Neergaard; paa Helgeland var jeg den meste Tid hos Lensmand Kulstad, og i Namdalen opholdt jeg mig hos Lensmand Havig; alle disse kjender du jo af Navn som Storthingsmænd. Dersom jeg havde Adgang til at fornye de mange fornøielige Bekjendtskaber, som jeg har fundet i disse Aar, da skulde det blive herligt Liv; men desværre, for mig bliver der intet andet, end som Digteren siger: "at nyde Vennelag og savne det igjen og fremmed søge sig paany en trofast Ven".

At jeg er yderst kjed af denne Omflakning, vil du vel kunne forestille dig, da du veed, at jeg allerede for lang Tid siden var kjed af det, og at jeg af Naturen har en stor Ulyst til en saadan Omtumling. Nu er rigtignok det værste forbi; den vidtløftige Omvanken paa Landet er nu saa godt som endt, og jeg kan glæde mig over, at det er gaaet lykkeligt; jeg har været sund og frisk og har ikke truffet nogen Ulykke eller Uleilighed. Jeg kan saaledes nu for Alvor begynde paa det Værk, hvortil jeg i saa lang Tid har samlet Emner. Men endnu kommer jeg dog til at savne, det som jeg i saa lang Tid har længtes efter, nemlig et stadigt Ophold eller Hjemsted, og Vished om hvad jeg i Fremtiden har at gjøre. Hvad jeg nu havde mest Lyst til, var at komme tilbage til Søndmør og søge mig et Hjem der; men det er der just ikke megen Udsigt til. Saasnart jeg nemlig faaer en Deel af mit Arbeide saavidt færdig, at den kan skikkes til Pressen, maa jeg uden Tvivl til Kristiania, for at Trykningen kan foregaae der og Korrekturen besørges uden Standsning. At jeg saaledes kommer til at være en lang Tid i Kristiania, er temmelig vist, men hvor jeg siden skal være, veed jeg ikke noget om. - Jeg havde ellers ikke stor Lyst til at være i Kristiania, blandt andet for Udgifternes Skyld. Medens man her i Trondhjem kan have det temmelig godt for syv Daler om Maaneden, maa man nok i Hovedstaden betale to Gange syv, og det er jo ikke nogen Smaating. Skal jeg altsaa

<side nr=132>

opholde mig der, saa maa mit Stipendium forhøies; men dette vilde jeg gjerne undgaae saa længe som muligt.

Her i Trondhjem kommer jeg formodentlig til at opholde mig Vinteren over. Arbeide har jeg nok af, paa hvilket Sted det end skulde være, og saa har jeg her desuden Adgang til Selskabets Bibliothek, som dog ikke indbefatter saamange Sprogværker som man skulde ønske. Jeg begynder nu snart at arbeide paa min Grammatik, som efter Planen først skal gjøres færdig til Trykken. Forøvrigt finder jeg ikke synderlig Behag i Bylivet; man seer saa meget Fjas og saa megen Uorden i disse Byer; desuden har man her den idelige

Frygt for Brand, saa at man maa leve omtrent som paa en Reise, idet man saavidt muligt altid har sine Sager færdige til Udflytning. Dersom her bliver saadan Brandalarm i denne Juul som i den forrige, saa bliver der just ikke nogen synderlig Fornøielse ved at være her.

Der var vist endnu meget som jeg skulde skrive om, men denne Gang maa jeg slutte med dette. Jeg beder at hilse mine Paarørende, og jeg maa tillige bede om Undskyldning for, at jeg i saa lang Tid ikke har ladet høre fra mig; jeg haaber det skal gaae mere ordentlig herefter med Brevskrivningen.

Lev vel og vær hjertelig hilset fra

din meget forbundne

Iver Aasen.

E. Skr. Det skulde være mig usigelig kjært, om du nu snart vilde sende mig nogle Ord; det er nu saa længe siden jeg hørte noget fra Søndmør. I saa Fald vilde det maaskee være godt, om mit Opholdssted i Byen blev nævnt paa Addressen, og jeg maa derfor anføre, at jeg indtil videre logerer hos Ole Sommer i Bersvendveiten.

Med inderlig Fornøielse har jeg læst i Morgenbladet, at man nu har fundet Bekræftelse paa det som vi have hørt om Kjæmpeveien ved Hovden. Hvor ofte har jeg ikke tænkt paa dette Oldtidsværk og ønsket at komme til at betragte det nærmere. Vi kunne være stolte af vor Fødeegn formedelst dette sjeldne Oldtidsminde; og det kan ikke slaae feil, at kyndige Folk nu ville besøge Egnen og vise Kjæmpeværket den Opmærksomhed som det fortjener. Det var herligt, at Morgenbladet optog Artikelen; den var ogsaa særdeles godt skreven. Er det du selv eller er det nogen anden som har skrevet den? - Dersom jeg skal reise til Kristiania til Sommeren, da har jeg stor Lyst til i Forveien at gjøre en Udflugt til Søndmør med Dampbaaden. Men herom kan jeg jo skrive en anden Gang. -

Utanpå: S. T./Hr. Postaabner Maurits Aarflot/a/Voldens Postaabnerie/over Aalesund.

Betalt.

96. *Vitskapsselskapet, 31. 12. 1846.*

Til Det kongelige norske Videnskabs Selskab.

Ved det nu forhaandenværende Aarsskifte troer jeg at burde give den ærede Direction en Beretning om de Reiser og Undersøgelser som jeg i den senere Tid og fornemmelig i det nu forløbne Halvaar har foretaget for at samle Oplysninger om de norske Sprogarter. De Reiser i det Nordenfjeldske, som jeg, efter mit sidste Ophold her i Byen, havde at foretage, ere nu tilendebragte, idet jeg har bereist de vigtigste Dele af Trondhjems Stift og en Deel af Nordlandene, nemlig Helgeland. Begyndelsen skeede i sidstledne Mai Maaned ved en Reise til Nordmør, hvorfra jeg efter omtrent en Maaned's Ophold begav mig til Ørkedalen. - Romsdalen blev saaledes forbigaaet, da jeg allerede forhen havde nogen Kundskab om Sprogarten i denne Egn. Efter at have tilbragt omtrent halvanden Maaned i Ørkedalen, reiste jeg til Ørlandet som Middelpunktet af Fosens Fogderie. Under mit Ophold paa dette Sted modtog jeg Directionens Skrivelse angaaende en Reise til Helgeland, og foretog saaledes, efter omtrent tre Ugers Ophold paa Ørlandet, denne Reise, hvorom jeg forhen har gjort Indberetning, forsaavidt Efterspørgslen af Sagn og Oldtidsminder angaaer. Efter omtrent fem Ugers Ophold paa Helgeland, fornemmelig i Vefsen, foretog jeg Tilbagereisen, paa hvilken jeg standsede et Par Uger i Overhaldens Præstegjeld i Namdalen og siden omtrent en Maaned i Sparboen, som Middelpunktet af Inderøens Fogderie.

Med Hensyn til Opnaaelsen af Formaalet for mine Reiser har det gaaet som forhen, da det paa nogle Steder har været vanskeligt at faae tilstrækkelig Underretning om Sagen eller at træffe Personer, som havde den fornødne Indsigt og fornødne Tid til at meddele samme, hvorimod det paa andre Steder er gaaet heldigt i denne Henseende. Især har det været mig særdeles tilfredsstillende at faae en temmelig nøiagtig Kundskab om Sprogarterne i Ørkedalen og paa Helgeland; i disse Egne havde jeg besluttet at anstille en mere omfattende Undersøgelse af Sproget, og paa begge Steder traf jeg det særdeles heldigt, da de Mænd, som jeg henvendte mig til, viste megen Interesse for Sagen og opoffrede megen Tid til at meddele de forønskede Oplysninger om samme. Mine Ordsamlinger fra Ørkedalen og Helgeland ere saaledes

temmelig rige, hvorimod de øvrige ere af mindre Betydenhed.

De nordenfjeldske Sprogarter have rigtignok et Forraad af gode og brugbare Ord, men i det Hele ere dog de lexikalske Materialier, som de tilbyde, ikke meget betydelige. Sprogarterne i den søndre Deel af Trondhjems Stift have endda noget af den Ordrigdom, som finder Sted i Dialekterne i Midten af Landet; men derimod synes de nordre trondhjemske Sprogarter at være meget fattige, - ialfald mangle de et betydeligt Antal Ord, som i det sydlige Norge ere meget udbredte. Med Hensyn til Formerne maae de nordenfjeldske

<side nr=134>

Sprogarter regnes til de slettere eller mere forvanskede; de have nemlig saa mange Egenheder og Afvigelser fra det Almindelige, at det vil blive meget besværligt at forestille dem i ethvert fornødent Tilfælde i den almindelige Oversigt af Sproget. Fornemmelig er Vokalsystemet forstyrret ved en Mængde Lydforandringer, saa at en stor Deel af de almindelige Ord blive derved næsten ukjendelige. Dette er dog især Tilfældet i den indre Deel af Trondhjems Stift; Sprogarterne ved Kysten have mindre af disse Lydforandringer, og den helgelandske Dialekt har med Hensyn hertil betydelige Fortrin, idet den nærmer sig mere til det renere og med Oldsproget mere overensstemmende Lydsystem, som hersker i Bergens og Kristianssands Stifter.

De vigtigste Dele af Landet ere saaledes bereiste, og der er tilveiebragt en Oversigt af Sprogets Tilstand over det Hele eller i de fleste af de større og vitigere Distrikter. De Dele af Landet, hvortil denne Undersøgelse ikke er bleven udstrakt, ere: Østerdalen og Strøget i Øst for Kristiania, samt den nordlige Deel af Nordlandene, hvortil endnu kan regnes nogle mindre Distrikter, som kunde komme i Betragtning ved denne Undersøgelse, saasom Fyrresdalen, Nummedal, Lomb og Selbo. Ogsaa i en Deel af de Egne, som jeg har bereist, er Sproget kun blevet løselig betragtet; dette var især Tilfældet med Søndfjord og Ryfylke, - desuden ere Dialekterne i Sætersdalen og i Valdres ikke saa nøie undersøgte, som disse høist interessante Sprogarter kunde fortjene. Af de her anførte Egne er det dog fornemmelig een, hvis Sprogart

jeg burde have Kundskab om, nemlig Østerdalen, som jeg dog formodentlig vil faae Anledning til at besøge ved en Reise herfra til Kristiania. De øvrige Egne kunde vel med Hensyn til Sproget have sin Vigtighed, men jeg troer dog ikke, at man for disses Skyld burde sætte Fuldendelsen af Værket længere ud i Fremtiden; jeg for min Deel har ikke Udholdenhed nok til en yderligere Forlængelse af dette Reiseliv i et Ærende, hvortil der udkræves saa megen Tid, og hvorved man har saa megen Vanskelighed for at faae Folk til at forstaae hvad man vil. Vel er det utvivlsomt, at der endnu vilde være meget at samle, og at vore Dialekter endnu kunne indeholde meget, som vilde give mere Lys i Sagen og lede til en mere grundig Forklaring af enkelte Ord og Former; men man kan dog antage, at det vigtigste fra enhver af Landets Hoveddele er samlet; og da det ellers for nærværende Tid er umuligt at opnaae en fuldkommen tilbundsgaaende Kundskab om samtlige Dialekter, saa troer jeg, at man bør lade det beroe med det, som allerede er samlet, og derimod skride til den endelig[e] Bearbejdelse af det Samlede.

For at denne Bearbejdelse kunde blive saa fuldkommen som muligt, var det vistnok at ønske, at man maatte være saa vel bevandret i den gamle Literatur og de vigtigste Sprogværker, at man kunde vide saa meget, som for nærværende Tid er muligt, om Ordenes oprindelige Form og Betydning, og om Formernes historiske Udvikling. Ordene have nemlig i vore Dialekter en

<side nr=135>

saadan Forskjellighed i Betydning og Former, at der behøves megen Granskning til at kunne adskille det ægte fra det uægte, og at kunne give et klart Begreb om Formernes indbyrdes Forhold. Endskjønt jeg i længere Tid har stræbt at erhverve en saadan Kundskab, hvortil den ærede Direction ogsaa har ydet mig megen Hjælp, vilde der dog vistnok endnu være meget at gjøre i denne Henseende, og der kunde saaledes være Grund til ikke at haste med den endelige Bearbejdelse af de samlede Sprog-Emner. Ved nogen Udsættelse vilde man vinde mere Kjendskab til enkelte Sprogarter, mere Kjendskab til andre Sprogværker og mere Øvelse i at oplyse og forklare Ordene. Men alt dette

beroer paa den Forudsætning, at alt skal fremdeles gaae heldigt som hidtil, eller at ingen Afbrydelse i Arbeidet skal indtræffe. Saalænge som disse vidtløftige Materialsamlinger imidlertid ere i et eneste Menneskes Hænder, maa man jo altid tænke sig den Mulighed, at Indehaveren af disse Samlinger kunde blive sat ud af Stand til at bearbejde samme, eller ogsaa at det Samlede kunde gaae tabt, i hvilket Tilfælde det ikke kunde erstattes. Det synes derfor raadeligst, at man uden Ophold foretager sig Bearbejdelsen af de samlede Emner, og imidlertid søger at samle Kundskab om det vigtigste og nødvendigeste af vedkommende Arbeider i de beslægtede Sprog, saavidt denne Kundskab endnu maatte mangle.

Jeg agter derfor strax at skride til den endelige Bearbejdelse af mine Samlinger, og har i den seneste Tid været beskjæftiget med at ordne Materialierne til Grammatiken, da denne Deel af Arbeidet maa først besørges udgivet, baade for at samme kan tjene til en Nøgle eller Indledning til Ordbogen, og tillige derfor, at man i den Tid, da dette Værk er under Pressen, kunde have bedre Leilighed til at benytte adskillige lexikalske Værker og saaledes forberede sig bedre til den største og vanskeligste Deel af dette Arbeide, nemlig Fuldendelsen af Ordbogen. Arbeidet vil vistnok gaae seent, da Ordningen af disse Materialier udkræver mere Tid, end man skulde formode, især naar man paa samme Tid skal gjøre sig bekjendt med lignende Arbeider i andre Sprog; - rigtignok har jeg forhen bearbejdet adskillige Dele af Grammatiken, men disse Forarbejder ere dog temmelig ufuldkomne, som en Følge af, at jeg ikke har havt den Rolighed, som er nødvendig til et saadant Arbeide. Det er saaledes sandsynligt, at det næste Halvaar vil gaae hen under Udarbejdelsen af Grammatiken, saa at man først ud paa Sommeren kan belave sig paa Trykningen, der formodentlig bør foregaae i Kristiania.

Ved at bringe i Erindring, at den Tid, hvortil Stipendium var mig bevilget, er udløben med sidstledne September Maanedes Udgang, maa jeg henstille til den ærede Direction, hvorvidt nogen ny Bestemmelse i denne Anledning skulde ansees nødvendig.

Trondhjem den 31te December 1846.

I. Aasen.

<side nr=136>

97. *Maurits R. Aarflot, 15. 3. 1847.*

Trondhjem den 15de Marts 1847.

Da jeg sidst skrev dig til, var der meget, som jeg deels glemte, deels ikke havde Rum til at indføre; og jeg tænkte derfor at jeg ret snart igjen skulde skrive dig til; men det gik atter, som det pleier, at Udførelsen blev udsat fra Tid til anden. Desuden tænkte jeg at oppebie en Leilighed, for at jeg kunde sende dig det sidst udkomne Hefte af Videnskabsselskabets Skrifter, hvori min Plan for en norsk Ordbog er indført. For en Maanedes Tid siden traf jeg sammen med Hr. L. Ringdal, der kom tilbage fra en Reise til Namdalen, hvor han havde været i Handelsanliggender for Kjøbmand Strøm, og som da skulde tilbage til Aalesund. Jeg leverede ham da det eneste Exemplar, jeg havde af bemeldte Hefte, og bad ham at sende dig samme til Gjennemsyn; men det var imidlertid min Hensigt at sende dig et Exemplar, som du skulde have for dig selv alene. Da nu bemeldte Ringdal atter har gjort en Reise i det Nordenfjeldske og er færdig at reise tilbage til Søndmør, har jeg bedet ham om at medtage et Exemplar til dig, saaledes at han selv kan beholde det Hefte, som han modtog forrige Gang. Hvad dette Skrift ellers angaaer, da blev det i forleden Sommer færdigt fra Pressen efterat det i saa lang Tid havde været "under Pressen" som det hed; det var først i August Maaned at jeg fik tilsendt et Exemplar af samme. Det har ellers ikke været nævnt i Bladene med et eneste Ord, og adskillige af mine Bekjendte her i Byen have hverken læst eller seet det, saa det seer ud til, at dette mit første Arbeide i Sprogsagen ikke har været istand til at vække nogen Opmærksomhed. Selv er jeg heller ikke nu tilfreds med Arbeidet og de der indførte Exempler og Planer skulde have havt et ganske andet Udseende, hvis de vare skrevne iaar istedetfor ifjor.

En anden Sag, som jeg forrige Gang skrev forliden om, er min paatænkte Reise, naar jeg engang forlader Byen. Jeg ytrede nemlig, at jeg først ønskede

at gjøre en Tur til Søndmør, men jeg glemte at skrive, at jeg ikke kan komme til at reise fra Søndmør til Kristiania, hvilket jeg seer af dit Brev, at du har troet at jeg vilde gjøre. Dersom jeg kom til at reise til Kristiania fra Søndmør, og kunde faae reise i Selskab med dig et Stykke, da kan du troe, det vilde være mig en Fornøielse; men desværre, der er noget i Veien. Der er en Strækning af Distrikter, hvis Sprogarter jeg ikke endnu har nogen Kundskab om, men som jeg dog nødvendig burde kjende, nemlig Østerdalen og de øvrige Egne som ligge ved den østlige Vei imellem Trondhjem og Kristiania. Det har derfor været bestemt, at jeg skulde reise den saakaldte Røraas-Vei, naar jeg engang flytter til Kristiania, da jeg ikke forhen har kunnet komme til de ovennævnte Distrikter. Hvis jeg nu kommer til at gjøre en Tur til Søndmør, bliver dette altsaa kun en Reise frem og tilbage, da Kristianiareisen maa gjøres fra Trondhjem. Hvad bemeldte Reise til Søndmør

<side nr=137>

angaaer, da har jeg stor Lyst til at foretage samme engang, naar det lider frem paa Sommeren; den skulde da foregaae strax forud for Reisen til Kristiania. Hvad der mest driver mig til denne Reise, er at jeg vilde faae en Deel af mit Tøi samlet paa eet Sted; jeg har her i Byen adskillige Sager, som jeg ikke kan drages med paa Turen til Kristiania da jeg nu har endeel Tøi staaende paa Søndmør hos Kapt. Daae, vilde jeg gjerne bringe did de andre Sager, som jeg ikke nødvendigt maa have hos mig; thi da jeg ikke kan have mine Sager paa eet Sted, vilde jeg idetmindste, at de ikke skulde være paa mere end to Steder. Naar skal det dog engang komme dertil, at jeg kan have alt mit hos mig? Jeg længes inderlig og har længe længtes efter den Dag, men den synes endnu at være langt borte. At man lider mange Uleiligheder af en saadan Hjemløshed og at de Sager, som man har, fare meget ilde derved, vil du let kunne forestille dig. Det værste er, at man ei engang kan have sine Klæder i ordentlig Stand.

Der er endnu en Ting, som du for lang Tid siden skrev mig til om, og som jeg ikke endnu har svaret paa; det var nemlig dit Spørgsmaal, om jeg havde

nogen Samling af Reisebemærkninger eller lignende Stykker, som kunde bringes i Trykken. Denne Sag tænkte jeg ogsaa meget paa, da jeg begyndte min vidtløftige Reise; det var min Plan at optegne alt det som interesserede mig i de forskjellige Egne, og at gjøre en sammenlignende Beskrivelse af de forskjellige Distrikters Egenheder i naturlig Beskaffenhed saavel som i Folkets Sæder og Skikke, Levemaade, Næringsvei, huuslig Indretning o. s. v. Jeg begyndte saaledes paa en Række af udførlige Reisebemærkninger og havde besluttet at fortsætte samme for samtlige Distrikter. Men jeg gik snart træt under dette Arbeide og der blev for meget andet at tænke paa. Mit Ophold paa de enkelte Steder blev kortere, og mine Sprogsamlinger voxte op til en saadan Størrelse, at al Tid behøvedes til at holde samme i Orden. Det er saaledes kun fra Bergens Stift, at jeg har nogle udførlige Bemærkninger af dette Slags; de øvrige ere dels korte og overfladiske, dels ere de desværre endnu ikke skrevne. For nærværende Tid er der ikke noget, som er i saadan Stand, at det kunde fremlægges for Almeenheten; og det vil vare længe, før det kan komme i saadan Stand; et saadant Arbeide maatte gjøres med megen Varsomhed og Betænksomhed, og dertil behøvedes god Tid og Rolighed. Der ere mange Ting, hvorom jeg havde tænkt at tale et alvorligt Ord; men for at et saadant Ord kunde have Virkning, maatte det være vel begrundet og betænkt fra alle Sider. Jeg tænker at tage den Sag under Behandling, naar jeg engang er færdig med mine nødvendigste Arbeider; men jeg har nu saa mange Tanker og Planer for den Tid, at det er meget uvist, om disse komme til Udførelse. Man kan tænke og ville saa mangt, men det beroer paa, om der ikke kommer noget i Veien.

Jeg holder nu paa med et Arbeide, hvorom man kan sige med Sandhed, at

<side nr=138>

det kræver baade Tid og Tænkraft; nemlig med et Udkast til "Det norske Almuesprogs Grammatik". Den Tid, som er forløben siden jeg kom til Byen, har været anvendt dels til at ordne de adspredte Emner til Grammatiken, dels til at gennemgaae forskjellige af de nyeste, især tydske, Grammatiker.

Først for nogle Dage siden har jeg endelig begyndt paa det svære Arbeide at skrive en Grammatik, og dermed vil jeg nok have rigelig Tidsfordriv en god Stund. Enkelte Dele af samme har jeg rigtignok forhen bearbejdet, men disse Forarbejder ere dog ubetydelige i Forhold til det Hele. Under mit Ophold i Trondhjem i forrige Vinter bestemte jeg mig at skrive et Udkast til en Ordbog og meente at blive færdig dermed til jeg atter skulde paa Landet, men om Forladelse, jeg blev kun færdig med den første Halvdeel. Nu da jeg kjender til samtlige af de vigtigste Sprogarter, er det imidlertid nødvendigt at faae Grammatiken først istand, og denne haaber jeg, skal blive færdig engang i Sommer; da er det at Reisen til Kristiania maa foretages, og herom haaber jeg senere at kunne skrive dig til.

Da jeg nu snart har fyldt Papiret, maa jeg for denne Gang slutte, idet jeg maa bede at hilse mine Paarørende. Jeg lever vel og har sluppet fri for denne Sygdom som i Vinter har borttaget mange Folk her i Byen. - For dit sidste særdeles kjærkomne Brev takker jeg oprigtigst. Lev vel og vær hjertelig hilset fra din meget forbundne

Iver A. Aasen.

E. Skr. Det førømtalte Hefte, som jeg sendte med L. Ringdal, ombedes du at modtage som en lille Foræring. Jeg vilde ønske, at du maatte finde Leilighed til at træffe sammen med Ringdal; han vilde kunne fortælle dig mangt og meget her fra Byen. Igaaraftes var han og jeg sammen paa Komedien og saae "Sylphiderne", et nyt Stykke som især vækker Opsigt ved sine pragtfulde Dekorationer. Hvor mangen Gang har jeg ikke ved saadanne Leiligheder ønsket og tænkt, at du skulde været nærværende. Det kan ikke nægtes, at Opholdet i en By, uagtet det er slemt i visse Henseender, dog giver Adgang til mangel Fornøielse, som man maa savne paa Landet. Men enten det nu er saa eller saa, faaer jeg vel for Fremtiden bestemme mig for Bylivet; thi Sagen er den, at de Arbejder, som jeg nu er bedst skikkaet til at udføre, ere saa beskafne, at de ikke vel kunne udføres andensteds end i en stor By, hvor der er Adgang til de nødvendigste Hjælpebidler, fornemmelig i Literaturen, og til at omgaaes med Folk, som have Kyndighed i Sagen og Interesse for samme. <fmark ind=*> Jeg maa bede om Undskyldning for at dette Brev er skrevet i nogen Hast,

hvilket du formodentlig vil finde Spor af paa enkelte Steder.

<fnote ind=*> [Tilskrift i margen.] Ihvor gjerne jeg end vilde søge mig et Opholdssted paa Søndmør, bliver der altsaa neppe Leilighed dertil; imidlertid kan man ikke vide hvorledes det kan laves sig.</fnote>

<side nr=139>

E f t e r s k r i f t t i l E f t e r s k r i f t e n . Det har været omtalt at det bemeldte Hefte skulde skikkes i Boghandelen, men der er endnu ikke blevet noget af; det kan vel heller ikke nytte, da det aldrig vil finde Kjøbere. Der skal være uddeelt Exemplarer til Selskabets Medlemmer, men enkelte af disse Medlemmer sige, at de ikke have seet noget lig til det.

[Påskrift av Lars Ringdal:] Hilses paa det venskabeligste fra Lars Ringdal.

Utanpå: S. T./Hr. Postaabner Maurits Aarflot/a/Egsæt paa Søndmør.

98. *Vitskapsselskapet*, 7. 10. 1847.

Til Directionen for det kongelige norske Videnskabs Selskab.

Den ærede Direction underrettes herved om, at jeg nu, i Henhold til den i min sidste Beretning anførte Plan, har fuldført Reisen over Østerdalen til Kristiania, efterat jeg forhen under mit Ophold i Trondhjem havde næsten fuldendt Bearbejdelsen af Folkesprogets Grammatik, saaledes at denne med nogle faa Tillæg og Forbedringer kunde udgives i Trykken. I bemeldte Beretning havde jeg nemlig anført, at jeg først ønskede at samle endeel Oplysninger om den østerdalske Sprogart, førend jeg kunde fuldende Grammatiken, og at disse Oplysninger bedst kunde tilveiebringes paa en Reise fra Trondhjem til Kristiania, da nemlig en saadan Reise maatte ansees nødvendig for at Skriftets Trykning kunde foregaae i Hovedstaden, og tillige derfor at jeg ved Opholdet paa dette Sted kunde have lettere Adgang til Raadførsel med de Mænd, som kunne give den bedste Veiledning ved et saadant Arbeide, samt at benytte forskjellige litterære Hjælpemidler, som kunne blive nødvendige ved Udarbejdelsen af Ordbogen. Efter denne Plan, som den ærede Direction antages at have bifaldt, foretog jeg i Begyndelsen af forrige Maaned Reisen

til Kristiania og standsede nogle Dage i den nedre Deel af Østerdalen (Storelvdalen) for at indhente Kundskab om de vigtigste Egenheder ved Dialekten i denne Egn, saa at ogsaa denne kunde omhandles i Grammatiken. Efter de Iagttagelser, som jeg saaledes har gjort, har Bygdemaalene i den nordre Deel af Østerdalen megen Lighed med det Guldalske og Ørkedalske, medens det derimod i den søndre Deel af Distriktet nærmer sig mere til Sprogarten i søndre Guldbrandsdalen og Hedemarken, saa at der ikke bliver ret mange Egenheder for denne Sprogart at anføre i Grammatiken. Hvad jeg paa denne Reise har samlet, bestaaer dels af en liden Række af særegne Ord, og dels af endel Overgangsformer eller Afændringer, som paa sine Steder bliver at nævne i Grammatiken, da de nemlig med Lethed kan indskydes imellem de forhen skrevne Bemærkninger om de nærmeste Dialekter.

Efter Anbefaling af Selskabets Præsides har jeg ved Ankomsten hertil henvendt mig til Bureauchef Lange og Prof. R. Keyser, ligesom jeg ogsaa har talet med Prof. Munch og C. Holmboe angaaende Grammatiken og Trykningen af samme. Efter Fleres Mening vilde det være bekvemmest for Selskabet og tillige

<side nr=140>

fordeeltigst for Værkets Udbredelse dersom Selskabet, istedetfor selv at være Forlægger, vilde overdrage Forlaget til en Boghandler her i Byen, hvorved det dog vistnok blev nødvendigt at give et vist Tilskud til Trykningsomkostningerne, især hvis Selskabet ønskede Bogen ansat til en lav Udsalgs-Pris.

For det Tilfælde, at Selskabet vilde bestemme sig hertil, har Hr. Lange gjort Forespørgsel hos tre af de Boghandlere, som han ansaae det bedst at henvende sig til; og han har selv paataget sig at give Directionen den fornødne Underretning om de Tilbud, som i denne Anledning ere gjorte. Angaaende Skriftets Omfang kan jeg tilføje, at Grammatiken udgjør 24 noget tætskrevne Ark, hvortil endnu vil komme 2 eller 3 Ark indeholdende nogle Tillæg med et Register og en Fortale, saa at jeg antager ved et løst Skjøn, at den trykte Bog vil udgjøre i det mindste 12 og i det høieste 16 Ark. Jeg har antaget, at Formatet bør være stor Oktav, og at Bogen maa trykkes med almindelige

gothiske Typer, saaledes at Exemplerne udhæves fra Texten ved en grovere eller noget forskjellig Skriftsort. De særegne Tegn, som jeg har anvendt ved nogle Vokaler, bliver jeg formodentlig nødt til at give Slip paa, da denne Betegningsmaade vilde udfordre særegne Typer, og da den tillige finder megen Modstand af de Sprogkyndige, fordi den er afvigende fra den Accentuering, som bruges ved Behandlingen af det gamle Sprog. Vel holder jeg mig fremdeles overbeviist om, at denne Maade er den retteste for det nuværende Sprog, hvor der bør tages mere Hensyn til en rigtig Læsning end til en Antydning af Vokalernes vistnok tvivlsomme Oprindelse; ligeledes maa jeg ansee det at være uheldigt, at der ikke skal bruges noget Mærke paa Forskjellen imellem lukte og aabne Vokaler; men imidlertid troer jeg dog, at denne Mangel paa Tegn ikke vil være til saa stor Hinder i Grammatiken, da nemlig Udtalen for en stor Deel her bliver udtrykkelig angivet i Reglerne; derimod vil denne Sag komme mere i Betragtning, naar Ordbogen skal trykkes. - Naar man nu altsaa bestemmer sig til at bruge kun almindelige Bogstaver i Grammatiken, vil der ellers ikke være noget til Hinder for, at Trykningen af samme kan begynde med det Første, og jeg imødeseer derfor en nærmere Erklæring fra Directionen i denne Anledning og især angaaende Forlaget og Tryknings-Omkostningerne.

Næst efter denne vigtigere Sag maa jeg ogsaa berøre en anden, som nærmest angaaer mig selv, idet jeg maa henlede den ærede Directions Opmærksomhed paa, hvorvidt det skulde være nødvendigt at fatte nogen ny Bestemmelse angaaende Stipendium for den nærmeste Tid fra September Maanedes Udgang. Endskjønt jeg ikke havde synderlig Lyst til noget langt Ophold i Kristiania, bliver det dog vistnok nødvendigt for mig at være her ialfald i det tilstundende Aar, da nemlig Udarbeidelsen af Ordbogen ogsaa maa begyndes, medens Grammatiken er under Pressen. Med Hensyn til Stipendiets Størrelse havde jeg forhen ikke tænkt, at der skulde blive Tale om nogen Forhøielse, da jeg har troet,

at den Sum, der forhen var tilstrækkelig baade til Ophold og til vidtløftige Reiser i Landet, maatte altid blive tilstrækkelig for et roligt Ophold, om endog dette blev noget kostbart. Imidlertid erfarer jeg allerede nu, at Oppholdet her er i høi Grad kostbarere end paa andre Steder; adskillige af mine Bekjendte, som have været her i længere Tid, paastaae ogsaa, at man her i Byen behøver 200 Daler om Aaret, naar man skal faae det bekvemt og hyggeligt, og at man har et temmelig knapt Udkomme med 150 Daler. Alligevel anseer jeg det dog ikke umuligt, at jeg her kunde komme ud med det samme, som jeg forhen har havt, endskjønt Udkommet maaskee bliver knappere end forhen. Jeg kan imidlertid tilføie, at jeg ikke lægger nogen særdeles Vægt paa denne Sag, da jeg for Øieblikket ikke er i nogen Forlegenhed.

Hvad der for det Første er mest nødvendigt, er at der fattes en Beslutning angaaende Trykningen af Grammatiken, især med Hensyn til Bekostningen eller Forlaget. Naar den ærede Direction vil tilstille mig noget Svar i denne Anledning, maa jeg for Adressens Skyld bede erindret, at jeg indtil videre logerer hos Madame Fræming i Nedre Voldgade, No.5.

Kristiania den 7de Oktober 1847.

Ærbødigst

I. Aasen.

99. *Frederik Moltke Bugge, 7. 10. 1847.*

Xnia 7/10 47.

Til Rektor Bugge.

Af den medfølgende Beretning til Selskabet vil De have erfaret, at jeg endelig er ankommen til Hovedstaden og at foreløbige Foranstaltninger til Trykning af Grammatiken allerede have været paa Bane. Lange, som er en meget kyndig Mand i saadanne Forhandlinger har interesseret sig meget for dette Anliggende og har i denne Henseende viist sig meget virksom for Selskabets Sag. Manuskriptet beroer for nærværende Tid hos Prof. [Munch] der havde megen Lyst til at gennemsee samme og jeg har havt den Tilfredsstillelse at høre, at han skal have yttret sig særdeles fordeelagtigt om samme især angaaende Planen og Ordningen af Indholdet. Hvad der imidlertid forekom mig besynderligt [er] at hverken Munch eller de andre, som jeg har talt med om Sagen, have seet det sidste Hefte af Vid. Skrifter, og saaledes ikke have været bekjendte med min deri indrykkede Plan for dette Arbeide. Mit Expl.

af dette Skrift har derfor været som en Nyhed for disse Herrer; men det er imidlertid slemt, at jeg ikke forhen skal have hørt Vedkommendes Mening om samme.

Min antagne Maade ved Betegnelser af de Vokaler der have aaben Lyd, bliver stærkt angreben fra flere Kanter, især har Keyser og Lange yttret sig meget imod samme, imidlertid troer jeg ikke, at de endnu have rigtig

<side nr=142>

overveiet de Grunde, som jeg har anført for samme. De ville, at alle Exempler skulle trykkes med *latinske* Typer og at Vokalerne skulle betegnes saaledes som i "Oldnorsk" og ikke anderledes. Disse Angreb have forvoldet mig baade Ærgrelse og Forlegenhed; thi det falder dog virkelig noget haardt at give Slip paa en Plan, som man i lang Tid og [efter] mangfoldig Prøvelse har anseet og endnu maa ansee som den bedste og bekvemmeste. Dersom jeg var aldeles eneraadig over Arbeidet, skulde dette aldrig skee, uagtet al den *Anfegtelse* det kunde drage efter sig. Da nu ogsaa de Typer som behøvedes til min Betegningsmaade ikke haves i Bogtrykkeriet og der altsaa vilde medtages Tid og Opofrelse for at anskaffe disse, saa bliver [jeg] vel nødt til for *Grammatikens* Vedkommende at lade den Sag fare, og altsaa blot benytte *almindelige* og bekjendte Bogstaver.

Det Udkast til en Fortale, som jeg viste Dem, har jeg her ikke foreviist nogen, da jeg agter ganske at omarbeide samme. Det var godt, at De gjorde mig opmærksom paa Feilen ved dette Stykke; jeg har ved senere Eftertænkning fundet, at en Deel af samme aldeles ikke bør findes paa dette Sted. Vel hænder det endnu vist, at der kun i enkelte Kredse findes nogen Interesse for Sagen, og at denne af en stor Mængde betragtes med en Fordom, som bør modarbejdes; men dette bør skee med Forsigtighed og paa en mild Maade; der er desuden et Par Omstændigheder som jeg i bemeldte Udkast har taget forlidet Hensyn til, nemlig 1) at der efter de forhen bestaaende Forholde ikke kunde ventes nogen bedre Anskuelse af Sproget, og 2) at der trods al Modernisering dog overalt viser sig en national Grund, saa at selv de mest moderne

Dialekter ere ikke danske, skjønt de i Formerne ofte nærme sig til Dansk. At jeg har tildeels glemt disse *Omstændigheder* og saaledes dømt noget uretfærdigt, er en slem Feil, som jeg beredvillig erkjender og naturligviis vil rette. Naar jeg engang er færdig med *Omarbeidelsen* troer jeg det var bedst at sende en Afskrift af samme til Trondhjem i saa betimelig Tid, at hvis der fandtes noget at indvende, dette da kunde indløbe hertil inden Trykningen.

Livet i *Kristiania* har hidtil ikke syntes mig synderlig behageligt, imidlertid trøster man mig med, at det snart vil synes bedre. Efter en møisom Reise med et yderst slet Føre kom jeg hertil saa vildfremmed at jeg maatte tage ind paa et Hotel, og uagtet jeg snart traf Bekjendter fra Landet, hengik dog nogle Dage førend jeg endelig kunde opdrive et Logis, imidlertid ere dog Konditionerne ved samme saa drøie at jeg kun vil beholde det til Maanedens Ende, da jeg senere har faaet Anviisning paa bedre Steder. Det seer ud til at man her i Byen ved den idelige Skiften af *Omgivelser* er forfaldt til en *Ligegyldighed* for samme, saa at man ikke kan haabe at finde nogen *Aabenhjertighed* eller Fortrolighed [og] *Ligefremhed*[,] og jeg har det nu engang saaledes at jeg aldrig befinder mig vel uden Fortrolighed med Omgivelserne.

<side nr=143>

100. *Maurits R. Aarflot, 4. 11. 1847.*

Der er nu atter hengaaet saa lang Tid, siden jeg sidst skrev dig til, at jeg ikke veed hvad der kunde anføres til Undskyldning for min Forsømmelighed. Først havde jeg tænkt at foretage en Reise fra Trondhjem til Søndmør, og at vi saaledes kunde komme til mundtlig Samtale, som naturligviis maatte være bedre end al Brevskrivning; men siden maatte jeg dog beslutte mig til at slaae denne Reise af Tanken, da jeg baade havde for knap Tid dertil, og det desuden kunde lidet nytte, fordi jeg ikke endnu var kommen saavidt, at jeg kunde faae alle mine Sager i Orden, saaledes som jeg ønskede. Reisen til *Kristiania* maatte imidlertid foretages, saasnart som muligt, og da jeg endelig i Slutningen af August var færdig fra Trondhjem, gav jeg mig heller ikke Tid til at skrive til Søndmør, men opsatte dette til den Tid, da Reisen maatte være

fuldført og der altsaa kunde være saa meget mere at skrive om. Men endnu efter at denne Reise virkelig var fuldført, er der allerede hengaaet en Maaned, uden at jeg har foretaget mig at skrive noget Brev, med Undtagelse af en Beretning til Videnskabsselskabet.

Du vil heraf see, at jeg da endelig er afreist fra Trondhjem og ankommen til Kristiania. Min Grammatik, som jeg havde det saa travlt med i Trondhjem, blev ikke færdig før i Slutningen af August, og saa begyndte jeg da i de første Dage i September at belave mig paa Reisen. Den 8de Sept. kom jeg endelig paa Veien, og de følgende Dage gik det saa sagte og mageligt afsted igjennem Guldalen til Røraas og derfra ned igjennem det uendelige Østerdalen, derfra til Hedemarken og Rommerige og saa endelig til Kristiania, hvor jeg indtraf den 24de om Aftenen. I Østerdalen standsede jeg nogle Dage for at gjøre mig bekjendt med Tungemaalet; forøvrigt standsede jeg ikke synderlig paa Veien, men stræbte at komme frem paa det ubeskrivelig slette Føre, som man har paa disse Kanter, naar det regner noget længe. Ved Ankomsten hertil var jeg atter i den samme Forlegenhed, som jeg nu næsten hundrede Gange har prøvet, nemlig at staae alene paa et Sted, hvor man ikke kjender noget Huus eller nogen Familie; vel har jeg været her en Gang før, men det var da kun som snarest, saa at jeg var omtrent lige fremmed nu som dengang. For ikke at blive huusvild maatte jeg først tage ind paa et Hotel, hvor jeg forblev nogle Dage; endelig fik jeg da med megen Møie et andet Logis, men herved var dog Konditionerne saa ufordeelagtige, at jeg ikke vilde beholde samme længere end til Maanedens Ende; saaledes er jeg nu atter flyttet, men imidlertid haaber jeg, at jeg nu skal blive i Rolighed, og jeg har heller ikke Lyst til at flytte engang i hver Maaned. Saadanne og andre Omstændigheder have ogsaa gjort, at jeg endnu ikke har skrevet noget Brev her fra Byen.

Efter Ankomsten hertil henvendte jeg mig til DHr. Lange, R. Keyser, C. Holmboe, Munch og Unger, for at faae et eller andet Raad med Hensyn til disse Sprogarbeider og især Grammatiken, som nu først skulde bringes i

Trykken, og som var den eneste Deel af Arbeidet, der kan siges at være færdig. Dette Skrift er nu gennemseet af Prof. Munch og Kand. Unger, som netop ere de Mænd, der bedst kunne bedømme denne Sag. Munch skal, efter Sigende, have yttret sig særdeles fordeelagtigt om dette Arbeide; men i hans Samtale med mig har han imidlertid gjort opmærksom paa adskillige Feil og Mangler ved Arbeidet. Det var netop dette, jeg helst vilde; og det maa tilstaaes, at Mandens Færd i denne Henseende er meget ædel; thi det er netop nu i disse Dage, at der kan rettes paa Feilene; senere naar Bogen er trykt, er det naturligviis for seent. Jeg holder just nu paa at gjøre adskillige Forbedringer i Skriftet og adskillige Tillæg til samme. Trykningen er ikke begyndt, og der kan maaskee endnu hengaae en Tid før den begynder, da der nemlig skal sluttet Akkord med en Bogtrykker eller Forlægger, og dette er endnu ikke gjort, da her ikke er kommet Svar fra Selskabet i Trondhjem paa endeel Konditioner, som ere Selskabet tilsendte fra tre forskjellige Boghandlinger her i Byen. Det er nemlig Bureauchef Lange, som har paataget sig at underhandle med Bogtrykkeren om denne Sag, og han er en meget kyndig Mand i slige Ting, saa at det nok skulde gaae rask med Sagen, naar kun Selskabet vilde haste med samme.

Jeg trøster mig med, at Opholdet her skal blive nogenlunde behageligt, da her nemlig ere saa mange, som interessere sig for den Sag, som jeg har for mig. De Mænd, som jeg forhen har nævnt, ere allesammen særdeles hyggelige at omgaaes med, og jeg har hos enhver af dem været modtagen med særdeles Venlighed og Velvillie. Det er noget mere hyggeligt at komme til slige Folk end til de halvdannede eller udannede Smaatyranner paa Landet og i Smaabyerne. Blandt de Studerende er her ogsaa adskillige, som jeg er bleven kjendt med, saasom Østerdølingen Trønnes (bekjendt af hans Afhandling om Navnet Norge, i Langes Tidsskrift), samt et Par Medlemmer af Studentersamfundets Direktion (jeg har ogsaa faaet en skriftlig Indbydelse til Samfundets Møder, men har endnu ikke besøgt samme). Bekjendter fra Søndmør, som jeg her har truffet sammen med, ere Brødrene Ludvig og Henrik Daae (som jeg engang har læst med) og Jørgen Udvig fra Borgund. Allermest omgaaes jeg med Brødrene Daae, som jeg ogsaa er bedst kjendt med fra den gamle lange Skolemestertid; men Forholdet er naturligviis nu langt mere ligeligt og hyggeligt end dengang. Forøvrigt ønsker jeg ikke at have mange Bekjendtskaber, da

dette ofte er til Uleilighed, især derved, at man ofte forhindres i sit Arbeide ved disse Bekjendteres Besøg. Bylivet har endnu ikke villet rigtig smage mig paa dette Sted, hvilket dog ogsaa kan have nogen Grund deri, at jeg har været saa ukjendt, og ikke heller har faaet mine Sager rigtig i Orden.

En slem Omstændighed ved denne By er, at alle Fornødenheder ere langt kostbarere end paa andre Steder. Du vil kunne faae et Begreb herom, naar du hører, at den sædvanlige Betaling for et møbleret Værelse, som vender til Gaden, er 4 Daler om Maaneden, og for et simpelt Værelse, om vender til Gaarden,

<side nr=145>

sædvanlig 3 Daler om Maaneden. Efter megen Omflakning og Efterspørgsel har jeg nu endelig faaet det saavidt, at jeg har et Værelse med Spiisning og Ved til 9 Daler for Maaneden, og dette er det billigste, som man her kan vente; men Værelset er da ogsaa meget simpelt, saa at jeg veed ikke, om jeg bliver tjent med det i Længden, da jeg ofte faaer Besøg af saakaldte "skikkelige" Folk, og i det Tilfælde er det slemt, naar det seer alt for simpelt ud. Imidlertid ønskede jeg dog at blive i samme Huus, idetmindste til Vaaren, hvis man ellers lever saa længe.

Om jeg nu for Fremtiden skulde tænke at blive her i Byen, eller jeg skulde tænke paa at komme til Søndmør igjen, som jeg helst vilde, er noget som endnu er lige saa uvist som før. Det er dog alt for vist, at jeg maa bestemme mig til et langt Ophold her i Byen, da jeg aldeles ikke kan udrette saa meget paa et andet Sted som her. Denne langvarige Uvisheds Tilstand er mig ellers meget ubeleilig, da jeg ikke engang veed, hvorhen jeg skal flytte mine Sager. Jeg har for nærværende Tid endeel Tøi, især Bøger, staaende paa tre forskellige Steder i Landet, nemlig 1) paa Søndmør hos Kapt. Daae, 2) i Trondhjem, dels hos Høker Ole Sommer, dels (nemlig endeel Bøger) hos Skolelærer Udbye, og endelig 3) her paa Stedet, hvor jeg rigtignok har alt det vigtigste. Dersom jeg nu paa denne Tid skulde gaae "alt Kjødets Gang", som man siger, vilde det rigtignok blive travlt nok for mine Arvinger at faae samlet de vidt og bredt efterladte Efterladenskaber. (Isaafald kunde det ellers tjene til Efterretning,

at det meste er bare Skrab, undtagen Bøgerne, og ligeledes, at jeg ikke har andre Arvinger end de gamle og vel bekendte).

Men her er ikke Tid, hverken til Spøg eller til Klager; Brevet er fuldt og Posttiden er kommen. Jeg maa altsaa slutte og beder at du vil hilse mine Venner og Paarørende. Dersom det ellers kunde falde dig beleiligt at skrive mig til, da vilde det være mig usigelig kjært. Vær imidlertid hjertelig hilset fra

din meget forbundne

Iver A. Aasen.

Kristiania den 4 de November 1847.

E. Skr. Min Adresse er: Nedre Voldgade, No 8 (Muurmester Johannesens Gaard).- Jeg haaber rigtignok at jeg nu kommer til at skrive oftere til dig end før; men jeg tør ikke love noget, da der er ligesaa god Leilighed nu som før til at glemme det, som man vilde gjøre.

Utanpå: S. T./Hr. Maurits R. Aarflot/a/Egsæt/Voldens Postaabnerie paa Søndmør.

Betalt.

101. Olaus Vullum, 9. 11. 1847.

Kristiania den 9de November 1847.

Det var min Tanke, at jeg skulde skrive Dig til, saasnart jeg havde fuldført Reisen til Kristiania; men alligevel er dog over en Maaned hengaaet, uden at

<side nr=146>

jeg har gjort Alvor af Sagen. Af denne Udsættelse har jeg da den Fordeel at kunne skrive lidt mere om Opholdet her i Byen; men derimod tør jeg ikke skrive noget om Reisen hertil, da det nu er saa længe siden, at jeg næsten har glemt, hvorledes det gik til. Nok er det, at Reisen blev fuldført uden noget Uheld og uden noget af de saakaldte Reise-Æventyr; det gik seent og sagte som sædvanligt, saaledes at jeg tilbragte henved tre Uger paa Reisen, iberegnet fire Dage, i hvilke jeg ikke reiste, men sad ganske rolig paa et Sted i Østerdalen for at høre hvad Tungemaal man bruger der i Landet.

Efter Ankomsten hertil har jeg raadført mig med Prof. Munch, Keyser og

Holmboe, samt med Bureauchef Lange og Kand. Unger - angaaende Sprogarbeiderne og især Grammatiken. De fleste Sammenkomster har jeg havt med Munch og Unger, som nu begge have gennemseet min Grammatik og meddeelt mig adskillige Oplysninger angaaende enkelte Stykker af dette Arbeide. Det gik, som jeg ventede, at jeg her paa Stedet snart fik Anledning til at gjøre Rettelser og Forbedringer i Arbeidet; jeg har allerede opnaaet, hvad jeg saa længe ønskede, nemlig at høre kyndige Mænds Bemærkninger over de mest iøinefaldende Mangler ved Arbeidet, førend dette skulde fremlægges for Almeenheten.

Begge de nævnte Mænd have meget venligt og skaansomt gjort mig opmærksom paa adskilligt, som kunde gjøres bedre, eller som ved en vis Forandring vilde komme til at stemme mere overeens med de nyere Sprogforskeres Anskuelse af Sagen. Disse Vink og Bemærkninger have foranlediget mig til at foretage et alvorligt Gjennemsyn af Skriftet for at gjøre Rettelser, Forandringer og Tillæg; et lidet Afsnit af Skriftet, nemlig det Stykke om Vokalernes Udtale, har jeg endog ganske omarbeidet, da man havde meget at erindre imod den der brugte Fremstillingsmaade. Med Hensyn til Vokalernes Betegning har jeg maattet bekvemme mig til en Omvendelse; man forestillede mig klart og tydeligt, at det ikke gik an at sætte Tegn over de aabne Vokaler, men kun over de lukte; man understøttede sin Paastand ved samtlige nyere Sprogforskeres Autoritet, og forelagde mig den sidste Udgave af Grimms Grammatik, hvoraf der nemlig er udkommet et stort Bind, som handler alene om Vokalernes Lydforhold. Mod slige Kjæmper nytter det ikke at stride; jeg ansaae det raadeligst at give de aabne Vokaler en god Dag, og saaledes vil man da være den Uleilighed kvit. For de Sprogkyndige vil denne Forandring altsaa være ganske bekvem; men for de mindre Sprogkyndige (d. e. for de fleste Læsere her i Landet), vil den slet ikke være saa bekvem, som den Maade, jeg forhen havde tænkt at bruge. Grammatiken kommer saaledes til at have ubetegnede Vokaler i de fleste Tilfælde; for det første synes det ganske unødvendigt at gennemføre Betegningen af de lukte Vokaler med Akutus (´), undtagen maaskee i Ordbogen, og for det andet vilde dertil udkræves nye Typer, da man nemlig ikke har gothiske Bogstaver med Accenter i Bogtrykkerierne. Nu er jeg rigtignok fra flere Sider bleven tilraadet at lade Bogen trykke med latinske Typer

eller ialdfald anvende disse ved alle Exempler af Folkesproget. Men det gaaer dog ikke vel an at give efter paa alle Kanter; jeg har aldrig forestillet mig, at mit Skrift skulde være et videnskabeligt Værk, som kun lærde Folk skulde læse; tvertimod maa det ansees vigtigt at norske Almuesmænd kunde læse samme og derved faae et rigtigere Begreb om sit Sprog. Forøvrigt er det ikke Almuesmændene alene, som vil have lettere for at læse nye Ord med gothiske, end med latinske Bogstaver. - Hvor det ellers kommer an paa en tabellarisk Fremstilling af Lydforholdet, maa man vel bruge latinske Bogstaver (med Accenter), men i de andre Tilfælde agter jeg at lade det blive ved det Gamle.

Jeg veed endnu ikke hvor snart Trykningen af Grammatiken kan begynde, da her endnu ikke er kommet noget Svar fra Trondhjem paa endeel Forespørgsler angaaende Trykningsomkostningerne og deslige. Ellers faaer jeg benytte denne Tid til de førømtalte Forandringer i enkelte Stykker af Skriftet.

Uagtet jeg engang forhen havde været her i Byen, var jeg dog ved Ankomsten hertil ligesaa fremmed som paa de Steder, hvortil jeg har kommet for første Gang. Det var paa en noget ubeleilig Tid med Hensyn til Adgang til at faae et godt Logis; og jeg her saaledes allerede flyttet een Gang; eller rettere sagt to Gange, da jeg først maatte søge Ly i et Hotel for nogle Dage. Forøvrigt haaber jeg, at jeg skal befinde mig vel her i Byen, da jeg her finder adskillige Bekjendter fra Landet og her desuden ere saa mange, som interessere sig for den Sag, jeg nu engang har begyndt at arbeide paa.

Af literære Arbeider, som paa denne Tid ere i Gang her i Byen, kunde jeg nævne en gammel norsk Bearbejdelse af Alexander den Stores Historie (Alexanders hins mikla saga), som Kand. Unger har besørget afskreven, og hvis Trykning er paabegyndt. En ny Udgave af Kongespeilet er forberedet og skal udkomme som Program. Af Jørgen Moes "Samling af Sange, Folkeviser og Stev " er et nyt Oplag under Pressen, og med dette har man da foretaget sig en betydelig Omstøbning. Man her faaet Prof. Munch til at gennemgaae Samlingen, og han har fattet den Plan at tilbageføre Dialektformerne til en mere oprindelig Sprogform, eller at indføre de bortfaldne Bogstaver og Endelser,

f. Ex. ventad (for vænta), raud (for rau) o. s. v. Det ken ikke negtes, at denne Plan er god som en Forberedelse til et norsk Skriftsprog (hvilket baade Munch og flere interessere sig for); men jeg synes dog, at den ikke bør anvendes i en Dialektprøve; vi bør d e r følge Sandheden og fremstille Sproget saaledes som vi nu finde det, i hvor ufuldkomment det end mon være. - Af andre moderne Nyheder kan anføres, at et originalt norsk Theaterstykke "Salonen" af Rolf Olsen, blev opført i Søndags, og vandt, som der fortælles, meget Bifald. Da dette er noget usædvanligt, maa der vist være noget ægte godt ved Stykket, og dette er da noget, som man virkelig i denne fattige Tid maa glæde sig over.

Da jeg engang har lovet at skaffe dig en Afskrift af "En Elskovssang i

<side nr=148>

Vossemaal", lader jeg en saadan her medfølge. Jeg synes ellers nu, at denne Vise burde være noget bedre end den er, men jeg har nu hverken Tid eller Lyst til at befatte mig mere med Verse-mageriet.

Det er en gammel Erfaring, at "bón fylgir bréfi hvörju", og at man altsaa ikke skriver, uden at man har noget at bede om; jeg maa saaledes denne Gang bede, at Du vil hilse Nannestad fra mig, da jeg veed, at I to komme ofte tilsammen. Jeg havde nemlig bestilt Langes Tidsskrift (for Videnskab og Literatur) hos ham og modtaget de tre første Hefter i Trondhjem; lidt efter at jeg var kommen hertil, hørte jeg at baade 4de og 5te Hefte var udkommet; jeg gik da strax til Dybvad og fortalte Sagens Sammenhæng, hvorpaa jeg fik det Svar, at der var ingen Ting i Veien for, at jeg nu strax kunde faae de to seneste Hefter. Jeg blev da indskreven i en stor Protokol og fik mine to Hefter mod kontant Betaling; saaledes blev da den Ting afgjort, men hvorledes Dybvad og Nannestad ville afgjøre det med de Exemplarer som ere sendte til Trondhjem, veed jeg ikke noget om.

Imidlertid er Posttiden kommen, og jeg maa slutte. Skulde du med det Første træffe sammen med Bugge, saa beder jeg at hilse fra mig; dersom Hauge nu er i Trondhjem, beder jeg at hilse ham. Selv er du imidlertid først og sidst

hilset fra

Din meget forbundne

Iver Aasen.

E. Skr. Min Adresse er: Nedre Voldgade, No 8 (Muurmester Johannesens Gaard).

Utanpå: S. T./Hr. Candidat O. Vullum/a/Trondhjem.

102. Vitskapsselskapet, 23. 11. 1847.

Til Directionen for det kongelige norske Videnskabs Selskab.

Jeg skylder at berette, at jeg har modtaget den ærede Directions Skrivelse af 8. d. M. og medfølgende Stipendium, for hvilket en Qvittering her vedlægges. Idet jeg oprigtigst maa takke den ærede Direction for alle de Beviser paa Godhed og Velvillie, som jeg i de sidste Aar har modtaget, maa jeg i Særdeleshed bevidne min Taknemmelighed i Anledning af Directionens Bestemmelse med Indtægten af det Skrift, som jeg nu har faaet færdigt til Trykning. Ligeledes skylder jeg at takke Directionen for den nye Bestemmelse med Hensyn til Stipendiet, hvorved jeg baade vil faae et bedre Udkomme paa dette Sted og forhaabentlig ogsaa have Anledning til at anskaffe enkelte Bøger, som jeg ønskede at have ved Haanden under Fortsættelsen af mit Arbeide. Maatte nu kun dette Arbeide blive saavidt fuldkomment, at Selskabet kunde see sin Hensigt opnaaet og saaledes finde sig nogenlunde tilfredsstillet for de store Opoffrelser, som det har gjort for denne Sag.

Efterat bemeldte Skrivelse var indløbet, har jeg under Raadførsel med Hr.

<side nr=149>

Rigsarchivar Lange, søgt at træffe de fornødne Foranstaltninger til Grammatikens Trykning, og har saaledes henvendt mig til DHr. Feilberg og Landmark, hos hvilke man efter Langes Mening kunde vente at faae dette Arbeide ordentligst udført. Bemeldte Boghandlere have nu tilbudt sig at trykke Bogen i et Oplag af 500 Expl. til en Priis af 7 Spd og 48 s pr Ark (dog er de 50 Expl. paa Skrivpapir ikke heri beregnede, da man ikke for Øieblikket kunde opgive

en bestemt Priis for disse). De øvrige Conditioner ere, at Format og Papir skulde være som i "Norsk Magazin for Lægevidenskaben", og at Bogen skulde trykkes med almindelige Frakturbogstaver, dog med en mindre Skrift for Anmærkningerne og med Schwabacher for de Exempler, der skulle udhæves fra Texten. Formatet er altsaa stor Oktav, Papiret er af en god og fiin Sort, og de Typer, som skulde bruges, ere ogsaa gode. Efter Langes Mening er dette Tilbud ikke ubilligt for et Skrift af en saa vanskelig Art, og jeg troer altsaa, at det bør antages. Da jeg formoder, at Selskabet vil give sit Samtykke hertil, er der altsaa intet til Hinder for at Trykningen kan begynde; skulde Selskabet imidlertid have noget at erindre herimod, maa jeg bede mig underrettet derom saa snart som muligt.

Jeg har i den seneste Tid været beskjæftiget med at gennemgaae Haandskriftet for at gjøre adskillige Forbedringer og Anmærkninger, hvortil jeg har fundet mig foranlediget dels ved en nøiere Prøvelse af Sagen og dels ved Raadførsel med de Sagkyndige her paa Stedet. Nogen Forandring i Planen eller Ordningen har jeg dog ikke vovet at foretage, da dette vilde udkræve en meget lang Tid og altsaa betydelig forsinke Arbeidets Fuldendelse; derimod ere enkelte mindre Stykker omarbejdede og enkelte Forandringer i Skrivemaaden antagne. Med Hensyn til de særegne Vokaltegn, som jeg forhen har omtalt, har jeg nu besluttet mig til at opgive min forhen brugte Betegningsmaade, da nemlig de Sprogkyndige her paa Stedet have eenstemmig yttret sig imod samme paa Grund af den Uleilighed, som den vilde medføre ved Sammenligningen med det gamle Sprog. Imidlertid har denne Forandring af Betegningsmaaden givet Anledning til, at Udtalen paa flere Steder i Grammatiken maatte nærmere forklares og bestemmes.

Med de her omtalte Forandringer er jeg nu kommen saavidt, at det første Hefte af Manuskriptet er færdigt til Trykning. Efter det Foranførte troer jeg ogsaa, at Trykningen nu med det Første kan begynde, og dersom ikke nogen Erindring herimod fra Directionen skulde indløbe med det Første, vil altsaa Arbeidet snart være i Gang.

Kristiania den 23de November 1847.

Ærbødigst
Iver Aasen.

<side nr=150>

103. Vitskapsselskapet, 23. 11. 1847.

At Dir. Skr. til mig af 8de d. med indlagde 100 Spd. er af mig modtaget, tilstaaes herved.

104. Maurits R. Aarflot, 13. 1. 1848.

Kristiania den 13de Januar 1848.

Jeg har alt længe tænkt at skrive dig til, og jeg tør nu ikke andet end gjøre Alvor af det, for at det ikke skal gaae som sædvanligt, nemlig at man udsætter det saa længe, at man tilsidst ligesom blues ved at komme frem. Jeg har modtaget dit meget kjærkomne Brev af 23de November, og skylder at takke for de derved modtagne gode Efterretninger. At jeg ikke forhen har svart derpaa, kommer mest deraf, at jeg har havt det saa travlt med at gjøre min Grammatik færdig. Rigtignok skulde denne være færdig allerede tidlig i Høst; men der blev endnu meget Arbeide med at rette og forbedre og omarbeide adskillige Stykker og saa endelig at gjøre det Hele færdigt til Trykken, hvorved der nemlig blev meget at gjøre, som jeg før ikke havde nøie betænkt, saasom at angive hvor der skulde bruges mindre Skrift eller en anden Skriftsort og saa videre. Under adskillige Afbrydelser holdt jeg paa med denne Filing og Pynting saa længe, at jeg blev baade kjed og skamfuld, og først nu er jeg saa vidt kommen, at Bogen, med Undtagelse af en Fortale, er færdig fra min Side, saa at jeg altsaa kan gjøre Forberedelse til at begynde med Ordbogen.

Da jeg sidst skrev dig til, havde jeg endnu ikke faaet nogen nærmere Bestemmelse fra Trondhjem angaaende Grammatikens Trykning. En saadan Bestemmelse indløb imidlertid kort derefter, nemlig i Midten af November Maaned. De Beslutninger, som Selskabets Direktion havde fattet over denne Sag, vare følgende: Selskabet bekoster Grammatikens Trykning, og Oplaget bestemmes til 500 Expl. hvoraf 50 paa Skrivpapir; af dette Oplag forbeholder Selskabet sig 20 Expl. Det øvrige bliver derimod Forfatterens Eiendom, kun med den Indskrænkning, at Bogen skal ikke ansættes til en høiere Priis end høist 5 s.

pr. Ark. Fremdeles var den Beslutning tagen, at mit Stipendium for det første paa eet Aar fra Udgangen af September sidstleden skulde i Anledning af Opholdsstedets Kostbarhed forhøies til 200 Spd. eller 100 halvaarlig. Forøvrigt blev jeg anbefalet at henholde mig til Hr. Bureauchef Lange om Hjælp og Raadførsel saavel med at afslutte Kontrakt med en Bogtrykker, som ogsaa senere ved at træffe Foranstaltning til paa fordeelagtigste Maade at faae Oplaget forhandlet. - Du vil altsaa see, at Selskabet har tænkt paa at skaffe mig et Slags Honorar for mit Arbeide; og det maa erkjendes, at Selskabet har i denne Sag handlet baade klogt og ædelmodigt. For mig var denne Bestemmelse ganske overraskende, da det aldrig forhen havde faldt mig ind, og jeg heller ikke havde hørt noget Nys om, at Selskabet vilde tilstaae mig Indtægten af Oplaget. Rigtignok vil nu denne Indtægt ikke blive nogen stor Pengesum,

<side nr=151>

men for mig vil den dog altid være en god Hjælp, medens den derimod ikke vilde være Selskabet til nogen mærkelig Fordeel i Forhold til de store Bekostninger, som Selskabet har anvendt paa Sagen.

Efter at have modtaget disse Bestemmelser fik jeg det naturligviis travlt med at træffe de nærmere Anstalter til Trykningen. Det var imidlertid Lange, som her maatte gjøre det vigtigste, da jeg ikke har havt nogen Anledning til at blive kyndig i saadanne Sager. Vi afsluttede da en Kontrakt med Feilberg og Landmark, og Bogen bliver saaledes trykt hos Werner & Comp. (da nemlig Werner er Feilbergs og Landmarks Faktor). Trykningen begyndte i Slutningen af November, og til Nytaar vare 5 Ark færdige. Nu for Tiden er Trykningen standset af Mangel paa Papir, da nemlig de finere Papirsorter her skal hentes fra Danmark, og en Skipper, som skulde bringe Trykkeriet en Slump Papir og for længere Tid siden er underveis hertil, har taget sig den Frihed at gjøre en Afstikker paa Veien og er derved kommen til at ligge veirfast. Der er altsaa ikke trykt mere end 5 Ark, men Bogen kommer rimeligviis til at udgjøre 16 eller 18 Ark og vil saaledes ikke komme ud førend langt

ud paa Vaaren. - Hvorledes jeg nu skal stille mig med Bogens Forhandling, er jeg endnu ikke ret bestemt paa; Lange raader mig at sælge Oplaget paa een Gang til Boghandlingen, og dette er rimeligviis ogsaa det allerbedste; men det er dog at frygte for, at Boghandlingen ikke vil give stort for Oplaget, da man ikke kan regne paa nogen Afsætning i den første Tid, og da Boghandlerne ogsaa have en Betænkelighed ved disse Udgaver, hvoraf der skal fratages en Slump Exemplarer, som rimeligviis blive udleverede gratis. (Du læste vel Langes Ytringer herom i det sidste Hefte af hans Tidsskrift.)

Min Tid har ellers hidtil været optaget dels af den førømtalte endeløse kjedelige Filing paa Grammatiken og dels af Læsning og Gjennemsyn af adskillige Sprogværker. Det er her ikke vanskeligt at faae fat paa de Bøger, som man behøver til Hjælp for sit Arbeide; men jeg maa kun beklage, at en stor Deel af disse Hjælpemidler kommer for seent, nemlig efterat Arbeidet i det Væsentligste er færdigt. Havde jeg nemlig for en to tre Aar siden havt læst saa meget som jeg nu har læst, da skulde min Grammatik været langt bedre end den er. Ellers har jeg det nu ganske behageligt derved, at de bedste Sprogkjendere her paa Stedet interessere sig meget for mit Arbeide. Den som jeg har havt mest Omgang med og de jævnligste Besøg af, er Kandidat U n g e r , som i den senere Tid har ganske indviet sig til det gamle Sprogs Studium og iblandt andet har gjort mange Forarbeider til en stor Ordbog over det gamle Norske, som dog ikke endnu paa en lang Tid vil komme i Trykken. Hans sidste Arbeide er en Udgave af "Alexanders Saga" (en gammel norsk Oversættelse eller Bearbejdelse af Alexander den Stores Historie), som nu er næsten færdig fra Pressen. - Professor Munch arbeider nu som før meget flittigt; han har for Øieblikket hele tre Skrifter under Pressen bare i Werners Trykkerie,

<side nr=152>

nemlig 1) en norsk Runelære, 2) en gotisk Grammatik, og 3) en gammel norsk Geografie; desuden har han adskilligt under Trykning i andre Bogtrykkerier. Det er mærkværdigt hvor meget denne Mand kan udrette; og han har ogsaa mærkværdige Anlæg til dette Slags Arbeide, nemlig først en mageløs

Hukommelse, andet: en særdeles Næmhed til at opfatte og sætte sig ind i en Sag, og tredje: en særdeles Lethed for at udtrykke sig. Jeg vilde ønske at jeg havde noget af disse gode Ting; jeg skulde da ikke slæbe saa tungt og udrette saa lidet om Dagen. Det gaaer rigtignok saa seent og klodset med mine Arbejder, at jeg undseer mig for at lade Folk vide det.

Af Nyheder veed jeg ellers ikke synderlig mange at forrtælle. Nu i Julen har her rigtignok været megen Livlighed med Baller, Aftenselskaber og deslige; men saadant har jeg ikke nogen Adgang til og skjøtter heller ikke ret meget om. Man har nu faaet det saavidt med Gas-Indretningen, at Torvet og et Par Gader blive oplyste derved; desuden bruges ogsaa Gas i adskillige Butiker i Nærheden af Torvet. Det maa vist være en meget kostbar Indretning; man arbejdede den hele Høst med at nedgrave de store Jernrør i Gaderne og at opsætte de staaende Rør, hvorpaa Lygterne sættes. Gaslyset adskiller sig fra anden Belysning ved en mere hvid og klar Flamme; forresten er der ikke noget videre rart ved den, og Brugen af samme skal ogsaa være forbunden med nogen Fare. - Imidlertid veed du vel baade dette og Byens øvrige Nyheder af Aviserne; thi paa Landet læses denne Byes Aviser med en langt anden Opmærksomhed end her i Byen, hvor man kun en og anden Gang gaaer ind paa en Restauration og seer paa de vigtigste Stykker eller Overskrifter i Aviserne.

Vor Landsmand eller Sambygding Bernt Aakre opholder sig nu her i Byen efter at have udholdt sin Trængsels- og Udlændigheds Tid i Sverige. Han har overstaaet en Prøve eller Tentamen af et Slags Kollegium her i Byen (Prof. Boeck m. fl.) og skal ved denne Prøve have staaet sig ganske godt. Efterat dette var forbi agtede han at reise til Søndmør strax efter Nytaar; men imidlertid har han faaet adskillige Opmuntringer til at underkaste sig en høiere Prøve især i det Agronomiske, og han har derfor besluttet at forberede sig til en saadan; saasnart denne er forbi, vil han reise til Søndmør og slaae sig til Rolighed. Det er at ønske, at han maatte staae sig godt, siden han endelig har fattet denne Beslutning, der maaskee turde være noget dristig. Han er ellers for Øieblikket i nogen Forlegenhed for Penge, da han endnu ikke har faaet noget tilsendt fra Søndmør. Naar han er kommen til Søndmør, vil han formodentlig besøge dig og saaledes komme til at fortælle dig mangt og meget

saavel om Livet i Stokholm som om Livet i Kristiania.

Det var heldigt, at du fikk Bevilling til fremdeles at drive Bogtrykkeriet; jeg vilde bare ønske, at jeg var paa Søndmør, saa skulde vi skrive og udgive saa meget, at Folk skulde undre sig. Ialfald vilde jeg der komme ligesaa

<side nr=153>

godt ud af det med mine Dialekt-arbeider som her i Byen; thi Trykkerne og Sætterne i Kristiania forstaae slet ikke mere Norsk end som vel behøves. - Men siden jeg nu taler om Trykkeriet, da maa jeg yttre en Tanke, som jeg længe har havt. Det vilde vist være mere fordeelagtigt, om Trykkeriet befandt sig paa et mere beleiligt og tilgjængeligt Sted, og da især i Aalesund. Det er at vente at man i denne fremstræbende By snart vil tænke paa at anlægge et Bogtrykkerie og naar der saaledes skulde blive to saadanne paa Søndmør, da vilde det vistnok blive smaat for dem begge, medens derimod eet Trykkerie, nemlig i Aalesund, uden Tvivl vilde staae sig godt. At jeg nu har berørt denne Sag grunder sig nærmest derpaa, at en Bogtrykkersvend her paa Stedet nylig spurgte mig meget flittig om Forholdene i Søndmør, om hvilke Udsigter der kunde være for en Bogtrykker i Aalesund, og om hvem man skulde henvende sig til for at faae nærmere Underretning. Formodentlig vil du imidlertid ikke gjerne gjøre nogen Forandring ved en Indretning, som brave Forfædre have faaet istand til Gavn for Fødeegnen, og som har holdt sig i saa lang Tid under mindre heldige Omstændigheder. Hvis ikke dette var, saa troer jeg, at en Forflytning til Aalesund vilde være meget at anbefale.

Jeg seer ellers af Aviserne, at du ved Siden af Postbudet ogsaa agter at udgive et Blad for den jorddyrkende Klasse. Dette er vistnok et fortjenstligt Foretagende, og det er at ønske at det maatte faae den fornødne Understøttelse. Hvis jeg skulde tillade mig at yttre noget om Sagen, da vilde jeg kun raade til Forsigtighed og til en grundig Prøvelse af det som optages i Bladet; deels derfor at man i vor Tid bliver alt mere og mere kræsen, og deels derfor, at et Blad, som udkommer i en Afkrog af Landet, har et saa lidet Publikum for sig, at det er ene og alene Bladets Godhed eller Paalidelighed,

som kan holde det oppe og skaffe det Udbredelse.

Hvad du har yttret i dit Brev om en liden Fremmed-Ordbog for Menigmand, er en Tanke, som jeg ogsaa for lang Tid siden har havt, og som jeg skulde ønske at nogen vilde sætte i Værk. Selv har jeg ikke kunnet gjøre noget alvorligt Forsøg derpaa, og nu for Tiden er det mig mere umuligt end nogensinde før, da jeg nu ellers har saa meget at gjøre. Jeg troer imidlertid, at du selv kunde gjøre et Forsøg; du kjender Almuens Tarv og veed hvad der nærmest behøvede at forklares og indsættes i en saadan Bog; desuden er du nu engang kommen ind paa Forfatterbanen, saa at du ikke behøver at være saa bange for hvad Folk ville sige.

Endelig seer jeg ogsaa af dit Brev, at Rasmus Fagerhol er vandret heden. Altsaa skulde jeg ikke mere faae gjensee denne Mand! Det var beklageligt at han efter at have udholdt saa meget, ikke skulde opnaae en mere rolig og lykkelig Alder, men det gaaer nu saaledes med somme Mennesker. Dersom jeg nu havde havt den Tilbøielighed til at skrive Vers, som jeg forhen havde, da vilde jeg vist gjort hvad du har yttret i dit Brev; jeg vilde forsøgt at

<side nr=154>

skrive en Mindesang over ham. Men jeg har nu saa ganske tabt Lysten dertil og er desuden bleven saa kold og ufølsom eller som man siger: gjennembarket af Verden, at jeg ikke duer til at skrive nogen Slags Vers, undtagen maaskee satiriske. Det gjør rigtignok ondt, at jeg maa afslaae flere billige og rimelige Ønsker; men jeg tør virkelig ikke gjøre alt for mange Forsøg; det er slemt, naar man overvurderer sine egne Kræfter og paatager sig Ting, som man egentlig ikke er skikket til.

Men jeg har nu skrevet det hele Papir fuldt, og Posttiden er da ogsaa kommen. Jeg faaer derfor slutte og beder, at du vil hilse som sædvanlig. Vær imidlertid selv forbindtligst hilset fra din

meget forbundne

Iver A. Aasen.

Til/Maurits Aarflot!

105. *Vitskapsselskapet*, 25. 4. 1848.

Til Det kongelige norske Videnskabs-Selskab i Trondhjem.

Den ærede Directions Skrivelse af 15de Dennes er mig indløben, og de medsendte Penge til Bogtrykker Werner ere ham udbetalte, hvorfor hans Regning i qvitteret Stand herved sendes tilbage, ligesom ogsaa en Qvittering for de af mig modtagne Penge vedlægges.

Da Grammatiken nu er færdig og kommen i Boghandelen, har jeg endelig faaet Leilighed til udelukkende at arbeide paa Ordbogen. Uagtet mange Forarbeider allerede ere gjorte, vil der dog endnu hengaae nogen Tid, førend dette Værk bliver færdigt til Trykning, da et saadant Arbeide kræver mere Tid, end man skulde formode. Jeg har saavidt som muligt søgt at benytte den Leilighed, som man her paa Stedet kan have til at blive bekendt med de forskjellige beslægtede Sprog, da en saadan Kundskab forekom mig at være nødvendig ved Behandlingen af et Dialektsprog, hvori man dels finder samme Ord i forskjellige Former, og dels finder samme Form ved forskjellige Ord. I denne Henseende har især Hr. Candidat Unger ydet mig megen Hjælp saavel ved at lade mig benytte hans betydelige Samling af Sprogværker som ved at underrette mig om de Iagttagelser, som han selv har anstillet. Disse Forberedelser til den endelige Bearbejdelse have saaledes hidtil optaget Tiden, saa at endnu ikke noget af Ordbogen er færdigt til Trykning; og det ansees heller ikke raadeligt at lade Trykningen begynde, førend ialfald den største Deel af Manuskriptet er færdig. Jeg antager saaledes, at der først henimod Høsten kan gjøres nogen Foranstaltning til Ordbogens Trykning, og jeg vil altsaa senere have Leilighed til at underrette den ærede Direction om denne Sag.

Christiania den 25de April 1848.

I. Aasen.

<side nr=155>

106. *Vitskapsselskapet*, 25. 4. 1848.

Den ærede D. Skrivelse til mig af 15 d. med indlagte 100 d er af mig modtaget &c.

107. *Maurits R. Aarflot, 19. 5. 1848.*

Kjære Ven.

Da det let kunde gaae som sædvanligt med min Brevskrivning, nemlig at den vilde blive udsat fra den ene Tid til den anden, uden at der blev noget af, saa maa jeg da herved gjøre Alvor af det, og saaledes først og fremst erkjende, at jeg har modtaget dit Brev af 30te f. M. hvorfor jeg oprigtigst takker. Vel kunde du nu vente, at jeg under Opholdet i Hovedstaden maatte være flittig i at skrive dig til og underrette dig om et og andet af de mange Ting, som her ere at see og høre; jeg har ogsaa forhen tænkt meget derpaa, men naar det kommer til Undførelsen, bliver der dog ikke saa meget at, som man skulde vente. Mine langvarige Arbeider give mig kun liden Tid tilovers, og som en Følge deraf lever jeg meget stille og tager næsten ingen Deel i de Sager, som man her har for sig. Da jeg endelig efter megen Møie fik min Grammatik færdig, maatte jeg tage fat paa det større dermed forbundne Arbeide, nemlig Ordbogen; men uagtet saa mange Forberedelser dertil ere gjorte i de foregaaende Aar, vare her dog endnu mange Forarbeider at gjøre, og jeg er saaledes endnu ikke kommen videre, end at jeg paa en Maade er færdig med Forberedelsen, saa at jeg nu i disse Dage begynder paa den endelige Reenskrivning. Ordbogens Trykning vil saaledes neppe kunne begynde før henimod Slutningen af Aaret.

Hvad nu Grammatiken angaaer, da har du nu baade seet Bogen selv og tillige en Anmeldelse af samme i Morgenbladet (hvem der havde skrevet denne Anmeldelse, er mig ikke bekjendt; man har gjættet paa Prof. Munch, men dette er af visse Grunde mindre sandsynligt). Jeg kunde imidlertid ikke lide denne Anmeldelse, baade fordi den lider for meget af denne gamle Syge, at man altid skal tåle mere om Personen end om Arbeidet, og tillige derfor, at der var for meget paasmurt; en overdreven Ros kan aldrig holde Stik i Længden, og om end et Arbeide er bedre end man havde ventet, er det dog ikke afgjort at det derfor skal være et Mesterstykke. Vi ville først høre, hvad Folket siger, om nemlig det som staaer i Bogen, er sandt og ret,

og dernæst ville vi see en upartisk Bedømmelse af Arbeidets enkelte Dele, saavel som af Planen og Udførelsen i det Hele. Maaskee kan man snart vente en saadan grundigere Anmeldelse, da der har været Tale om, at Prof. Munch vilde indføre en Anmeldelse i næste Hefte af Langes Tidsskrift. - Det mangler ellers ikke, at jeg fra flere Kanter har faaet Ros for Arbeidet; især har Prof. R. Keyser yttret sig meget fordeelagtig om samme; men jeg lever nu i den Tro, at dette kommer deraf, at Arbeidet syntes at være bedre, end

<side nr=156>

man havde ventet; og man havde formodentlig ikke ventet sig meget af dette Arbeide.

Afsætningen af Gramatiken har hidtil gaaet bedre end man skulde vente; her i Byen er til denne Tid solgt omtrent 50 Expl. hvilket Boghandlerne ansee som et meget uventet Held, da de nemlig have havt samme Tanke som jeg, at der kunde sælges omtrent en 20 Expl. i det første Aar og neppe mere. Jeg var i Begyndelsen betænkt paa at sælge Oplaget paa een Gang, men jeg stødte paa den meget væsentlige Hindring, at Boghandlerne i k k e v i l d e h a v e Oplaget; man gjorde mig i al Høflighed opmærksom paa, at man ikke kunde byde mig saa meget derfor, at jeg kunde være tjent med at modtage samme. Jeg overdrog saaledes Forhandlingen til Feilberg og Landmark, som derfor skulle nyde de sædvanlige Procenter; og jeg troer, at dette ikke vil gaae saa galt endda. - I Anledning af din Anmodning om at faae endeel Exemplarer, har jeg talt med Boghandlerne og spurgt om de havde sendt eller vilde sende dig noget; derpaa have de svaret, at de allerede have temmelig mange Kommissionærer, at der paa et saa isoleret Sted ikke kan ventes Afsætning af mere end nogle faa Expl. og at disse faa kunde ligesaa godt kjøbes i nærmeste By, nemlig Aalesund, hvorhen endeel Expl. allerede ere sendte. Vistnok kunne Boghandlerne have nogen Grund, da man veed, at mangfoldige yttre Lyst til at see og læse en ny Bog, men naar de skulle til at kjøbe den, saa bliver der intet videre af; men imidlertid beroer denne

Sag ligesaa meget paa mig som paa Boghandlerne, da disse for det Første kun have faaet 200 Expl. til Forhandling (de øvrige ere endnu ikke indhæftede). Jeg skulde saaledes have Lyst til selv at sende dig de omtalte Expl. naar jeg bare kunde komme til at gjøre Alvor af Sagen eller naar det bare "kom til sig" (som man siger derhjemme); du veed, at jeg lider noget af denne Feil, som man i Søndmør kalder "Omakeløyse".

Om den anden Sag, som dit Brev omhandler, nemlig Gravmindet, var jeg allerede forhen underrettet af Sjur Halkjelsvig, og vi havde allerede raadslaaet med hverandre for at udfinde noget passende i denne Anledning. Først havde vi tænkt at anbringe det Vers, som du havde givet Forslag til; dog havde vi megen Studering over, om dette ikke kunde blive lidt kortere, hvilket dog ikke vilde lykkes os. Da imidlertid Pladen er noget liden og har blot een Side til at skrive paa, syntes det bedst at opgive Versformen og simpelthen sætte nogle Ord om Anledningen eller hvorfor Mindet er sat. Her i Staden findes rigtignok mange Gravminder, men de fleste ere satte af Familien og indeholde derfor kun nogle Afskedsord, saasom "Vi sees igjen", eller noget lignende; - kun nogle faae ere satte som Hædersminder af en vis Korporation og disse have ogsaa meget faa Ord, saasom "Erkjendelse af hans Borgerværd satte ham dette Minde" eller en Benævnelse af Korporationen som satte Mindet uden noget videre. Mig syntes det rigtigst at sætte noget lignende og at

<side nr=157>

gjøre det i saa faa og simple Ord som muligt. Jeg har saaledes foreslaaet følgende Inskription: " (1) Lensmand (2) R a s m u s A a r f l o t (3) fød 17de Januar 1792, død 19de Januar 1845. - (4) Erkjendelse (5) af hans hæderlige Virksomhed (6) har sat ham dette Minde". (Tallene betegne Linierne, Navnet sættes med meget større Bogstaver end det øvrige). Sjur Halkjelsvig har yttret sig tilfreds hermed, og saaledes kommer det formodentlig til at blive antaget. Vel er jeg ikke ganske fornøiet dermed, da det forekommer mig, at Forholdet imellem "Erkjendelse" og "Virksomhed" ikke er klart og tydeligt nok; men jeg har dog hidtil ikke kunnet hitte paa noget bedre.

Om Byens Nyheder behøver jeg ikke at skrive noget, da Nyhederne her blive strax udbredte over det hele Land ved Aviserne, saa at alle Folk vide hvorledes det gaaer til her i Byen. Man har nu ogsaa faaet en tredie stor Avis "Kristiania-Posten", hvis Redaktion endnu ikke er rigtig bekjendt; man gjætter kun paa Ludv. Daa, Kapt. Vibe og nogle andre. Der snakkes om, at dens Plan skal være at virke imod den Stabellske Opposition eller at opponere paa en anden Maade end Morgenbladet og Rigtidenden. Hvis Hensigten ellers er at fortrænge Morgenbladet, da vil man vistnok have et meget vanskeligt Arbeide, og det kommer an paa, om man ikke snart nødes til at holde op af Mangel paa de fornødne Abonnenter.

Den 17de Mai er gaaet ganske fredelig forbi, og der blev ikke noget af alle de Opløb, hvorom saa mange Skrøner vare i Omløb. Her i Byen gaaer nu altid saa mange Skrøner omkring; der taltes saaledes om Demonstrationer paa de mest modsatte Kanter, saasom mod Stabell, mod Studentersamfundet, mod de tyske Haandværksmestere, mod Ytteborg o. s. v. Hvis noget saadant virkelig var paatænkt, blev samme idetmindste vanskeliggjort derved, at der om Aftenen indtraf en styrtende Skylregn med Torden og Lynild, saa at det baade lyste og dundrede, uden at nogen Menneskehaand var med i Spillet.

Idet jeg nu for Rummets Skyld maa afbryde beder jeg at hilse som sædvanligt. Vær imidlertid selv hjertelig hilset.

Kristiania den 19de Mai 1848.

I. Aasen.

E. Skr. En af de Aarsager, hvorfor jeg saa sjelden skriver Breve, er, at det altid gaaer saa bedrøvelig seent med mig, naar jeg skal skrive, saa at Brevet sædvanlig kun er halvfærdigt, naar Posttiden slaaer. Ogsaa dette Brev skulde sendes med en foregaaende Post, men kommer først til at gaae idag, og er langt fra ikke endda saa ordentligt, som det skulde være. Da der nu er en liden Tid tilovers, maa jeg hilse fra vor gode Ven og Vaabenbroder Bernt Aakre. Hans Plan om at reise til Søndmør i Vinter gik overstyr, da han begyndte at faae lidt Praxis her i Byen og saaledes haabede at fortjene sig lidt indtil Videre. Nu er det hans Tanke at reise hjem, naar det lider frem

<side nr=158>

paa Sommeren; forresten har denne vor gode Ven saa forskjellige Planer, at det er vanskeligt at vide hvilken Plan han holder længst ved. Vi besøge ellers hverandre meget flittig for at opfriske de gamle søndmørske Minder, og undertiden kommer da en eller anden af de herværende Søndmøringer til for at hjælpe os. Disse Søndmøringer ere: Brødrene Ludvig og Hendrik Daae, Andersen (fra Aalesund), Lars P. Barstad, og Jørgen Udvig (som nu er reist til Kjøbenhavn, da han ikke havde Fred eller Ro paa sig, før han maatte ud og hjælpe de Danske). Forøvrigt holder jeg mig stille ved mit Arbeide og tager ingen Deel i de saakaldte "Folkemøder" hvoraf der gaaer saa mange store Ord. Det er et betydeligt Savn for mig, at Kandidat Unger nu er reist til Stokholm og forbliver der den hele Sommer (for at gennemgaae gamle Haandskrifter); denne Mand var nemlig den som jeg jævnligst og mest ugeneret kunde raadføre mig med i Sprogarbeidet; i den seneste Tid besøgte vi hinanden næsten daglig. - Men ogsaa Efterskriften maa sluttes. - Da den Familie, som jeg logerede hos i Vinter, maatte flytte fra Gaarden, kom ogsaa jeg til at flytte og har siden boet i Maler Hesselbergs Gaard, Øvre Slotsgade, No. 5, hvilket altsaa nu er den Adresse, hvorunder jeg skal træffes. Jeg kommer formodentlig til at blive rolig paa Stedet denne Sommer.

[I margen:] Mit søndmørske Herbarium er nu ogsaa kommet hid til Byen. Jeg havde nu i flere Aar ikke tænkt mere paa denne Ting[,] men Prof. Blytt havde dog vidst om det og tænkt paa det ligevel. Han kom til mig med Bøn og Beden om at jeg maatte skaffe det hid, og jeg maatte da til at skrive til Trondhjem efter det. - Prof. Blytt har nu faaet det og har yttret sig meget fordeelagtigt om dets Indretning; men dette er mig nu saa temmelig ligegyldigt, da jeg ikke har Tid til at studere paa sligt.

Utanpa: S. T./Hr. Maurits Aarflot/a/Egsæt/Voldens Postaabnerie i Søndmør.
Betalt.

108. Magnus Brostrup Landstad, 22.7.1848.

S. T. Hr. Pastor Landstad.

Da jeg har faaet Leilighed til at gennemsee den Samling af de tellemarkiske

Folkeviser, som Hr Rigsarchivar Lange har modtaget fra Dem, har jeg benyttet denne Leilighed til at optegne Et og Andet, som jeg kunde have at anmærke, især ved Skrivemaaden. Disse Anmærkninger kunne vel ikke være Dem til nogen Hjælp, efterat De nu har lagt den sidste Haand paa Værket; men da jeg imidlertid antager, at det vilde interessere Dem at høre en Andens Meninger om Sagen, saa giver jeg mig den Frihed at tilstille Dem bemeldte Antegnelser til mulig Benyttelse.

Den forandrede Skrivemaade, som her er antagen, har gode Grunde for sig, og er i enkelte Henseender til megen Fordeel. Den Plan, som de Fleste forhen have fulgt ved at skrive i Folkesproget, var tildeels forkastelig, da man

<side nr=159>

deels har viist en altfor ængstlig Omhyggelighed for at betegne Udtalen, og deels har læmpet sig altfor meget efter det nyere Skriftsprog, især i Brugen af Vokalerne. En Forandring, hvorved en større Lighed med det gamle Sprog kan opnaaes, uden at gaae Folkesprogets Egenheder alt for nær, er derfor meget at anbefale; derimod kunde det synes tvivlsomt, om man bør foretage saadanne Forandringer, hvorved de mere almindelige Egenheder ved vort Folkesprog komme til at blive ukjendelige. Jeg har altid havt megen Betænkelighed ved at gaae ind paa saadanne større Forandringer, og mine Grunde hertil have i det Væsentlige været følgende.

Der ere visse Forholde, hvori deels alle og deels de fleste norske Dialekter afvige fra det gamle Norske og endnu mere fra det Islandske, medens de tillige have en temmelig stor indbyrdes Overeensstemmelse i denne Afvigelse. Disse Afvigelser maa da ansees som en Eiendommelighed ved det Norske, og en saadan Eiendommelighed maa da respekteres og behandles med Varsomhed. Det nyere Sprog synes derfor at burde behandles som noget Selvstændigt, saaledes at man ikke binder sig til noget andet, uden forsaavidt man altid maa have det Gamle for Øie og forklare de nyere Former ved Hjælp af de gamle. Den norske Egenhed vil altid gjøre sig gjældende i Talesproget, saa at gjenoptagne forældede Former kun ville findes paa Papiret, uden at man

har noget Tilsvarende i Virkeligheden. De interessante Egenheder ved Dialekterne blive herved skjulte for Sprogforskeren, saa at han ved enhver gammel Form maa spørge, om denne Form virkelig bruges eller om den kun er antagen af Nedskriveren. En vidt dreven Afvigelse fra det virkelig Forhaandenværende giver ogsaa megen Anledning til Vilkaarlighed, idet man ofte kommer til at opstille en restitueret Form uden Vished og kun efter Gisning, og det hænder da ofte, at man siden, naar det er for seent, faaer Oplysning om, at der gaves en anden og mere rigtig Form. Oprettelsen af de fulde Former er isar ubeleilig i Vers, hvor den saa ofte støder imod Rimet og Metret, som her sædvanlig er beregnet paa den almindelige Udtale. Desuden bliver en streng Gjennemførelse af denne Restitution meget vanskelig derved, at den virkelig givne Form altid vil trænge sig frem, og ofte ubemærket slipper ind, hvilket altsaa giver Anledning til en stor Deel Inkonsekvens.

Dette var nu de Tanker, som jeg har havt om Sagen i Almindelighed. Men hvad nu den nærværende Bearbejdelse af Viserne angaaer, da veed jeg ikke, hvorvidt de anførte Grunde kunde anvendes imod denne. Jeg synes virkelig, at den her antagne Plan er i det Hele meget god; og naar jeg desuagtet maa sige, at jeg i nogle Tilfælde ikke vilde have gaaet saa vidt, som her er skeet, da kan dette maaskee grunde sig paa en overdreven Ængstlighed for at gaae udenfor det virkelig Givne. Det maa jo indrømmes, at man netop ved disse Viser havde en meget bekvem Leilighed til at fremstille vort Folkesprog i den fuldkomneste Form, som det nu for Tiden kan faae, og denne Leilighed burde

<side nr=160>

man da benytte. Værket udgives jo ikke som en Dialektprøve, og er i Grunden ikke heller skikkaet dertil, da disse Viser indeholde mange Ord og Udtryk, som ikke bruges i Dagligtalen nu om stunder. Dialekten selv indeholder, uagtet dens mange Fortrin, ogsaa nogle forvanskede Former, og at beholde disse i dette Skrift vilde heller ikke være smukt; desuden er der jo altid Leilighed til at angive de afvigende Udtaleformer i Anmærkningerne. Paa Grund heraf tør jeg ikke gjøre saa mange Modbemærkninger, saa meget mere, som jeg

af egen Erfaring veed, hvor uvelkomne saadanne Modbemærkninger ere, efterat man engang har lagt en bestemt Plan og efter denne Plan fuldført et langvarigt og vanskeligt Arbejde, som ikke uden stor Møie kunde gøres om igjen.

Skjønt jeg saaledes vel har noget imod endeel af de optagne grammatiske Former, saasom Endelsen in (i femin. og i neutr.pl. for Ex. dronningin, trollin), vil jeg dog ikke tale videre om saa store Forandringer som at udslette dette n (hvilket rigtignok alle norske Dialekter ere enige om), men kun gjøre opmærksom paa, at der findes enkelte Inkonsekvenser; saaledes i det angivne Tilfælde, dronningi (No. 1, v. 61), steiki (4, 11), sváli, liti (2, 6); vivi (pl), bánni. Jeg vil saaledes i det Følgende kun tale om saadanne Tilfælde, hvori en Forandring enten synes nødvendig af Hensyn til Konsekvensen, eller ogsaa synes ønskelig af andre Grunde, medens den tillige kunde foretages uden nogen stor Uleilighed.

Angaaende Vokalforholdet har jeg anmærket følgende. I Brugen af de simplere og mere lukte Vokaler istedetfor de bredere Vokaler, som man forhen til Efterligning af Skriftsproget har brugt, - vilde jeg tildeels have gaaet videre end her er skeet. Saaledes vilde jeg have skrevet o istedetfor á i følgende Ord: nát (Nott), tánn, hárra, násle, skálv, vánd, vágga, sáx, svál, slák, mákad, táku, ásp, kás, bláti, fláti. Derimod vilde jeg skrevet á (aa) for o i: hot, duragotti; men ó (lukt o) i de Ord: ván og b á n n i (Ordet Von udtales overalt med lukk o, og man har deraf ogsaa Verbet: vøne, el. vønne, hvilket nødvendig forudsætter o). Ligeledes vilde jeg have skrevet e og ikke æ i de Ord: ræven, næve, nævahogg. Ligesaa u for o i de Ord: skom, brom, somlug (Jeg skriver ogsaa: um, og sume). Endvidere: y for ø, - i mørk, sørgir, børtung, støng, gømrin; - og: o for ø i de Ord: høg, ønno (16, 4), vøndum, ørs, ødrum. Det ø som er Omlyd af a, findes kun gennemført i det Islandske; i de norske Skrifter findes derimod ligesaa ofte o, og i vore Dialekter falder det altid sammen med det aabne o. Istedetfor á burde maaskee bruges a i de Ord vände og gárd; dog synes Rimet her undertiden at kræve á.- Accenterne synes undertiden at staa paa urette Sted, saaledes i: síta, ihél, spýr (spørger), súd. Ved Konsonantforholdet kunde følgende anmærkes. Fordoblingen af Kons. i de korttonede Eenstavelsesord er ikke allesteds gennemført, saaledes findes: at (for atter), vat, rat, nát,

fæk, sok, slep, tap' (foran i), alstöt. Derimod findes: setta, sett' eg, og sette

<side nr=161>

(16, 8), valnotti, tillje og villje, - hvor der heller skulde være enkelt Konsonant.

- Mod Brugen af gi og ki (for gje og kje) kan nu ikke stort indvendes, da den staar i en saa udstrakt Forbindelse med den antagne Plan, at en Forandring ikke let kan paatænkes; den er dog til nogen Uleilighed i de Tilfælde, hvor Metret fordrer, at den sidste Vokal opsluges, f.Ex. veit ikj' eg; eg saag ikj' ein o.s.v. Paa nogle Steder synes j indkommet ved en Feiltagelse, nemlig hoggje (infin.), og springje; derimod glemt i: steike, og henge. Paa et Sted eller flere staaer hokkin, som let kunde forlede til Udtalen: hokkjen. De Ord sjótt og sjotsleg, bør skrives skjótt og skjótsleg.

I et Par Ord burde kj forandres til tj, nemlig: skjønna (for stjørna) og køru (tjørnu).

Angaaende de øvrige Konsonanter anmærkes. 1) r i de Ord: deir, dér, mér kunde have adskilligt mod sig; dog tør jeg ikke paastaae, at det skulde udslettes i det første Ord. De to sidste synes at udgaae fra Formen mid og did, som findes i endeel gamle Dokumenter og endnu bruges i et Par Dialekter. Istedetfor deir findes her dei paa adskillige Steder, især i Visen No. 18. - 2) d er glemt i et Par Ord (brau, á glóe), derimod er det indført i nogle Ord, hvor dets Plads er tvivlsom, nemlig: fádin, grádi (2, 24), kleide (10, 27). - 3) rd findes paa et Par Steder inkonsekvent: haraste jordi (1, 59), hare Hals (No 26) og harde Hals (27). Dette rd har ellers meget baade imot sig og for sig, som her vilde blive for vidtløftig at omhandle; jeg vil kun bemærke, at naar Grundene for r d findes overveiende, da synes der ogsaa at være Grund nok til at optage r n for nn i saadanne Ord som bánn, honn, jønn, stjønna. 4) ll findes istedetfor ld i de Ord: ell, kvell, sill, ellá. Her vilde jeg raade til at optage ld, da denne Afvigelse fra Udtalen dog er en af de allermindst betydelige. 5) Istedetfor f vilde jeg have skrevet v i Navnene Alf og Fregdegæfar (ligesaa i: af). 6) Brugen af th (som i

t[h] jov og thræll) synes ikke nu at kunne anbefales; Formerne "thes" og "thvi", som findes i Stevene, udtales formodentlig: dess og di (eller maaskee dvi?), og dette stemmer jo nøie overeens med det nuværende Forhold imellem d og t (for þ). - 7) hn for kn (i Tell. n) kan vel bifaldes, som i hnjostr og hnokune (Glemst ved: niv, og njo 3, 6); derimod synes der ikke at være Grund til at bruge hl og hr (hlæ, hrime).

Angaaende de grammatiske Former kan jeg ikke have stort at bemærke, da en Forandring i disse vilde, som før er anført, blive altfor besværlig. Jeg seer at Fleertal af klæde og stykki er skrevet: klædir og stykkir (etsteds: stykkjur, neml. No. 10, v. 22). Ere disse Ord virkelig uregelmæssige i denne Dialekt? Det samme er nemlig Tilfældet i Trondhjems Stift og Nordlandene, hvor disse to Neutrer i Fleertallet deklineres ligesom de svage Femininer. Fleertallet "menn" vilde jeg hellere skrive: menner; i det nuværende Sprog gaaer dette Ord ligedan som de øvrige, der have Halvlyd i Fleertal; altsaa:

<side=162>

Menn'er, Menn'ur, Menn'ar, Menn'e (ligt Føter, Bøker o.s.v.) Former som "taumæn" burde maaskee restitueres til tauman (efter min Skrivemaade hedder det: Taumanne og Taumann). Adjektivernes Form paa -an findes her ofte udenfor Akkusativ; ligesaa findes Dativformen paa -o stundom hvor Sammenhængen ikke udkræver Dativ; dette har vel sin Grund deri, at disse Former nu ere forældede, saa at de som synge Viserne, kun bruge disse Former paa Slump uden at vide hvor de passe eller ikke.

Ved enkelte Ords Skrivemaade vil jeg i Korthed bemærke følgende: Ordet gama burde restitueres til gaman. klein hedder formod. klén? beygsl synes at burde skrives: begsl. Istedetfor brjá vilde jeg have skrevet brá. Ligeledes ingin, inki og ikki (el. -gje, -kje) istedetfor eingin, einki, ekki, der synes at være en for stærk Efterligning af det Gamle. - I nogle Ord er formodentlig en Skrivfeil indløben, nemlig: spender (No. 10,57), bröndin (12, 18), falde (27), tro (adj.), Dalebo, sjunge, sjungin, ventist (for vendist), rød (raud), tönnur, tredive (eller hedder det ikke: tretti?) - Paa nogle Steder troer

jeg, at en Stavelse burde i Medhold af Udtalen udslettes for Versemaalets Skyld; saaledes: ger'an (for gerer han), eg heve leitt ett' an Hølg kvass (for: eg hev leita etter han).

Hvad jeg forøvrigt havde at anmærke ved enkelte Ord og Udtryk skal her anføres efter Visernes Orden. No. 1. Navnet Fregdegævar forekommer ogsaa mig at være meget dunkelt. Adj. fregd, maa vistnok betyde det samme som fræg, dvs. berømt (egentl. omspurgt, af frega, el. fraaga); Subst. Fregd maa betyde Berømmelse (Isl. frægd); derimod er dette Gævar noget vanskeligt; maaskee lykkelig (Jf. Gjæva, Lykke) altsaa: den rom har Held til at vinde Berømmelse? eller Gjevar: som bringer Berømmelse? Da Betydningen er saa tvivlsom, burde Navnet kun skrives slethen efter Udtalen. - dagr, i Omkvædet, burde maaskee skrives dagin (for Velklangens Skyld) og forklares: Frist, Opsættelse. - 6. Vers: med du vil. Dette mæ staaer vistnok istedetfor medan, eller ogsaa med di (I Forkl. staaer med þeim). 14. Vers. og taka ut vene møy. Her vilde Konstruktionen blive rettere ved at sætte møyi (el. møyin). 16. V. Istedetfor bluge burde sættes: blaude. 17. møy, bedre: møyi(n). 24. fnystr, er en usædvanlig Form, da f n ikke ellers bruges i Norsk. Maaskee: frýst (frøyst bruges mange Steder, i Betydn. forfrossen). Ordet fadin skulde maaskee hedde: faaen som bruges i Betydn. bleg, udtæret, forandret i Ansigtsformen. 37. thjodvelde, for tivelles, synes mig for dristigt; man burde her neppe gaae videre end i det høieste til: tydvelde. - 45. fregdeginni er atter et reent uforstaaeligt Ord. Gives der ingen Variation, hvorved det kunde undgaaes i Texten? - No. 2. - 5 Vers dá vart han varin bjartan ellin. Er her ikke en Feilskrivning? - 24 V. full af grádi. Kunde maaskee ogsaa hedde grái og

<side nr=163>

betyde Had, Bitterhed (Jf. Isl. grár, onskabsfuld). 30. hátt. Hedder formodentlig: hágt, og denne Form er i Grunden ikke urigtig.

- No. 4. 11. Vers: Thjassi, for Sjesse, synes at være for dristigt.

- No. 6. 14. V. grime (i best. Form), bedre grima (n). - 15. gjurdin,

mon ikke gjurda (n). - 32 V. og lat'ki, bedre: og lat dei'ki. 34. møy, bedre: møyar. -37. røyrrer han sine róme. Istedetfor denne Sætning, hvis Betydning er yderst tvivlsom, vilde jeg heller sætte Varianter: rør (el. rydr) han sine rome, - med Forklaring: rydder han sit Rum. Vel synes Dativformen (sine rome) at være i Veien, men man seer jo paa mange Steder at Sangerne ikke have regnet det saa nøie med denne Form; desuden kunde det jo forstaaes: i sino rómi, og da var jo Dativet begrundet. - 50. anten høgaste mann. Ordet mann burde udgaae for Metrets Skyld. - 52. Da det her forekommende Navn (Ásgárd) er af megen Interesse, og dets Betydning efter mine Tanker ikke er saa ganske sikker, burde man ialfald i en Anmærkn. anføre dets Form i Udtalen saa nøiagtig som muligt.

No. 8. I Omkvæd: ded var fulla meg. Istedetfor dette meg, der hos os synes at være noget nyt og fremmedt, burde vistnok sættes: eg. - 5 Vers. vieren vilde i restitueret Form hedde: vidjeren. 14. V. Istedetfor skjálfa burde sættes skjelve. - skjálfa er nemlig en islandsk Form; det Ny-Islandske har en saadan besynderlig Kjærlighed til accentuerede Vokaler foran lf, lg, lk, og flere; i de norske Dialekter seer man sjelden noget Spor hertil. - 20 V. gullit rátt, formod. raudt.

No. 9. 54 V. brurin, fuldt restitueret: brudrin (hvilket jeg ellers ikke nærmere vil anbefale). 72 V. brjá, maaskee bedre brá (Isl. bregda, imp. brá). 78. heilen stank pá vegg. Dette stank er en uskikkelig Form; burde det ikke hedde: stökk?- 82, 6. hrutfillen, for ruvillen (el. rú-fillen?) forekommer mig noget for dristigt; imidlertid maa jeg beklage, at jeg ikke veed at give nogen nærmere Oplysning om dette Ord.

No. 15. 1 V. sá fridr ferd. Her vilde: sá frid ei ferd - synes at klinge bedre. 2. V. dep, er et ubekjendt Ord. Varianten nýt vilde maaskee være bedre i Texten; dog skulde man rigtignok ønske et Ord, som skarpere betegnede det Uheldvarslende ved denne Mands Fremtræden. 14. For Bitterbrands burde maaskee staae Birtings (eller Byrtings, da det er en Egenhed ved vort Folkesprog, at det ikke lider i foran r, men kun y). - gerast, i Omkvædet, skulde hedde: gerist.

No. 18. Formen aurum gjenkjendes ogsaa i andre Dialekter: auro (Helgeland), auraa (Søndmør), den fuldkomneste norske Form har nok været odro

(Isl. ödru).

- No. 19. dei trjá gullskór. Her vilde jeg enten skrevet: tród eller treda.

<side nr=164>

No. 21. 4 V. han lá seg. Maaskee Skrivfeil for la' (lagde). 10. bunni, bedre grunni. 14 V. høyrer, tydeligere: dei høyrer. 17 V. Ordet utexti forekommer ogsaa mig meget dunkelt. Maaskee, som nedenfor anført: ut-teksti (Udtagelsen) er det rimeligste. - Omkvædene synes mig saavel ved denne som ved nogle andre Viser, at være til Besvær, naar Visen skal synges, og det synes derfor bedst kun at anføre dem een Gang, nemlig der hvor de første Gang indtræffe.

No. 22. 2 V. Dalebos hús, bedre Dalebuens hús.

No. 25. - 20 Vers. ded tikist kon veslastr vera; rettere: veslaste.

- Stevene (skulde maaskee været numererede).

Side 185. blauge, bedre blaude. S. 190. hjáfeti. Dette Ord skulde vistnok skrives med l, da det i andre Dialekter hedder: Lifot, Ljaafot, Ljofot, og (i Hardanger) blot Ljo. Oprindelsen til den første Deel af Ordet er ellers tvivlsom. - S. 193. At der her staar gedast, og etsteds forhen gedi, er vel en Skrivfeil (for gledast). Eller gives der virkelig et gjeast? S. 196. stjupmor, findes nu saavidt vides ikke i nogen Dialekt; derimod Styvmor, Stykmor, Stjukmor o. fl. Formen stjúgmoder findes virkelig ogsaa i gammelnorske Haandskrifter.

Idet jeg herved slutter disse Bemærkninger, som rigtignok ikke kunne være Dem til nogen synderlig ny Oplysning, maa jeg bede om Undskyldning for den Frihed, hvormed jeg har udtalt mig angaaende et Arbeide, som ellers er saa megen Ros og Ære værdt. Man vil være Dem megen Tak skyldig for den store Flid og Omhyggelighed, som De har anvendt paa dette Arbeide, hvilket i høi Grad maa interessere Enhver, som har opvakt Sands for det

norske Tungemaal og den norske Folkedigtning.

Kristiania den 22. Juli 1848

I. Aasen.

Utanpå: S. T./Hr Pastor M.B. Landstad /a/ Sillejords Præstegsard / Tellemarken
Betalt.

109. Maurits R. Aarflot, 6. 8.1848.

Kristiania den 6te August 1848

Da Sjur Halkjelsvig nu agter at begive sig paa Hjemveien, eftersom hans Helbred ikke vil forbedre sig saa meget, at han kan være i Thinget, saa er der en særdeles god Leilighed for mig at sende en Hilsen med ham; men denne Leilighed kommer dog lidt uventet, da han allerede idag vil begynde Reisen, og jeg blev først igaaraftes vidende om, at det var saa nærkommet; jeg faaer derfor skynde mig mere end jeg havde tænkt. Nyheder har jeg rigtignok ikke mange at skrive om; de store offentlige Nyheder faaer du naturligviis med Aviserne, og de mindre offentlige Nyheder veed jeg ikke

<side nr=165>

saa ret meget af, da jeg for det meste lever rolig og adskilt fra de store Sammenkomster i Byen; desuden vil du nu kunne høre adskilligt saadant af Sjur Halkjelsvig, dersom han kommer snart og vel hjem, hvilket man maa ønske og haabe.

Som sædvanlig kommer jeg til at skrive mest om mig selv. Jeg har nu stadigt Arbeide med min Ordbog, og dette Arbeide vil vare længe. Du havde maas[kee] ventet den Efterretning, at denne Bog nu maatte være under Pressen; men det er [saa] langt derfra, at der endnu vil hengaae mange Maaneder, førend det kommer sa[a vidt.] Vinteren og Vaaren gik hen med Forberedelser og Forarbeider, saa at den egentlig[e] Reenskrivning først begyndte i Slutningen af Mai Maaned. For nogle Dage side[n] begyndte jeg paa Bogstaven D, og havde saaledes i to Maaneder ikke vundet læng[ere] end over de to første Bogstaver, som efter nøiagtige Overslag udgjøre omtrent e[n] Niendedeel af Ordbogen (Til Dato har jeg færdigt omtr.1/8). Heraf kan du slutte

at der endnu vil gaae Aar og Dag hen, før man bliver færdig. Ogsaa Trykningen vil kræve megen Tid, og jeg vilde ikke gjerne, at den skulde begynde førend omtrent de to Trediedele af Manuskriptet vare færdige; jeg antager, at Bogen vil udgjøre mellem 40 og 50 Ark trykte; og der vil da ogsaa blive en skrækkelig Pine med Korrekturen. Det vil saaledes vare længe før jeg kan faae tænke paa noget nyt Foretagende. I forrige Aar var det min Tanke, at jeg i denne Sommer skulde gjøre en Reise til Søndmør og Trondhjem, deels for at besøge gamle Bekjendte, deels for at samle Sagn, Æventyr og gamle Viser, men aller mest for at gjøre Anstalter til at faae et stadigt Opholdssted og idet mindste faae mit Tøi samlet paa eet Sted og saaledes faae nogen Orden i mine Sager. Men altsammen dette gaaer forbi, da mit Arbeide bliver saa stort og kræver saa lang Tid. Jeg faaer altsaa endnu en Vinter trøste mig med det gamle, desværre feilslaaede Haab, at alt dette faaer skee næste Aar.

Mine Adspredelser imellem det aandsanstrengende Arbeide ere, at jeg et Par Gange om Dagen spadserer udenfor Byen, og at jeg en og anden Gang staaer en halv Time i Storthingets Gallerie for at høre paa Debatterne. Det er en Fordeel ved denne By, at den nærmeste Omegn er saa vakker og har saa mange storartede Anlæg, der især i Sommertiden skride daglig fremad, saa at der altid er en Smule Nyt at see. Det vakreste Partie er nu paa Vestsiden af Byen, hvor Udsigten er mest fri, og hvor de fleste nye Anlæg have Sted. Der har man nu den store Slotsbygning med tilliggende Parker, Spadsergange og nys anlagte Lystskove af allehaande smukke Træarter, som i Blomstringstiden give et særdeles nydeligt Syn; dernæst de nye Universitetsbygninger og den store Løkke i Nærheden, som nu indrettes til en Lystlund med Træplantninger og Blomsterkvarterer i en meget stor Stil. Paa Østsiden af Byen er det især Tøien (den botaniske Have), som tiltrækker sig Opmærksomhed; men det er noget for langt at gaae did, naar man boer i den vestre Deel af

<side nr=166>

Byen. Egentlige Aandsnydelser er her nu i Sommertiden ikke nogen Rigdom

af; især medens Theatret er lukket. Disse Koncerter paa Klingenberg og disse daglige Kunstforestillinger af Schönström - er noget som jeg ikke bryer mig stort om, og som jeg derfor ikke har besøgt. Derimod har jeg meget ofte været i Thinget, skjønt som før anført, kun kort Tid hver Gang. Der er Adgangen fri, og der er virkelig meget godt at høre, naar man kun havde god Tid dertil. Dette Thing har virkelig havt mange udmærkede Mænd, og det er en stor Nydelse at høre enkelte af dem. Flere af de mest bekjendte Storthingsmænd udmærke sig ved gode Talegaver og altsaa ved et flydende og behageligt Foredrag; dette er især Tilfældet med: Præsten Juul, Harris, Christensen, Lange, Reichenwald, Fougstad og Schweigaard. Den Sidstes Foredrag er især livligt, naar han faaer Modstand og kommer i Hede; han taler da baade med ord og Gebærder, saa at det kan forslaae; du skulde bare hørt ham i Striden om Lensmandsloven; da kunde det vel hænde, at han slog om sig baade i egentlig og figurlig Forstand. Blandt Bønderne er nu Fauchald en af de bedste Talere, kun taler han noget for hurtigt og lavt; Walstad, Mossige, Stamsøe og Jaabæk tale ogsaa ganske godt; dog gaaer det noget for seent med Jaabæk; Uelands Taler ere mest mærkelige ved de gode og vel anbragte Grunde, som han fremlægger, og ved den Dristighed, hvormed dette skeer; derimod gaaer hans Foredrag noget seent og famlende, ligesom hans Stemme ikke heller er den behageligste; i denne Henseende er hans Sidemand, Mossige, mere heldig. Enkelte Talere høres ellers med Fornøielse formedelst den Kvikhed og Livlighed, som de give sit Foredrag; dette er Tilfældet med saavel de førnævnte: Juul, Harris og Lange, som med: Berg, Broch, Thorne, v. d. Lippe, Holmboe og fl.[.] derimod hører man ikke med den Fornøielse paa: Falsen, Bretteville og Birch Reichenwald, da man her finder en vis Tørhed og stiv Regelmæssighed i Foredraget, uagtet dette ellers er saa grundigt og godt, som nogen kan ønske sig.

Det vilde vist interessere dig at høre mere om denne Sag; men Tiden er knap, og det gaaer ikke saa let at skrive, som at tale om disse Ting. Jeg blev inderlig glad, da jeg fik et Nys om at du skulde hid i Sommer; jeg forestillede mig strax al den Moro, vi skulde have; men jeg fik da ogsaa en lang Næse. Imidlertid kan du trøste dig med, at du har sparet en god Slump Penge; thi en saadan Reise og Ophold her i Byen vilde koste noget, som man i de

simple søndmørske Forholde vanskelig kan forestille sig. Desuden kan man af dine sidste Breve see, at du nu har gjort et bedre Arbeide end at fare omkring og besee sig. Jeg maa af al Magt ønske dig til Lykke. Du er da ogsaa virkelig et Lykkens Barn, som saaledes i den allerbekvemmeste Alder kan faae Livets høieste Ønske opfyldt. Hvad skulle de mange hundrede Embeds- og Ægteskabs-Kandidater sige, medens de gaae der i ti Aar og tyve Aar og sukke og længes, uden dog at opnaae sit Maal? Og hvad skal nu,

<side nr=167>

for Exempel, jeg sige? Den Dag igaar fyldte jeg 35 Aar; jeg vilde ikke troe det selv, men mit Aarstal er 1813, og det lader sig ikke med nogen Vold eller List forandre. Tallet 35 er betydningsfuldt som det Halve af 70, hvilket sidste jo skal være Menneskets Alder, forsaavidt ikke Krig, Cholera, Forkjølelse eller altfor stor Liderlighed indtræffer. Men uagtet jeg saaledes er over Halvveien til Alderdommen, har jeg dog endnu ingen Udsigt til at naae det Maal, som i en Tid af 15 Aar har bestandig viist sig saa tillokkende for min Indbildning; for 13 eller 14 Aar siden var jeg endog Maalet nærmere end nu; thi da vidste jeg dog, hvem jeg helst vilde have; men nu veed jeg det saamænd ikke. Det er rigtignok Skam at have levet saa længe, og dog ikke begyndt at leve; men hvad skal man gjøre? Naar man er bunden, saa er man fast, og det nytter da hverken at ville flyve eller springe.

Jeg faaer saaledes heller tale om de Ting, som ere nærmere forhaanden. Jeg vilde nu for det første ønske, at Choleraen ikke skulde komme over mig, medens jeg arbeider paa min Ordbog, da derved vistnok meget vilde være tabt; dersom jeg tør sige det selv, saa troer jeg, at dette Arbeide skal blive et godt Arbeide; og ialfald vil Ordbogen blive af langt større Værd end Grammatiken. Prof. Munch har nu skrevet en Anmeldelse af Grammatiken i et nyt Hefte af Lange's Tidsskrift, som i disse Dage forlader Pressen. I samme Hefte staaer ogsaa en Anmeldelse af "Norske Viser og Stev", som desværre ingen anden end jeg har skrevet. Det var Lange selv, som forlokkede mig til at skrive denne Anmeldelse, og der var saa kort Tid til at gjøre den færdig, at

jeg anseer den som en ganske umoden Frugt; dersom Stykket ikke allerede var trykt, vilde jeg have ganske omstøbt det og skrevet det paa en ganske anden Maade. Forøvrigt hører jeg meget fordeelagtige Domme over hvad jeg hidtil har skrevet; men jeg har foresat mig, at jeg ikke skal troe videre paa noget sligt. Man anseer mig paa en Maade som en lærd Mand og tilsteder mig Adgang til alt hvad der hører til Sprogfaget; de gammelnorske Skrifter, som i de sidste Aar ere udgivne som Programmer af Universitetet, er saaledes samtlige blevene mig tilstillede; for nogle Dage siden modtog jeg saaledes den nye Udgave af Kongespeilet, hvorom du formodentlig har læst i Aviserne.

Jeg faaer nu tænke paa at slutte, da det lider til det Klokkeslæt, da Halkjelsvig skulde give sig paa Veien. Om vore Bekjendte L. Barstad, Bernt Aakre og flere, vil han kunne fortælle dig, og jeg undlader derfor at skrive derom, saa meget mere som jeg ikke [veed] noget særdeles nyt. Idet jeg saaledes beder at hilse som sædvanlig, ønsker jeg dig op[rigtigt] al Lykke og Velgaaende i din nye Stand og forbliver

Din forbundne

I. Aasen.

E. Skr. Hallagers norske Ordsamling, som jeg laante af din Faders Bogsamling da jeg reiste fra Søndmør, er fremdeles beroende hos mig. Det er

<side nr=168>

rigtignok stygt af mig saaledes at beholde Bogen Aar efter Aar; men jeg har tænkt, at du ikke vilde synderlig savne den; og den har derimod været mig til megen Hjælp; den Bog er slet ikke saa gal for den som lægger sig efter dette Slags Kundskab, og en fuldstændigere Ordbog er endnu ikke udkommen, ihvorvel den er længe forberedet. - Jeg havde stor Lyst til at see de Sange som ere forfattede i Anledning af din Faders Død, forsaavidt som disse skulde være trykte, men jeg veed ikke hvor de skulde være at faae. Ligesaa ere der nogle faae Sange, som jeg engang har forfattet, og som jeg har hørt skulle være trykte; af disse skulde jeg ogsaa have stor Lyst til at see et Exemplar. Dette er nu vel en Nysgjerrighed hos mig, men maaskee du

dog kunde træffe en Leilighed til at sende mig dem; dersom det imidlertid skulde være besværligt eller vanskeligt, saa vil jeg ikke videre tale derom. - Jeg vilde kun ønske at det ikke var saa langt herfra til Søndmør, som det er, saa skulde vi nok have lidt mere Fornøielse; jeg skulde nok da have været med i Bryllupet og moret mig ret kosteligt. - Dersom der er saadan Regn paa Søndmør som her, da seer det vist ikke godt ud med Aarsavlen; det er mærkeligt hvor liden Varme her har været i denne Sommer. - Lars P. Barstad klager over, at hans Folk derhjemme ikke troe, at han her behøver saa mange Penge, som han dog virkelig behøver. Jeg finder dette ganske rimeligt. Lars Barstad er slet ikke den som lever ødselt; men de allernødvendigste Udgifter her ere virkelig saa store, at naar man skal fortælle det der i Ørsten, saa ville Folk troe, at det er den største Løgn, skjønt det er den største Sandhed.

Utanpå: S. T./Hr Maurits R. Aarflot/a/Egsært paa Søndmør.
Ved Godhed af/Sjur Halkjelsvig.

110. Vitskapsselskapet, 29. 9. 1848.

Til Directionen for det kgl. norske Videnskabs Selskab i Trondhjem.

Den ærede Direction har formodentlig længe ventet, at min Ordbog over det norske Folkesprog skulde være saavidt færdig, at der kunde begyndes paa Trykningen af samme; jeg havde selv ogsaa formodet, at der nu ikke skulde kræves saa lang Tid til dette Arbeide, da der nemlig forhen har været gjort saa mange Forarbeider, som vilde lette og fremskynde Fuldendelsen af Værket. Det har imidlertid gaaet seent med denne sidste Bearbejdelse; der udkræves megen Tid blot til at overskue og ordne den store Ordmasse, som ved enhver ny Behandling bliver større og ligesom voxer af sig selv; mange Tillæg maae saaledes indføres og mange Forklaringer forbedres, og ved Siden heraf maae de beslægtede Former i de nærmeste Sprog altid have for Øie, om ikke for at anføres, saa dog for at erindres som Hjælpemiddel til at bestemme Ordenes rigtigste Form og Betydning. Paa Grund af alt dette har der forløbet en lang Tid med en forholdsvis liden Deel af Værket, og jeg er saaledes hidtildags

ikke kommen videre i Alfabetet end til Begyndelsen af Bogstav G, saa at altsaa omtrent en Fjerdedeel af Bogen er færdig. Forsaavidt jeg heraf kan forudsee, hvor stor Bogen vil blive, maa jeg antage, at den vil udgjøre omtrent 40 Ark trykt.

Jeg havde forhen tænkt, at der ikke skulde begyndes med Trykningen, før idetmindste de to Trediedele af Manuskriptet vare færdige; men naar man seer hen til, at Trykningen af en saadan Bog vil gaae temmelig seent, da man i det Høieste kun vil faae et Ark om Ugen, og det Hele altsaa vil medtage henved et Aar, saa troer jeg nu, at Trykningen kan begynde, naar Halvdelen er færdigskreven, og at man derfor allerede nu kunde gjøre de foreløbige Foranstaltninger dertil. Hr. Bogtrykker Werner, som gjerne ønskede at faae dette Arbeide, har velvillig paataget sig at trykke et Prøveblad, blandt andet derfor at han herved kunde danne sig et Begreb om hvor stort Antal Typer der vilde udfordres til et Ark. Han har herved fundet, at Arket efter den i Prøven befulgte Plan vil kræve et saa stort Forraad af enkelte Typer, at en ny Bestilling foreløbig maatte gjøres, og denne Bestilling er formodentlig allerede gjort. Af det omtalte Prøveblad bliver et Aftryk her vedlagt.

I Anledning af de accentuerede Vokaler, som der forhen har været Tale om, vil Intet blive at foretage, da jeg har fundet det raadeligst at undgaae enhver saadan Accentuation og derimod kun angive den forskjellige Udtale saa kort som muligt ved Siden af Ordene, saaledes som paa et Par Steder paa medfølgende Prøveside ("oo", og "aab. o"). Denne Forholdsregel stemmer saaledes overeens med hvad Selskabets Direction desangaaende har tilraadet i sin foreløbige Plan af 26. August 1842. Derimod har jeg anseet det ønskeligt at faae et sammendraget aa (/AA/, /aa/) istedetfor de to A'er, da dette vilde være til megen Hjælp især i de Tilfælde, hvor aa og a støde sammen. I denne Henseende er Hr. Lange og Kandidat Unger af samme Mening, og Bogtrykkeren har ogsaa erklæret sig villig til at anskaffe saadanne Bogstaver.

Med Hensyn til Oplagets Størrelse har Hr. Lange tilraadet at bestemme samme Antal for Ordbogen som for Grammatiken, nemlig 500 Exemplarer. Formatet for medfølgende Prøveblad er det samme som i Molbechs danske

Ordbog; en saadan Brede ansees nødvendig, da mange enkelte Poster netop ville fylde en saadan Linie; derimod synes mig, at Høiden maaskee kunde være lidt mindre, eller at man ialfald kunde fratage de 3 Linier, som ere over 60. Den Forøgelse i Arketallet, som heraf maatte følge, vilde ikke blive meget betydelig.

Med Hensyn til Omkostningerne har Hr. Werner paa Forlangende opgivet en Priis for Trykningen alene af 8 Spd 84 s pr Ark paa 500 Expl. og 10 Spd 72 s pr Ark paa 1000 Expl. med samme Format og Skrift som den afleverede Prøve. Denne Priis synes at være ganske moderat for en Bog med saa drøi

<side nr=170>

Skrift og vanskelig Sætning; Hr. Lange er ogsaa af den Mening, at man neppe kan vente nogen billigere Priis for samme Arbeide. Papiret af den Sort som Prøvesiden er opgivet at koste 1 Spd 108 s pr Riis; naar dette lægges til de foranførte 8 Spd 84 s pr 500 Expl. (nemlig til et Riis for Arket), bliver Omkostningen altsaa 10 Spd 72 s pr Ark til 500 Expl. Ellers kunde man ogsaa faae norsk Papir af en lignende Sort der ansees for at være noget stærkere, og hvis Priis opgives til 2 Spd 12 s pr Riis. Det kunde maaskee være tilraadeligt at bruge sidstnævnte Sort, naar man kun var sikker paa at faae det hele Behov af eens Form og eens Bonitet. Forsaavidt der skulde ønskes endeel Exemplarer paa Skrivpapir, maa det erindres, at det hertil fornødne store Skrivpapir er saa uforholdsmæssig kostbart, at det vilde være bedst at undgaae disse Skrivpapers Expl. eller ialfald at betinge saa faa Exemplarer som muligt af denne Sort.

Forsaavidt det her Anførte maatte kunne give den ærede Direction en tilstrækkelig Anledning til at fatte en Beslutning angaaende Oplaget og Trykningen af bemeldte Ordbog, maa jeg herved anmode om, at en saadan Beslutning i sin Tid maatte blive mig meddeelt. Min Adresse er som forhen:
Maler Hesselbergs Gaard, Øvre Slotsgade, No. 5.

Christiania den 29 September 1848.

Ærbødigst

111. *Magnus Brostrup Landstad, 3. 10. 1848.*

S. T. Hr. Pastor Landstad.

Jeg har allerede temmelig længe forsømt at svare paa Deres Brev; jeg har nemlig udsat det den ene Gang efter den anden, fordi Tiden har været mig knap, og tillige har jeg trøstet mig med, at det nu ikke hastede saa meget, og at det altid maatte være godt at raadføre sig med Flere, som interessere sig for Sagen. Desuden har jeg ikke rigtig vidst, hvorledes man nu skulde gribe Sagen, da nemlig en omfattende Forandring i den engang lagte Plan vilde medføre meget Besvær og bevirke en lang Udsættelse. Da jeg nu har havt en saa sjelden Anledning til at studere Folkesproget, kunde man vel vente, at jeg havde dannet mig en bestemt Plan for Behandlingen af saadanne Sager; men jeg maa dog tilstaae, at min Plan ikke er saa ganske bestemt med Hensyn til et Normalsprog eller en Sprogform, som skulde staae over Dialekterne; jeg har nemlig mest tænkt paa Behandlingen af Dialektstykker, og har i denne Henseende antaget, at man maatte søge at gjengive Talesproget i sin tydeligste og fuldkomneste Form, eller give Dialektens Former saa rigtigt og konsekvent som muligt uden at optage forældede og ubrugelige Former. Med Hensyn til den omtalte høiere Sprogform er jeg ikke endnu kommen til nogen Bestemthed; jeg har rigtignok tænkt meget paa denne Sag, men ikke

<side nr=171>

havt Tid eller Leilighed til at gjøre noget alvorligt Forsøg. Min Plan har nemlig været, at man ikke skulde indlade sig paa denne Sag, førend vort hele Sprogmateriale i sin virkelige forhaandenværende Form var ordnet og fremlagt for Almeenheten. Naar dette engang maatte blive fuldført, havde jeg tænkt at foretage en alvorlig Granskning af hvorledes Materialet skulde benyttes og hvilken Form det skulde faae for at kunne bruges i Skrift. Jeg havde da tænkt at fremlægge et udførligt og i alle Poster begrundet Forslag

til en norsk Sprogform med Prøver og Exempler paa hvorledes samme vilde tage sig ud. Men hermed har det endnu lange Udsigter. Det virkelig givne Stof er endnu ikke fremstillet for Almeenheten; Ordbogen over Sprogets Dialekter vil endnu medtage ialfald eet Aars uafbrudt Arbeide, og naar denne er udkommen, vil det maaskee først blive nødvendigt at give endeel Dialektprøver, førend man kan indlade sig paa Dialekternes Sammenførelse under en fælles Form.

Paa Grund af alt dette maae jeg tilstaae, at de Forsøg, som paa nærværende Tid gjøres, til at opstille et Normalsprog, synes mig at komme lidt for tidligt; vel maa jeg erkjende, at Andre kunne forstaae denne Sag ligesaa godt; men jeg føler dog, at jeg, uagtet min Interesse for Sagen, dog ikke nu kan gjøre Sagen saa megen Hjælp som jeg ellers ønskede. De Erfaringer, som grunde sig paa en Oversigt af det samlede Sprogstof, ere nemlig saa mangfoldige og give Anledning til saa mange Bemærkninger, at de umulig kunne fremstilles i Korthed eller med nogle Linier, da de meget mere vilde udkræve en heel Bog for sig selv. Jeg fandt mig saaledes ikke tilfreds med den Plan, som Prof. Munch har fulgt i sin Redaction af den nye Udgave af "Norske Viser og Stev", som De maaskee har seet. Da jeg blev anmodet om at skrive en Anmeldelse af denne Udgave, havde jeg derfor tænkt at opstille alle de Grunde, som jeg havde imod den her anvendte Optagelse af ubrugelige Former; men jeg fandt snart, at dette vilde blive saa vidtløftigt, at det ikke kunde faae Plads i en saadan Opsats; og tillige vilde det udkræve langt mere Tid end jeg nu kunde anvende hertil. At jeg alligevel paatog mig at skrive en Anmeldelse, som De maaskee har seet, er noget som jeg siden har været utilfreds med; Anmeldelsen gaaer nemlig ikke synderlig ind paa at bestride den fulgte Plan, fordi dette vilde kræve en meget udførlig Opsats; hertil havde jeg dengang ikke Tid nok, og derfor burde jeg heller ikke have indladt mig paa Sagen. Jeg tænkte ogsaa dengang, at den i Visebogen befulgte Plan maaskee kunde have Medhold hos flere af de Sprogkyndige her paa Stedet; men jeg har dog senere erfaret, at Flere af dem, som bedst kjende til Sagen, havde hellere ønsket at see disse Viser i den tilvante Form, og kun forsynede med de nødvendige Rettelser.

Skjønt jeg, som før bemærket, ikke hidtil har kunnet danne mig nogen

bestemt Plan for et norsk Normalsprog, har jeg alligevel tænkt meget paa

<side nr=172>

denne Sag og talet om samme med flere af de sagkyndige Mænd her paa Stedet, især med Hr. Kandidat Unger, som interesserer sig meget for denne Sag. Vi have været enige om, at et saadant Sprog maatte have et simpelt og let Formsystem, og at det mest gjælder om at beholde Ordenes Rod ubeskadet. Om enkelte Punkter have vi været i nogen Tvivl, saaledes i det Spørgsmaal, om man skulde antage to Arter Femininer, en stærk og en svag Art, og isaafald hvilken Endelse hver Art skulde faae i den bestemte Form; her have vi dog mest hældet til den Regel, at de to Flexioner adskilles, at den stærke Art faaer Endelsen - i (Soli, Skaali), og den svage faaer o (Viso, Klokko), forsaavidt den ubestemte Form skal have a. Ellers have vi stemmet nogenlunde overeens i følgende Poster: 1) De maskuline Subst. og Adj. ende med Roden (Ex. Arm, lang, sterk), uden at optage det gamle r. 2) Kasusformer antages ikke. 3) De feminine Subst. faae i den bestemte Form kun en Vokal (Soli, Klokko &c), uden at optage det gamle n'. Fleertal af Neutrum følger det stærke Feminin (Ex. Husi, Borni); ligesaa Femininformen af Adj. paa en (Ex. fari, komi). 4) I ubestemt Fleertal faaer Maskul. ar; Femin. ir og ur, eller maaskee er og or (slaaes begge Femin. sammen, da bliver Endelsen er). 5) Ved de Verber, som have stærk Form i Præsens, antages intet r (altsaa : kjem, stend, bryt); ved de svage Verber bruges derimod r (er, ar). - Det kan heraf sees, at vi have megen Respekt for de bestaaende Forholde, og at vi især hælde meget til den tellemarkiske Formbygning. Forøvrigt er nu dette kun at ansee som et Forslag til et Forslag, da en Udvikling og Begrundelse heraf vilde føre saa vidt, at det som før er sagt, vilde udgjøre en heel Bog, og dertil er Sagen endnu ikke forberedet.

Efter disse Forestillinger om Sagen kunde jeg vel endnu have noget imod enkelte af de befulgte Regler i Visesamlingen, saasom det tilføiede n i Feminin (solin, dronningin); men jeg tør nu ikke tale videre om saadanne Forandringer der vilde have saa megen Indflydelse baade paa Texten og tillige

paa Fortalen og Anmærkningerne. Det er vanskeligt at fastsætte nogen bestemt Plan, og den her befulgte Plan har jo, som jeg forhen har tilstaaet, ogsaa vægtige Grunde for sig. Jeg faaer nu hellere see til, om jeg kunde svare noget til de enkelte i Deres Brev berørte Poster, for at det ikke skal gaae mig ligesom Drengen, der skulde overhøres: han sagde nemlig at han vidste Alting, undtagen det som han blev spurgt om.

Hvad det omhandlede Glossarium angaaer, da troer jeg, at et saadant maaskee burde tilføies, men at det maatte være kort, da Bogen ellers vil blive temmelig stor, især hvis den skal trykkes med stor og rummelig Skrift. Det rigtigste vilde formodentlig være at anføre i Glossariet kun de Ord, som nu ere forældede og ubrugelige i Dialekten, saasom: Aast, tine (samle), lite (see), Fe (Gods), fro(d), tyggje Mo, og lignende. Omkvædene, troer jeg, burde kun anføres een eller to Gange fuldt og siden forkortet, skjønt man

<side nr=173>

dog maaskee bliver nødt til at anvise dem en egen Linie. Det vilde nemlig være slemt hvis Bogen skulde blive altfor stor; da man maatte ønske at den skulde faae en god Afsætning og blive udbredt endogsaa iblandt Almuen; dette vilde baade tjene til at opfriske Sandsen for det Nationale og tillige give Anledning til at enkelte lignende Viser, som ligge skjulte paa andre Steder, maaskee kunde komme for Dagen. - Til Befordring af denne Hensigt troer jeg ogsaa at det vilde være godt at give Bogen et bekvemt Format (f.Ex. liden Oktav) og at trykke den med almindelig Fraktur (ikke med Antiqua eller latinske Typer). Derimod synes mig, at den Plan at sætte Substantiverne med smaa Bogstaver virkelig maa anbefales i et saadant Værk som dette.

Angaaende de Ord me og de (vi, I), troer jeg endnu det vilde være bedst at skrive dem: me og de (uden Accent); efter Analogien med andre Dialekter skulde det egentlig hedde m i d og d i d, men denne Form er noget ubekvem, og Formen mer og der har ogsaa noget imod sig, skjønt ogsaa denne Form har sin Grund i det gamle Sprog. - De Ord Eld, Kveld, Sild - synes at kunne skrives fuldt ud, uden at Dialektens Udtale kan ansees

som nogen væsentlig Hindring; derimod troer jeg at Ordet "sille" (skulde) maa skrives efter Udtalen, da Formen, saaledes som De allerede har bemærket, dog ikke vel kan ganske restitueres. Det stumme h i hniv og hnjo kan maaskee passere som et etymologisk Tegn; det skal imidlertid ikke finde Sted i det gamle Norske men kun i det Islandske. Den Oplysning om Ordet Dag i Omkvædet til første Vise, som De i Brevet har meddeelt, finder jeg ganske tilfredsstillende og har saaledes nu intet imod Forklaringen; derimod troer jeg at man burde undgaae Formen "Dagr" og enten skrive Dag'e eller Dagin; denne sidste Konstruktion har virkelig Medhold i mange Dialekter især i de Bergenske; den finder nemlig Sted naar der lægges særdeles Vægt paa "ingjen" f. Ex. Dæ va ingja Von'a, dvs. det var intet som helst Haab, eller egentlig: Forhaabningen var aldeles ingen. Det Ord døkk (mørk) er virkelig brugeligt i Søndre Bergenhuus; længere nord faaer det en forandret Form, nemlig dekk'e (i Sogn) og degg'e (i Søndmør). Men det er mærkværdigt at der findes en Variation: bræg; thi saavidt denne kan forstaaes, skulde den just betyde det modsatte, nemlig: glimrende eller prægtig. Ordet bruges vel ikke, saavidt vides, men synes dog at staae nær ved b r a g a og b r e g a (dvs. glimte, lyse) eller braa (dvs. blinke, lyne); Afledningen kan jævnføres med fræg (bekjendt, omspurgt) af f r e g a , Isl. frá (dvs. spørge). Forøvrigt synes mig at d ø k k vilde her være passende og betegnende. - Det i Brevet omtalte Ord sjesse (at lyste) har ogsaa skaffet mig meget Bryderie, da jeg ikke kunde vide om det skulde skrives med sj eller skj. Da jeg fik høre, at Adj. sjessen ogsaa bruges (i Tell.) i Betydningen: s j e l d e n (og derfor kjærkommen), f. Ex. "D'æ sjesse te sjaa deg hær" - troede jeg en Tid, at det maatte staae i Forbindelse med: sjeldsynt eller sjeldseen; men saa synes Verbet sjesse at gjøre

<side nr=174>

Vanskeligheder herved. At sætte det i Forbindelse med piettr synes mig ogsaa for dristigt, men forøvrigt er jeg endnu ikke bleven klog paa dette Ord og kan saaledes ingen ny Oplysning meddele.

Jeg har nu allerede skrevet saa længe at Posttiden er forhaanden, og maa

dog beklage at hvad jeg har kunnet meddele, er ikke af noget synderligt Værd. Jeg veed ikke om Nogen endnu har gennemseet de historiske og sammenlignende Anmærkninger ved Viserne, og jeg for min Deel forstaaer mig ikke meget paa denne Sag; thi hvad jeg mest har interesseret mig for og anseet for vigtigst ved disse Digtninger er nemlig deels Poesien og deels Formen. Jeg veed nu ikke hvad jeg skal sige med Hensyn til de foreslaaede Rettelser og til den endelige Korrektur; dette sidste ansees nemlig af de Fleste som en Plage og kræver megen Tid og Flid. Maaskee udsætter De endnu en Tid med Trykken og der vil saaledes blive god Tid til at gjøre Foranstaltninger. Jeg troer det var bedst at udsætte med Fortalens Trykning indtil Texten var færdig, da man herved vilde i flere Henseender have friere Hænder til at rette og forandre. - Skulde jeg endnu en Gang have den Fornøjelse at faae nogle Linier fra Dem, turde jeg bede om en liden Veiledning i følgende Punkter: Har Ordet Flot (dvs. Flade) i Sillejord i Fleertal: Flatir? Have ikke de Ord: For (Fure) og Skor (Fordybning) i Flertal Farir og Skarir? Jeg har det saaledes opskrevet, men man har betvivlet Rigtigheden heraf. Endelig: Har Verbet leita (lede, søge) i Imperf. leita', og ikke leitte? Mere erindrer jeg ikke for Øieblikket, men der burde vel være mere at spørge om. - Min Adresse er: Maler Hesselbergs Gaard, Øvre Slotsgade, No. 5.

Jeg arbejder seent og tidlig med min Ordbog, hvoraf jeg hidtildags ikke har faaet mere færdigt end omtrent en Fjerdedeel. Trykningen vil begynde om en to tre Maaneder og vil formodentlig medtage henimod et Aar; i al denne Tid kommer jeg til at blive her i Byen. - Hvad jeg sidste Gang glemte, maa jeg nu ikke glemme, nemlig at bede om, at De ved Leilighed vil hilse min gode gamle Vert Olav Glosemot og hans Familie. Det er nu saa længe siden jeg hørte derfra, at jeg ikke veed hvor det staaer til. Mine Bekjendtskaber ere blevne saa mange, at jeg desværre har forsømt at indhente Efterretninger fra mange af dem.

Vær tilsidst hjertelig hilset fra
Christiania den 3die Oktober 1848.

Deres meget forbundne
I. Aasen.

<side nr=175>

112. Vitskapsselskapet, 6.2.1849.

Til Directionen for det kgl. norske Videnskabs Selskab.

Jeg har troet at burde underrette den ærede Direction om, at Trykningen af min Ordbog nu er paabegyndt, og at det første Ark allerede er færdigt. Med Hensyn til Bestemmelsen af Papiret og Formatet er der foretaget et Par Forandringer, som jeg allerede i mit sidste Brev omtalte, og som jeg efter nærmere Raadførsel med DHr Lange og Unger har fundet hensigtsmæssige, idet jeg tillige antog, at den ærede Direction ikke vilde have noget derimod. Vi besluttede nemlig at bruge norsk Papir, og at indskrænke Antallet af Linierne paa Siden til 60, istedetfor 63, som det oversendte Prøveblad indeholdt. Det norske Papir er, som jeg forhen anmærkede, lidt dyrere end den Sort, som Prøven var tagen af; men ved den omtalte Formindskelse af Linietallet er ogsaa Trykkerlønnen ansat lavere, saa at Prisen for Papir og Trykning tilsammen ikke vil overskride den af Directionen paaregnede Sum. - Det vil ellers komme til at gaae noget seent med Trykningen, og der er heller ikke for Tiden nogen Anledning til at haste med samme, da nemlig en stor Deel af Manuskriptet endnu er ufærdigt, at det kan ventes, at Trykkeren med Tiden vil være kommen lige saa langt som Forfatteren. Jeg har anmodet Feilberg og Landmark om, at de ville oversende Directionen Exemplarer af de trykte Ark, efterhaanden som de udkomme. Desuden har jeg tænkt at tilstille DHr Lange, Unger, Keyser og Munch hver sit Exemplar af de udkommende Ark, for at jeg nemlig i den lange Tid, som vil hengaae under Trykningen, kan faae Anledning til at høre en foreløbig Bedømmelse af Arbeidet og derved maaskee indhente adskillige Oplysninger, som kunne benyttes ved Slutningen af Værket.

Christiania den 6te Februar 1849.

Ærbødigst

I. Aasen.

113. Vitskapsselskapet, 30. 3. 1849.

At jeg ved Skrivelse fra Selskabets Casserer af 17de dennes har modtaget
100 d bliver herved tilstaaet.

Xnia den 30te Marts 1849.

114. Jon Ivarson Aasen, 12. 4. 1849.

Til Jon.

Jeg har allerede længe forsømt at svare paa dit Brev, og jeg tør derfor
ikke andet end gjøre Alvor af det, for at det ikke skal blive forsømt endnu
længere. Først og fremst maa jeg da takke for Brevet og for de deri indeholdte
særdeles kjærkomne Efterretninger. Det var mig nu saa meget mere
kjært at see nogle Ord fra dig, da det er saa længe siden, at vi skrev til hver

<side nr=176>

andre. Jeg paa min Side har nu forsømt det i mangfoldige Aar, dels fordi
det altid falder mig saa møisomt at skrive Breve, da jeg har ligesom en
naturlig Ulyst til det, og dels endelig derfor, at jeg i mine Breve til Maurits
Egsæt har havt Leilighed til at hilse og give Underretning om min Tilstand,
ligesom jeg ogsaa i hans Breve har faaet vide om de mærkeligste Omstændigheder
i Hjembygden. Da jeg nu fik dit Brev i Januar Maaned, burde
jeg for længe siden have svaret derpaa, men det blev forsømt med de første
Poster, og siden tænkte jeg at udsætte det til over Paaskehelgen, da jeg nemlig
formodede at du maatte være ude paa Vaarfiske i den sædvanlige Tid. Det
har været mig glædeligt at see af Aviserne, at Vaarfisket paa Søndmør dog
ikke slog ganske fejl som det engang saae ud til; ligesaa har det været glædeligt
at erfare, at den farlige Sygdom, som har hersket ved Bergen, dog ikke
har udbredt sig videre nordover.

Saa megen Lyst jeg end i lang Tid har havt til at komme hjem, har det
dog ikke hidtil faldet mig beleiligt, og det vil endnu vare længe førend
jeg kan tænke paa nogen Hjemreise. Det skulde ikke alene være for at besee
gamle Tomter, men det vilde endog være nødvendigt for at faae Rede

paa mine egne Sager. Jeg har nemlig en Deel Tøi staaende paa Sdm. og en anden Deel i Trondh. og har i lang Tid ønsket at jeg i det mindste kunde faae dette samlet paa eet Sted; men jeg har hidtil ikke ret vidst hvor jeg kunde komme til at blive for Fremtiden. Nu er det vel meget rimeligt at jeg kommer til at blive i Xnia, da jeg ikke rigtig kan udrette saa meget paa andre Steder som her, men jeg er imidlertid kommet ind i et langvarigt Arbeide, hvormed jeg ikke heller bliver færdig d. A. og saalænge dette ikke er færdigt, kan jeg ikke vel komme til at reise. Jeg faaer saaledes endnu et Aars Tid lade det staae hen som det har staaet.

Det Arbeide som jeg nu slæber med, er en Ordbog, hvori alle Ord og Talemaader i Bygdemaalene i de forskjellige Landskaber skulde anføres og forklares. Denne Bog bliver meget større end *Grammatiken* og er at ansee som den vigtigste af de Arbeider hvortil jeg paa mine Reiser har samlet. Det er nu snart et Aar siden jeg begyndte at reenskrive efter alle de Opskrifter som jeg havde samlet paa mine Reiser, men der er saa meget at gjøre at jeg nu ikke er kommen længere end til Midten. Ellers er Trykningen allerede begyndt, og jeg troer ikke at dette bliver færdigt førend til næste Vaar, hvis ikke nogen Hindring skulde indtræffe. Hvad mit Arbeide angaar[,] har jeg rigtignok havt den Fornøielse at det er blevet omtalt med Ros, men dette kommer nu af o.s.v.

Forøvrigt befinder jeg mig ganske vel og har fremdeles en stadig god Helbred, hvilket jeg nu i mange Aar har havt og maa ansee som en stor Lykke for et eenligt Menneske paa fremmede Steder. Opholdet i Byerne var mig i

<side nr=177>

Begyndelsen ubehageligt, som det sædvanligt er for den som kommer fra et fredeligt Sted paa Landet, men det er med det som andet, man vænnes til det omsider, saa at man synes det gaaer an.

Xnia 12te April 49.

115. Fullmakt til Jon Ivarson Aasen, 12. 4. 1849.

Fuldmagt.

Jeg undertegnede giver herved min Broder J. I. Aasen Fuldmagt til paa mine Vegne at modtage de 5 Spd. som ere udlagte til mig i Boet efter vor Søsters afdøde Mand Iver M. Melsæt.

116. Maurits R. Aarflot, 13. 4. 1849.

Der er nu atter hengaaet saa lang Tid siden jeg skrev dig til, at jeg ikke rigtig erindrer, naar det sidst var. Efter den sidste Forandring med Postporten siges der, at Folk ere blevne mere flittige til at skrive Breve; men for mig bliver nok Forholdet omtrent ligesom før; thi hvad der koster mig mest er at overvinde denne gamle Sløvhed eller "Omakeløyse", og at tage Tingen fat for Alvor. Desuden sidder jeg nu som før, og endnu mere end før, nedgravet i Papirer, skrevne, trykte og halvtrykte, det vil sige Korrekturer; thi Trykningen af min Ordbog er begyndt, og jeg er ellers ikke kommen længere end til Midten med Manuskriptet. Men den lange Udsættelse med disse Breve er alligevel en slem Ting; der gives nemlig mange Ting, som det kunde være godt at skrive om, og deriblandt et og andet som kunde være morsomt nok; men saa kommer man til at forsømme det beleilige Øieblik, og siden glemmer man lidt efter lidt, saa at det man endelig kommer til at skrive, bliver kun et kort og tørt Uddrag af den rette Historie.

Jeg veed saaledes i dette Øieblik intet videre mærkeligt at skrive om. De mer bekjendte Begivenheder gaae jo ind i Aviserne, og de mindre bekjendte er jeg sædvanlig ogsaa mindre bekjendt med; da jeg ikke har turdet andet end afholde mig fra det politiske Væsen, skjønt det ofte kunde medføre Fristelse nok. Ganske fri for disse politiske Kjævlerier gaaer man dog ikke, hvormeget man endog bestræber sig derfor; thi ved enhver Leilighed hvor to eller tre ere forsamlede, kommer gjerne Politiken tilsyne i en eller anden Skikkelse. Vi Søndmøringer ere nu rigtignok næsten alle Demokrater eller Folkets Mænd; men du veed jo vel af Aviserne at Folkets Mænd i den senere Tid have havt mere Anfægtelse end nogensinde før. Jeg for min Deel har nu forhen været temmelig upartisk i dette Kapitel, men siden Kristianiaposten kom i Velmagt, har jeg mærket, at jeg ikke er saa ganske ligegyldig

endda; thi jeg bliver virkelig oprørt i Sindet, hver Gang det seer ud som om "Posten" skulde have vundet en Seier; og endskjønt der staaer mangt i

<side nr=178>

Morgenbladet, som jeg ikke lider, synes jeg dog at Morgenbladets Synder ere som intet at regne imod Postens. Imidlertid er det fremdeles min Agt at jeg slet ikke vil befatte mig med nogen Studering af de politiske Sager.

Af Kunstnydelser, især Musik, har her i denne Vinter vanket en heel Mængde, og jeg har ogsaa nogle Gange været tilstede for at blive bekjendt med disse Ting. Det koster rigtignok Penge at gaae paa Koncerter og Forestillinger, men naar man nu lever sparsomt i andre Maader, saa gaaer det dog an for en og anden Gang; det er desuden meget opmuntrende at faae Adgang til en saadan Aandsnydelse imellem de trættende og sløvende Arbeider, som man daglig stræver med. Paa Komedien har jeg kun sjelden været, da her ikke har vanket nogen ret gode Stykker (Erik Bøghs Nytaarsfarce har jeg ikke engang v i l l e t see). Ole Bull har jeg hørt flere Gange; han er rigtig nok vanskelig at forstaae i Begyndelsen, men jo oftere man hører ham, desto bedre synes man om ham. Ogsaa paa Møllergutens Koncert var jeg tilstede iblandt de 1500 Tilhørere, hvorom du har seet i Aviserne. Noget af det som jeg har syntes allerbedst om, er de saakaldte Passions Koncerter, hvoraf En gaves ifjor Skjærtorsdag og en anden iaar samme Dag. Texten til den sidste kaldes "Paulus" og omhandler især Pauli Omvendelse, deels i Vers, deels i enkelte Repliker i ubunden Stiil, som fremsiges med et Slags Messetone og kaldes Recitativ. Stilen er deels Samtale og deels i fortællende Form, saaledes at det er forskjellige Personer som forestille de Talende i Stykket; det var saaledes Skuespiller Rasmussen som gav de Ord og Taler, der tilhøre Paulus, Jomfru Dahm i Forening med Orchesteret forestillede Stemmen fra Himmelen, hvilket var overmaade vakkert; de forskjellige Yttringer af Folket eller Jøderne bleve fremsagt af et Chor. Det Hele gjorde som mig synes et særdeles godt Indtryk.

Forøvrigt holder jeg paa med mit gamle Arbeide, hvorom man vel kan

sige paa vort Maal, at det er baade "seint aa obeint". Jeg bliver nok ikke færdig denne Sommer, skal jeg tro; da jeg endnu ikke er kommen længere end til Begyndelsen af Bogstaven M, altsaa til Midten. Alligevel er dog Trykningen begyndt, og man holder allerede nu paa med det 10de Ark i Trykkeriet, hvorved man er kommen til Begyndelsen af H. Men med Trykningen kommer man nok til at standse lidt, fordi jeg ellers kommer til kort med Manuskriptet, da de svære Korrekturer tage saa megen Tid. Her vil saaledes blive fuldt op af Arbeide for dette Aar, og jeg faaer nok ikke endnu tænke paa nogen Reise til Søndmør.

Vor Landsmand Bern Aakre lever nu sine bedste Dage. Han har nu altid saa mange Planer, og mange af disse komme ikke til nogen Udførelse; men der er dog især to noget dristige Planer, som han har begyndt at gjøre Alvor af. Den første er at udgive en stor og meget lærd Bog om Dyrenes Sygdomme, dermed er det kommet saa vidt at tre Ark ere allerede trykte. Den

<side nr=179>

anden Plan er mere morsom; kan du vel gjette hvad det er for en? Jo, det er at gifte sig. Der har han gaaet i disse Aar og passet paa en liden opvoxende Pige her i Byen; nu er det knapt saa meget at hun er voxen, og nu skal Giftermaalet strax gaae for sig. Saasnart Bryllupet er forbi, agter han at reise til Søndmør og at tage sin Kone med sig. Reisen skal ellers skee i videnskabelig Henseende, og man skal have bestemt ham et Stipendium for at undersøge Faarenes Sygdomme eller især den saakaldte Skurvesyge, og at indhente Underretning om de Lægemidler som Almuen bruger imod denne Syge. Dersom han saaledes virkelig kommer til at reise, vil han medbringe mange Hilsninger og kunne fortælle mangt smaat, som det er for vidtløftigt at skrive om. Jeg faaer imidlertid slutte mit Brev og hilse i al Korthed.

Kristiania den 13de April 1849.

I. Aasen.

E. Skr. Nogen mærkelige Nyheder udenfor dem, som komme i Aviserne veed jeg for Øieblikket ikke. - Byen her kan om Vinteren ikke ansees som en

Søstads, men snarere som en Bjergstad, da Fjorden ligger den hele Vinter dækket med Iis som er over en Alen tyk; derved har man rigtignok den Fornøjelse, at man kan spadseres paa Søen naar man lyster. At Lars Barstad var meget heldig med sin Examen, har du vel allerede erfaret; han er endnu her i Byen og spekulerer nu paa hvilken han skal vælge af nogle forskjellige Ansættelser, som ere ham tilbudne. - Jørgen Udvig reiste hjem til Juul og er endnu ikke igjennkommen. Af de øvrige herværende Søndmøringer er der formodentlig ikke nogen som du har noget Bekjendtskab med. - Jeg beder at hilse Sjur Halkjelsvig; jeg har ikke faaet høre noget om hans Hjemreise eller om hvorledes det gik med hans Helbred efter Hjemkomsten.

Utanpå: S. T./Hr Maurits R. Aarflot/a/Egsæt/Voldens Postaabnerie.

Betalt.

Poststempel: Christiania 13. 4. 1849 [og] Aalesund 17. 4. 1849.

117. Bjarne Kofod, 24.4.1849.

Da De har anmodet mig om at sige Dem min Mening angaaende det oversendte Forsøg til en Grammatik, skylder jeg at give Dem et Svar herpaa, idet jeg dog maa bemærke, at Tiden har været saa knap for mig at jeg kun ganske flyktigt har gjennemseet Mskr. og ligeledes at jeg anseer mig selv kun lidet kompetent til at bedømme et saadant Arbeide da jeg i saa lang [Tid] har havt Tankerne bortvendte fra Underviisningsvæsenet og vort Skriftsprog Grammatik i Særdeleshed. Dertil kommer endnu, at jeg ikke er saa ganske fri for en forudfattet Mening i denne Sag, da jeg nemlig ved at betragte Materialet i vort Folkesprog, har fattet en saadan Ringeagt for vort nuværende Skriftsprog, at jeg ikke let kan ansee dette for at være nogen synderlig Umage værdt, udenfor det som allerede er skrevet, og at jeg saaledes anseer dette

<side nr=180>

Sprog Grammatiker for at være snarere for mange end for faa. Naar jeg saaledes ikke kan omfatte denne Sag med megen Interesse, da grunder dette sig mest paa min Anskuelse af Sprogmaterialets Beskaffenhed, og ikke paa nogen ufordeelig Tanke om den foreliggende Bearbejdelse, som tvertimod forekommer

mig at vise megen Flid og Omhu for Sagen. I enkelte Henseender kunde jeg vel ville have det anderledes; men det er jo ogsaa saadanne Ting hvori man vanskelig kan gjøre alle tilpas. Saaledes troer jeg at en saadan Bog bør være saa kort som muligt og ikke indeholde saadanne Regler, som kun lidet komme til Anvendelse eller som ere vanskelige at erindre og ligeledes at den ikke burde have Bemærkninger om enkelte Ord som ikke staae i Forbindelse med nogen Regel. Ligesaa troer jeg at den stadige Brug af nye Klasse Benævnelser eller Termini gjør Bogens Brug noget vanskelig, da man saa let tillægger disse Ord et svævende og ubestemt Begreb; jeg for min Deel synes saaledes, at f. Ex. Verberne ere ligesaa let at huske som *Omsagnsord* og Subjekt ligesaa let som Hovedled, da det dog alligevel mest vil beroe paa Hukommelsen. Men en saadan Terminologie har dog ogsaa store Autoriteter for sig og jeg tør ikke sige noget videre derom.

Forøvrigt synes jeg, at Skriftet indeholder mange nyttige Oplysninger, er klart og forstaaeligt og tillige befriet fra den Overlæsselse af ubrugelige Former, som optage saa meget Rum i de ældre *Grammatiker*. Naar Bogen dertil kunde blive liden og billig, kunde den vel faae nogen Afsætning. Den kunde saaledes vist blive til Nytte især ved Selvunderviisningen, dersom man var vis paa at faae nogen god Afsætning, men da der allerede gives temmelig mange *Grammatiker* i dette Sprog, kunde De maaskee i Begyndelsen have nogen Vanskelighed hermed, især dersom Bogen skulde blive stor og kostbar. Jeg tør saaledes hverken anbefale eller fraraade Værkets *Udgivelse*. En kyndig Skolemand vilde i denne Henseende kunne give en mere begrundet Dom, og min Mening om denne Sag kan efter det foranførte ikke tillægges særdeles Vægt.

Forøvrigt maa jeg bede om Undskyldning for den Frihed hvormed jeg har udtalt mig om Sagen, idet jeg ønsker at mine Yttringer ikke maatte betragtes som nogen Dadel eller Misbilligelse af Arbeidet.

Chr. den 24 April 1849.

117 b. [Eit anna utkast på ein serskild lapp:]

Deres Anmodning til mig om at gjennomsee det oversendte Mskr. har jeg søgt at efterkomme, men da Tiden i disse Dage har været mig meget knap,

maa jeg beklage at jeg kun har kunnet foretage et meget flygtigt Gjennemsyn.
Idet De har anmodet mig om at sige min Mening angaaende Skriftet,
frygter jeg for at De har havt for stor Tiltroe til min Berettigelse dertil, da
jeg i saa lang Tid har havt Tankerne bortvendte fra Underviisningsvæsenet

<side nr=181>

i Almindelighed og Skriftsprogets *Grammatik* i Særdeleshed, at jeg ikke veed
synderlig Besked om hvad der er hensigtsmæssigt. Dertil kommer endnu, at jeg
ved Betragtningen af det fortrinlige Stof som findes i vort Folkesprog har
fattet en Ringeagt for vort nuværende *Skriftsprog* saa at jeg ikke let kan
ansee det for at være saa megen Møie værdt, at man her i Landet skulde
skrive noget mere derom. Men da det nu engang er nødvendigt at lære
dette Sprog, saa maa man vel tilstaae at en fattelig og populær Fremstilling
af dets Regler endda kunde være fornøden. Jeg synes at dette Arbeide i sine
simple forstaaelige Regler, og sine rige Exempler har gode Fortrin, ligesom
det ogsaa indeholder adskilligt nyt, som kan læses med Interesse. Vel syntes
jeg at de bekjendte Kunstord burde fremdeles beholdes i en saadan Bog, og
tillige at enkelte Stykker kunde udelades, nemlig de som kun omhandle enkelte
Ord og enkelte uvigtige Regler, men det kan dog gjerne være at den antagne
Plan kan forsvares.

118. Det norske Studentersamfund, 16. 5. 1849.

I Anledning af den modtagne Indbydelse til *Studentersamfundets* Lag imorgen,
maa jeg herved underrette den ærede Direction om at jeg paa Grund af en forhen
fattet Bestemmelse ikke har Leilighed til at indfinde mig.

Jeg maa saaledes bede mig undskyldt, idet jeg ellers forbindtligst takker
for Indbydelsen som jeg under andre Omstændigheder med Fornøielse skulde
have modtaget.

Chra. den 16 Mai 1849.

Ærbødigst

[Ivar Aasen.]

119. Tilskrift på eit lånebrev fra Jørgen Martinus Udvig, 29. 5. 1849.

Af ovennævnte 20 Spd. har jeg faaet igjen 10 Spd. den 29de Mai 1849, saa at jeg altsaa kun har 10 Spd. tilgode.

I. Aasen.

120. Olauls Vullum, 2. 10. 1849.

Kjære Ven!

Det var mig en særdeles stor Fornøielse at modtage dit Brev af 25de August, hvorfor jeg herved oprigtigst takker. At jeg ikke endnu har svaret derpaa, kommer deraf, at jeg har havt det meget travlt med mit Arbeide; desuden gaaer det nu altid saa tungvint med mig, naar jeg skal skrive et Brev, at det seer ud, som om det aldrig skulde komme fra Haanden. Den, som skriver mig til, behøver saaledes ikke at gjøre Undskyldning for nogen lang Udsættelse; thi det gaaer slet ikke bedre med mig i den Henseende.

Hr. Grøndahl har faaet det forlangte Exemplar af Ordbogen, nemlig forsaavidt

<side nr=182>

som den hidtil er trykt. Jeg formoder, at du har seet Begyndelsen af denne Bog, da nemlig Bogtrykkeren har paataget sig at sende et Exemplar efterhaanden til Selskabet. Denne Sendelse er dog formodentlig skeet slumpeviis og med lange Mellemrum. Da Bogtrykkeren syntes, at det blev ham for svært at bie efter Betaling indtil Bogen blev færdig, har han besluttet at indsende Regning ved hvert tiende Ark, og derhos lade de trykte Ark medfølge, forsaavidt de ikke forhen vare sendte. Da han sidste Gang sendte Regning, var, saavidt jeg mindes, kun 19 Ark ganske færdige; det 20de var under Pressen. For nærværende Tid er der ellers trykt 25 Ark, og det sidste af disse rækker til Begyndelsen af den lange, skrækkelige Bogstav S, hvormed jeg fra min Side desværre ikke er ganske færdig. Det har gaaet seent med Trykningen i den sidste Tid, og det er alene min Skyld, da det nemlig har gaaet saa seent med Reenskrivningen, at Trykkeren allerede længe har været

tæt i Hælene paa mig, og endda maattet standse en Tid for at give mig Forsprang. Jeg er bange for denne sidste Deel af Bogen, fordi Haandskriftet gaaer for hastigt til Trykkeriet, og Arbeidet bliver for lidet gjennemseet. Dette burde rigtignok været betænkt forud, saa at Trykningen ikke burde begynde, førend det meste af Skriftet var færdigt; men jeg syntes dog at der havde været arbeidet i saa lang Tid, at det nu vel engang kunde gaae fort, og at det ellers var Skam, at der skulde gaae endnu flere Aar til. Naar jeg erindrer mig, at der snart er hengaaet 8 Aar med dette Arbeide (istedetfor 3 eller 4, som først var paatænkt), og at Selskabet snart har kostet henimod et Par Tusinder paa samme, da kan jeg ikke andet sige end at der overfalder mig en Frygt og Bævelse for, at baade Selskabet og Publikum vil finde, at der kommer mindre ud af det, end man skulde have ventet.

Af Grammatiken var der ved sidste Halvaarsskifte (30te Juni) solgt omtrent 200 Stykker, og man kan altsaa sige, at Afsætningen har været langt bedre end man kunde vente. De gunstige Domme om denne Bog, som man har seet paa Prent, kunne vel være smigrende nok; men jeg troer dog, at der ikke bør lægges megen Vægt paa dem, da de kun simpelthen bør ansees som en Følge af de Forholde, under hvilke Bogen er udkommen. Man maa nemlig erindre, at der ikke hidtil gaves nogen Beskrivelse af Dialekterne i en saadan Udstrækning, og at der nu var gjort saa store Foranstaltninger for at samle Materiale, at Bogen derfor nødvendig maatte indeholde mange nye Oplysninger for den som kjende Sagen. Da nu Interessen for vort Folkesprog i den senere Tid var tiltaget, ligesom Kundskaben om det gamle Sprog, saa maatte der naturligviis findes Adskillige, som vilde finde en Tilfredsstillelse i det saaledes tilkomne Materiale, om endog Bearbejdelsen af samme maatte være nok saa ubehændig. Jeg har imidlertid hørt en anden Dom, som jeg lægger megen Vægt paa; den er rigtignok ikke fældet af Sprogmand, men af forskellige andre vellærde Folk. De sige nemlig at Bogen falder dem meget vanskelig

<side nr=183>

at forstaae. Dette er nok ogsaa alt for sandt; Bogen er uforstaaelig, og det

burde den ikke være. Mig forekommer det nu og allerede for lang Tid siden, at Bogen smager for meget af Materialsamlingen. Der er sammendynget en svær Masse af Regler i lagttagelser, men de ere forlidet beskrevne, forlidet forklarede; Reglerne staae der saa nøgne og tørre; Exemplerne ere for faa, og deres indbyrdes Forhold ofte utilstrækkelig oplyst. Der er lagt an paa at indklemme saa meget som muligt i nogle faa Linier, og dette kunde vel gaae an i en Skolebog, men i en Bog som denne burde det ikke have Sted; man burde ikke have indført mere end hvad man kunde beskrive og forklare med nogenlunde Udførlighed.

Angaaende Grammatikens Benyttelse i Skolen, som du i dit Brev har hentydet paa, da troer jeg, at den i dens nuværende Form ikke er skikket dertil.

Til dette Brug, synes mig, man burde have kun et Udtog, indeholdende de vigtigste Resultater i en stadig Sammenligning med det gamle Sprog. Og skulde man forsøge at skrive noget i et norsk Sprog, da maatte der nødvendig en ny Grammatik til for at bestemme den norske Sprogform; men at gjøre en saadan Bog paa bedste Maade, vilde rigtignok blive en vanskelig Opgave. Jeg har jævnlig tænkt paa denne Sag, men jeg har ikke havt Tid til at gjøre noget Forsøg. Mit eneste Forsøg paa norsk Form og Stiil er hidtil en Opsats med Overskrift "Samtale imellem to Bønder, om Begivenhederne i Udlandet"; den var skreven ved sidste Aarsskifte og blev trykt i Morgenbladet faa Dage efter Nytaar; du har altsaa formodentlig læst den, skjønt du vel ikke kunde vide hvor den var kommen fra.

Ordbogen kommer til at udgjøre henved 40 Ark, og der er ingen Udsigt til at blive færdig med den førend til næste Vaar. Der forestaaer mig altsaa en streng Vinter, ligesom jeg ogsaa har havt en streng Sommer med dette Arbeide; men saa haaber jeg da ogsaa til næste Sommer at faae det saa længe forventede Pusterum. Rigtignok er der der endnu et Arbeide, som er nævnt i Selskabets foreløbige Plan, nemlig en dansk-norsk Ordbog; men der ere vigtige Grunde for, at dette Arbeide maa udsættes til en senere Tid. Dersom dette Værk skulde blive til rigtig Hjælp, da maa man ikke tage det "paa en Spræng", men arbeide smaat og langsomt derpaa under stadigt Hensyn til en bestemt norsk Sprogform, og en saadan er desværre endnu ikke til. Der kunde altsaa være mangt at gjøre førend man begynder paa hiint Arbeide.

Jeg har tænkt mig, at man næst efter den nu gaaende Ordbog skulde give endeel "Prøver af Landsmaalet" tillige med et Forslag til en almindelig grammatisk Form for samme. Dette antager jeg, burde blive et privat Foretagende, som Selskabet ikke maatte have noget med; og da jeg for min Deel ogsaa har adskillige egne Anliggender at ordne, saa antager jeg, at min Forbindelse med Videnskabsselskabet (navnlig med Hensyn til Stipendium) bør ophøre fra den Tid, da den norsk-danske Ordbog kommer ud, og til den Tid, da

<side nr=184>

muligens engang den dansk-norske maatte være færdig til Trykning. Selskabet har allerede anvendt en frygtelig Pengesum paa dette Foretagende; og forsaavidt jeg fremdeles skulde have nogen Understøttelse til et vist bestemt Arbeide, da burde dette gaae af en anden Kasse; men derom kan man nu tale en Gang senere. Forøvrigt er der adskillige Smaa-Arbejder at gjøre, som jeg antager maa lønne sig selv nogenlunde, og desuden har jeg mangt at gjøre for mig selv, hvortil jeg naturligviis ikke bør have nogen Understøttelse.

Næste Sommer haaber jeg altsaa at faae Hviletid, og agter da, hvis intet kommer i Veien, at gjøre en Reise vest- og nordover for at ordne adskillige af mine egne Sager, som jeg i de sidste Aar kun slet har besørget, og især for at samle mit Tøi, som nemlig staaer paa en tre-fire Steder ud over Landet. Ved samme Leilighed vilde jeg indrette Reisen saaledes, at jeg endnu kunde faae samle adskilligt, især er jeg meget forhippet paa at opsøge endeel gamle Viser, som skulle findes hist og her. For Fremtiden nødes jeg formodentlig til at slaae mig til Ro her i Byen, da det uheldigviis er det eneste Sted, hvor jeg kan udrette noget synderligt.

Jeg kunde vist endnu have meget at skrive, men Posttiden er forhaanden, og desuden sidder jeg i Arbeide opover Ørerne. De sorte Svende fra Trykkeriet besøge mig flittigt, Korrekturarkene see saa brogede ud, at de kunne skræmme Folk, Manuskript skal gennemsees og sendes til Pressen, og imidlertid ligger det nyere Manuskript stille og venter paa Fortsættelse. Jeg maa derfor slutte, hvilket da skeer med forbindtligste Hilsen og Ønske om alt Held

og Velgaaende.

Kristiania den 2den Oktober 1849.

I. Aasen.

E. Skr. Jeg beder at hilse Rektor Bugge; han er formodentlig endnu oppe, uagtet man engang har sagt at det var forbi med ham. Netop paa samme Tid som jeg fik dit Brev, gik her nemlig det Rygte, at Bugge var død, hvilket rigtignok vilde være en sørgelig Tidende; men jeg sluttete dog, at det ikke kunde være sandt, og senere kom det ogsaa op, at han kun havde været meget syg. - Dersom Kandidat Hauge endnu er i Byen, beder jeg at hilse ham flittigt. - Det var en glædelig Tidende at høre, at du var kommen ind i Videnskabselskabets Direktion, men saa kom her strax efter en anden Tidende, nemlig at du snart skal bort fra Trondhjem. Der bliver saaledes intet videre af den Fornøielse; imidlertid maa jeg ønske dig ret hjertelig til Lykke med din nye Stilling. Om Lunds Kald veed jeg kun dette, at jeg syntes der var særdeles vakkert, da jeg reiste derigjennem.

Utanpå: S. T./Hr Pastor O. Vullum/a/Trondhjem/Realskolen.

Betalt.

Poststempel: Christiania 2. 10. 1849.

<side nr=185>

121. *Vitskapsselskapet*, 16. 10. 1849.

S. T. Her Adjunkt Müller

Det kgl. norske Videnskabs *Selskabs* Kasserer.

At jeg har modtaget Deres Skrivelse af 6te d. M. med indlagte 100 d bliver herved tilstaaet.

Xnia den 16de October 1849.

122. *Vitskapsselskapet*, 16. 10. 1849.

Idet jeg herved oversender en Tilstaaelse for de modtagne Penge, maa jeg bede om Undskyldning for at jeg har forsømt at opgive min Adresse. Det har imidlertid ikke været til nogen Uleilighed, da nemlig Postbudene her paa Stedet have i denne Henseende været vel underrettede. Min Adresse er fremdeles:

Bogbinder Sauerzapfs (forhen Maler Hesselbergs) Gaard i Øvre Slots­gade,
No 5.

123 . Vitskapsselskapet, 4. 4. 1850.

S. T. Hr. H. H. Müller

Det kgl. norske Videnskabs-Selskabs Casserer.

At jeg har modtaget Hr. Cassererens Skrivelse til mig af 22de Marts sidstleden
med indlagte 100 Speciedaler, bliver herved tilstaaet.

Christiania den 4de April 1850.

Ivar Aasen.

124. Lars Barstard, 4. 4. 1850.

Til Hr. Barstad.

Jeg har allerede længe forsømt at svare paa dit meget kjærkomne Brev af
10de Febr. for hvilket jeg takker forbindtligst. Det var mig meget kjær at
faae vide, at du var kommen hjem og i god Rolighed, da jeg siden din Afreise
herfra ikke havde hørt nogen Ting, og havde netop i Sinde at skrive til
Sdm. og udspørge hvor det var blevet af dig. De Efterretninger hjemmefra,
som dit Brev indeholdt var mig meget kjærkomne, da det nu er saa yderst
sjelden at jeg faar høre noget fra den Kant, hvilket egentlig er min egen
Skyld, da jeg ikke skriver selv og altsaa ikke kan vente at faae nogen
Skrivelse.

Hvad nu mig selv angaaer, da har [jeg] kun saare lidet at skrive. Jeg
sidder og slæber med min Ordbog, som jeg har gjort i mange Aar; imidlertid
er det dog nu kommet saa langt at jeg som man siger "seer i Enden". Jeg
er færdig med Texten og holder nu paa med nogle Tillæg og en Fortale.
Bogen vil være færdig fra Trykken i Mai Maaned, og saaledes er jeg da den
Møie kvit. Siden tænker jeg at gjøre en Reise til Sdm. og Trondhjem, men

hvad Tid kan jeg endnu ikke sige; jeg er heller ikke ret bestemt paa om jeg skal slaae mig til Ro paa Nordsiden eller reise tilbage i Høsten.

Jeg har siden i Høst boet paa det Værelse, som mine forrige Naboer Jensen, Hansen og Compagnie havde i Besiddelse. Om disse samme gode Mænd veed jeg nu saa godt som intet, da jeg paa lang Tid ikke har truffet nogen af dem, nogle af dem ere endog som det synes, blevne usynlige enten det nu er ved Bortreise eller ved at holde sig i Skjul for visse slemme Mennesker f. Ex. Creditorers Efterstræbelser. Angaaende vore søndmørske Bekjendte, da er det meste ved det gamle. Udvig synes at befinde sig meget vel, han boer nu ude paa Observatoriet, hvor han har havt en liden Bestilling og paa Grund deraf visse beleilige Conditioner. B. Aakre boer paa Landet og er nu sjelden i Byen, sidst jeg traf ham var i Markedstiden, han fortalte da at hans Kone nylig var lykkelig fremkommen med en Datter. Om hans Bog hører jeg intet. Daa'erne boe nu noksaa bekvemt i Brogaden hos deres Søster, som i sidste Høst flyttede ind til Byen.

125. Maurits R. Aarflot, 5. 4. 1850.

Gode Ven!

Det er saa længe siden jeg skrev, og længe siden jeg fik et Brev; og skal det ei endnu længer blive, saa maa jeg strax paa Timen skrive. Denne Indledning vilde have passet til de fleste af mine Breve, men den synes nu at passe bedre end nogensinde før. Jeg veed ikke ret hvad der kunde siges til Undskyldning for min lange Forsømmelse, med mindre det skulde være, at jeg i lang Tid ikke har havt noget stort at skrive om. Det hart jeg rigtignok ikke nu heller, men da jeg nu maatte til at skrive et andet Brev til Søndmør, maa jeg benytte Tiden, medens jeg engang er, som man siger, "i Skriverhjørnet".

Jeg sidder endnu og slæber med min Ordbog. Imidlertid er det dog kommet saa vidt, at jeg "seer i Enden"; Texten er færdig, og det er kun endeel Tillæg og en Fortale, som jeg nu holder paa med. Bogen vil rimeligviis blive færdig fra Trykken i Mai Maaned; saaledes bliver jeg da den Ting kvit og kan engang faae "Pusterum", som jeg saa længe har længtes efter. Dernæst tænker jeg ogsaa at faae et gammelt Ønske opfyldt, nemlig at besøge Søndmør igjen. Jeg skulde have mest Lyst til at reise i Juni Maaned,

men jeg veed ikke endnu, om jeg faaer Leilighed til at reise saa tidlig. Heller ikke er jeg endnu bestemt paa, om jeg skal bare gjøre en Snar-Tur til Søndmør og Trondhjem, eller om jeg skal slaae mig til Ro for nogen Tid paa Nordkanten. Jeg er nemlig endnu ligesaa uvis paa Hjemsted og Bestilling for Fremtiden, som jeg forhen har været, og altsaa er jeg egentlig den samme "Kryp", naar jeg kommer igjen til Søndmør, som naar jeg reiste derfra. Med Bestillingen blir der nu ellers altid Raad, naar jeg bare vidste, hvorhelst

<side nr=187>

jeg skulde komme til at være; men dette har nu altid været min største Sorg, og er det endnu; jeg har ellers saa ofte klaget derover, at jeg er kjed deraf og vil lade det være.

Nyheder har jeg ikke nogen Forraad af, og det lidet som jeg kunde have at fortælle her fra Byen, vil allerede være dig bekjendt af Aviserne; det nytter saaledes ikke at skrive Nyheder fra en Hovedstad. Desuden har jeg kun liden Omgang med Folk, og min største Udflugt er at jeg en og anden Gang gaaer paa Komedien, naar der opføres et nyt Stykke. Her er nu rigtignok mangen Stads, saavel med Komedier som med andre Ting, men ogsaa dette kommer jo i Aviserne, og desuden kan en Beskrivelse deraf ikke være til nogen synderlig Morskab for Folk, som boe langt fra Byerne og befinde sig ganske vel ved at være slige Ting foruden. - Af litterære Nyheder er her ikke noget mærkeligt, som jeg for Øieblikket kan erindre. I næste Hefte af Lange's Tidsskrift kommer "Giskeslægtens Historie", udarbeidet efter gamle Dokumenter af Lange, og dette skal blive just morsomt for os Søndmøringer. En gammel norsk religiøs Bog, kaldet Barlams og Josafats Saga, er nu under Trykning, og man har talt meget om at faae den oversat paa "Norsk", det vil sige i et Sprog som ikke er til. En vis pædagogisk Forening skal være i Virksomhed for at foranstalte en Godtkjøbs-Udgave af Snorre Sturlesons Kongesagaer, og herved har der ogsaa været Tale om at faae oversat Snorre paa Norsk, det Sprog som ikke er til. Her er mange, som med al Magt ville have et norsk Bogsprog, men der er ingen som endnu kan skrive

i et saadant Sprog eller veed rigtig hvorledes det skulde see ud. Jeg for min Deel har endnu ikke nogen bestemt Plan for denne Sag; jeg har rigtignok tænkt paa engang at forsøge Tingen, men jeg troer ikke at det vil nytte synderligt, da der er altfor meget i Veien, og vort Folk vil rimeligviis ikke vide af noget nyt Sprog. Ellers troer jeg, at naar man skulde gjøre et Forsøg, da burde man ikke begynde med saadanne vanskelige Ting som de ovenfor anførte, men man skulde holde sig til simple og lette Sager, isar saadanne som ere fremkomne iblandt Almuen selv og vanskelig kunne oversættes paa dansk; herved mener jeg især vore Folkedigtninger, Folkesagn, Ordsprog, Gaader og lignende. I disse Ting vilde Folket kunne see, at det var et Slags Nødvendighed, at de maatte udgives enten i en bestemt Dialekt eller i et eget Sprog, som var dannet ved en Sammenstilling af de bedste Dialekter. Naar man saaledes for det Første havde gjort hvad der var mest nødvendigt, vilde man derved vænne Folk til at gjøre sig fortrolige med Tanken om en norsk Sprogform; og fandt man da nogen Tilbøielighed eller Lyst hos Folket til at modtage slige Ting, saa kunde man siden altid gjøre noget mere.

Der kunde vel ellers være et og andet smaat at skrive om, men dels kommer man det ikke ihu i rette Tid, og dels ville saadanne Beretninger blive altfor korte og ufuldstændige, naar de skulle klemmes ind i et Brev. Dersom

<side nr=188>

ellers alt skulde gaae heldigt, saa at jeg, efter mit foromtalte Ønske, kunde komme hjem til Sommeren, da vil der naturligviis blive Leilighed til at tale om mange Ting, som før have været lidet omtalte, og den Leilighed vil da blive en ganske anden og bedre end den som tilbyder sig ved disse smaa korte Breve, der desuden see ud til at ville blive alt sjeldnere og sjeldnere. Imidlertid lever jeg i Haabet og glæder mig forud til den Lykke at kunne see gamle Søndmør igjen efter saa megen Omtumling og saa lang Fraværelse. Hermed slutter jeg da for denne Gang, idet jeg hilser flittigt og ønsker alt Held og Velgaaende.

Christiania den 5te April 1850.

Utanpå: S. T./Hr. Maurits Aarflot/a/Egsæt/Voldens Postaabnerie/i Søndmør.

Betalt.

Poststempel: Christiania 5. 4. 1850 [og] Aalesund 13. 6. 1850.

126. Vitskapsselskapet, 14. 5. 1850.

Til Directionen for det kgl. norske Videnskabs Selskab i Trondhjem.

Den ærede Direction har formodentlig længe ventet, at min Ordbog skulde blive færdig fra Trykken, da der nu er en temmelig lang Tid forløben, siden Trykningen af samme blev paabegyndt. Jeg havde heller ikke tænkt, at dette Arbeid skulde blive saa langvarigt, som det virkelig er blevet; men jeg har alligevel ikke formaaet at affærdige Arbeidet hurtigere end skeet er, da det, uagtet al vedholdende Flid, har gaaet saa seent med Reenskrivningen og Gjennemsynet, at man flere Gange har maattet standse med Trykningen, for at jeg kunde komme noget i Forveien med Manuskriptet. Imidlertid er Arbeidet nu saavidt fremskredet, at man om en Maanedes Tid kan vente at faae det færdigt fra Trykken. Manuskriptet til Slutningen af Bogen er saa godt som færdigt, og Fortalen er forsaavidt færdig, at der kun behøves en ny Reenskrivning, som forhaabentlig ikke vil medtage nogen lang Tid. Der er til denne Tid trykt 37 Ark, og det Følgende vil udgjøre omtrent 3 Ark foruden Fortalen, som kommer til at optage eet Ark. Bogen vil saaledes, foruden Fortalen, udgjøre 40 Ark, hvoraf det sidste vil fordetmeste optages af Tillægg og Anmærkninger, som efterhaanden ere tilkomne under Bogens Trykning. - Fortalen bestaaer for det meste af en Udvikling af den Plan, som er fulgt ved Ordenes Behandling og Skrivemaade; den vil saaledes i det Væsentlige gaae ud paa det samme som den foreløbige Plan, der er trykt i det sidste Hefte af Selskabets Skrifter. Angaaende Titelen har jeg tænkt, at den skulde lyde saaledes: "Ordbog over det norske Folkesprog, af I . . . A . . . - Udgivet paa det kgl. norske Videnskabs-Selskabs Bekostning." - Efter Ordet "Folkesprog" kunde man maaskee tilføie de Ord: "eller norsk-dansk Lexikon"; - dog troer jeg ikke, at dette er nødvendigt.

Jeg har troet at burde give den ærede Direction en foreløbig Underretning herom, for at Directionen nu i Mellemtiden kan have Anledning til at fatte en nærmere Bestemmelse angaaende Oplaget og om hvorvidt en Forsendelse til Trondhjem skal finde Sted, med hvad mere som kunde ansees nødvendigt at afgjøre i denne Sag, hvorom jeg saaledes haaber i sin Tid at blive underrettet. Dersom den ærede Direction skulde have noget at erindre ved det anførte Forslag til Bogens Titel eller ved Planen for Fortalen, maatte jeg udbede mig en Underretning herom inden en Maanedes Tid, da Titel-Arket eller Fortalen antages at kunne blive færdigt inden tre eller fire Uger. - Min Adresse er som forhen: Bogbinder Sauerzapf's Gaard, Øvre Slotsgade, No. 5.

Christiania den 14de Mai 1850.

Ærbødigst

I. Aasen.

127. Vitskapsselskapet, 14. 6. 1850.

Til Directionen for det kgl. norske Videnskabs-Selskab.

Den ærede Directions Skrivelse af 5te dennes har jeg med sidste Post modtaget. Anmærkningen paa Titelbladet af Ordbogen er bleven forandret i Overeensstemmelse med Directionens Forslag, da jeg ogsaa fandt denne Form at være rigtigere, saasart jeg var bleven opmærksom derpaa. Fortalen er allerede sat i Trykkeriet, og Korrekturen deraf er nu under Behandling. Bogen vil saaledes om nogle faa Dage være færdig fra Bogtrykkeriet.

Udsalgsprisen kunde maaskee bestemmes til 1 Spd 60 s. eller 1 Spd 72 s. pr. Expl. stivt heftet, da det formodentlig er Selskabets Hensigt at sætte Prisen saa lav som muligt. Forøvrigt imødesees en nærmere Bestemmelse, førend noget videre i denne Sag foretages.

Christiania den 14de Juni 1850.

Ærbødigst

I. Aasen.

Utanpå: Til/Det kgl. norske Videnskabs-Selskab/i/Trondhjem.

Betalt.

Poststempel: Christiania 14. 6. 1850.

128. *Vitskapsselskapet*, 5. 7. 1850.

Til Directionen for det kgl. norske Videnskabs-Selskab.

Efterat have modtaget den ærede Directions Skrivelse af 28de Juni, har jeg gjort Forespørgsel hos Boghandlerne angaaende et muligt Salg af Ordbogen, og meddeler herved den Besked, som jeg i denne Henseende har faaet, omendskjønt de modtagne Tilbud ikke synes at være af den Beskaffenhed, at der kan gjøres noget videre ved samme. Man er utilbøielig til at indlade

<side nr=190>

sig paa et Kjøb, da man frygter for, at der vil hengaae en altfor lang Tid, inden man faaer sine Penge igjen, og man finder det betænkeligt at gjøre noget Tilbud, især da man ikke selv faaer Adgang til at bestemme Udsalgs-Prisen. Feilberg og Landmark have givet et Tilbud paa 300 Spd. Cappelen har budet 325 Spd. (han har nemlig skaffet sig Kundskab om de foranførte Boghandlers Tilbud). Fra disse Boghandlere har jeg faaet en skriftlig Erklæring, som her vedlægges. Dybvad har erklæret sig utilbøielig til at gjøre noget bestemt Tilbud, da han troede, at hvad han kunde byde, maatte ansees at være forlidet. Flere Boghandlere har jeg ikke forespurgt mig hos, da jeg ikke troede at kunne faae nogen bedre Besked hos de andre. De anførte Tilbud ere imidlertid saa smaa, at Selskabet, som mig synes, ikke burde indlade sig derpaa, da det under saadanne Omstændigheder synes langt mere tilraadeligt, at Selskabet selv indtil videre beholder Forlaget og kun overdrager Forhandlingen i Kommission til en Boghandler med Afstaaelse af en vis Rabat, som formodentlig vilde blive 25 pro cent. Denne Forhandlingsmaade kunde ansees som den sikreste for begge Parter, idet Vindingen her alene beroer paa Afsætningen og bliver paa en vis Maade lige for Forlægger og Kommissionær. Forlæggeren har ellers den Fordeel at undgaae alt videre Bryderie, og desuden har han jo senere altid Adgang til at sælge Resten af Oplaget, om saaledes ønskes. I nærværende Tilfælde har man herved ogsaa en vis Udsigt til at faae Udgifterne for Tryk og Papir dækkede, skjønt det nok kan

være længe inden dette skeer, da der hertil udfordres en Afsætning af omtrent 360 Expl. naar nemlig Indtægten beregnes til 6 Ort pr. Expl (3/4 af 8 Ort), som udgjør 12 Spd af 10 Expl. eller 120 Spd af 100, o.s.v. - Jeg kunde her anføre, at der i den Tid, da Grammatiken kom ud, ogsaa var tænkt paa et Salg af Oplaget, men der blev ikke budet saa meget, at et Salg syntes raadeligt; Oplaget blev da overleveret i Kommission til Boghandleren, og Afsætningen har, uagtet al den Tvivl som vi havde derom, dog gaaet saa godt, at der ved sidste Aarsregnskab (i Mai) var udsolgt over tre Fjerdedele af Oplaget. Vel kunde det nu have længere Udsigter med Ordbogen, da den er saameget større og dyrere; men en Udsigt er der dog altid, og denne skulde man maaskee holde paa i det længste. - Det kunde endnu anmærkes, at det i Tilfælde af et Salg maaskee kunde være nødvendigt at gjøre en nøiagtig Bestemmelse med Hensyn til Forlagsretten, da man skal have adskillige Exempler paa Forviklinger i denne Henseende. At Forlagsretten her kunde komme i Betragtning, er vel kun en fjern Mulighed, men denne Mulighed kunde dog altid have for Øie.

Det vilde være ønskeligt, om Sagen kunde snart komme til Afgjørelse, saa at Bogen kunde komme i Boghandelen, da denne Aarstid just er den beleiligste saavel til Forsendelse som til Afsætning i Byerne, da der nemlig nu komme mange Reisende fra Landet, og mange, som have opholdt sig i Byerne, f. Ex. ved

<side nr=191>

Skolerne, reise i denne Tid ud paa Landet. Efterat Bogen nu er trykt, henligger Oplaget fremdeles hos Bogtrykkeren, da man ikke vel kan gjøre noget videre ved samme, førend en endelig Afgjørelse har fundet Sted. Efter den foreslaaede Bogladepriis vil det være mest passende at besørge Exemplarerne stivt heftede, hvilket vil koste omtrent 6 s. pr. Expl. eller henimod 5 Spd. for Hundrede.

I et af de Breve, som jeg tilsendte Directionen ved Begyndelsen af Ordbogens Trykning i forrige Aar, er der, saavidt erindres, anmærket, at jeg

havde tænkt at bortgive nogle faa Exemplarer arkeviis, efterhaanden som det skred frem med Trykningen. Dette er ogsaa skeet, og jeg er bange for, at jeg i denne Henseende har gaaet altfor vidt. Der er efterhaanden leveret et Exemplar til Professorerne Holmboe, Keyser og Munch, Bureauchef Lange og Kandidat Unger; desuden har jeg ogsaa leveret Exemplarer til tre andre Personer, som jeg under Trykningen ofte har henvendt mig til med Forespørgsel om enkelte Ord og Talemaader. Det er saaledes 8 Expl. som ere bortgivne; desuden har jeg selv beholdt eet Expl. og eet er efterhaanden sendt til Trondhjem, saa at det ialt er 10 Expl. som ere tagne fra Oplaget. Jeg har maaskee taget mig altfor megen Frihed ved saaledes at udlevere noget uden at have indhentet Directionens Samtykke dertil, og isaafald maa jeg da bede om Undskyldning, i Haab om at der senere maa være Anledning til at rette paa Feilen. Det forekom mig at være særdeles ønskeligt, at nogle af dem, som interesserede sig mest for Sagen, kunde faae et Exemplar af de færdigtrykte Ark, da jeg deraf havde den Fordeel at faae høre en Bedømmelse af en og anden Enkelthed ved Arbeidet og faae et og andet Vink, som jeg siden kunde benytte under Fortsættelsen af Arbeidet; ei at tale om den mulige Fordeel, at enkelte Exemplarer kunde være sikrede i Tilfælde af Uheld eller Skade, som kunde indtræffe i den lange Tid, som maatte hengaae til Trykningen. Paa Grund heraf havde jeg tænkt at oversende en Anmodning om at faae et vist Antal Exemplarer (saasom 12 eller 15) til min Raadighed; og det er en Forsømmelse, som jeg beklager, at denne Anmodning ikke i rette Tid blev fremsendt. Endskjønt jeg nu kunde ønske at have endnu nogle faa Exemplarer, tør jeg dog ikke gjøre nogen Anmodning derom, idet jeg, som sagt, frygter for at jeg allerede har taget mig for megen Frihed med Hensyn til de førømtalte Exemplarer.

Jeg er ellers megen Tak skyldig for den Godhed, som den ærede Direction atter har viist mig ved at give mig Haab om en Deel af den forventede Indtægt af Bogen, hvilket var mere end jeg nu kunde vente, da jeg nemlig forhen har modtaget saa meget. Maatte nu kun det fuldførte Arbeide befindes nogenlunde tilfredsstillende! De Opoffrelser, som Selskabet har gjort for denne Sag, ere nemlig saa store, at jeg paa min Side frygter for, at Publikum vil ansee det deraf vundne Udbytte for at være forlidet.

For Øieblikket erindrer jeg ikke mere, som kunde være nødvendigt at omtale,

<side nr=192>

og det skulde være mig kjært, om de her meddeelte Underretninger maatte være tilstrækkelige til at befordre Sagens Afgjørelse. Dersom noget maatte befindes manglende, maa jeg bede om Undskyldning, da jeg er kun lidet bevant med saadanne Forhandlinger, og her nu paa denne Tid ikke er rigtig Anledning til Raadførsel med nogen Kyndigere.

Christiania den 5te Juli 1850.

Ærbødigst

I. Aasen.

Utanpå: Til/Det kgl. norske Videnskabs Selskab/i/Trondhjem.

Betalt.

Poststempel: Christiania 5. 7. 1850.

129. Vitskapsselskapet, 30. 7. 1850.

Til Directionen for det kgl. norske Videnskabs-Selskab.

I Henhold til den modtagne Skrivelse fra den ærede Direction af 13de dennes har jeg truffet Overenskomst med Boghandlerne Feilberg og Landmark, saaledes at disse have overtaget Udsalget af Ordbogen, som den vedlagde Tilstaaelse viser. Bogen er saaledes nu kommen i Boghandelen. Indheftningen er besørget af Boghandlerne til en meget billig Priis (5 s pr Expl.), som i sin Tid vil blive indtagen i Regnskabet. - De frtagne 20 Exemplarer ere afsendte med Pakkeposten til Trondhjem.

Forhandlings-Rabatten er, som Tilstaaelsen viser, ansat til 25 pro cent. Efter hvad jeg har kunnet erfare, skal denne Rabat være den sædvanlige ved saadanne Bøger, som man ønsker forsendte til mange Steder i Landet og til udenrigske Boghandlinger. En Rabat af 20 pro cent kunde ogsaa til Nød opnaaes, men man skal i Grunden være mindre tjent dermed, da Boghandlerne i dette Tilfælde gjerne ville undgaae de Udgifter, som behøves til Fragter til langt fra liggende Steder og til Rabat til udenbyes Commissionærer.

Jeg maa herved oprigtigst takke for den særdeles Godhed, at Directionen endnu har overladt mig nogle Exemplarer af Bogen, foruden dem, som jeg

allerede havde gjort Brug af. I Henhold hertil har jeg paany aftaget 10 Expl. hvormed jeg ogsaa er rigelig hjulpen, idet jeg derved sættes istand til at sende Exemplarer til enkelte Personer, som interessere sig for Sagen og tildeels have været mig behjælpelige ved samme, og som desuden vilde have Vanskelighed ved at købe Bogen. Oplagets Beløb er saaledes nu 460 Exemplarer.

Idet denne Sag nu kan ansees som sluttet, maa jeg ogsaa benytte denne Leilighed til at takke den ærede Direction for al den Godhed, som forhen har været mig viist under Fortsættelsen af det nu tilendebragte Arbeide. Fornemmelig skylder jeg at takke for den særdeles Tillid, som Directionen har viist mig med Hensyn til Arbeidets Plan og Udførelse, ligesom jeg vist ogsaa skylder at takke for Directionens Skaansomhed og Overbærelse med den Ubevanthed,

<side nr=193>

som uden Tvivl ofte har viist sig i mine Meddelelser og Beretninger. Hvad selve Arbeidet angaaer, da har jeg rigtignok havt Villien til at gjøre det saa godt som muligt, men naar jeg seer hen til den Vanskelighed, som jeg ofte har havt med at faae Arbeidet i en nogenlunde taalelig Orden, saa maa jeg frygte, at Evnen har været utilstrækkelig til at gjøre et saadant Arbeide saa fuldkomment, som man, paa Grund af Sagens egen Interesse og Vigtighed, kunde ønske.

Christiania den 30te Juli 1850.

Ærbødigst
I. Aasen.

130. Vitskapsselskapet, 30. 7. 1850.

Til Directionen for det kgl. norske Videnskabs Selskab.

I Anledning af den ærede Directions Skrivelse af 13de dennes skylder jeg at give en Beretning om, hvorvidt jeg har agtet fremdeles at vedblive med saadanne Arbeider, som kunde synes at egne sig til nogen offentlig Understøttelse. Da Ordbogen over Folkesproget nu er udkommen, kunne de Arbeider, som af Selskabet for det første vare tilsigtede, dermed ansees at være

fuldførte. Vel er der i Selskabets Plan af 26de August 1842 endnu nævnt et andet Værk, nemlig en dansk-norsk Ordbog; men det kan vel antages, at det ikke haster meget med dette Arbeide, og desuden vilde det nu for Tiden falde vanskeligt at faae samme fuldført, da nemlig et saadant Værk vilde kræve en temmelig langvarig Forberedelse, fordi det, ved en stor Deel af Ordene i Skriftsproget er vanskeligt at finde noget tilsvarende norsk, hvilket saavidt jeg har erfaret, lykkes bedre, naar man optegner enkelte Ord efterhaanden og leilighedsviis, end naar man skal tage meget for sig paa een Gang. Maaskee burde man ogsaa bie hermed, indtil Planen for en norsk Sprogform maatte blive nærmere afhandlet og bestemt, saa at en saadan fuldkomnere Plan kunde gennemføres i de norske Ord i Forklaringen.

Med Hensyn til det i den ærede Directions Skrivelse antydede Forsøg til et oldnorsk Lexikon, maa jeg bemærke, at jeg ikke vel er istand til at udføre et saadant Arbeide, og at der er Udsigt til, at Arbeidet vil blive udført af Andre, som have større Kald dertil. Der er formodentlig flere, som have engang tænkt derpaa, men sandsynligviis er Hr. Candidat Unger den, som kommer til at udføre samme. Han har ialfald længe samlet Materiale og forbered[et] sig dertil, og ved hans meget udstrakte Kjendskab til de gamle Skrif[ter,] navnlig de norske Haandskrifter i Kjøbenhavn og Stockholm, vil han ogsaa være istand til at gjøre dette Værk saa fuldstændigt, som det nu for Tiden kan blive.

Hvad jeg nu ellers kunde være bedst skikket og oplagt til, maatte være saadanne Arbeider, der kunde betragtes som et Slags Fortsættelse eller nærmere

<side nr=194>

Udførelse af de foregaaende, saasom: en grammatisk Beskrivelse over en eller flere av vore mærkeligste Dialekter; en ny Samling af Ord og Talemaader, som ikke forhen ere forklarede; en Samling af Folkesagn, Vers og Viser fra forskjellige Egne, og andet lignende, hvortil kommer, at man vel om nogen Tid kan tænke paa en ny og forbedret Udgave af Grammatiken. Til disse Foretagender vilde der udkræves nye Reiser og Ophold i enkelte afsides

liggende Egne, og hertil kunde jeg da forhaabentlig vente at faae Stipendium, naar jeg engang kunde opgive en bestemt Plan for et saadant Foretagende. Hvad jeg ellers har tænkt paa er kun smaa Arbeider. Saaledes havde jeg nu for det første tænkt at udgive en liden Samling af Dialektprøver, nemlig endeel smaa Fortællinger og Læsestykker, som jeg forhen har opskrevet i forskellige Dialekter. Dernæst havde jeg tænkt at udgive en Samling af norske Ordsprog, skrevne i en almindelig norsk Sprogform efter en Sammenstilling af de fortrinligste Dialekter. Ved Siden heraf er der en anden Plan, som jeg meget længe har havt, nemlig at forsøge paa at bidrage noget til vor Almues Oplysning ved almeenfattelige Smaaskrifter over forskellige Materier og navnlig ved Uddrag af Historien, Naturhistorien og lignende. I den sidste Tid har jeg havt den Tanke at forsøge paa en liden Grammatik og Læsebog i det gamle Norske, indrettet til Selvunderviisning for videlystne Almuesmænd, og anlagt paa at vække Interessen for det gamle Sprog og tillige bane Veien for en norsk Sprogform. En saadan Sprogform finder jeg nu mere og mere nødvendig, og enkelte kyndige Mænd have ogsaa meget opmuntret mig til at forsøge noget i den Retning, eftersom der for Øieblikket ikke er nogen anden, som for Alvor kunde forsøge derpaa. Dette er imidlertid et Foretagende, som ikke kan vente nogen offentlig Understøttelse og det forekommer mig, at Staten ikke engang burde have noget dermed at skaffe, da denne Sag egentlig burde overlades til den private Foretagelsesaand.

Af alt, hvad jeg saaledes har tænkt paa, er det meste kun Smaasager, som en Mand, der ellers havde nogen fast Stilling, vilde kunne udføre i sine Fritimer, og til hvis Offentliggjørelse der heller ikke vilde udkræves nogen stor Bekostning. De store og langvarige Arbeider er jeg bleven træt og udmattet af, saa at jeg nu for det første har megen Lyst til at hvile en Stund og imidlertid see til at pleie enkelte personlige Anliggender, som jeg i lang Tid har ganske forsømt. Nogen fast Ansættelse eller Bestilling har jeg endnu ikke tænkt paa, og min Utilbøielighed til de fleste Bestillinger vil vel ogsaa gjøre, at jeg ikke for Alvor kommer til at tænke derpaa, førend Nødvendigheden maatte drive dertil.

De her meddeelte Underretninger kunne rigtignok, som mig synes, ikke give Anledning til nogen nærmere Foranstaltning; imidlertid veed jeg for

Øieblikket ikke nogen mere bestemt Plan at anføre. - Om et Par Ugers Tid kommer jeg til at foretage en Reise til Søndmør og Trondhjem, og der

<side nr=195>

kunde da maas[kee] blive Anledning til en udførligere Meddelelse, om saa skulde ønskes.

Christiania den 30te Juli 1850.

Ærbødigst
I.Aasen.

131. Marie Landmark, 1.11.1850.

Da jeg modtog Deres Brev stod jeg netop færdig at foretage en Reise til *Trondhjem* og Tiden var da saa knap for mig at jeg hverken kunde faae nogen Besked eller give noget Svar derpaa. Paa bemeldte Reise kom jeg til at være borte omtrent 4 Uger, saa at jeg netop nu i disse Dage er hjemkommen. Ved den Efterspørgsel som jeg nu har gjort, har jeg faaet at vide, at det var Doktor Holler paa Egsæt, som havde i Kommission at antage en *Huusjomfru* for Præsten Monrad i Vanelven, og at han allerede for længe siden har faaet een, saa at det allerede var for seent dengang jeg modtog Deres Brev, da der ikke var videre ved Sagen at gjøre. Jeg har ellers hørt at Præsten Munch i *Jørgenfjorden* nu senere skal have yttret at han trængte en *Huusjomfru*, men hvorvidt han har faaet nogen, veed jeg intet om.

132. Ludvig L. Daae, 2.11.1850.

S. T. Hr. Candidat L. Daae.

Da jeg nu endelig efter megen Omflakning er kommen til Rolighed, kunde det ikke være for meget, om jeg engang lod høre fra mig,skjønt jeg rigtignok ikke har meget nyt at fortælle. Angaaende mine Vandringer efter Afreisen fra Solnor, da tilbragte jeg først et Par Uger blot til Besøg paa forskellige Steder i Ørsten og Volden, og derefter tog jeg Veien til Aalesund, hvorfra jeg reiste med Gler til Trondhjem. Da nu Dampbaaden skulde ligge

kun to Dage i Trondhiem, nemlig Lørdag og Søndag, saa blev denne Tid mig altfor kort og jeg besluttede derfor at blive over til sidste Dambaad, som afgik fra Trondhjem den 23de Oktober. Det er saaledes kun en Uges Tid, siden [jeg] kom tilbage til Ørsten, hvor jeg tænker at forblive i Vinter. Jeg opholder mig nu paa mit Fødested og sidder i en liden ny og vakker Stue, som jeg raader over ganske alene. Stedet er eenligt og roligt og ligger nær ved Bygdeveien fra Ørstenvig til Egsæt, til hvilket sidste Sted man har en Fjerdings Vei at spadserere igjennem en ubeboet Egn. Denne Spadseretur kommer jeg ofte til at foretage; idetmindste een Gang om Ugen, nemlig hver Gang Posten er kommen. Jeg har allerede talt med adskillige af de konditionerede Folk i Volden, blandt andet med Rosenqvist's Døttre og med selve Pastoren eller "Kvisten", som Folket her kalder ham. Det er en Mand, som har det meget travlt, dels med Fæet og dels med Folket, især Konfirmanderne, som nemlig forvolde ham megen Møie. Forøvrigt omgæes jeg kun med de

<side nr=196>

simplere Folk og øver mig bestandig i Taalmodighed, især med Hensyn til Besvarelsen af de mange Spørgsmaal, om hvor stor Løn jeg har faaet, om hvad jeg nu agter at gjøre, og om hvad Embede jeg tænker at søge, hvilket altsammen er meget vanskelige Spørgsmaal.

Næst efter min Hjemkomst var jeg een Gang ved Kirken i Ørsten, og een Gang i Volden, og begge Gange var jeg saa omringet af Folk og saa bestormet af Hilsninger og Spørgsmaal, at det var reent forfærdeligt. Jeg nød i disse Dage en frygtelig Popularitet.

Fra Trondhjems-Reisen er intet mærkeligt at fortælle. Mit Tøi fandtes i samme Stand, som da jeg forlod det, og blev under mit Ophold i Byen forøget med et og andet nyt, blandt andet med de to sidstudkomne Bind af "Norges gamle Love", som jeg fik af Selskabet, og som jeg nu agter at læse med Flid. Videnskabsselskabets Direction har givet Svar paa Kirkedepartementets Forespørgsel angaaende mine Stillinger og Forholde, og Directionen har anbefalet

mig til Regjeringens Gunst og Naade, saa at der fra denne Statsmagt er alt godt at vente. Nu faae vi da sidde rolige en Stund og vente paa hvad den anden Statsmagt vil sige; og det skulde ikke undre mig, om den siger Stop og giver os allesammen en lang Næse. Isaafald bliver mit Forfatterskab en Nærings-Spekulation, og der er jo mange skikkelige Folk, som have det paa den Maade.

Jeg befinder mig ellers vel og har nu en god Helbred, saa at jeg ikke kjender nogen Virkning af den sidste Reises Uleiligheder, uagtet jeg paa Tilbagereisen frøs noget ganske forskrækkeligt. Veiret var ellers meget godt baade paa Nord- og Sydturen, og i Trondhjem befandt jeg mig meget vel. I Aalesund fandt jeg Leilighed til at fornye adskillige Bekjendtskaber; blandt andet besøgte jeg vor gode Ven Andersen, som nu nylig havde været i Bryllup og befandt sig i bedste Velgaaende.

At der nu ikke bliver nogen Kristiania-Reise af, førend til Sommeren, er temmelig klart. Jeg havde tænkt at besøge Solnor endnu engang i denne Høst, men jeg er nu atter saa kjed af Reiser, at jeg ikke ønsker noget andet end Rolighed. Jeg skulde have Lyst at vide om min gamle Bibel findes paa Solnor, og ligesaa vilde jeg ønske at have fat paa de medbragte Ark af Barlaams Saga; men der gaaer vel neppe nogen Leilighed imellem, og saaledes faaer det da beroe indtil videre. Et lidet Brev skulde imidlertid være meget kjærkomment, dersom Tid og Leilighed kunde falde saa gunstig. Forøvrigt maa jeg bede at hilse baade Gamle og Unge.

Aasen den 2den November 1850 (pr. Voldens Postaabnerie).

I. Aasen.

Utanpa: S. T./Hr. Candidat Ludvig Daae/a/Solnor/pr. Ørskougs Postaabnerie.

Betalt.

Poststempel: Aalesund 7. 11. 1850.

<side nr=197>

133. Carl Richard Unger, 9. 11. 1850.

S. T. Hr. Candidat Unger.

Da jeg nu endelig er kommen til Rolighed, finder jeg Lyst at tilsende Dem nogle Ord angaaende mine Vandringer efter Afreisen fra Hovedstaden, skjønt jeg rigtignok ikke har meget nyt at fortælle. Alle mine Udflugter have gaaet seent og medtaget mere Tid end som var paatænkt, og saaledes er det først nylig, at jeg er kommen saa vidt til Ro, at jeg kan begynde at arbeide efter henved tre Maaneders Ophold. Ved min Afreise fra Kristiania indtraf et meget ustadigt Veir, og jeg kjendte min Helbred saa vel, at jeg ventede en ret forsvarlig Forkjølelse, som ogsaa ganske rigtig indfandt sig. I Kvam i Gudbrandsdalen maatte jeg standse et Par Dage for Mavesyge, der siden tog en saadan Vending, at jeg fandt det raadeligst at lade mig bringe til Doktoren i Vaage, hvor jeg atter forblev et Par Dage. Derpaa skranglede jeg endelig afsted igjennem Lesje og Romsdalen, og var endnu meget sygelig, da jeg ankom til Søndmør, hvor jeg først besøgte min gamle Huusbonde, Kapt. Daae paa Solnor. Her standsede jeg omtrent halvanden Uge, da baade Veiret og Helbredden vare meget hinderlige; derefter reiste jeg sydover til Ørsten, og siden den Tid har jeg været frisk. Jeg tilbragte nu et Par Uger med Besøg paa forskjellige Steder i Ørsten og Volden, og foretog derefter i Slutningen af September den paatænkte Reise til Trondhjem, hvor jeg atter kom til at blive tre Uger længere end som bestemt var, da nemlig Dampbaaden kun standsede der i to Dage, og denne Tid var mig for kort, saa jeg besluttede at blive til næste Damp. Saaledes kom jeg da først i de sidste Dage af Oktober tilbage til Ørsten og har siden til denne Tid syslet med at indrette mine Sager til Vinteren, da der nu naturligviis ikke bliver at tænke paa nogen videre Reise i dette Aar.

Jeg opholder mig nu paa mit Fødested, hvilket vel ikke er anmærket paa Landkorterne, men hvis Beliggenhed man dog let kan tænke sig, naar man veed, at det ligger ved en Bygdevei, som gaaer omtrent i lige Linie fra Ørstenvig til Egsæt, altsaa inderst paa Halvøen imellem Ørstens og Voldens Fjorde. Til Egsæt har man omtrent en Fjerding Vei at spadser, og denne Spadseretur kommer jeg ofte til at foretage, da Egsæt er et vigtigt Sted; der er nemlig Voldens Postaabnerie, hvortil Posten fra Aalesund kommer hver Søndags Morgen; der er ogsaa en liden Boghandling og et Bogtrykkerie, hvorfra der udgives en Avis, "Postbudet", som bliver redigeret af min synderlig

gode Ven Maurits Aarflot. Længere inde, i Omegnen af Halkjelsvig boe adskillige konditionerede Folk, hvilke jeg dog ikke omgaaes meget med, da jeg har det saa travlt med at omgaaes de simplere Folk. Hos begge Slags Folk er jeg bleven modtagen med særdeles Opmærksomhed, dog af forskellige Aarsager; hos de Konditionerede betragtes jeg nemlig som en Sprogmand, men hos Almuen betragtes jeg som en Digter. I mine yngre Dage har jeg nemlig

<side nr=198>

skrevet adskillige Sange, som her have fundet et velvilligt Publikum, og især skulle mine søndmørske Viser engang have været meget i Brug. Paa et Par Steder, hvor jeg ikke var kjendt, har man spurgt mig, om jeg ikke er den, som har digtet "Tausakjærings-Visaa"; og saasnart man fik et bekræftende Svar herpaa, var det strax, som om vi vare gamle Bekjendte.

Paa Grund af gammel Vane befinder jeg mig ganske vel ved denne Omgang med Almuen, skjønt jeg vistnok ofte kjedes ved de uendelige Spørgsmaal om hvad jeg bestiller, hvor stor Løn jeg har, og hvad Embede jeg agter at søge, hvilket altsammen er saa vanskeligt at besvare. Ogsaa finder jeg mig noget uleiligtet ved de mange Anmodninger om at gjøre Vers til enkelte Leiligheder, at lære Børn, og at give Veiledning i Rettergangssager, med mere som jeg ikke kan indlade mig paa.

Mine Arbeider med Eventyr, Sagn og Folkeviser, tør jeg ikke rigtig lade Folk see, da man betragter slige Ting med Uvillie; imidlertid hanber jeg at kunne snakke for Folk saalænge, at man tilsidst skal fortælle mig hvad man veed om saadanne Ting. Jeg fik i Trondhjem det andet og tredie Bind af "Norges gamle Love" (det første havde jeg forhen faaet), og jeg har læst op enkelte Stykker af Landsloven for Folket her; man har fundet Moro i at høre derpaa og ønsket blot, at det skulde være oversat eller være paa det rette Maal. Især har man fundet Fornøielse i det første Kapitel af Kristendomsbolken, hvor der paabydes hvad Folk skal troe; dette Stykke har man fundet at være meget forstaaeligt, og man har undret sig over, at nogen kunde skrive saa "bondsk" om slige Ting. Overalt mærker jeg, at man i Begyndelsen

har Møie for at forstaae det gamle Sprog, men naar man vænnes lidt dertil, falder det ikke saa vanskeligt endda. Der er altid endeel Ord, som man ikke forstaaer, men det samme er jo ogsaa Tilfældet med Skriftsproget.

Det første Arbeide, som jeg har taget fat paa, er at ordne de Ord, som jeg etterhaanden har optegnet af forskjellige skrevne og trykte Bøger, og som jeg ikke kom til at benytte i Ordbogen. Da jeg blev saa længe i Trondhjem, fik jeg laant af Bibliotheket endeel gamle Topographier, nemlig Wilses Beskrivelse over Spydberg, Hjorthøy's over Gudbrandsdalen, Lund's over Tellemarken og Essendrops over Lier; desuden fik jeg fat paa Schytte's Ordsamling fra Lofoten, som findes i "Det skandinaviske Litteraturselskabs Skrifter", og er yngre end Hallagers Ordsamling. Af alle disse har jeg gjort endeel Optegnelser, som jeg agter at lægge sammen med mine forrige Samlinger af Grøttings Ordsamling og flere, for at jeg kan have alt paa rede Haand ved forefaldende Leilighed. Dernæst agter jeg at fuldføre mine Prøver af Landsmaalet, som vi forhen have talt om. Siden er der nu forskjellige Ting, som jeg har tænkt paa, saasom en Samling af Ordsprog, en Plan for en norsk Sprogform, med meget mere. Der er saa meget at gjøre, at jeg neppe bliver færdig med Halvdelen. Jeg er nu ellers kvit fra Selskabet i Trondhjem, og dette har

<side nr=199>

anbefalet mig til Regjeringen, som formodentlig kommer til at gjøre et Forslag til Stortinget angaaende et Stipendium for mig, men om Thinget vil bevilge dette, er vel noget uvist.

Imidlertid finder jeg ogsaa her adskillige Ord og Udtryk, som jeg ikke før er bleven opmærksom paa. Naar der findes en saadan Efterslæt her, hvad maa da ikke findes paa andre Steder? Ikke fuldt en Times Tid efterat jeg var kommen til mit Fødested, hørte jeg et Ord, som forekom mig ganske nyt, nemlig Vidkjenne, n. (Feil eller Skade paa Legemet). Blandt andre Ord, som vil tjene til Berigelse for Ordbogen, kan jeg her anføre: Anntid (= Onn), avdagast (tabe Dagen af Syne), b/'y/rleg (føielig, om Vind), Erve (Arvegang), Fadefolk og Modefolk (Fædrene- og Mødreneslægt), Mathæming (Madskik),

ottesam (farlig), samvérleg (stadig i Veiret), Tilsig (Tilstrømning), Tír, m. (Rad af Tønder, maaskee 10), Tvibyte (Deling i to), Védelæte (Larm, Gnaal), - foruden en Mængde Adjektiver paa leg og sam, f. Ex. meinsleg, tilsynleg, ballasam, kavasam, yvjasam. Et Par Verber skal forekomme, som jeg maa stræbe at faae Vished om, nemlig: evle, dvs. opskylle Grunden, om Elvene (= øyra, aura), maaskee Stamordet til Navnene Sunnifli, Söckifli, Vanifli; - og: gine, v. n. (gin'e, gjein) med Betydning: aabne sig, el. gabe. Formerne glada (gaae ned om Solen) og Svad (Klippe) forekomme inderst i Volden; jeg vidste ikke før at disse Ord vare søndmørske. Ordet Ide (Bagstrøm) findes derimod ikke, men er overgaaet til "Ile". Ordet aad'e bruges ganske rigtig, som jeg formodede. Om disse Ord med det stungne d burde jeg ellers søge nærmere Oplysning i Nordfjord.

Jeg skulde nu have Lyst at vide et og andet fra Kristiania; men da nu Choleraen hersker der, ere vel Folk ligesom bange for hinanden og omgaaes saa lidet som muligt. Her hos os er man ogsaa ræd for, at Pesten skal følge med saadanne Ting, som sendes med Posten. Jeg har endnu ikke seet noget paa Prent angaaende min Ordbog, og det skulde være morsomt at vide, om der kommer noget saadant i Lange's Tidsskrift, og om ikke det tredie Hefte af dette Skrift nu snart er færdigt. Imidlertid faaer jeg nu altid læse Morgenbladet og Rigstidenden paa Egsæt og har saaledes Leilighed til at vide de vigtigste Nyheder.

Dersom Leilighed skulde gives, beder jeg at hilse fra mig, i Særdeleshed til Lange og Trønnæs. Jeg skulde have skrevet til Trønnæs, men det faaer nu beroe saa lange; jeg har ogsaa forsømt at optegne hans Opholdssted i Byen, og Hukommelsen slaaer mig feil i dette Stykke som i flere. - Naar jeg nu engang har samlet en heel Deel Ord og saadanne Ting, haaber jeg at kunne underrette Dem nærmere derom. Vær imidlertid flittig hilset.

Aasen, pr. Voldens Postaabnerie i Søndmør, den 9de November 1850.

I. Aasen.

Utanpå: S. T./Hr. Candidat C. R. Unger/a/Christiania.

134. Vitskapsselskapet, 30. 11.1850.

Til Directionen for det kgl. norske Videnskabs Selskab.

I Anledning af den ærede Directions Skrivelse, som jeg med sidste Post har modtaget, kan jeg herved meddele, at jeg heldigviis endnu for en Tid vil have Udkomme til, uden noget videre Tilskud, at fortsætte mine Arbeider i samme Retning som forhen; idet jeg indtil videre agter at forblive paa et billigt Levested paa Landet, hvor jeg tænker at ordne og forberede adskillige paatænkte Arbeider, saasom endeel Tillæg til Ordbogen, en Samling af Dialekt-Prøver, en Samling af norske Ordsprog og andet lignende.

Idet jeg ellers oprigtigst takker for det modtagne Tilbud som et nyt Beviis paa Directionens særdeles Velvillie, kan jeg altsaa erklære, at jeg for Tiden ikke har Anledning til at ønske nogen Understøttelse, saa meget mere som jeg just ved Directionens Gavnildhed, i at tilstaae mig Indtægten af Grammatiken, er bleven sat istand til at oppebie en nærmere Foranstaltning. Aasen, i Voldens Præstegjeld, den 30te November 1850.

Ærbødigst

I. Aasen.

135. Feilberg og Landmark, 30. 11. 1850.

Til Boghandlerne Feilberg og Landmark.

Da jeg har seet af Aviserne, at det tredie Hefte af Langes Tidsskrift er udkommet, og jeg gjerne ønskede at have dette Hefte ved Haanden, giver jeg mig herved den Frihed at anmode om, at ifald der skulde være Anledning til at sende samme med Posten, De da vilde have den Godhed at oversende mig et Expl. adresseret til Voldens Postaabnerie paa Søndmør. Idet jeg agter fremdeles at vedblive som Abonnent paa Tidsskriftet, skulde jeg ogsaa ønske, at de næste Hefter indtil videre kunde blive mig tilsendte, saaledes at Betalingen kunde afdrages paa vort forrige Mellemværende.

Aasen i Voldens Præstegjeld den 30te Nov. 1850.

136. Kyrkjedepartementet, 25.1.1851.

Til den kgl. norske Regjerings Departement for Kirke- og Underviisningsvæsenet.

Idet jeg herved kan berette, at jeg har modtaget Departementets Skrivelse til mig af 21de f. M., skylder jeg derhos at bevidne Departementet min

Taknemmelighed for den deri omhandlede Foranstaltning, hvorved jeg er sat istand til at vedblive med en Beskæftigelse, som nu engang er bleven mig kjær, og som det, uden en saadan Understøttelse, vilde have faldet mig vanskeligt at fortsætte. Med Hensyn til mine Arbejder for nærværende Tid kan jeg berette, at jeg ogsaa i denne Landsegn har fundet Anledning til at samle adskillige Tillæg og nærmere Bestemmelser til den norske Ordbog; ligesom jeg

<side nr=201>

ogsaa finder det nødvendigt, at enkelte Reiser endnu maae foretages, da jeg derved baade kunde samle saadanne nærmere Oplysninger og tillige ved samme Leilighed optegne hvad der maatte forefindes af Folkesagn og Folkepoesie. Jeg har saaledes været betænkt paa til Vaaren eller Sommeren at foretage en Udflugt i de nærmeste Egne paa denne Kant og maaskee ogsaa til Nordlandene, forinden jeg tiltræder Tilbagereisen til Christiania, hvorom jeg da senere vil have Anledning til at indgive nærmere Beretning.

Aasen, pr. Voldens Postaabnerie paa Søndmør, den 25de Januar 1851.

Ærbødigt

Ivar Aasen.

137. Ludvig L. Daae, januar 1851.

Januar 51.

Til Ludv. Daae.

Dersom jeg ikke skal ganske glemme at svare paa dit Brev, saa faar jeg nu tage Alvor for mig. Jeg maa da for det første takke for samme; det overraskede mig virkelig, da jeg ikke ventede noget og ialfald ikke saa snart. Vel havde jeg nogen Møie med at dechifrere samme, men ved en utrolig Udholdenhed bragte jeg det dog saavidt, at jeg troer jeg forstaar det Hele med Undtagelse af et Ord, som efter Samenhængen at dømme er et meget interessant Ord. Men det faar nu beroe. Latinen havde du skrevet tydeligst og deri gjorde du vel, da det Sprog falder mig noget fremmedt, endog naar det er prentet.

Du spurgte i dit Brev om hvad jeg synes om Knudsens Afhandling. Dengang

vidste jeg ikke at der var en saadan *Afhandling* til. Senere fik jeg vide det og skrev til Xnia efter Tidsskriftet. Dermed gik det dog saa seent at det først nu med sidste Post ankom, og altsaa har jeg først i denne Uge læst samme. Knudsen er fremdeles den same Gauk som før. Han driver kun paa en Reform i Ortografien efter de *Konditioneredes* Udtale og hvis denne Udtale er overalt som han beskriver den, saa er den virkelig daarligere end jeg havde troet. Hans Reform vilde medføre alle de Uleiligheder af en radikal Reform, og derfor holde vi os til den sidste. Man seer ogsaa af hans Slutning at han har nogen Respekt for det Partie, som vil radikalt, og det er vel. Han har ellers ved sine mangfoldige Exempler viist Skriftsprogets Daarlighed, som vist vil gjøre en god Virkning. Jeg for min Deel ærgrer mig kun over at han har anført saa meget, som ogsaa jeg havde tænkt at anføre, naar jeg nu engang skal ud dermed, vil det see ud &c.

Fra Unger havde jeg Brev i *Begyndelsen* af f. M. Han skriver at min Ordbog skal blive anmeldt i næste Hefte af [Langes] *Tidskrift* af Professor Munch, at Barlaam og *Josaphats* [Saga] skulde blive færdig til Nytaar, og at man til næste Aar skulde tage fat paa Didrik af Berns Saga. Ogsaa skrev han om en

<side nr=202>

Anmeldelse af Ordbogen i Posten. Efter mange Omstændigheder fik jeg opspurgt dette No og læste det for to Uger siden.

Da Aviser og slige Ting komme saa snart til Solnor, har du vel allerede seet, at Kirkedpt. har indstillet og Kongen resolveret, at jeg i dette Halvaar skal have 100 d af *Oplysningsvæsenets* [Fond] og siden skal Storthinget gjøre Resten. Jeg fik Brev derom med sidste Post.

Der blev intet af med Julebesøget. Jeg bliver rolig til Vaaren, da gjør jeg maaskee en Reise til Nordland. Nogen Forlovelse kommer ikke istand[,] thi jeg kjender ikke en eneste [paa] hvis Samtykke man kunde haabe.

138. *Nils Halvorson Trønnnes*, 1. 3. 1851.

1ste Marts 1851.

Til Hr. Trønnæs.

Paa Grund af Posternes og Biposternes krogede Gang har jeg først for nogle faa Dage siden modtaget Deres Brev, for hvilket jeg ellers oprigtigst takker, saa meget mere som jeg nu sjelden faaer høre noget der østenfra, undtagen hvad der findes i de faa Aviser som jeg læser. Jeg tør imidlertid ikke beklage mig, da jeg saa sjelden skriver noget Brev, kan jeg heller ikke vente at faae noget.

Det var mig en Fornøielse at høre, at de valderske Reglo virkelig skal fortsættes, og jeg undredes kun over, at ikke Dybvad længere er med; jeg havde jo halvveis lovet at være ham behjælpelig med Korrekturen. For imidlertid strax at komme til den Sag, hvorom De har skrevet, maa jeg erklære mig enig med Dem i, at en Samling af Sprogprøver fra forskjellige Dele af Landet vilde være en herlig Ting, naar den bare kunde komme istand, det vil sige naar man kun var sikker paa at faae et rigt godt Materiale fra flere forskjellige Steder og især fra saadanne Egne, hvis Maal mest fortjener at kjendes og studeres. Men dette er just det som er det vanskeligste, og jeg skulde derfor hvis det ikke var for seent, hellere ville raade til at faae de valderske Stykker udgivne kun som en Fortsættelse af de foregaaende og ikke som en Begyndelse til noget nyt. De valderske Stykker ville nemlig udgjøre en meget stor Samling, og hvad der kunde faaes fra andre Egne vilde formodentlig blive saare lidet i Forhold til hiint. Kunde man faae en nogenlunde rig Samling fra Tellem. og en do fra Gbr. (jeg nævner disse Egne fordi jeg troer at der er mest at finde), saa vilde det endda være noget, skjønt det endda blev for lidet. Jeg veed nemlig af Erfaring, at det er næsten umuligt at skrive i en Dialekt for andre end Indfødte, og altsaa behøvede man mange Indfødte til Hjælp i et saadant Foretagende.

Jeg for min Deel kunde blot indestaae for den søndmørske Artikel, og hvad jeg har fra andre Steder er saare lidet. Skulde imidlertid Sagen være saavidt indledet, at der ikke kan gjøres nogen Forandring derved, saa kan jeg

ikke sige noget videre derom; det kommer mest an paa at faae paalidelige Prøver fra de forskjellige Egne; med Hensyn til Skrivemaade og Udstyr fik man nu tage det saa simpelt som man kunde.

Jeg havde som De vel veed, ogsaa tænkt at give en liden Samling af Dialektprøver, og jeg tænkte endog at faae dem udgivne i denne Vinter, men det blev saamen intet af. Jeg fandt nemlig at nogle af mine Prøver ikke ere paalidelige, og at der mangler for nogle Distrikter; hvorfor jeg har udsat Sagen indtil videre da jeg har fuldt af Arbeide alligevel og det netop ene og alene med Sproget. Jeg har alt saa mange Tillæg til Ordbogen at det er en Gru at see. Jeg kan ogsaa nu skryde af at jeg har læst Norges g. Love, jeg burde rigtignok have gjort det før, men det faaer nu være det samme. Just i disse Dage er jeg kommen til Enden med Retterbøderne og de geistlige Statuter, og jeg er derfor nu mere "oldnorsk" end nogensinde; det gjør jo ogsaa et flaut Indtryk naar man vender sig fra Haakon den 5tes Rettarbötr og til vore nuværende Lovforslag og Indstillinger.

Jeg bliver rolig til Sommeren men da maa jeg ud. Det foresvæver mig at jeg først skulde gjøre en Reise til Nordland førend jeg vender sydpaa, men jeg kvider saa fælt for en slig Reise. Nok er det; til Høsten faaer jeg til Kristiania, om ikke for andet saa dog for at faae fat paa alle de Bøger som jeg trænger. Herhjemme har jeg det ellers ret godt og vilde bare ønske at jeg fik være her for Fremtiden. Jeg vil kun anføre, at jeg ikke har været syg i Maven siden jeg kom hjem, og det er et mærkeligt Stedets Tegn for ikke at sige Tidens Tegn. Jeg vilde bare ønske at jeg fik *søndmørsk* Mad i Xnia, saa skulde jeg nok leve der. Det foresvævede mig at jeg skulde faa med mig En fra *Søndmør* men ak, de som jeg havde tænkt paa vare for længe siden vel forsørgede.

139. Carl Richard Unger, 5. 4. 1851.

Aasen den 5te April 1851.

Hr. Cand. Unger.

Det har gaaet med min Brevskrivning, som det pleier at gaae med slige Ting; man udsætter det fra Tid til anden, og tilsidst er det ligesom man blues for at komme frem, naar man endelig skal gjøre Alvor af Sagen. Da jeg imidlertid frygter for, at det senere kunde blive vanskeligere, da De

maaskee kunde have en eller anden Reise i Sinde, saa tør jeg nu ikke udsætte det længere. Først maa jeg da takke for Deres meget kjærkomne Brev; det skulde jeg rigtignok have gjort før, men som sagt, man udsætter det til en anden Gang, og saa igjen til en anden Gang og saa videre. Naar man engang er vant til en nærmere Forbindelse med Verden og saa derpaa begiver sig til et afsondret og eensomt Sted, er det naturligviis en usigelig Fornøielse at modtage et saadant Brev, og jeg er Dem derfor megen Tak skyldig for de interessante Efterretninger, som De saaledes meddeelte mig. Hvad jeg selv har at skrive,

<side nr=204>

er derimod ikke af nogen synderlig Interesse; det dreier sig altsammen om min egen Person, det begynder og ender med "jeg", saa at altsammen maa see ud som den bare "Egoisme".

Jeg kan altsaa begynde saaledes, som Landsfolk pleie at skrive: "jeg lever vel med Helse og Sundhed." Nogen mærkelig Forandring, saasom Forlovelse eller noget sligt, har ikke fundet Sted; Vinteren er gaaen stille og rolig hen, og jeg har, nu som før, bestandig syslet med Sprogsagerne uden nogen Afbrydelse undtagen en og anden Motion, saasom at kløve et Fang Ved og at gaae en Spadseretur til Egsæt, som jeg forhen har skrevet om. I den koldeste Tid foretog jeg mig at læse "Norges gamle Love" (2 ° og 3 ° Bind) og at skrive allehaande Optegnelser af samme. Forøvrigt holdt jeg længe paa med en Samling af Exempler eller Materialier til en Afhandling om en norsk Sprogform, og med en hertil hørende Ordning af de Begreber, som vi have mest Vanskelighed med at udtrykke, samt et Udvalg af saadanne Ord, som paa en Maade nærme sig til disse Begreber. Endelig faldt det mig ind, at jeg under dette Ophold skulde have skrevet en søndmørsk Grammatik, saaledes indrettet, at ogsaa Fattigfolk kunde læse den. Dette Arbeide blev ogsaa begyndt, uagtet den største Deel af mine Materialier ligge efter paa et langt fraværende Sted, og jeg ikke engang havde min første søndmørske Grammatik ved Haanden. Ved Hjælp af Hukommelsen og endeel gamle Materialier er imidlertid dette Arbeide næsten færdigt, og jeg er halvveis tænkt paa at lade det trykke paa

Egsæt. Det slemmeste er, at det ikke bliver saa tydeligt som jeg ønskede, og ikke heller saa lidet som jeg tænkte; det skulde nemlig udgjøre to Ark eller tre i det høieste, men det seer ud til at fylde næsten fire Ark.

De paatænkte Dialektprøver, som vi før have talt om, er der endnu ikke blevet noget af; jeg forsøgte derpaa, men fandt, at der endnu manglede adskilligt, som burde været med. Under dette Forsøg kom jeg til at gjøre en Ordning af alle de bekjendte Aandsværker, som vedligeholde sig i Folkets Erindring, saasom Æventyr, Sagn, Viser, Ramser, Gaader og Ordsprog, hvilket altsammen jeg indtil videre har givet Navn af "Mindestykker" og inddeelt i tolv forskjellige Klasser. - Men det maa nu være nok herom; at skrive om hvad man skriver, kan ikke give nogen synderlig Oplysning, med mindre man ogsaa kan forevise selve Skrifterne, og det haaber jeg da engang at kunne gjøre.

Der blev da virkelig Alvor af det med Forslaget til et nyt Stipendium for mig. Jeg har naturligviis al Grund til at være glad over dette Forslag, saameget mere som jeg efter dette skulde faae en reent ubunden Frihed med Hensyn til Arbeidet. Dersom nu det Foreslaaede bliver bevilget af Stortinget, vil jeg finde mig desmere forpligtet at reise tilbage til Hovedstaden, hvilket jeg ogsaa var tænkt paa, om endog Stipendiet ikke kunde opnaaes. Men jeg burde gjøre adskillige andre Udflugter førend jeg reiser paa Sydsiden. Jeg har tænkt meget paa at foretage en Reise til Nordland, især til Lofoten og Senjen.

<side nr=205>

Vel har jeg ingen Forhaabning om nogen rig Høst paa denne Kant; men der skulde dog være meget at efterspørge. Der findes enkelte mærkelige Ord i Schytte's Ordsamling fra Lofoten (i det skandinaviske Litteraturselskabs Skrifter); der er ogsaa Rimelighed for, at man deroppe kunde finde endeel sjeldnere Sømandsord, og hvem veed, om man ikke der kunde træffe et eller andet af de uforstaaelige Ord i Farmanna-Logen (ásdreng, aktaumr, krapti &c.). Desuden kunde jeg ved denne Reise faae fuldstændiggjøre min Dialektlære og de før omtalte Dialektprøver. Men jeg "kvider" meget for en saadan lang Reise og dens Indflydelse paa Helbreden; desuden vilde den koste en god Slump

Penge. Jeg vilde derfor gjerne først see hvad Udfald Stipendiesagen faaer i Thinget. - En Udflugt til Nordfjord og Søndfjord, som jeg ogsaa har tænkt paa, vil altid lettere lade sig iværksætte; imidlertid kommer jeg neppe til at reise nogensteds før mod Slutningen af Mai Maaned.

Lange's Tidsskrift fik jeg da endelig tilsendt. Først kom nu Knudsens lange Afhandling om Norskheden. Det er mærkeligt hvor udholdende Knudsen er med sin Paastand om den ortofoniske Retskrivning, uden at man dog endnu kan rigtig see, hvorledes hans Plan skulde gennemføres. Ved sine mangfoldige Exempler paa Skriftsprogets Skrøbeligheder har han vistnok gjort en god Tjeneste; men den af ham angivne Udtale, som skal være almindelig hos de Konditionerede, er neppe altid rigtig; saaledes veed jeg ikke rettere, end at de Konditionerede i Bergens Stift virkelig udtale "d" i saadanne Ord som: holde, snild, skylde, Land, hænde, sende; men derimod ikke i slige Ord som: falde, ilde, Mand, ind o.s.v. Hans Plan er for Resten saa indgribende, at den vilde medføre samme Uleiligheder som en radikal Reform, og derfor troer jeg, at vi ville holde os til den sidste.

Dernæst kom da endelig den længe forventede Anmeldelse af Ordbogen. Den er nu sagtens saa fordeelagtig, som nogen kan ønske sig, og endog det Punkt, hvori den stærkeste Misbilligelse kunde befrygtes, er særdeles mildt og skaansomt behandlet. Ved dette Punkt synes mig dog, at der mangler noget, da der ikke anføres noget Exempel paa de Tilfælde, hvori en fuldkomnere Form skulde have været opstillet. Ordbogen har rigtignok saadanne Hovedformer som: Fær, Bor, Honn, Kvenn o.s.v. men den har dog ikke saadanne som: Juring, Jænte, juplænt, Kjønn, Sjønn; være, gjære, Leet, Braat, Øl (Varme), Føremon o.s.v. (uden som Udtaleform med Henviisning til en rettere Form). Det er alligevel ikke min Agt at bestride den eneste fremsatte Anke, ligesom om jeg vilde have Ret i Alt og Ros for Alt. Langt ifra; - jeg ønskede kun at de formeentlige Misligheder havde været bestemt angivne, for at Læseren ikke skulde forestille sig dem større eller mindre end de virkelig ere. Forøvrigt har jeg, som sagt, al Grund til at være fornøiet med Anmeldelsen, og jeg frygter mere for, at den i enkelte Poster er for meget fordeelagtig.

Det gjør ellers et besynderligt Indtryk, naar man læser to Afhandlinger, der gaar i en saa aldedes modsat Retning, som de to her omtalte. Den som ikke er rigtig fast i sin Tro, kan blive reent forvirret deraf.

(Framhald følger).

Da mit Brev allerede er skredet ud over de sædvanlige Grændser, er det ikke længere saa nøie med nogle Ord mere eller mindre. Jeg kan da anføre, at jeg endnu her paa Stedet finder et og andet Ord, som jeg ikke forhen har lagt Mærke til eller optegnet. Saavidt erindres, anførte jeg i mit sidste Brev nogle saadanne Ord; men senere er der endnu kommet en heel Mængde til. I Haab om, at det kunde interessere Dem, vil jeg her nævne nogle faa af de mærkeligste: Dór, m. et grovt Aaklæde. Dregjel, en smal Strimmel (f. Ex. den yderste Kant af et Fjeld, seet bagved et andet Fjeld). Gambr (see nedenfor). gine (gin'e, gjein, gine) bruges virkelig, som formodet. Harende, Haardhed (harðindi). heidblaa, graaligblaa, som Luften. Heitrekje, n. indgroet Had. Imbredaga, Tamperdage. In, f. Syssel (iðn); hertil Ordsproget: In føde Mannin sin. lydbær, klartlydende. Orsaukje, m. noget som gjøres for et Syns Skyld, for at vinde Ros. Rogge, f. et Slags grove Sengedækker eller Aaklæder. (I Tillægget til Ordbogen, p. 637, er feilagtigt anført "Rugge" efter Leem: i mine Optegnelser af Leem staar "Skind Rugge". - Rækje, n. Grund, f. Ex. til et Rygte, sløna, v. n. sløves. trurøkjen, oprigtig. Vidvære, n. Nærværelse. - Herved anmærkes:

Ordene Dór og Rogge ere indkomne i de senere Aar fra et Nabodistrikt, formodentlig Nordfjord. Noget lignende skal være Tilfældet med andre Ord, og dette viser, hvor let det er at faae norske Ord udbredte fra et Distrikt til et andet. - Ordet Gambr (som jo ogsaa findes i det gamle Sprog) bruges virkelig, men i uvis Betydning; det synes ogsaa at betyde to Ting. Her er et Sagn om en Frue, som red paa en Gambr over en meget høi Bro, der bestod af en eneste Stok; engang da Gambren var kommen midt paa Stokken, dreiede denne sig om, saa at Gambren med Fruen paa dens Ryg

vendte nedad, men de kom dog begge lykkeligt over, da Gambren slog sine Kløer fast omkring Stokken og klavrede sig saaledes frem med sin Byrde paa Ryggen. Hvad dette Gambr er for noget, veed man ikke; derimod er der noget andet, som peger i en anden Retning. Her er noget, som kaldes "Gambershonn", nemlig et Slags store Horn, der bruges til Krudthorn og ere af Skikkelse som et Oxehorn, men meget større. Her synes da Gambr at betyde en Bøffel eller Vildoxe; jeg synes ogsaa engang at have hørt Navnet "Gambr-Ukse".

At Ordet "Jo" eller Fiske-jo om Fiskeørnen virkelig er det gamle gjøðr, synes mig nu at være aldeles sikkert. Hos gamle Folk i Voldens Sogn skal det endnu udtales "Jod"; der er ogsaa Analogie for, at "d" let bortfalder efter o og aa. I Romsdalen hedder det Jø, Fiskejø, og en saadan Overgang fra Gjød

<side nr=207>

er ganske i sin Orden, men ikke, som man mener, fra Mandsnavnet Jon eller Jo. At Navnet ogsaa bruges søndenfjelds om en særegen Ørneslægt, kan sees af Essendrups Beskrivelse over Lier, hvor der iblandt Fuglenes Navne findes "Fiske-Jon", dvs.: Glente.

Til dette Afsnit maa endnu føies, at jeg til min Forundring har fundet mange Ord, som jeg havde optegnet fra andre Steder, ogsaa at være brugelige her, saasom Elde (Yngel), eire (fordøie), Gaupe (Dørkarm), hæse (fortørre), Reik (i Haaret), Visend (Underretning), vægjast (give efter).

Det Ord Høyre, som De har omtalt i Brevet, findes virkelig anført i Ordbogen i Formen Hývre, altsaa med aaben y. Det vil vistnok gaae mange saaledes, naar de skulle opsøge et Ord, som har en af disse aabne Vokaler. Dette er nu Uleiligheden ved den etymologiske Skrivemaade, uagtet den for visse Distrikters Vedkommende kan være ortofonisk nok.

De vil maaskee erindre adskillige af mine Forsøg paa en norsk Oversættelse paa enkelte fremmede Ord. Jeg har siden ogsaa spekuleret paa det samme, men uden synderlig Fremgang. I den omtalte Søndmørske Grammatik ere adskillige saadanne nye Ord forsøgte, saasom: Overled (Subjekt), Underled

(Objekt), Overform (Nominativ), Underform (Akkusativ) og Sideform (Dativ), som vel ikke ere saa reent norske, men dog nogenledes forstaaelige. En anden Række af saadanne Ord vil jeg her opsætte til Deres nærmere Overveielse, nemlig Stev: Replik. Stevlag eller Lag: Scene. (I anden Betydning: Stevtile, Pall, Synstad). Tak eller Stevtak: Akt. Stevsmaal: Drama. (Sturmaal: Tragedie. Løgjemaal: Komedie). Stevhus: Theater. Stevmann og Stevkona: Skuespiller.

Da her forhen er talt saa meget om Ortofonisme, erindrer jeg endnu een Ting. De veed formodentlig om, at der ogsaa i England gives en ortofonisk Forening, som har udgivet adskillige Skrifter, hvoriblandt Vikaren af Vakefield. Jeg kom til at see denne Udgave i Trondhjem i Høst, men kunde ikke læse stort af den, da der var en heel Række af nye Bogstaver. At en saadan Reform, i et Sprog som det engelske, vil medføre en frygtelig Forvirring, lader sig let begribe.

Men jeg har nu sammenskrevet saa meget, at det vel er Tid til at tænke paa en Slutning. Naar det lider længere frem paa Aaret, haaber jeg at have et og andet mere at fortælle, hvis nemlig nogen af mine Reiser skulde komme til Udførelse. Imidlertid være De meget hilset fra

Deres meget forbundne

I. Aasen.

140. *Carl Richard Unger*, 3. 5. 1851.

S. T. Hr. Candidat Unger.

Med sidste Post havde jeg den store Fornøielse at modtage Barlaams Saga og Deres medfølgende Brev. Jeg skylder at bevidne Dem min inderligste Tak

<side nr=208>

nemmelighed for denne Sending, hvori jeg atter har modtaget et nyt Beviis paa den samme Godhed og Velvillie, som jeg allerede forhen har havt saa mange Beviser paa, og som jeg ikke kan vederlægge anderledes end ved en simpel Taknemmeligheds-Yttring, der rigtig nok ikke har meget at sige, saa længe som man ikke kan vise sin Erkjendtlighed i Gjerningen.

Det er nu den tredie, eller maaskee rettere den fjerde Gang, at jeg læser denne Saga, og den store Interesse, som jeg fandt i dens første Læsning, har siden snarere tiltaget end aftaget. De løse Ark, som De havde den Godhed at overlade mig ved min Afreise fra Byen, kom jeg til at læse noget tidligere end jeg havde tænkt, da jeg formedelst et Sygdomstilfælde kom til at standse nogle Dage paa Reisen. De Almuesfolk, som her have hørt om denne Bog, have været meget nysgjerrige efter at blive bekjendte med dens Indhold, og de have kun beklaget, at den ikke skulde være "paa vort Maal". Dette klinger nu vel noget underligt, men det er ikke saa underligt endda; thi disse Folk have jo aldrig seet nogen Bog i det gamle Sprog og ere derfor aldeles uvante til at læse det, hvorimod de ikke synes saa ilde derom, naar de høre det forelæst. Der udfordres nemlig endeel Forsøg og Øvelser til at kunne læse det gamle Sprog, og der behøves ogsaa nogen mundtlig Underviisning, især for Udtalens Skyld. Med vort Folkesprog gaaer det derimod meget lettere, forsaavidt som det skrives med saadanne Tegn eller Bogstaver, som man nu engang er vant til. Jeg har saaledes med megen Fornøielse bemærket, at man har læst de valderske Æventyr (eller Reglo aa Rispo) med temmelig Færdighed, og at endog Børnene have pløiet dem igjennem med megen Flid for siden at kunne fortælle Historien i deres eget Maal med en og anden "Herming" efter Originalens Udtryk.

Jeg er endnu i Rolighed paa samme Sted, men denne Rolighed faar vel nu snart have en Ende. Denne Sommer burde jeg have benyttet vel, men til en saadan Benyttelse kræves der idelige Reiser, og dette Reiseliv er mig desværre en stor Plage. Om Nordlandsreisen, som jeg forhen har talt om, er jeg endnu ikke ganske paa det Rene. At reise 150 Mile frem og ligesaa langt tilbage i den nordenfjeldske barske Havluft, og saa derefter gjøre et næsten ligesaa langt Sprang omkring Kysterne til Kristiania: det er saamen ingen Spøg for en Stakkels Kryster, som hverken taaler Vind eller Væde. Men der er dog saa gode Grunde til netop nu i dette Aar at foretage en saadan Reise, at jeg frygter for, at jeg senere vil angre derpaa, hvis jeg forsømmer Leiligheden. Hvis der ellers bliver nogen Reise af, da vil den formodentlig foregaae ved den første Dampskibsgang i næste Maaned.

Angaaende den søndmørske Grammatik, da er Trykningen af samme paabegyndt,

og den kan blive færdig om tre eller fire Uger. Det er ellers en Bog, som det ikke haster med, da den ikke indeholder noget synderlig nyt,

<side nr=209>

men kan næsten betragtes som et kort Udtog af det norske Folkesprogs Grammatik, kun saaledes at den holder sig alene til en enkelt Dialekt.

Jeg maa bede at hilse fra mig, og i Særdeleshed Prof. Keyser, hvem jeg ogsaa skylder at takke for den tilsendte Bog. Dersom alt gaaer vel i denne Sommer, haaber jeg engang i Høsten at komme tilbage til Hovedstaden med mine Samlinger. Vær imidlertid hjertelig hilset fra Aasen den 3 die Mai 1851.

Deres meget forbundne
I. Aasen.

Utanpå: S. T./Hr. Candidat C. R. Unger/a/Christiania/Capt. Brochs Gaard i Pilestrædet.
Betalt.
Poststempel: Aalesund 5. 5. 18 5 1.

141. Carl Richard Unger, 2. 8. 1851.

S. T. Hr. Candidat Unger.

Endelig kan jeg da fortælle, at den saa længe omtalte Reise til Nordlandene virkelig er fuldført, og jeg kan saaledes skryde af at have varet oppe i det høie Norden lige til Tromsøe, at have talt med Saltværinger, Skolper (): Lofotinger), Senjinger og Trumsinger, at have seet Solen staae høit paa Himmelen ved Midnat, og at have tilbragt omtrent en Maanedes Tid under en, saa at sige, stedsevarende Dag. Efter alt dette er jeg nu kommen tilbage til Hjembygden ganske frisk og uskadt, ligesom jeg ogsaa paa hele Reisen har været ved god Helbred og staaet mig bedre end jeg ventede. Udbyttet af denne Udflugt er en Samling af omtrent 300 Ord, som jeg nu i disse Dage har søgt at bringe i Orden; altsaa blev der dog endda et ikke ubetydeligt Bidrag til Ordbogen; derimod blev der saa godt som intet til Grammatiken. De fleste af disse Ord ere fra Lofoten, hvor jeg standsede et Par Uger i Svolvær

og Vaagen. Nordenfor Lofoten er der, saavidt jeg nu kan skjønne, intet at udrette i Sprogveien, da Indbyggerne for en meget stor Deel bestaae af indflyttede Folk, og Sproget i det Hele har megen Lighed med det Trondhjemske. Ogsaa i Lofoten er en stor Mængde indflyttede Folk, hvilket, i Forening med Lofotingens idelige Samfærsel med Trondhjemmere og Bergensere, naturligviis maa have havt en afslibende Virkning paa Dialekten, saa at ialfald de grammatiske Egenheder efterhaanden maatte forsvinde. De særegne Ord ere for det meste kun Navne paa saadanne Ting, som høre til Distriktets Næringsveie og Produkter. Af de forefundne Ord kan jeg anføre nogle faa, som formodentlig ville interessere Dem, nemlig:

Haasèter, m. En af Mandskabet paa et Fartøi.

Huvfat, n. (sjeldnere Huv, m.), et vist Rum i Ladningen paa en Jægt; et tomt Rum imellem Fiskestablerne.

<side nr=210>

Krafte, m. en af de store Opstandere udenpaa Vengen i et Fartøi, ved hvilke Landtougene fæstes.

Lagn, f. et Slags Garn, som bruges til Laxefangst. (Brugl. i Ranen paa Helg.). Her finde vi formodentlig en Nøgel til det gamle logn, - kasta lognum.

Lyrodda, pl. m. et Par smale Kiler paa Siderne af Stavnen i en Baad. (Jf. G. N. hlýr.)

Sene, f. og Senegras, n. gammelt, visnet Græs.

skjelle (skjell, skall, skolle), v. n. skralde, larme; - og gjelle (gjell, gall, golle), v. n. hvine, gnelde, skrige.

Hertil kan føies: Andstraum (Modstrøm), Bruk (opskyllet Tang paa Strandbredden), Køvern (Skjødehund), Skamtid (Midvinter), Staurvagn (Hornhval). - Imidlertid haaber jeg nu snart at kunne vise Dem den hele Samling, da jeg om tre eller fire Ugers Tid tænker at stige ombord paa Dampskibet igjen og følge med lige til Kristiania. Om Stipendiesagen er rigtignok endnu ingen Besked kommen hertil; men den kommer vel med

næste Post, da vi just nu have seet Begyndelsen paa de Sager, som staae i Forbindelse dermed. Men til Kristiania maa jeg nok alligevel, enten der bliver noget af Stipendiet eller ikke.

Som jeg hører, har De jo ogsaa været vestenfor Fjeldene i denne Tid, og det blev altsaa ikke muligt, at vi kunde træffe sammen paa denne Kant. Det var eliers en stor Fornøielse at træffe Jørgen Moe paa Tilbageturen, da han nemlig fulgte Dampen fra Trondhjem til Molde. - Iblandt Nyhederne fra Hovedstaden er der en, som er meget sørgelig, nemlig den, at Trønnæs er død. Naar man betænker, hvor meget denne Mand baade k u n d e og v i l d e udrette til Bedste for Folkets Sprog og Nationalitet, da maa man ret inderlig beklage, at han skulde falde saa tidlig fra. Men i slige Tilfælde nytter det ikke at klage; den som er gaaen d e n Vei, kan ikke kaldes tilbage.

Da jeg nu, som forhen er sagt, haaber om kort Tid at komme til Hovedstaden, saa vil jeg slutte for denne Gang og opsætte det øvrige, indtil den bedre Leilighed kommer. Var imidlertid hjertelig hilset!

Aasen i Ørstens Sogn, den 2den August 1851.

I. Aasen.

Utanpå: S. T./Hr. Candidat C. R Unger/a /Christiania/Capt. Broch's Gaard i Pilestrædet.

Betalt.

Poststempel: Aalesund 5.8.1851.

142. Ludvig J. Daae, 9.8.1851.

9de August 1851.

Til Kapt. Daae.

Idet jeg herved kan fortælle, at min paatænkte Reise til Nordlandene er lykkelig fuldført, maa jeg først og fremst takke for det sidste Ophold i Deres

<side nr=211>

Huus, hvor jeg nu som før havde saa megen Fornøielse og megen beviist Godhed at erkjende og takke for; blandt andet maa jeg især takke for Skydsen

til Aalesund; den var saa fortræffelig at jeg neppe nogensinde i min lange Reisetid har reist saa magelig. Om Aftenen gik jeg ombord i Dampbaaden, og siden bar det afsted baade Nat og Dag, saa at der blev hverken Søvn eller Hvile, undragen i Trondhjem og Bodø. Jeg steg af i Svolvær i Lofoten og standsede der et Par Uger; siden reiste jeg til Tromsø og standsede der medens Dampbaaden var nordenfor, hvorefter jeg reiste med tilbage til Aalesund. Heldigviis var Veiret for det meste godt baade paa Reisen og under Opholdet i Nordland; i Tromsø havde man enddog saa stærk Varme, at den ogsaa i Sydlandet er sjelden (21 Gr. i Skyggen). Reisen var i det Hele ganske behagelig, og jeg mærkede heller ikke denne Gang nogen slem Virkning paa [min] Helbred; tvertimod synes jeg at have havt ganske godt af denne Tur. Mit Udbytte af samme var en 300 Ord fra *Lofoten* men forresten intet videre, undtagen det at man kan skryde af at have reist en 150 Sømile mod Nord og tilbage igjen, at have seet Solen høit oppe ved Midnat og at have tilbragt henved en Maaned under en stedsevarende Dag. Forøvrigt er ogsaa Naturen i Nordland saa mærkelig, at det vilde være galt ikke at have seet den, naar man har seet saa meget andet.

Jeg kom just hjem i rette Tid for at see Solformørkelsen, som her blev total i henved to Minuter. Vi vare flere sammen paa Egsæt for at betragte samme og fik en gunstig Leilighed dertil, da Himmelen var ganske klar, medens den totale Formørkelse varede, hvorimod den før og siden var skyer. Nogen anden Nyhed fra denne Egn veed jeg ikke, især ikke nogen som er værd at skrive om, hvorimod jeg vel ved en Samtale kunde have et og andet at fortælle.

Sagen angaaende mit Stipendium er da endelig afgjort. Jeg har naturligviis Aarsag til at være glad over Udfaldet, og det fornøier mig mest, at Sagen blev afgjort i saadan Korthed og Stilhed, saa at man dog slap for nogen Mynstring eller Vurdering. Jeg kommer nu til at staae mig godt, især som eenlig Fyr og Pebersvend; og til nogen Forandring i den Slags Stilling er desværre endnu ingen Forberedelse gjort. Man tænker saa meget og udretter saa lidet.

Om tre eller fire Uger tænker jeg at forlade Søndmør og reise til Kristiania, idet jeg agter at tage mit Tøi med og følge Dampbaaden blandt andet for

ogsaa at kunne rigtig beseje den sydlige Kyst af Landet. Efter hvad jeg hørte paa Solnør havde jeg halvveis det Haab at kunne træffe sammen med Ludvig og Susanna i Kristiania, men efter hvad jeg senest hørte i Aalesund, er jo Ludvig reist til England og agter at blive der i lang Tid. Saaledes bliver der vel intet af den Fornøielse. Henrik er jeg dog vel vis paa at træffe, og det skal da ialfald blive en stor Fornøielse.

<side nr=212>

Hermed faaer jeg da slutte, idet jeg oversender min hjertelige Hilsen og beder at hilse Deres Kone og Familie.

143. Pål Pålson Liekongbakken, 20.9.1851.

Jeg maa bede om Undskyldning for, at jeg nu først indfinder mig med en vis Gjæld, som egentlig skulde været afgjort for mange Aar siden. Den Tid, da jeg opholdt mig i Præstegaarden i Stoksund, og Deres Kone Berte Paulsdatter ogsaa opholdt sig der, havde jeg til forskjellige Tider laant lidt Penge hos hende, da jeg nemlig baade i den Tid og længe derefter skulde reise bort fra Søndmør, tænkte jeg sikkert at skulle klarere denne Gjæld forinden min Afreise, men, besynderlig nok, indtraf der altid adskillige Hindringer, saa at der aldrig blev Leilighed til nogen Sammenkomst eller Samtale. Siden kom jeg til at reise saa vidt omkring og være saa længe borte, at jeg ikke fik Leilighed til at afgjøre nogen Ting her hjemme. Da jeg nu atter efter mange Aars Fraværelse har opholdt mig en kort Tid paa Søndmør, har jeg ofte tænkt paa at komme saa nær, at jeg kunde faae tale med Dem om denne Sag, men ogsaa nu har der været adskillige Hindringer, og derfor faaer jeg nu gribe til det Raad at afgjøre Sagen ved Skrivelse, da jeg netop nu i disse Dage maa reise fra Søndmør til Kristiania. Jeg erindrer nu ikke nøie, hvor meget det var, som jeg havde laant eller bekommet hos Deres Kone, som i den Tid var Tjenestepige i Stoksund, men naar jeg tænker efter alt, som jeg nu kan komme ihu, saa maa det være henved 5 Daler eller saa omtrent, og saaledes beder jeg at De vil modtage de fem Daler, som jeg herved fremsender,

da det saavidt jeg kan erindre, vist ikke er formeget. Skulde det derimod vare forlidet, da maatte jeg udbede mig en Skrivelse derom til Kristiania, hvor jeg nu kommer til at opholde mig, og jeg vil med Fornøielse tillægge det som mangler, da jeg lykkeligviis nu for Tiden er vel forsynet med Penge. Forøvrigt maa jeg hilse flittigt og bede om Undskyldning for, at jeg ikke før nu har nævnt noget om denne Ting. Det har kommet baade af min lange Fraværelse og tillige deraf, at jeg ikke godt kunde gjøre nogen Reise til Dem for den Sags Skyld, da Folk heromkring ere saa nysgjerrige, at de deraf vilde faae Anledning til allehaande Snak og Gisninger, hvilket jeg gjerne vilde undgaae. Til Slutning hilser jeg flittigt og ønsker Lykke og Velgaaende.

Aasen i Ørsten den 20de September 1851.

Iver Iversen Aasen.

Utanpå Til/Velagte Mand/Paul Paulsen Legangerbakken/i Herrøe Præstegjeld/a/Legangerbakken.
Indlag/5 Spd.

<side nr=213>

144. Maurits R. Aarflot, 13.10.1851.

Gode Ven.

Det er nu meget over en Uge, siden jeg kom til Byen, og endda har jeg ikke seet mig Leilighed til at skrive noget Brev. Ved Ankomsten til et saadant Sted er der saa meget at tænke paa; man skal have sine visse Værelser, man skal faae sit Tøi udpakket, opsøge sine Bekjendte og selv tage imod Besøg; endelig skal man udspørge hvad Tid Posterne gaae, og naar saa den Tid kommer, faaer man gjerne en liden Forhindring, saa at intet Brev bliver afsendt. Desuden haster det jo ikke med at fortælle at man er kommen til Byen; thi Aviserne paatage sig jo dette Arbeide for aldeles ingen Ting. - Og hermed være da Indledningen sluttet.

Min Reisebeskrivelse faaer nu være meget kort, da det er saa længe siden jeg reiste hjemmefra. Tirsdagen den 23de f. M. gik jeg, som du veed, med *Prinds* Gustav fra Herrøe, og Onsdag kom jeg til Bergen, hvor jeg blev een Dag over, og saaledes fik Leilighed til at besøge Provst Thoresen, Hr. Zacharias

Brune, Hr. Rasmus Olsen (Espenakken) og flere. Fredag foretoges Reisen med Konstitutionen fra Bergen til Stavanger, Lørdag til Flekkefjord, Søndag til Kristiansand, Mandag Eftermiddag derfra til Arendal, Tirsdag til Fredriksvørn istedetfor Sandesund, som vi ikke kunde naae for Modvind. Onsdagen (den 1ste Okt.) kom vi endelig med Konstitutionen til Sandesund (nær ved Færder), hvor Skruedampbaaden Gyller laae færdig for at modtage os, og derpaa kom vi da henimod Aftenen til Kristiania. Storm og Modvind havde vi nesten hele Turen, tildeels med Uveir og Søgang. For Jæderen havde vi saaledes et Ruskeveir, men den værste Dag havde vi dog paa Farten fra Arendal til Fredriksvørn (Tirsdag), da Regn og Storm og Søgang tog imod os, saaledes at Søen ofte blev stuaaende paa Dækket som en Dam, og tildeels slog ned i Kahytterne, hvor adskillige Passagerer laae og gave Hals, eller som man siger: gave Krabben Mad. Denne Sygdom var jeg nu lykkeligviis ikke plaget af; derimod frygtede jeg for at blive syg af al denne Væde og Fugtighed, som man idelig var udsat for. Men heldigviis har jeg ikke kjendt nogen Følger deraf; min gamle Erfaring stadfæster sig, nemlig: at jeg har godt af en Søreise, men ikke af en Landreise. Vistnok er det ikke ret hyggeligt at gaae længe og vade i Sø og Spy, men alligevel befandt jeg mig dog ganske vel ved Reisen, saameget mere som vi dog havde en to eller tre vakkre Dage med let Luft, hvilket altid er en kjærkommen Ting for den som ønsker at besee Landet. Imidlertid er Kysten paa den hele lange Strækning temmelig eensformig. Paa Vesttiden har man nu en to - tre vakkre Strækninger, nemlig Karmsund, Jæderen og Lister; paa Sydsiden har man enkelte Havne og Byer at besee, saasom Moss med sin vakkre Omegn, og Horten med sine store Bygningsarbeider; men ellers ere Byerne temmelig lige, saa at man snart glem-

<side nr=214>

mer dem, og forøvrigt er Kysten for det meste ligedan som paa BergensLeden, og altsaa kan du vide, at den ikke har meget tillokkende ved sig.

Efter at være kommen paa Byens Brygger var det naturligviis min første Sorg at finde Huusly, og hermed gik det da lettere end jeg havde tænkt. Jeg

gik først til den Gaard, hvor jeg tidst havde været; denne Gaard var rigtignok ombygget, og min forrige Vært (Skomager Petersen) havde altsaa maattet flytte, men imidlertid fik jeg dog vide, at han havde et Værelse ledigt, og at han netop havde holdt det ledigt i et Par Maaneder, fordi han ventede, at jeg nu skulde komme igjen. Saaledes opsøgte jeg da Stedet og blev meget vel modtagen. Mine Bøger og efterlagte Sager fandtes i god Orden, da Værten havde bragt dem med sig, naar han flyttede. Ogsaa de udlaante Bøger fandres i god Behold, og desuden er min Bogsamling i disse sidste Dage allerede voxet med nogle faa Stykker. - Jeg logerer altsaa nu i Storgaden, No. 6, Garver Olsens Gaard (forhen bekjendt under Navn af Major Lürkens (el. Lütchens) Gaard. Stedet er temmelig nær ved Torvet og Kirken, og jeg har et godt og rummeligt Værelse med Udsigt til Gaden; alligevel kan jeg ikke rigtig lide Stedet, da det ligger i et altfor uroligt Strøg, hvor man ikke kan høre MandeMaal for den rystende Larm af Kjærrer og Vogne, og den evige Trampning af Folk og Heste; desuden vender Værelset fra Solen og har en noget kroget Indgang. Men enkelte saadanne Uleiligheder træffer man jo paa ethvert Sted, og dermed faaer jeg da trøste mig indtil videre.

Naturligviis har jeg fornyet adskillige gamle Bekjendtskaber, skjønt jeg ikke endnu har truffet alle, som jeg før var bekjendt med. En af Bekjendterne traf jeg allerede paa Reisen, og herom maa jeg fortælle noget mere, da Fyren ogsaa er dig bekjendt. Dampbaaden havde just stoppet ved Drøbak og indtaget nogle Passagerer, som jeg ikke lagde videre Mærke til. Da Fartøiet løste igjen, vilde jeg gaae ned i Kahytten, hvor Middagsmaden netop stod færdig. Men midt i Kahyttrappen følte jeg mig greben af et Par Næver, som med al Magt vilde drage mig op igjen. Jeg kunde ikke see Personen rigtig, og for ikke at staae i Veien for Folk gav jeg efter og fulgte op paa Dækket, hvor jeg da fik see, at den usynlige Angriber var ingen anden end Bernt Aakre, som nemlig gjorde en af sine Reiser fra Drøbak til Kristiania. Ham kan jeg altsaa hilse fra. Han er lige lystig som før, hvilket du allerede kan slutte af det foranførte. Han fortalte, at han lever nok saa bekvemmeligt paa Landet med sin lille Kone, med hvilken han alt har to Døttre. Han har spekuleret paa en Agronompost ved Romsdals Landbrugsskole, hvortil især Lensmand Neergaard havde opmuntret ham, men ved nærmere Eftertanke

var han nu bleven mere bestemt paa at blive der hvor han er, hvilket ogsaa synes at være det klogeste.

Storthingsmændene reiste bort netop paa samme Tid som jeg ankom til Byen, og jeg kom saaledes ikke til at tale med nogen af dem. - En af mine

<side nr=215>

første Udretninger var at indfinde mig i Kirkedepartementets Kontor, hvor jeg fik tale med Sekretær Kyhn, som modtog mig meget venligt og leverede mig Departementets Skrivelse, hvorved Storthingets Beslutning angaaende stipendiet meddeles, og hvorved jeg bliver anmodet om at indsende en og anden Beretning om mine fuldførte eller paatænkte Arbeider. Af det bevilgede Stipendium har jeg faaet udbetalt de hundrede Daler for den første Halvdeel af dette Aar; det øvrige lader jeg beroe til Slutningen af Aaret.

Endu er jeg ikke rigtig kommen i Gang med noget Arbeide; jeg har kun renskrevet den nye Ordsamling fra Søndmør. Ogsaa er jeg noget uvis om hvad jeg først skal begynde paa; maaskee bliver det de længe omtalte Dialekt - Prøver, som jeg rigtignok har liden Lyst til, da jeg frygter, at de ikke blive rigtige; men jeg er nu saa ofte bleven tilskyndet dertil, at jeg nok engang maa gjøre et Forsøg.

Hermed faaer jeg da slutte for denne Gang, idet jeg takker for de mange behagelige Stunder som jeg havde paa Egsæt, og for al beviist Godhed under mit sidste ophold i Hjemmet. Ønsker til Slutning al Lykke og Velgaaende.

Kristiania den 3de Oktober 1851

I. Aasen.

E. Skr. Af de udkommende Blade holder jeg endnu ikke noget andet end Krydseren; ellers gaaer jeg en og anden Gang paa en Kafee for at læse Aviserne. L. Daa's nye Ugeblad "Den norske Tilskuer" seer ud til at blive et udmærket godt Blad, især med Hensyn til dets Referat af de nyeste Begivenheder. I de to udkomne Nummere findes allerede meget om Kristiania By, som ellers ikke findes i andre Aviser. Virkelig er her ogsaa i denne By meget at skrive og fortælle om. Jeg for min Deel holder just ikke saa meget

af Byen, men jeg finder dog naturligviis en Fornøielse i at besees dens mange smukke og storartede Anlæg, f. Ex. Slotshaven med dens store Blomsterkvarterer og med et Slags Alleer af Aarsplanter (Urter), som ere tre og fire Alen høie og beklædte med store Blomster af forskjellige Farver; ligesaa Tøien Have med dens Skove og systematisk ordnede Plante - Grupper; det nye Jernbane-Anlæg i Oslo med dets mangfoldige Redskaber og Indretninger; den nylig indredede Kirke, som nu baade indtil og udtil frembyder et prægtigt Syn; endelig Forlystelsesstedet Klingenberg, som om Aftenerne møder de Spadserende med Musik, Lysekroner og kulørede Lamper, - altsammen ude i den frie Luft, saa at man ikke engang behøver at gaae ind eller betale noget for at see Lys og høre Musik. Dog nok herom. Du bryr dig ikke derom og behøver det ikke, thi du har saamen et ganske vakkert Hjem.

Ende.

Utanpå: S. T./Hr. Bogtrykker Maurits Aarflot/a/Egsæt/Voldens Postaabnerie paa Søndmør.

Betalt.

Poststempel: Christiania 13. 10. 1851 [og] Aalesund 18. 10. 1851.

<side nr=216>

145. *Jon Ivarson Aasen, 13.10.1851.*

13de Okt. 51

Til Jon Aasen.

Jeg havde tænkt at skrive hjem strax efter at jeg var kommen til Byen, men forskjellige Udretninger have hidtil hindret mig derfra. Min Reise gik godt. Rigtignok havde vi Modvind næsten hele Veien, ofte ogsaa Storm og Uveir, men alligevel gik det dog godt; vi kom frem til bestemt Tid, saaledes var jeg vel otte Dage paa Veien og var desuden en Dag over i Bergen. Jeg har været frisk og befundet mig vel. I Kristiania kom jeg til at logere hos den samme Mand som før, skjønt han var flyttet til et andet Sted i Byen. Mine Bøger og efterladte Sager fandtes i god Behold. Jeg har et godt og rummeligt Værelse med Kost i Huset og betaler derfor ligesom forhen 9 Daler Maaned. Stedet er ikke ret behageligt, men jeg faar dog være til næste Vaar.

Harald Rosenkvist har jeg fundet og leveret ham den Pakke, som jeg havde medtaget fra Præstefolket. Han gaaer paa Krigskolen og seer ud til at være en ret frisk og livlig Fyr. Desuden har jeg fundet Bernt Aakre og adskillige andre Bekjendte fra Søndmør, men de fleste af dem ere fra nordre Sdm.

Jeg længes efter at see af Aviserne, hvorledes Veiret har været paa Vestkanten. Her ved Kristiania har i nogen Tid været et stygt Veir med Regn og Bløde, og det tegner sig meget daarligt med Høsten. Saa tidlig som alting pleier at modnes heromkring i de sædvanlige Aaringer, saa seent gaar det nu. Lige til denne Tid har her staaet Korn ude, som ogsaa har seet grønt og usselt ud. Paa nogle Steder skal Kornet ogsaa være usundt af Beskadigelse.

Nogen Nyheder herfra veed jeg ellers ikke. Arbeidet paa den store Jernbane er begyndt, og bestaaer fordetmeste i at lægge en jævn Vei saaledes at man udgraver Bakker og Høider og bringer den udgravne Jord ned i de Hulninger hvor Veien skal gaae. Arbeiderne have en meget stor Løn[,] men man frygter for at der skulle komme for mange.

Jeg beder at hilse Paarørende og Bekjendte. Dersom jeg engang kunde faae Brev fra nogen &c.

146. Hans Conrad Thoresen, 15.10.1851.

15de Oktober 1851,

Til Provst Thoresen.

Idet jeg herved tillader mig at oversende Dem et Expl. af min Gra/-m/atik og Ordbog over Folkesproget, maa jeg bede om Undskyldning for, at dette ikke er skeet førend nu, da jeg nemlig ved adskillige Reiser og Ophold paa afsidesliggende Steder har hidtil været hindret fra at besørge denne Oversendelse saaledes som jeg ønskede. De anmodes om at modtage disse Bøger som et lidet Tegn paa den Erkjendtlighed og Taknemmelighed, som jeg i saa

<side nr=217>

høi Grad skylder Dem for al den beviiste Godhed og Velvillie. Modtag hermed min Hilsen og Forsikkring om min oprigtigste Høiagtelse.

147. *Hans Conral Thoresen, 15. 10. 1851.*

Indskrift i Bøgerne.

Til Hr. Pastor H. C. Thoresen, med Erkjendtlighed og Høiagtelse fra Forfatteren.

148. *Maurits R. Aarflot, 6. 11. 1851.*

Gode Ven.

Da jeg nu har havt en god Leilighed til at sende mundtlige Hilsninger, havde jeg ikke tænkt, at jeg saa snart kunde komme til at skrive dig til; men alligevel maa jeg dog nu rykke ud med nogle Linier i Anledning af det ankomne Brev til Rasmus og Ole Mork. Sagen er nemlig den, at disse Herrer vare allerede bortreiste, da Brevet kom; dersom de kun havde varet een Dag til i Byen, saa vilde de have faaet sit Brev; men nu blev det saamen for seent. Jeg veed nu ingen bedre Raad med dette Brev end at sende det beneste Veien tilbage igjen; thi at sende det til noget Sted paa Veien, vilde, saavidt jeg kan skjønne, ikke nytte til nogen Ting, da det kun vilde blive liggende paa et eller andet Postaabnerie, uden at Vedkommende fik noget at vide derom. Og desuden har vel Brevet handlet om en eller anden Udretning her i Byen, og isaafald kunde der ikke nytte Vedkommende noget efter Afreisen herfra.

Hvad nu disse Herrers Ophold her i Byen angaaer, da kom de hertil forrige Onsdags Aften (den 29de) i det værste Hunde-Veir, som nogen kunde være ude i. Nogle faa Dage i Forveien havde jeg modtaget "Postbudet", og paa det sidste Nummer fandtes paaskrevne nogle faa Ord, som lovede mig "et uventet Besøg", men hvem den Besøgende skulde være og hvorfra han skulde komme, det havde man klogeligen undladt at nævne. Nu er jeg rigtignok ved mine mange Omtumlinger i Verden bleven saa kold og ligegyldig, at jeg ikke lettelig kan overraskes endog ved det allermest uventede Besøg; men alligevel blev jeg dog noget forundret, da jeg ved Tilbagekomsten fra en Udflugt i Mørkningen fandt Rasmus og Ole Mork staaende i Gaarden. Stakkels

Folk, de havde just ikke havt nogen særdeles fornøielig Reise; ideligt Uveir paa Sø og Land, frugtesløse Anstrengelser og skuffede Forventninger, maadelig Forpleining og umaadelige Udgifter, see det var nu Hoved-Summen af den Udflugt. Du kan takke din gode Lykke, at du blev rolig hjemme; det er saamen noget bedre at sidde hjemme paa Egsæt end at være en 60 eller

<side nr=218>

70 Mile borte og drive omkring i Storm og Kulde og Snee og Søle, omgiven af vildfremmede Folk, af hvilke man neppe kan vente sig et venligt Ord og endnu mindre noget andet godt.

Det var nu ikke underligt, om disse vore Reisende havde glædet sig til at faae see noget af al den Glands og Herlighed, som Hovedstaden indeholder, og at de saaledes kunde vente sig en Smule Fornøielse paa sin møisommelige Vandring. Imidlertid blev dog den Fornøielse ikke saa stor, som den under andre Omstændigheder kunde have blevet. Naar man skal see sig rigtig om her i Byen, maa man idetmindste have en fjorten Dages Tid (ei at tale om en vel forsynet Pung), men nu vare disse Mænd kun fem Dage i Byen, og en stor Deel af denne Tid gik desuden bort i bare Forretningstager. Nu er her visse Ting, som man ikke faaer beseer hver Dag, men kun til visse Tider; saaledes Slottet, Nationalmusæet, med mere; og saaledes var der adskilligt, som desværre denne Gang blev ubeseet. Det var for det meste kun det Udvendige af Byen, som jeg kom til at vise dem; af det Indvendige fik de kun see lidet, og jeg veed kun at nævne, at jeg fulgte dem paa Komedien og paa et Par Værtshuse. (Tænk engang: Værtshuus og Komédie! Hvor vil dette klinge i Søndmøringernes Øren? Ja, jeg undtager naturligviis slige som du, som er mere Verdensmand end Søndmøring). Heller ikke var her nogen rigtig Stads paa denne Tid; imidlertid traf det dog saa heldigt, at her var et Par Festligheder i Kirken, hvor de kom til at høre Kaurin, Wexels, Bruun og Halling. - Paa Kunstforeningens Maleriesamling vare vi rigtignok en Gang, men denne Samling er ikke nu saa rigelig forsynet som før, da nemlig mange af de forhen bekjendte store Malerier nu ere borte.

Men, som sagt, Tiden var for kort; Ole Mork vilde endelig i Veien, og jeg kan ikke fortænke ham deri, thi der hører saa meget til, naar man skal være her i Byen. Hvor beklager jeg ikke nu, som jeg allerede længe har beklaget, at jeg ikke engang skulde kunne bringe det saavidt, at jeg selv kunde have en liden Huusholdning, hvor jeg ei alene selv kunde leve efter mit eget Hoved, men ogsaa ved Leilighed kunde skaffe et Par gode Venner Huusly for en Nat eller flere. Hvilken Fornøielse vilde det ikke være at kunne modtage en Ven og skaffe ham et hyggeligt Ophold og spare ham for en ubeleilig Udgift. Nu derimod staaer man der som en Stakkel og kan intet gjøre. Men det faaer være nok herom; du har saa ofte hørt mine Jammerklager over denne Uleilighed, at du vel engang maa være kjed af det.

Jeg skylder at takke for det medfølgende kjærkomne Brev, hvoraf jeg seer, at du har det paa den gamle Viis med Forretninger og Besøg af Allehaande Folk. Anmodningen til Ras[mus om at] købe Molbechs Ordbog kom nu rigtignok for seent; men imidlertid troer jeg, at det ikke vilde være ham mueligt at tage den med sig, da han klagede meget over Mangel paa Rum. Slige store Bøger ere ogsaa meget slemme at transportere paa en

<side nr=219>

Landreise, baade for deres Tyngde og fordi de saa let fare ilde og forskures ved Kjørselen.

Hvad mere jeg kunde have at skrive, faaer beroe til en anden Gang, da Brevet ellers bliver for fuldt. Altsaa, intet videre denne Gang end: lev vel og vær hilset.

Christiania den 6te November 1851,

I. Aasen.

P. S. Med Addressen paa Brevene til mig er det nu ikke saa meget magtpaaliggende, da Postbudene allerede vide Veien meget vel. Ialfald behøves intet videre med Hensyn til Bostedet end kun "Storgaden No. 6", og egentlig behøves ikke det heller.

Utanpå: S. T/Hr. Bogtrykker Maurits Aarflot/a/Egsæt/Voldens Postaabnerie paa Søndmør.
Betalt.

Poststempel: Christiania 6.11.1851 [og] Aalesund 15. 11. 1851.

149. Magnus Brostrup Lanlsted, 25.11.1851.

S. T. Hr Pastor Landstad.

Efter at jeg nu for kort Tid siden er kommen tilbage til Hovedstaden, har jeg naturligviis været nysgjerrig efter at vide, om der maatte være foretaget noget med Deres Samling af Folkeviser fra Tellemarken, og da jeg endnu ikke har faaet nogen Underretning derom, saa tager jeg mig herved den Frihed at henvende mig til Dem selv desangaaende. Jeg maa da først berette, at jeg nu, efter at have faaet nyt Stipendium, har besluttet at opholde mig i Kristiania, og herfra foretage de Reiser og Udflugter som endnu kunde ansees nødvendige for at samle Oplysninger om Folkesproget, og at jeg saaledes ialfald bliver i Rolighed indtil næste Sommer, da jeg, saafremt min Helbred tillader det, agter at foretage en Reise paa Vestkanten. Dersom der altsaa skulde være gjort nogen Foranstaltning til Udgivelsen af bemeldte Viser, og De maaskee fremdeles skulde ønske, at jeg vilde være behjælpelig dermed, især med Hensyn til Korrekturen, saa kan jeg nu ikke længere undslaae mig derfor; saa meget mere, som jeg frygter for, at jeg netop selv har været en Aarsag til, at dette Arbejde er blevet forsinket. For øieblikket veed jeg ellers ikke noget videre æ sige om denne Sag, da jeg er saa ubekjendt med Sagens nuværende Stilling. En liden Underretning derom vilde altsaa være mig meget kjærkommen, og jeg er derfor saa fri at anmode om, at De ved Leilighed vilde sende mig nogle Ord derom. Vær imidlertid hjertelig hilset.

Kristiania den 25de November 1851.

I Aasen.

Adresse: Storgaden No 6.

Utanpå: S. T./Hr. Pastor M. B. Landstad/a/Fredrikshald.

Betalt

Poststempel Christiania 25.11.1851.

<side nr=220>

150. Maurits R. Aarflot, 8.12.1851.

Gode Ven.

Med Fredagsposten modtog jeg Brevene fra dig og Rasmus, tilligemed alt det Vedlagte, hvorom mere siden. Jeg kunde nok skjønne, at Rasmus reiste for hastigt fra Byen, og at der altsaa maatte være adskilligt uforrettet, saa meget mere som ogsaa de indløbne Breve til ham kom for seent. Det slemmeste er, at der ikke blev noget afgjort med det omtalte Instrument til Ole Rystene, da han, Stakkels Mand, naturligviis maa vente med Længsel at faae en Besked om Tingen. Han talte ogsaa med mig derom i Høst og bad mig at høre efter, om der findes saadanne Sager, og om hvorledes de ere indrettede; men da han ogsaa fortalte, at han havde været paa Egsæt i dette Anliggende og, saavidt enndres, ogsaa leveret nogle Penge dertil, saa troede jeg halvveis, at Sagen nu var i andre Hænder, og derfor havde jeg ladet det beroe indtil videre. Men denne Sag burde været afgjort paa Høstparten, fordi der da vilde være Leilighed til at faae saadan en Ting afsendt, hvilket derimod nu vil være høist vanskeligt.

Hvad ellers angaaer de omtalte Indretninger, da burde jeg maaskee helst have skrevet derom til Ole Rystene selv, men da du nu i Brevet har lovet at give ham Underretning derom, saa lader jeg det altsaa beroe dermed. Jeg kan da først berette, at jeg har været hos Jean Mette og seet paa de omtalte Sager. Der ere forskjellige Sorter af disse Ting; nogle til at bruge medens man ligger, og nogle til at bruge naar man gaaer oppe. Den Fordeel at kunne bruges i begge Tilfælde skal vanskelig kunne have Sted ved eet og samme Instrument, undtagen maaskee ved de fineste og kostbareste. Der er nemlig en Sort, som bestaaer af en lang og smal Pung af fiint Skind; den er saaledes myg og bøielig, og vistnok ganske bekvem at bruge, men den koster ikke mindre end 3 Daler. Derimod er der to simple Sorter med stiv Pung, nemlig en Sort til at gaae med, og en til at ligge med; disse Sorter ere begge lige dyre, og hver af dem koster 8 Ort (eller 1 Daler 72 s). De bestaae af en flad og aflang Blikkasse, som er overtrukken med Læder; den kan være omtrent en 8 eller 10 Tommer lang, og seer ud omtrent som en Vante, især af de saakaldte Nordlandsvotter. Aabningen paa samme er i det ene Hjørne og seer ud som en liden Tragt eller Flaskehals. De ere saaledes lavede, at man binder dem paa sig ved et dertil indrettet Baand og

stiller dem saaledes, at Halsen eller Aabningen omgiver Lemmet; de ville saaledes ikke forvolde nogen Smerte, skjønt de nok ellers naturligviis kunne være ubehagelige at drages med. Vistnok var det nu det bedste at have begge de sidenævnte Sorter, men dette vilde da koste 16 Ort og altsaa blive vel saa dyrt som den førstnævnte fiine Sort. Sanvidt jeg kan slutte vilde han ogsaa for det Første kunne hjælpe sig nogenlunde med den ene Sort, da nemlig

<side nr=221>

den Sort, som man ligger med, maaskee ogsaa paa en Maade kunde bruges til at gaae med, eller omvendt. Formodentlig vil han først forsøge den ene af Delene, og i saa Fald kommer det an paa hvilken af dem han helst vilde have eller maatte ansee for mest nødvendig. Men det vanskeligste er dog, som sagt, at faae en saadan Ting hjemsendt i uskadt Stand paa Vintertiden, da man ikke har Dampbaaden at gaae til. - Jeg veed ellers ikke noget videre at raade til i denne Sag, og det skulde være mig en Fornøjelse, om denne Forklaring af Sagen maatte være saavidt fuldstændig, at han derefter kunde vide at bestemme sig.

Angaaende den anden Sag, som dit Brev handlede om, kan jeg endnu ikke give nogen tilfredsstillende Beretning. Jeg har været hos Hr. Edv. Winther og foredraget Sagen for ham, men jeg fik den Besked, at Sagen ikke for Øieblikket kunde afgjøres, da Regnskaberne endnu ere under Revision, og Boets Behandling endnu vil kræve lang Tid, saa at Forhandlingerne ialfald ikke blive sluttede i dette Aar. Det hedder ogsaa, at Fordringen ikke stemmer overeens med Boets Regnskaber, og at den Sag altsaa maa nøiere undersøges. Gamle Winthers Bøger skulle ellers være meget nøiagtige og i den bedste Orden, og man finder det derfor besynderligt, at netop dette Regnskab skulde findes uovereensstemmende medens derimod saa mange andre Regnskaber skulde findes at være saa klare og rigtige. - Saavidt fra Modpartens Side. De oversendte Dokumenter beroe fremdeles hos mig, indtil en nærmere Besked kan faaes.

Da mit Brev dennegang er blevet saa fuldt af Forretningssager, bliver der ikke Leilighed til at skrive om andre Ting. Alligevel maa jeg dog sige, at jeg blev overrasket ved at finde Postpengene for det sidste Brev tilbagesendt. Det er Gut, som ikke vil være noget skyldig! Summen var nu ganske rigtig; men du skulde dog ikke have sendt den, thi derved kom du til at betale baade mit eget Brev og det til[ba]gesendt. Desuden staaer jeg jo ogsaa i adskillig Gjæld til dig, som du vel veed.

Flittig Hilsen med Ønske om Lykke og Velgaaende.

Kristiania den 8de Desember 1851.

I. Aasen.

E. Skr. Jeg havde tænkt at skrive til Rasmus, men jeg veed ikke, om jeg denne Gang faaer Tid dertil. Ifald det ikke skeer, maa jeg bede at hilse ham. Jeg skylder at takke for hans kjærkomne Brev og give Tilstaaelse for de modtagne Penge.

Det sidst ankomne Brev til Rasmus og Ole Mork har jeg hidtil ladet ligge, da jeg av Convoluten saa, at det ikke var meget magtpaaliggende. Imidlertid synes mig dog, at Brevet ikke bør henligge saaledes, og jeg sender det derfor herved tilbage. Men jeg vil saamen ikke have nogen Porto tilbagesendt. -

<side nr=222>

Saavidt erindres, var der kun en to tre Dage imellem Brevene, og det sidste ankom strax efter at jeg havde tilbagesendt det første.

Utanpå: S. T./Hr. Boktrykker Maurits Aarflot/a/Egsæt/Voldens Postaabnerie paa Søndmør.
Betalt.

Poststempel: Christiana 8.12.1851 [og] Aalesund 13.12.1851.

151. Ludvig L. Daae, 17.12.1851.

Hr. Candidatus.

Da Henrik nu reiser hjem, kunde jeg vel have en og anden Hilsning at sende med ham; men da han formodentlig har en heel Sæk fuld af mundtlige Hilsninger, saa vil det vistnok være mere bekvemt og mageligt for ham, om

en Deel af Hilsningerne ere skrevne paa Papiir, og saaledes vil jeg da denne Gang tage Pennen til Hjælp. Det er ellers ikke nogen særdeles vigtige Ting, som jeg har at meddele. Da jeg veed, at du altid har Lyst til at vide noget om nye Bøger, som enten ere udkomne eller staae færdige til at komme, saa skulde jeg for det første berette hvad jeg har faaet at vide om slige Ting. Didrik af Bern's Saga, som Oldskrift-Foreningen udgiver, er allerede for nogen Tid siden kommen under Pressen, og nogle Ark ere allerede trykte. Ogsaa "Stjórn" skal nu blive trykt, imidlertid veed jeg ikke om Trykningen er begyndt; den vil udkomme paa Feilberg og Landmarks Forlag. Af det norske Diplomatarium vil snart et nyt stort Hefte være færdigt. Det andet Hefte af Munchs Norges Historie er trykt, men endnu ikke omdeelt. Af Langes Tidsskrift er ikke mere udkommet end det første Hefte for dette Aar; rigtignok skal der snart komme en Fortsættelse af denne Aargang, men saa hedder det, at Tidsskriftet skal standse, da nemlig Udgiveren har for liden Tid til at besørge samme, og heller ikke kan faae nogen til at skrive Afhandlinger eller Anmeldelser dertil. Landstads Folkeviser ligge endnu i Dvale; det samme er Tilfældet med den nye Række af Eventyr fra Valders. Derimod vil der med det første udkomme en Samling af Fortællinger fra Østerdalen af en Student Østgaard; denne Samling, hvormed der ogsaa skal følge et Glossarium, maa vist være temmelig stor, da der allerede er trykt flere Ark, men dog endnu skal være en Deel tilbage; jeg har ikke seet disse Fortællinger, men man siger, at de skulle være meget gode. Af Asbjørnsens og Moes Folkeæventyr vil en ny og forbedret Udgave udkomme til Juul eller Nytaar. Om Juletræer og Juletrold behøver jeg ikke at skrive, da Udgiveren selv er saa flittig til at underrette sit længselsfulde Publikum om hvorledes det gaaer med Sagen.

Med mine egne Sager gaaer det nu saa smaat, og jeg har endnu ikke faaet noget færdigt til Udgivelse, endskjønt jeg længe har gaaet og tenkt paa en heel Hob af litterære Sager, saasom en Samling af Prøver paa Dialekterne og et deraf dannet Fællessprog, - en Samling af norske Ordsprog, et Udvalg af norske Fortællinger og Folkesange (naturligviis paa "norsk"), en udviklet

og begrundet Plan for en norsk Sprogform, en norsk Fremmedordbog, en Række af Folkeskifter paa norsk, og saa videre. Men til alt dette hører et langt Liv, et godt Hoved og en god Helbred forøvrigt. Hvad det nu først skulde gøres, var at give en Samling af Dialekt-Prøver; jeg har nu endeel Materialier dertil og har flere Gange begyndt paa Værket, men det har ikke rigtig villet gaae, og imellem os sagt, er jeg ræd for at det bliver et Fuser-Arbejde. Ellers har jeg nu, siden jeg kom tilbage til Byen, havt det mest travlt med Læsning og Gjennemgaaelse af adskillige nye Bøger, saasom Gislasons dansk-islandske Ordbog, Molbechs danske Ordsprog, Hamarshaimbs færøiske Kvæder og mere sligt. Der er saa meget og mangfoldigt at gjøre, men alting kræver lang Tid, og desuden vil min Helbred ikke være rigtig stadig. Det kunde saaledes let hænde sig, at der vilde blive kun saare lidet udført af de ovenfor omtalte vidtstvævende Planer. I de sidste Dage har jeg været angreben af et Slags besyndelig Trykning over Brystet, saa at jeg har havt vanskeligt for at sidde i Ro eller ligge, medens jeg derimod har befundet mig vel ved at gaae og spadserere, hvorfor jeg altsaa har gaaet og spadseret den meste Deel af Dagen. Idag er jeg ellers friskere og har saaledes Haab om, at ogsaa dette Ryk vil gaae snart over.

Med Hensyn til huuslige Sager har jeg alting omtrent paa samme Maade, som da jeg sidst var i Byen, og med Hensyn til Naboskab og nærmeste Omgivelser har jeg det mere roligt og stille, end jeg forhen har havt det. Jeg logerer rigtignok i Storgaden, hvor der er en stor Larm udenfor; men dette hindrer ikke noget, naar man først er vant til det; rigtignok er her ogsaa en Brændeviins-Kippe i Gaarden, men denne hindrer mig ikke synderligt, da der er saa meget Tømmerværk imellem; desuden har Kippen en særegen Udgang til Gaden, saa at dens Gæster ikke ere mig til nogen Trængsel.

Men jeg faaer da ogsaa holde op med at skrive blot om mig selv og mine egne Sager; det maa klinge temmelig egoistisk og kan vist ikke interessere meget. Ved at leve saa aldeles eenlig i saa lang Tid faaer man nemlig den Feil at blive egoistisk, foruden de mange andre Ulemper, som man har deraf. For ikke at forfalde til større Vidtløftighed slutter jeg altsaa for denne Gang,

idet jeg beder at hilse og ønsker en glædelig Juul.

Kristiania den 17de December 1851.

I. Aasen.

Utanpå: S. T./Hr. Cand. jur. Ludvig Daae/a/Solnør.

152. Arbeidsmelding for 1851, 31.12.1851.

Til den kongelige norske Regjerings Departement for Kirke- og Underviisnings-Væsenet.

Ifølge den Anmodning som indeholdes i Departementets Skrivelse til mig af 17de September sidstleden, skylder jeg at give en Beretning om min Virksomhed

<side nr=224>

med Hensyn til den fortsatte Undersøgelse og Bearbejdelse af Folkesproget. Jeg kan saaledes berette, at jeg i Løbet af dette Aar har været stadig sysselsat med Arbeider, som høre hertil, nemlig deels med at gjennemgaae adskillige Bøger, som indeholde Oplysninger om Folkesproget eller om det gamle Sprog, deels med at ordne og bearbejde adskillige forhen samlede Materialier, og deels med at samle nye Materialier, hvortil jeg i dette Aar havde god Anledning, da jeg nemlig for det meste opholdt mig hos Almuesfolk paa Landet og først i September Maaned reiste tilbage til Hovedstaden. Fra mit midlertidige Opholdssted paa Søndmør foretog jeg desuden ved Midsommers Tid en Reise til Nordlandene for at faae nærmere Underretning om de nordligste Egenes Dialekter. Rigtignok havde jeg forhen været et Stykke op i Nordlandene, da jeg i Høsten 1846 opholdt mig en Tid paa Helgeland; men den Gang kunde jeg ikke reise længere nord, da det allerede led saa langt ud paa Aaret. Da jeg nu senere var bleven bekjendt med en Ordsamling fra Lofoten (af Præsten Schytte), og der desuden vare mange Ord, som jeg just vilde efterspørge i denne Egn, saa syntes det mig, at jeg ikke burde forsømme Leiligheden til en saadan Reise siden jeg nu engang var kommen nordenfjelds. Jeg besøgte saaledes Lofoten og tillige Senjen, hvor jeg dog kun opholdt mig nogle Dage. Udbyttet af denne Reise forekom mig

rigtignok at være lidet, og jeg syntes ogsaa, at der især nordenfor Lofoten ikke var noget for mig at udrette, da Ordforraadet i Almindelighed var mig bekjendt fra de søndenfor liggende Egne, og de grammatiske Former vare yderst faa og simp[le.] Imidlertid medbragte jeg dog fra disse Distrikter en Samling af omt[rent] 300 Ord, som manglede i mine forrige Samlinger, og iblandt disse Ord ere enkelte ret gode, som nemlig stemme overeens med det gamle S[prog] og tjene til Oplysning om enkelte andensteds brugelige dunkle Ordform[er.]

En næsten ligesaa stor Samling har jeg desuden medbragt fra Opholdet paa Søndmør, hvilket forekom mig mere uventet, da jeg nemlig troede at have samlet alt, hvad der fandtes i dette Distri[kt.] Naar man saaledes i sin egen Fødeegn kan opdage saa meget ny[t] da maa man naturligviis slutte, at der i andre fjernere Egne m[aa] være saa meget mere nyt at finde. Og at der virkelig ogsaa, især i den sydligste Deel af Landet, endnu er saare meget at samle, det kan man tydelig nok see af de forskjellige Topographier og andre Skrifter, hvori norske Ord ere anførte, da der nemlig forekommer meget, som endnu ikke findes i mine Samlinger. Men til at samle alle saadanne Materialier eller forvisse sig om deres Tilstedeværelse vilde der udkræves lange Reiser og lange Ophold i Distrikterne; dette Reiseliv udkræver ei alene en stor Udholdenhed paa Grund af Vanskeligheden i at bekomme de fornødne Oplysninger, men ogsaa en stærk Helbred paa Grund af de mangfoldige Omskiftelser i Levemaaden; desuden har det den Uleilighed ved sig,

<side nr=225>

at der gaaer overordentlig megen Tid til Spilde, og at man i det bedste Tilfælde kun kommer til at samle, men aldrig til at bearbejde eller udgive noget. Jeg for min Deel er meger utilbøielig til et saadant Reiseliv, saa meget mere som jeg i min lange Omflaknings-Tid er bleven inderlig kjed deraf, og min Helbred desuden nu er meget svagere end forhen. Men alligevel finder jeg det dog nødvendigt, at en og anden Udflugt maa foretages, da man ikke paa anden Maade kan faae alle de Oplysninger, som man ønsker. Jeg har saaledes

tænkt, at jeg til Sommeren, saafremt jeg skulde være istand dertil, vil foretage en Reise til den sydlige Deel af Bergens Stift og med det samme til Hallingdal eller Valdres. Forøvrigt anseer jeg det nødvendigt, at jeg maa opholde mig i Christiania, deels for at have Leilighed til at treffe sammen med Folk fra Landets forskjellige Egne, især de søndenfjeldske, og deels for at have Adgang til de Sprogværker og andre Skrifter, som give Oplysning om denne Sag, ligesom ogsaa for at finde Veiledning ved den endelige Bearbejdelse af de samlede Materialier.

Efter hvad der forhen er anført have mine Arbeider i Aarets Løb mest gaaet ud paa at samle Tillæg til Folkesprogets Ordbog og Grammatik. Imidlertid er der intet blevet udfærdiget til Udgivelse ved Trykken, med Undtagelse af en liden saakaldet "Søndmørsk Grammatik", som i Løbet af Sommeren udkom fra Bogtrykkeriet paa Egsæt, og som i Grunden ikke indeholder noget synderlig nyt. Med Hensyn til de omtalte Tillæg til Ordbogen bliver det vistnok bedst at bide, saalænge til man kunde faae samlet noget mere fra forskjellige Steder, saa at man paa een Gang kunde udgive en anseelig og omfattende Samling; imidlertid har jeg søgt at bringe de hidtil erhvervede Tillæg saavidt i Orden, at de, i Tilfælde af en pludselig Afbrydelse af min Virksomhed, dog paa en Maade kunde være færdige til Udgivelse.

Foruden disse Tillæg til de allerede udkomne Skrifter har jeg ogsaa gjort Forberedelser til adskillige andre Arbeider, saasom en Samling af Dialekt-Prøver, en Samling af norske Ordsprog, og flere lignende. Vistnok burde man ogsaa ved disse Arbeider oppebie en fuldstændigere Samling af Materialier; men herved vilde da alle Arbeider sættes ud i Fremtiden, og det kunde saaledes let hænde sig, at intet blev færdigt. Jeg har derfor tænkt, at idetmindste eet af bemeldte Arbeider burde saa snart som muligt udfærdiges til Udgivelse, og at det første Arbeide skulde være de omtalte Dialektprøver, hvorved jeg nemlig har tenkt mig en Samling af smaa Læsestykker i forskjellige Dialekter, tilligemed et Anhang af Læsestykker i en ny Sprogform, som nemlig skulde dannes efter nogle af de bedste Dialekter og saaledes forslagsviis forelægges Almenheden til Prøvelse. Dette Arbeide har jeg tænkt at blive færdig med i Løbet af denne Vinter; imidlertid har det gaaet meget seent dermed, da der i de forhaandenværende Materialier er saa mangt og meget

om hvis Rigtighed jeg har adskillige Tvivl, og som imidlertid er vanskeligt

<side nr=221>

den Sort, som man ligger med, maaskee ogsaa paa en Maade kunde bruges til at gaae med, eller omvendt. Formodentlig vil han først forsøge den ene af Delene, og i saa Fald kommer det an paa hvilken af dem han helst vilde have eller maatte ansee for mest nødvendig. Men det vanskeligste er dog, som sagt, at faae en saadan Ting hjemsendt i uskadt Stand paa Vintertiden, da man ikke har Dampbaaden at gaae til. - Jeg veed ellers ikke noget videre at raade til i denne Sag, og det skulde være mig en Fornøjelse, om denne Forklaring af Sagen maatte være saavidt fuldstændig, at han derefter kunde vide at bestemme sig.

Angaaende den anden Sag, som dit Brev handlede om, kan jeg endnu ikke give nogen tilfredsstillende Beretning. Jeg har været hos Hr. Edv. Winther og foredraget Sagen for ham, men jeg fik den Besked, at Sagen ikke for Øieblikket kunde afgjøres, da Regnskaberne endnu ere under Revision, og Boets Behandling endnu vil kræve lang Tid, saa at Forhandlingerne ialfald ikke blive sluttede i dette Aar. Det hedder ogsaa, at Fordringen ikke stemmer overeens med Boets Regnskaber, og at den Sag altsaa maa nøiere undersøges. Gamle Winthers Bøger skulle ellers være meget nøiagtige og i den bedste Orden, og man finder det derfor besynderligt, at netop dette Regnskab skulde findes uovereensstemmende medens derimod saa mange andre Regnskaber skulle findes at være saa klare og rigtige. - Saavidt fra Modpartens Side. De oversendte Dokumenter beroe fremdeles hos mig, indtil en nærmere Besked kan faaes.

Da mit Brev denne Gang er blevet saa fuldt af Forretningssager, bliver der ikke Leilighed til at skrive om andre Ting. Alligevel maa jeg dog sige, at jeg blev overrasket ved at finde Postpengene for det sidste Brev tilbagesendte. Det er Gut, som ikke vil være noget skyldig! Summen var nu ganske rigtig; men du skulde dog ikke have sendt den, thi derved kom du til at betale

baade mit eget Brev og det til[ba]gesendte. Desuden staaer jeg jo ogsaa i adskillig Gjæld til dig, som du vel veed.

Flittig Hilsen med Ønske om Lykke og Velgaaende.

Kristiania den 8de Desember 1851.

I. Aasen.

E. Skr. Jeg havde tænkt at skrive til Rasmus, men jeg veed ikke, om jeg denne Gang faaer Tid dertil. Ifald det ikke skeer, maa jeg bede at hilse ham. Jeg skylder at takke for hans kjærkomne Brev og give Tilstaaelse for de modtagne Penge.

Det sidst ankomne Brev til Rasmus og Ole Mork har jeg hidtil ladet ligge, da jeg av Convoluten saae, at det ikke var meget magtpaaliggende. Imidlertid synes mig dog, at Brevet ikke bør henligge saaledes, og jeg sender det derfor herved tilbage. Men jeg vil saamen ikke have nogen Porto tilbagesendt. -

<side nr=222>

Saavidt erindres, var der kun en to tre Dage imellem Brevene, og det sidste ankom strax efter at jeg havde tilbagesendt det første.

Utanpå: S. T./Hr. Boktrykker Maurits Aarflot/a/Egsæt/Voldens Postaabnerie paa Søndmør.
Betalt.

Poststempel: Christiana 8.12.1851 [og] Aalesund 13.12.1851.

151. *Ludvig L. Daae, 17.12.1851.*

Hr. Candidatus.

Da Henrik nu reiser hjem, kunde jeg vel have en og anden Hilsning at sende med ham; men da han formodentlig har en heel Sæk fuld af mundtlige Hilsninger, saa vil det vistnok være mere bekvemt og mageligt for ham, om en Deel af Hilsningerne ere skrevne paa Papiir, og saaledes vil jeg da denne Gang tage Pennen til Hjælp. Det er ellers ikke nogen særdeles vigtige Ting, som jeg har at meddele. Da jeg veed, at du altid har Lyst til at vide noget om nye Bøger, som enten ere udkomne eller staae færdige til at komme, saa skulde jeg for det første berette hvad jeg har faaet at vide om slige Ting.

Didrik af Bern's Saga, som Oldskrift-Foreningen udgiver, er allerede for nogen Tid siden kommen under Pressen, og nogle Ark ere allerede trykte. Ogsaa "Stjórn" skal nu blive trykt, imidlertid veed jeg ikke om Trykningen er begyndt; den vil udkomme paa Feilberg og Landmarks Forlag. Af det norske Diplomatarium vil snart et nyt stort Hefte være færdigt. Det andet Hefte af Munchs Norges Historie er trykt, men endnu ikke omdeelt. Af Langes Tidsskrift er ikke mere udkommet end det første Hefte for dette Aar; rigtignok skal der snart komme en Fortsættelse af denne Aargang, men saa hedder det, at Tidsskriftet skal standse, da nemlig Udgiveren har for liden Tid til at besørge samme, og heller ikke kan faae nogen til at skrive Afhandlinger eller Anmeldelser dertil. Landstads Folkeviser ligge endnu i Dvale; det samme er Tilfældet med den nye Række af Eventyr fra Valders. Derimod vil der med det første udkomme en Samling af Fortællinger fra Østerdalen af en Student Østgaard; denne Samling, hvormed der ogsaa skal følge et Glossarium, maa vist være temmelig stor, da der allerede er trykt flere Ark, men dog endnu skal være en Deel tilbage; jeg har ikke seet disse Fortællinger, men man siger, at de skulle være meget gode. Af Asbjørnsens og Moes Folkeæventyr vil en ny og forbedret Udgave udkomme til Juul eller Nytaar. Om Juletræer og Juletrold behøver jeg ikke at skrive, da Udgiveren selv er saa flittig til at underrette sit længselsfulde Publikum om hvorledes det gaaer med Sagen.

Med mine egne Sager gaaer det nu saa smaat, og jeg har endnu ikke faaet noget færdigt til Udgivelse, endskjønt jeg længe har gaaet og tenkt paa en heel Hob af litterære Sager, saasom en Samling af Prøver paa Dialekterne og et deraf dannet Fællessprog, - en Samling af norske Ordsprog, et Udvalg af norske Fortællinger og Folkesange (naturligviis paa "norsk"), en udviklet

<side nr=223>

og begrundet Plan for en norsk Sprogform, en norsk Fremmedordbog, en Række af Folkeskifter paa norsk, og saa videre. Men til alt dette hører et langt Liv, et godt Hoved og en god Helbred forøvrigt. Hvad det nu først

skulde gøres, var at give en Samling af Dialekt-Prøver; jeg har nu endeel Materialier dertil og har flere Gange begyndt paa Værket, men det har ikke rigtig villet gaae, og imellem os sagt, er jeg ræd for at det bliver et Fuser-Arbeide. Ellers har jeg nu, siden jeg kom tilbage til Byen, havt det mest travlt med Læsning og Gjennemgaaelse af adskillige nye Bøger, saasom Gislasons dansk-islandske Ordbog, Molbechs danske Ordsprog, Hamarshaimbs færøiske Kvæder og mere sligt. Der er saa meget og mangfoldigt at gjøre, men alting kræver lang Tid, og desuden vil min Helbred ikke være rigtig stadig. Det kunde saaledes let hænde sig, at der vilde blive kun saare lidet udført af de ovenfor omtalte vidtstvævende Planer. I de sidste Dage har jeg været angreben af et Slags besyndelig Trykning over Brystet, saa at jeg har havt vanskeligt for at sidde i Ro eller ligge, medens jeg derimod har befundet mig vel ved at gaae og spadserere, hvorfor jeg altsaa har gaaet og spadseret den meste Deel af Dagen. Idag er jeg ellers friskere og har saaledes Haab om, at ogsaa dette Ryk vil gaae snart over.

Med Hensyn til huuslige Sager har jeg alting omtrent paa samme Maade, som da jeg sidst var i Byen, og med Hensyn til Naboskab og nærmeste Omgivelser har jeg det mere roligt og stille, end jeg forhen har havt det. Jeg logerer rigtignok i Storgaden, hvor der er en stor Larm udenfor; men dette hindrer ikke noget, naar man først er vant til det; rigtignok er her ogsaa en Brændeviins-Kippe i Gaarden, men denne hindrer mig ikke synderligt, da der er saa meget Tømmerværk imellem; desuden har Kippen en særegen Udgang til Gaden, saa at dens Gæster ikke ere mig til nogen Trængsel.

Men jeg faaer da ogsaa holde op med at skrive blot om mig selv og mine egne Sager; det maa klinge temmelig egoistisk og kan vist ikke interessere meget. Ved at leve saa aldeles eenlig i saa lang Tid faaer man nemlig den Feil at blive egoistisk, foruden de mange andre Ulemper, som man har deraf. For ikke at forfalde til større Vidtløftighed slutter jeg altsaa for denne Gang, idet jeg beder at hilse og ønsker en glædelig Juul.

Kristiania den 17de December 1851.

I. Aasen.

Utanpå: S. T./Hr. Cand. jur. Ludvig Daae/a/Solnør.

152. Arbeidsmelding for 1851, 31.12.1851.

Til den kongelige norske Regjerings Departement for Kirke- og Underviisnings-Væsenet.

Ifølge den Anmodning som indeholdes i Departementets Skrivelse til mig af 17de September sidstleden, skylder jeg at give en Beretning om min Virksomhed

<side nr=224>

med Hensyn til den fortsatte Undersøgelse og Bearbejdelse af Folkesproget. Jeg kan saaledes berette, at jeg i Løbet af dette Aar har været stadig sysselsat med Arbeider, som høre hertil, nemlig deels med at gennemgaae adskillige Bøger, som indeholde Oplysninger om Folkesproget eller om det gamle Sprog, deels med at ordne og bearbejde adskillige forhen samlede Materialier, og deels med at samle nye Materialier, hvortil jeg i dette Aar havde god Anledning, da jeg nemlig for det meste opholdt mig hos Almuesfolk paa Landet og først i September Maaned reiste tilbage til Hovedstaden. Fra mit midlertidige Opholdssted paa Søndmør foretog jeg desuden ved Midsommers Tid en Reise til Nordlandene for at faae nærmere Underretning om de nordligste Egenes Dialekter. Rigtignok havde jeg forhen været et Stykke op i Nordlandene, da jeg i Høsten 1846 opholdt mig en Tid paa Helgeland; men den Gang kunde jeg ikke reise længere nord, da det allerede led saa langt ud paa Aaret. Da jeg nu senere var bleven bekjendt med en Ordsamling fra Lofoten (af Præsten Schytte), og der desuden vare mange Ord, som jeg just vilde efterspørge i denne Egn, saa syntes det mig, at jeg ikke burde forsømme Leiligheden til en saadan Reise siden jeg nu engang var kommen nordenfjelds. Jeg besøgte saaledes Lofoten og tillige Senjen, hvor jeg dog kun opholdt mig nogle Dage. Udbyttet af denne Reise forekom mig rigtignok at være lidet, og jeg syntes ogsaa, at der især nordenfor Lofoten ikke var noget for mig at udrette, da Ordforraadet i Almindelighed var mig bekjendt fra de søndenfor liggende Egne, og de grammatiske Former vare yderst faa og simp[le.] Imidlertid medbragte jeg dog fra disse Distrikter en Samling af omt[rent] 300 Ord, som manglede i mine forrige Samlinger,

og iblandt disse Ord ere enkelte ret gode, som nemlig stemme overeens med det gamle S[prog] og tjene til Oplysning om enkelte andensteds brugelige dunkle Ordform[er.]

En næsten ligesaa stor Samling har jeg desuden medbragt fra Opholdet paa Søndmør, hvilket forekom mig mere uventet, da jeg nemlig troede at have samlet alt, hvad der fandtes i dette Distri[kt.] Naar man saaledes i sin egen Fødeegn kan opdage saa meget ny[t] da maa man naturligviis slutte, at der i andre fjernere Egne m[aa] være saa meget mere nyt at finde. Og at der virkelig ogsaa, især i den sydligste Deel af Landet, endnu er saare meget at samle, det kan man tydelig nok see af de forskjellige Topographier og andre Skrifter, hvori norske Ord ere anførte, da der nemlig forekommer meget, som endnu ikke findes i mine Samlinger. Men til at samle alle saadanne Materialier eller forvisse sig om deres Tilstedeværelse vilde der udkræves lange Reiser og lange Ophold i Distrikterne; dette Reiseliv udkræver ei alene en stor Udholdenhed paa Grund af Vanskeligheden i at bekomme de fornødne Oplysninger, men ogsaa en stærk Helbred paa Grund af de mangfoldige Omskiftelser i Levemaaden; desuden har det den Uleilighed ved sig,

<side nr=225>

at der gaaer overordentlig megen Tid til Spilde, og at man i det bedste Tilfælde kun kommer til at samle, men aldrig til at bearbejde eller udgive noget. Jeg for min Deel er meger utilbøielig til et saadant Reiseliv, saa meget mere som jeg i min lange Omflaknings-Tid er bleven inderlig kjed deraf, og min Helbred desuden nu er meget svagere end forhen. Men alligevel finder jeg det dog nødvendigt, at en og anden Udflugt maa foretages, da man ikke paa anden Maade kan faae alle de Oplysninger, som man ønsker. Jeg har saaledes tænkt, at jeg til Sommeren, saafremt jeg skulde være istand dertil, vil foretage en Reise til den sydlige Deel af Bergens Stift og med det samme til Hallingdal eller Valdres. Forøvrigt anseer jeg det nødvendigt, at jeg maa opholde mig i Christiania, dels for at have Leilighed til at treffe sammen med Folk fra Landets forskjellige Egne, især de søndenfjeldske, og dels for

at have Adgang til de Sprogværker og andre Skrifter, som give Oplysning om denne Sag, ligesom ogsaa for at finde Veiledning ved den endelige Bearbejdelse af de samlede Materialier.

Efter hvad der forhen er anført have mine Arbeider i Aarets Løb mest gaaet ud paa at samle Tillæg til Folkesprogets Ordbog og Grammatik. Imidlertid er der intet blevet udfærdiget til Udgivelse ved Trykken, med Undtagelse af en liden saakaldet "Søndmørsk Grammatik", som i Løbet af Sommeren udkom fra Bogtrykkeriet paa Egsæt, og som i Grunden ikke indeholder noget synderlig nyt. Med Hensyn til de omtalte Tillæg til Ordbogen bliver det vistnok bedst at bide, saalænge til man kunde faae samlet noget mere fra forskjellige Steder, saa at man paa een Gang kunde udgive en anseelig og omfattende Samling; imidlertid har jeg søgt at bringe de hidtil erhvervede Tillæg saavidt i Orden, at de, i Tilfælde af en pludselig Afbrydelse af min Virksomhed, dog paa en Maade kunde være færdige til Udgivelse.

Foruden disse Tillæg til de allerede udkomne Skrifter har jeg ogsaa gjort Forberedelser til adskillige andre Arbeider, saasom en Samling af Dialekt-Prøver, en Samling af norske Ordsprog, og flere lignende. Vistnok burde man ogsaa ved disse Arbeider oppebie en fuldstændigere Samling af Materialier; men herved vilde da alle Arbeider sættes ud i Fremtiden, og det kunde saaledes let hænde sig, at intet blev færdigt. Jeg har derfor tænkt, at idetmindste eet af bemeldte Arbeider burde saa snart som muligt udfærdiges til Udgivelse, og at det første Arbeide skulde være de omtalte Dialektprøver, hvorved jeg nemlig har tenkt mig en Samling af smaa Læsestykker i forskjellige Dialekter, tilligemed et Anhang af Læsestykker i en ny Sprogform, som nemlig skulde dannes efter nogle af de bedste Dialekter og saaledes forslagsviis forelægges Almenheden til Prøvelse. Dette Arbeide har jeg tænkt at blive færdig med i Løbet af denne Vinter; imidlertid har det gaaet meget seent dermed, da der i de forhaandenværende Materialier er saa mangt og meget om hvis Rigtighed jeg har adskillige Tvivl, og som imidlertid er vanskeligt

at faae nogen paalideg Underretning om. Forøvrigt skal jeg senere hen give en nærmere Underretning om dette Arbeide, naar det nemlig er saavidt fremskredet, at man kan gjøre Foranstaltninger til dets Udgivelse ved Trykken.

Christiania den 31te December 1851

Ærbødigst

I.Aasen

153. *Ola Ryste*, 23.2.1852.

Xnia 23de Febr. 1852.

Til Ole Røste.

Gode Ven.

Med Pakkeposten, som gik herfra paa Torsdag for 4 Dage siden, sendte jeg endelig den Vandholder, som jeg var anmodet om at bestille. Jeg beklager at dette ikke er skeet før, da du vistnok har ventet med Længsel derpaa og der er tungt at vente for den som lider ondt, og naturligviis maa tælle hver Dag og Stund indtil han kan faae en liden Hjælp.

Skjønt jeg allerede i forrige Høst fik vide at du ønskede en saadan Ting, saa kom jeg dog ikke til at gjere noget videre ved Sagen. Jeg troede i Begyndelsen at maaskee Aarflot kunde have faaet Anmodning om at besørge denne Udretning, og derfor gjorde jeg ikke noget videre ved Sagen. Siden fik jeg vide, at her var kommet et Brev til Rasmus, om at han skulde udrette samme medens han var her i Byen i Høst; men uheldigviis kom dette Brev for seent, nemlig efter at Rasmus var reist herfra, og saaledes blev Brevet sendt tilbage, uden at jeg vidste noget om hvad det indeholdt. Derefter fik jeg Brev fra Maurits om denne Ting, hvorefter jeg skrev til ham om de Sorter, som jeg havde seet og om hvad de kostede, hvilket han naturligvis har underrettet dig om. Da det imidlertid er vanskeligt at skrive om saadanne Ting saa tydeligt, at En, som ikke selv har set det, kan vide hvad som er bedst at bruge, saa var det naturligviis ikke saa let for dig at bestemme hvilken Sort du helst vilde have. Jeg har derfor været i Tvivl om hvilken Sort jeg skulde vælge; men da jeg tænkte, at det især kom an paa at skaffe en saadan, som ikke kostede altfor meget, saa har jeg endelig besluttet mig til at tage en af de simpleste Sorter, som nemlig koster otte Ort (eller 1 Spd og 72 s.). Den skal egentlig være indrettet til at ligge med, men dog ogsaa

være tjenlig til at sidde oppe med; derimod skal den være vanskeligere at gaae med. Jeg troede imidlertid, at det var mest nødvendigt at have en saadan, som man kan ligge og sidde med. De andre Sorter, som jeg har seet paa, have vistnok den Fordeel, at de ere finere og mygere og vel ogsaa mere reenlige; men de ere som sagt meget dyrere, og de synes ogsaa at kræve mere Pudsning og Renselse. Imidlertid faaer det nu beroe med denne simplere Sort, og jeg vilde bare ønske, at den maatte være dig til nogen Hjælp, og at jeg maatte have truffet nogenledes godt til med mit Valg. Hvorledes Tingen

<side nr=227>

skal bruges, vil du formodentlig let skjønne; den skal nemlig bindes fast med de medfølgende Remmer omkring Laaret eller om Hofterne, saaledes som det findes bekvemmest, og saa maa den naturligviis stilles saaledes, at Vandet kan rinde ned i den, saalenge til den er fuld og maa aftømmes.

Jeg maa ogsaa beklage, at der er gaaet nogen Tid hen, siden jeg fik Besked om at bestille. Det er over fire Uger siden jeg fik Brev fra *Rasmus* hvori han meddeelte mig din Beslutning.

Det er nu blot at ønske, at den ikke maatte blive fortrykt eller beskadiget paa Veien. Aarflot har raadet til at sende den med Pakkeposten, som gaaer herfra til Romsdalen hver fjortende Dag. Det skal ellers være mig kjært, om jeg engang senere kan faae en Underretning om hvorledes den er fremkommen.

Af Omkostningerne fordrer jeg kun de foranførte 1 - 3 Ort, som ere betalte til Bandagist Jean Mette for selve *Instrumentet*[,] dog har det slet ikke nogen Hast med samme. Hvad Postpenge og det øvrige angaaer da vil jeg ikke have noget igjen derfor, da jeg ønskede at det maatte ansees som en liden Tjeneste for gammelt Kjendskabs Skyld, idet jeg ogsaa maa bede om Undskyldning for, at det har draget saalenge med denne Udretning.

Da jeg nu har liden Tid tilovers, saa faaer jeg hermed slutte, hvilket da skeer med det ønske, at du maa finde Trøst og Styrke i din Svaghed og have Taalmodighed til at holde ud, indtil Gud vil gjøre en Forandring. Vær tilsidst hjertelig hilset.

154 *Maurits R. Aarflot*, 23. 2. 1852.

Gode Ven.

Skjønt det sidste Brev, som jeg fik fra Egsæt, var fra to andre Personer, finder jeg det dog mageligst at henvende mig til dig med Svaret, da du nu engang sidder i Midten af alle Vedkommende, og der desuden ikke er noget hemmeligt Spørgsmaal at besvare. Imidlertid skal du ikke gjøre dig ræd; thi det er i Grunden ikke stort jeg har at fortælle.

Først maa jeg nu melde, at jeg endelig har gjort en Endskaab paa den før omskrevne Udretning for Ole Røstene, hvorfor jeg denne Gang ogsaa sender et Brev til ham. Det er nu over fire Uger, siden jeg fik Brevet om hans Bestemmelse med Hensyn til den omskrevne Ting, og alligevel kom jeg ikke til at afsende Tingen førend nu paa Torsdag (den 19de). Da jeg havde faaet Brevet fra Rasmus, var der nok en Pakkepost færdig til at gaae, men Tiden blev mig for kort til at udrette noget; altsaa skulde Sagen affærdiges med næste Pakkepost, nemlig den 5te Februar (den gaaer, som du veed, hver fjortende Dag til Romsdalen). Jeg havde saaledes kjøbt Instrumentet og indpakket

<side nr=228>

samme i et stærkt fleerdobbel Omslag af tykt Pap; jeg havde desuden skrevet et vakkert Brev med, og gik saaledes paa Toldboden til bestemt Tid; men her fik jeg da at vide: 1) at Indpakningen aldeles ikke var paalidelig, da Pakkerne blive udsatte for en meget voldsom Behandling, og 2) at der ingen Følgebreve modtages, medmindre de ere aabne. Paa Grund af disse ubehagelige Oplysninger tog jeg altsammen tilbage og saaledes var da det Dagsarbeide spildt. Det kom nu an paa at udstudere en bedre Foranstaltning til en anden Gang; jeg gik derfor til en Snedker og bestilte en Kasse af Træ, og i denne Kasse blev nu Tingen nedlagt og saaledes indslængt i Pakkeposten den 19de, altsaa sidste Torsdag. Efter saa lang Forhaling haaber jeg da endelig, at Tingen skal komme vel frem, og jeg er saaledes glad ved

at have faaet den Sag fra Haanden. Prisen er 1 Spd 72 s. Rigtignok havde jeg ogsaa lidt mere Udgift, nemlig Postpenge (59 s.) og for Kassen, men jeg har skrevet til ham, at jeg ikke vil have noget mere end det som er udbetalt for selve Instrumentet.<fmark ind=>

Hvad dernæst din egen Sag angaaer, nemlig Fordringen hos Winther, da hedder det endnu, at Boets Behandling ikke er sluttet, men skal slutes i Midten af Marts Maaned eller ialfald mod Slutningen af samme. Jeg var hos Edv. Winther for et Par Dage siden og spurgte herom, men fik ellers det samme Svar som før, at der er liden Udsigt til at den Fordring kan blive betalt, da Boets Regnskaber ikke vise nogen Gjeld paa den Kant, men hellere Tilgode havende; dog var han ikke saa ganske vis herpaa, da Bøgerne ikke havdes ved Haanden, og desuden det endelige Opgjør ikke kan finde Sted førend ved Skiftets Slutning i næste Maaned. Inden den Tid, hedder det, kan intet bestemt afgjøres, og ialfald vilde det være en Umulighed at udbetale noget. - Der forekommer mig at være en besynderlig Modsigelse i disse Svar; een Stund lader det saa reent umuligt, en anden Stund omtales Sagen paa en anden Maade; det seer ud til, at Gamle Winthers Regnskaber dog ikke ere saa ganske klare og nøiagtige, som man paastaaer.

Jeg maa bede at hilse Rasmus og sige ham tak for Brevet fra ham og Ole Mork med de mange Efterretninger fra Hjembygden. Jeg skulde have skrevet baade til ham og mange andre; men det gaaer som sædvanlig: jeg orker ikke Halvdelen af det som jeg har tænkt. Iblandt andet har jeg endnu ikke faaet Tid at skrive til Hans Velle, som jeg fik Brev fra for tre Maaneder siden. Disse Brevdage ere de værste Dage, som jeg har. Jeg havde nær sagt" de varmeste Dage," men idag har det saamen ikke været nogen Varme; tvertimod, jeg har frosset, saa Fingrene ere stive.

Her i Byen gaaer nu alt med det gamle. Her er klingende Føre og klingende Kulde. Paa Søen ligger tyk Iis, hvorpaa vi gaae og spadserer om Dagen i <fmark ind=>*) Han har nok at betale alligevel, stakkels Fyr, og jeg skylder ham desuden megen Erkjenndtlighed for ,adskillige Tjenester fra gamle Dage.</fnote>

Solskinnet. Indenfor Havnen holder man paa at nedrive endeel gamle Bygninger for at faae Plads til den nye Banegaard. Hils Rasmus med, at Universitets Gaarden endnu seer ud ligedan som i Høst; den er altsaa ikke saa ganske færdig som den seer ud paa Tegningen i det illustrerede Nyhedsblad. - I Markedsugen var, som sedvanlig, en stor Mængde Folk sammenstrømmet i Byen; alle Gader vare fulde af Folk, og Folkene var for en stor Deel ogsaa fulde paa sin Viis. Af de mangfoldige Fornøielser, som tilbødes i denne Tid, var der kun to, som jeg tog nogen Deel i; jeg var nemlig een Gang paa den store Malerie-Udstilling paa Børsen, og een Gang i Menageriet hvor der forevistes adskillige levende Dyr, saasom en Leopard, en Gaupe, et Pindsvin, en Pelikan, et Par Papegoier, og en stor Bjørn, som havde lært mange Kunster, blandt andet at tage Fangetag med Folk.-Men om alle disse Ting har du formodentlig allerede læst nok i Aviserne.

Forøvrigt sidder jeg her og læser og skriver som sedvanlig og gaaer mine visse Spadserturer for Sundhedens Skyld. For Juul og ud igjennem Julen var jeg ofte sygelig, dels af Trykning for Brystet og dels af Uorden i Maven. Nu i en Maanedes Tid har jeg derimod været frisk og havt temmelig ordentlig søvn; imidlertid mærker jeg at min Helbred kræver alt mere og mere Forsigtighed. Jeg arbejder paa en Samling af Dialektprøver og paa en liden Læsebog i Gammel Norsk, og-faaer ingen Ting færdig. Desuden er der mange Smaating, som jeg har begyndt paa, som for Exempel den Afhandling om Mands- og Kvindenavne, som jeg tænkte at skrive paa Søndmør og faae ind i Postbudet; men som sagt, der bliver intet færdigt.

Af nye Bekjendtskaber kan jeg nevne Søndmøringen O. Vartdal, og Seminarist O. Vig, som er hidkommen for at skrive for Folkeoplysningsselskabet. Bernt Aakre har været ofte i Byen siden i Høst han er nu bleven ansat som Batallionsdyrlæge og har saaledes opnaaet en lidt bedre Stilling, skjønt den ikke kan være saa glimrende endda. Henrik Daae har været hjemme i Julen og er nu igjenkommen; Schjølberg reiste ogsaa hjem, men er ikke kommen tilbage.

Men hermed faaer jeg da ogsaa slutte for denne Gang, idet jeg beder at hilse og ønsker al Lykke og Velgaaende.

Christiania den 23de Februar 1852.

I.Aasen.

E.Skr. Det er underligt, at ingen af mine Brødre har skrevet mig til angaaende vor Søsters Dødsfald; jeg skulde ellers have stor Lyst at vide hvad Sygdom hun døde af, da hun i Høst var ganske frisk og saae temmelig godt ud. Men de Folk have naturligviis liden Tid til at skrive Breve.

Utanpå: S T./Hr. Bogtrykker Maurits Aarflot,/a/Egsæt/Voldens Postaabnerie.

Betalt.

Poststempel: Christiania 23.2.1852 Aalesund 28.2.1852.

<side nr=230>

155 To omsetningar av "Finnlendske Visa", 3.4.1852, sende til Carl Gustaf Zetterquist i brev fra P. A. Munch, 21.4.1852.

<dikt>

Elsko-Vise fraa ei Taus, i Finnland,

umsett'e paa Synnmørs Maal.

Gji no Kjærin minn ha kjime, 1)

so e altidt saag so gjerne:

aa,e rende til aa ga'naa 2)

trakst ein Kyss, um endaa Munnin

hass mæ Vargeblod va smure;

Handa hass e hade lota

trykt aa valka, um e syntest

at ein Orm va kring um ringa.

Aa, gji Vindin hade Vit, aa

Vaardags Ylin kunna snakke:

maang-ei Bod han skulde bore,

maangt eit Or um trygge Truskap

myllaa tvau, so no æ skylde.

Fritt forsmaadd' e alle Stasin,

so i Værinne kann bjødast, -

Gjestebod aa reidde Rette,

grømaste paa Prestebora, -

fr e vilde gløyme haanaa,
so e heve havt i Hugja
trule' baade Vaar aa Vinter. 3)
</dikt>

I.Aasen.

Forkortninger. 1, gji, for giv. 2, ga'naa: gav haanaa. 3, trule, for trulege
Mellemlyd eller kort Vokal forekommer i Ordene: gji, kjime, Vit (mellem
i og e); lota, Bod, bore (mellem o og å); smur'e, grumaste (mellem u og o);
Ylin, skylde (mellem y og ø); heve (mellem e og æ).
<dikt>

Finnlendske Visa,
elder ein Elskhugs Song fraa ei Gjenta i Finnland,
umsett paa Norske Landsmaalet.
Kom han berre no, min snilde
Vin, som altid sjaa eg vilde:
kyst han skuld' eg, um so han i
Vargeblod um Munn var tvegjen;
trykt han skuld' eg traust i Handi,
um da var ein Orm i Vegjen.
Aa, giv Vinden tenkja kunde,
Vaardags Anden tala munde;

<side nr=231>

<dikt>
ja, giv Vinden tala vilde:
han sku' helsa, han sku' takka,
han sku' stødt um Elskug snakka
millom tvau, som no er skilde.
Gjerne mist' eg mang-ein Baten, 1)
største Stasen, beste Maten,

som i Prestegarden vankar,
fyrr eg honom slog or Tankar,
honom, som i Sumars Tidom
fyrst eg feste meg til Hande,
honom som i Vinters Ridom
fast eg heldt og til meg vande
</dikt>

I. Aasen.

[1] d. e. oldn. b a t i, dansk B a a d e, Fordeel, god Ting.

156. *Magnus Brostrup Landstad*, 16. 4. 1852.

16 April 1852.

Brev til Landstad.

Endskjønt jeg mange Gange havde foresat mig at skrive Dem til i Løbet af denne Vinter, kom det dog alligevel ikke til Udførelse, da der altid kom en eller anden Travlhed eller Forhindring i Veien; og saaledes kom jeg desværre til ogsaa at modtage det andet Brev, førend jeg havde svaret noget paa det første. Jeg seer altsaa nu, at det besluttede Gjennemsyn af den omtalte Visesamling allerede er fuldført, og at der intet videre fra Deres Side er i Veien for dens Udgivelse. Jeg skulde saaledes ønske, at jeg strax kunde hjælpe til dermed; imidlertid er min besluttede Reisetid nu saa nær forhaanden, at jeg ikke veed om jeg i den første Deel af Sommeren kan faae Leilighed dertil. Der er saa meget, som jeg ikke kan udrette anderledes end ved Reiser, og der er saa mange Steder, som jeg atter skulde have bereist; nu er Sommertiden den eneste beleilige Tid til saadanne Udflugter, og naar man skal opholde sig noget i Land[s]bygderne, da er som De veed, den første Deel af Sommeren den beleiligste; thi naar Slaatten kommer, blir det i mange Henseender vanskeligere. Jeg havde tænkt, at jeg i dette Aar skulde tage en Tuur til Hallingdalen og maaskee til Bergens Stift, og paa Grund af det anførte havde jeg besluttet at Udreisen skulde foregaae i Mai Maaned. Dog er der endnu ikke gjort nogen fast Bestemmelse.

Imidlertid har jeg talt med Lange om denne Sag, og han har yttret at der maaskee alligevel vil gaae nogen Tid hen, førend Trykningen for Alvor kan

begynde, da det er uvist hvor snart den nødvendige Overeenskomst med en Forlægger kan blive sluttet.

Det er fornøieligt at høre, at den forhen omtalte Sammenligning med de

<side nr=232>

svenske Folkeviser nu virkelig er gjort; thi en saadan Ligning kunde naturligviis, ikke andet end blive til Gavn for Værket. De har maaskee ogsaa havt Leilighed til at see de færøiske Kjæmpeviser, hvoraf nemlig endeel i den seneste Tid ere udgivne af Hammershaimb, og hvoriblandt der som mig synes, findes meget som ligner de norske Viser. Hammershaimb bruger en Mellemtung af ortofonisk og etymologisk Skrivemaade; han sætter f. Ex. Sjurdar kvæde for Sjura kveai. Herved er vistnok et stort Fortrin for den ældre Skrivemaade, som saa meget styg ud, men mig synes dog at han er gaaet vel vidt, dog er det vanskeligt at sige om det Færøiske, da dette næsten kunde betragtes som et Sprog for sig selv. Hvad nu vore egne norske Sager angaaer, da troer jeg fremdeles, at man i en Dialekt ikke maatte gaae videre, end at opstille den ældste Form som Dialekten selv tillader, medens man derimod i et norsk Almeensprog (et slags Overdialekt eller ideal Sprogform) maatte have Frihed til at optage en og anden forældet Form, forsaavidt det af gode Grunde maatte synes nødvendigt. Ved at restituere Formerne i en enkelt Dialekt frembringer man nemlig en Mellemtung, som hverken er Dialekt og ikke heller nogen almindelig national Sprogform, da nemlig en saadan maa tage Hensyn til flere af de bedste Dialekter og saavidt muligt optage alle de adspredte gode Ting i Dialekterne. Da jeg imidlertid ved foregaaende Leiligheder har yttret mig om denne Sag, vil jeg nu ikke videre opholde mig derved; den modsatte Mening har jo ogsaa sine Grunde og finder sine Forsvarere.

Hvad ellers den omtalte nationale Sprogform angaaer, da er der hidindtil ikke gjort noget synderligt med samme. Jeg for min Deel er endnu ikke kommen til nogen bestemt Plan i denne Sag, og de foreløbige Planer som jeg har udkastet, vilde her blive for vidtløftigt at omhandle. - De Prøver af denne Sprogform, som De har seet omtale, maa formodentlig være et Par

Viser, som i forrige Aar bleve trykte paa Egsæt; dog maa jeg sige, at jeg allerede nu har tenkt mig enkelte Forandringer i den der anvendte Form, især t for d i Endelserne f. Ex. Livet. Da jeg heldigviis endnu har et Expl. tilovers af bemeldte Viser, giver jeg mig den Frihed herved at oversende Dem samme.

Jeg havde tænkt at udgive en Samling af Dialektprøver og med det samme endeel Prøver paa en foreslaaet norsk Sprogform. Dette Arbeide skulde være færdigt i denne Vinter, men det er dog ikke blevet færdigt, da jeg først fandt det nødvendigt at indhente adskillige nærmere Oplysninger fra forskjellige Kanter, hvorved jeg ogsaa vilde faae bedre Tid til at overtænke den nye Sprogform. Imidlertid har jeg her gennemløbet den største Deel af de forskjellige Topografier og Efterretninger fra adskillige Dele af Landet, saasom *Topographisk Journal*, *Budstikken* og flere. Herved har jeg da samlet en Mængde Ord som er større end jeg nogensinde havde troet, men disse Ord, som tildeels ere meget gamle, burde nu blive nærmere efterspurgt i de

<side nr=233>

forskjellige Egne, førend de kunde optages i Tillæggene til Ordbogen. Man seer altsaa, at der vil blive tilstrækkeligt Arbeide for en temmelig lang Tid.

Hermed faaer jeg da slutte, idet jeg medsender min hjerteligste Hilsen.
Kristiania den 16de April 1852.

I. A.

157. *Maurits R. Aarflot*, 26.4.1852.

Gode Ven.

Da jeg nu endelig, midt i al min Travlhed, har skrevet nogle Ord til Hans Velle som Svar paa hans Brev til mig, skulde jeg med det samme ogsaa have skrevet nogle Ord til dig; men skal det være, saa maa det skee i en Hast, da nemlig den Post, som før har gaaet herfra paa Mandags Aften, skal, som jeg nu hører, gaae paa Mandags Morgen, hvilket jeg ikke har været rigtig forberedt paa.

I mine Forhandlinger med Mester Edv. Winther er jeg endnu ikke kommen til Maalet; det hedder at Boets Anliggender endnu ikke ere saa ganske afgjorte, hvilket de dog skulde have været for lang Tid siden. For nogle Dage siden var jeg atter hos ham og spurgte om Sagens Gang. Forretningerne vare, som sagt, ikke ganske sluttede, men saa meget var vist, at Hr. Aarflots Fordring ikke kunde udbetales; der var neppe Anledning til at afgjøre den Sag anderledes end ved Søgmaal. For det første havde man ikke fundet noget saadant antegnet i Winthers Regnskaber; siden havde man rigtignok fundet en saadan Gjelds-Post for længere Tid tilbage, men efter den Tid havde Aarflot havt flere Regnskaber med Winther, Regnskaberne vare ordentlige opgjorte og Aarflot havde nøiagtig indsendt de Penge, som Regningerne udviste, hvilket han naturligviis ikke havde behøvet at gjøre, naar han havde havt Penge tilgode. Imidlertid var det muligt, at man ved den endelige Slutning af alle Regnskaber endnu kunde finde noget uafgjort Mellemværende, og isaafald skulde man da skrive Aarflot til for at underrette ham om Forholdet og forsøge paa en Jævning af de gjensidige Fordringer. - Dette er nu, saavidt jeg kan erindre, et kort Begreb af det Svar, som jeg nu sidste Gang fik.<fmark ind=*>) Det seer ud til, at man ikke synes noget om mine Besøg, og at man i Grunden ikke vil have med nogen Mellemmand at bestille; imidlertid har nu jeg for min Deel ikke noget at klage over. Den modtagne Fuldmagt ligger fremdeles ubenyttet i min Skriverpult, saalænge til en nærmere Underretning indløber.

Det lider nu til den Tid, da jeg skulde ud at gjøre en Reise igjen. Jeg har nu i Vinter holdt paa at gennemgaae alle de norske Topografier og Beskrivelser, hvori man kunde vente at finde norske Ord anførte. Rigtignok er jeg endnu ikke færdig med alle, men jeg har dog allerede fundet en Mængde Ord, som er større end jeg nogensinde havde tænkt. For at efterspørge alle disse

<fnote ind=*>) Egentlig seer det ud til at være to eller tre Svar som ikke ret ville harmonere med hinanden.</fnote>

Ord i de forskjellige Distrikter vilde det næsten være nødvendigt at gjøre en Rundreise igjennem hele Landet endnu en Gang; men det bliver det nu ikke noget af. Det kommer til at beroe med en og anden Udflugt i Sommertiden. Hvorhen jeg nu i denne Sommer skulde reise, er jeg endnu ikke ret bestemt paa, men det faaer nu snart blive afgjort, da disse Reiser paa Landet burde være fuldførte i Mai, Juni og Juli Maaneder; thi naar det lider frem i Slaatten har det, som du veed, sine Vanskeligheder at faae rigtig tale med Folk. Maaskee kommer jeg nu i Aar til at lægge min Reise til Bergens-Kanten, ifølge den Regel, at man skal gjøre det længste Reiser først. Isaafald skulde jeg da reise først til Hallingdal, siden til Sogn, saa til Ryfylke og saa med Dampbaad tilbage. Dette er, som sagt, endnu ikke bestemt, men en Bestemmelse maa nu tages til i næste Maaned eller til en tre eller fire Uger herefter; thi da burde jeg være i Veien.

Paa Grund af denne Gjennomgaaelse af saa mange Bøger har jeg ikke faaet Tid til at affærdige noget til Trykken; mine Dialektprøver faae altsaa bie til næste Vinter, da nemlig Forøgelsen af mine Tillæg til Ordbogen forekom mig at være der nødvendigste. Ellers kan jeg melde, at Oplaget af min Grammatik er næsten udsolgt; efter Regnskabet som jeg fik ved Slutningen af Marts Maaned, var der kun 24 Exemplarer tilbage. Ogsaa Udsalget af Ordbogen skal gaae temmelig godt.

Den forhen omskrevne Indretning til Ole Rystene afsendte jeg med Pakkeposten i Februar Maaned, men da ingen Beretning om sammes Fremkomst er modtagen, har jeg nu Mistanke om, at den maa være bleven enten forsømt eller ødelagt paa Veien, hvilket da er beklageligt især for den Stakkels Mand, som saa længe havde ventet paa samme.

Vistnok havde jeg meget mere at skrive om, men dette var nu det nødvendigste, og den sidste Post-Time er allerede forhaanden. Jeg slutter altsaa med Hilsen og Ønske om Lykke og Velgaaende.

Kristiania den 26de April 1852.

I. Aasen.

Utenpå: S. T./Hr. Bogtrykker Maurits Aarflot/a/Egsæt/Voldens Postaabnerie.

Betalt.

Poststempel: Christiania 26.4.1852 [og] Aalesund 1.5.1852

158. *Ludvig L. Daae*, 31. 5.1852.

Mester Ludvig.

Da jeg nu agter at drage ud paa en Reise til Fjeldbygderne, skulde jeg i Forveien have betænkt en eller anden god Ven med nogle Linier; thi naar man saaledes reiser ud, maa man berede sig ligesom til Døden, da der gives Exempler paa, at Folk virkelig kunne krepere paa slige Udflugter. Desuden skylder jeg at takke for dit sidste Brev, som uagtet den vanskelige Skrift og de mange

<side nr=235>

latinske og franske Sprichwörter, dog var meget kjærkomment. Dersom jeg nu havde nogen rigtig fortræffelig Nyhed at fortælle, da skulde det være morsomt; men saadant falder der lidet af, og detsuden læser du naturligviis Aviserne og veed saaledes Besked nok om de Ting, som kunde være mest værd at tale om.

Af literære Nyheder, som du synes at være mest nysgjerrig efter, er her ikke ret mange at fortælle, udenfor det som allerede har været omtalt i Bladene. Af "Didrik af Berns Saga", er trykt 15 Ark, og der er endnu meget tilbage; jeg har efterhaanden faaet laant Korrektur Arkene og læst dem med megen Fornøjelse -; Bogen udgjør nemlig en vidløftig Række af æventyrlige Sagn, hvorom du maaskee veed Besked af Müllers Saga Bibliothek (hvor den kaldes "Vilkina Saga"); den indeholder mange lystige Historier og er skreven i et fortræffeligt Sprog. Af Stjórn er kun trykt 5 Ark, hvori kun de første Kapitler af den første Mose Bog forklares, med meget interessante indskudte Anmærkninger af adskillige Forfattere i Middelalderen. Det fjerde Hefte af Diplomatariet er fremdeles under Pressen. Landstads Visebog fra Tellemarken vil ikke komme i Trykken førend ud paa Høsten; til den Tid er ogsaa Udgivelsen af Vangs Æventyr fra Valdres udsat. Det næste Hefte af Langes Tidsskrift (som nu vel snart kommer ud) indeholder en meger lærd Afhandling om Konsonanternes Overgang i Norsken, af Sophus Bugge; dernæst vil det indeholde et Stykke, som jeg har ladet mig forlokke til at skrive, nemlig en Anmeldelse af "Folkevennen". At jeg ogsaa er anført iblandt dem, som skulle

skrive Texter til Tønsbergs "Folkelivsbilleder", har du vel seet; det er imidlertid ganske uforskyldt, at jeg er kommen til denne Ære; thi da jeg var anmodet om at skrive Text til et Par af disse Stykker, sagde jeg kun, at det var slige Ting, som jeg ikke vidste ret Besked om, men at jeg altid kunde tænke nærmere paa Tingen, naar jeg engang faaer see Malerierne.

Med mine Arbeider gaaer det ellers smaat som sædvanlig. Hverken min Ordsprogsamling eller mine Dialekt-Prøver ere endnu færdige, da jeg først og fremst ansaae det nødvendigt at arbeide paa Tillæggene til Ordbogen. Til den Ende har jeg i Vinter gennemgaaet samtlige norske Topografier (f. Ex. i Topografisk Journal, Budstikken &c) og adskillige andre Skrifter, hvori norske Ord findes anførte, og heraf har jeg da samlet en betydelig Mængde til nærmere Efterspørgsel. Forsaavidt der faaes Vished om disse Ords Brug i nuværende Tid, skulle de lægges til det store Ordregister, og forsaavidt dette ikke skeer, skulle de lægges til det mindre Tillæg, nemlig Ord som ere samlede af Skrifter, saa at man engang kan have alt samlet i een Bog.- Ordbogen skal ellers have en ret jævn Afsætning, saa at Oplaget minker mere end man skulde vente. Men med Grammatiken har det nu gaaet reent fortræffeligt. Efter Regnskabet, som jeg fik ved Slutningen af Marts Maaned, var der kun 24 Exemplarer tilbage af den hele Beholdning, og man kunde altsaa nu strax

<side nr=236>

berede sig paa en anden, forbedret Udgave, naar kun alt Materiale dertil var samlet. Jeg fik med det samme en heel Slump Penge, saa at jeg nu baade har Penge i Sparebanken og har meget Stipendium tilgode og, kort sagt, er rigere end nogensinde før, hvilket rigtignok ikke vil sige meget. - Paa Grund af denne større Formuenhed bliver man naturligviis mere rundhaandet; man klæder sig bedre, gaaer oftere paa Komedien (ikke i Markpladsen, ikke heller gjerne i Hol' an' marken); man lader sine Bøger indbinde og gaaer oftere paa Kafeerne. Rigtignok skulde man holde Aviserne; men det er saa slemt, naar man skal reise bort, da der ikke er nogen, som kan modtage Aviserne, medens

man er borte. Havde man derimod en Kjering, saa var det en anden Sag; men dette er nu fremdeles den store Sorg, som det saa længe har været.

Med Helbredden har det i Vinter været saa af og til; det var ofte saa daarlig bevendt, at jeg gruede meget for en eller anden alvorlig Ulempe. Men med den stigende Vaarvarme har Sundheden atter indfundet sig, og i den sidste Tid har jeg været saa frisk og modig, at det er reent utroligt. Med Friskheden har naturligviis Gifertankerne indfundet sig igjen, og det stærkere end nogensinde. Det er da heller ikke at undres over, naar man er henimod 39 Aar og i saa lang Tid har gaaet og sukket og ventet uden nogen Udsigt til Forløsning. Næste Aar bliver jeg naturligviis 40, hvis jeg ikke kreperer forinden; og til den Tid har jeg fuldt og fast besluttet, at der skal skee en Forandring, om jeg saa skal frie paa ti Steder. (Jeg har rigtignok ikke begyndt endda.) Der er imidlertid en slem Omstændighed i Veien, nemlig den, at jeg ikke har Kjendskab til noget Kone-Emne, rom jeg kunde faae. Der er kun en Pige, som jeg kjender saa vel, at jeg med Tryghed vilde overlade mig til hende; der er En, som jeg i langsommelig Tid har været forlibt i, uden at turde sige et Ord derom. Men det er uheldigviis en, som jeg ikke kan faae; hun kjender mig kun fra den forrige Dumhedens Tid og kan altsaa ikke have nogen gode Tanker om mig; med Familien er det samme Tilfældet, og et Forslag fra min Side vilde altsaa blive betragtet som en reen Umulighed og derfor henlagt uden Debatter. Da du nu i dine Breve har skrevet mange lystige Ting og hentydet paa allehaande umulige Muligheder, saa kunde jeg engang have Lyst til at være ret aabenhjertig, naar jeg vidste, at du ikke vilde vise dette Brev til Peer og Paal; men det vil du da heller ikke, naar du seer, at der er en Hemmelighed i det. Altsaa kan du gjerne vide, hvis du ikke skulde have en Mistanke om det før, at denne Eneste, som her er omtalt, er ingen andensteds end paa - Solnor, at det er ingen anden end S- . Du veed nok ikke, at jeg i forrige Aar var meget plaget af Friertanker, men de kom ikke til Udbrud, Mennesket var saa sygt, at det saae mere ud til Død end Liv; og desuden vilde vel Frieriet alligevel gaaet overstyr paa Grund af Forknyttelse og Haabløshed. Det er ogsaa slemt, at netop Forlibelsen selv kan gjøre, at man opfører sig mere dumt og klodset, end man ellers vilde have

gjort. Men bag efter angrer man paa saadan Forsømmelse af Leiligheden. En Erklæring vilde nu rigtignok ikke have ledet til noget; men den vilde dog have havt den Nytte, at man blev fuldelig vis og sikker paa, at man ikke havde noget videre der at gjøre, og at man altsaa med desto større Flid kunde see sig om paa andre Kanter. Og en saadan Vished vilde maaskee være nødvendig for at man kunde faae den gamle Grille ud af Hovedet.

Men til at fordrive Grillerne vil formodentlig en Reise med al dens Ærgrelse og Ubehagelighed gjøre god Tjeneste. Det er den eneste Dyd ved en Reise, at den forstrøer Tankerne; man faaer nemlig saa megen ny Ærgrelse, at man glemmer den gamle. Jeg tænker nu i disse Dage at reise opover til Hallingdal, hvor jeg skulde standse et Par Ugers tid; siden havde jeg tænkt at reise vest over til Sogn og Voss og til Bergen uden nogen betydelig Standsning. Fra Sogn eller Bergen skulde jeg have gjort en Afstikker til Søndfjord, hvor jeg har adskilligt at efterspørge. Skulde jeg træffe mange Nordlændinger i Bergen, vilde jeg ogsaa standse der noget, og saaledes vilde det drage ud i August Maaned, førend jeg kom til at begynde Tilbagereisen, som nemlig skulde skee tilsøes. I Ryfylke vilde jeg standse et Par Uger, og da gjør jeg naturligviis et Besøg hos Berg. Til Søndmør kan jeg derimod ikke komme. For det første bliver der Reiser og Møie og Udgifter nok alligevel; for det andet vilde det tage for megen Tid at reise ind i de forskjellige lange Fjorder paa Søndmør, og for det tredie er det ikke vist, at jeg kom paa en beleilig Tid, eller kunde træffe de Folk, som jeg helst vilde træffe. Og saaledes og altsaa bliver der ikke noget videre af den Sag.

Med vore Bekjendte her paa Stedet gaaer nu alting sin gamle Gang. Studenterne have det nu meget travlt med at lave til for at modtage Upsalingerne.

De danske Aviser indeholde meget morsomme Historier om Hostrups nye Stykke "Mester og Lærling", som Flyveposten har udtydet paa sig selv, og som den mægtige Kritikus Levin bekjæmper med sin sædvanlige Tapperhed. - Det er sandt: jeg har nylig faaet en Hilsen fra Grimm; i et Brev til J. Moe har han næmlig nævnt mig iblandt en to - tre andre, som han skulde hilse.

Dette skulde jeg nu rigtignok være stolt af, men hvad nytter det til? Kanskjee nogen Dame vil see blivere paa mig for det? Nei saa men vil hun ei. Og naar jeg ikke finder nogen Gunst hos mine Omgivelser, saa finder jeg ingen Trøst i nogen Gunst af langfremmede Folk. - Men det er Tid at slutte. Forhaabende at vi ikke behøve at blive Uvenner for alt som jeg her har skravlet og skrevet, glæder jeg mig til, at vi formodentlig i Høst vil træffe sammen her i Byen. Beder forøvrigt at hilse.
Kristiania den 31te Mai 1852.

I. Aasen.

<side nr=238>

159. Maurits R Aarflot, 13.9.1852.

Gode Ven.

Da jeg nu efter endeel Reiser og Omtumlinger atter er kommen til Rolighed, kan jeg ikke længere udsætte med at skrive dig til, især da jeg i Vaar, saavidt erindres, udsatte saa længe med min Skrivelse, at jeg var saa godt som reiseferdig, da jeg sidst skrev dig til, og du altsaa ikke kunde faae Anledning til at skrive tilbage eller svare paa de Ting som jeg dengang skrev om. - Mine Underhandlinger med Hr. Edv. Winther bleve, som du veed, frugtesløse, og den sidste Besked, som jeg fik, var den, at han selv skulde skrive dig til derom, for, som det hedte, at forsøge paa en Udjævning af Sagen. Hvorvidt dette nu i Mellemtiden er skeet, veed jeg ikke noget om; maaskee Sagen allerede er afgjort, og i saa Fald vilde det være mig kjært at faae høre en Underretning derom ved Leilighed. - En anden Ting var den omskrevne Bestilling for Ole Rystene; jeg veed endnu ikke noget om, hvorvidt den afsendte Indretning opnaaede sin Bestemmelse, og skulde derfor have stor Lyst til at vide, om den virkelig kom frem, og om den befandtes at due til noget. Det er imidlertid slet ikke Pengene, som jeg herved har for Øie; - saafremt Tingen er fremkommen og er befunden at være brugbar, saa haster det aldeles ikke med Opgjøret af Betalingen, og ialfald vilde det være aldeles unødigt at sende nogen

Penge til mig, da Sagen vistnok kan afgjøres ved Mellemregning, saafremt du selv vilde modtage Pengene; thi jeg staaer nu i adskillig Gjæld til dig, blandt andet for "Postbudet", hvis Priis med Tillæg af Portoen vel snart vil løbe op, eller allerede er opløben, til den her omhandlede Sum, om hvilken jeg, saavidt jeg husker, i et af de foregaaende Breve har givet nærmere Underretning. - Paa Grund af alt dette vilde det være mig meget kjært, om du kunde faae Leilighed til at sende mig nogle Ord med det første.

Om min Reise i denne Sommer kunde vel være mangt smaat at fortælle, men jeg faaer nu fatte mig kort derom, da du vel engang maa være kjed af mine mange Reiseberetninger, ligesaa vist som jeg selv for længe siden er kjed af baade Reisehistorierne og selve Reiserne. Efter mange Udsættelser, fornemmelig grundet paa Ulyst til Reisen, sad jeg endelig i en Kjærre paa Veien til Hallingdal i de første Dage af Juni Maaned. Jeg standsede i Aals Præstegjæld og gjorde en Udflugt til Hols Sogn til en gammel Skolemester, hos hvem jeg opholdt mig nogle Dage og fik fortræffelige Oplysninger om Sproget. Derpaa reiste jeg over Hemsedalsveien til Leirdal, tiden til Voss, hvor jeg standsede nogle Dage, og endelig til Bergen. Herfra gjorde jeg en Udflugt til Søndfjord, idet jeg reiste med Bjørgvin til Leervigen og derfra over Land til Dale, hvor jeg kom til at blive i fjorten Dage, men dog ikke udrettede stort. Fra Dale reiste jeg til Sauesund og derfra med Dampen tilbage til Bergen, hvor jeg kom til at blive et Par Uger længere end paatænkt, da jeg nemlig blev angreben

<side nr=239>

af den saakaldte Kolerine, som var temmelig alvorlig og tog stærkt paa Kræfterne. Saa snart jeg var kommen nogenlunde i Stand igjen, reiste jeg fra Bergen til Haugesund (Karmsund), hvor jeg standsede en otte Dage og gjorde en Udflugt til Præsten Berg i Skjold. Og derefter gik jeg ombord paa Dampbaaden i Haugesund, gjorde atter Rundreisen omkring Sydkysten og kom her til Kristiania den 1ste September med alt vel inden Borde.

Udbyttet af denne Reise var paa Sydsiden ganske tilfredsstillende, men paa Vestkanten langt mindre end det burde være. Forøvrigt var jeg frisk og vel

tilpas, med Undtagelse af det omtalte Ryk i Bergen. Paa dette Sted traf jeg ellers sammen med adskillige Søndmøringer, blandt andre Ole Mork. Med Karolus havde jeg mange lange Samtaler, men min anden Bekjendt fra ifjor, nemlig Sakarias Brune, var desvære borte.

Her i Byen gaaer nu alting frem som sædvanlig; nye Bygninger og store Anlæg sees paa alle Kanter, saa at man kun efter en tre Maaneders Fraværelse har mange store Forandringer at iagttage. Om de herværende Søndmøringer kan bemærkes, at Olaus Vartdal er fremdeles ved sit gode Mod og plages slet ikke af nogen Blyghed. Jørgen Udvig ligger i en haard Sygdom og blev igaar bragt paa Rigshospitalet. Ludvig Daae fra Solnor er for et Par Dage siden ankommen hertil, hvilket jeg er meget glad over, da han er en af de faa, som man kan tale ret fornuftigt med. Han er naturligviis nu anseet som en heel Karl, da han nylig har faaet den udsatte Præmie for en videnskabelig Afhandling og saaledes er bleven nævnt i alle Aviser.

Imidlertid maa jeg for denne Gang slutte, idet jeg ønsker al Lykke og Velgaaende.

Kristiania den 13de. September 1852.

I. Aasen.

E. Skr. Jeg havde denne Gang ogsaa tænkt at skrive til min Broder i Aasen men det er muligt at jeg ikke faaer Tid dertil, og isaafald maa jeg bede at hilse. Jeg holder nu paa med at ordne mine Ordsamlinger efter Reisen. Det første store Arbeide, som jeg nu for Alvor tager fat paa, bliver formodentlig de forhen omtalte Prøver af Dialekterne. Ellers vil der blive Møie og Travlhed nok, da jeg skal besørge Korrekturen af et Par Dialekt-Værker som nu skal under Pressen, nemlig Landstads Samling af Viser fra Tellemarken, og Vangs anden Samling af Fortællinger fra Valdres. Dersom dette nu blev kun en simpel Korrekturlæsning, var det naturligviis ikke at grue for, men det bliver desværre noget mere.

Mit Opholdssted er indtil videre det samme som før (Storgaden No. 6).

Utanpå: S. T./Hr. Bogtrykker Maurits Aarflot/a/Egsæt/Voldens Postaabnerie.

Betalt.

Poststempel: Christiania 13. 9. 1852 [og] Aalesund 18. 9. 1852.

160. *Jon Ivarson Aasen, 13.9.1852.*

13de S[e]pt. 52.

Til Jon Aasen.

Indledning om at jeg i Vaar ikke fik Tid til at svare paa hans Brev. Om min Reise, Opholdet i Bergen. Samtale med Ole Mork og med Iver. Syver traf jeg ikke. Talt med Simon og Lars Opsal. Løse Bemærkninger om Arven efter Brite. Det mig tilkommende bedes han at beholde indtil videre, samt de modtagne Penge fra Jakob Rystene. - Nu frisk, engang syg i Bergen. Adskilligt at udrette.

161. *Magnus Brostrup Landstad, 3. 12. 1852.*

Hr. Pastor Landstad.

Da Hr. Tønsberg nu vil slutte det første Hefte af Folkeviserne og altsaa om faa Dage lade Fortalen trykkes, saa maa jeg skynde mig med at oversende Dem nogle Ord, som dog egentlig burde været meddeelte noget tidligere.

Da jeg ikke havde læst Deres Fortale, da Trykningen begyndte, var jeg noget uvis om Planen for Skrivemaaden og især med Hensyn til Accentueringen. Jeg gennemgik altsaa en Deel af Manuskriptet og syntes da at finde, at Planen ikke egentlig gik ud paa en gennemført Accentuering, men kun paa at anvende Accenter ved Ord, som ikke ere almindelig bekjendte, og ved Ord, som ellers let kunde forvexles med andre. Rigtignok fandtes nogle meget bekjendte Ord at være jævnlige accentuerede (saasom dróg, slóg, stód, blód, gód, mór); men en stor Deel andre vare ikke accentuerede, saasom: i, mi, di, si, mine, sine &c.; Ligesaa no, du, ven, rett, slett, bles, fekk, gjekk; - derimod fandtes Accent ved adskillige Ord, hvis Vokal i det gamle Sprog ikke accentueres og desuden nu i de fleste Dialekter har aaben Lyd, saasom sita, vita, tore, sud, lut, hug, duge, dyl, fyre. - Da jeg nu havde faaet et Slags Bemyndigelse til at gjøre smaa Forandringer i enkelte slige Ting, gik jeg altsaa frem efter den Plan at bruge Accent i de Tilfælde, hvor en Forvexling af Lyden let kunde indtræffe, men ikke ofte i de Tilfælde hvor Lyden og Ordet er almindelig bekjendt; det vilde ogsaa have medført megen Vanskelighed at lægge an paa

en g j e n n e m f ø r t Accentuering i en Dialekt; thi man maatte da ei alene skrive: í, mí, dí, dú, hó, men maaskee ogsaa: ég, még, ség, fréd, véd, íll, víll, mild, líggje, býggje, stýkkje, fýlle; sólí, húsí, húsó, jólí, jóló, fúru o. s. v. Paa Grund heraf har jeg kun paa faa Steder tilføiet en Accent, men derimod i flere Tilfælde strøget Accenten. Jeg blev derfor ganske forskrækket, da jeg siden fik læse Fortalen og deraf saae, at der var sigtet til en gennemført Accenturering, men da allerede fire Ark omtrent vare trykte, kunde jeg ikke foretage nogen stor eller pludselig Forandring i Planen.

I Fortalen staaer nemlig (Side VIII): "Vokalerne ere i Almindelighed accentuerede efter Oldsprogets Regler saaledes som nedenfor skal forklares. Dette

<side nr=241>

forekom mig at være ganske nødvendigt. I det mærkelig vedligeholdte Vokalsystem ligger vort Folkesprogs bedste Kraft og Kjerne." - I Forbindelse hermed staae Reglerne for Udtalen paa den sidste Side, hvilke vilde passe godt ved en gennemført Accentuering, men nu maaskee ville vække Tvivl i adskillige Tilfælde. Kunde det nu ikke gaae an at gjøre en liden Forandring heri?

- Der kunde maaskee staae, at Accentuering er anvendt i de Tilfælde, hvor der kunde være Tvivl om Udtalen, at den i mange Tilfælde ansaaes nødvendig, eller at den egentlig burde været gennemført, men paa Grund af visse Vanskeligheder ikke er bleven det. Tabellen over Vokalernes Udtale kunde enten bortfalde eller indskrænkes til en kort Oplysning om de aabne Vokaler. Jeg tør imidlertid ikke gjøre noget derved, uden De vilde give mig et Haab om Deres Samtykke dertil.

En Yttring paa et andet Sted i Fortalen forekommer mig at burde forandres, nemlig (Side VI) hvor det hedder, at Kons. l, m, n, r og t "som oftest" udelades i Enden af Ord. Dette "som oftest" burde vistnok forandres til "ofte" eller noget mildere. Af andre Bemærkninger tillader jeg mig at anføre, at Ordet "rátin, ráti, rátid" kunde godt udelades da det har en slem Form, og der desuden er et andet Exempel anført ved Siden ("tekin, teki, tekid"),

som vist er nok. "apter" burde hedde after (i Lighed med efter). hórñ,
kórñ, ýfir, fýrir - burde skrives uden Accent.

Jeg maa nu give mig den Frihed at anmode om, at De med første Post vilde give et Svar herpaa, da jeg ellers ikke tør gjøre noget ved Sagen, men maa lade det staae som staaer. Det er rigtignok meget frækt af mig saaledes at uleilige Dem[,] især da jeg er ræd for at jeg selv for en Deel har forfusket Sagen, men jeg maa bede om Undskyldning, og forøvrigt slutte i al Hast, da Posttiden er ude.

Christiania den 3die December 1852

I. Aasen.

162. Magnus Brostrup Landslad, 28.12.1852.

Hr. Pastor Landstad.

Endelig er da det første Hefte af Viserne færdigt, og saaledes har jeg da faaet saa meget Pusterum, at jeg nu kunde yttre mig noget udfarligere om dette Værk, hvis der ellers var Tid og Leilighed dertil. Før har der ikke været Tid til nogen Ting. Jeg vidste ikke af, førend man havde begyndt at trykke, og siden gik det afsted ligesom Beiarblakken, og jeg maatte hænge med ligesom "Lisle Nikuls". Kun da Fortalen skulde under Klemmen, maatte jeg opmande mig til at afsende nogle Ord i al Hast, hvorfor jeg atter maa bede om Undskyldning. Men ellers hastede det nok ikke saa forærdelig meget endda; thi man besluttede siden at trykke to Ark til og noget paa det tredie for at faae Heftet til at ende paa et passende Hvilepunkt.

Jeg kunde nu have mangt og meget at sige; men det er nu baade for seent

<side nr=242>

og for tidlig, da der ikke kan gjøres nogen Forandring ved Sagen, uden maaskee ved at tilføie nogle Anmærkninger ved Enden af den hele Samling, naar den engang bliver færdig. Jeg havde stor Lyst til at gjøre en eller anden liden Forandring, men jeg turde ikke, især da jeg senere hen fik see, at der i Anmærkningerne og Fortalen var angivet Grunde for den antagne Methode, og saaledes var sat en Bom for al videre Omkalfatring.

Paa enkelte Steder har jeg været i Tvivl, om jeg virkelig har læst rigtigt; saaledes ved: elvartokid, Side 43, tollevándo, ib. utas 56, megunne 110 (kanskee det er simpelthen møyanne?), bannetolunn 114, heinalauv 127, handklauvann 151, taugt 159, Galite 163. En oplysende Anmærkning vilde vist være nyttig ved enkelte af disse Ord, ligesom ogsaa ved: át (foruden?) 105, 152, skovlunganne 118, mannlikan 156, ørsid 152; maaskee ogsaa ved augnamót, tiljemót, attegaume og flere, som vel ikke ere saa vanskelige at forstaae, men som dog kan være besværlige nok for en Deel Læsere, da man endnu ikke har dem opstillede i Ordbogen.

Andre Ord og Former, som jeg har havt nogen Tvivl om, ere følgende: Oldn. `pyna, p. 76; nettar (nætar?) 78; brugdi 103; tega 122 (mon ikke té?); ørum 138 (mon ikke oro eller orvo?); var (ein nýte dreng) 159 (mon det sætersdalske "var`e" = ver'e, d. e. bliver, kommer til at være?); heilevági 163 (da vág: Materie, er masculinum); bote 163 (mon bóte eller baate eller bate?). - Af saadanne Ord, hvis Opfatning og Forklaring jeg har nogen Tvivl om, mærkes følgende "vita, straffe", p. 6, synes mig at være kun en afvigende Brug af Ordet vita (at vide) ligesom i "vita kon daude" i et følgende Vers; skulde det derimod være det gamle víta (straffe), da burde det ende paa e istedetfor a. "mannetál", p. 60, forekommer mig at være "manne tol", pl. af tal, n., altsaa Folkesnak, "vosemýrann", p. 75, synes at være vásemyrann, dvs: de besværlige Myrer, af "Vaas" dvs: Strabads (G.N. vás. Isl. vos). - annheimen, S. 77, maa vist være andheimen (Aandeverdenen), gannekerid, S. 10, maa være gandekeid; dog er dette uvist, da det gamle gandr hedder nu deels Gand og deels Gan (uden Hensyn til Dialekt - Udtalen). - Skrivemaaden: fred, led, sed (for frid, lid, sid), kan jeg ikke andet end bifalde, da jeg ogsaa selv er kommen til den Erfaring at flere saadanne Ord med "id" maa endog i et norsk Normalsprog skrives med e for i deels for Udtalens Skyld og deels for at undgaae en heel Mængde af Forvexlinger. I Lighed hermed har jeg derfor paa nogle Steder forandret "vid" til "ved". - Skrivemaaden hnjosk og hneggja rynes jeg rigugnok ikke om, men jeg har dog ikke turdet gjøre noget ved den; det samme er Tilfældet med: skom, mone, før (= fyrr) og enkelte andre.

De Forandringer, som jeg har vovet at foretage, ere saaledes kun faa, naar

man undtager Afskaffelsen af en Deel Accenter, som jeg forhen har skrevet om, og som jeg er ræd for, at jeg har gaaet for vidt med. Af de øvrige

<side nr=243>

Forandringer erindres: váge for vága, p. 6; stoga for stogu (som fandtes paa nogle Steder i Kvikisprakks Vise); inki for ki, p. 12. "Ded er ki di sæle m.); Eg skal sverja eiden, for "Eg skal sverja ein", p. 104; bedlen for bedlan 141; fara i klædi, for "seg fóre i klæde" 167. Jeg antog nemlig at disse og nogle mindre betydende Tilfælde var kun Skrivfeil eller Uagtsomhedsfeil. -

Overskriften over den sidste Vise udelod jeg Navnet "Galidr", da jeg slet ikke kunde lide dette Navn; men i Texten er det blevet staaende urørt og uforandret. Da jeg lægger megen Vægt paa Overskrifternes Form, havde jeg ogsaa stor Lyst til at sætte "Eivind Hermodson" for Kvikisprakk Hermodson og at benævne den første Vise Osmund Frægdegivar (el. gevar) men jeg turde ikke gaae saavidt, da især det sidste vilde drage mange Ulemper efter sig.

I et af de oversatte Vers af Solarljod tog jeg mig den Frihed at forandre en Linie, nemlig i 47de Vers (p. 94) hvor der stod "Mand som Muld sømmer" svarende til Originalens "Mathr er moldu samr", som synes at kunne betyde baade, at Mennesket passer til Mulden, og at Mennesket er det samme som Muld; - da nu det sidste syntes mig bedst egnet til at kaldes et Gudsord (gudmæli), satte jeg altsaa "Manden er kun Muld". Den Linie "Men søk du fred den sanne" (p. 67) havde jeg ogsaa noget imod, da Originalen har "en `pú sátt id sanna", der synes at betyde: "om du saa det sande" (raafremt du fattede Sandheden); imidlertid kom jeg ikke til at gjøre nogen Forandring deri, da jeg var ræd for at tiltage mig for megen Frihed.

Jeg er meget glad over, at den virkelige Udtales Form er angivet i Anmærkningerne hvor en derfra afvigende Form er opstillet i Texten, saasom ved Ysland 134, fløt 143, og tred 117. Men jeg vilde ogsaa inderlig ønske, at dette var skeet i Anm. om Navnet Ásgárdreidi (p. 132) som jeg med mine Ører aldrig har kunnet opfatte anderledes end "Oskorrei". Ligesaa vilde jeg ønske, at den tvivlsomme Sætning i 39te Vers af Sigurds Vise havde været

opført i Texten efter Olaf Glorimot's Opgivende: "rør han sine rome" (rydder han sit Rum), og at derimod den nu opstillede Form havde været sat nedenunder som Variant.

Endnu kunde jeg vistnok have mangt at anmærke, men Brevet er allerede blevet temmelig langt, og det lider, som sædvanlig, ud paa den sidste Posttime. Jeg vilde nu kun ønske at jeg ikke maatte have skjæmt Arbeidet ud med mine Smaaforandringer. Jeg foretog mig rigtignok ogsaa efter Deres Bemyndigelse at omskrive det Stykke om Udtalen ved Fortalens Slutning, men jeg frygter for at det ikke er vel gjort, da det ikke er frit for, at min vanlige Skolemesterstil synes at skinne igjennem.

Til Slutning sender jeg da min hjerteligste Hilsen med Ønske om et glædeligt Nytaar.

Christiania den 28de December 1852.

I. Aasen.

<side nr=244>

Efskr. Hr. Tønsberg har ogsaa sendt Revisionsark til Prof. Munch, og han har saaledes skrevet enkelte Anmærkninger paa Arkene og foreslaaet enkelte Forandringer som vi dog ikke have turdet gjøre, da det vilde føre til en altfor dristig Afvigelse fra Manuskriptet. Disse paaskrevne Ark vil Tønsberg formodentlig sende Dem eller ialfald gemme til De kan faae see dem. Jeg erindrer kun deraf, at han vilde have "Island" optaget istedetfor Ysland, og at han vilde have Draumkvædet jævnført med en gammel Saga som kaldes Duggals-leidsla.

Efter Nytaar skal Trykningen fortsættes, og da bliver der vel den samme Kapkjøring igjen, saa at man hverken faar Tid til at høre eller spørge sig for. Jeg gruer ellers meget for al den Tid som vil gaae bort fra mine egne Arbeider; men det faaer nu ikke hjælpe. Gid jeg kun maatte være frisk og arbeidsfør, saa vil det nu gaae saa meget bedre, naar Dagene længes og Lyset voxer.

163. Arbeidsmelding for 1852, 31.12.1852.

Til den kongelige norske Regjerings Departement for Kirke - og Underviisnings -

Væsenet.

I Lighed med hvad der i forrige Aar fandt Sted, fremsender jeg herved en kortfattet Beretning om de Arbeider, som jeg i det nu forløbne Aar har foretaget til nærmere Undersøgelse og Forklaring af Folkesproget. Efter hvad der i min forrige Beretning var antydet, have disse Arbeider fornemmelig bestaaet i at samle Tillæg til Ordbogen over Folkesproget og at ordne disse Tillæg saaledes, at de senere hen med Lethed kunne bearbejdes til Udgivelse. For at benytte alt, hvad der kunde lede til Opdagelse og nærmere Bestemmelse af norske Ord, har jeg anseer det nødvendigt at gennemgaae endeel ældre og nyere Skrifter, hvori saadanne Ord ere anførte eller leilighedsviis anvendte; dette Arbejde burde vistnok have været gjort forhen, for at Resultatet deraf kunde gives i selve Ordbogen; men da jeg paa den Tid, da Ordbogen var under Behandling, ikke kunde have Tid eller Leilighed til en saa vidtløftig Undersøgelse maatte jeg opsætte denne til en beleiligere Tid og kun søge at faae det vigtigste Arbejde fra Haanden. For nu at indhente det Forsømte har jeg altsaa foretaget mig ei alene et nøiagtigere Gjennemsyn af alle de ældre Glossarier, men ogsaa en omhyggelig Gjennemgaaelse af de forskjellige Topografier, Reiseberetninger og landoekonomiske Afhandlinger, som kunde ventes at indeholde saadanne Materialier, og som findes dels særskilt udgivne, dels indtagne i periodiske Skrifter, saasom i "Budstikken", den topografiske Journal, det norske Videnskabers - Selskabs Skrifter og flere. I det jeg nu af saadanne Afhandlinger har tamlet og optegnet alle de Ord, som enten udtrykkelig angives at være norske, eller som af andre Grunde synes at være det, har jeg derved allerede faaet en temmelig betydelig Samling istand. Hensigten med denne Samling er ikke egentlig, at den uden videre skal indlemmes i Ordbogen,

<side nr=245>

men fornemmelig at den skal tjene til Grundlag for en nærmere Undersøgelse, saa at Ordene først, saavidt muligt, skulle efterspørges i vedkommende Distrikter; forsaavidt der da kan faaes Bekræftelse paa deres Forekomst eller nærmere Oplysning om deres Brug, skulle de efterhaanden indlemmes i

det egentlige Tillæg til Ordbogen, medens derimod de Ord, hvorom ingen nærmere Oplysning er at faae, skulle tilføies i et Tillæg for sig selv, eller i et eget Register med Henviisning til Kilderne, for at Læseren kan have det Hele samlet i een Bog, og de adspredte ældre Optegnelser saaledes blive opbevarede i en enkelt Samling ved Siden av de nyere.

For nu at indhente nærmere Oplysninger om en Deel af de saaledes tilveiebragte Samlinger foretog jeg i Sommermaanederne en Reie til Hallingdal og til Bergens Stift, idet jeg fornemmelig agtede at besøge de Egne, hvor jeg paa min forrige Omreise i Landet, enten paa Grund af et altfor kort Ophold eller af andre Aarsager, ikke havde høstet saa meget Udbytte, som der kunde være Anledning til at vente. I Hallingdal havde jeg især en stor Mængde Ord og Former at efterspørge, da jeg nemlig havde faaet Leilighed til at gennemsee en temmelig stor Ordsamling fra dette Distrikt i et Manuskript, som er skrevet af Præsten Hansen og Kand. Grøtting, og som har er meget fordeelagtigt Udseende med Hensyn til Nøiagtighed og Paalidelighed. Jeg reiste derfor denne Gang til Aals Præstegjeld, som jeg paa min forrige Reise i Hallingdal ikke at havde kommet til at besøge, og jeg var ogsaa ganske heldig i at træffe Folk, som vare beredvillige til at give de forønskede Oplysninger, saa at jeg inden nogle faa Dage havde baade gennemgaaet mine Optegnelser af bemeldte Manuskript, og ved samme Leilighed tillige samlet en stor Deel andre Ord og Former, som ikke fandtes i denne Samling. Efter dette Ophold fortsatte jeg Reisen igjennem Indre - Sogn og Voss, hvor jeg ogsaa havde foresat mig at søge adskillige Oplysninger. Fra Bergen gjorde jeg derefter en Reise til Søndfjord, hvor jeg ønskede at finde Underretning om en betydelig Samling af Ord, som jeg havde uddraget af et Par interessante Skrifter, som vedkomme dette Distrikt, nemlig Jensens norske Dictionaire (fra 1646), og Arentz's Beskrivelse over Søndfjord (i Topografisk Journal). Her kom jeg saaledes til at forblive et Par Uger og fandt ogsaa adskilligt Udbytte, skjønt rigtignok ikke saa meget som jeg havde ventet, da Omstændighederne ikke vare ret gunstige. Efter et kort Ophold i Bergen reiste jeg siden til Ryfylke, som nemlig var et af de Distrikter hvor jeg paa min forrige Reise, paa Grund af et altfor kort Ophold, havde faaet kun lidet Udbytte, og hvor jeg nu havde adskilligt at efterspørge, hvoriblandt endeel Ord, som findes anførte i Knud

Leem's Skrifter og som syntes at tilhøre dette Distrikt, hvori denne Forfatter for en Tid opholdt sig. Nogle af disse Ord befandtes ogsaa virkelig at være bekendte i denne Egn; men forøvrigt blev Udbyttet ogsaa her ubetydeligt, ligerom det ellers paa flere Steder i det Vestenfjeldske blev noget mindre, end

<side nr=246>

jeg havde ventet. Vistnok kunde man formode, at det meste af disse Distrikters Ordforraad maatte være samlet ved de foregaaende Undersøgelser; men jeg tvivler dog ikke paa, at der endnu vilde være meget godt Materiale at finde, Men ved saadanne Reiser beroer saa meget paa et Tilfælde eller et Lykketræf. Det er vanskeligt nok at træffe saadanne Mænd, som baade bruge og forstaae sin Dialekt tilgavns og tillige have saa megen Kundskab, at de kunne indsee, hvad saadanne Undersøgelser kunne nytte til, og saaledes finde nogen Fornøielse i at meddele Oplysninger derom. Og om man endog træffer saadanne Folk, saa kommer det endnu an paa, om de have Tid nok og Taalmodighed nok til at besvare de mangfoldige Spørgsmaal om Ordenes Brug og Betydning. I de heldige Tilfælde kan man saaledes faae et stort Udbytte paa en meget kort Tid, men i andre Tilfælde vil Udbyttet blive lidet, om man endog opholder sig længe paa Stedet.

Efter min Tilbagekomst til Byen i Begyndelsen af September Maaned har jeg anvendt Tiden deels til Ordning af de i dette Aar samlede Materialier, deels til et fortsat Gjennemsyn af Skrifter, hvori norske Ord forekomme, og deels til at arbeide paa en Samling af Dialekt-Prøver, som jeg i en foregaaende Beretning har omtalt, og som endnu ikke er bleven færdig, paa Grund af Tvivl om enkelte Stykkers Rigtighed og af Mangel paa nærmere Oplysning om samme. Endeel Tid er ogsaa bleven oppoffret til Korrekturen paa Landstads Samling af Folkeviser, som jeg forhen havde paataget mig at besørge.

Til Fuldstændiggjørelse af Tillæggene til Ordbogen bliver det endnu nødvendigt at foretage adskillige Reiser fornemmelig i det Søndenfjeldske, hvor der endnu synes at være saare meget at samle, da blandt andet de forskjellige

Topografier fra de sydlige Egne indeholde en Mængde Ord, især Benævnelser paa naturhistoriske og landoekonomiske Gjenstande, hvorom en nærmere Oplysning burde søges. Som forhen bemærket, vover jeg ikke ligefrem at optage saadanne Ord i det egentlige Tillæg til Ordbogen, førend de ere blevne nærmere undersøgte i vedkommende Distrikt, da nemlig Erfaringen viser, at mange af disse Ord ere komne paa Prent i en forvansket Form, deels ved feilagtig Opfatning af Forfatteren og deels ved Skrivfeil og Trykfeil, af hvilke sidste især der gives en stor Mængde. De Distrikter, hvori jeg troer, at en saadan nærmere Undersøgelse helst bør foretages, førend Tillæggene til Ordbogen udgives, ere Tellemarken og Sætersdalen, Jarlsberg, Smaalehnene, Soløer, Hedemarken og Hadeland. Jeg har derfor tænkt paa til Sommeren at foretage en Reise til Tellemarken og Sætersdalen, og saafremt der endnu skulde blive Tid dertil, vilde jeg ogsaa gjøre et Besøg i Smaalehnene, i hvilket sidste Distrikt der især skulde være meget at udrette, da jeg af de ældre Topografier fra denne Egn har optegnet en betydelig Mængde Ord til Efterspørgsel.

Den Tid, som ellers maatte blive tilovers fra disse nødvendige Arbejder, vil for det første blive anvendt til at affærdige de forhen omtalte Dialekt-

<side nr=247>

Prøver, hvilke nu burde besørges udgivne saa snart som muligt, og til at bearbejde en Samling af norske Ordsprog, som jeg i lang Tid har samlet Materiale til. Maaskee burde ogsaa en forbedret Udgave af Folkesprogets Grammatik blive forberedet, da nemlig Oplaget af samme skal vare udsolgt. Om disse Arbejders Fremgang og hvad andet, der ellers maatte synes nødvendigt at foretage, vil nærmere Underretning i sin Tid blive meddeelt.

Christiania den 31te December 1852.

Ærbødigst

I. Aasen.

164. *Gabriel Odland, 31. 1. 1853.*

Brev til Kjøbmand Odland.

Endelig maa jeg da ud med nogle Ord for idetmindste at takke for Deres

meget kjærkomne Brev af 20de f. M. Jeg blev meget behagelig overrasket derved, da jeg nu ikke kunde vente noget sligt, og maatte med Skam tilstaae at jeg ikke fortjente det, jeg maatte sige som Faraos Skjænkesvend: Idag kommer jeg min Synd ihu. Det var vist ikke for meget, om jeg efter Hjemkomsten i Høst havde sendt nogle Ord tilbage til Folk, som havde gjort mig store Tjenester saa meget mere som jeg ved Afreisen var i en daarlig Tilstand og gjerne kunde være kreperet paa Veien, uden at mange havde vidst noget derom. Men jeg har altid saadan en ulykkelig Ulyst til at skrive Breve; om det endog kunde være nok saa nødvendigt, blir det dog udsat fra Tid til anden, saa at jeg endelig synes at det er Skam at komme saa seent, og dermed gaar Sagen til Hvile.

Det er saaledes nu saa temmelig seent at melde, at jeg kom vel og lykkelig over Søen fra Bergen til Xstiania. Jeg standsede i Haugesund, reiste ind til Skjold og besøgte Præsten Berg, gik siden nogle Dage i Haugesund og gjorde ingen Ting, og satte derpaa afsted til Hovedstaden. Paa Reisen var jeg frisk og vel tilpas; derimod var det ringere siden jeg kom i Rolighed. Jeg har været af og til sygelig alt til denne Tid, dog ikke værre end at jeg har været nogenlunde arbeidsfør, og har til visse Tider ogsaa været meget frisk. For Resten har der ikke hændt noget mærkeligt. Jeg havde først et langt Arbeide med at ordne alle de Ordsamlinger som jeg havde bekommet paa Reisen; siden har jeg holdt paa med en Samling af Dialektprøver som agtes udgivne i dette Aar, og desuden har endeel Tid været anvendt til Korrektur af Landstads Visesamling fra *Tellemarken* som nu er under Trykning. Saaledes gaar Tiden hen og alt gaar saa bedrøvelig seent, at man tilsidst taber Modet, og troer ikke at kunne faa noget udrettet. Det vilde nu just være en beleilig Tid for Sprogarbeider. Her har nemlig en heel Tid været skrevet vidt og bredt i Aviserne om det norske Sprog. Jeg har ikke taget Deel i denne saakaldte Strid, undtagen en Gang i Høst da jeg maatte ud og skrive et lidet Forsvar til den norske Tilskuer, da nemlig Tilskueren havde røget paa mig som en olm Oxe, for

det at jeg i en Anm. i Langes Tidsskrift engang i Fjor lod nogle Ord falde om et nyt norsk Skriftsprog. Siden har jeg holdt mig vakkert stille, som ogsaa var det klogeste, fordi det gaar saa seent og kummerligt med mit Skriverie og det altsaa ikke kan nytte at stride med disse Aviskjæmper, som kunne skrive mere paa en Dag end jeg kan skrive paa en heel Maaned.

Ellers har jeg ikke noget rart at fortælle, da de vigtigere Sager findes i Aviserne og de andre ere altfor ubetydelige. Jeg beder at hilse Deres Kone og Familie. Hr. Studiosus Studiosissimus Karolus Velle besøger Dem *formodentlig* af og til, jeg maa derfor bede at hilse ham og sige, at han ikke maa filosofere saa stærkt, at han skulde faa Skade paa sin Helbred. Modtag til Slutning min hjerteligste Hilsen med Ønske om Lykke og Velgaaende i det begyndte Aar.
Kr. den 31. Januar 1853.

165. Vitskapsselskapet, 31. 1.1853.

Til Directionen for det kgl. norske Videnskabers Selskab i Trondhjem.

At jeg har modtaget det Diplom, hvorved den ærede Direction har erklæret mig at være Medlem af det kongelige norske Videnskabers-Selskab, og at jeg derhos ogsaa har modtaget de vedlagte Statuter, erkjendes herved, idet jeg tillige sender den ærede Direction min Tak for denne nye og uventede Hædersbeviisning.

Christiania den 31te Januar 1853

Ærbødigst

I. Aasen.

166. Påskrift i "Prøver af Landsmaalet i Norge", 20. 6.1853.

Til

Hr. Professor P. A. Munch
med Høiagtelse
fra
Forfatteren.

167. Påskrift i "Prøver af Landsmaalet i Norge", 20. 6.1853.

Til

Hr. Professor R. Keyser
med Høiagtelse

fra
Forfatteren.

168. Påskrift i "*Prøver af Landsmaalet i Norge*", 20. 6.1853.

Til
Hr. J. Moe
med Høiagtelse
fra
Forfatteren.

<side nr=249>

169. Påskrift i "*Prøver af Landsmaalet i Norge*", 20. 6.1853.

Til
Det Kgl. Norske Videnskabers Selskab
fra
Forfatteren.

170. *Maurits R. Aarflot*, 4. 7. 1853.

Kristiania den 4de Juli 1853.

Til Maurits Aarflot.

Det er nu mangan god Dag, siden jeg skrev dig til endskjønt der dog vistnok kunde være mangt og meget smaat at skrive om. Men for det første har jeg nu havt adskillig Travlhed som sædvanlig, og for det andet har jeg nu i to Maaneders Tid været meget uskikket til at skrive. Jeg blev nemlig i April Maaned angreben af en slem Øiensvaghed, som jeg vistnok troede skulde gaae snart over, men som alligevel har vedværet lige til denne Tid og holder fremdeles ved. Især har det ene Øie været saa angrebet, at jeg slet ikke har kunnet see at læse med det, og imidlertid har det friske Øie heller ikke været synderlig klart. Men alligevel har jeg dog ikke faaet Fred. Har jeg end ikke skrevet stort, saa har jeg dog ialfald maattet læse, ihvor megen Møie det end har kostet. Jeg havde nemlig paataget mig Korrekturen af Landstads Visebog

og dermed har jeg maattet holde ud, da Hr. Tønsberg ikke er den Mand, som giver nogen Henstand, naar han har sat sig en Ting i Hovedet. Kun et Par Uger fik jeg frabede mig Korrekturen, men siden har jeg ogsaa maattet holde ud, da der ikke har været nogen som vilde paatage sig den. - Selv har jeg ogsaa havt en Bog under Pressen, men da Manuskriptet var næsten færdigt, og Trykningen var begyndt, førend min Øiensvagthed kom paa, saa gik det nu temmelig fort med denne Bog; men disse Landstads Viser faae ingen Ende. Nu skulde jeg været ude paa en Reise for en heel Maaned siden, og i saafald ventede jeg, at det skulde blive bedre med Øinene; men Landstads Viser ere mig i Veien paa alle Sider. Dog er det nu kommet saa vidt, at kun to eller tre Ark ere tilbage, og saaledes tænker jeg, at jeg nu i denne Uge vil sætte afsted til Tellemarken for at efterspørge adskillige Ord, som skulde gaae i Svang der oppe. Den bedste Reisetid er nok alt forbi, men da der nu skal være saa bekvemt at komme frem med Dampbaaden, saa kan der vel endnu udrettes noget.

Din Bekjendtgjørelse om Landbrugstidenden blev indsat i Bladene saa snart som muligt. Jeg blev forundret over, at der var medsendt saa mange Penge til Betaling for Indrykkelsen; men jeg blev endnu mere forundret, da jeg saa, at alle Pengene gik til, og at der endda manglede nogle Skillinger, som altsaa maatte tillægges. Kvitteringer ere tilskrevne paa de afbenyttede Sedler; men jeg har nu ikke Tid til at see efter Summens Beløb, og jeg tænker, det kan ikke haste med den Ting.

<side nr=250>

E tor' ikje anna ynskje til Lukke mæ Vala te Tingja. - Ja va 'kje dæ dæ e sade? Aa jau, e saag ikje anna elde Gutin va innkomin, aa komin pi Hegsete mæ. E skulde sagt "Vælkomin", men her æ so mykje Kav aa so mykjen Syndaukje her paa dinne Gara, at ein kann kvide mot, ate skikkelege Folk ska kome inn i Pelementaa.

Jeg skulde have skrevet mere Søndmørsmaal, hvis jeg havde været bedre til Mode og havde seet noget bedre med mine Stakkels Øine. Forresten have vi

her saa længe rørt og tøvet om Sprogvesenet, at vi ere kjede af det. Jeg for min Deel har dog ikke indladt mig synderlig paa den saakaldte "Sprogstrid", da jeg heller vilde høre hvad alle de andre havde at sige, naar de fik rigtig tale ud; og imidlertid sad jeg og skrev paa mine "Prøver af Landsmaalet", som nu endelig er udkommen. Hvad Virkning denne Bog vil gjøre er noget uvist; det kan vel hænde, at nogle ville slutte sig til den Plan, som der er angiven; men det er endnu mere sandsynligt at mange ville finde sig skuffede derved og tænke som saa: Er det et saadant Norsk man vil byde os, saa vil vi ikke have noget deraf. - Bogen er ellers til denne Tid bleven omtalt i tre Blade, nemlig Morgenbladet, Nyhedsbladet (som du formodentlig læser) og i Drammens Tidende. Anmelderen i Nyhedsbladet var temmelig fornuftig, skjønt der dog vare enkelte Ting, som han ikke havde opfattet ganske rigtigt. Drammens Korrespondenten (Hr. O. Vinje) har behandlet Sagen paa sin sædvanlige overfladiske og skjødesløse Maneer; hans Bedømmelse er vistnok ikke ufordeelagtig, men den er saa "ugrundig" og forhastet, at den ikke duer til nogen Ting. Den korte Anmelder i Morgenbladet (formodentlig Munch) har, mærkelig nok, taget Sagen meget forsigtigt og ikke villet rigtig indlade sig derpaa; men Manden har nok havt meget at bestille, og han er maaskee for Øieblikket noget ubestemt i Sprogsagen. Planerne ere nu ogsaa saa mange og forskjellige, at de kunne give Anledning til mange Betænkninger. Jeg for min Deel holder mig til det samme som før og kan ikke rigtig være enig med disse Folk, som ville optage Norsken i Dansken, da jeg synes at der er for lidet vundet derved.

For et Par Dage siden saae jeg til min Forundring at du har havt det Uheld at komme i Ordkast med Tilskueren og altsaa var kommen ind i Kristianiaposten, hvor nemlig Tilskuerens Udgiver nu er indflyttet. Jeg kalder det et "Uheld", fordi det gaaer ligedan med enhver, som har den Skjæbne at tiltrække sig "Tilskuerens" Opmærksomhed. Hvor god Sag man end har, og hvor godt man end klarer for sig, saa slipper man dog ikke vel ifra det; en liden Skamflæk skal man have, hvor man snoer og vender sig. Det er bare Morgenbladet, som er rigtig istand til at trætte med slige Folk. - Hvorledes ellers de uskyldige Vers i Postbudet kunde give Tilskueren Anledning til saadanne dybsindige Anmærkninger, det er en Ting som jeg ikke er istand til at begribe.

Jeg har netop nu været ude for at see paa Dampvognens Afgang til Strømmen;

<side nr=251>

men det gik som sædvanlig ved slige Leiligheder. Naar man ikke har saa god Tid, at man kan vare ude en Time eller to i Forveien og søge sig en god Plads, saa faaer man kun see lidet af Stadsen , da nemlig Folkemassen strømmer saaledes til fra alle Sider, at man hverken kommer frem eller tilbage. Jeg fik bare see et lidet Skimt af Vognene, medens de gik over Broen i Oslo Gade. For Resten er der ikke noget tabt ved det, da her altid vil blive Leilighed til at see nok af den Ting.

For nylig havde jeg et Besøg af en Ørsting, da nemlig Mads Moene havde indfundet sig her i Byen. Han er formodentlig nu hjemkommen, og kan saaledes selv fortælle om sine Reise-Iagttagelser. En anden Søndmøring er for nogen Tid siden kommen hid for at studere, nemlig en Skoleholder fra Hageshelle i Gjærsvigen. Jeg har talt med ham bare een Gang, og da var han uvis om han skulde slaae sig til Ro her i Byen eller reise bort. Men siden har jeg hørt, at han først skulde reise til et Seminarium og siden gaae videre i sine Studeringer. Det er nok Præsten Halling som er hans egentlige Patron her i Byen. - Hr. Vartdal slæber nu af alle Kræfter, da han tanker at gaae op til Artium i August Maaned. Hvorvidt han kommer til at staae sig, skal være temmelig tvivlsomt. - Fra Jon Vatne havde jeg nylig et Brev, hvormed der fulgte et Brev til Wulfsberg om nogle Bøger, som han havde subskriberet paa og betalt, men ikke faaet. Jeg indleverede hans Brev og fik det Svar, at Bøgerne rimeligviis vare oversendte til Boghndl. Martens i Bergen, som siden skulde besørge Forsendelsen og at der med det Første vilde blive skrevet til Jon Vatne selv om denne Sag. Paa Grund heraf har jeg ikke hastet med at give ham noget Svar; og desuden har det ogsaa paa Grund af den forømtalte Øiensvagthed været næsten umuligt for mig at skrive noget Brev. Hvis jeg nu ikke forinden min Reise skulde komme til at skrive til ham, faar jeg bede om, at du ved Leilighed vilde hilse ham fra mig og bede mig undskyldt.

Da jeg tænkte, at du kunde være nysgjerrig efter at see min nylig udkomne Bog, og jeg frygtede for, at det maaskee kunde vare længe, førend du kunde faae Leilighed til at see den, saa afsendte jeg nylig et Exemplar med Dampbaaden, hvilket jeg ønsker maatte komme vel frem. - Der kunde vist endnu være meget at skrive om, men deels falder det mig besværligt at skrive, og deels er vistnok det øvrige saadanne Ting, som kunne opsættes til en anden Gang. Imidlertid maa jeg ikke forsømme at takke for den hastige Underretning om Udfaldet af Valget i Molde. Forøvrigt ønsker jeg god Lykke og beder at hilse.

Kristiania den 4de Juli 1853.

I. Aasen.

Utanpå: S. T./Hr. Bogtrykker Maurits Aarflot/a/Egsæt/pr. Voldens Postaabnerie.

Betalt.

Poststempel: Christiania, 4. 7. 1853 [og] Aalesund, 12. 7. 1853.

<side nr=252>

171. Maurits R. Aarflot, 31. 10. 1853.

Gode Ven!

Dersom jeg nu ikke skriver strax, maa du naturligviis troe, at jeg er bortkommen paa en eller anden Slags Maade; og derfor maa jeg da haste med at sende dig nogle Linier. Her har været en saadan slem Tid i Byen, at der kunde være mangt at tænke. Imidlertid er jeg dog sluppen fra det for denne Gang, og om end ikke alt staaer saa vel til, saa har jeg dog Haab om at leve en Tid endnu. - Jeg har været i Byen baade i Begyndelsen og Enden af Sotten; men i den værste Tid var jeg dog ude paa Landet; og det var da ogsaa det bedste, da jeg lige siden min Hjemkomst fra Tellemarken i August Maaned har været saa sygelig af Uorden i Maven, at jeg ofte har været ræd for, at det vilde gaae galt.

Jeg veed ikke, om jeg i mit sidste Brev omtalte, at jeg i denne Sommer var bestemt paa at gjøre to Reiser, nemlig først en til Tellemarken, og siden en til Smaalehnene. Den første Reise varede kun kort, og jeg kom tilbage henimod Midten af August. Den anden Reise skulde udsættes til Midten af

September; men imidlertid var Sotten udbrudt i Byen, og selv var jeg sygelig allerede fra Reisen. Efter at have overstaaet en af de saakaldte “gastriske Febre” og drukket en heel Mængde Medicin, skyndte jeg mig derfor at komme paa Landet igjen, og afreiste altsaa til Smaalehnene sidst i August. Der tumlede jeg omkring en Maanedes Tid og var siden et Par Uger paa Rommerige; men Helbreden var dog skrøbelig i den hele Tid, og tilsidst syntes jeg da, at jeg nødvendig maatte ind igjen til Byen, hvor Tilstanden nu var bedre, endskjønt Faren langt fra ikke endnu var forbi. Efter Ankomsten har jeg fremdeles været sygelig indtil de sidste Dage, da en Forbedring synes at være indtraadt. Lykkeligviis har jeg dog undgaaet at holde Sengen; men sløv og uskikket til Arbeide har jeg for en stor Deel været. Den Øiensvaghed, som jeg sidst talte om, hænger endnu ved; dog er jeg nu noget bedre end jeg var i Sommer.

Ved min sidste Tilbagekomst fra Landet forefandt jeg dit Brev, som da allerede var henvend en Maaned gammelt. At jeg endnu ikke har sendt dig noget til Svar herpaa, grunder sig dels paa Sygelighed og Modløshed, dels derpaa, at jeg først ventede at faae udrettet noget af det, hvorom jeg var anmodet; hvilket desværre ikke er skeet. Rigtignok var jeg ude og fik fat paa de to Bøger om Landbrugsmøderne og pakkede dem ind til Afsendelse med Dampbaaden; men saa fik jeg høre, at Dampbaaden ikke længere gaaer saa langt nord; maatte altsaa gaae tilbage med Pakken under Armen og trøste mig med, at det sædvanlig pleier at gaae mig saaledes. Nu veed jeg ikke rigtig, hvad jeg skal gjøre dermed. Vistnok kan det vel engang i Tiden blive Leilighed med Pakkeposten, men da vil Bøgerne komme saa seent frem, at det maaskee ligesaa godt kunde beroe til du kommer selv til Byen.

<side nr=253>

Den anden Ting, hvorom du har skrevet, nemlig om at bestille Herberge i Byen, er der heller ikke endnu gjort noget ved. Der har hidtil væ ret Sot og Sygdom paa adskillige Steder; imidlertid kunde det dog altid gaae an at see sig ud et Værelse, naar jeg kun havde vidst om noget passende Sted. Jeg har seet flittigt efter i Aviserne, hvor Værelser kundgjordes tilleie, men jeg

har ikke fundet Stederne passende, deels fordi det var i den inderste og tykkeste Deel af Byen, og deels fordi det var i disse store og fornemme Gaarde, som ere et Skræmsel for Folk fra Landet. Noget prægtigt og fornemt vil du rimeligviis ikke have, og altfor simpelt bør det heller ikke være. Eet rummeligt eller to smaa Værelser i en hyggelig simpel Gaard i den vestlige og luftigste Deel af Byen - tænker jeg, vilde være det bekvemmeste; og jeg har derfor stundet efter, at noget saadant skulde blive tilfals. Forresten kan der være mange Ting at afgjøre, saasom om Prisen (der vil synes dig forfærdelig høi), om Spiisning i Huset og deslige. Jeg veed derfor ikke, om jeg tør gjøre nogen bestemt Aftale, førend jeg først har underrettet dig om Betingelserne. Imidlertid troer jeg, at det endnu ikke haster synderligt med at leie Værelse; men det var dog altid bedst at passe paa, medens der er noget at vælge iblandt.

Jeg længes allerede til den Tid, da du skal komme hid; men jeg er noget ræd for, at du ikke vil trives rigtig her i Byen i al denne Folketrængsel og Tummel og evige Skramling af Kjørsel og Førse. Bekjendter har du vel her ikke stort flere end mig, og dine gamle Bekjendtskaber ville altsaa ikke være dig til stor Fornøjelse; men derimod vil du have Adgang til at stifte saa mange nye og fornøielige Bekjendtskaber, og dette vil egentlig være den bedste Deel af Tingen.

Jeg holder nu paa med at afskrive de store Ordsamlinger, som jeg har skrabt sammen paa mine Reiser i dette Aar. Derefter tænker jeg at tage fat paa min Samling af Ordsprog og bearbejde den til Trykken. Det gaaer imidlertid nu meget seent med mit Arbeide paa Grund af Øiensvagthed og anden Svaghed; dog vil jeg haabe, at jeg endnu skal kunne udrette et og andet smaat, om det end ikke bliver saa meget som jeg engang tænkte. Vær imidlertid hjertelig hilset.

Kristiania den 31 te Oktober 1853.

I. Aasen.

E. Skr. Jeg boer endnu paa samme Sted, uagtet jeg i lang Tid har tænkt at flytte til en anden Kant af Byen. Men det er saa "kvidesamt" at flytte. Ogsaa maa jeg nu beklage, at jeg, uagtet mit lange Ophold her, dog er saa lidet kjendt i Byen. Gader og Huse kjender jeg endeel af, men Værelser og Familier kjender jeg saa saare lidet til. Derfor har jeg saa vanskeligt for at bestille

Logis saavel for mig selv som for andre.

Det er mærkværdigt hvilken Lyst Kristianiaposten har at faae fat paa dig. For en 8 eller 14 Dage siden havde den atter en liden Lexe om Landbrugs Tidenden,

<side nr=254>

hvori man nemlig havde opdaget noget som skulde være Uvidenhed eller deslige. Det bedste du kan gjøre herved, er det, troer jeg, at du ikke svarer et eneste Ord; saa er der ikke flere, som lægger Mærke til Tingen. Det er ellers ikke at undres paa, at Styrmanden i Posten er noget grættet i disse Dage; han har ofte været haardelig forfulgt, f. Ex. af Morgenbladet; men Forfølgelsen har dog aldrig været saa hidsig som i disse Dage.

Utanpå: S. T./Hr. Bogtrykker M. Aarfloe/paa/Egsæt/a/Voldens Postaabnerie.

Betalt.

Poststempel: Christiania 31. 10. 1853 [og] Aalesund 9. 11. 1853.

172. Christian Haldorsen, 8. 11. 1853.

Til Kirkesanger Haldorsen i Eidsberg.

8de Nov. 1853.

Om min Afreise fra Eidsberg. Standsning paa Heli og Færd igjennem Askim, Trygstad og Høland. Kom tilbage den 11 te Okt. Har været sygelig indtil de sidste otte Dage. Boer endnu paa samme Sted og har reenskrevet mine Samlinger.

173. Maurits R. Aarflot, 12. 12. 1853.

Gode Ven.

Rimeligviis ønsker du vel nu at vide, om der er gjort nogen Forberedelse til at bestille Logis for dig her i Byen; og jeg vil altsaa herved underrette dig om, at jeg har truffet en Leilighed, som jeg for min Deel synes nogenlunde vel om, og som jeg altsaa maa fortælle lidt nøiere om, for at du kan have noget at bestemme dig efter. Hos Guldsmed Hansen ved Torvet er at faae et vakkert og rummeligt Overværelse eller en liden Sal i Hjørnet af Gaarden og altsaa med Udsigt til to Sider. Gaarden er beliggende tæt ved Byens Kirke,

imellem Torvet og Aabningen af Storgaden, og fra Salen har man en god Udsigt, især igjennem Kirkegaden. Til Værelset er fuldkommen fri Indgang fra Porten; nedenunder er Hansens Butik, og ved Siden er et Værelse, som beboes af og til af Familien. Særskilt Sengværelse er der rigtignok ikke; men Sengehjørnet kan, om man ønsker det, forsynes med et Skjermbret og saaledes holdes skjult. Storthingsmanden Valstad har forhen havt dette Værelse, men nu skal han logere hos en Kjøbmand Moe, som forhen boede i denne Gaard, men nu har faaet sig en egen Gaard. Prisen for denne Leilighed med Alt i Huset er opgivet til "18 à 20 Daler" Maaneden for det første, nemlig for den Tid, da man trænger mest af Veden; siden kunde det maaskee blive billigere. Efter Forlydende vilde man dog ikke see saa nøie paa Prisen, naar man blev bedre kjendt, og især naar der ikke blev noget særdeles Bryderie, f. Ex. med Spise - Tiden. (Valstad pleiede at gaae hjem og spise i Fritimen ved Kl. 12.)

<side nr=255>

Hvad Familien angaaer, da troer jeg at det er snilde hyggelige Folk; især er Hansen selv en munter og hyggelig Mand. Jeg er lidt kjendt med disse Folk og har en og anden Gang været inde hos dem. Juvelerer Hansen er nemlig gift med en Datter af Høker O. Sommer i Trondhjem, den Mand som jeg logerede hos, medens jeg var der nord. Da jeg reiste fra Trondhjem hertil, havde jeg altsaa mange Hilsninger til disse Folk og tænkte ogsaa at faae logere hos dem, men dertil var der just paa den Tid ikke Leilighed. Det er saadanne jævne ligefremme Folk, ikke meget fornemme og ikke af de allersimpleste heller.

Jeg troer saaledes, at der er visse Fordele ved denne Leilighed. En Uleilighed er det maaskee, at Stedet ligger midt i den største Færsel og Rørelse, saa at der vist nok kan være noget uroligt udenfor med Støi og Kjørsel baade om Natten og om Dagen; men dette pleier man snart vænnes til, saa at man ikke føler saa meget til det. Maaskee vil Leiligheden ogsaa synes noget dyr, og det kunde vel hende, at her kunde findes gode Leiligheder til bedre Kjøb, naar

man bare var rigtig kjendt. For nylig var der endog averteret et Værelse for en Storthingsmand med Alt i Huset for 15 Daler[,] men i slige Tilfælde pleier der gjerne være en eller anden Lyde ved, f. Ex. en uheldig Beliggenhed, en vanskelig Indgang, et koldt Værelse eller noget sligt. Jeg troer derfor næsten, at du burde slaae til med dette; dog vil jeg heller ikke skryde mere end maadeligt, da det vel kunde hænde, at du kunde synes mindre om det end jeg. Nu ønsker jeg altsaa at høre nogle Ord fra dig med det første, og hvis du da har noget derimod, saa skulle vi see os om paa andre Steder; thi jeg tænker, at der dog altid vil blive en eller anden Leilighed at faae, saa at man ikke staaer opraadd. Du reiser vel ikke ud før henimod Midten af Januar, og til den Tid kan der endnu drives adskillige Underhandlinger.

De bestilte Bøger sendte jeg afsted med Pakkeposten, og formodentlig ere de vel nu frem komne.

Valget her i Byen fik da altsaa det Udfald, at Daa slap ind, som han saa gjerne vilde. Aa jo; hvad andet der bliver eller ikke paa dette Ting, saa bliver der ialfald Kiv og Trætte nok. Men det Pudsigste var dog at Kitil Motzfeldt kom ind i Laget. Er han lige stærk i Munden som i Pennen (f. Ex. i Striden med Stakkels Blom), saa vil han nok skaffe Folk adskillig Ærgrelse paa Halsen. Det var slemt, at ikke Lerche blev valgt; han burde været med for Fuldstændigheds Skyld.

Men her er ikke Tid til at indlade sig paa politiske Betragtninger. Jeg maa for denne Gang slutte og hilse flittig.

Kristiania den 12te December 1853.

I. Aasen.

E. Skr. Med min Helbred er det fremdeles saa af og til. I de sidste Dage har jeg været ganske frisk, men der taales ingen Ting, førend jeg strax kjender

<side nr=256>

en eller anden ubehagelig Fornemmelse; især mærker jeg, at jeg ikke vilde ret længe holde ud at skrive, naar det skulde gaae noget fort. Med Øiensvagheden

er det noget bedre, saa at jeg for den Skyld kan skrive taalelig godt,
naar jeg bare kommer ihu at see vel efter aller Prikker og Tødler over Bogstaverne.

Utanpå: S. T./Hr. Bogtrykker M. Aarflot/a/Egsæt/pr. Voldens Postaabnerie.

Betalt.

Poststempel: Christiania 12. 12. 1853 [og] Aalesund 21. 12. 1853.

174. Arbeidsmelding for 1853, 31. 12. 1853.

Til den kgl. Norske Regjerings Departement for Kirke- og Underviisnings-
Væsenet.

I Lighed med hvad der forhen har fundet Sted fremsender jeg herved en
kortfattet beretning om mine Arbeider i det forløbne Aar tilligemed nogle
Bemærkninger om deres paatænkte Fortsættelse. Jeg kan altsaa foreløbig
berette, at der i Aarets Løb er gjort en betydelig Samling til Forøgelse af Tillæggene
til den norske Ordbog, og at en Bearbejdelse af det samlede Stof
har været jævnlig fortsat, omendskjønt adskillige forsinkende Omstændigheder
have gjort, at det ikke er gaaet saa fort dermed, som jeg ønskede.

Den første Deel af Aaret blev for det meste anvendt til Bearbejdelse af endeel
Sprogprøver eller Læsestykker i Dialekterne, hvoraf da endelig en Samling
blev affærdiget til Udgivelse og trykt under Titel af "Prøver af Landsmaalet
i Norge". Efter den egentlige Plan skulde denne Bog være større, end den
virkelig blev; men da jeg havde megen Tvivl om, hvorvidt Prøverne fra
enkelte Distrikter vare paalidelige, besluttede jeg tilsidst hellere at give lidet
end meget; hvortil ogsaa kom, at jeg paa Grund af en langvarig Øiensvaghed
længtes efter at faae dette Arbeide fra Haanden saa snart som muligt. En
betydelig Deel af Tiden blev ogsaa anvendt paa Tilsynet med Trykningen
af Landstads Folkeviser; hvilket ogsaa bevirkede, at min paatænkte Reise til
Fjeldbygderne blev udsat noget længere end bestemt, da jeg ikke vel kunde
slippe fra dette Arbeide, førend det var færdigt.

Min paatænkte Reise til Tellemarken blev endelig foretagen i Juli Maaned.
Jeg besøgte denne Gang nogle af de øverste Distrikter, nemlig Laurdal, Mo
og Vinje, hvor jeg havde meget at efterspørge, da jeg nemlig ved et Par
Manuskripter saavelsom ved de nylig udkomne Folkeviser, var kommen paa
Spor efter mange Ord, hvorom jeg ønskede nærmere Oplysning, og jeg
desuden ved et nøiere Gjennemsyn af Wille's Beskrivelse over Sillegjord og af

hans tellemarkiske Ordsamling, som er optagen i Hallagers Ordbog, havde fundet meget, som endnu ikke var tilstrækkelig undersøgt. Jeg havde ogsaa det Held at faae Bekræftelse paa den største Deel af disse mine foreløbige Optegnelser og ved samme Leilighed at opdage en god Deel nyt Sprogstof,

<side nr=257>

som ikke forhen var kommet for Dagen. Imidlertid vare dog Omstændighederne ikke saa gode, som de kunde have været, naar man kom til at reise paa en Tid, da Folk have mindre at bestille, og man da kunde opholde sig noget længe i Distriktet. Uagtet der allerede er hentet saa rige Samlinger fra denne Egn, kunde der dog vistnok endnu være meget at udrette, og det turde derfor nok være nødvendigt at foretage endnu en Reise paa denne Kant, saaledes at man ved samme Leilighed ogsaa kunde bereise Nissedal og Sætersdalen, som jeg denne Gang ikke kom til at besøge.

Efter min Tilbagekomst fra Tellemarken foretog jeg siden en Reise til Smaalehnene, hvor jeg havde besluttet at foretage en nøiagtig Gjennemgaaelse af Wilse's saakaldte Norske Ordbog, som følger med hans Beskrivelse over Spydeberg, samt af endeel andre Optegnelser af de forskjellige Topografier fra denne Egn. I denne Hensigt bereiste jeg altsaa Omegnen af Fredrikshald i Begyndelsen af September og opholdt mig siden en Maanedes Tid i Eidsberg, hvor Wilses Ordsamling da blev gjennemgaaet og i de fleste Punkter befunden at være paalidelig, omendskjønt endeel af de deri anførte Ord nu ere sjeldne eller kun bekjendte hos gamle Folk. Nogle Ord, som vare ubekjendte i Eidsberg, befandtes siden at være brugelige i Spydeberg; og paa dette Sted var det jo ogsaa, at Wilses Glossarium blev samlet; at jeg imidlertid nu valgte Eidsberg til Stedet for mine Undersøgelser, grundede sig derpaa, at jeg vilde have saa meget som muligt fra Midten af Amtet, da man derved snarest kommer til en Oversigt af Distriktets Ordforraad i det Hele. - Efter dette Ophold bereiste jeg ogsaa den østlige Deel af Rommerige, nemlig Høland, Urskoug og Sørum, hvor der ogsaa blev samlet noget, skjønt ikke af nogen særdeles Betydenhed.

Om Beskaffenheden af de herved samlede Tillæg til Ordbogen er det vanskeligt at give nogen tilfredsstillende Oplysning, da man her, ved at gaae ind paa Enkelthederne, maatte blive saa vidtløftig, at man ligesaa godt kunde fremlægge den hele Samling. Paa en Slump kan jeg rigtignok sige, at de samlede Tillæg for dette Aar udgjøre henimod halvandet tusinde Ord, og at samtlige Tillæg for de tre Aar, som ere forløbne siden Ordbogens Udgivelse, gaae op til omtrent fire tusinde Ord foruden Variationer og nye Bemærkelser. Men iblandt dette Forraad er naturligviis ikke alt lige godt. Det mest ægte og gode Materiale er som sædvanlig det, som er hentet fra Fjeldbygderne, og forøvrigt indeholder Samlingen en stor Deel, som er af tvivlsom Herkomst og af mindre Værd.

Efter at disse Reiser vare fuldførte, har naturligviis en Tid gaaet hen med Ordning og Reenskrivning af de nye Samlinger. Efter Slutningen af dette Arbeide har jeg begyndt paa en ny Bearbejdelse af min Samling af Norske Ordsprog, som jeg nu tænker at affærdige til Udgivelse. Jeg har besluttet at skrive Ordsprogene omtrent i den Form, som er angiven i de før omtalte

<side nr=258>

"Prøver af Landsmaalet"; hvor ogsaa et lidet Udvalg af Ordsprog er indført. Samlingen indeholder i sin nuværende Størrelse henimod 1500 Nummere, som jeg har forsøgt at ordne i Grupper efter Indholdet, omtrent saaledes som i Nyerups Udvalg af Peder Syvs Ordsprog. Med Hensyn til Forklaringen har jeg kun tænkt at ledsage Ordsprogene med en og anden liden Anmærkning, men ikke med nogen egentlig Oversættelse.

Med Behandlingen af denne Samling, og med den nødvendige Gjennemgaaelse af de forhaandenværende Ordsprogsamlinger fra Nabolandene, vil altsaa en Deel af det tilstundende Aar gaae hen, og derefter burde et Par Reiser foretages til Undersøgelse af adskillige Ord og Former. De Distrikter, som jeg nu anseer det nødvendigst at bereise, ere Sætersdalen og visse Dele af Tellemarken, Nummedal og Hadeland, Hedemarken og Soløer. Hvor mange af disse Reiser der kunne fuldføres paa en Sommer, vil beroe paa Omstændighederne.

Jeg vilde ønske, at Omstændighederne maatte blive bedre end i det forløbne Aar, da en haardnakket Øiensvagthed tillige med anden Sygelighed har betydelig forsinket mine Arbeiders Fremgang.

Hvad Udgivelsen af de samlede Tillæg til Ordbogen angaaer, da kunde det vistnok være ønskeligt at faae denne sat i Værk saa snart som muligt, men paa den anden Side er der ogsaa megen Grund til at bie, indtil noget mere maatte være samlet, for at Samlingen kunde blive saavidt fuldstændig, at man ikke strax efter skulde behøve at give nye Tillæg. Af Folkesprogets Grammatik burde en ny og forbedret Udgave blive besørget, men da der ogsaa ved dette Værk endnu er enkelte Oplysninger at indhente, saa troer jeg, at ogsaa dette Arbeide bør udsættes i nogen Tid, og idetmindste indtil en af de paatænkte Reiser maatte være fuldført.

Christiania den 31te December 1853.

Ærbødigst
I.Aasen.

175. Ivar Ivarson Melset, 8. 6. 1854.

Det er nu saa længe, siden jeg fik Deres første Brev, at det maaskee vilde have været glemt, hvis jeg ikke atter havde faaet en Paamindelse derom. I det foregaaende Aar var der adskillige Omstændigheder, som gjorde, at jeg ikke havde rigtig Leilighed til at skrive Breve; for det første var jeg en lang Tid ude paa Reiser omkring i Landet; for det andet var jeg, især i den sidste Halvdeel af Aaret, jævnligen svag og sygelig, og dertil kom en meget langvarig Øiensvagthed, som gjorde det meget vanskeligt for mig baade at skrive og læse. Under saadanne Omstændigheder var jeg ikke ret oplagt til at skrive, saa meget mere som netop Breve er det tyngste og møisommeligste af alt, hvad jeg skal skrive.

I den senere Tid staar det nu lykkeligviis bedre til med min Helbred, og

<side nr=259>

jeg er ogsaa nu bleven bedre i Øinene, endskjønt de dog endnu ikke ere rigtig

i Stand. Jeg har nu været i Rolighed her i Byen siden i Oktober Maaned; men nu maa jeg snart ud at reise igjen. Denne Sommer kommer jeg for det første til at gjøre en Reise til Kristiansand og til Fjeldbygderne paa den Kant, og derefter skulde jeg ogsaa reise noget paa Oplandene, hvis ikke Vanhelse eller nogen anden Hindring skulde komme paa. Der vil saaledes ikke blive nogen stor Rolighed, førend Høsten kommer.

Hvad de omtalte Penge angaar, da er jeg ikke rigtig saaledes kommen, at jeg kan undvære noget af det, som jeg nu har ved Haanden. Der gaar saa mange Penge til paa disse Reiser, at man snart bliver af med det, som man sparer, medens man er i Rolighed, og for Resten er det ikke mere end saavidt, at man kommer ud med det, som man faar for Aaret. Den Gang, da jeg sidst var paa Søndmør, vilde det ikke have faldet saa vanskeligt. Nu i den senere Tid har ogsaa jeg begyndt at sætte Penge i Handel paa min Viis; jeg har nemlig lagt endeel Penge ud paa et Par Bøger, som jeg har kostet i Trykken; og det gaar meget seent med saadanne Sager, førend man faar sine Penge igjen; saa at man idetmindste paa et Par Aars Tid faar bide og leve i Haabet; om det siden bliver bedre, kommer an paa Lykken. - Dersom jeg nu selv havde været paa Søndmør, saa kunde jeg maaskee endda have lavet det paa en eller anden Maade med det omtalte; men under nuværende Omstændigheder falder det mig ikke beleiligt, hvorfor jeg saaledes maa bede om Undskyldning.

Hvad min Levemaade angaar, da er alt fremdeles ved det gamle. Jeg leier et Værelse for mig selv med Mad og Opvartning i Huset, og for Resten har jeg fuldt op af Arbeide med Skrivning og Studering, skjønt jeg nu ikke taaler at sidde saa flittigt som før.

Jeg beder at hilse Deres Moder og Broder, tilligemed andre Bekjendte, som kunde komme til at spørge om mig. Vær tilsidst selv kjærlig hilset!

Kristiania den 8de Juni 1854.

Iver Andreas Aasen.

Det hænder ofte, at ubetalte Breve blive liggende paa Posthusene, fordi de, som skulde modtage dem, ikke ville løse dem ind, især naar de ikke vente noget Brev fra den Kant, og altsaa troe, at det kunde være en Misforstaaelse. Naar det skeer efter Aftale, er det naturligviis en anden Sag, og i visse andre Tilfælde kan det ogsaa godt gaae an at sende Brevet ubetalt, især naar man

skriver om noget, som er fornøieligt for den som man skriver til. I det Tilfælde, at man sender Brevet med en Udskrift til en Mand, som ikke selv skal have det, men kun skal levere det til en anden, synes det at være rettest, at man betaler selv; thi ellers bliver det jo en Uvedkommende, som faar baade Umagen og Udgiften. Det kan ofte træffe til, at Modtageren har langt bedre Raad til at betale, og at han slet ikke fortryder derpaa, men det er alligevel Klogskab at umage ham

<side nr=260>

saa lidet som muligt, da dette viser Tegn paa Skjønsomhed og Kjendskab til Skikkene, og altsaa gjør et godt Indtryk. Dette er nu blot en Anmærkning for Fremtiden og bedes optaget i den bedste Mening.

176. *Jon Ivarson Aasen*, 9. 6. 1854.

9. Juni 1854.

Til Jon Aasen.

Da jeg fik dit meget *kjærkomne* Brev med Morits, tænkte jeg strax at skrive nogle Ord tilbage, men det gik da forbi og [jeg] besluttede da at bie til efter Fisket, saa blev der atter Udsættelse o.s.v.

Jeg har ellers ikke noget nyt eller vigtigt at fortælle da alt er ved det gamle. Forleden Høst og Vinteren fremefter var jeg ofte svag og sygelig, dog ikke værre end at jeg gik oppe med det; først nu i de to tre sidste Maaneder har jeg været godt i Stand. I forrige Aar var jeg ogsaa plaget af en langvarig Øiensvagthed &c. men denne har nu forbedret sig saa meget, at den ikke hindrer mig stort.

De Reisende *Personer* herfra, som du skrev om i Brevet havde jeg allerede &c. Kand. Arboe var først hos mig og fortalte at han havde været der; det er en Mand som reiser meget omkring især for at studere Naturen, især Væxterne. Siden kom ogsaa Overlærer Knudsen og hilste, og sagde at han i Selskab med to andre havde reist derigjennem. Han er Lærer ved Latinskolen her i Byen og er en ivrig Sprogforsker saa at han derfor ofte gjør sig en eller anden Reise. Ellers bliver der nu mange som reise herefter da det nu er

saa let at komme frem tilsøes, og Folk lægger sig mere efter at bese Landet.

At Mads Moene var her i Fjor, forholder sig ganske rigtigt, men var nok ikke længere heller &c. - Denne Ingebrigt Sporstølen, som skulde have været her, veed jeg ikke noget om.

Morits befinder sig ganske vel her i Byen, skjønt han saavelsom de andre har meget Stræv og Hovedbrud med alle disse vidtløftige Lovforslag, som man vel med Tiden kan blive baade træt og kjed af. I Thinget har han været tilbageholdende og ikke talt meget, og dette er ogsaa det klogeste. Ellers har han nu stor Fornøielse af at betragte alle de nye Anlæg her i Byen, saasom Fabrikker, Maskiner o.s.v.

Jeg faar nu snart ud at gjøre en Reise igjen. Har først tænkt at gjøre en Udflugt til Kristiansand o.s.v. og siden at reise noget paa Oplandene.

177. Kyrkjedepartementet, 27. 6. 1854.

Til Den kongl. norske Regjerings Departement for Kirke- og Underviisningsvæsenet.

Forsaavidt en Erklæring fra mig skulde ønskes, om hvorvidt jeg i tilstundende Budget-Termin agter at vedblive med mine Sprog-Arbeider, giver

<side nr=261>

jeg mig herved den Frihed at erklære, at jeg fremdeles agter at vedblive dermed, og at jeg ogsaa anseer dette som nødvendigt, især for at kunne fuldføre endeel paabegyndte større Arbeider, hvoraf især kan nævnes en Samling af Tillæg til Ordbogen over det norske Folkesprog, hvortil allerede et betydeligt Matriale er tilveiebragt og hvortil endnu meget Materiale kan ventes.

Christiania den 27de Juni 1854.

Ærbødigst

I. Aasen.

178. Peder J. Fauchald, 1.11.1854.

S. T. Hr. F. Fauchald.

Endskjønt jeg allerede strax efter min Tilbagekomst til Byen havde tænkt at tilsende Dem nogle Linier, er det dog blevet udsat fra Tid til anden, saa at der ikke er blevet noget Alvor af det førend nu. Jeg maa da først og fremst takke Dem for det særdeles behagelige Ophold i Deres Huus og for de mange fornøielige og kjærkomne Oplysninger, som jeg derved havde Anledning til at modtage. Angaaende min Reise forøvrigt, da standsede jeg kun nogle Dage i Gran og tog derpaa Fjeldveien over til Hurdal. Herved indtraf rigtignok den Uleilighed, at Veiret forandrede sig pludselig, saa at jeg for det meste kom til at vade i Snee over Aaserne til Hurdal; men dette var dog kun en Overgang uden videre ubehagelige Følger.

Hvad jeg ellers egentlig havde tænkt at skrive om, var det foreslaaede norske Navn til den nye Dampbaad paa Mjøsen. Den Optegnelse, som jeg i Sommer nedlagde hos Hr. Ihle, var snarere at ansee som Spøg end som Alvor, og jeg havde dengang heller ikke Leilighed til at tænke nøiere over Sagen. Da jeg nu senere ved mit Ophold hos Dem kunde mærke, at der dog virkelig var Alvor ved Sagen, saa har jeg fundet det nødvendigt at studere noget mere paa den Ting for maaskee at kunne meddele et bedre Forslag. Dette er imidlertid ikke saa ganske let at gjøre, da der ere saa mange Hensyn at tage, f. Ex. til Betydningen, Forstaaeligheden og Velklangen, saa at jeg frygter for at jeg ikke veed noget synderlig mere at foreslaae, end hvad ogsaa enhver anden kunde have fundet ud. Imidlertid meddeler jeg her de Tanker, som jeg har havt om denne Sag.

Forudsat at Begrebet Concurrence skulde lægges til Grund, bliver Ordet "Kapp" det nærmest tilsvarende norske Udtryk. Selve Islænderne, som ere saa vel øvede i Brugen af nationale Ord, oversætte Concurrence med "Kapp", og concurrere med "kjeppast" eller "søkjast i kapp". Man kunde saaledes tænke paa: Kapp, Kapping, Kappferd, Kappgang, Kapplaud, Kapprenning, Kappskjot. Ved Begrebet af Concurrent, eller den som concurrerer, kunde man tænke paa: Kapparen, Kapplaudaren, Kapprennaren, Kappskjoten, Kappakaren eller deslige. Ved Begrebet af Lyst til at kappes kunde man tænke

paa: Kappfuus, Kappsam, Kappekjær; - og med Begreb af Dygtighed til at kappes: Kappfør, Kappnæm, Kappviis; - eller ogsaa: Jamskjot, Jamsnøgg, jamford (dvs: lige hurtig), eller simpelthen: Jamgod, Jamhæv, Jamfør.

For det Tilfælde, at man vilde give Slip paa Begrebet af Concurrence, kunde der blive Leilighed til et friere Valg af Ord; man kunde saaledes f. Ex. tænke paa Befordring eller Skyds: Skjot, Flutning, Fording (dvs: Transport), Sending, Førsla; - paa Gang eller Løb: Lauparen, Rennaren, Akaren, Skridaren, Sigaren, Reikaren (dvs: den spadserende); -paaFartøietsGangværkellerDampmaskin: Gjuvaren (el. Gyvaren), Rjukaren, Eimaren (d.e. den dampende), Blaasen, Frøsen, Njosen el. deslige. Vilde man tage Navne af Naturgjenstande, kunde man snarest tænke paa Søfuglenes Navne i deres norske Form, f.Ex. Lomen, Lunden, Alka, Æden, Svanen, Maasen, Terna. Den Skik som nu er i Moden, at kalde Fartøier efter Steder eller Landskaber, synes mig derimod at være upassende og forvildende.

Dette er da alt hvad jeg for Øieblikket veed at sige om denne Sag; det er maaskee baade for meget og for lidet, men imidlertid er der dog noget at vælge iblandt, og det kunde altsaa være muligt, at et eller andet af disse Navne kunde efter Omstændighederne findes passende. Efter mit Tykke troer jeg næsten, at jeg vilde foretrække "Kapping" især for Simpelhedens og Velklangens Skyld; imidlertid overlader jeg Sagen til Andres Bedømmelse.

I det jeg hermed slutter dette Brev og fremsender min hjerteligste Hilsen, maa jeg ogsaa bede at hilse Deres Familie og ønsker forøvrigt alt Held og Velgaaende.

Christiania den 1ste November 1854.

179. Maurits R. Aarflot, 22.12.1854.

Gode Ven.

Da det ikke seer ud til, at jeg endnu kan faae noget Brev der vesten ifra, saa faaer jeg da engang gjøre et Forsøg og skrive noget selv; det skulde da være noget, som kunde komme frem til Julen, men nu har jeg allerede udsat det saalænge, at det kommer vel ikke frem til den Tid heller.

Det sidste vi saae hinanden, var nok paa Gryting i Fron. Jeg opholdt mig

siden en Uges Tid deroppe paa en Gaard som hedder Stokke; derfra reiste jeg til Lillehammer og til Toten, hvor jeg var i to Dage hos gamle Peer Faulkald og havde det meget fornøieligt; derfra foer jeg over til Hadeland og var nogle Dage i Gran; siden vadede jeg i Snee over en vild Heid til Hurdal og kom derfra ned paa Jernveien. Og hermed ender Reisebeskrivelsen. Jeg var allerede hjemkommen, da Underofficererne gjorde sit Besøg i Byen efter Exerceerturen, og da jeg saaledes kunde sende Hilsninger til Søndmør med dem, saa syntes jeg det ikke behøvedes at skrive noget Brev. Min Helbredstilstand har i denne Høst været ganske god, skjønt jeg rigtignok har havt de sædvanlige

<side nr=263>

Smaaplager, nemlig Brystsvagthed, Øiensvagthed og Søvnløshed. Her har ellers været en særdeles god Sundhedstilstand i Byen, og Veiret har ogsaa været meget sundt og hyggeligt for denne Aarstid. Som en Mærkelighed kan jeg fortælle, at al Mark heromkring har for nogle Dage været belagt med Iis, og at Slotspladsen har været saa forsvarligt iislagt, at Smaagutterne have holdt sig der i store Flokker for at rende paa Skeiser imellem Slottet og Universitetet. Nu have vi dog endelig faaet Snee ovenpaa.

Mit Arbeide i denne Tid har for en stor Deel bestaaet i at registrere Ord og Talemaader af dette Aars Avl; forresten er Tiden bleven brugt dels til at hjælpe Peer og Paal og dels til smaa nye Arbeider, hvoriblandt et Register over norske Navne, som skal ind i "Folkevennen". Et Par Fortællinger i Landsmaalet ere indførte i Illustreret Folkekalender; andre Stykker ere ogsaa skrevne i Landsmaalet, men ikke indførte nogensteds. Iblandt andet har jeg gjort en ny Vise, som er bedre end alle de forrige, og gaaer med en spildrende ny Melodie; desuden har jeg gjort Anlæg til flere Smaaviser, som skulle indflettes i et dramatisk Opus; thi man skal vide, at jeg "efter Manges Ønske" holder paa at skrive en Komædie, men derom ville vi nu ikke tale, thi for det første er den ikke færdig, for det andet er den ikke antagen af Theatret, og for det tredie er den ikke antagen af Publikum, og saalænge disse tre Ting staae til Rest, er det kun lidet bevendt.

Om offentlige Sager behøver jeg ikke at skrive, da du naturligviis l æser Aviserne nu som før. Morgenbladet og Posten have holdt den store Strid, som de pleie at holde paa denne Aarstid, nemlig tæt fore Juul, og forsaavidt er alt i sin Orden. Man er her meget glad over, at Regjeringen har gjort Anstalter til at faae en bedre Plads for det nye Thinghuus; det var da ogsaa virkelig besynderligt, at Storthinget saaledes vilde lægge sig op under Sommerfjøsén og ikke holde til nede i Tunet; jeg kjendte det paa mig, at denne Raadslagning ikke kunde have nogen Lykke med sig. Maaskee bliver det heller ikke saa længe, førend Thinget atter faaer Leilighed til at tage Sagen op igjen. Det er ikke saa urimeligt, at du og alle hine kunde snart blive indbudne til et Besøg her i Byen; ja, jeg har just ikke hørt noget om det, men jeg tænker, at Tingene vende sig saaledes, at et overordentligt Storthing bliver nødvendigt.

Jeg troer nu, at jeg virkelig for Alvor maa opsige "Postbudet", det vil sige: bede om, at det ikke sendes mig efter Nytaar. Jeg synes godt om Bladet, ja oprigtig talt synes jeg, at det er et af de allerbedste og nyttigste Blade i Landet; men for det første komme alle dets Nyheder for seent til mig, og for der andet har jeg stor Vanskelighed for at faae det udleveret. Dersom jeg havde holdt flere Blade, saa havde jeg naturligviis faaet Postsvenden til at bringe dem punktlig frem mod en vis Betaling, men nu er dette ikke Tilfældet, og naar man nu skal afhente Bladene selv, saa forsømmer man det den ene Gang efter den anden, og naar man saa endelig kommer, saa

<side nr=264>

faaer man kun noget og ikke alt, da nemlig endeel Nummere savnes, uden at dette kan lægges Postkontoret til Last. Det synes vel ogsaa underligt, at jeg slet ikke har betalt noget til Postkontoret for denne Avis; jeg har nemlig tænkt paa en vis Mellemregning, men vi Søndmøringer ere nu saa mærkværdigt seensføre til at gjøre Regnskab, og især er nu jeg for min Deel mærkværdig doven og skjødesløs, naar jeg skal sende Penge. - Det er sandt: De to svenske Skillinger, som du leverede mig i Fron, har jeg siden vexlet hos Dybvad, og fik, saavidt erindres, 29 1/2 Skilling igjen, hvilke saaledes ogsaa

beroe til et "endeligt Regnskab".

For Resten har jeg ikke noget rart at fortælle. Folk holde nu paa at lave sig noget til Julen; men det kommer ikke mig ved, fordi jeg ikke har nogen Juul at vente.

Hidtil havde jeg skrevet og var tænkt at sende Brevet med sidste Post; men imidlertid blev jeg syg og har nu atter overstaaet en mægtig Diarrhee eller Cholerine eller hvad det nu hedder; det søndmørske Navn huer mig allerbedst, men det seer noget leidt ud paa Papiret. Dette synes dog nu at være overstaaet, men saameget er vist, at Brevet ikke kommer frem til Jul. Jeg faaer altsaa hilse og ønske et glædeligt Nytaar.

Kristiania den 22de December 1854.

I.Aasen

Utanpå: S. T/Hr. Bogtrykker M. Aarflot/a/Egsæt/pr. Voldens Postaabnerie.

Betalt.

Poststempel: Christiania 23. 12. 1854 [og] Aalesund 26. 12. 1854.

180. Arbeidsmelding for 1854, 30.12. 1854.

Til den kongelige norske Regjerings Departement for Kirke-og Underviisnings Væsenet.

Efter den Plan, som hidtil har været fulgt med Hensyn til de offentlige Beretninger om den fortsatte Undersøgelse og Bearbejdelse af vort Folkesprog, skylder jeg at meddele en Oversigt over de Arbeider, som i det nu forløbne Aar ere foretagne i dette Øiemed, tilligemed en Antydning af de Arbeider, som nu i den nærmeste Tid ansees mest nødvendige. Jeg kan saaledes berette, at Tillæggene til Ordbogen over det norske Folkesprog ogsaa i dette Aar ere forøgede med en Samling, der er omtrent lige saa stor som de Samlinger, som ere tilkomne for hvert af de foregaaende Aar, og at altsaa den forventede Efterhøst af nationalt Sprogmateriale endnu ikke i nogen mærkelig Grad har aftaget. De samlede Tillæg til Ordbogen udgjøre saaledes allerede nu en ikke ubetydelig Mængde, idet man vel kan ansætte Antallet af de tilkomne Ord til en Sum af omtrent fem Tusinde, foruden Variationer og nye Bemærkelser. Man vilde saaledes allerede nu kunne give et nogenlunde anseeligt Tillæg til Ordbogen, dersom det ikke maatte ansees mere raadeligt at udsætte Tillæggenes

Udgivelse endnu en Tid for at samle noget mere Stof og for at komme til en mere bestemt Plan, om hvorvidt Tillæggene skulle udgives særskilt eller indlemmes i en ny Udgave af Ordbogen. Med Tillæggene til Grammatiken har det derimod gaaet smaat, saa at der i en ny Udgave af denne, som vistnok nu snart kunde ønskes, ikke vil blive synderlig meget nyt at indføre, medens der dog alligevel vil blive meget at gjøre ved dette Værk, da nemlig en Omarbeidelse maa foretages, for at Stoffet kan blive mere hensigtsmæssig fordeelt og bearbejdet, og hele Fremstillingen blive mere tydelig og oplysende.

Ogsaa i dette Aar har jeg gjort to Reiser for at samle nærmere Oplysninger om Sproget i Distrikterne. I Juli Maaned fuldførte jeg en Reise til Sætersdalen og derfra tilbage over Moland og Hvideseid. Det Udbytte, som jeg havde af denne Reise, var rigtignok ikke saa ganske ubetydeligt, men dog heller ikke saa stort, som det kunde have været, hvis man forhen havde havt trykte eller skrevne Ordsamlinger fra disse Egne, saaledes som fra adskillige andre, da nemlig saadanne Samlinger ere til stor Hjælp allerede derved, at man da har noget at gaae ud fra i sine Undersøgelser. I September Maaned foretog jeg en Reise til Fron i Guldbrandsdalen og siden til Toten og Hadeland. Til Grundlag for mine Undersøgelser i Guldbrandsdalen havde jeg en Ordsamling, som var mig meddeelt af Hr. Pastor Sommerfelt, foruden adskillige Optegnelser af andre Skrifter; for Totens og Hadelands Vedkommende havde jeg ligeledes endeel Optegnelser af ældre topografiske Værker og fornemmelig af Justitsraad Hammers Skrifter, der som bekjendt indeholde en Mængde norske Ord. Ved disse Hjælpebidler blev jeg da sat istand til i kort Tid at samle et ikke ubetydeligt Udbytte, skjønt jeg rigtignok ikke fik Bekræftelse paa alt hvad der findes anført i de ældre Optegnelser, da der blandt andet i Hjorthøy's Ordsamling fra Guldbrandsdalen findes endeel Ord, som ikke synes at have nogen Grund, men hellere at være indkomne i Samlingen ved en eller anden Misforstaaelse. - Forøvrigt havde jeg ogsaa i dette Aar ved Storthingsmændenes Ophold her i Staden en god Anledning til at samle nye Oplysninger og nærmere Bestemmelser til endeel forhen optegnede tvivlsomme Ord fra forskellige Egne.

Ved disse og de nærmest foregaaende Reiser er der nu samlet en god Deel

Oplysninger om de søndenfjeldske Dialekter, hvilket ogsaa var meget nødvendigt, da nemlig den udkomne Ordbog paa Grund af Omstændighederne indeholdt et mindre fuldstændigt Ordforraad fra de søndenfjeldske Egne. Imidlertid er der vistnok endnu meget at gjøre paa denne Kant af Landet, saa at endnu adskillige Reiser blive nødvendige. Blandt de Distrikter, som jeg nu i den nærmeste Tid anseer nødvendigst at bereise i denne Hensigt, maa jeg især nævne Nummedalen med Tinn og Hiterdal, dernæst Solør og nedre Østerdalen, og derefter Valders. Blandt Distrikterne i de andre Stifter skulde det især være de inderste Egne af Trondhjems Stift og den sydlige Deel af Nordland, som kunde ansees at staae nærmest for Tour til en ny Befarelse.

<side nr=266>

Af andre Arbeider, som jeg i dette Aar har anvendt nogen Tid paa, maa jeg nævne en Samling af norske Personsnavne, hvoraf jeg har tænkt at levere en Fortegnelse med adskillige populære Anmærkninger til Indførelse i Tidsskriftet "Folkevennen"; - et Slags Indledning til en saadan Navneliste er allerede for længere Tid siden indrykket i bemeldte Skrift. En liden Samling af Læsestykker af det gamle Sprog, bestemt for saadanne Folk, som ikke have Tid eller Leilighed til at gjennemgaae de store Læsebøger, blev i forleden Sommer udgiven under Titel af "En liden Læsebog i Gammel Norsk". -

Den forhen bebudede Samling af norske Ordsprog, som var bestemt til at udkomme dette Aar, er desværre endnu ikke færdig; men imidlertid har dog denne Udsættelse haft den Fordeel, at Samlingen nu er meget mere fuldkommen, da jeg i dette Aar har faaet betydelige Tillæg, blandt andet fra Trondhjems Stift, og jeg desuden ved Gjennemgaaelse af andre Landes Ordsprog er kommen paa Spor efter meget, som forhen manglede, saa at Samlingen nu er meget større og bedre end før. Min Tanke er nu, at den sidste Bearbejdelse af dette Værk skal foretages strax, for at Samlingen kan blive færdig og komme ud til Sommeren.

Næst efter Ordsprogene bør vistnok den forøgede og forbedrede nye Udgave

af Folkesprogets Grammatik forberedes, hvorimod Tillæggene til Ordbogen, som forhen anmærket, vel hellere maa tilbageholdes for nogen Tid.

Blandt andre store Arbeider, som have været paatænkte, maa jeg nævne en dansk-norsk Ordbog, som allerede hørte til de Værker, der vare særskilt paapegede i Videnskabs-Selskabets Plan for Sprog-Arbejderne af 1842. Et saadant Værk kan rigtignok ikke komme under nogen endelig Bearbejdelse i den nærmeste Tid, men imidlertid bør der dog jævnlig samles Optegnelser til samme, da nemlig Værket er af en saadan Natur, at en meget langvarig Forberedelse maa finde Sted. Til en saadan Forberedelse hører især et Arbeide, som jeg allerede saa smaat har begyndt paa, nemlig en Gjennemgaaelse af det hele samlede Ordforraad for at kunne opstille Ordene i bestemte Rækker eller Grupper efter deres Betydning, saaledes at man deraf kan uddrage en fuldstændig Synonymik, ikke egentlig til særskilt Udgivelse, men netop til Benyttelse ved de fortsatte Sprogarbeider. Thi en saadan synonymisk Ordning af Ordene er ikke alene et nødvendigt Forarbeide til en Ordbog som den her omtalte, men det er ogsaa overalt et vigtigt Hjælpemiddel ved Behandlingen af Sprogstoffet og blandt andet ved alle Udarbejdelser eller Forsøg paa at skrive i Folkesproget. Paa Grund af Trangen til et saadant Hjælpemiddel har jeg altsaa for længere Tid siden gjort Begyndelse til en systematisk Ordning af Ordene; men da et saadant Arbeide kræver meget lang Tid, har jeg hidtil ikke kunnet fuldføre mere end kun en Deel deraf.

Angaaende de her nævnte Udarbejdelser eller Forsøg paa at skrive i Folkesproget, kan jeg ellers anmærke, at saadanne Forsøg, efter den Erfaring som

<side nr=267>

jeg i den senere Tid har faaet om samme, have en saadan særdeles Nytte, at der vistnok for Eftertiden bør anvendes mere Tid paa samme end hidtil.

Man maa vistnok have Grund til at vente, at saadanne Sprogprøver, forsaavidt som de blive offentliggjorte ved Trykken, kunne gjøre en god Tjeneste som Bidrag til at opklare Begreberne om Sproget i sin mest nationale Form og til at modvirke de herskende eensidige og vrange Forestillinger om denne Sag.

Men der er imidlertid en anden Fordeel ved Sagen, som her kommer nærmest i Betragtning, nemlig den, at Forfatteren selv derved lærer at kjende Sproget bedre, idet han netop ved saadanne Forsøg nødes til at granske Sproget nøiere fra den praktiske Side og saaledes idelig bliver opmærksom paa flere nationale Ord og Vendinger, som ikke endnu ere opførte i de lexikalske Samlinger, men som alligevel med fuld Ret henhøre dertil. Jeg troer derfor, at den, som har til Hensigt at give fuldstændige Oplysninger om Sprogstoffet, ikke egentlig spilder nogen Tid ved Forsøg paa at skrive i Sproget, men at han tvertimod derved kan siges at virke i sit egentlige Kald, idet han herved ledes til en fuldstændigere Kundskab om Sprog materialet, paa samme Tid som han ogsaa kan bidrage til at klare Begrebet om en national og populær Stil, hvilket sidste altid vil være af megen Vigtighed, enten man saa vil anvende den ene eller den anden Sprogform i sit Foredrag.

Der er saaledes i den senere Tid gjort Forberedelse til adskillige Arbejder, medens det imidlertid ikke er synderlig meget, som i dette Aar er blevet virkelig fuldført. Det ligger nemlig i disse Arbejders Natur, at den meste Tid maa gaae hen med Forberedelser, eller navnlig med Optegnelser og Ordninger, som for det første ikke kunne fremlægges for Almeenheten, men egentlig kun maae ansees som et Grundlag, hvorpaa Forfatteren kan arbeide sig videre frem. Hvor vidt jeg i den nærmeste Tid kan komme med Udførelsen af disse Planer, vil beroe paa Omstændighederne og fornemmelig paa Helbredstilstanden. I denne Henseende maa jeg dog bemærke, at min Helbred i det sidste Halvaar har været bedre end forhen, saa at jeg nu har bedre Haab om at gjenvinde den forrige Arbeidsførhed, hvilket ogsaa vistnok vilde være ønskeligt for Sagens Skyld, da der nemlig er lagt Grund til adskillige formeentlig nyttige Arbejder, som ikke rigtig kunde fuldføres af andre end den som har gjort Begyndelsen. Christiania den 30te December 1854.

Ærbødigt
I. Aasen.

181. Maurits R. Aarflot, 19. 2. 1855.

Gode Vñn.

Dæ vart nòke dittinne te Førse! Best so d'æ so stilt, at ein inkje høyre ein

Pist elde seer ein Brevlappe paa laange Tid, so veit ikj' ein ta, førr dæ lĳmna i Kræ'naa aa kjeme rynnjande dæ eine Breve f`yre aa dæ andre itte, so fort so ein

<side nr=268>

kann vinne aa take mot. Dæ vert ikje onnaa Raad: e lyte no til aa svare no; aa so lyt' e til aa skrive paa Synnmørs Maal mæ, so mykje dæ kann vere like Or i Halsin, so dei seie.

Siste Breve veit e lite te svare paa; f`yre d'æ so leidt aa snakke um dæ so ein inkje heve seett, maa vĳte; men f`yste Breve lyt' e no baade takke aa laate væl f`yre, i sær sida dæ va paa Heimemaale. E va rettelege gilde ta di; f`yre d'æ so sjøldaa e fæ høyre dæ Maale no, at e æ m`ykje rædde, at e gløyme dæ aa kasta dæ vekk, aa dæ vilde vere baade te Skam aa Skade.

E seer, der heve vøre imise Umskifte mæ Folkja. Aa ja, d'æ no so Væra fram fira: sume døyr aa sume lĳmna; sume sk`ylst aat aa sume dræge se ihop. E va tefreds, e vøre der e mæ, so tøre e ha' faatt etkvart lite godt e ogsaa. Men e heve no sagte vøre der førr, aa e saag, dæ vart ikje so, at e fekk nøke; aa no va e no slett inkje tenkte te kòme paa den Kanten meir. Men dæ æ sant: no ha de faatt Umbyte paa mæ Prestestella. Aa so va daa Voldinganne so lukkelege, at dei fekk haanaa Wraamann likevæl! E tikst mest sjaa dei, kor gilde aa glade dei ska vere, især s`me ta dei; aa e kann 'kje anna seie: e æ gilde ta di, e mæ; f`yre d'æ inkje beire til, elde at Folkje fæ dæ so dei vil, enten dæ so æ væl elde ille. E tenkje stundaa, at e lyte gjere me ei Forvĳta-Reis ein Gaang aa prøve aa kòme inn i Voldskirkjaa ein Syndag, so e baade fæ høyre Presten aa sjaa Aalmuin. Men d'æ so dei seie: d'æ Fjaar myllaa Frænda, aa der æ dæ so verre æ elde Fjaaranne; d'æ 'kje berre eit svelgjande Djup, men d'æ eit svimbrande Fjell (ja dĳtta va no kanskje inkje rette Synnmørs Maale). Aa so æ dæ Olukka, at e heve so maange andre Stade te fare, aa ein kann 'kje kløyve se helder aa vere paa alle Stade i Senn.

Den Visaa, so e skreiv um sist, va e mest tenkte te sende de; men so æ dæ so leidt mæ di, at e inkje kann skriva Nota, aa naar du inkje heve

Notin, so gjere du 'kje nòke mæ Visinne helder. Men d'æ ikje berre e i Vise, ska tru, so e no heve te belje p'yve. Den Stævleikjin elde Komediaa, so me snakka um, æ so fulle mæ Vise, ate d'æ 'kje mindre elde aatte Stykkje, aa alle mæ rare Nota, aa sume mæ nye Nota mæ. No æ dæ færigt heile Stykkje, men e trur ikje, at Folkje æ no so reint kaahuga Ìtte di; kanskje dei vil ikje eingaang ha dæ. E va stad aa las dæ upp no nyst aat ei tvo-tre ta Meisteraa der upp i Theatre; men dei bad me bere dæ heimatte aa late dæ liggje aa kvile se eit B`yl, aa so kunne e take dæ atte aa prøve aa vøle um dæ litevetta. Du ska 'kje tru, at dæ æ allestade slikt so der heime, at so snart ein heve laga til ei lita Løfse, so æ Folk so hækne Ìtte hinne, at dei vil rive hinne ti se, førr ho æ halsteikte. - Men d'Ìtte æ no nòke, so e inkje vilde, at du skulde gjere nòke Snakk um, f'yyst f'yre di, at e vil vere onæmnnde (anonym, forstende du), aa so f'yre di, at e vilde ikje late Folkje der heime høyre, at e fær aa prima mæ slikt; e æ rædde, dei vilde verte sinte paa

<side nr=269>

me, f'yre du veit, kva han "Pontoppidant" seie um "Skuespil" i Forklaringjinne sinaa.

Ellest æ dæ no maangt, so e fær aa prima mæ. Dæ va ei Liste paa alle Folkenamna, so e skulde faa innførde i "Folkevennen"; den Listaa æ no inkje trykte endaa, aa inkje æ ho rettele færige helder. So æ dæ alle disse Ortøkja elde Orspraakja, so e skulde skrive uppatte aa faa færige, so ate Bokja kunna verte prenta no paa Vaarparten; men e veit ikje kor dæ gjenge til mæ di, f'yre dæ seer inkje ut te di, ate Bokja verte so snart færige, at e kunne faa hinne trykte f'yre Jonsòke elde til den Tidinne, daa e lyt ut aa reise. Skal dæ drage endaa lenger, so verte dæ ei Skam.

Noke nytt her ifraa Stada heve e inkje te fortelje, anna dæ, at her heve vøre so overhendigt te Gnallefrost no ei tvo-tre V'Ìke, at d' æ reint makelaust. E veit ikje kor mange "Grade" dæ æ, men f'yre ei aatte Dage sida va dæ tjue (20 ∞ R.), aa sida heve dæ vorte alt værre aa værre, aa soleis kan du tenkje dæ, her æ ein go' Nasebit. Naar ein skal ut, so lyt ein vøde se til so, ate dæ

berre ein litin Gluggje midt f'yre Auaa, so m'ykje at ein seer te gaa; aa naar ein skal vere inne, so kann ein helder inkje byrge se. Ja mi Sann, æ e so valin paa Haandaa naar e skal skrive, at e tikje, Pænin vil dette uto Fingraa. Skulde dæ kome nòke paa mæ Brand elde laust Ljøs, so vilde dæ vere reint raadalaust; f'yre dæ fryse vekk baade Vatn aa alt so vaatt æ.

E heve vøre tòlle mæ Helsinne no eit B`yl, aa mykje beire eld' e va i Fjaar Vinter; ellest heve e no vøre klene f'yre Brøsta, no sida dinne store Kulden kom; men e heve ikje store Nød uta' di, anna mæ Natta, naar e skal liggje.

E tenkje, dæ va maangt endaa te skrive um, men e lyte tenkje paa aa kome te Endes mæ Breva, maa vîte; aa so æ dæ no sume Ting, so e lyte skrive paa eit Blad f'yre se sjøl. No maa du gjere so væl aa helse fraa me te Skyldfolkja, naar de kann kòme te finnast. Aa lïv so væl.

Kristiania den 19de Februari 1855.

Han Aase - Andrias.

<fmark ind=*>Jeg burde ogsaa have svaret noget paa dit sidste Brev; men jeg veed sandelig ikke meget at svare paa det. Du har talt om en 8 eller høist 14 Dages Betænkningstid; men det er Ulykken, at naar jeg skulde betænke mig, saa maatte jeg først vide noget, jeg maatte have et lidet Grundlag for Betænkningen, og det har jeg nu ikke, da jeg ikke har seet Vedkommende og ikke engang veed hvor gammel hun er. Jeg kunde saaledes gjerne have svaret samme Dag som jeg fik Brevet; men jeg har havt saa meget nødvendigt at bestille, og desuden pleier jeg nu altid at komme for seent med mine Breve, saa at rimeligviis de 14 Dage ville gaae hen alligevel. Der er Tale om at behandle Sagen enten som Spøg eller Alvor, og dersom jeg ikke var saa
<fnote ind=*>Dette maa ingen see.</fnote>

<side nr=270>

opraadd og forlegen som jeg er, skulde jeg virkelig have taget det som Spøg, thi der er sandelig saa liden Udsigt til nogen Fremgang, som der nogensinde kan være.

Jeg har ingen Tvivl om, at det omtalte "Partie" vilde vare saa godt, som jeg for mit Vedkommende nogensinde kunde vente, og var det ikke for godt, saa var det idetmindste godt nok. Efter alt hvad jeg kan tænke og slutte, for Exempel efter en formodet Familie-Lighed, har jeg al mulig Grund til at gjøre mig de allerbedste Forestillinger i saa Henseende. Men jeg har ikke seet Vedkommende, og dette er for det første en meget betydende Omstændighed. Og saa har Vedkommende rimeligviis heller ikke seet mig, og dette er en endnu meget mere betydende Omstændighed. Jeg kan ikke andet forestille mig, end at en Pige, som har hørt noget godt om mig og saa derefter faaer see mig, vil blive meget skuffet (som det hedder paa Dansk); og skulde hun desuden komme til at see mig med den Tanke, at jeg skulde være hendes Tilkommende, da frygter jeg for, at hun vilde slaae Hænderne sammen og bede den syvende Bøn. Jeg har desværre havt Erfaring for, at smukke Piger have en stor Modbydelighed imod mig. Man maa i det mindste have seet et Menneske og hørt det tale, førend man kan vide, om man skal tænke paa sligt. Dette "at see En" indeholder saa overordentlig meget i sig; man kan jo ellers ikke vide, om han (hun) seer ud som en Stabbe eller som en Staur, om han (hun) er over 70 Tommer eller under 40 Tommer høi, om han er "grann eller tjukk", svart eller kvit, gretten eller blid, alvorlig eller morsom, om han (hun) er over 50 eller under 30 Aar, om han har en Stemme som et Barn eller som en gammel Kall. At tage alting paa det uvisse, at løbe til i Blinde, eller at kjøbe Katten i Sækken, som man siger, kunde vistnok være morsomt og romantisk nok, ja det vilde endog paa en Maade vare bibelsk og gammeltestamentligt, det vilde være ligesom de gamle Patriarker der ikke vilde have nogen af Kanaans Døttre, men drog hen til sine Fædres Land for at tage den som Skjæbnen havde bestemt for dem; det blev akkurat ligesom "da Jakob sin Reise til Padan paatog en Ægteven til sig at tage". Men om nu ogsaa jeg, paa Grund af min høie Alder og deraf følgende tiltagende Forlegenhed, kunde være tilbøielig til at gjøre et saadant Blindekast, saa er det dog ikke vist, at vedkommende Pige vilde gjøre det samme. Dersom jeg vidste, at hun kjendte mig og vidste alle mine Lyder og endda vilde have mig, ja saa troer jeg næsten, at jeg vilde springe til i Blinde, da jeg som sagt, har al mulig Grund til de allerbedste Formodninger.

Men dette er ikke paa nogen Maade rimeligt. Det er allerede usandsynligt nok, at en anseelig Pige, som kanske ikke engang har naaet sine 30 Aar<mark ind=*>, skulde <fnote ind=*>) Det var fortrædeligt, at jeg ikke skulde vide hendes Alder. Dersom hun er under 30, er det næsten umuligt. Det allermindste Tal er 28, og det kunde kun da gaae an, naar alle andre Ting var til Lags.</fnote>

<side nr=271>

ville dele en uvis og fattig Stilling med en svagelig og gretten Mand paa 42 Aar (1813 fra 1855 kommer 42). Dette kunde kun da være Tilfældet, naar hun ved et nærmere Bekjendtskab maatte have fattet en særdeles Godhed for vedkommende Person. Men nu har et saadant Bekjendtskab ikke fundet Sted. Og heller ikke nu er der nogen Leilighed til at gjøre Bekjendtskab; ikke kan jeg komme did, og ikke kan hun komme hid, ialfald ikke paa denne Aarsens Tid. Jeg kan ikke komme herifra, førend Sommeren kommer, og da havde jeg bestemt mig til at gjøre først en Reise til Nummedal og siden en Reise til Østerdalen. Rigtignok var det muligt, at jeg istedetfor Reisen til Østerdalen kunde gjøre en Reise til Trondhjems Stift "for at undersøge Sproget" (kunde det jo hedde, og det kunde jo ogsaa v æ r e saa). Men dette vilde ikke kunne skee, førend efter Midsommer, og da vilde det vistnok være forseent. Dersom hun skulde vente saa længe, saa kunde hun komme til at forsømme andre og bedre Tilbud; og jeg paa min Side vilde da ikke heller have frie Hænder, hvilket dog kanskee ikke har saa meget at betyde. Jeg har rigtignok foresat mig, at der skal skee en Forandring i dette Aar, men jeg har havt adskillige Forsætter før ogsaa, og der er ikke kommet noget af det. Jeg er altsaa endnu fri, desværre, og gaaer fremdeles og seer mig omkring, men jeg seer endnu ikke fra hvilken Kant det er, at Hjælpen skal komme. Kunde der endnu være Hjælp at finde paa Søndmør, saa var det sagte vel; men hvis der ikke er nogen større Sandsynlighed end den, som dit sidste diplomatiske Brev indeholder, saa kommer nok ogsaa den Fugl til at flyve, saaledes som andre Fugle have fløiet, fordi man altid kommer for

seent og ikke bliver Fuglen vaer, førend just i det Øieblik, da den har slaaet Vingerne ud for at flyve.

Hvad er nu derved at gjøre? Dersom du eller din Kone kunde finde for godt at tale til hende om dette i al Stilhed, saa har jeg intet derimod, og for min egen Deel kunde jeg endog ønske det. Men jeg er saa ræd for, at de da vilde overtale hende til at give Slip paa et andet Tilbud, som efter alt hvad jeg kan skjønne, maa være meget bedre for hende, forsaavidt hun ikke skulde have alt for megen Utilbøielighed for det. Hun kunde saaledes komme til at bortkaste det visse for det uvisse, og dette vilde være en meget slem Omstændighed. Jeg er saaledes næsten ræd for, at det er bedst, at der intet bliver gjort ved Sagen. Det er kanskee det sikreste at lade det være.

182. Stambokvers til Benedicte Hundevadt, 16. 4. 1855.

<dikt>

Hæder og Lykke og lystigt Mod
og alt hvad De maatte behage,
vorde Dem skjænket i Overflod
for alle kommende Dage.

</dikt>

Til M. H.

<side nr=272>

183. Maurits R. Aarflot, 20. 6. 1855.

Gode Ven.

I gaar fik jeg dit Brev, og i Morgen agter jeg at reise til Nummedal; der er saaledes knap Tid for mig, men alligevel synes mig dog, at jeg burde skrive nogle Ord. Først og fremst maa jeg da sige mange Tak for Brevet; jeg havde længe ventet paa en eller anden liden "Vitring", men i den sidste Tid havde jeg ogsaa holdt op at vente, og saaledes kom det da uventet. Men du er da ogsaa altid en stor Diplommatikus. Tænk engang: man begynder at læse og læser fort vek om offentlige og almindelige Ting; man

er kommen tæt ud imod Enden og har ikke faaet noget at vide af det, som man tænkte mest paa; men saa kommer det da endelig i Enden med faa Ord og fyndige; vistnok synes Ordene ikke at bebude noget stort, de ere meget spage og stilfærdige, men alligevel efterlade de et mægtigt Indtryk, saa at man finder sig ligesom opvækket af en Søvn med nye Tanker og nyt Mod. Jeg vil aabenhjertigt tilstaae, at dit Brev har givet mig en stor Lyst at komme til Søndmør, men hvorledes dette nu kunde skee, dette er netop det, som jeg har gaaet og grundet paa, saaledes at jeg næsten frygter for, at jeg derfor har forsømt Forberedelsen til min Nummedals-Reise.

De Oplysninger, som jeg fik, vare rigtignok meget sparsomme, men alligevel var der idetmindste tre Ting, som have givet mig megen Betænkning. For det første seer det ud til, at der endnu ikke er blevet gjort noget videre af det omtalte Giftermaal med denne Fyren der nord i Sundet. For det andet er det Alderen, som er meget mere passelig, end som jeg havde troet. For det tredie var det nu denne ubetænkte Yttring, som du vel kan hugse; dette sidste skulde jeg nu slet ikke lægge nogen Vægt paa, da det lige saa snart kunde betyde intet som noget. Men naar jeg sætter den tredie Post i Forbindelse med den første, saa finder jeg det muligt, at den kunde have en høiere Betydning. Som en gammel opmærksom Tilskuer af Verden og af Lykkens Skalkesmiil vil jeg imidlertid vel vogte mig for at lade noget Haab faae slippe ind og sætte sig fast; - men jeg kan ikke negte, at jeg nu havde stor Lyst til at gjøre et Forsøg; blev der noget af det, saa var det vel (nemlig for mig), og blev der intet af, saa kunde man tage sin Skjebne med Taalmodighed og være gode Venner siden som før. Altsammen vilde for det første komme an paa en Sammenkomst, et personlig Møde af begge Parter, en gjensidig Besigtigelse og Vurdering. At faae denne Sammenkomst i Stand, det er netop Knuden. Havde jeg havt disse Tanker i Hovedet før, saa skulde jeg have lagt mine Reiseplaner anderledes; for jeg har endnu adskilligt at udrette nordenfjelds, saa at jeg vel kunde behøve en heel Sommer dertil. Nu derimod maa jeg afsted til Tind og Nummedal, men der bliver jeg da ikke længere end tre eller fire Uger, saa kommer jeg tilbage her til Byen og bliver rolig her en Tid, og da faaer jeg studere nærmere paa min Høstreise. I

<side nr=273>

min sidste Beretning til Kirke Departementet, har jeg opført Soløer og Østerdalen og dernæst Valders som Distrikter, der skulde befares næst efter Nummedal; men det kunde nok lade sig gjøre at sætte Valders først i Stedet for Soløer, og kom man til Valders, saa kunde man ogsaa reise et Stykke længere nord. Jo mere jeg reiser, des bedre er det, synes Kirke-Departementet.

Af dette Brev vil du altsaa ikke faae anden Oplysning, end at jeg har modtaget dit Brev her i Byen, og at jeg derefter har faaet megen Lyst til at komme paa Nordkanten for en Times Tid. Det øvrige maa udsættes til en anden Gang. Jeg vil for det første ønske at Helbreden ikke maa slaae feil. I Vinter var det nu saa af og til, men siden Vaaren begyndte, har jeg været meget frisk lige til de sidste Dage, da jeg atter har havt Maven i Ustand, saa jeg ikke er ret vis paa, om Reisen kan foregaae i Morgen; imidlertid har [jeg] dog lavet mig til at reise.

Lev vel og vær hilset!

Kristiania den 20de Juni 1855.

I. Aasen.

Utanpå: S. T./Hr. Bogtrykker M. Aarflot/a/Egsæt/Voldens Postaabnerie.

Betalt.

Poststempel: Christiania 21. 6. 1855 [og] Aalesund 26. 6. 1855.

184. Carl Gustaf Zetterquist, 23. 7. 1855.

Naar jeg nu endelig kommer med et Svar paa Deres Anmodning om nogle Oversættelser af den finnlandske Elskovssang, maa jeg virkelig tilstaae, at jeg er meget undseelig og skamfuld over, at jeg har ladet vente paa mig i saa lang Tid, og at det alligevel er saa lidet, som jeg har at fremsende. Aarsagerne hertil ere forskjellige. I forrige Aar var jeg for en stor Deel af Sommeren ude paa Reiser i Landet, og nu i denne Sommer har jeg ogsaa været borte en Tid og er snart færdig til en ny Reise. Men den vigtigste Aarsag er dog den, at det hos os er saa vanskeligt at finde saadanne Mænd, som baade ere skikkede til at gjøre et saadant Forsøg og tillige ere tilbøielige dertil. Hos Embedsmænd eller andre Folk af den saakaldte konditionerede Stand nytter

det lidet at anmode om noget saadant, da de sædvanlig ere for lidet bekendte med Dialekterne; thi om de endog kunne forstaae et Bygdemaal, saa kunne de dog ikke tale eller skrive det. Forholdet imellem det nationale og det moderne Sprog i vort Land er desværre sædvanlig saadant, at de, som kunne det ene, kunne ikke det andet. Jeg har derfor maattet henvende mig blot til saadanne Mænd, som ere fødte eller opdragne imellem Bondefolk paa Landet, og som derhos have studeret eller faaet en høiere Skole-Dannelse, men dog tillige have saa megen Interesse for Hjembygdens Sprog, at de ikke have glemt det. Saadanne Mænd ere vistnok ikke saa ganske faa, men uheldigviis er det Tilfældet, at de fleste af dem ere komne fra saadanne Bygder, hvor Sproget

<side nr=274>

er meget fordærvet, medens man derimod træffer faa eller ingen fra de Egne, som have de bedste Dialekter; saaledes har jeg f. Ex. ikke fundet nogen fra Voss, Sogn, Valdres eller Hallingdal, som jeg allerhelst ønskede at faae Oversættelser fra. Hertil kommer endnu, at flere af dem, som man henvender sig til, er altfor frygtsomme for at indlade sig paa slige Forsøg, som de ansee for at være meget vanskelige; og naar de nu faae see en Vise med nogle usædvanlige eller dristige poetiske Sving, saa blive de strax rædde og sige, at de ikke tør befatte sig med saa høie Ting.

Jeg har saaledes denne Gang kun faaet een Oversættelse, nemlig i gudbrandsdalsk Dialekt af Candidat P. Hansen, en meget flink Mand, som med en stor Læsning og Lærdom tillige bevarer Mindet om Sproget i den Bygd hvor han er født og opdragen. (Han er dog ikke af egentlig Bondefamilie.) Denne Oversættelse er meget tro og nøiagtig; jeg for min Deel anseer den som ganske fortræffelig, saa at jeg er meget glad over, at jeg endelig kunde formaae ham til dette Forsøg.

Jeg havde blandt andet ventet at faae en telemarkisk Oversættelse af Student Vinje (Bondesøn fra Vinje i Øvre Telemarken), og jeg talede med ham et Par Gange derom, uden dog endnu at faae ham til at gjøre Alvor af Sagen. Men noget senere havde han ogsaa faaet den samme Anmodning fra Hr.

Sundt, og da havde han endelig taget fat paa Værket og faaet istand en Oversættelse, som ialfald er mærkelig fra Formens Side, især ved Anvendelsen af flere af de Konjunktivformer, som bruges i hans Fødebygd, men ellers ere meget sjeldne i Landet, saasom: kjøme (kom), søgje (saag), tøkje (tok), vøre, el. vø' (var), gjøngje, el. gyngje (gik). - Da nu Hr. Sundt ogsaa en Tid har været ude paa Reiser, og jeg ikke veed om han har afsendt denne Oversættelse eller ikke, saa vedlægger jeg her en Afskrift af samme, som jeg har faaet Anledning til at tage. Enkelte Ord ere her maaskee skrevne lidt anderledes end i Originalen, da jeg ved Afskrivningen har fulgt min sædvanlige Plan i Skrivemaaden; men Forskjellen er dog ialfald uvæsentlig.

Angaaende den før meddeelte Oversættelse fra Hardanger, anmærkes at Forfatteren, Hr. Sexe, er Bergmester. Han er født og opdragen i en Bondefamilie paa Gaarden Sexe i Hardanger, kom endelig i Skole og studerede Bergvidenskaben; han har sidst været ansat ved Kongsbergs Sølvværk. - (Anm. Paa Grund af en Disput med Værkets Direktion, nedlagde han for nogen Tid siden sit Embede, saa at han for Øieblikket ikke er fungerende men kun titulær Bergmester.)

Efterat jeg nu har seet flere Versioner af den omtalte Vise, troer jeg til min Ydmygelse at have opdaget, at de Oversættelser, som jeg selv har skrevet, netop ere de ringeste og daarligste af alle; især frygter jeg for, at Oversættelsen i det saakaldte Landsmaal, som burde være den bedste, netop er den værste. Jeg skulde derfor have Lyst til at forsøge en ny Oversættelse, men dels har

<side nr=275>

jeg liden Tid, og dels falde saadanne Arbejder mig meget vanskelige saa at jeg frygter for, at jeg ikke kunde faae nogen bedre Oversættelse istand.

Idet jeg altsaa fremsender det, som nu er forhaanden, maa jeg ærbødigt bede om Undskyldning for, at dette kommer saa seent, og at ikke noget mere kunde blive tilveiebragt.

Christiania den 23de Juli 1855.

Ærbødigt

E. Skr. Jeg troer neppe, at der behøves nogen Forklaring til Hr. Hansens Overs. imidlertid kan følgende her anmærkes: "smekja" er nok det samme som smaske, om en fiin og neppe hørlig Lyd. "krek": krøb. "Bo" for Bod: Bud (båd). "Forkunmat": Lækkerhed, Godbid. "faasta ve": kom sammen med (egentlig: inlod mig med). "fjætra": bandt (som ved Hexerie), lagde i Lænker (Sv. fjettrade).

Med Hensyn til Skrivemaaden bemærkes kun, at jeg efter min Plan vilde have skrevet enkelte Ord lidt anderledes, nemlig: Lippunn (for Lippun, da det er Fleertal), Kyss (for Kjys), hass (for has), Manns Vet (Mainsvett), Forkunn-Mat, gløyme (for gløime), fjetra (for fjætra). - Det "æ" som Hr. Hansen har tilføiet i Kanten, er nok sat til Sikkerhed for at Vokalen æ (= Sv. ä) ikke af Sætteren skulde blive misforstaaet.

Utanpå: Til/Hr. Secretair C. Zetterquist/a/Stockholm/Kungsholmen Handtverkaregatan No 11.

Betalt.

Poststempel: Christiania 23. 7. 1855.

185. Maurits R. Aarflot, 8. 8. 1855.

Gode Ven.

Da jeg sidste Gang skrev dig til, havde jeg meget Hastværk og liden Tid til at sigte og sælde Brevets Indhold, og derfor frygter jeg for, at Brevet nok var, som man siger, noget dumt. Denne Gang har jeg ogsaa Hastværk, men imidlertid har jeg den Fordeel, at jeg har faaet Tid og Rum til at betænke visse Sager, og derfor vil jeg nu forsøge at skrive noget mere forstandigt. Det er nu en let Sag at sidde hjemme og gjøre Reiseplaner og skrive efter løse Indfald; men saasnart man faaer betænke Stillingen og erindre sig hvorledes det før har gaaet med adskillige Tanker og Planer, saa dovner det store Mod, og derved bliver man sat istand til at forestille sig Tingene med mere Sandhed og Rimelighed.

Først og fremst maa jeg nu takke for dit sidste Brev. Det traf mig rigtignok ikke strax ved Hjemkomsten, da jeg som sædvanlig var kommen for tidlig hjem; men det var dog kjærkomment alligevel. Jeg var kun tre Uger borte paa Reisen i Tinn og Nummedal; det gik som det pleier: jeg

havde stor Vanskelighed for at slippe ind og faae standse nogensteds; derfor blev Opholdet kort, og Reisen gik fort, og intet blev gjort; og saaledes kom jeg, som sagt, atter for tidlig hjem, som jeg pleier. Paa Reisen var jeg nogenlunde frisk og dygtig, uagtet den forfærdelige Varme; men efter Hjemkomsten fik jeg strax min Kristiania-Mave igjen og har siden beholdt den hele Tiden. Jeg har derfor tænkt paa at foretage en ny Reise, noget lang og besværlig, i det Haab at den kunde være god for Sundheden; thi noget andet vil den vel ikke nytte til. De store Ordsamlingers Tid synes nu at være forbi; ikke fordi, at der er intet mere usamlet, men fordi det usamlede holder sig mere skjult end før.

Jeg agter nemlig at gjøre en Reise til Valders og maaskee til Sogn, som jeg forhen ofte har tænkt paa. Da nu Hr. Schjølberg agter at reise hjem, saa har han besluttet at reise samme Vei, og saaledes er det paatænkt at vi skulle fare i Selskab til Valders eller Sogn i det mindste. I Valders bliver formodentlig lidet at udrette, da det træffer saaledes i Onne-Tider; og saa flakker man da over til Lærdal og Lyster; der bliver vel ogsaa lidet at udrette, og saa reiser jeg med Dampbaad til Bergen og videre syd over, eller ogsaa vover jeg at gjøre et Sprang længere nord i Selskab med Schjølberg. Der er to Afkroger, som jeg havde stor Lyst til at befare en Gang for Sprogets Skyld, nemlig Justedalen og Stryn. Kunde det nu falde beleiligt at komme over Justedals-Breden, saa fik man slaae disse to Fluer med "einn Smikk", og saa var man da meget nær ved Søndmør. Jeg er nu i den senere Tid vant til Fodreiser over Fjeldene og er altsaa ikke saa meget ræd for Jølsterbredden, ifald den ikke skulde være meget farlig. Vilde nu dette gaae an, saa kunde jeg være paa Søndmør ud imod Enden af August og maaskee allerede om fjorten Dage. Der vilde jeg da standse en to-tre Dage eller til næste Dampbaad, hvorpaa jeg da vilde reise til Bergen og videre syd efter.

Reiseplanen gaaer altsaa ud paa at besøge Valders og Sogn, og hvis Omstændighederne ere ret gunstige, maaskee ogsaa Nordfjord og Volden. Dette er

Sagens offentlige Side, det vil sige: den Side hvorfra "Publikum" kan see den; og jeg troer næsten ogsaa, at det er Sagens eneste Side, det vil sige: at den ikke vil have flere Sider. Thi den omtalte "private" Sag har jeg virkelig saa liden Tro til, at jeg kun tager den med for Fuldstændigheds Skyld. Hvis der er nogen der hjemme, som er nysgjerrig efter at see mig, og som (besynderlig nok) ikke har seet mig før, saa vil nok Vedkommende, ved at see mig i min nuværende skaldede og alderdommelige Tilstand, blive saa skuffet i alle sine Forventninger, at der nok ikke vil blive Tale om noget nærmere Bekjendtskab. Jeg troer ikke noget, - førend jeg seer det.

Angaaende de tilstillede Kommissioner meddeles følgende. Prisen paa; Cirkelsagblade er: Til 20 Tommers Diameter: 6 dl 4 Ort; til 22 Tommer: 7 dl 1 Ort 16; til 24 Tommer: 8dl 2 Ort - En Glasmager-Demant har jeg

<side nr=277>

kjøbt hos Ørnberg for 2 dl 1 Ort; da jeg nu tænker at reise nordover, saa tager jeg den med mig da den rimeligviis er lige saa sikker hos mig som i Posten; men kommer jeg nu ikke til at reise saa langt, saa faaer jeg sørge for at faae den fremsendt, saa snart som muligt.

Altsaa: Dersom alt gaaer efter Villie, saa er jeg der nord i Markerne om en to eller tre Uger; men hvis noget kommer i Veien, saa bliver der intet af.. Man skal altsaa ikke vente anderledes end "paa Von'a". Lev imidlertid vel og vær flittig hilset.

Kristiania den 8de August 1855.

I. Aasen.

Utanpå: S. T./Hr. Bogtrykker M. Aarflot/a/Egsæt/Voldens Postaabnerie.
Betalt.

Poststempel: Christiania 9. 8.1855 [og] Aalesund 14. 8.1855.

186. Maurits R. Aarflot, 27. 9. 1855.

Gode Vin.

Sida e no heve vore heime aa mint me paa Gamle-Maale, so turt e prøvt

aa skrive nòke lite Synnmørs Maal; aa enten dæ æ no so elde so mæ Maala,
so lyt e no skrive nokre Or likevæl, sa m`ykje du seer, at e live aa æ væl
framkomin; aa d'æ m`ykje-godt sopass, f`yre ein høyre so maange Olukkinne,
at ein kann vere mest rædde te fare bygdemyllaa. Ellest heve dæ no inkje
stide nòke paa mæ me. Dæ veste va dæ, at e laut liggje so længje aa bide
inn i Røysgara; dæ va heile try Samdøger, førr Dampin kom, men so kom
han daa eingaang seint aa sida. Dæ va ein heile Storm aa eit Styggeveir f`yre
Stada; han sade dæ han Røneberg i Larsnesa, ate han trudde inkje, mid skulde
kome kringum Stadin den Dagjin; men, jau mi Sann, gjore mid dæ likevæl
aa kom aat Maaløyne i rettele' go Tid. Andre Dain va dæ ogsaa eit
Ruskeveir, men so lyste dæ daa mæ Middagja, aa sida vart dæ fiint Veir, so
mid kom te Byn um Kveldin mæ ollaa godaa. Sida va e i Byn i fire Dage,
aa so tok e me Far mæ "Lindesnes"; dæ æ dæ gildaste aa grumaste Farty,
so nokin Mann vil fare mæ, aa allting gjekk baade godt aa væl; berre dæ
gjekk noke seint, ta di dei ha so maange Krokane aa Hefta paa Veia;
dæ vart so, at e kom ikje hit atte førr Meekdain i hinne Vikinne. Dæ va
slikt eit Styggeveir der naar' mæ dokke, aa e hade so klene Skoföt, at e
baade fraus aa leid vondt; men so va dæ daa so m`ykje, at e byrga me te Byn; der
fekk e me nya Hose aa Gummi-Sko te ha uttapaa St`yvelaa, aa sida sto dæ
kje noke paa. - Meda e va i Byn, kom dæ den eine Otidenda f`yre aa
den andre itte; fyst va dæ no dæ, ate Gallsotta (elde Kolera) va koma te
Kristians By, aa siste Kveldin kom dæ Frettnad um den store Styggheita, so
hade hendt mæ dissa Dampbaataa syd f`yre Uksøyne; daa kann du tru,
der vart Læte, so ventandes va. Naar mid daa kom lenger syd, so fekk

<side nr=278>

mid baade sjaa aa snakke mæ sùme ta dei, so hade vore mæ, aa i Kristiansand
saag mid dæ Skipe, so va attekome (dæ so eite "Bergen"); dæ laag der uppf`yre
Bryggjinne mæ avbröten Bog aa ille tilreidt. Sida æ dæ no inkje stort meir te
fortelje ta Reisinne, anna dæ, at e kom i Lag mæ ein Synnmøring fraa Bergen
aa hit; dæ va han Olaus Vartdal, so hade gjort se ein Sving vest um Lande.

Han leest so, at dæ va Kjærle'heit, so dreiv haanaa te reise, aa dæ va ein litin Engjel i Bergen so han vilde sjaa paa, men um dæ va sant elde ei, dæ veit e inkje, aa inkje kjeme dæ me vid helder.

Her stende væl til i Stada. Mid høyre inkje nòke attegite um dinna Sjukdomin, so va umsnakka; aa kanskje dæ tòre gaa so væl, ate mid tòre sleppe av dinne Gaangjin; men d'æ no just inkje vidare te lite paa. E f'yre min Part æ no tölle mæ Helsinne. Paa Reisinne va e baade frisk aa fjerme, aa tölde m'ykje meir, eld e sjø1 hade trutt; no sida e kom hitatte, æ dæ helder so, at dæ heve vøre ringare; e heve alt havt ein litin Repp, so e pla vanaa, men so heve dæ no alt vorte godt atte ogsaa, so at e tikst no have eit godt Mod, især alt mæ dæ inkje kjeme noka Osykje i Grenda. -

No heve e alt vøre heime i aatte Dage, men endaa heve e inkje kjime til aa skrive noke; f'yre e va so mykje slurin aa otidige atti itte Reisinne, maa vite. E heve berre løse dei nye Blòda aa Bøkinne, so hade kjime, meda e va vekk, slike so Nyheitsblade, aa Monrads Tidsskrift (dæ innehelde eit "Anmeldelse" utav "Ervingen", so du skulde ha løse, ifall du naadde ti dæ). Aa no heve e so m'ykje te gjere aa so maange Brev te skrive, ate d'æ reint fælt.

Aa sist paa lyt e seie dæ so e skulde sagt f'ysst, at e helsa aa seie so store Takk fyre alt dæ gode, so e naut, daa e va heime mæ dokke. Hade dæ laga se so, at e kunna gjort eitkvart lite godt att i Stadin, so skulde e vore glade. Men f'y[s]st aa fremst vil e no ynskje dokke Lukke aa Vælgaaande i alle Ting, aa dermæ lyt e no slutte f'yre dinne Gaangjin.

Kristiania den 27de September 1855

I. Aasen.

Tillæg til Brev af 27de September. [Laus lapp.]

Den omtalte hemmelige Sag (Friersagen) staaer fremdeles uafgjort. Endskjønt jeg kom til at gaae ledig i tre Dage derinde i "Gamle-Garen", var dog Skjæbnen saa tvær, at der aldrig vilde tilbyde sig nogen Leilighed til en sømmelig Sammenkomst; jeg fik tale med alle andre Folk, men ikke med "rette Vedkommende". Jeg har saaledes kun faaet Leilighed til et flygtigt Øiesyn og ikke til nogen Samtale, hvilket jeg er noget ærgerlig over. Men uagtet alt dette er jeg alligevel bleven mere og mere fast i min Beslutning, som nemlig gaaer ud paa at give Vedkommende et Spørgsmaal, hvilket nu

altsaa maa skee skriftlig, da der ikke blev noget af det mundtlige. Det er ellers pudseerligt nok, at man, efter saa mange og lange, saa uendelige og ubeskrivelige Drømme om Kjærlighed, dog ikke skal være videre kommen, end at man

<side nr=279>

tilsidst maa henvende sig til En, som man ikke kjender og altsaa heller ikke elsker (thi jeg tænker naturligviis kun paa saadan Kjærlighed, som kommer af Kjendskab. Men -).

Saaledes er Verdens Gang!

Det skulde imidlertid være overmaade morsomt, om det kunde lykkes at komme til Maalet paa denne Maade, som jeg ikke før har tænkt paa, nemlig ved at gaae den samme Vei i en modsat Retning ("raangseles"), saaledes at man først kunde komme til en Afgjørelse, det vil sige en Forlovelse, og saa derefter til et Kjendskab og derved endelig til Kjærligheden. Der er jo, som man vel veed, mange skikkelige Folk, som tage det paa denne Maade og befinde sig ganske vel derved. - Men nu maa det være nok herom. Man skal ikke gjøre Regning uden Vert. Det første man skal gjøre er at spørge om Vedkommendes Villie, og det andet man skal gjøre, er at belave sig paa at faae - en lang Næse.

Utanpå: S. T./Hr. Bogtrykker M. Aarflot/a/Egsæt/pr. Voldens Postaabnerie.
Betalt.

Poststempel: Christiania 27. 9. 1855 [og] Aalesund 2. 10. 1855.

187. Jon Ivarson Aasen, 27. 9. 1855.

27. Sept. 1855.

Til Jon Aasen.

Efterat jeg nu er kommen lykkelig tilbage, vil jeg ikke forsømme at skrive nogle Ord til dig for at hilse og takke for al den Fornøielse som jeg nylig havde i Hjembygden og for alt det gode, som jeg nød, medens jeg var hos Eder. Det gik noget seent med Reisen, da nemlig *Dampbaaden* havde været saa forsinket af Storm og Modvind, at den allerede kom tre Dage forseent til

Trondhjem. Jeg maatte altsaa vente i tre Døgn i Halkjelsvig, nemlig til Løverdag Middag, da *Dampbaaden* endelig kom. Siden havde vi ogsaa Storm og Modvind men alligevel gik det dog frem, saa at vi kom over Stadshavet og til Maaløen om Kvelden, og følg. Dag til Bergen. Siden var jeg i *Bergen* i fire Dage, nemlig til Torsdag Aften, og reiste saa derfra med det store og prægtige Dampskib som hedder *Lindesnæs* og føres af Løitn. Rosenqvist. Veiret var siden godt, og Fartøiet gik sine bestemte Dagsreiser, nemlig Fredag til Stavanger, *Lørdag* til Flekkefjord, *Søndag* til Xsand, *Mandag* til Kragerø, *Tirsdag* til Horten og *Onsdag* tidlig til Xnia. - I Xsand saae vi det ene af de to bergenske *Dampskibe* som havde stødt imod hinanden saa at det ene sank ned, og det andet fik saa megen Skade at det kun med Møie kom sig til Land. Ved denne Ulykke havde mange Folk omkommet, saa der var megen Sorg og Klage paa mange Steder.

I Bergen traf jeg adskillige Bekjendte og deriblandt din Søn Ivar. Han var i Byen som snarest og holdt nu paa at lave sig færdig til en Sildetuur til *Trondhjems* Stift og maaskee Nordland. Han tænker meget paa at slaae sig til

<side nr=280>

Ro paa Landjorden da denne Lamhed i Fødderne endnu plager ham noget især under Seiladsen i Søgang og uroligt Veir. Han har længe ønsket at komme hjem engang, men har ikke faaet Tid el. Leilighed dertil, og da der nu er et og andet, som han vilde høre noget om, saa har han besluttet at skrive hjem saa snart han bare kunde faae Tid dertil. Han er ellers frisk og seer meget vel ud. Jeg synes ogsaa at han er meget snild og fornuftig i sin Tale og Fremfærd saa jeg havde stor Fornøielse af at tale med ham, ligesom jeg ogsaa hjertelig ønsker, at det maa lave sig godt for ham, saa at han kunde komme til Rolighed paa et behageligt Sted og især i Hjembygden.

Endskjønt Veiret var slemt paa Vestkanten, saa jeg stundom led ondt af Frost og Væde, har jeg dog ikke kjendt videre Følger deraf, derimod tror jeg, at denne Reise har havt en god Virkning paa min Helbred, saa at jeg nu er friskere end før. Nu for Tiden staar det ogsaa vel til her i Staden.

For 2, 3 Uger siden havde man havt nogle Tilfælde af denne farlige Sot som man kalder Kolera, men siden have vi ikke hørt mere om den, og man haaber derfor, at vi denne Gang kunne blive forskaanede for denne Sygdom.

Der var vistnok adskilligt mere at skrive om, men intet særdeles som jeg nu kan kome ihu &c.

188. Marta Skjelderup, 18.10.1855.

T. M.S.

Xnia 18. Okt. 55.

Det er vistnok temmelig dristigt, at jeg uagtet jeg er Dem saa lidet bekjendt, alligevel henvender mig til Dem med en Skrivelse om en Sag, som helst burde have været forberedet eller bragt paa Bane ved en mundtlig Samtale; men alligevel maa jeg dog vove at forebringe Dem Sagen paa denne Maade, idet jeg haaber at De vil undskylde mig paa Grund af Omstændighederne.

Da jeg nu nylig var i Hjembygden, havde jeg det Haab at det ved et eller andet Tilfælde skulde lade sig saa, at jeg kunde komme i Samtale med Dem. Men da nu intet saadant Tilfælde indtraf, og det desuden vilde være vanskeligt at komme til nogen tilstrækkelig Samtale i Stilhed og uden Opsigt, saa maatte jeg altsaa finde mig i at reise tilbage uden at have opnaaet denne Hensigt. Det var nemlig en Sag som jeg ønskede at forebringe Dem i al Stilhed, og denne Sag var ikke saa ganske liden heller; det var hverken mere eller mindre end et *Frierie*. De seer altsaa strax hvad jeg agter at skrive om, Men De maa ikke blive bange derfor; thi der er god Raad til at blive denne Sag kvit med et eneste Ord nemlig med Nei.

Jeg har rigtignok ikke havt den Fornøielse at komme i Bekjendtskab med Dem, men efter alt hvad jeg har hørt om Dem har jeg netop faaet en særdeles Lyst til et saadant Bekjendtskab. Der er nemlig visse Kjendinger, som have omtalt Dem for mig, og deriblandt er især en god Ven, som kjender mig vel, og for hvem jeg ofte dels for Spøg og dels for Alvor har beklaget

<side nr=281>

min eenlige Stilling og tillige beklaget, at der ikke i Hjembygden eller der i

Nærheden skulde findes nogen, som jeg kunde have Haab om at faae. Ved saadanne Leiligheder er jeg da bleven opmuntret til at forsøge Lykken og at henvende mig til Dem med et saadant Spørgsmaal, som det jeg herved vover at gjøre. Imidlertid frygter jeg meget for, at jeg ikke kan gjøre mig noget Haab; jeg kan vel desværre neppe vente mig noget andet end et Afslag; thi jeg maa oprigtig tilstaae, at jeg ikke just har synderlig meget at tilbyde. Uagtet jeg nu allerede er bleven 42 A. g. har jeg dog alt til denne Tid maattet holde ud med et Slags Studenterliv, det vil sige at boe i et leiet Værelse uden at eie nogen Bekvemmelighed og uden at være forberedt paa nogen egen Huusholdning. Heller ikke kan jeg siges at have nogen Stilling, som er rigtig fast eller vel betrygget for Fremtiden. Jeg har rigtignok et bestemt Arbeide for min hele Levetid, men min Indtægt er nu for Tiden kun 300 dl. og den er desuden ikke ganske sikker for Fremtiden. Det er muligt at jeg kan baade beholde den og faae mere til, men det er ogsaa at jeg kan tabe den og altsaa blive nødt til at søge andre Udveie. Nu vilde en saadan Indtægt vel være stor nok for en Familie paa Landet, især paa Vestkanten, men her i Byen derimod kunde den lettelig blive alt for knap, ifald man ikke kunde vente at faae noget mere. Og imidlertid er min Bestilling saaledes beskaffen, at jeg vistnok altid maa forblive her i Byen, altsaa paa et Sted hvor der vistnok er megen Fornøielse at finde som vel kan være hyggeligt nok og har mange Fordele men som ogsaa har adskillige Uleiligheder, blandt andet den, at det er et af de dyreste Levesteder i Landet.

Hvad nu min egen Person angaaer, da maa jeg for det første tilstaae, at min Helbred i de sidste Aar har været meget svagelig, saa at jeg ikke rigtig tør stole paa den. Vistnok har jeg ogsaa havt Erfaring for, at jeg endnu kan taale adskillig Anstrængelse, og jeg har ogsaa altid det Haab, at Helbredden vilde forbedres ved en forandret Levemaade eller en Huusholdning, som kunde have mere Lighed med Landets Skik; men dette er dog heller ikke saa ganske vist. Hvad Sindelag og Humør angaaer, da er dette vistnok det som De allerhelst burde vide noget om, men som En selv saa vanskelig kan bedømme, og som jeg derfor ikke tør sige noget om. Rigtignok kunde jeg sige, at jeg i den senere Tid sædvanlig har havt den Lykke at komme vel overeens med Folk, og at jeg i det Hele er langt mere tilbøielig til Munterhed end til noget

strengt Alvor, men det er dog ogsaa muligt, at der kan være noget i det som man siger om en lang Ungkarlestand, at den gjerne *gjør* Folk noget selvraadige og paa en Maade ligegyldige for Verden. Jeg nævner kun disse Ting fordi jeg gjerne vilde være oprigtig, og fordi det ikke vilde være nyttigt, at man skulde ansee mig for at være bedre end jeg er. Jeg har imidlertid det Haab, at det nok skulde gaae godt med det huuslige Samliv naar Lykken ellers vilde være god.

<side nr=282>

Efter denne Indledning maae jeg altsaa vove at forelægge Dem det Spørgsmaal om De vilde dele en simpel og tarvelig Stilling med mig, eller med andre Ord, om De vilde have mig.

Det er et Uheld, at vi skulde være saa ubekjendte for hinanden. Da jeg imidlertid kjender Deres Familie, da jeg har hørt alt godt om Dem, og jeg nu idetmindste har seet Dem selv, saa har jeg fra min Side ingen Betænkelighed ved at henvende mig til Dem; derimod finder jeg det meget rimeligt, om De paa Deres Side kunde have Tvivl om hvad De skulde bestemme Dem til. Jeg kan ikke vente, at De skulde være tilbøielig til at gaae ind paa dette Forslag, og derfor frygter jeg for, at jeg allerede gjør Dem en Ulelighed derved, at jeg saaledes henvender mig til Dem, da jeg ikke kan undlade at bede Dem om at give mig et Svar herpaa, og jeg endog maa driste mig til at bede om at faae Svaret nogenlunde snart.

Skulde Svaret blive afslaaende, da faaer jeg finde mig deri, og jeg kan heller ikke fortænke Dem derfor; De behøver altsaa ikke at være ængstelig for den Form eller de Udtryk hvori Afslaget skal gives, da jeg i den Henseende ikke vil regne det saa nøie. Og om De ogsaa for det første blot kunde give et ubestemt eller uafgjørende Svar, da vil jeg ogsaa gjerne modtage et saadant, indtil nærmere Vished kan opnaaes, da det nemlig er mig meget om at gjøre at faae nogle Ord ifra Dem saa snart som muligt, enten saa Svaret bliver efter mit Ønske eller ikke.

Dersom min Dristighed maatte have mishaget Dem, da beder jeg meget om

Forladelse, og i ethvert Tilfælde maa jeg bede om Undskyldning for den Frihed, som jeg herved har tilladt mig, og for den Uleilighed eller Umage, som jeg herved har kommet til at paaføre Dem.

Xnia den 18de Oktober.

189. Jørgen Rødsæt, 18. 10. 1855 .

18de Okt. 1855.

Til J. Rødsæt.

De længes vistnok efter at høre noget herfra, og dersom jeg nu kunde have noget fornøieligt at meddele Dem, da skulde det virkelig være mig en stor Fornøielse at skrive Dem til; men dette er desværre ikke Tilfældet. Imidlertid maa jeg da fortælle noget af det som jeg har faaet at høre.

Jeg har besøgt Kapt. Keilhau og hilset fra Dem. Det var en meget snild og hyggelig Mand, og det saa ud til at han interesserede sig meget for Deres Sag, men han beklagede at han ingen Ting kunde udrette, da han var ubekjendt med dem, som raade for disse Sager, og desuden ikke havde nogen Indflydelse, som her kunde komme i Betragtning. Da jeg havde Lyst til at forhøre om hvorledes det staar til med disse Sager og jeg hellere vilde gaae til Hovedet end til Halen, besluttede jeg at gjøre mig saa dristig at gaae til

<side nr=283>

Statsraad Lange selv og spørge om denne Sag. Lange tog Sagen taalmodigt og gav udførlig Beskeed om Tilstanden i Almindelighed men for en enkelt Persons Vedkommende, kunde han ikke sige noget, da dette maatte beroe paa en Prøvelse af Ansøgningerne og de paaberaabte Grunde.

Her fik jeg da det Svar, at Ansøgernes Mængde er utrolig stor; for faa Aar siden vare de 500, siden efter var Tallet gaaet ned til 300, og hvor det stod sig nu i den sidste Tid vidste han ikke ret om, da han saa nylig havde overtaget Papirerne. Blandt Ansøgerne vare Sømænd, Kontorister, Studenter og endog Kandidater. Sagen er saaledes meget vanskelig og for Vedkommende ubehagelig, da det ikke er let at vælge den bedst berettigede iblandt saa

mange.

190. Johan Blichfeldt, 18. 10. 1855.

18de Oktober 1855.

Til J. Blichfeldt.

Idet jeg efter Løfte herved oversender Dem nogle Linier, maa jeg først og fremst benytte Leiligheden til at takke for den Godhed og Velvillie, som jeg nød i Deres Huus under det langvarige Ophold, medens jeg gik og ventede paa Dampen.

Dernæst skulde jeg have fortalt hvad Underretninger jeg har faaet angaaende den omtalte Sag, og jeg skulde da have været inderlig glad, hvis jeg havde noget behageligt at fortælle, men desværre er den Beskeed, som jeg har faaet, ikke synderlig trøstelig. Jeg vilde endog have kvidt for at fortælle om Tilstanden dersom jeg ikke havde en Formodning om, at De er forberedt paa alt, og at De ikke egentlig har gjort Dem noget synderligt Haab. Jeg besøgte Kammerherre Holst og blev fiint og venlig modtagen, men fik den Beskeed, at han havde skrevet tilbage om, at han intet kunde gjøre ved Sagen, da denne maatte gaae igjennem Regjeringen, og han altsaa ikke havde nogen Indflydelse derved. Han kom til at tale om, at jeg maaskee kunde have talt til Statsraad Lange om denne Ting, og for dog endnu at forsøge noget, besluttede jeg virkelig at gjøre mig saa dumdristig at gaae til Lange selv. Men den Beskeed som jeg fik, gav ikke meget Haab. Han klagede over at disse Posters Besættelse er en stor Ubehagelighed ved dette Departement, da det er en baade vanskelig og leid Sag at udfinde den bedst berettigede iblandt nogle Hundrede Ansøgere hvoriblandt der findes gamle Toldkontorister, Studenter og endog Kandidater. Alle med gode Anbefalinger og nogle med særdeles Fortjenester. Da han en Tid har været borte fra Departementssagerne, vidste han ikke nøie hvor mange Ansøgninger der nu var, men sidst han var inde i det, var Tallet lidt over 300, et Par Aar forhen havde det endog været 500. Der vil altsaa vare usædvanlig Anbefaling for at komme ind i Faget, og selv i de meget gode Tilfælde har det lange Udsigter.

<side nr=284>

Jeg maa altsaa beklage, at jeg ved min Efterspørgsel ikke har opnaaet andet end en Leilighed til at sende ubehagelige Efterretninger.

Idet jeg herved slutter mit fattige Brev, sender jeg min hjerteligste Hilsen og beder at hilse Familien.

191. Baard Ose, 15. 11. 1855.

15de November 1855.

Til Baard Ose.

Det har nu draget saa længe førend jeg kunde komme til at sende dig noget Svar paa det omtalte, at jeg er baade undseelig og skamfuld derover, og alligevel er det saa lidet jeg har at meddele, at der ikke kan komme noget stort ud af det. Jeg har talt med en og anden Bekjendt og spurgt efter, om her ikke fandtes nogen stor Knappesfabrik i Byen eller i Nærheden, men jeg fik ikke nogen Besked derom, og man troede, at Knapper i Almindelighed bleve indførte fra Udlandet. Endelig fik jeg da vide, at *Kjøbmand Nisson* har for en Tid drevet en saadan Fabrik, men han har nu senere holdt op dermed. Efter det som jeg har hørt hos *Kjøbmand Nisson*, troer jeg imidlertid, at om der var en Fabrik og man fik Knapper tilsendt lige derfra, vilde det dog være omtrent det samme som at bestille dem hos en Kjøbmand da Fordelen vilde blive ubetydelig paa store Partier, og slet ingen paa smaae. Jeg troer saaledes, at det maaskee vilde vare ligesaa godt at bestille Knapperne hos en Kjøbmand paa et nærmere Sted, og at man i Bergen f. Ex. vilde opnaae det samme som her. Imidlertid kan det gjerne være, at her findes nogen anden Anstalt, som jeg ikke har hørt noget om, og ifald jeg senere skulde opspørge noget saadant, som der kunde være nogen Fordeel ved skulde jeg med Fornøielse skrive nogle Ord derom.

192. Anders Welle, 15.11.1855.

15 November 55.

Til A. Velle.

Det var min Tanke at skrive nogle Ord til dig strax efter Tilbagekomsten i Høst, men dermed gik det da som sædvanlig at det blev udsat fra en Tid

til en anden. Der blev saa meget andet at skrive og saa mange Ting at tage fat paa, og desuden er nu Brevskrivning en af de Ting som jeg ikke har Natur til, som man siger. Jeg maa da herved erindre at takke for det behagelige Ophold derhjemme og bede om Undskyldning for hvad der kan have manglet paa rigtig Deeltagelse og Opmærksomhed for Hjembygdens Anliggender, da nemlig disse lange Reiser have en slem Indflydelse paa mig, saa at jeg derved sædvanlig bliver saa sløv og tankespredt, at jeg ikke formaaer at give Samtalen det Liv og Hygge, som den ellers kunde havt.

Efter Tilbagekomsten har nu alting gaaet sin gamle Gang dels med mine egne vistnok ubetydelige men dog altid langvarige Arbejder, og dels med

<side nr=285>

Gjennemsyn af Andres Arbejder, som jeg i den sidste Tid ofte har været brydd med. Med Helbredet har det været saa af og til, ikke værre end før og ikke heller noget stadigt Velbefindende. Det samme kan siges om Sindsstemningen eller Humøret. Vistnok har jeg i de senere Aar været saa lykkelig at have et lettere Sind end før; men alligevel har der dog altid været visse Savn og Uleiligheder som tynde og nedtrykke Sindet, saa at man uagtet sin frie og heldige Stilling, dog ikke befinder sig vel.

Jeg arbejder nu atter paa en Bog som skal trykkes, nemlig en Samling af Norske Ordsprog, som jeg har samlet paa i lang Tid, og som jeg nu i Aar har renskrevet til Tryk. Et andet mindre Arbejde som nu er under Trykning er et Register over norske Folkenavne, som er indført i Folkevennen. Andre af mine Sager ere i den sidste Tid ikke kommet i Tryk undtagen et langt Riim kaldet Dikt og *Sanning* som for en Maaned siden blev indført i *Illustreret Nyhedsblad* dog uden Forf. Navn. Jeg veed ikke om du læser dette Blad (men jeg troer ialfald at Aarflot holder det), men du kunde maaskee have Moro af at see det omtalte Riim, især for Sprogets Skyld, da det er skrevet i det saakaldte Landsmaal. I dette Maal ere ogsaa Ordsprogene skrevne.

Det er ellers fornøieligt at see, at mange af de *Forfattere* som skrive for Folket i *Almindelighed* i den sidste Tid drive meget paa at bruge norske

Ord og gjøre Stilen forstaaelig for Almuen. Blandt andet vil jeg nævne en Bog af Asbjørnsen om Skovbruget i Norge som nu er under Tryk, hvori en Mængde norske Ord ere anvendte. I Tids[s]kriftet Folkevennen drives der paa [med] norske Udtryk især af Udgiveren[,] som dog er lidt for trondhjensk. Af andre vil jeg nævne Præsten Schönheyder i sine Børneskrifter, og Præsten Landstad i sine Psalmeværker. Jeg har i senere Tid havt meget Bry med slige Sager, da man henvender sig til mig om Gjennemsyn. Dette kan tildeels være behageligt, idet man faaer Bøgerne mere forstaaelige, men i Grunden lider [jeg] det ikke, da jeg synes at Sproget enda ikke bliver saa norsk som det skulde være.

Der var vist noget som jeg glemte den sidste Gang da jeg gik tilbage fra Vig i Ørsten; for jeg synes hugse, at der var en Hilsen eller Udretning, som jeg skulde komme ihu, men da jeg skulde til at skrive det op var det reent forglemt. Der blev nemlig saa mange Hilsninger og Kommissioner, som bleve mig betroede, at jeg ikke turde andet end skrive dem op for ikke at glemme dem. Jeg vil dog haabe at det ikke er noget særdeles vigtigt som jeg har glemt.

193. *Maurits R. Aarflot*, 6 .12. 1855.

Gode Ven.

Det har allerede draget saa længe, førend jeg kom til at skrive dig til, at jeg veed ikke hvad du kan tænke om det. Forrige Tirsdag fik jeg dit

<side nr=286>

Brev, hvorfor jeg takker meget; og saa skulde jeg da skrive med Posten paa Torsdag; men saa traf det saa tvert, at jeg den Dag netop var syg, hvilket imidlertid strax gik over igjen. Nu faaer jeg da altsaa gjøre Alvor af den Ting, og egentlig burde jeg nu skrive paa Søndmørs Maal ligesom du, men da det gaaer lidt senere med den Slags Skrivning, naar den skal være ret tydelig, saa faaer jeg denne Gang holde mig til Moden.

Imidlertid har jeg ikke noget særdeles at skrive om, med Undtagelse af dette "Maal-Emne", som du omtalte i dit Brev. Den Sag ble da rigtig afgjort "med en Fei"; det gik saa fort, at det var en Lyst at see. Jeg slap for at bie længe efter Svar fra den Kant; Svaret kom baade vel og snart og var saa bestemt og tydeligt, at der ikke behøvedes flere Spørgsmaal. Det blev et "Nei", som man kunde vente sig. Efter hvad jeg havde hørt der hjemme tænkte jeg rigtignok stundom, at der maaskee kunde være et Haab, og dersom jeg havde været vis paa, at der intet Haab var, saa havde jeg naturligviis ikke gjort noget Spørgsmaal om den Ting; imidlertid havde jeg dog ikke nogen stærk Tro om at det vilde lykkes, jeg er nemlig vel vant med Skuffelser og fejlslagne Haab, og derfor var jeg ogsaa denne Gang saa vel belavet paa en Afviisning, at den slet ikke gjorde noget synderligt Indtryk paa mig. Jeg havde foresat mig at være lige glad, og det har jeg omtrent været; thi Sagen er, at der var ikke noget Kjendskab, altsaa var der heller ingen Kjærlighed og altsaa blev der heller ingen Sorg. Men ganske lige glad er man dog ikke i slige Omstændigheder; man føler en vis Ydmygelse ved det, at Folk skal saaledes være rædde os og have Modbydelighed for os; man føler sig ogsaa nedtrykt ved Tanken paa Fremtiden, idet man slet ikke seer nogen Udsigt til at komme i en hyggeligere Stilling, da nemlig alle skikkelige Mennesker vende sig fra os og finde sig for gode til at holde os med Selskab. Desuden kan det hænde, at man ogsaa ærgrer sig over sin egen Dumhed, idet man saaledes skriver til Folk, hvis Tanker man ikke kjender, og saaledes meddeler dem Tanker og Planer, som man ikke vilde, at alle Folk skulde vide. Men imidlertid er nu dette en aaben og ærlig Sag, og der er intet ondt i det, som er skeet. "Han falar som treng, og segjer nei som inkje vil," hedder det. Den som ikke vil, gjør ret i at sige Nei, og ialfald er dette bedre end at sige Ja, naar man ikke vil. Jeg for min Deel er, som sagt, ikke modfalden for den Sags Skyld, og det skal slet ikke hindre mig i at søge Lykken paa andre Steder, hvor der kunde være en liden Udsigt. Det er kun Skade, at det drager saa længe, og at de passeligste Leiligheder gaae tabte.

Da jeg ellers ikke veed noget nødvendigt at skrive om, og Post-Timen allerede er indløben, faaer jeg for denne Gang slutte, idet jeg hilser kjærligst og ønsker al Lykke og Velgaaende.

Kristiania den 6te December 1855.

I. Aasen.

<side nr=287>

[Serskild lapp:]

Da du har yttret Ønske om at høre noget om det Svar som jeg fik fra den som du veed, saa skulde jeg tilføiet nogle Ord derom, skjønt jeg har nogen Frygt for at gjøre meget af det, da Vedkommende maaskee ønsker, at Brevets Indhold maatte blive en Hemmelighed. Saa meget kan dog sige[s], at Brevet var meget kort, kun en Kvartside og et Par Linier paa den anden Side, men alligevel indeholder det alt, som var fornøden at vide, og er baade vakkert og fornuftigt stilet. Det indeholder en bestemt Grund for Afslaget, nemlig den, at Vedkommende formedelst Mangel paa Kjendskab ikke turde indlade sig med En, som Vedk. ikke elsker eller har nogen Godhed for. Forresten er Tonen i det Hele aabenhjertig og venlig, og Afslaget slutter med Bevidnelse af Vedkommendes Agtelse og gode Ønsker. Der er ikke det mindste Spor til, at nogen anden har dikteret Brevet eller paavirket Vedkommende; tvertimod er Udtryksmaaden i alle Punkter saa ægte kvindelig og fuldkomme passende for en Pige af hendes Alder og Stilling, at jeg slet ikke havde den mindste Tvivl om, at Brevet netop indeholder hendes egne Tanker, og ikke et Ord mere, end hun selv vilde sige. Dersom jeg skulde have nogen Grund til Ærgrelse, da maatte det især være den, at jeg just af dette Brev seer, at det er en meget fornuftig Pige, som man nok kunde ønske at høre flere Ord ifra. Men dermed er det nu forbi, og saa er det bedst at glemme den hele Sag. Jeg synes ogsaa virkelig at jeg har glemt Sagen for længe siden.

Utanpå: Til/Bogtrykker M. Aarflot/a/Egsæt/Voldens Postaabnerie.

Betalt.

Poststempel: Christiania 6. 12. 1855 [og] Aalesund 11. 12. 1855.

194. Arbeidsmelding for 1855, 31. 12. 1855.

Til den kongelige norske Regjerings Departement for Kirke-og underviisnings-Væsenet.

Ligesom jeg ved de foregaaende Aarskifter har forsøgt at meddele en kortfattet

Beretning om de Arbeider, som i Aarets Løb vare foretagne til nærmere Undersøgelse og Bearbejdelse af Folkesproget, samt om Planen til Arbeidets Fortsættelse i den nærmeste Tid, saaledes meddeler jeg ogsaa herved en kort Oversigt over disse Arbeiders Gang i det nu forløbne Aar med nogle Bemærkninger om den paatænkte Fortsættelse af samme. Foreløbig kan jeg altsaa berette at Sagen har havt omtrent samme Fremgang som i de nærmest foregaaende Aar. Rigtignok er Samlingen af Ord og Talemaader ikke bleven saa betydelig forøget nu som forhen; men herved maa dog bemærkes, at den aarlige Forøgelse af Ordforraadet vel ikke herefter kan ventes at blive saa stor som den hidtil har været, da det vel nu snart kan antages, at den største Deel af Ordene maa vare samlet. Derimod har Bearbejdelsen af det forhen samlede Stof gaaet sin sædvanlige Gang, uagtet dog ikke noget af de større Arbeider endnu er kommet for Lyset.

<side nr=288>

Til Indhentelse af nærmere Oplysninger om Sproget i visse Distrikter ere i dette Aar to Reiser foretagne. I Juni og Juli Maaned gjorde jeg saaledes en Reise til Hitterdal og Tinn og derfra til den øverste Deel af Nummedal, som Jeg siden heelt igjennem bereiste. Dette Strøg havde jeg ikke forhen befaret, og de Meddelelser, som jeg forhen havde faaet derifra, forekom mig derfor at være meget utilstrækkelige. Jeg kom saaledes her til at samle adskillige nye Oplysninger om Dialekt-Forholdet og at faae nærmere Vished i enkelte Punkter, som jeg forhen havde havt nogen Tvivl om. Det nye Ordforraad, som her blev samlet, var imidlertid ikke ret betydeligt, og de grammatikalske Former befandtes at have megen Lighed med dem, som jeg forhen kjendte fra Nabo-Distrikterne; alligevel fandtes dog enkelte interessante Overgange og gamle Former, som paa sit Sted ville tjene til god Oplysning.

I August Maaned foretog jeg en Reise til Valders og derfra til Sogn og Nordfjord. Jeg havde længe ønsket at komme til at besøge et Par afsides liggende Distrikter, som sjelden blive bereiste af Fremmede, nemlig Justedalen og Stryn, og jeg besluttede derfor nu at besee begge disse Egne paa een

Gang, idet jeg tog Veien over Justedals-Breden til Opstryn. Der blev imidlertid lidet udrettet paa denne Reise, saa at den ikke kan komme i synderlig Betragtning med Hensyn til Udbytte for Sprogsagen. Rigtignok bleve adskillige Oplysninger ogsaa paa denne Vandring indhentede, men deraf var kun saare lidt, som var egentlig nyt for mig, da det meste kun var en Bekræftelse paa noget, som jeg forhen havde hørt paa andre Steder. I Justedalens Dialekt forekom vistnok adskilligt, som var afvigende fra det egentlige Sognske, men disse Afvigelser befandtes kun at være Tilnærmelser til det Nordfjordske, saa at det her som paa flere Steder bekræfter sig, at to Distrikter, som adskilles ved store og uveisomme Fjeldstrækninger, kunne have en langt større Lighed i Sproget, end man skulde formode.

Hvad Sprogets Bearbejdelse angaaer, kan jeg berette, at et af de større Arbejder er i dette Aar blevet fuldført, nemlig den Samling af norske Ordsprog, som jeg har omtalt i min forrige Beretning. Denne Samling har rigtignok længe været bebudet og forberedet, og ialfald var det sikkert afgjort, at den skulde komme ud i Løbet af dette Aar; men alligevel har det gaaet seent med Afslutningen af dette Arbejde, da nemlig Forraadet har voxet saaledes under Behandlingen, og Ordnings-Planen har undergaaet saa mange Forandringer, at en ny Omskrivning flere Gange er bleven nødvendig. Den endelige Reenskrivning blev omsider fuldført i den første Halvdeel af dette Aar, men ogsaa efter Reenskrivningen er der kommet adskillige Tillæg til, blandt andet derved at jeg, ved ethvert Gjennemsyn af Ordsprogsamlinger fra andre Lande, altid har fundet noget, som ogsaa her burde tages med. Der er saaledes først for en Maanedes Tid siden gjort Foranstaltning til Trykningen, og denne vil nu komme til at gaae stadigt, saa at Bogen rimeligviis vil komme ud til

<side nr=289>

Vaaren. Samlingen af de egentlige Ordsprog kan nu paa en Slump anslaaes til omtrent 3000 Nummere, og hertil kommer en anden Afdeling af Mundheld eller ordsproglige Talemaader. De egentlige Ordsprog ere ordnede i visse Kapitler efter de Begreber, som de dreie sig om, omtrent saaledes som hos Nyerup

i hans Udvalg af P. Syvs Ordsprog (Kjøbenhavn 1807); imidlertid er Ordningsplanen her langt anderledes udført. Baade Ordsprogene og Talemaaderne ere skrevne i et Slags Fælles-Dialekt eller et Normalsprog omtrent som de sidste Stykker i mine "Prøver af Landsmaalet", dog saaledes at Skrivemaaden i visse Punkter er ført nærmere tilbage imod det gamle Sprog.

Blandt de mindre Arbejder, som i dette Aar ere udførte, maa jeg nævne et Register over norske Persons-Navne, som er indført i det sidst udkomne Hefte af Tidsskriftet "Folkevennen". Forøvrigt er megen Tid anvendt til Forberedelse af saadanne Arbejder, som først senere hen ved en eller anden Leilighed kunne komme for Lyset, saasom til Ordning og Afskrivning af Ord og Talemaader fra forskjellige Kilder, Ordning af Stoffet til en ny og omarbejdet Udgave af Folkesprogets Grammatik, Sammenstillinger af synonyme Ord i forskjellige Rækker af Begreber og mere deslige. Endelig er ogsaa nogen Tid anvendt til Gjennemsyn af visse Folkeskrifter, som andre Forfattere have anmodet mig om at gennemgaae for at paavise saadanne Tilfælde, hvor en fremmed Udtryksmaade kunde ombyttes med mere populære og forstaaelige Vendinger.

Den her omtalte Opstilling af Synonymer, eller den systematiske Ordning af Ordene, som jeg ogsaa har nævnt i en foregaaende Beretning, vil endnu trænge til nogen Fortsættelse, da nemlig den hertil hørende Gjennemgaaelse af Ordforraadet har krævet saa megen Tid, at jeg ikke er bleven færdig med alt som hører dertil. Fuldførelsen af en saadan Ordning er ellers bleven mere og mere nødvendig, da man umulig kan have det hele Ordforraad saaledes i Hukommelsen, at man ved hver Leilighed kan vide at træffe paa det rette eller det bedste af de norske Udtryk for et eller andet Begreb, f. Ex. ved den ovenfor omtalte Oversættelse af fremmede Udtryk i Folkeskrifter. Imidlertid vilde Udbyttet af dette Arbejde i sin Heelhed først komme for Dagen i en dansk-norsk Ordbog, det vil sige, et Lexikon, hvori Ordene i vort Skriftsprog ere opstillede i Register med Oversættelser i Folkesproget. En saadan Ordbog har været paatænkt lige fra Begyndelsen af disse Sprogarbejder, men alligevel maa dog dette Arbejde endnu udsættes i nogen Tid, dels for at Folkesprogets Ordforraad kan blive mere fuldstændig samlet, og dels fordi der ere andre Arbejder, som det haster mere med. Imidlertid har jeg tænkt, at man foreløbig

kunde udarbejde en liden Ordbog over vanskelige og fremmede Ord med Oversættelse, eller Forslag til Oversættelse, i Folkesproget, altsaa et Slags Fremmed-Ordbog, som kun indeholdt det nødvendigeste og saaledes kunde betragtes som en Forløber for den dansk-norske Ordbog. Flere af vore populære Forfattere

<side nr=290>

have nemlig yttret Ønske om at faae en saadan Bog, og den vilde formeentlig ogsaa være til Nytte, idetmindste som en Veiledning for dem, som ville skrive for Almuen.

En ny Udgave af Folkesprogets Grammatik er imidlertid det Arbejde, som for det første synes mest nødvendigt, da denne Bog allerede længe har været ude af Boghandelen, og der ikke nu kan ventes nogen synderlig Forøgelse i det dertil hørende Materiale, medens derimod en hensigtsmæssig Omarbejdelse af Bogen med mange Tillæg og nærmere Oplysninger vil blive nødvendig, saa at Arbejdet nok alligevel vil komme til at kræve megen Tid. - Derimod maa nok Udgivelsen af Tillæggene til Ordbogen blive udsat til en senere Tid, og med Hensyn til dette Arbejde troer jeg nu, at man faaer opgive den Tanke, at udgive Tillæggene som en Bog for sig selv, da det nemlig synes bekvemmere at indlemme Tillæggene i selve Ordbogen og saaledes give en ny og forøget Udgave af denne, hvorved der da vilde blive Leilighed til at indføre enhver ny Oplysning paa sit rette Sted og tillige gjøre adskillige Forandringer i Ordenes normale Skrivemaade, som efter nærmere Overveielse nu befindes at være nødvendige.

Med Hensyn til andre Foretagender til Sprogsagens Fremme kan bemærkes, at jeg til næste Sommer har tænkt at gjøre en Reise til Solør og Østerdalen, og maaskee ogsaa til de indre trondhjemske Distrikter, hvor der er adskilligt at efterspørge, og blandt andet nogle grammatikalske Forholde, som trænge til en nærmere Forklaring. Dersom denne Reise saaledes forlænges til Trondhjems Stift, vil neppe flere Reiser kunne udføres i næste Aar, men hvis dette skulde gaae forbi, maa en anden Reise i det Søndenfjeldske blive foretaget, nemlig til et af de Distrikter, hvor man nu kunde vente at finde de fleste nye

Oplysninger eller Berigelser for det samlede Sprogmateriale.

Christiania den 31 te December 1855 .

Ærbødigst

I. Aasen.

195. *Hansine Menne*, 7. 3.1856.

<dikt>

Til Hansine Menne.

Ifald jeg have skal den Ære
at komme med et Ønske frem,
saa skal da det mit Ønske være:
Gid Lykken altid følge Dem
</dikt>

196. *Hansine Menne*, 7. 3.1856.

Herved har jeg den Ære at tilbagesende det modtagne Stambogsblad med
en liden Paategning, som imidlertid er meget simpel og ikke saa god, som jeg

<side nr=291>

havde ønsket at den skulde være; hvorfor jeg maa bede mig undskyldt, da
jeg ikke er meget kyndig i slige Ting.

Christiania den 7de Marts 1856.

I.Aasen.

197. *Fråsegn om Johan Herman Wessel: "Kierlighed uden Strømper" 5. akt,*
1. scene.

Angaaende det sted i Wessels "Kjærlighed uden Strømper", 5te Akt, 1ste
Scene:

"Men naar jeg ikke meer seer denne Verdens Dag, skal Skjæbnen med sit
Had vel gjøre mig en Sag" (Smag?); veed jeg ingen bedre Oplysning at give,
end at "Sag" forekommer mig at passe langt bedre end "Smag". Ordet Smag

(Smak) bruges her i Landet, saavidt jeg veed, aldrig i nogen saadan Mening, at det kunde passe til Sammenhængen paa dette Sted. Hvis det endelig skulde hedde "Smag", da vilde jeg snarest tænke paa det tyske "Schmach", skjønt ogsaa dette har noget imod sig. Derimod synes det mig rimeligt", at "Smag" er en Feil istedetfor "Sag". Den Talemaade "det gjør ingen Sag", eller "det gjør mig ingen Sag" (dvs. det gjør intet, hindrer mig ikke) - forekommer mig som bekjendt fra Dagligtalen. Rigtignok veed jeg ikke bestemt at sige, hvorhelst eller paa hvor mange Steder den bruges; men som sagt, den forekommer mig bekjendt, og den synes da heller ikke at passe saa ilde til de gamle Betydninger af Ordet Sag eller Sak. Og saa have vi i vore Fjeldbygder et tilsvarende Verbum "saka", f. Ex. "De' sakar inkje" (dvs. det hindrer ikke), eller ved et Slags Ironie: "De' skal vel saka" (dvs. det skal vel skade; det skulde være farligt). - Jeg troer derfor, at Meningen her er simpelt hen: "Naar jeg er død, saa skal dette (el. Skjæbnen &c.) ikke gjøre mig noget", eller i et Slags spørgende Form: "saa skal det vel gjøre mig noget!" -

I. Aasen.

198. Magnus Brostrup Landstad, 15. 4. 1856.

Til Hr. Pastor Landstad.

Dersom jeg kunde trøste mig med det gamle Ord "Det er bedre seent end aldrig", saa vilde det nu være vel; thi jeg har nu saa længe forsømt, at komme med nogle Ord, at jeg virkelig er ganske undseelig og skamfuld. Rigtignok var det min Tanke at skrive strax, da jeg havde modtaget Deres Brev; men saa skulde jeg da tænke noget over Sagen og vilde derfor oppebie en Tid, da det kunde falde mageligt, og andre Udretninger ikke vare i Veien. Imidlertid kom der altid noget i Veien, og saa skulde det da beroe til Julen i det seneste; men da Julen kom, var det lige galt, og efter Julen har det endog været travlere end nogensinde før. Først nu har jeg faaet noget Pusterum,

<side nr=292>

og saa faaer jeg da benytte Tiden; men nu er det allerede saa seent

at de Bemærkninger, som jeg kunde gjøre, maaskee ere ganske til Overflod.

Først maa jeg da takke for den tilsendte Bog og for den Tillid, som De har viist mig ved Ønsket om at høre mine Bemærkninger om Psalmeværket. Der har været en Tid, da jeg interesserede mig særdeles meget for Kirkesangen. Der var endeel Psalmer, især hos Kingo og Guldberg, som jeg satte særdeles Priis paa og betragtede som en uvurdeerlig Skat for Folket; men saa var der ogsaa en anden Deel, som tilfredsstillede mig saa lidet, at jeg endog ærgrede mig over, at man skulde tage til Takke med saa ringe Sager til dette Brug, medens man derimod ved verdslige Sange, f. Ex. Selskabssange, var saa streng og kræsen, at man ikke vilde taale andet end Mesterstykker. Dette var nu især i den Tid, da jeg var paa Landet, hvor man besøgte Kirken flittigt og befandt sig imellem kjendte Folk, med hvilke man tog inderlig Deel i alle deres Anliggender, og hvor der desuden ikke var saa meget, som adspredte Tankerne eller drog dem bort fra det, som man havde for sig. Nu senere er Forholdet blevet anderledes. Man opholder sig paa et Sted, hvor man befinder sig fremmed; man gaaer sjeldnere i Kirke, blandt andet af Helbreds-Hensyn og af Trang til Bevægelse; man seer for sig en Folkemasse, der synes at høre til en anden Nation; man hører paa det alt overdøvende Orgel, hvorved den stive ind-exercerede Sang saaledes taber sig, at det egentlig kun er Musiken og ikke Ordene, som drager Opmærksomheden til sig. Og for mit Vedkommende er nu ogsaa en anden Omstændighed kommen til, nemlig en vis Afsmag for det Sprog, hvori vore Sange og andre Sager ere stilede. Jeg lider ikke Formen i det Hele, fordi den synes mig at være kommen for langt bort fra den nationale Form. Medens saa mange andre synes, at den danske Form nu er den eneste værdige til at bruge i Kirken, synes jeg derimod, at den for Nordmænd netop er den mindst værdige; og i det Hele forekommer den hidtilværende Tilstand i Sprogvesenet mig saa unaturlig, at jeg ikke kan troe, at den vil holde sig i Længden, naar en bedre Kundskab om Forholdene engang bliver udbredt over Landet. Og af denne Grund er jeg heller ikke i Stand til at tage Deel i det nuværende Oplysningsværk med saadant Liv og Mod, som jeg ellers havde ønsket.

Imidlertid faaer man nu tage Tingene, som de ere, og komme ihu, at der hverken i dette Aar eller de næste Aar kan blive nogen stor Forandring, og

hvad nu den gudelige Læsning og Sang angaaer, da er det vel denne, som allerlængst vil modstaae enhver Forandring. Hvad der altsaa for det første kan gøres i denne Vei, er vel kun at gjøre Sproget reent og forstaaeligt, altsaa især at udelukke eller saa meget som mulig undvige de mest unorske Ord, f. Ex. Afsked, befordre, beskytte, Bistand, erindre, forgjette, forsigtig, Gemyt, Gevinst, Handling, hæslig, Kreds, Lidenskab, lyksalig, munter, omsonst, oprigtig, skjændig, smuk, svanger, traurig, Vandel, Vemod, zittre, ækkel o.s.v.

<side nr=293>

Paa denne Maade kan der vist gøres meget i Sangen, da nemlig de Tanker og Billeder, som høre hertil, ere saa simple og almindelige, at man kan hjælpe sig langt frem med de simpleste Ord, som ere fælles for de nordiske Folkeslag og altsaa baade danske og norske. Hvor vidt man derimod tør gaae i at optage nye Ord og Former, kan være vanskeligt at afgjøre. For en Deel ville Folk vistnok finde dem platte og stødende; men dette vilde nu jeg for min Deel ikke lægge synderlig Vægt paa, da det grunder sig paa en falsk og fordærvet Smag, som nemlig finder alt det nationale stødende, forsaavidt det ikke er i den store Mode; og paa denne Smag maa der seent eller tidlig gøres et ret alvorligt Angreb, saafremt vi skulle tænke at bevare noget af vor Nationalitet. Derimod er der en anden Uleilighed, som forekommer mig at være værre, nemlig den at vi have for faa Ord, som ere ret bekvemme til Optagelse i Dansk, da nemlig saa mange af vore Ord ville blive altfor afstikkende imellem de danske Former og saaledes ville føre til en blandet og uregelmæssig Sprogform, som hverken er dansk eller norsk og altsaa støder til begge Sider. En Deel er der altid, som uden Uleilighed kunde optages, f. Ex. afdaget, dim, Fang, fus, gild, hæv, kure, kvide for, Kynde (Natur), Lag, minke, Rid, saar, Snev, sovne, stød, sæl, tidne, traas, vante o.s.v. Men sea er der mangfoldige andre, som ikke ret passe til Dansken uden en liden Tilslibning, f. Ex. Andlaat, Braut, Fonn, gjæte, Heid, Leite, Mot, Onn, Skalle, Teig, Veite; - semja, tenja, dynja, rysja, o.s.v. Ligesaa er der nogle, som støde an imod en forhen gjældende dansk Form, saasom: Dug (Kraft), hugge

(trøste), feig, sige, svæve, Krave, mæt, møde, øse (ophidse). Det er saaledes ikke godt at vide, hvad man skal gjøre med saadanne Ord; imidlertid troer jeg dog, at man ikke ganske burde skye dem i de Tilfælde, hvor de kunde være til god Hjælp enten til at klare Meningen eller til at give et heldigt Riim i et Vers. Ligesaa troer jeg, at man stundom med Fordel kunde optage gamle Former, f. Ex. Adjektiver med r, saasom: en viser Mand, en falsker Lærdom; maaskee ogsaa Eenstavelsesformer af de stærke Verber, f. Ex. giv, læs (for giver, læser); dog vil dette falde noget vanskeligt i Dansken. Overalt vilde det være særdeles godt, om de norske Former kunde have for Øie ved Rimenes Indretning; thi i det Tilfælde, at en stærkere Fornorskelse engang senere skulde blive paakrævet, vilde da Versene kunne beholdes uden nogen stor Forandring. At tage et saadant Hensyn til den norske Form er nok ikke saa let en Sag, da man nemlig i Norsken ikke har saa mange Ord til et Riim som i Dansken; thi de danske Former ere netop særdeles bekvemme til Riim ved deres Sammenslag af to Konsonanter (g og k, d og t) og af to eller tre Vokaler (a, e, o) i Endelserne; f. Ex. Fader, skader, hader, Flader, lader (Norsk: Fader, skadar, hatar, Flater, læter). Men alligevel kunde dog dette Maal have for Øie, saa meget mere som Versene derved bleve mere skikkede til at komme i Folkemunde og gaae over i Dialekterne. Man seer

<side nr=294>

jo ogsaa, at Svensken giver meget smukke Vers, endskjønt Formernes Forhold der er omtrent ligedan som i Norsk; ligesaa har man i Islandsken en Mængde vakkre Riim, endskjønt Forholdet der er meget mere vanskeligt.

Hvad Sangenes Indhold angaaer, burde jeg maaskee have holdt min Mening tilbage, da jeg neppe kan have noget at bemærke, som er Dem ganske nyt eller ubekjendt; men siden De just har ønsket at høre noget ogsaa om denne Sag, kan jeg dog i Korthed tilføie nogle Bemærkninger. Som før sagt er der en stor Deel af de ældre Sange og Vers, som jeg ikke synes om. Nogle indeholde altfor tørre Betragtninger over visse Materier, som efter mine Tanker ikke ere skikkede til Sang, men kun til Tale; f. Ex. "Man kan i

denne Verden her blandt mange mange Mennesker faa sande Kristne finde"; hvilket vel kunde være nødvendigt at sige, men dog ikke er noget at synge om. Saadanne Sange som den "Ei at jeg alt har vundet Sag" (Guldb. 325) kunne vist være lærerige nok, men det bliver dog kun et Slags rimede Afhandlinger, hvis Indhold er altfor abstrakt for Sangen. Nogle dvæle for meget ved Dogmer og dunkle Læresætninger (saasom Jesu Undfangelse og Kjødspaatagelse), der som mig synes, ikke burde have nogen stor Plads i Sangene. Andre dvæle for meget ved stærke Billeder og Forestillinger, saasom de mange Skildringer af Jesu Pinsler, Saar og Blod, hvilke som mig synes, gaae for meget ud paa det legemlige eller materielle og saaledes ikke ere værdige nok. Paa mange Steder i vore ældre Sange, saavelsom Bønner og Betragtninger, synes der at være en altfor stor Tilbøielighed til meget stærke Billeder og Udtryk, blandt andet til en hyppig Anvendelse af de stærkeste Bibelsprog; og om end saadant kan passe for visse Tilfælde, saa passer det dog ikke for almindelige Tilstande. Det er for stridt for unge og livsglade Mennesker at slutte sin Morgensang med et saadant Vers som dette: "O Herre, und mig at ende min beeske Levnets Tid". Jeg kommer herved ihu, hvorledes jeg var til Mode, da jeg i min Barndom saa ofte maatte læse en gammel Aftenbøn, hvori man beder om "at jeg i Nat og hver Nat maa væde mit Leie med Graad og min Seng med mine grædendes Taare". Maaskee kunne saadanne Udtryk af og til behøves, men de burde da henvises til visse afsluttede Sange og Bønner for enkelte Leiligheder.

Det Tilfælde, hvori man efter mine Tanker burde mest lægge Vind paa at tale fornuftigt og bruge de vakkreste og værdigste Ord, er der hvor man ligefrem henvender sig til Guddommen eller tiltaler Gud selv; og i denne Henseende forekommer det mig, at der stundom er nogen Uorden i vore gamle Sange og Bønner, saasom ved en altfor hyppig Gjentakelse af de hellige Navne, eller ved en vidtløftig Opregnelse af saadanne Ting, som ligge udenfor det, som vi kunne see og begribe. (Især forekommer det mig stødende at ville fortælle vor Herre, hvad Følgerne ville blive, dersom han gjør det eller det). At man henvender sig til den hellige Treenighed og nævner snart den ene og

snart den anden af de tre Personer, er vistnok i sin Orden; men jeg synes dog, at dette stundom er brugt uden Nødvendighed, nemlig hvor man heller skulde bruge det simpleste og fatteligste Begreb om et eneste Væsen. Af denne Grund synes jeg ikke rigtig om, at Indgangs Psalmen hos Guldberg begynder med de Ord "Søde Jesu, vi er her"; da man ved en saadan Begyndelse skulde henvende sig enten til Gud eller Treenigheden. Denne Sang har jeg ogsaa noget andet imod, saa at jeg netop ønskede den borttaget eller omgjort, nemlig 1) dens altfor høie Stil især i sidste Vers, 2) dens upassende Ord: "gelinge", "i vore Sinde", "omskjær vort Hjerte og Øre" (hvilket sidste hverken burde bruges i Sang eller Tale), og 3) dens stive og eensformige Melodie. Da holder jeg langt mere paa den gamle: "Kyrie, Gud Fader", uagtet den vistnok tiltrænger en Omstøbning. Jeg veed ikke, hvorvidt den Melodie, som brugtes i min Føde-Egn til denne Sang, er bekjendt eller findes i Koralbøgerne; men den var meget vakker og gjorde et særdeles godt Indtryk.

Men med al min Korthed kunde jeg dog let blive alt for vidtløftig i denne Sag, og derfor skynder jeg mig med at tillægge nogle Ord om Oversættelsen af Luthers Psalmer og især om de Punkter, som i Deres Brev ere særskilt paapegede. Nogle af de her anvendte norske Ord ere saa bekvemme, at jeg synes der ikke er den mindste Betænkelighed ved at bruge dem; nemlig: flømmer, droges, Grand, Viv og Mø; ogsaa Mon (eller egentlig Mun). Andre kunne vel synes noget nye eller afstikkende, men det maa dog vel gaae an at bruge dem; nemlig sæl, tarv, tvaar, Tjeld og Hjell; ogsaa Elskov eller Elsk maa vist kunne bruges. Ordet "usams" er godt; men Formen er noget særegen (vel egentlig et Genitiv), saa at "usamde" kunde synes at være bedre. Ordet "fridt" lider jeg godt, men da det er mindre bekjendt, vil det let forvexles med et andet. Ordene fræg og trege (som De har nævnt forslagsviis) vilde være gode og kunne vist bruges; Ordet "lyt" er derimod mer vanskeligt, da det er noget afstikkende imellem de danske Former.

Et Par Omsætninger forekomme mig at være vel stærke, nemlig "Vilje Mands" (S. 39) og "Naaderne Guds" (S. 79); skjønt de rigtignok have god Grund i det gamle Sprog. Nogle Forkortninger forekomme mig ogsaa noget

haarde, saasom: Ære vær' (S. 74), O Herr' (46), kjær' Herr' (47), men de kunne vel stundom være vanskelige at undgaae. Rimet: jeg - ei (S. 31, 98) har jeg noget imod, fordi det ligesom bestyrker eller sanktionerer Udtalen "jei" som rigtignok er i den store Mode, men dog egentlig er urigtig.

Endeel Ord, som egentlig ere fremmede eller unordiske, har jeg rigtignok noget imod; men dette er nu ikke saa meget at rette sig efter, da jeg nemlig tager det strengere end andre Folk i denne Henseende. Saadanne Ord ere: Elende, fro, freidigt (S. 60), staae bi, beskjerme, ernære, bespiset (86), annamme, anstaaer, Kreds, fortørnet (109). Ordet "bra" (S. 49) har jeg mest imod, uagtet denne Form er meget i Mode, og i Svensken ogsaa bruges

<side nr=296>

meget i Skrift. Ordene: Vee, Bolig, og bebreide, ere heller ikke efter min Hu, skjønt de ikke i nogen streng Forstand ere unordiske.

Og nu endelig en kort Bemærkning ved enkelte Vers:

Side 40. Sangen No. II synes uskikket til Kirkesang.

- 47, 15. Vers. Den nedenfor staaende Variant synes at være bedst.

- 56, 4. Vers. Varianten synes mig bedst.

- 67, 1. V. Ogsaa her synes Varianten at være bedst, især da det tilsvarende i Texten synes at afvige for stærkt fra Originalen. (Det er kun ved denne Sang, at jeg har seet og gennemgaaet den tydske Original).

- 70, 4. Vers ("Da siger Gud: Nu maa jeg op" o. s. v.). Burde maaskee forandres noget, da det hele Vers synes at være for lystigt eller ligesom spøgende.

I det Følgende er det kun enkelte Udtryk, hvori det synes mig, at en liden Forandring maaskee kunde gjøres med Fordeel; nemlig Side 73, 1. V.: en fattig Haandfuld. - S. 77, V. 1: stands Satans Løgn og Magt og Mord. S. 88, V. 2: under Brødets Skjul og Skrin. S. 92, V. 9: Det Ord er udlagt: sandt. S. 100, V. 2: mange raske Dreng gror. Hermed vil jeg imidlertid ikke sige,

at nogen Forandring skulde være saa særdeles nødvendig; og desuden kommer det ogsaa an paa, hvor mange af disse Sange der skulle optages i Psalmebogen. Nogle af disse Sange forekomme mig ikke at være ret skikkede dertil, i sær disse, som i meget stærke Udtryk betegne Kirkens Strid imod sine Fiender, da nemlig saadanne Klager over Fiender og Forfølgelser saa ofte blive mistydede og misbrugte af eenfoldige Folk.

Til Slutning maa jeg bede om Overbærelse med den Frihed og Aabenhjertighed, hvormed jeg har taget fat paa Sagen, da jeg altid er saa tilbøielig til at slutte fra mig selv til andre, og altsaa forestiller mig, at en Forfatter altid vil høre saa mange Bemærkninger som muligt om Enkelthederne ved hans Arbejder. Lev imidlertid vel, og vær hjertelig hilset.

Kristiania den 15de April 1856.

I. Aasen

Utanprå: S. T./Hr. Pastor M.. B. Landstad/a/Frederikshald.

Betalt.

Poststempel: Christiania 15. 4. 1856.

199. *Stambokvers til Ole Sommer, 15. 4. 1856.*

<dikt>

Naar man seer en Stund paa Verden
bliver man omsider kjed.
Er den stundom god, saa er den
ogsaa stundom slem og led.

<side nr=297>

Men hvor slem end Verden findes,
noget dog tilbyder den,
som vi tidt og ofte mindes
og vil gjerne see igjen.
Og blandt Minderne jeg kjender
ett, som frem for alt er kjær:
Det er Mindet om de Venner,

som vi har at kjende lært.

</dikt>

Til O. Sommer.

200. *Lulvig L. Daae, 17. 4.1856.*

Til han Ludvig paa Solnor.

Nu tænker jeg dog, at du skal faae dine "fire Sider fulde", saafremt ikke nogen altfor pudseerlig Hindring skulde komme paa. Men først maa jeg da fortælle, hvorfor jeg ikke har skrevet før. Det er Skam at sige, hvor længe det er, siden jeg fik dit sidste Brev, nemlig det fra Kjøbenhavn; dette skulde og vilde jeg have svaret paa saa snart som muligt, men saa var jeg ikke ret vis paa, hvorhen Brevet skulde sendes; saa maatte jeg ud paa Reiser og var længe borte, og siden var det længe, at jeg ikke ret vidste, hvor du var henne; snart skulde du være hjemme, snart i Trondhjem, snart i Udlandet og al Verden omkring; saaledes drog Tiden af, og sidstpaa syntes jeg, at det var for seent at skrive. Der var mig derfor ikke lidet "overraskende" (for at tale paa Stormands Viis), da jeg for nogle Dage siden fik et Brev med Paategning "Ørskoug" og med en Udskrift, som ingen anden end du kunde have skrevet. Altsaa skulde da vore "diplomatiske Forbindelser" endnu ikke være afbrudte; og dette er jeg i Sandhed meget glad over; thi oprigtig talt, saa har jeg kjendt et stort Savn, siden du reiste bort herfra, men - lad mig nu bare ikke blive alvorlig, for dette duer ikke.

Jeg maa da sige saa mangfoldige Tak for Brevet, som nu var mig saa meget mere kjærkomment, som jeg paa nogen Tid ikke havde hørt noget fra dig. Og saa maa jeg da ikke forsømme at gratulere og ønske til Lykke med den store Forandring i Tingenes Tilstand, som du har skrevet om. Jo, nu skal du kjende hvad det betyder; det er ikke for ingen Ting, at alle Digtere have sagt saa mange fagre Ord om en vis Tilstand i de indre Regioner; det er dog virkelig noget, som er værdt at tale om. Jeg har ogsaa erfaret noget sligt engang; men det er nu saa længe siden, at det foresvæver mig næsten som en Drøm; imidlertid er der noget, som jeg kommer meget vel ihu, og det er, at jeg dengang befandt mig bedre end nogensinde ellers, ja jeg kunde vel ogsaa sige, at jeg aldrig ellers har befundet mig

rigtig vel hverken før eller siden. Med mig gik det nu rigtignok saa, at det var kun et forbigaaende Glimt af Livets største Lykke; det gik omtrent

<side nr=298>

som med Jeppe paa Bjerget: han blev smuglet ud af sit Paradis, og hvor meget han end siden forsøgte at drømme sig ind i Paradiset igjen, saa vilde det dog aldrig lykkes. Men saadant behøver nu ikke du at frygte for; du kan tage din Skat i Forvaring med alle Vedkommendes Samtykke og til alle Parters Tilfredshed. Maaskee kan der nu for det første blive nogen Omsorg for at skaffe sig en passende Stilling; men denne Forlegenhed vil da ikke vare længe, og saa er du fremdeles et Lykkens Barn, som du altid har været. Dersom jeg nu skulde give noget Raad, saa skulde det være dette, at, siden du nu har Aarene for dig, saa skulde du ikke haste saa meget med Bosættelsen, at du for den Skyld skulde tage til Takke med en Stilling, som ikke duer noget; thi efter mine Tanker burde du være noget andet end en Prokurator paa Bondebygden. Men for det første forstaaer jeg mig ikke paa Embedsvæsenet; for det andet veed jeg, at enhver Udsættelse og Forhaling nu vil synes dig utaalelig, og for det tredie veed jeg desværre ogsaa, hvor meget godt man kan forsømme ved altid at bide efter en bedre Stilling. Jeg tør altsaa ikke sige noget om denne Ting.

Hvad nu mine egne Sager angaaer, da staae de omtrent ligedan som før, og der er ikke skeet nogen stor Forandring, siden sidst vi taledes ved. I Helbreds-Tilstanden er det dog blevet bedre end for et Par Aar siden; jeg er bleven bedre i Øinene, saa at jeg nu seer taalelig godt, og forøvrigt har jeg ogsaa i det sidste Halvaar været friskere end før; hvad det kommer af, veed jeg ikke, uden det skulde være deraf, at jeg nu drikker mere bayersk Øl end før. Med denne bedre Tilstand indfinde sig ogsaa de gamle Længsler efter dette, som du veed; den gamle fixe Idee kommer atter ligesaa stærk som før, og heller stærkere end svagere; og naar man saa ikke seer nogen Forløsning, medens tvertimod den ene Udsigt efter den anden forsvinder, saa bliver man altsaa gaaende i en stedsevarende Ærgrelse. Jeg

har ærgret mig saa længe, at den halve Deel af mit Haar er affalden, og den anden Halvdeel begynder at graane. Imidlertid kan man intet gjøre, saa længe som man ikke har truffet den rette. Af dem, som man kjender, er der ingen, som man kan rigtig blive forelsket i; derimod seer man saa mange andre, som man kunde blive ret alvorlig forlibt i, men dels faaer man aldrig vide, hvor disse Folk høre hjemme, og dels faaer man vide, at de ere forpagtede, eller at de høre til en Stand, som gjør enhver Tilnærmelse umulig. En Hindring var det nu i lang Tid, at jeg altid havde mine Tanker henvendte til Folk ude paa Landet, og ikke havde noget videre Bekjendtskab her i Byen; men dette har jeg nu i den sidste Tid søgt at rette paa dels ved at modtage alle Indbydelser, og dels ved at opsøge Folk uden nogen Indbydelse. Jeg kan saaledes fortælle, at jeg uden nogen Indbydelse har opsøgt et Par Søndmørs Folk i Vaterland, nemlig Hr. Andersen fra Stranden og hans Kone; jeg har været hos dem og ædet Søndmørs Ball

<side nr=299>

og Dravle; men nogen giftende Gjente fra Nordlandet vidste de ikke at skaffe. Jeg har været i Besøg hos fru Daae paa Asylet i Tomtegaden i Selskab med adskilligt andet godt Folk; og jeg har desuden besøgt flere Folk, som du ikke kjender; men med alt dette saa er jeg lige nær. Jeg har pratet mangfoldig meget med Damer og skrevet Stambogsblade til dem med meget siirlige Vers; jeg har endog vovet at vise mig i Theatret med en ung og smuk Dame ved Siden; og med alt dette er jeg lige nær. Jeg faaer ikke smage saa meget som et Haandtryk engang. Det er ikke godt at være "Ivar" heller.

Men - har jeg ikke Moro nok, saa har jeg Møie nok. Foruden mine egne Arbeider har jeg nu ogsaa det Stræv at gennemgaae Andres Arbeider. Asbjørnsens Skovbog og Myrebog, Schiblers Havebog, Schønheyders Skolebøger, Berlins Naturlære og mere sligt maa jeg pløie igjennem for, som det hedder, at rette paa Stilen. Alt skal være norsk og populært, men notabene, alt i en pæn dansk Form alligevel, og denne Hexemester-Kunst seer

det ud til, at ingen forstaar og den er nok ikke saa let at forstaae heller. Uagtet jeg nok saa tydelig lader Folk forstaae, at jeg giver deres Halvnorskhed en god Dag og slet ikke skjætter om at sidde og pynte paa det "dansk-norske" Sprog, saa bliver jeg dem dog ikke kvit alligevel. Min eneste Trøst er da, at maaskee Folket kan have noget Gavn af dette Stræev, og at man ved denne Studering kan komme til nærmere Indsigt i Brugen af det rette norske Sprog. - Hvad mine egne Arbejder angaaer, da har jeg i denne Vinter for det meste strævet med min Samling af Ordsprog, som nu er trykt men ikke endnu udkommen, da det har gaaet senest med Fortalen; især fordi at Bogtrykkeriet efter Paaske har faaet en forfærdelig Mængde Arbejde, hvad det nu kan være. Jeg tænkte at skrive en lynende og tordnende Fortale til denne Bog, men saa lod jeg det gaae forbi for denne Gang; derimod tænker jeg nu at tage fat paa en Omarbejdelse af min Grammatik, og i denne er det, at Lynet og Tordenen skal komme.

Om andre Bøger, som ere i Vente, veed jeg ikke ret meget for Øieblikket. Asbjørnsen "gjør" den ene Bog efter den anden; saaledes har han nu en stor Bog om Myrdyrkning under Pressen; ellers skal han nu snart reise til Sachsen og blive borte i to Aar. Overlærer Knudsens store Grammatik skal komme ud om et Par Maaneder. Sophus Bugge skal ogsaa have arbejdet paa en Grammatik, ellers hedder det nu, at han skal have Stipendium og reise til Sætersdalen og Tellemarken for at studere Folkeviserne. Kandidat Lehmann giver i "den norske Folkeskole" Prøvestykker af en "Velstandslære" eller populær Statsoekonomie. Af Keyser's Kirkehistorie kommer der nok snart et Hefte. Efter hvad jeg nylig har hørt, kunde vi ogsaa vente en anden Historie fra Keyser. Som bekjendt har Folkeoplysningsselskabet lovet sine Lemmer en Norges-Historie; denne Bog havde O. Vig paataget sig at skrive og han havde

<side nr=300>

da begyndt at skrive efter en meget omfattende Plan, saa at Værket skulde komme til at udgjøre hele tre Bind. Imidlertid vilde nu Direktionen have Indseende med dette Arbejde, og da en Deel af dette var færdig, tog den

denne til Gjennemsyn. Direktionen fandt sig ikke ret tilfredsstillet, blandt andet fordi at Værket var altfor vidtløftigt; man henvendte sig da til Prof. Keyser og fik ham til at gennemsee Skriftet. Keyser havde paa en lempelig Maade ladet forstaae, at han ikke likte Arbeidet; og i denne Nød havde man da spurgt ham, hvad man skulde gjøre ved Sagen; han havde da svaret, at han selv halvveis havde tænkt at skrive en saadan Bog, og med dette Svar gik man fornøiet hjem og slog sig til Ro. Hr. Vig skulde rigtignok blive noget "furten"; men hvad skulde man gjøre?

Kritikken gaaer sin larmende Gang som sædvanligt. Den, som buldrer i Morgenbladet, skal være Bjørnson; den i Aftenbladet skal være Hartvig Lassen. Paal Hansen styrer fremdeles Nyhedsbladet; han er nu kommen ind i Rigsarkivet; hans Bibliothek er voxet til 8000 Bind. Vinje rumsterer i Drammens Tidende lige saa slemt som før og endnu værre; en af hans sidste Artikler handlede bare om Skjæg; saaledes fortalte han, hvorledes han lod sit Skjæg voxe fra i Høst, da Canrobert var i Stockholm (thi da ventede han Krig), men da nu Freden kom, saa lod han sig rage, og da han ikke troede Freden, saa ragede han kun det halve Skjæg, o. s. v.

Vi have nu Komedie næsten hver Dag, og alligevel ere Theatrene fulde. Det store Theater vil nu lide et Tab derved, at Hagen skal reise bort; imidlertid har man gjort sig Haab om at faae Hr. Brun fra Bergen til dette Theater. Det norske Theater har i den sidste Tid staaet sig meget godt, men det har havt det Uheld at blive indbyrdes "splidagtigt". Forleden Vinter kom her en Madame Hundevadt fra Bergen; hun var skilt fra sin Mand og havde Ord for at være meget letsindig; imidlertid havde hun saa gode Talenter at man ikke regnede det saa nøie med det øvrige. Det norske Theater var i Trang for en flink Skuespillerinde; det antog hende derfor, og har staaet sig meget godt derved; hun har i det sidste Aar været Theatrets Sol og Stjerne og vistnok gjort meget til at skaffe Theatret Besøg. Imidlertid have dog hendes Venner og Tilbedere gjort adskillig Ufred; især er det en Sproglærer Krag (kaldet Franske-Krag, og nu stundom Hunde-Krag), som har skaffet Direktionen mangel Aergrelse ved adskillige Paafund til Fordeel for Md. Hundevadt og til Fortræd for de øvrige. Engang fik han det saavidt, at han blev Medlem af Direktionen; men der vilde han styre alting alene, og saa maatte

man da se til at faae ham ud igjen; imidlertid blev Ufreden lige stor og endda større, og sidstpaa saa tog hele Direktionen Afsked, som du har seet i Aviserne. Kun een af de gamle lod sig formaae til at træde ind igjen, nemlig Knudsen; det er nu slik en seig Hund, som ikke noget bider paa. Egentlig skulde Theatret seet til at faae Cronborg fra sig, da nok han har

<side nr=301>

adskillig Deel i dette Ustyr; men denne Mand kan Theatret ikke undvære; det er Ulykken. - Hvilke gode Kræfter der ellers udvikle sig ved dette Theater, have vi nylig seet et stort Beviis paa, nemlig i Udførelsen af Wessels "Kjærlighed uden Strømper"; dette Stykke udkræver nemlig en usædvanlig Takt og Indsigt til Udførelsen, hvis det skal gjøre det rette Indtryk og ikke see ud som bare Narrestreger. Og dette Stykke blev her saa godt udført, at ingen havde ventet sligt.

Men nu orker jeg ikke at skrive mere denne Gang. Jeg beder da at hilse fra mig, og til Slutning ønsker jeg dig al mulig Lykke - for Fremtiden; for Øieblikket behøves det ikke.

Kristiania den 17de April 1856.

Ivar fra Aasen.

[I margen:] Boer fremdeles i Storgaden No 6. Her er mere hyggeligt nu end før. Brændeviinskippen er borte, og en Klædebutik er kommen i Stedet.

[På innsida av omslagsarket:]

<dikt>

Elskugen er dan venaste Urt,
som veks fyre Manna Sonom;
dan Mann heve kastat Livet burt,
som inkje fekk Deild i honom.
Elsken vil inkje til Aldren inn,
han held seg til Ungdoms Aari;

han flyr fyre gamalt rukkut Kinn,
han flyr fyre fallande Haari.

</dikt>

(Fragmentum af Digtet "Fyrtiande Føddagen" af Einar Einstøding.)

Utanpå: S. T./Hr. Candidatus juris Ludvig Daae/a/Solnør/pr. Ørskougs Postaabnerie.

Betalt.

Poststempel: 17. 4. 18 [56].

201. *Finans- og Tolldepartementet, 30. 4. 1856.*

Til Tolddepartementet.

I et Brev, som jeg nylig modtog fra Hr. Sergeant J. Rødsæt i Voldens Præstegjeld, var den her medfølgende Afskrift af fire Attester indlagt med Begjæring om, at denne Afskrift maatte indleveres til Departementet for at lægges til de Attester, som Hr. Rødsæt forhen har indsendt med sin Ansøgning om en Ansættelse som Undertoldbetjent.

Xnia den 30te April 1856.

202. *Påskrift i "Norske Ordsprog", 4. 6. 1856.*

Til

Det Kgl. norske Videnskabers Selskab i Trondhjem
fra Udgeveren.

<side nr=302>

203. *Ludvig L. Daae, 11.9.1856.*

Til Ludvig.

Dit sidste Brev er allerede blevet gammelt, thi da det kom hertil, var jeg netop bortreist fra Byen, og siden har jeg været borte lidt over to Maaneder. Efter Brevets Datum at slutte maa det have været afleveret enten samme Dag, som jeg reiste, eller Dagen efter. Jeg har nemlig været ude og gjort en Sving igjen, først til Soløer og Østerdalen, derfra over Kvikne til Trondhjem, derfra til Sparboen og Snaasen, derfra tilbage til Værdalen, Stjørdalen og Trondhjem, og saa endelig over Opdal og Gudbrandsdalen tilbage til Hovedstaden. Saaledes er da atter en vidtløftig Landstrækning bleven befaret og en Deel Tid og Penge bleven bortsølet, medens Udbyttet dog ikke er blevet saa stort, som det skulde være. Og alligevel kunde det dog blive nødvendigt at gjøre en Reise til, før Vinteren kommer. Men hvis denne Reise kommer i Stand, skal den da idetmindste blive kort og ialfald ikke udstrækkes over

fjorten Dage.

Efter Hjemkomsten har jeg havt saa meget at læse, at jeg ikke har havt Tid til at udrette noget. Her er reent en Overlæsselse af Læsning i disse Tider. Jeg skal opregne det vigtigste af det, som efter Reisen var mig forelagt til Læsning; saa kan du med det samme faae gjøre et lidet "Indblik" paa mit Værelse. Det var altsaa: 1) Keysers Kirkehistorie (rigtignok udkommen før min Afreise), 2) Knudsens store og forfærdelige Grammatik, 3) Möbius's "Catalogus librorum Islandicorum et Norvegicorum ætatis mediæ" o. s. v. (fra Forfatteren), 4) Gamle danske Minder i Folkemunde &c. af Svend Grundtvig (tilsendt fra Udgeveren), 5) Bohn's "Handbook of Proverbs", London 1855; (En svært stor Samling af Ordsprog, som nu kom mig noget for seent); 6) Islandsk Katekismus, med Forklaring (dog ikke Pontoppidan's), tilsendt fra Brynjulfson. Hertil kunde endnu lægges: de nyeste Hefter af Munchs Historie og hans Maanedsskrift, ligesaa Nyhedsbladene, Folkevennen og Folkeskolen med flere Smaating. Her har altsaa været meget at tage fat paa. Nogle af disse Sager ere vistnok lette at læse, men andre ere derimod meget drøie; især er dette Tilfældet med Knudsens Grammatik. Og denne Bog burde jeg dog have læst heelt ud med det første, da der vistnok vil blive snakket meget om den. Om man derimod vil faae see nogen grundig Anmeldelse af den, er mere uvist, da nemlig de rette Sprogmand ere blevne saa dovne og stiltiende i den senere Tid, at man ikke faaer see et Ord fra dem, medens derimod Halvveisfolkene ere blevne meget høirøstede, og disse ere netop ivrige Tilhængere af Hr. Knudsen, saa at hans Bog vistnok vil faae adskillige Lovtaler fra denne Side, og ialfald vil den nu blive Seminaristernes Alkoran eller Storbog for en lang Tid. For en grundig Bedømmelse vil den vel

<side nr=303>

neppe holde Stik, forsaavidt det nye eller særegne ved Bogen angaaer; vistnok har den sine Fortrinn ved det, at den blotter mange Misligheder ved det danske Skriftsprog og viser hvorledes en Forandring var vel berettiget; men altsammen bliver udskjæmt ved denne gamle Grille, at Sagen kunde rettes ved nogle smaa Forandringer i Skrivemaaden og i nogle andre ubetydelige Ting, hvorved man da skulde rette sig - ikke efter det gamle Sprog, ikke heller efter Folkesproget, men - efter Udtalen hos "de dannede Folk" i Landet! Jo, det vilde blive en fiin Forbedring! Da var det dog bedre at have det, som man har havt.

Men over alt dette har jeg glemt at takke for dit Brev, som, uagtet det blev saa gammelt paa Veien, alligevel var mig meget kjærkomment, saa meget

mere, som der ellers ikke er en eneste Sjæl paa Søndmør, som skriver mig til. Jeg seer, du lever i Herlighed og Glæde; jeg seer ogsaa, at du allerede er bleven en politisk Figur og er bleven omtalt ved Valget til Stortinget. Der er jo prægtige Udsigter paa mange Sider. Men saaledes bliver du da en reen Praktikus, en "geschäftig" og trivelig Embedsmand, som giver Historien og Videnskaben en god Dag. Det sidste er det eneste, som jeg kunde have noget imod; om det øvrige maa jeg derimod sige (som det hedder i Komædien), at det har "min aller høieste Tilfredshed".

Jeg har denne Gang ikke meget at skrive, da jeg endnu ikke er bleven ret bekendt med Byens Forholde efter den omtalte Reise. Beder altsaa at modtage min Hilsen og at hilse Familien.
Kristiania den 11te September 1856.

I. Aasen.

Jeg kunde maaskee bemærke, at Brevet var vanskeligt" at læse, men det gjør ikke noget til Sagen. Jeg troer dog, at jeg har læst det ret alligevel.

E. Skr. Det er sandt: det er da et storværdigt Dokument ifra Ørskoug, dette som staaer i Morgenbladet for idag. Jeg husker rigtignok, at jeg engang har læst nogle Udladelser om Hr. Lars Strømme, men jeg huskede dog ikke, at de vare saa nærgaaende, at de skulde trænge til slig en høitidelig Ødelæggelse. Og hvis saa var, saa er det vel gaaet andre Læsere som mig, at de for længe siden have glemt det altsammen.

Endnu har jeg, trods alle ivrige Eftersporinger i By og Bygd, ikke truffet paa nogen/ Donna eller Domina, som er kommen mig saa vidt i Møde, at jeg kunde tænke paa en nærmere Tilnærmelse. Bare Griin og Grettenhed hos alle, som man seer paa. Det er reent en forhexet Tilstand! Men alligevel har jeg ikke tænkt at give tabt; noget maa man have, enten det saa er af første eller anden Sort. "Wives must be had, be they good or bad," siger et engelsk Ordsprog som jeg nylig har lært. Naar man er saa inderlig foragtet

<side nr=304>

af dem, der ansees som gode, saa henvender man sig til dem, som ere mindre anseede, og hvem veed, om de ikke kunde være lige saa gode som de mere anseede? Men nok herom. Jeg vil endnu see mig lidt omkring.

Utanpå : S. T./Hr. Candidatus juris L. Daae/a/Solnør/pr. Ørskougs Postaabnerie.
Betalt.

Poststempel: Christiania 11. 9. 1856.

29de December 1856.

Til Ivar Melsæt.

Det er allerede nu saa længe siden jeg fik dit kjærkomne Brev med Knut Løsæt, at jeg er ganske undseelig over at jeg ikke før har svaret derpaa, men det gaar nu altid saa seent med mig naar jeg skal skrive Breve, da nemlig Brevskrivning er et Arbeide som jeg ikke er rigtig oplagt til, og der desuden altid kommer en eller anden Hindring i Veien. Det var mig ellers en stor Fornøielse at see, at I leve vel allesammen. Det er saa sjelden at her kommer Folk fra den Kant, og naar man desuden skal flakke saaledes omkring og være paa saadanne Steder som her i Byen, saa seer man saa mange Slags Folk og hører saa meget nyt fra alle Kanter, at man tilsidst ligesom glemmer sin Hjembygd, saa længe til man finder Folk som er derifra, og kan faae spørge efter alle de Forandringer som have hændt i den senere Tid. Jeg talede meget med *Knut Løsæt* og havde megen Fornøielse af at høre om Tilstanden der i Bygden. Det traf sig ogsaa saaledes, at han var her saa længe i Byen at vi flere Gange kunde tales ved. Den sidste Dag, før de reiste til Stokholm kom han ind til mig i den Mundering som de havde faaet, og som var meget stadselig &c.

Jeg seer, at du nu skal forandre din Stand og snart holde Bryllup; du har altsaa allerede opnaaet en Lykke, som jeg min Stakkel aldrig har opnaaet, uagtet alt hvad jeg har stræbt og tragtet efter det. Min Deel har været som man siger, berre aa sjaa aa inkje faa. Men om man end ikke er lykkelig selv, saa er det dog altid hyggeligt at see, at andre ere lykkelige, og derfor kunde det være fornøieligt nok at være med i Bryllupet, naar det havde lavet sig saaledes. Men dette bliver nok ikke Tilfældet, da det bliver nødvendigt for mig at gjøre en eller to Reiser her syd i Landet. Kan altsaa ikke komme saa langt nord.

Forøvrigt kan jeg sige at jeg lever vel, og at jeg endog i det sidste Aar har været friskere end i de nærmeste forrige Aar. Vistnok er det ofte et eller andet som feiler, og især er jeg ofte plaget af Øiensvagthed, men alligevel faaer man dog være tilfreds, saalænge det ikke er værre end hidtil.

Flittig Hilsen til din Moder og Broder, og andre som kunde spørge efter mig. Vær tilsidst selv hjertelig hilset.

<side nr=305>

Til Morits Aarflot.

Da det nu formodentlig lakker til, at du vil gjøre *Forberedelse* til Reisen hertil, faar jeg skynde mig med et Svar paa dit sidste Brev, skjønt det Svar jeg kan give rigtignok er saa godt som intet. Jeg har talt med Vognmand Olsen og faaet det Svar at der var intet Herberge at faae, han havde kun eet passende Værelse og dette var allerede tinget. Jeg har ogsaa været inde hos Mad. Solberg og spurgte efter dit Raad om hun havde faaet nogen Forespørgsel fra dig; hun svarede da at dette ikke var Tilfældet og at hun heller ikke havde nogen Leilighed til nu at modtage nogen, da hun nemlig havde Logerende, som endnu ville komme til at blive der nogen Tid; hun ventede ellers, at du vil see ind om Døren, naar du kommer til Byen. - Dette som du nævnte i Brevet som har staaet i en Avis, er noget som jeg ikke er bleven opmærksom paa eller har hørt noget om; men alligevel kunde det jo være muligt, at det kunde være noget i det; jeg [veed] ellers ikke Udvei til at faae vide noget om det, da jeg ikke kjender nogen, som man paa en passelig Maade kunde faae Besked af om denne Ting.

Der er altsaa intet gjort ved Sagen. Man spaar at her vil blive en hel Rift efter Værelser, og at Prisen vil blive noget uforskammet høi. Vognmand Olsen sagde endog, at han vidste en Thingmand som havde budet 30 d. Maaneden for et Værelse med Alt i Huset og ikke kunde faae det. Men dette maa vel have været et særegent Tilfælde og man bør dog ikke lade sig skræmme af det. Vistnok seer det ud til at vore gode Borgere denne Gang have foresat sig at pumpe Thingmændenes Tasker tilgavns, men det kan dog hænde, at ikke alle faae sin Villie frem og at maaskee et og andet Værelse kommer til at staae tomt for det samme.

206. Arbeidsmelding for 1856, 31. 12. 1856.

Til den kongelige norske Regjerings Departement for Kirke-og Underviisningsvæsenet.

Idet jeg herved skal forsøge at give en kortfattet Oversigt af de Arbeider, hvorved jeg i det nu forløbne Aar har søgt at virke til nærmere Oplysning om vort Folkesprog, kan jeg foreløbig berette, at disse Arbeider have gaaet sin sædvanlige Gang som i de foregaaende Aar, idet endeel Forarbeider til paatænkte Skrifter om denne Sag ere blevene fortsatte og udførte, ligesom jeg ogsaa har tilveiebragt en ny Ordsamling, som vel ikke er meget stor, men dog større end Samlingen fra forrige Aar.

Dette nye Tillæg til det forhen samlede Sprogstof er for det meste blevet samlet paa en Reise, som jeg udførte i Løbet af Sommeren, idet jeg denne Gang bereiste Østerdalen og en Deel af Trondhjems Stift, dels for at besøge nogle af de mindre Distrikter, som jeg paa mine forrige Reiser ikke havde

kommet til at befare, nemlig Solør, Kvikne og Snaasen, og dels for at gennemgaae og prøve et Par Ordsamlinger, som jeg i de senere Aar havde bekommet. I Solør og den nedre Deel af Østerdalen blev ikke meget udrettet, da det kun var enkelte grammatikalske Former, som jeg her fik nærmere Rede paa; i den øverste Deel af Østerdalen fik jeg derimod noget mere Udbytte, hvortil især Skolelærer Madsen i Tønset og Kirkesanger Reitan i Kvikne vare mig behjælpelige. Efter at have forlænget Reisen til Trondhjem begav jeg mig derfra til Indherred, hvor jeg denne Gang havde mest at efterspørge, da jeg nemlig ved at gennemgaae et Par Skrifter fra denne Egn havde gjort en Mængde Optegnelser til nærmere Undersøgelse. Det ene af disse Skrifter var Brun's Beskrivelse over Snaasen, trykt i første Bind af det norske Videnskabers Selskabs Skrifter i det 19de Aarhundrede, og indeholdende et Ordregister tilligemed flere i Texten indstrøede Ord fra denne Egn. I Anledning heraf begav jeg mig først til Snaasen og foretog her en Gjennemgaaelse af denne Ordsamling, hvorved jeg da fik Bekræftelse paa det meste af Indholdet tilligemed en nærmere Oplysning om enkelte Ord, som ere blevne forvanskede ved Trykfeil. Fra Snaasen reiste jeg tilbage til Sparboen for at gennemgaae en Ordsamling, som var meget større end den ovennævnte. Kort efter at jeg havde fuldført min forrige Reise i Trondhjems Stift, modtog jeg nemlig fra Hr. Toldkasserer Schult i Trondhjem en betydelig Samling af Ord og Talemaader, som han for længere Tid siden havde optegnet i Sparboen og Steenkjærs Omegn. En Deel af Ordene i denne Samling var mig rigtignok bekjendt, men der var ogsaa en stor Deel, som var mig ubekjendt, og jeg havde derfor længe ønsket at kunne gennemgaae denne Samling paa selve Stedet, da nemlig de tilføiede Forklaringer ofte vare utilstrækkelige, og adskillige nærmere Bestemmelser manglede. Denne Gjennemgaaelse blev altsaa nu fuldført, og jeg havde her atter en Prøve paa, hvor nyttige saadanne Samlinger ere, om de endog ikke ere afsluttede eller tilstrækkelig udarbeidede, da man nemlig derved kan komme paa Spor efter meget, som man ellers ikke havde faaet fat paa, eller med andre Ord: da man ved Hjælp af en saadan Samling kan faae vide

meget mere, end hvad Samlingen indeholder.

Efter at være færdig med mine Efterspørgsler paa dette Sted, reiste jeg siden over Værdalen og Stjørdalen tilbage til Trondhjem, hvor jeg benyttede Leiligheden til at gennemsee noget af Justitsraad Hammer's efterladte Manuskripter, især den utrykte Deel af hans Beskrivelse over Hadeland, da nemlig denne, efter Indholdslisten i den trykte Beskrivelse i "Topografisk Journal", skulde indeholde endeel Oplysninger om den hadelandske Dialekt. Imidlertid gav dette ikke noget synderligt Udbytte, da nemlig Texten ikke indeholdt saa meget, som man efter Overskrifterne skulde vente. - Fra Trondhjem reiste jeg siden tilbage over Opdal og Gudbrandsdalen, hvor der dog ikke blev udrettet noget. Det Sted, hvor jeg denne Gang havde havt det

<side nr=307>

største Udbytte, var altsaa Sparboen, hvor jeg baade havde mest Forraad til Efterspørgsel og tillige kom til at være paa et Sted, hvor jeg havde gode Bekjendtskaber fra min første Reise, hvilket altid er en stor Fordeel ved en saadan Leilighed, da det nemlig kommer saa meget an paa at træffe Folk, som have noget Kjendskab til Sagen forud, og som dernæst have Tid og Taalmodighed nok til at indlade sig rigtig derpaa.

Flere Reiser ere ikke i dette Aar blevne foretagne. Under mit Ophold i Østerdalen havde jeg rigtignok tænkt at besøge Tryssild, for at faae nærmere Oplysning om endeel Ord, som findes i en Beskrivelse over denne Egn; men da jeg blev underrettet om, at Adkomsten til dette Sted nu er meget besværlig, men derimod om en kort Tid vil blive meget lettet ved et nyt Veianlæg, saa lod jeg denne Reise beroe indtil videre. Ligesaa havde jeg tænkt at gjøre en Reise til Valders og en af de nærmeste Fjeldbygder, især for at faae Rede paa nogle grammatikalske Former, men da den nordenfjeldske Reise havde medtaget over to Maaneder, og Veiret ud imod Høsten blev noget ubekvemt, saa blev denne Reise udsat til næste Sommer.

Blandt de andre Arbeider maa jeg først nævne den forhen bebudede Samling af norske Ordsprog, som rigtignok var færdig ved foregaaende Aarsskifte,

men som først i dette Aar kom ud ved Trykken. Det kunde her bemærkes, at det er gaaet med dette Skrift som med de forrige, at uagtet det var længe forberedet til Udgivelse, kom det dog paa en Maade for tidligt, da nemlig det dertil hørende Stof bestandig forøger sig, saa at jeg allerede nu har en liden Samling af Tillæg til denne Bog. Af de skriftlige Arbeider er ellers ikke noget andet blevet udgivet i dette Aar, og heller ikke er noget færdigt til nogen snarlig Udgivelse, medens derimod adskillige Forarbeider til Skrifter og Afhandlinger nu som forhen ere efterhaanden udførte. Jeg har i en foregaaende Beretning omtalt Nødvendigheden af en logisk eller systematisk Ordning af samtlige norske Ord efter deres forskellige Betydning, nemlig som Hjælpemiddel ved Sprogets Bearbejdelse og ved Grundlæggelsen af en dansk-norsk Ordbog. Denne Ordning, som jeg allerede tidligere havde begyndt paa, og hvortil der krævedes megen Tid, er nu i dette Aar bleven færdig. Dette Arbeide er vistnok ikke af den Natur, at det kunde være passende til Udgivelse i sin oprindelige Form, da det kun skulde tjene til Grundlag for andre Arbeider; men enkelte Dele deraf kunde dog altid ved en nærmere Bearbejdelse blive passende til Udgivelse ved en eller anden bekvem Leilighed. Især vilde dette være Tilfældet med de naturhistoriske Navne i Sproget, f. Ex. Plantenavnene, af hvilke jeg ogsaa har gjort en særegen Sammenstilling, som med Lethed kunde affærdiges til Udgivelse, naar en passende Leilighed havde tilbudet sig; men at udgive slige Ting for sig selv alene vilde have sine Vanskeligheder. Hvis man derimod havde et Tidsskrift, hvortil de kunde passe, da vilde denne Leilighed vistnok være den bedste.

<side nr=308>

Blandt de Arbeider, som nu i den nærmeste Tid skulde forberedes til Udgivelse, vil vel en omarbejdet Udgave af Folkesprogets Grammatik blive først at nævne; imidlertid troer jeg dog, at nogle nærmere Oplysninger om visse sjeldnere Former endnu bør indhentes, og at Arbeidet altsaa ikke endnu kan begyndes for Alvor. Angaaende et andet Skrift, som jeg har omtalt i min forrige Beretning, nemlig en liden Fremmedordbog med Oversættelser i

reent Norsk, da har jeg rigtignok hørt gjentagne Anmodninger derom fra flere Kanter, og jeg har ogsaa for længere Tid siden gjort en liden Begyndelse til en saadan Bog; men dette Arbeide kræver god Tid og Betænkning, og jeg synes ogsaa, at det ikke endnu er færdigt til nogen endelig Afslutning. Imidlertid kunde det være ligesaa nyttigt, at en eller flere Bøger bleve skrevne i Landsmaalet eller i samme Form som de norske Ordsprog, og dette burde da være Skrifter af almeennyttigt Indhold til Oplysning for Folket, saasom Uddrag af Historien, Geografien, Naturhistorien eller noget lignende. Jeg har længe tænkt paa at forsøge noget saadant; men deels har Tiden været mig for knap, og deels har man forestillet mig visse Vanskeligheder med Hensyn til Udgivelsen, da man har antaget, at Interessen for denne Sag ikke er saa udbredt, at nogen tilstrækkelig Afsætning af saadanne Bøger kunde paaregnes. Dette er nu alligevel ikke saa ganske vist; og ialfald er Sagen saa god, at den vel fortjener, at der bliver virket noget alvorligt for den.

Imidlertid vil der altid blive Arbeide nok, da der allerede kræves utrolig megen Tid til Ordningen af de stedse voxende Tillæg til de forhen samlede Oplysninger om det nationale Sprogstof. Og alligevel er der vist endnu meget at samle, saa at det nok endnu bliver nødvendigt at foretage nogle Reiser til adskillige afsides liggende Distrikter. De Reiser, som jeg nu nærmest tænker paa, ere først den førømtalte Reise til Valders og dernæst en lignende Udflugt til nogle Indbygder i Kristiansands Stift, navnlig Siredalen og Kvinesdal. Disse Reiser kunne forhaabentlig udføres i den tilstundende Sommer, saafremt ikke nogen Hindring kommer i Veien.

Christiania den 31te December 1856.

Ærbødigst

I. Aasen.

207. Johan Lindeqvist, 27.1.1857.

27de Januar 1857.

Til Agronom Lindeqvist.

Idet jeg herved fremsender en Omskrivning af den Ordliste, som De har tilsendt mig, maa jeg først og fremst bede om Undskyldning for, at jeg ikke er kommen tidligere med mit Svar, da nemlig adskillige Forretninger hindrede mig fra at besvare Deres Brev saa snart som jeg ønskede. Med

Hensyn til det omhandlede Ordregister, da indeholder det rigtignok flere

<side nr=309>

Ord, som ogsaa ere bekjendte i andre Distrikter, men derfor skader det dog ikke, at de tages med i denne Samling. Nogle af de anførte Ord synes derimod at være sjeldnere, saasom Holdike, holtenna, Kjønnedaase, Kverle, La, piggtenna. Om Holdike og Urdike ere ægte gamle Ord, er jeg ikke saa ganske vis, men dette kommer det ikke her saa nøie an paa, og især er der et Par Ord som jeg sætter megen Priis paa, og som jeg ikke havde hørt før, nemlig Sæda som findes i de gamle norske Love i Formen Sæta, og Veis, som vist ogsaa maa være et ældgammelt Ord, da man nemlig i Islandsk har veisa i en noget lignende Betydning. Jeg er Dem saaledes megen Tak skyldig for denne Meddelelse, og vilde kun ønske, at den Bearbejdelse af Ordsamlingen som jeg efter Deres Anmodning herved fremsender, ikke maatte forekomme Dem for meget utilfredsstillende. Jeg har udeladt to eller tre Ord (Bagside, besnar, Kyr og tilpass), da de forekom mig som mindre nødvendige. I Skrivemaaden har jeg gjort en og anden Forandring efter den Maade hvorpaa jeg pleier at skrive Ordene i Dialekterne. I Forklaringerne har jeg kun søgt at læmpe Udtrykket efter det hos os sædvanlige Skriftsprog, og jeg vilde kun ønske at der ikke derved maatte være indkommen nogen Feil i Forklaringen, hvilket let kan hænde i saadanne Tilfælde. Ved enkelte Ord har jeg tilføiet hvad det hedder paa andre Steder; men hvad dette angaar, faar jeg overlade til Dem selv hvorvidt De vil lade noget deraf blive staaende eller De vil stryge det ud. Spørgsmaalstegnet ved Ordet "Daj" betegner at denne Form syntes mig noget fremmed, maaskee det kunde være Deie eller Dagje? Deres tilsendte Ordliste fremsendes ikke herved da De formodentlig ikke behøver den.

208. Ordliste etter Johan Lindeqvist, utfylt og retta av Ivar Aasen.

Vedlegg til brevet 27. 1. 1857.

Armodsgras, Spergel (*Spergula arvensis*); saa kaldet fordi den voxer mest paa

mager og vanskjøttet Jord. (Lister.)

Bjørneskjegg, ogsaa Bjørnebaake, *Scirpus cæspitosus*.

Bu, Gjødse.

bua, gjøde Jorden. - "bua over", lægge Gjødse ovenpaa (efter Pløiningen).

"bua under", pløie Gjødse ned.

brynna, vande Kreaturene.

Dai (?) eller Daunesla, *Galeopsis tetrahit*; ogsaa *Lamium purpureum*. Andre

Steder: Daae og Dæ.

Dravle, sød Mælk ostet ved Tilsætning af suur Mælk.

Eldhuus, Kogningshuus, liden Røgstue.

Finngras, el. Finnskjegg, *Nardus stricta*.

Flo (Flod), en snart overgaaende Regnskuur.

Flor, Fæhuus, Kostald. Ellers kaldet Fjos.

<side nr=310>

Frumsa (Fromse), en Ko, som har baaret en Kalv.

Fylla, Overfodrings-Kolik, Sygdom hos Heste.

Grassjuke, Blodpis, Hæmaturia, hos Kvæg.

Holdike, en lukket Grøft med aabent Slug, sædvanlig dannet af Stokke (Brander)
eller Baghuun.

holtenna, lægge Fyldningen i en lukket Grøft saaledes, at der bliver en aaben
Rende i Grunden.

Høyreite, Samling af Hø, som ligger adspredt i en Rad eller Strimmel paa
Marken.

Jaare, eller Dottehol, en Glugge i Taget paa Ildhuse og Fæhuse. (Andre
Steder: Ljore, Ljaare) - Jaarefjøs, Fæhuus med en saadan Glugge.

kaara, om Mælk: briste eller oste sig.

Kjønnedaase, gul Vandlilje, *Nuphar luteum*.

Kjønnefru, *Nymphæa alba*.

Krusk, et lidet Træ med tætte krogede Grene.

Kverle, see Høyreite.

kylla, hugge Toppen af Træer; ogsaa om at hugge Løv.

Kyrevatn, Urin af Køer. Ellers kaldet Kuland.

Kyring, Hyrde. Andre Steder: Kjuring, Hjuring, Høring (Hyrding).

La (Lad), skaaret Korn. - "kjøra La", kjøre Korn til Laden.

Laag, og Læga, liggende Træer eller Stokke, f. Ex. i Myrer.

Mol (Maal), Steenbund, Grund som bestaaer af bare Smaasteen.

opduka, afgrøftet, gjennemskaaren ved Grøfter, om en Myr.

Oskegras (Askegræs), Hvidkløver (*Trifolium repens*), saa kaldet fordi den

let kommer frem efter Overgjødning med Aske.

piggtenna, steensætte en lukket Grøft i Bunden ved at stille Stenene paa Kant

jævn sides ved hinanden, saaledes at der bliver et Afløb for Vandet, men

ikke egentlig aabent Slug.

Radejord (Ratajord), daarlig, elendig Jord.

Revebjella, *Digitalis purpurea*.

Ro, Afkrog, en liden Græsplet i Skoven eller ved Kanten af en Myr.

Skogshøy, Storr, Stargræs.

Svia, Jordstykke som er dyrket ved Afbrænding.

Sæda (Sæta), Gjødskraften i det Vand, som flyder ud over Jorden fra Fæhusene

eller Gaarden, - hvilket ogsaa kaldes Sædevatn.

Sædehus (Sætehus), Vaaningshuse.

tenne, belægge lukkede Grøfter (Hulveiter) med Steen eller Træ i Grunden.

See holtenna, piggtenna. - "tent", belagt i Bunden med Steen eller Træ.

tvibryta (tvebryde), rense Jorden for Steen til dobbelt Plovdybde. Heraf

Tvibryting (Tvebryding). Sv. Djupgrafning, Rajolering. Eng. Trenching.

Urdike, lukket Grøft med Steen til Fyldning i Vandløbet (?)

<side nr=311>

Vassgras, Storr, Stargræs.

Veis, eller Veisjord, Myrjord. Paa nogle Steder især om sort, skjør og fiin

Myrjord; paa andre Steder om seig og trevlet Mosejord.

Til Hr. Reitan.

Saavidt jeg kan mindes fra vort Samvære i forrige Sommer fortalte jeg Dem vistnok, at jeg er meget seenfærdig til at skrive Breve, og nu har det da ogsaa viist sig i Gjerningen. Det har gaaet saaledes til, at det er blevet udsat fra den ene Tid til den anden, saa at jeg nu tilsidst er ganske undseelig over denne lange Forsømmelse. Imidlertid har jeg modtaget to Breve fra Dem, hvorfor jeg takker meget. Det Brev som De havde afsendt kort efter min Afreise, modtog jeg i Trondhjem hos Udbye; og nu i forrige Maaned modtog jeg atter et Brev, som var mig meget kjærkomment, saa vel for de mange Ordsprog, som indeholdtes deri, som for den Bestyrkelse med Exempler paa Sprogformerne i Deres Distrikt, som jeg deraf kunde faae. En Deel af disse Ordsprog vare mig rigtignok bekendte, men der er dog altid nogle, som jeg ikke havde hørt, og imidlertid var det mig som sagt, allermest fornøieligt at læse dem for Sprogformens Skyld. Kun ved et Par af Ordsprogene var jeg i nogen Tvivl om Meningen eller hvad de egentlig sigte til, nemlig: Hesten trivs &c. og En skal slaa Ryssen &c. Ogsaa Naa kjem je aa &c. Forøvrigt have Ordsprogene sit sædvanlige Lag: Om man ikke har hørt dem før, saa ere de dog som gamle Kjendinger.

Ved Ordsprogene kan endnu mærkes: Rose kvar si Søle &c. Graat ette Skryplaat. Han hoppe der Hagan e laagast.

De kommer vel ihu at vi talede, om det Ord Tunu. Da jeg siden saa bedre efter i mine Bøger, fandt jeg at der er et gammelt Ord, som bruges i Islandsk og hedder þina (thena). Dette er uden Tvivl samme Ord; thi Overgangen er ganske den samme som i Sunu, Svupu, Vuku. Ligesaa troer jeg, vi talede om Ordet "stømne se". Dette er vist det gamle stofna (stomna): styrke, støtte, oprette, ogsaa stifte, anlægge. Og saa talte vi om Ordet hûle (kjæle el. smigre), og herved glemte jeg at spørge, om der ikke ogsaa bruges et Subst. Hool. I det gamle Sprog have nemlig hûl (Ros, Smiger) og deraf h^la.

Paa min Reise i Rennebu hørte jeg et Ord kjembre &c. Jeg har siden hørt at det paa andre Steder hedder kjømre. Maaskee et saadant Ord bruges i Kvikne. Det Ord "aagte" har jeg nok hørt før[,] men jeg har ikke ret

Rede paa hvad det hedder i Præsens: maaskee aar (el. aager). Ved det Ord Nylaa er jeg ikke vis paa, om det er Hankjønns eller Hunkjønnsord.

Dersom De engang, naar Tiden kunde falde ret beleilig, vilde sende mig nogle faa Ord, om de her sidste omtalte Ting, da vilde dette være mig en

<side nr=312>

stor Hjælp. Men jeg kan rigtignok ikke vente saa meget, da jeg nemlig selv er saa forsømmelig i at skrive, hvorfor jeg ret meget maae bede om Undskyldning. Vær imidlertid hjertelig hilset.

210. *Ludvig L. Daae, 2. 4. 1857.*

Hr. Overrets-Sagfører.

Nu maa jeg da endelig til at skrive; for ellers bliver det for længe, og det skulde dog ikke være for meget ventet at faae Svar til Paaskehelgen paa et Brev, som man har skrevet før Juul. Jeg har gaaet her og ventet paa Nyheder, for at der kunde blive noget morsomt at skrive om; men slige Nyheder ville ikke komme, og derfor er det aldrig værdt at vente længere. Hvad der hænder og skeer i Byen, bliver naturligviis udbasunet i Aviserne, saa man slipper at skrive derom; og hvad der hænder hos enkelte Personer, er lidet værdt at fortælle; idetmindste har det været Tilfældet med mig i nogen Tid, at jeg ikke har havt nogen synderlige Hændelser at fortælle.

Jeg har senere ogsaa faaet Hilsning med Hr. Aarflot, og saaledes veed jeg da, at det staaer vel til derhjemme, og at man nu bare tænker paa Dampbaade og Myrderkning og paa Landets Opkomst. Det er altsammen godt og vel; bare pas paa, at Søndmøringerne ikke blive saa fornemme, at de glemme sit Søndmørs Maal. Dog dermed har det nok ingen Fare. Hvis Maalet var alle Steder saa vel befæstet som paa Søndmør, saa kunde vi nok give baade Dansken og Engelsken en god Dag. - Jeg seer, at du sidder indmuret i Papirer om alle Bygdens Sager, og at du endnu har ligesom en liden Tvivl, om du virkelig for Alvor skal slaae dig ganske fast i dette Slags Forretnings-Væsen. Jeg kan ikke nægte, at jeg fandt Fornøielse i at høre en

saadan Tvivl endnu engang. Vistnok forstaaer jeg mig ikke ret meget paa Sagen, og tør derfor ikke sige noget videre om den heller; men jeg synes, det er slemt, at saadanne Folk, som kunde due til noget mere end en almindelig Arbeidstræl, skulle blive saa nedgravne i dette Forretningsstyr i en eller anden Afkrog, at man ikke længere faaer see eller høre noget fra dem.

Henrik var her i Byen i Dagene for Juul. Jeg kom ellers til at tale for lidet med ham, især da han kom til at reise en Dag tidligere herfra, end det egentlig var bestemt. - Og saa har da Hr. Sundt nu ogsaa været paa Søndmør. De Begreber om Tænkemaaden og Skikkene, som han havde medbragt fra Opholdet paa Nord-Øerne, syntes just ikke at være særdeles fordeelaktige; men dette faaer nu være det samme; - jeg vilde bare ønske, at han havde reist noget mere i Bergens Stift og gjort sig ret nøie bekjendt med Folket der, saa at han kunde give en ret sand og paalidelig Bedømmelse af Forholdene. Hr. Sundt har vistnok i sine senere Skrifter meddeelt et stort Forraad af fortræffelige Oplysninger, som han fortjener særdeles Paaskjønnelse for; men jeg kan dog ikke nægte, at jeg finder adskilligt, som støder mig, i

<side nr=313>

hans Bedømmelse af Forholdene. Deels synes mig, at en almindelig Sag er betragtet fra et altfor eensidig-østlandsk Standpunkt; deels synes mig, at han dømmer som en fremmed Mand, der staaer langt udenfor Folket og ikke kan finde sig tilrette med Folkets Skikke. Men derfor indrømmer jeg ligefuldt, at han dømmer mere billigt og humant end mange andre af dem, som befatte sig med at bedømme vore Folkeskikke.

Aarflot er endnu ikke frisk igjen, men dog i Bedring. Da han kom hid til Byen og tog ind paa et af Hotellerne, blev han tilfældigviis bekjendt med en Læge, som opholdt sig i Huset, og som meente, at hans Sygdom nu ikke længere var farlig. Imidlertid blev det værre og værre, og tilsidst blev da Lektor Voss kaldet til Hjælp; nu blev Tilfældet nærmere undersøgt, og det viste sig da, at det havde været temmelig farligt. En ny og alvorligere Kuur blev altsaa foretagen, og denne har havt god Fremgang, endskjønt det gaar

noget seent. Imidlertid har han dog længe været saa vidt kommen, at han har været i Thinget, og især tog han meget alvorlig Deel i Sagen om Odelsretten, da han skrev et betydeligt Indlæg i denne Sag. Det var reent mærkværdigt, hvor hidsige Folk vare paa at faae Odelsretten bortkastet, og hvor de holdt sig forvissede om Seieren denne Gang. Og virkelig saae det saa slemt ud, at de gamle Forsvarere af denne Ret vare meget ængstelige for Udfaldet, ligesom de ogsaa fandt sig fornærmede over Komitee-Indstillingens overmodige Tone og dens Tale om hvorledes den sunde Fornuft har seiret, o. s. v. Imidlertid havde dog Afstemningen et langt bedre Udfald, end de havde ventet. Men der tales saa smaat om, at man bør gjøre noget for at betrygge sig for slige Farer paa næste Thing, og dette blev ogsaa tydelig udtalt i Hr. Hammerstad's Trusel "at vi næste Gang ville see os bedre for med Valget, og spørge de Folk, som vi skulle vælge, om de ville gjøre det, som vi ville, eller ikke". - Dette kan altsaa tjene til behagelig Underretning for de Folk, som have "Kans" til at komme i Betragtning ved næste Storthingsvalg.

Med Nyheder er det ellers smaat, især med saadanne Nyheder som ikke komme i Aviserne. Man hører ikke tale om andet end Jernbaner og Telegrafer, om Aktieselskaber, om Gjødning og "Fjøsstell", om statistiske Tabeller, Lovforslag, Komitee-Indstillinger o. s. v. I Bogvæsenet er det dødt og dovent. Monrads Tidsskrift er sovnet af, og ikke engang en saa stor Bog som Knudsens Sproglære har hidtil kunnet faae en fuldkommen Anmeldelse; imidlertid skal der dog nu komme en Anmeldelse fra Prof. Munch (formodentlig i Nyhedsbladet). De morsomste Blade ere de, som indeholde Blandinger og Smaating, især "Iagttageren" af Kristian Krag; men dette Blad er dog lidet anseet. "Friskyttten" lever endnu og er meget ilde anseet; imidlertid er der et Blad, som er endnu værre, nemlig "Granstauren" som udkommer i Fredrikshald. Besynderligt er det, at Morskabsblade ikke ville

<side nr=314>

trives her hos os. I Kjøbenhavn har man derimod, efter Korsarens Afgang, faaet idetmindste 3 lignende Blade i Stedet, nemlig "Folkets Nisse", "Uglen"

og "Mikroskopet". Hvad de fremmede Blade angaaer, veed jeg ellers kun, at de svenske trætte om Junkerpartiet, og de danske om Skandinavismen. - Charivari har i lang Tid moret sig over "Crinolinerne" (de store Skjorter); nu morer den sig over Skrækken for Kometen den 13de Juni.

I Avisen for idag seer jeg den Nyhed, at Prof. Munch søger Stipendium til en Reise til Rom og et langt Ophold ved det pavelige Bibliothek for at samle Oplysninger til Norges Historie. - I Vinter var der Tale om, at den store "Karlsmagnus-Saga" skulde komme ud til Sommeren som Universitets Program; men nu hører jeg, at det ikke blev noget af det for denne Gang; derimod skal den komme enten til Vinteren eller næste Aar. - En Bog er under Pressen, som vi længe have ventet paa, nemlig Sophus Bugge's Viser fra Tellemarken. Det er besynderligt nok, at jeg aldrig kan faae tale med denne Bugge; ifjor besøgte han mig, før han reiste til Tellemarken, men siden har jeg hverken seet ham eller faaet vide, hvor han holder til.

Vinje studerer nu det gamle Sprog og gaaer paa Keysers og Ungers Forelæsninger. Han blev nødt til det, siger han, "for at ikke slige Karle som denne Botten-Hansen skal komme og slaae En med det, at han ikke forstaaer sit Sprog". I Vinter var der megen Tale om et nyt Blad, som Vinje og Vig skulde udgive, og som skulde være i et nyt Sprog. Det skulde begynde ved Nytaar, men det gik forbi; saa skulde det begynde med Storthinget, men det gik ogsaa forbi, og saa bliver der nok intet af. Aarsagen var at Vig ikke drev synderlig paa Sagen, og Vinje blev ikke enig med sig selv, om hvad Sprogform han skulde bruge. Han tænkte engang paa at skrive reent Norsk, men: "det var at gjøre sig umulig"; saa prøvde han en Blanding af Norsk og Dansk, men saa blev han ræd, da han saa hvor ilde det harmonerede; han hørte hvorledes de to Former "stod og einskreik imot kvarandre". Sagen maatte altsaa udsættes, og imidlertid buldrer han afsted i Drammens Tidende nu som før. De Herrer O. Vig og Botten-Hansen have nylig havt en stor Strid i Posten som du kanskee har seet; det var nemlig en af de Krige, hvori man ikke seer hvem der vinder, da nemlig enhver af Parterne fortæller, at den anden er falden og tilintetgjort. - Blandt andre Bekjendte kunde jeg nævne Hr. Vartdal, som nu er optraadt som Skribent, det vil da sige med en Oversættelse af nogle religiøse Traktater fra det Engelske.

Fornøielser har her været en Mængde af, især Concerter og en Uendelighed af Baller, hvilke jeg ellers ikke veed noget om. Jeg har kun besøgt de musikalske Tilstellinger paa Kafeerne, især paa Klingenberg, hvor der har været et Selskab, som har sunget endeel meget vittige og morsomme tyske Viser; en af Sangerinderne har dog gjort mere Opsigt som Dandserinde, nemlig "Demoiselle Adelaide Lassen", som har draget meget Folk til den lille Salon

<side nr=315>

paa Klingenberg og erhvervet sig megen Ros endog af meget bereiste og meget kræsne Tilskuere. - Paa Theatrene har ikke været meget nyt at see i denne Vinter. Det norske Theater har nu en Tid havt saa liden Søgning, at Direktionen endelig har maattet til at friske paa sig og give nogle "gamle Nyheder ", ligesom ogsaa at omsende Abonnementslister til en liden Række af Forestillinger, og med saa mange Navne som muligt; hvilket nok ogsaa er et godt Paafund.

Om mine egne Sager er ikke meget at sige, da de ere temmelig stillestaaende. Hr. Sundt havde virkelig Ret i at paastaae, at det var mit Alvor, naar jeg sagde, at jeg ærgrede mig over visse Tal i hans Tabeller over Giftermaal i forskjellige Aldersaar. (Hermed er altsaa et Spørgsmaal i dit Brev besvaret). Jeg har ogsaa ærgret mig over visse Erfaringssætninger, som anføres i hans Bog om Sædeligheden, især den at det ikke er heldigt, at Konen er mere end 5 Aar yngre end Manden; thi dersom jeg engang skulde faae "eit Næme", saa blev det nok en, som var mere end 5 Aar yngre, da nemlig alle de ældre ere bortplukkede (hvis de saa ud som Folk og ikke vare Utskotfisk) eller ogsaa have draget sig tilbage fra Verden og forsonet sig med Eenligheden.

Kanskee jeg kunde melde, at jeg nylig er bleven beriget med en Sending fra Folkeoplysningsselskabet, nemlig et stort og staseligt Mahogni-Skrivebord og en Ruggestol. Jeg havde arbeidet adskilligt for Selskabet, og man havde ofte budet mig Betaling, men jeg vilde ikke tage noget for slige Arbejder. Endelig havde man dog besluttet, at jeg skulde have noget enten jeg vilde eller

ei, og saaledes kom da dette istand. Jeg kan altsaa nu "sætte Fod under eget Bord".

Der var endnu et og andet smaat at skrive, men ikke noget vigtigt. Og da Posttiden snart er omme, maae jeg slutte. Hils hjemme og vær selv hilset.

Kristiania den 2den April 1857.

I. Aasen.

211. Vitskapsselskapet, 30. 4. 1857.

Til den ærede Direction for det kongelige norske Videnskabers Selskab i Trondhjem.

Ved Skrivelse fra Hr. Pastor Storm har jeg erfaret, at den ærede Direction ønsker at vide min Tanker om en mulig ny Udgave af Ordbogen over det norske Folkesprog, og jeg skal derfor tillade mig herved at meddele følgende.

I den første Tid efterat Ordbogen var udkommen, tænkte jeg, at der om nogle faa Aar skulde udgives et Tillæg, som skulde indeholde alle de senere tilkomne Ord tilligemed adskillige Rettelser og nærmere Oplysninger ved enkelte Punkter i Ordbogen, og som saaledes skulde være indrettet til at bruges

<side nr=316>

ved Siden af Ordbogen. Denne Plan grundede sig dels paa den Forudsætning, at det vilde vare længe, inden nogen ny Udgave kunde paatænkes, og dels paa et Hensyn til Ordbogens Kjøbere, som nemlig helst maatte ønske at faae et saadant Tillæg som en Bog for sig selv. Imidlertid er jeg senere mere og mere kommen til at opgive denne Plan og at tænke paa en ny Udgave, saa meget mere som Afsætningen har gaaet bedre end paatænkt, og de nye Tillæg til Ordsamlingen imidlertid ere blevne temmelig store. Udgivelsen af et Tillæg som en Bog for sig selv vilde nemlig have adskillige store Ulemper. For det første ere de tilkomne Ord og nye Oplysninger blevne saa mange, at Tillægget for Ordbogens Eiere allerede vilde blive bekosteligt

nok, og for andre end disse vilde det ikke have synderligt Værd. For det andet vilde dette Tillæg medføre megen Arbeidsspilde, da nemlig en meget stor Deel af de Ord, som findes i Ordbogen, maatte opføres paany i Tillægget, for at de tilkomne nye Betydninger eller nærmere Oplysninger her kunde tilføies. For det tredie maatte Tillægget indrettes ganske efter samme Plan som Ordbogen, saa at der ikke vilde blive nogen Adgang til Forbedring i Ordenes normale Skrivemaade, om end en saadan Forbedring maatte synes at være en paatrængende Nødvendighed.

Det sidste Hensyn anseer jeg for særdeles vigtigt, da jeg netop ønskede at gjøre adskillige Forandringer i Skrivemaaden. Da jeg opsatte mit Register til Ordbogen, var jeg endnu alt for ængstelig for at opstille saadanne Former, som ikke ganske stemmede med den brugelige Udtale, og saaledes er da en heel Deel forvanskede Former indført i Registeret, f. Ex. "Fær (for Ferd)", Ver (for Veder), Honn (for Horn), traang (for trong), nora (for nordan), o. s. v.; hvor nemlig den normale Form netop burde opstilles i Registeret, og Udtalen derimod anføres ved Siden, f. Ex. Ferd (Fær), Veder (Ver), nordan (nora) o. s. v. Den sidste Opstillingsmaade har allerede længe været mig anbefalet af sprogkyndige Mænd, og ved nærmere Overveielse er jeg mere og mere bleven bestyrket i det Forsæt at følge denne Regel for Fremtiden.

Jeg anseer det saaledes raadeligst at give en ny Udgave af Ordbogen med de samlede Tillæg indskudte i selve Registeret, samt med enkelte forbedrede Forklaringer og med en mere gennemført normal Skrivemaade. Og af de Grunde, som her ere anførte, skulde jeg netop ønske at kunne begynde paa Forberedelsen af en saadan ny Udgave saa snart som muligt. Imidlertid troer jeg ikke, at jeg nu med [det] første kan begynde paa dette Arbeide. For det første venter jeg endnu adskillige Tillæg til Ordbogen, naar jeg kan komme til at fuldføre nogle flere Reiser, og for det andet vilde jeg først see til at affærdige en ny og forbedret, tildeels omarbejdet, Udgave af Folkesprogets Grammatik, som allerede længe har været ude af Boghandelen. Jeg har nemlig tænkt mig en saadan forbedret Udgave af denne Bog som en

Forløber til en forbedret Udgave af Ordbogen, og ønskede derfor helst at være færdig med det mindre Arbeide, førend jeg for Alvor tog fat paa det større. Og da jeg nu først havde ønsket at gjøre en Reise eller to, saa vil vel Arbeidet med Grammatiken ialfald ikke kunne fuldføres førend til næste Aar. Imidlertid haaber jeg senere at have den Fornøielse at kunne indsende nærmere Beretning herom til den ærede Direction.

Chrstiania den 30te April 1817.

Ærbødigst

I. Aasen.

212. *Folmer Dyrland, 9. 10. 1857.*

Til Hr. Dyrland. (Tudse ved Holbæk.)

I det jeg takker for den tilsendte Bog og de vedlagde Afhandlinger, beder jeg Dem herved modtage et Exemplar af den i Deres Brev omtalte Søndmørske Grammatik.

Christiania den 9de Oktobet 1857.

Ærbødigst

I. A.

213. *Hans Anton Staboe Schjølberg, 2. 11. 1857.*

2den Nov. 57.

Til Schjølberg.

Høistærede. Det er nu over ni Maaneder, siden jeg fik Deres Brev, og endda har jeg ikke givet noget Slags Svar derpaa. Dette er slet ikke at rose; men man veed hvor det gaaer naar man først begynder at udsætte noget til en senere Tid; det kan da blive udsat saa længe, at man tilsidst blues ved at tage fat paa Tingen.

Med Deres Brev modtog jeg 10 Daler. Mit Tilgodehavende var 8d - 12 s, som De selv har bemærket, og som ogsaa jeg ved nærmere Eftersyn fandt ganske rigtigt. Efter Deres Anmodning i Brevet opsøgte jeg Hr. Hekleberg og leverede ham de ham tilkommende 1 dl - 18 s. Af de ti Daler var der saaledes optaget 9 dl 30, og altsaa var der endnu tilovers 90 s. Disse besluttede jeg da naturligviis at sende tilbage; men imidlertid tænkte jeg stundom, at der kanskee kunde komme en nærmere Besked om et eller andet, hvortil disse Penge kunde bruges her i Byen; og derfor hastede jeg ikke videre med

denne Afsending. Imidlertid kom Sommeren, og saa skulde jeg ud paa Reiser, og siden blev denne Sag forsømt fra den ene Tid til den anden. Sidstpaa tænkte jeg at sende Pengene med Hr. Løken; men saa kom jeg ihu, at jeg dog burde skrive nogle Ord til at sende med, og da kunde jeg ligesaa godt sende det med Posten. Og saaledes har jeg da været "langdrøg" nok i at "sidde inde med anden Mands Penge" som man siger.

Jeg har i denne Sommer gjort to Reiser, men begge korte. Først var jeg

<side nr=318>

op i Valders lige til Vang, altsaa den samme Vei, som vi engang reiste i Selskab; men denne Gang gav jeg mig bedre Tid. Siden har jeg gjort en Sving op i Landet til Gausdal og derefter til Toten. For Resten er intet mærkeligt hændt. Kun har jeg at fortælle, at jeg har flyttet fra Storgaden til Agersgaden (No 8); men forøvrigt lever jeg paa samme Viis som før, da jeg endnu ikke har faaet mit største Ønske opfyldt, nemlig det at have et lidet Huushold for sig selv. Og hvad som værre er, jeg seer ikke et eneste Tegn til, at et saadant Ønske skal blive opfyldt.

Her i Byen gaar Tingene sin sædvanlige Gang. Det sidste Aar har været usædvanlig rigt paa det Slags Fornøielser som man kalder Komedier, Koncerter og Aften Underholdninger. Folk ere meget flittige til at klage over de dyre Tider, men de ere ligesaa flittige til at besøge Theatrene, Logen og Klingenberg. For bare at tale om Musikken, saa have vi haft en stor Mængde af store og smaa Koncerter; vi have haft svenske Natursangere og Tyroler Natursangere, og saa begynde visse Kafeer med at holde stadige Sangerselskaber, sædvanlig bestaaende af "tre Gratier". Den bedste Besked om disse Kafeer pleier man faae i Hr. Krag's Blad Iagttageren, som nu sædvanlig kommer ud en Gang om Ugen. For Resten ligger Iagttageren nu i en stor Strid med Friskytten, Hr. Bastian Paulsens Blad. Begge disse Magter skjælde hinanden ud og vise meget truende Aspekter; imidlertid skal Sagen ikke være saa farlig, da man fortæller, at Striden føres af bare Indsendere paa begge Sider; ja man fortæller endog, at det skal være een og

samme Indsender, som skriver i begge Blade og saaledes morer sig med at faae dem begge dygtigt udskjæmte.

Hvad vore fælles Bekjendte angaaer, da veed jeg intet at fortælle om Hekleberg, eftersom jeg nu ikke har seet ham paa lang Tid. Døvle staaer sig godt og spiller ligesom før; sidst jeg saa ham, var han en gammel Tambur Major med et Skjæg som en Løve og en Kaskjet som en "Surpestamp". Vinje har meget at bestille; han begynder nu selv at frygte for, at det vil blive lidet bevendt med hans paatænkte store Skribentervirksomhed, da han alt mere og mere synker ned i Forretningsvæsenet. Bjørnson er nu bleven en heel Karl. Hans Synneve *Solbakken* kom ud paa en beleilig Tid, da det nu var saa længe, siden man havde seet noget nyt af det Slags og Kritikusserne derfor vare mere lempelige end man skulde vente. Saa fik man endelig see en fordeelagtig (skjønt ikke meget grundig) Anmeldelse i "Fædrelandet", og fra den Stund af fik Forfatterens Sag et glimrende Udseende. I denne heldige Stund kom hans lille Drama "Mellem Slagene" til Opførelse paa Theatret, og nu var der ingen anden Raad, end at man maatte rose det. Vistnok kan det ikke nægtes, at det er adskilligt godt ved hans sidste Arbejder, men med alt dette trænger han nok endnu til en streng Kritik og kunde have godt af at faa den.

<side nr=319>

Hvad der ellers kunde være mærkeligt og mest værdt at fortælle, vil imidlertid være Dem bekjendt af Aviserne, og derfor har jeg ikke noget særdeles nyt at anføre. Jeg slutter derfor med Ønske om Velgaaende i Deres nye Stand og Stilling. Lev vel og vær hilset.

Kristiania den 2den November 1857.

214. *Ludvig L. Daae*, 5. 11. 1857.

Høistærede!

Der staar skrevet i Formularbøgerne, at man ikke skal begynde et Brev med "Jeg", og dette er mig ofte en slem Stødesteen; saaledes vilde det nu falde saa bekvemt, om jeg fik begynde, som jeg tænkte, nemlig: Jeg takker meget

for dit kjærkomne Brev. Men hvem veed, om vi ikke engang blive saa oprørske, at vi gjøre Opstand imod Formularbogen selv; dog for Øieblikket faae vi tænke paa andre Ting. Jeg seer af dit Brev, at du stundom længes efter Bøger, og det undres jeg ikke paa, da vort kjære Søndmør vanskelig kan blive noget rigtig literært Land; imidlertid gaar det an, saa længe som du har morsommere Ting at tænke paa. Havde jeg det slig som du, saa troer jeg næsten, jeg gav Bøgerne en god Dag; dog tør jeg ikke sige det for vist, da nemlig selv det lykkeligste Liv kan blive alt for eensformigt i Længden, og da ere Bøgerne gode at gaae til. - Saa seer jeg ogsaa, at du har været i Ørsten; du har altsaa seet mit lille Fødeland. Det er rigtignok et Land for poetiske Sjæle, men det er dog et armodsligt Land alligevel; dog det er sandt: Poesie og Armod pleie jo at følges ad. De Mænd, som du nævner i Brevet, kjender jeg allesammen, og det, som du siger om dem, er efter mine Tanker ganske rigtigt.

Nu skulde jeg have noget nyt at fortælle; men jeg er ræd for, at det bliver lidet bevendt med det. Om mine egne Sager er lidet at sige; de staae desværre i en Stillestand, som er større, end jeg selv vilde. Dog kan jeg denne Gang melde, at jeg er flyttet fra Storgaden til Agersgaden (No 8); jeg havde rigtignok længe tænkt paa en Flytning, men der blev dog ikke noget Alvor af førend nu i Sommer, da Eieren af Gaarden lod melde, at han vilde gjøre en "Reparation" paa Værelserne og altsaa have dem ledige til den 1ste September. Da maatte jeg naturligviis til at pakke sammen, og derved forsømte jeg en Reise, som jeg netop ved denne Tid havde tænkt at gjøre. Ellers har jeg i denne Sommer gjort to Reiser, den ene til Valders, den anden til Gausdal og Toten; men begge Reiser vare kortvarige. I Valders fandt jeg igjen vor gamle Bekjendt, Jomfru Landmark, og talede meget med hende, hvilket var meget fornøieligt, da det er saa sjelden man faar tale med noget Kvindfolkemenneske, som interesserer sig for noget mere end Mad og Klæder. Hun er nu hos Præsten Heyerdal i Østre-Slidre, og da han nu skal flytte til Bynæsset, saa reiser hun formodentlig nordover med ham.

Mine Arbeider have i lang Tid været bare Forarbeider til en ny Grammatik, en ny Ordbog og en dansk-norsk Ordbog; imidlertid er intet af det Hele endnu kommet i saadan Stand, at det kan bruges af andre end mig selv. I den allersidste Tid har jeg skrevet en Afhandling "Om Dannelsen og Norskheden", som kanskee bliver trykt i "Folkevennen". Ellers har jeg saa smaat emnet paa en liden Encyclopædie eller Kundskabsbog for Almuen i det "rette norske Maal"; thi noget saadant bør gøres, og der er ikke andre end jeg, som ville indlade sig derpaa. Jeg har altid haft Lyst til at hjælpe til med Oplysningens Udbredelse, men jeg har sandelig ingen Lyst til at skrive paa Dansk for Almuen, og der er mange nok, som gjøre det alligevel. Desuden anseer jeg nu mit Sprogssystem for at være saa vidt gjennemtænkt og ordnet, at det kan gaae an at bruge det, ialfald til en Begyndelse.

Jeg seer, at du er kommen i Kjendskab med Djurklou og har faaet Beretning om den Samler-Forening, som er kommen i Stand i Nerike. Jeg veed ikke, hvad jeg skal sige om dette Slags Foreninger; det forekommer mig, at de ikke kunne udrette noget synderligt mere, end hvad enkelte Personer ellers kunne udrette uden nogen Forening. Der er saa megen Snak om Foreninger i denne Tid, og sidstpaa tænker jeg, at vi faae Foreninger "for ingen Ting". Men hvad jeg først skulde fortælle var det, at ogsaa jeg har faaet en Sending fra Djurklou, nemlig hans "Några ord om svenska landskapsmålen", tilligemed et Brev, som var saa smigrende, at jeg blev ganske blyg af det; jeg skulde vistnok have svaret derpaa, men har dog hidtil ikke gjort det, fordi jeg ikke er i Stand til at opdrive saa megen Veltalenhed, som der behøves, naar man skal svare paa saa store Komplimenter. Saa har jeg ogsaa faaet en lignende Sending fra Danmark, nemlig Dyrlund's "Udsigt over de danske Sprogarter", som imidlertid kun indeholder en Kritik over adskillige nyere Sprog-Arbeider. Man kunde næsten blive "skandinavisk" ved alt dette; men imidlertid er der en Hage ved Tingen, nemlig den at jeg ikke er synderlig fornøiet med dette, at man vil sætte de norske Dialekter i samme Klasse som de svenske og danske, altsaa som et Anhang, et Attpaaslæg til et herskende Sprog.

Her er ellers mangt og meget at læse, især hvis man skulde tage de

politiske og de æsthetiske Sager med, men det gjør nu ikke jeg, uden naar jeg har besynderlig god Tid. Foruden Bokmenta-Felagets Skrifter have vi ogsaa faaet see adskillige andre Nyheder fra Island, og det er reent mærkværdigt, hvor dette fattige Folk er rigt paa Bøger og Forfattere. En Mand, som kalder sig Jon Borgfirding, havde skrevet til Prof. Munch og bedet om at faae nogle af de gamle Skrifter, som ere udgivne her. Dette havde han ogsaa faaet, og nu har han til Gjengjæld sendt til Munch en heel Mængde af nye islandske Bøger. Jeg har bare seet nogle faae af disse Bøger, men de ere af meget forskjelligt Slags. Der var f. Ex. en Komædie, som kaldtes "Vefarinn

<side nr=321>

med tolfkonga-viti" og som befandtes at være en Omarbeidelse af Holbergs "Politiske Kandestøber", saaledes at Kandestøberen er Væver og bliver ophøiet til "Alþingismadur og bæjarfulltrúi" istedetfor Borgermester; Advokaterne tale Dansk istedetfor Latin og citere Ørsted i Stedet for den romerske Ret o. s. v. For Resten have Islændingerne ogsaa en Sprogstrid, efter hvad der kan skjønnes af en Opsats fra Konr. Gislason i Bladet "Nordri", som jeg nylig har seet, da Gislason her taler i en lystig og spottende Tone om, hvorledes han for sin Skrivemaades Skyld (eller noget sligt) var nylig bleven dømt at være "sekr skógarmadr, óæll,<fmark ind= >*)óferjandi, órádandi öllum bjargráðum." (En staaende Formel i Graagaas). Bemeldte Opsats var ellers en Kritik over en Afhandling af Gudbrand Vigfússon, den samme som for et Par Aar siden gjorde en Reise her i Landet og har beskrevet denne Reise i "Ny Felagsrit". I sidste Aargang af Felagsrit har Gudbrand givet et Udkast til en islandsk Grammatik, eller rettere, en Afhandling om den islandske Formlære. Dette er det, som Gislason har taget fat paa; og han har ikke taget fat med Lempe. Han begynder saaledes: Tala Gudbrands: "Nu eru nærfelt 40 ár, sidan Jakob Grimm ritadi hina nafnfrægu staffræði sína . . ." - Skil jeg það! Grimm ritadi fyrir 40 árum, og er hann fyrir það nafnfrægur orðinn; en einn kemur öðrum meiri, og hjer er jeg - G u d b r a n d u r V i g f ú s s s u n r -, og er Grimm mikill, en þó ekki annad enn lítillfjörlegur

fyrirrennari minn!" Sagen er egentlig den, at Vigfússon har gjort adskillige ubegrundede Indsigelser imod Grimms System og villet sætte Islandsken over de beslægtede gamle Sprog; dette er det, som Gislason tilbageviser, idet han forsvarer Grimms System.

Vore bedste literære Nyheder ere dig vistnok bekjendte af Aviserne. Keyser's kirkehistorie har du formodentlig allerede; jeg skal kun fortælle, at Slutningen vil udkomme omtrent som til Juul. Den bliver rost af alle og fortjener det vist ogsaa. Lange siger, at han er reent forundret over hvor nøie Keyser har gjort sig bekjendt med hver eneste Oplysning som findes fra Unionstiden; derhos er han ogsaa meget glad over, at Keyser bedømmer Personerne i Unionshistorien akkurat saaledes som han selv vilde bedømme dem. Lange's Arbejder i Unionshistorien skulle komme ud i Form af Annaler eller kronologiske Samlinger; men hvor snart de ville komme, er endnu uvist. - Munch er reist til Kjøbenhavn og bliver der til Vaaren, som det hedder for at give en ny Udgave af Edda. - Som bekjendt har Stortinget bevilget en Pengesum til Udgivelse af "Kildeskrifter"; men man har ikke været ganske enig om hvad Slags Skrifter, man først skulde udgive, da Lange og flere ville udgive enkelte Skrifter fra den senere Tid efter Kalmar-Unionen, hvorimod Keyser, Unger o. fl. ville først have de ældre Sager udgivne. Især har man stor Lyst paa at udgive Flatøyarboken i sin Heelhed, og Unger har nok allerede skrevet til

<fnote ind=>*) (dvs.: úalandi) [Aasens merknad].</fnote>

<side nr=322>

Kjøbenhavn om at faae den store Kodex hidsendt, men det er vel uvist, om Danskerne ville sende en slig Skat ud af Landet. - Unger holder ellers paa med at afskrive de gamle "Mariu-Sögur", et Værk, som skal være mærkeligt ved Sprogets Ælde og Reenhed. Forøvrigt har her nu været en lang Hvile i Arbeidet med de gamle Skrifter; saaledes er nok Fortsættelsen af "Stjórn" endnu ikke kommen i Gang, og Udgivelsen af den store Karla-Magnus's Saga synes ogsaa at være udsat til en senere Tid.

Blandt vore yngre Skribenter skulde jeg først og fremst omtale Hr.

Bjørnson, da han nu i de sidste Dage er bleven en heel Karl, som man siger. Hans Fortælling "Synneve Solbakken" kom ud paa en beleilig Tid, da det nu var saa længe, siden man havde faaet noget nyt af det Slags, saa at Kritikukserne begynde at ængste sig for, at det kanskee var reent forbi med den vakkre Pode, som man kaldte "den unge fremblomstrende norske æsthetiske Literatur"; kanskee begyndte de ogsaa at angre paa, at de havde været for slemme mod den Stakkels Unge, saa det kanskee var deraf, den havde faaet sin Bane. Derfor vare de saa snilde denne Gang. Og saa fik man see en gunstig Anmeldelse i "Fædrelandet", og saa nyttede det ikke at mukke længere. I denne lykkelige Stund blev det lille Drama "Mellem Slagene" opført paa Theatret, og nu var der ingen anden Raad, end man maatte rose det.- Andre Forfattere vide vi ikke stort om i den sidste Tid. Vinje har for meget at bestille, saa han frygter for, at der kommer lidet ud af hans paatænkte store Forfatterskab, da han synker mere og mere ned i Forretningsvæsenet. Botten-Hansens Anseelse synes at tiltage. Og saa er der opstaaet en ny Person med Navnet Ludvig Daae, som synes at stræbe efter Navnkundighed; det seer ud til at være en Mand med Talenter, men han har hidtil ikke skrevet stort, undtagen nogle Artikler i Nyhedsbladet. Det er da svært, hvor dette Navn kommer i Moden; før troede vi, at der var ikke flere end Granskeren og du, men nu have vi idetmindste een til. Men derfor behøver du ikke at blive ræd; du kan jo kalde dig "Ludvig hin mørske" eller noget sligt; dette er noget, som de andre ikke kunne.

De store Aviser omtaler jeg naturligviis ikke; derimod er der et Par smaa, som ventelig ikke komme til Søndmør, og som ikke fortjene det heller, nemlig Jagttageren og Friskyttten. Disse to Magter ligge nu i Strid, og deres Udgivere (Krag og Bastian) blive saaledes ilde tilredte af hinanden; imidlertid siger man, at det er bare Indsendere, som føre Striden; ja man fortæller endog, at det skal være samme Indsender, som skriver i begge Blade og saaledes morer sig med at skjæmme dem begge ud.

Her i Byen er ellers alt som sædvanligt, dog ikke alt ved det gamle; thi man seer idelig noget nyt, saasom nye Bygninger og nye Butikker. Dette Aar har blandt andet været meget rigt paa Koncerter og "Aften-Underholdninger". Foruden de store Koncerter have vi havt en lang Række af smaa;

<side nr=323>

deriblandt ere Tyroler-Sangernes Koncerter som endnu ere at høre og ere meget vakkre. Til de vakkreste Ting, som have været at se her i Aar, henregner jeg de levende Billeder (Tableaux vivants) af Viti's Selskab paa Klingenberg.

Igaar var jeg ombord paa den nye Dampbaad, som skal til Søndmør. Den er ikke ganske færdig endnu. Det er et meget net Fartøj, og Søndmøringerne ville vist synes godt om det; men de ville blive rædde, naar de see, hvor smalt det er i Bringen; en slig Baad ville de sige, kan ikke taale Store-Baaren, "han æ for m'ykje laus'e paa Sjø'naa". Hvorvidt den ellers virkelig er "laus", tør jeg ikke sige noget om; jeg vil bare ønske mine Landsmænd til Lykke med den. Og saa vil jeg, at den skal hedde "Sunnmøre", ikke Søndmøre. - Som en løs Anmærkning kan jeg tilføie, at vi lærde Mænd i Norskheden ere nu blevne enige om, at den Damp, som bruges til Drivemiddel, skal paa Norsk hedde "Eim", altsaa Eimskip, Eimbaat, Eimvogn o. s. v.

Jeg seer af Brevet, at du skal giftes til Vaaren. Jeg vilde ønske, jeg kunde have den samme Lykke. Men der er den forbistrede Omstændighed i Veien, at naar man skal have En med sig, saa faaer man bie, til man finder En, som vil være med. Og det har jeg endnu ikke fundet.

Lev imidlertid vel og vær meget hilset. Beder at hilse Familien fra mig.

Kristiania den 5te November 1857.

I.Aasen.

215. Videnskabs-Selskabet i Christiania ved Christian Boeck, 3.12.1857.

Til Prof. Boeck.

I det jeg erkjender, at det vilde være en stor Ære for mig at være Medlem af det nylig stiftede Videnskabs Selskab i Christiania, maa jeg dog tilstaae, at min Adkomst til denne Ære forekommer mig mere end tvivlsom, da jeg ikke troer at kunne udrette noget, som kunde være dette Selskab til nogen Tjeneste, ligesom ogsaa mine foregaaende Arbeider saa vidt jeg selv har

kunnet skjønnne, ikke have givet noget Udbytte for Videnskaben. Det forekommer mig derfor, at det vilde være kun Forfængelighed, om jeg vilde indtræde i et reent videnskabeligt Selskab, som rimeligviis behøver ganske andre Kræfter og Evner til sit Øiemed. Paa Grund heraf maa jeg ærbødigst bede mig undskyldt, idet jeg maa erklære, at jeg ikke tør modtage et saa smigrende Tilbud.

Christiania den 3die December 1857.

Ærbødigst

I. A.

<side nr=324>

216. Arbeidsmelding for 1857, 31. 12. 1857.

Til Den kongelige norske Regjerings Departement for Kirke- og Underviisningsvæsenet.

Naar jeg herved skal fremlægge en Beretning om de Arbeider, som jeg i det nu forløbne Aar har foretaget for at tilveiebringe nærmere Oplysninger om Folkesproget, da er jeg i nogen Forlegenhed for at finde noget, som det kunde være Umagen værdt at give Beretning om, eller for at fremstille Sagen saaledes, at man kunde see, at der virkelig er noget udrettet. Det er nemlig Tilfældet, at den største Deel af det udførte Arbeide er kun Forberedelser, Ordninger og Grundlag til paatænkte Arbeider, og altsaa bestaaer af saadanne Smaating, som man ikke lettelig seer noget Spor af, og som neppe vilde blive nævnte, naar der var noget stort og færdigt Arbeide at omtale. Dernæst er det ogsaa Tilfældet, at jeg, saavel i dette Aar som de nærmeste foregaaende, har været nødt til at tage Arbeidet smaat og mageligt, da nemlig enhver langvarig Anstrengelse, især med Skrivning, yttre slemme Virkninger paa min Helbred; hvortil ogsaa kommer, at jeg stundom har været hindret ved Øiensvagthed fra at arbeide noget længe ved Lys om Aftenen, hvorfor ogsaa Arbeidet for Vintertiden er blevet langt mindre, end jeg havde ønsket.

En Samling af fire eller fem hundrede Ord er imidlertid bleven optegnet til Indførelse i den norske Ordbog, og Tilvæksten i det samlede Ordforraad

er saaledes omtrent lige stor for dette Aar som for de nærmest foregaaende. En Deel af dette Tillæg er samlet paa et Par Reiser, som jeg udførte i Løbet af Sommeren. I Juni Maaned foretog jeg en Reise til Vang og flere Steder i Valdres for at søge nærmere Oplysninger om nogle grammatikalske Former og om endeel Ord, som findes deels i ældre Skrifter, især Hermann Ruge's Afhandlinger, og deels i nyere Skrifter, som Vang's Eventyr og Lindemann's Texter til visse Fjeldmelodier. Ved denne Leilighed gennemreiste jeg ogsaa Aadalen, som jeg ikke før havde befaret. Med Hensyn til Udbyttet af Reisen var det Tilfældet her som andensteds, at omendskjønt jeg var misfornøiet over at have opdaget alt for lidet af den Skat, som rimeligviis endnu ligger skjult paa disse Steder, saa maatte jeg dog være tilfreds med at have faaet Bestyrkelse paa min Formodning om enkelte Forholde i Sproget, og at have fundet en og anden Form, som i en eller anden sproglig Henseende er af saa stort Værd, at man allerede derved kan finde sin Umage rigelig lønnet.

I August Maaned havde jeg tænkt at gjøre en Reise til Lister og Mandals Amt, men adskillige paakomne Hindringer, blandt andet en Flytning, foraarsagede, at denne Reise blev udsat indtil videre; og da jeg paa samme Tid var gjort opmærksom paa nogle ubekjendte Sprogformer, som skulle forekomme i Stavanger Amt, og som jeg havde stor Lyst til at faae nærmere Rede paa, saa besluttede jeg at udsætte Reisen til næste Aar for at faae desmere Tid til at befare disse Egne paa een Gang. Imidlertid fuldførte jeg i September

<side nr=325>

Maaned en Reise til Gausdal og Faaberg for at faae nærmere Underretning om en Deel Ord, som vare mig skriftlig meddeelte; og ved denne Leilighed besøgte jeg ogsaa Toten, hvor jeg samlede nærmere Oplysninger om adskillige norske Ord, som findes anførte i Amtmand Sommerfeldt's Afhandlinger om Landhuusholdningsvæsenet, og som her ogsaa virkelig befandtes at være endnu i Brug.

Foruden de Ord, som ere samlede paa disse Reiser, har jeg ogsaa faaet en

Deel ved Efterspørgsel hos adskillige Bekjendte her paa Stedet, og blandt andet hos Storthingsmændene fra adskillige afsides liggende Egne.

Intet af mine Arbeider er i dette Aar kommet til Trykken, undtagen en liden Afhandling "Om Dannelsen og Norskheden", som er indført i Tidsskriftet "Folkevennen", og som kun forsaavidt hører til Sprogsagen, som den indeholder en kort Fremstilling af Folkesprogets Vigtighed for Almuen selv. I en af mine forrige Beretninger har jeg omtalt, at jeg havde et lidet Udkast til en Fremmedordbog med Forklaringer i Folkesproget, altsaa til en Bog, som kunde tjene til en Forløber for en dansk-norsk Ordbog, og som egentlig vilde indeholde netop de vanskeligste Dele af en saadan større Ordbog. Dette Udkast har jeg nu i dette Aar omskrevet med betydelig Forøgelse og mange Forbedringer. Imidlertid kan dette Arbeide ikke endnu ansees som færdigt til Trykken, da det nok endnu trænger til mange Forbedringer. Oversættelsen af saadanne fremmede (eller ikke-nordiske) Ord er, som bekjendt, ofte meget vanskelig; og derfor er det jo ogsaa, at man baade i Dansk og Svensk har ladet dem indpassere uden Oversættelse, saa at det egentlig kun er Islænderne, som for Alvor have forsøgt at erstatte dem ved nationale Ord. Desuden gjælder det her ikke blot om en Opsøgelse af bekvemme indenlandske Ord til Forklaring, men ogsaa om nøiagtig Iagttagelse af Ordenes indbyrdes Forhold, for at de nærbeslægtede Begreber overalt kunde adskilles fra hinanden paa en passelig Maade. Paa Grund af disse Vanskeligheder agter jeg at lade dette Arbeide henligge nogen Tid, for at de fornødne Rettelser kunne indføres efterhaanden, saasnart som man bliver opmærksom paa de Tilfælde, hvori de behøves.

Den paatænkte nye Udgave af Folkesprogets Grammatik er forberedet ved adskillige Forarbeider og Optegnelser; men den endelige Omarbeidelse er dog ikke endnu for Alvor begyndt. Vistnok har jeg Haab om, at denne Udgave skal blive meget bedre end den forrige; men jeg kan dog ikke nægte, at jeg har nogen Ængstelse for dette Arbeide, da det nemlig vil koste megen Anstrengelse og dog maaskee ikke blive saa godt, at det kan gjøre den Virkning, som det burde. Jeg finder det fornøden denne Gang at gjøre et ret alvorlig Forsøg paa at opstille den norske Sprogbygning saaledes, at Folk maatte engang skjønne baade dens indre Sammenhæng og dens

store Værd og Berettigelse til høiere Opmærksomhed; og det skulde ærgre

<side nr=326>

mig meget, om den nye Udgave ikke skulde gjøre en bedre Virkning, end som den forrige har gjort. Men til et saadant Arbeide udkrævedes der rigtig friske Aandskræfter, og da jeg nu ofte har fundet mig for sløv eller for lidet oplagt dertil, saa har jeg ogsaa været tilbøielig til at udsætte Arbeidet i Haab om bedre Tider. Men da dette er noget uvist at vente paa, saa bør da denne Udsættelse ogsaa engang have Ende; og derfor agter jeg nu i det tilstundende Aar at foretage Sagen for Alvor.

Forarbejderne til en ny Ordbog ere naturligviis ogsaa fortsatte, og egentlig er det disse Arbeider, som saavel i dette Aar som i de foregaaende have optaget den meste Tid, uagtet de dog i det enkelte ere at ansee som reent ubetydelige Arbeider. At gjøre Optegnelse af alle de Ord, som skulle flyttes i Ordregisteret paa Grund af en liden Forandring i Planen for Skrivemaaden, - at sammenstille alle de Distrikter, hvori enkelte Ord ere forsvundne, - at optegne Steder af gamle Skrifter, som tjene til nærmere Oplysning og Bestemmelse af enkelte Ord eller Bemærkelser, og at optegne norske Ord af Bøger og Manuskripter til nærmere Efterspørgsel: dette altsammen er Arbeider, som kræve megen Tid, og som man dog ikke kan see nogen særdeles Frugter af. Imidlertid er der endnu flere saadanne Arbeider at gjøre, og blandt andet vil det blive nødvendigt at gjøre et Hoved-Register over samtlige norske Ord med tilstrækkeligt Rum til at tilføie alle de tilkomne Oplysninger ved ethvert Ord paa sit Sted. Dette vil ogsaa blive et af de langvarige Arbeider, som dog kun tjene til Grundlag for andre Arbeider.

Allerede længe har jeg tænkt paa at forfatte en eller anden Bog i Folkesproget, da jeg netop har troet, at saadanne Arbeider vilde være særdeles nyttige til Oplysning om Sprogets Egenskaber i flere vigtige Henseender. Af adskillige Forsøg har jeg ogsaa mærket, at dette Slags Arbeider falde mig meget lettere end disse sædvanlige Beskrivelser af Sproget, som vistnok kunne

være mere nødvendige, men som man vanskelig kan give nogen særdeles Interesse for almindelige Læsere. Imidlertid har jeg dog ikke faaet noget saadant Arbeide færdigt. Jeg har begyndt paa en liden Kundskabsbog eller kort Veiledning til nogle af de nyttigste Kundskaber, saasom Naturhistorie, Geografie, Historie med mere, altsaa et Slags liden Encyklopædie i Folkesproget; og jeg skulde ogsaa have Lyst til at faae dette Arbeide snart færdigt; men dersom jeg skulde komme rigtigt i Gang med Grammatiken, saa kommer vel dette og flere saadanne Smaa-Arbeider til at hvile indtil videre, uden forsaavidt jeg engang imellem kunde tage fat derpaa til et Slags Afvexling i Arbeidet.

Uagtet mine Reiser i den sidste Tid ikke have gives noget stort Udbytte af sig, og uagtet jeg ogsaa har meget imod disse Reiser paa Grund af den store Tidsspilde, som de medføre, vil det dog vistnok endnu blive nødvendigt at foretage en eller anden Udfærd for at faae Oplysning om enkelte Ting, som man ikke paa anden Maade kan faae tilstrækkelig Besked om. Jeg har saaledes

<side nr=327>

tænkt i det tilstundende Aar at gjøre en Reise til Fjordene i Stavanger Amt og til et eller flere af Dalførerne i Lister og Mandals Amt, hvor jeg har adskilligt at efterspørge, dels efter Optegnelse af Skrifter og dels efter løselig Meddelelse paa anden Maade. - Egentlig skulde jeg ogsaa have gjort en ny Reise til Nordland, da jeg i den senere Tid har samlet endeel Optegnelser af Bøger og Haandskrifter fra denne Egn; men da der vilde behøves megen Tid til denne Reise, saa troer jeg knapt, at der bliver noget af, og ialfald maa dette udsættes til en senere Tid. Imidlertid har jeg den Plan, at de Ord, som ere saaledes optegnede af Bøger og Haandskrifter, skulle ogsaa faae en Plads i en ny Udgave af den norske Ordbog. Forsaavidt en mundtlig Forklaring og nærmere Bestemmelse af disse Ord kan opnaaes, ville de naturligviis blive optagne i det store Register; men forsaavidt dette ikke bliver Tilfældet, skulle de indføres som Tillæg i et Register for sig selv, for at de kunne være bevarede fra Forglemmelse, og for at Læseren kan have det hele Forraad samlet i een Bog.

Christiania den 31te December 1857.

Ærbødigst

I. Aasen.

217. *Jon Ivarson Aasen, 20. 5. 1858.*

20de Mai 1858.

Til Jon Aasen.

Takker meget for Brevet. Seer at han har hørt om Branden i Byen. Vel en stor Ulykke men drog dog ikke saa megen Nød efter sig. Aarsag dertil. Jeg var ikke der hvor det brændte, er flyttet til Theatergaden. Aarsag til, at man ofte maa flytte her. Var fornøieligt at høre om Ivar, da jeg kun havde hørt lidt, siden han var her med Fugleberg. Johannes Velle er kommen. Aarflot er her ogsaa nu og boer i den samme Gaard som jeg. - Vi have haft en mærkelig Vinter med liden Kulde og næsten ingen Snee; derfor tidlig Vaar. Jeg lever vel, holder paa med samme Slags Arbeide som før, leier Værelse med Kost i Huset og lever eenlig ligesom før.

218. *Ludvig L. Daae, 20. 5. 1858.*

Høistærede.

Det har gaaet som sædvanlig med min Brevskrivning, det er blevet udsat fra Tid til anden, deels for denne gamle bekjendte "Kvide" for at skrive Breve, og deels fordi man venter at faae nogle Nyheder at fortælle. Men med Nyhederne gaaer det smaat, og de vigtigste af dem blive snart bekjendte ved Aviserne, saa at man ikke behøver at skrive noget om dem i et Brev.

En Nyhed af et meget uhyggeligt Slags var nu den store Brand, som vi havde her paa Sommermaaldagen, hvorved det viste sig, at man ikke er mere

<side nr=328>

sikker for en stor Ildsvaade i denne By end paa andre Steder. Folk ere saaledes nu blevne mere forsigtige, og Politiet har frisket op en gammel streng Forordning om Brugen af Ild og Lys, som vilde blive temmelig byrdefuld, hvis den skulde overholdes strengt. Byen har nu efter denne Hændelse et forstyrret og stygt Udseende, da man hidtil har haft nok med at gjøre

Tomterne ryddige, saa at Bygningsarbeidet endnu ikke er begyndt. Jeg opholdt mig dengang i Agersgaden og var saaledes udenfor Ødelæggelsen; siden har jeg flyttet til Theatergaden No 6 og er altsaa nu at finde i Nærheden af Malthesby.

Blandt de mere hyggelige Nyheder, som vi have havt, kunde jeg nævne at Ole Bull har været her og givet nogle Koncerter, der som sædvanlig samlede en stor Mængde Folk og fik et stormende Bifald. Til den første store Koncert blev jeg indbudet og tilsendt Billet, naturligviis paa Grund af mit norske Nordmandskab. Forøvrigt var jeg nok tilstede ved alle disse Koncerter, da nemlig Ole Bulls Spil synes mig at være det eneste af den moderne Musik, som man kan taale at høre. - En særdeles Høitidelighed havde vi nylig deri, at den nye Kirke paa Hammersborg blev indviet. - Dernæst kan det nævnes, at Prindsen nylig kom hertil og blev modtaget med sædvanlig Stas og Skraal efter gammel Skik, og ligeledes at det overordentlige (eller som Hr. Vinje oversætter Ordet: det ubetimelige) Storthing er aabnet.

Men nu skulde jeg heller have noget at fortælle om slige Ting, som ikke ere almindelig bekjendte, og i den Stævne ligger det da nærmest for mig at tænke paa Bogvæsenet, paa Udgivelsen af gamle Skrifter og mere sligt. Det har nok staaet i et af Bladene, at man har besluttet at bruge Storthingets Bevilgning til Kildeskrifters Udgivelse for det første til Udgivelsen af Flatøyarbok. Der blev skrevet til Kjøbenhavn om denne Sag med Spørgsmaal, om det var muligt at faae Bogen hidsendt; men man fik da et høfligt Afslag; man skulde ellers have faaet baade det ene og det andet, kun ikke Flatøbogen; en saadan synderlig Ting, et saadant "unicum" i sit Slags (hedte det) turde man ikke sende fra sig, da der let kunde hænde en Ulykke paa Veien frem eller tilbage. Der blev altsaa underhandlet om en paalidelig Afskriver, som strax kunde begynde Arbeidet i Kjøbenhavn, og dertil blev da Gudbrand Vigfússon udseet. Afskrivningen udføres saaledes nu af Vigfússon med Bistand og Eftersyn af Sigurd Jónson. Vigfússon har nu nylig gjort en Reise hid og ført med sig en Deel af Afskriften, saa at Trykningen nu kan begynde. Han standsede kun nogle Dage her i Byen og er allerede reist tilbage. - Den store Karlamagnus Saga skal ogsaa nu komme for Lyset, og Trykningen er allerede begyndt; saa vidt jeg mindes, skal den komme som Universitets Program til Vinteren. En anden Eventyrsaga af mindre Omfang, nemlig Magus

(el. Bragda-Mágus) Saga er nylig trykt i Kjøbenhavn og er netop i disse Dage kommen hertil. Udgivelsen af Stjórn er fremdeles udsat, som det hedder, paa Grund af for meget andet Arbeide i Trykkeriet. - Om det "oldnordiske"

<side nr=329>

Lexikon høre vi intet, og selv med Egilsons poetiske Lexikon gaaer det skammelig seent.

Blandt de senest udkomne nye Bøger er vel "Hærmændene paa Helgeland" først at nævne, men denne kjender du formodentlig allerede. Bjørnsons Halte-Hulda kaldes her almindelig "Haltulla", og som mig synes, passer det ikke saa ilde. Forresten kan jeg ikke skjønne, at disse Stykker skulde have saadan en stor Betydning, som man engang har sagt; at de skulde være "epochegjørende" og begynde en ny Tidsalder for Poesien, det er noget, som jeg ikke kan faae i mit fiirkantede Hoved.

Det nye Forfatter Lexikon truer os med en forskrækkelig Fuldstændighed. Det var din Lykke, at man ikke vidste noget om dine Avisstykker; ellers havde de nok maattet være med. Jeg kommer ihu en Historie fra Solnor, nemlig at en Hund havde dræbt en syg Kat og til Straf derfor fik Katten fastbunden til sin Ryg, hvorefter han blev staaende ude i Gangen den hele Dag med Katten paa Ryggen og var saa skamfuld, at han ikke turde løfte sine Øine saa høit, at han kunde see et Menneske i Ansigtet. Saa omtrent gaaer det med de Stakkels Forfattere i dette Lexikon. Den som engang har skrevet et Stykke, som han selv anseer for Fusk, bør derfor passe sig og ikke gjøre noget Snak om Tingen.

Folkeoplysningsselskabet har besluttet at gjøre et lidet Forsøg med Landsmaalet eller med den radikale Norskhed i Sproget. Efterat mit Stykke "Om Dannelsen og Norskheden" var optaget i "Folkevennen", havde der i Directionen været Tale om, at nu skulde man med det samme udgive et lidet Skrift i Landsmaalet, og da Prof. Keyser nu en Tid har været med i Directionen i Stedet for En, som er traadt ud, saa har man efter hans Forslag anmodet mig om at oversætte den gamle Fridthjofs Saga i det nyere Maal.

Dette Arbeide er allerede gjort, og Oversættelsen ligger nu til Eftersyn hos Directionens Medlemmer, men jeg har endnu ikke hørt noget om, hvorledes man liker Arbeidet. - Jeg for min Deel synes, at en Oversættelse fra det gamle Sprog ikke tager sig saa godt ud som andre Oversættelser, da man her anseer sig altfor meget bunden til Originalen og helst vil beholde det gamle Udtryk, om det end ofte kunde gjengives bedre med andre Ord.

Et andet Arbeide, som jeg en og anden Gang har taget fat paa, men som ikke er blevet færdigt, er noget som skulde hedde: "Heimsyn, elder stutte Samdrag or dei nytlegaste Vitmaalom til Aalmennings Lærdom." Hvad det betyder, kan du selv tænke paa, hvis du skulde have Lyst dertil. Et Arbeide, som ikke er gjort, anseer jeg for ingen Ting, og derfor tør jeg ikke tale videre derom.

Ellers er der nok ikke nogen anden, som skriver i dette Landsmaal, med Undtagelse af Hr. Vinje, som i den sidste Tid er kommen til den Tro, at denne Maade er dog i Grunden den bedste. Vistnok er han ikke meget at stole paa,

<side nr=330>

men han er dog bleven meget bedre i Sprogveien, siden han for Alvor tog til at studere det gamle Sprog. To eller tre af hans Leilighedsviser, som nu i den sidste Tid ere komne for Lyset, ere saaledes næsten ganske i den Form, som jeg anseer som den rette. Og desuden skal han i Vinter have skrevet en stor Fortælling eller Novelle i dette samme Sprog; men denne har jeg ikke seet noget af og veed derfor ikke noget at sige om den.

For øvrigt veed jeg ikke noget nyt at fortælle, som kunde være nogen Morskab i. Jeg faar vel ud at gjøre en Reise nu i Sommer ogsaa, og jeg har tænkt paa, at jeg denne Gang skulde reise til Fjordene ved Stavanger og maaskee til Siredal og Kvinesdal; men jeg pleier at blive saa snart kjed af disse Reiser, at jeg slet ikke kommer saa vidt omkring, som jeg havde tænkt. Jeg er nu nogenlunde ved Velmagt, hvad Helbredden angaar; for Resten er der nok et og andet at klage paa, saasom Øiensvagthed, Sløvhed og Ærgrelse; men dette er nu saa gamle Plager, at jeg trøster mig med, at naar jeg har taalt

dem saa længe før, saa kan jeg taale dem længe endnu. - Vær meget hilset, og hils fra mig.

Kristiania den 20de Mai 1858.

I. Aasen.

219. *Anders Reitan*, 27. 5. 1858.

27de Mai 1858.

Til Kirkesanger Reitan.

Engang maa jeg dog gjøre Alvor af det med at svare paa Deres sidste Skrivelse; for naar man først begynder med at udsætte slige Ting fra en Tid til en anden, saa kan det omsider hænde sig at der bliver ingen Ting af. "Avleidslaa tæ alt so ho fæ" er et Ordsprog i min Hjembygd.

Det var mig fornøieligt at see et Forsøg paa en Oversættelse af Katekismus, saa meget mere som jeg selv ofte har tænkt paa at forsøge den samme Ting. Men jeg havde tænkt at tage Tingen grundigt og gaae lige til Kilden, og saaledes først faae fat paa en gammel tydske Udgave af *Katekismen* især et Afttryk af Luthers Originaludgave, om en saadan findes; og da jeg ikke hidtil har faaet fat paa Kilden, og jeg heller ikke har givet mig Tid til Tingen, saa er der endnu intet blevet af. Den islandske Oversættelse har jeg dog forskaffet mig, og af denne er der virkelig mangt at lære for den som tænker paa en norsk Bearbejdelse. Jeg havde ogsaa tænkt at tage det ligesaa strengt som Islændingerne med at udelukke alle tydske eller halvtyske Ord og i Stedet derfor bruge ægte norske, om disse end skulde være langt mindre bekjendte; i en Bog, som ledsages med saa megen mundtlig Forklaring, vilde det ikke være farligt, om et og andet Ord var lidet bekjendt; det vilde nok blive bekjendt ved Brugen.

Imidlertid veed jeg ikke, om det vilde være nyttigt at udgive en slik *Oversættelse* i et Bygdemaal. Det kunde da være, naar Forsøget var gjort i en af

<side nr=331>

de allerbedste Dialekter; men endog de bedste have adskillige Forvanskninger i Formerne, og tillige ere de fleste noget indskrænkede i Brugen af Ord, saa

at det let hænder, at man maa give Slip paa de bedste og passeligste Ord, fordi de ikke ere bekendte nok i Distriktet; da man nemlig altid ved et Bygdemaal tænker sig noget, som allerede bruges og forstaaes i Bygden. Først ved en større Sammenhobning af Bygdemaalene vilde man faae rigtigt frie Hænder til at vælge Ordene og tage alt det bedste, idet man da ikke vrager et Ord for det om det paa et eller andet Sted kunde være gaaet af Brug. Jeg veed derfor ikke, om jeg tør raade til at udgive det foreliggende Skrift; men derfor er Arbeidet ligefuldt mærkeligt og interessant, saa at man vel kunde ønske at see flere slige Forsøg.

Nu er det ogsaa Tilfældet, at Bygdemaalene i den senere Tid have optaget en Deel fremmede og forvanskede Ord, saa at det stundom hænder, at netop det Udtryk, som vi finde i de danske Bøger, er i Grunden bedre Norsk, end det som vi bruge i daglig Tale. Saaledes bruges nu mangesteds: blive for drukne, og bli for verde (vorde), snakke for tale, Kryttyr for Fe (Fæ) m. fl. I Forbindelse hermed staaer det ogsaa, at endeel gamle Ord, fælles for Norsk og Dansk, ere ligesom reent gaaede af Moden i Dagligtalen, saasom: Værdskyld, Miskunn, Idræt (Norsk Idrott), Hjord, Hyrde, aarle, overvættes. Saadanne Ord ere netop opbevarede i Skriften fra gammel Tid da de vare ligesaa brugelige i Norge som i Danmark, og det er saaledes nu en Vinding for os, at de ere os bekendte af Bøgerne. Denne Vinding skyldes vi især den Omstændighed, at man hele Tiden har anseet sig forpligtet til at bruge et tydeligt og populært Sprog i de gudelige Bøger. I lang Tid var jo ogsaa Troeslæren næsten det eneste som blev anseet nødvendigt til Folkekundskab; her lagde man altsaa Vind paa at være national, skjønt der dog rigtignok har indsneget sig endeel Fuskerie ved Optagelse af tydske Ord, f. Ex. begjære, beføre, berygte, foragte, fortørne, frygte, staa bi, kydske, billig o. s. v. Saaledes have vi vistnok den Fordeel, at vi i Børnelærdommen for en stor Deel kunne bruge samme Ord som de Danske, men vi burde dog ogsaa søge at bortbytte saadanne unorske Ord som de ovenfor nævnte og at skaffe os ægte norske Former til de afledede eller udstuderede Ord, som høre til dette Fag, f. Ex. Helliggjørelse, Gjenfødelse, Retfærdiggjørelse og fl. der vistnok have et Slags nordisk Form, men ikke passe rigtig til Norsken. Til Sammenligning kan mærkes de islandske Benævnelser helgun (af helga, heilag) [,] endurf^ding, rettlætun (af rettl^tr),

endurn"un. - Alt dette kan nu vistnok lade sig gjøre i et Bygdemaal, men det vil falde noget vanskeligt paa Grund af Ordforraadets Knaphed i slige Materier. Og for en Deel vil det ogsaa falde vanskeligt i Landsmaalet, da nemlig endeel Ord og Former maa bruges, som slet ikke ere almindelig bekjendte for Øieblikket.

Af disse Grunde turde jeg ikke raade til, at den foreliggende Oversættelse

<side nr=332>

nu strax skulde udgives i Trykken; men vilde hellere tilraade, at den kunde henligge nogen Tid til nærmere Betænkning. Men imidlertid har jeg for min Deel fundet Fornøielse i at gjennemsee den, og jeg maa saaledes takke Dem for, at De vilde sende mig den.

For det Tilfældet, at De maaskee nærmere vilde tænke paa Sagen, vedlægger jeg her nogle af mine Forslag til Ombytning af visse unorske Ord og Former i Katekismen, tilligemed Afskrift af et Par Smaastykker af den islandske Katekismus.

220. *Olav Bjørgum*, 27. 5. 1858.

27de Mai 1858.

Til Kirkesanger Bjørgum.

Idet jeg herved takker for Deres Brev, maae jeg ogsaa bede om Undskyldning for, at jeg har ladet det drage saa længe med Svaret. Deels har jeg havt adskillige Udretninger, saa at jeg ikke har givet mig Tid til det, deels har jeg, som jeg ogsaa maae bekjende, en vis Kvide for at skrive Breve, saa at jeg ofte udsætter det Slags Arbeide saa længe til jeg er paa Veien til at glemme det.

Det er mig naturligviis en stor Fornøielse at høre, at der dog er En og anden, som ret for Alvor lægger Vind paa at gjøre sig kjendt med vort Lands Maal, og jeg kan ikke andet end beklage at der endnu er for faa Hjælpemidler til at studere dette Maal, saaledes, at det kunde komme til ret Brug og Nytte. Der arbeides rigtignok paa at faae istand slige Hjælpemidler, men det gaaer

dog seent dermed, deels fordi "at Arbeiderne ere faa" og deels derfor, at Arbeidet kræver saa lange Tillavelser i Forveien. En dansk-norsk Ordbog har rigtignok længe været paatænkt; men Arbeidet er i mange Stykker vanskeligt og kræver en god Grundlæggelse, hvis det skal staae sig. Nu havde jeg rigtignok tænkt, at man først kunde udgive en liden Fremmedordbog, det vil sige, et Register over tydske og andre fremmede Ord, med Forklaringer i reen Norsk, og denne Bog kunde da tjene som en Forløber for den egentlige dansk-norske *Ordbog*, men da denne Forløber netop vilde indeholde den vanskeligste Deel af Arbeidet, saa seer man let, at den kræver baade Tid og Betænkning. Jeg har for længe siden gjort et Udkast; jeg har senere omskrevet og forøget dette Udkast, men endnu er det ikke saa vidt kommet, at jeg tør udgive det. Imidlertid skulde jeg ogsaa tænke paa Oplæg til en ny og forøget Udgave af min norske Ordbog og ligeledes af min Gramatik; men endnu er intet af dette færdigt, og i en Maade er dette godt, fordi man hvert Aar faaer mere Kundskab om Tingen, saa at man kan gjøre Arbeidet langt bedre end før; men det bliver langt at vente; for dem som helst vil have det. Ellers har jeg ogsaa arbeidet paa et par Smaaskrifter i Landsmaal, mit sidste var en Oversættelse af Fridtjovs Saga.

<side nr=333>

Ogsaa i det gamle Sprog er der for faae Hjælpemidler, især hvad Ordbøger vedkommer. Den fuldstændigste Ordbog er endnu Haldorsens[,] men den er ufuldstændig og er desuden ikke at faae. Et Selskab i Kbh. skal rigtignok udgive en "oldnordisk" Ordbog, men det vil nok vare længe før dette store Værk kommer i Stand. Den lærde Sv. Egilson havde før sin Død udarbejdet en Ordbog over Ordene i alle de gamle Vers, men endnu er ikke Slutningen udkommen; Bogen er meget god, men dens Text er paa Latin.

Af Stjorn kom der ud omtrent som Halvdelen, eller 24 Ark[,] men siden har den hvilet, efter Sigende fordi at Trykkeriet har for meget andet Arbeide.

221. Merknader til "*Kirke-Salmebog. Et Udkast af M. B. Landstad*", juni 1858.

P s a l m e r.

Til Indgang.

I Jesu Navn. - 1. V. Ve, - Spe? 2. Han vil og dertil give Lykke,
Gavn - Maaskee Han vil os give Lykke til og Gavn. Eller, hvis Meningen
er saa: Han give Lykke, at vi gjør med Gavn, hvad vi gjør efter hans Bud.

Søde Jesu vi er her. (Skulde helst udelades). 1. "omskjær" (uforstaaeligt
og upasseligt). "i vore Sinde" (fremmedt). 3. "liflig klinge" (For løst).

Nu bede vi den H. A. "Kyrie eleis" oversat. 4. "ypperst" - bedste, første.
"Vil end Djævlén kive" - vil end Fienden k?

Luk op o Gud mit Hjertes Dør. 3. Al Ære vær - a. Æ. skeep.

Hvor to og tre forsamlet er. 3. "med din Aands" - med Aandens. -
"hjelp, lad lykkes" - "lad det lykkes".

Løft op, løft op din Sjæl &c. (Maaskee udelades?) 1. hvis Miskund -
hans Miskund! - 2. saa død og dorsk, et Skumpelskud. (Løst).

Op Salmesang og Harpe. (Er vel lang). 1. bær, Naadens milde Lære, de
vakte Trøstens Bud (Noget tungt). 7. i By og Bugter, - i Landets Bugter.

Herre jeg til dig indtræder. 2. Offer, dig behager, - Offer, som dig tækkes.

See, nu i Dag er Herrens Dag. 4. "din Tjener, Gud, er saare svag", -
din Tjener er saa s. sv.

Sædvanlige Psalmer.

Alenest (Alene) Gud i Himmerig vær Lov - bedre: skeep Lov. Paa
Jord er kommen nu - Paa Jorden kommen er. 2. "vi love, prise, evig
dig," - vi bøie os og love dig. "Al Ting har du" &c. - Al Ting du haver
i din Magt, det alt maa frem, som er din Agt. 3. "med dyren Blod og
haarden Død" (Mislig Form). 4. "for os vild Døden" - som for os vilde.
5. "al Sandhed os" - som Sandhed os.

Vi troe nu alle p. en G. - Vi troe tilsammen. 1. "er i Kristo vor kjær
Fader" - i Krist er han vor F. 2. "som er hos Gud og sandt og vist, lige

Gud", - som er hos Gud sin Fader vist lig ham(?) - opstod af Døde,
himmelfør - stod op af Grav, til Himmels foor.

Jeg paa Gud Fader. 1. den Himmel høi og Jord - sin Himmel og sin
Jord. 2. dertil Vid og Forstand - med Vid og med Forstand. 6. (Kunde
udelades).

O Fader vor i Himmerig. - 2. "giv Lærdom reen" &c. vær selv din sande
Lærdoms Tolk, frels dit forførde arme Folk. El. vend om dit arme svegne
Folk. 8. thi ond er al vor Tid &c. - thi ondt kan komme hver en Stund(?),
"annam" - modtag. 9. vor Sag er given &c. - bedre: alt paa dit Ord &c.

Før Prædiken.

Herre tal, din Tjener hører. 3. stø og styrke - kraftig styrke.

O Jesu see. 3. vor store Hungers Nød, her ligger Snee (bliver misforstaaet).

Tal Herre tal. - og op fra Taaredal - og fra vor T.

Saa mange vi er her til Mands. (Udelades?)

Efter Prædiken.

Nu er os Gud miskundelig. "Nu takker, Gud, og lover dig" (er en
meget ubekvem Form). 2. maa dine Ord vel sande - den maa dit Ord v. s.
4. Ære vær Gud - Ære skee G. (Lov være, Tak være). "deslig" - saa
og. "og lovet vær" - og ligesaa.

Hold oppe, Gud, hos os dit Ord. - Hold oppe hos os, G. 2. syn (bekvemmere:)
viis.

Hjelp Gud, at vi den Naade faa. 1. Guds Forbund aldrig - at vi Guds
Pagt ei bryde.

Tak for Guds Ord. - 2. vi skjæres bort, - rykkes b. "og finde Havn,
komme hjem i Jesu Navn" (Falder noget stivt).

Slutning.

Guds Ords Lære, Bøn og Sang. - Ordets Lærdom, Bøn &c. 1. for hver
Brøst &c. - for at han vort Savn har &c. 2. hver til sit Hus, - til hver
sit Hus.

Det lakker nu til Aften brat (bradt). 4. "paa Sekter meer" (Mk.: Frafald,

Søndring, Tvistemaal). 6. staa derfor bi - vær derfor med; hjælp derfor selv, el. desl.

Ak bliv nu her med Naaden (Maaskee udelades). M: 1. gaa med Graaden. 3. lives op maa Sansen.

Til Messen nu at ende. - Til Bønnen her at ende; el. Til Herrens Bøn &c (?). 2. "alt hvad vi har" - hvad selv vi har. 4. Udvalgte, kanskee bedre: Udvalde. "de fire Dyr" (noget ubekvent).

Herren vor Gud og Skabermænd. 2. sit Ansigts klare Lys - sit Aasyns kl. L.

<side nr=335>

Herre, signe du og raade. - Ansigts Naade, bedre: Aasyns Naade.

Vor Herres Jesu Kristi Fred. (Forslag til en Variant: Herren give os sin Fred nu og i al Evighed; Gud dem trøste, en og hver, som i Sorg og Sygdom er; Gud see til sin Kristenhed, Riget og vor Øvrighed; Gud os give Salighed).

Til Slutning vi alle befale os Gud. V. 2. udelades. 3. "Gud bøde vor Brøst og den bære." - G. b. de Savn, som vi bære (den Brist som vi bære).

Saa vil vi nu sige hverandre Farvel. 1. "vær med Eder," - over Eder. - udvandre - udtræde. 2. kjæmpe - stride.

Daaben.

Helligste Treenighed. 2. "Fosterfar". En saadan forkortet Form synes at skade, da nemlig den høitidelige Tale altid kræver de fuldkomneste Former, som Sproget har.

Kommer hid kun med de Smaae. 4. "lukker i" - lukker til, stænger til. - "for hver den som bryster sig" - for den som hovmoder (ophøier) sig og ei Barn vil være lig (?).

Gud Fader hør i Dag vort Raab. (Melodien feil angivet). 3. Og du o værdig H. - Du værdige Gud Helligaand (?) Eller: Herre du værdig' H.

Kjære Jesu her vi staae. (Maaskee udelades). 4. Skab nu Lys - Giv det Lys. 5. udelades.

Gud skee Lov, som vel har gjort. 3. Gjem den, Barn, udi &c. - Barn, saa gjem den i. 7. Vær nu from &c. - bliv nu from som du bli'r stor (?), vær Forældrene til Glæde.

Fader og Moder og Søskende smaa. 3. "Deres smaa Engle" burde maaskee ombyttes med noget andet.

Paa Jesu Bud Guds Tjeners Haand. (Noget tungt). 3. og vækker baade Mand og Viv, - han vækker. 4. Han Forbund gjør &c. - han gjør med os en hellig Pagt - "og love troe" - og love Tro (?).

Spørger du hvad Daaben er. 1. "og Guds Aand ham bader" (synes dunkelt. Maaskee det kunde staae som hos P. Dass).

Jeg veed, at jeg et Vredens Kar. 1. Bethesda Dam - Helbrednings Dam (?). 4. V. udelades. I 5. V. skrives rettere: Tvæt og: Surke. 6. Ranke - Vinstok.

Vandet i Bethesda Dam. (kunde maaskee udelades). Bærer da til Fonten frem. (Ligesaa).

Hellig Aand, o du som steg. 4. "bæres som Guds Børn (?) bort" - som Guds Børn vi bæres bort.

(Sangene om Daaben maaskee for mange).

Konfirmationen.

Jeg er frelst og dyrekjøbt. 2. "erklæret", bedre: optaget, tilkaldet, vedkjendt sig, el. desl. 4. fra dit Ansigt, - Aasyn.

<side nr=336>

Lad denne Dag, o Gud vor Gud. 1. Ansigt - Aasyn. 2. oprigtig - trohjertig, alvorlig, af Hjertet. 3. oprigtig Aand - alvorlig (retvillig) A. 4. i Hjerte, Sind og Tanke - ret fast i S. og T.

Den unge Skare knæler ned. 1. din Naadegjerning krone - dit Naadeværk du krone. 2. o tænk paa dem, o mindes dog - at hvor det gaar, de mindes dog, du skrev dem ind &c. (?).

I dag vor Herre pryder. (Kan maaskee udelades).

Den bedste Tak vi har. (Kunde udelades).

De som indviet vorde. (Maaskee udelades).

Den som er tro til Ende. 1. "og mangt i Prøvens Dal" - i denne Pr. D.
2. udelades. 3. "om kjæmpes skal til Blod" burde vel forandres. Nogle Ord
ere noget fremmede, som: kjæmpe, dæmpe, annamme.

Jeg takker Gud af Hjertens Grund. (Maaskee udelades).

Jeg viet er til dig. (Maaskee forkortes eller udelades).

Skriftemaal.

Kyrie eleison. (Bedst oversat. "forbarme" Jf. miskunde (som er norsk).

Alene til dig, Herre Jesu Krist, - Til dig alene, Herre Krist. 4. Gud
Fader Lov og Ære vær. (Denne Forkortning af Konjunktiv (være) er altid
noget mislig).

O Sjæl hvor blev de gode Ord. 2. "men med hvad Hjerte" &c.- m. m.
hvad Følge, el. Virkning. (Saadanne Sange synes ikke ret passende til Kirkesange,
men heller til Huusandagt).

Jeg arme Synder træde maa. (Kunde vel forkortes).

Ve mig at jeg saa mangelund. 4. "saa stor, o store Gud, du er" (Burde
forandres). 6. Verdens Mask. M: Gave, Gjæstning, Værtskab? 7. "Ormeføde"
et Ord som har været altfor meget brugt og i Grunden er feilagtigt
baade i Form og Betydning (da nemlig "Orm" (dvs. Maddik) neppe kan
leve dybt nede i Jorden).

Herre Jesu Krist, from, mild og god. - Min Herre Krist, saa mild og
god - (Sidste Variant synes bedst).

Saa tung som Muld. (Kan maaskee udelades).

Jeg arme Mand, jeg arme Synder. (Ligesaa).

Nu Gud skee Lov af Hjertens Grund. 1. "for Løsningsordet her, som lød
med Rod i Jesu d. Død" burde maaskee forandres. 2. "Dit Ord sank mig i
Hjertefavn" (?), ligesaa.

Før Natverden.

Dyre Bord som Jesus dækker. 1. "hans Blods Bæger" maaskee: Livets
Bæger, el. Pagtens Bæger. 3. hent mig, tag min Syndebyrde &c. Maaskee:
kom, tag af min Syndebyrde, lad mig, før mig, gode Hyrde, til din Havn

<side nr=337>

frelst og fri. 4. Maaskee: Vær mit Lys; jeg gaar i Mørke; vær min Kraft;
jeg savner Styrke. 5. "dig" som Riim paa "ei" burde forkastes.

Gud Helligaand jeg flyr til dig. 4. med Naade det berøre - med Naade
du det røre. "at det i Andagt, Tro og Bod &c. - maaskee: at det med
Tro og helligt Mod ved Jesu sande o. s. v. 5. "det rette "Skjel" (Skil), maaskee
bedre: Skjøn. 7. annamme - modtage.

Du Livsens Brød Immanuel. 4. annamme - modtage. 5. Læ og Ly -
Naadens Ly (?)

Stat op med Fryd og tag imod. 2. "dog kast først bort" (haardt) - Dog
først læg af. 3. "du skal, mit Hjerte, være jo" (for kunstigt), maaskee:
mit glade Hjerte være skal hans Bosted som hans Bryllupssal, hvor han vil
evig blive.

En fattig Gjest du seer o Gud. (Kan vist forkortes).

O Jesu for din Alterfod. (Kunde maaskee forkortes, saa at 2., 3., 5. og
6. V. gik ud). - 3. "bodfærdig til sin F." - bodfærdig hos sin Fr. til
Disk og Dug fremtræde. 8. sidste Linie: for mig og alle dine (synes bedst).
9. naar Synden vilde kvæle - naar Synd os vilde.

En Vandringsmand jeg tørstig staar. (Forkortes?). 3. "naar du har sagt mig
om min Synd" burde forandres, men maaskee 2. og 3. Vers kunde udelades.

Guds Venner kommer[,] kommer dog. (Maaskee udelades).

Vi komme, Herre Jesu Krist. - 2. "ved din Aands Kraft". - ved Aandens
Kraft.

Træder nu til Herrens Bord. 3. hans Blods Bæger - Livets B., el. Pagtens
Kalk den.

Under Natverden.

Jesu, din Ihukommelse. 1. Sidste Deel maaskee: men allersødest dog det
er, naar du er selv saa nær, som her. 2. "end Jesus, Jesus" maaskee: end
Jesus Herren (el. J. Frelser). 3. de søgende saa mild og god - mod alle

søgende saa god(?) - 6. Jeg søger naar til Sengs jeg gaar. (Hvis man kunde bruge det gamle "Fund", vilde her være en god Leilighed f.Ex.: Jeg søger seent i Hvilens Stund i hellig Stilhed til hans Fund). - 7. Jeg fylder Graven op med Graad - Jeg væder Graven med min Gr. 12. O Jesu Kjærlighed hvor kjær. (Burde forandres). 16. O du Barmhjertighedens Mand - bedre i Varianten: Du himmelske Miskundheds Mand. (Dog er det slemt, at Tonen falder paa Stavelsen "kund"). 21. han kjender dig og siger Tak. (Synes for mat). 25. Jesus den største o. s. v. (For Tonens Skyld burde man kanskee her, og paa flere Steder, sætte "Guds Søn" eller noget andet i Stedet for Navnet "Jesus"). 27. "Sjælesuk", kunde ombyttes med et andet. 28. "de Dage svandt" (burde forandres). 32. forunderlig hvor den er sød. (Ligesaa). 35. Jesus - Guds Søn. - 37. din Ynde Andres - d. Y. Alting (el. deslige).

<side nr=338>

38. Frydestund. (Bedre Glædestund, Høitidsstund). 43. Dydens Drot - Himlens Drot, el. Magtens? 46. dit Ansigts Fred - dit Aasyns Fr. 48. o Gud skee Lov evindelig - Gud være Lov ev.

Efter Natverden.

O Jesu dig Taksigelse. 2. Verdens-Aaget - Verdens Trældom? 4. Frydesal - Glædesal.

Gud mit Hjerte Tak dig sender. 1. har i Jesu Hvile, Trøst - h. i J. Fred og Trøst(?) 4. mig dit Faar bevar i dig - hold mig som dit Faar hos dig(?) - Vandring giv til Velbehag - led mit Liv til dit Behag.

Vær tilfreds min kjære Sjæl. (Kunde maaskee forkortes, om ikke udelades).

See nu er Sorgen slukket. 2. Døden pakker hjem. (Synes for "plat") .

3. Varianten bedre. 8. bænke, skrives rettest benke. (Eg. beinka).

Lovsange.

Kom hid I Folk, i Landet bo. 4. "at du er alles Fader ret, som skabt og fød er vorden". Tung Ordføining. 14. "i Dalen voxer Hør og Halm". Mon

ikke dette "Hør" er en Trykfeil for H ø e, altsaa Hø?

Op, al den Ting, som Gud har gjort. 3. "Himmel-Scepter" er vel vanskeligt at forandre.

Op, alle som paa Jorden bor. 1. V. Her vilde jeg foretrække den gamle Form. (Hos Guldberg). 3. "naar eget Raad gik sundt". Formen "sundt" er rigtignok norsk og velkjendt, men det er dog en nyere Form i Stedet for "sunder" (i sundr), og det er tvivlsomt, om den kan optages som normal.

O, at jeg havde tusind Munde. 2. "Firmamentet" - Himlens Hvælving? (Himmelhvælvet) .

Lover nu Herren. 3. "Kyllingen ind til sig tager". Billedet synes at komme for pludseligt.

Den Luft, hvori vi gaae. - Denne bør, efter mine Tanker, udelades. Udmalingen af en Tilstand, som kun skulde finde Sted hos det første Menneske og ikke hos andre, synes ikke at høre hjemme i en Lovsang.

Mit Hjerte skal brænde &c. 7. "som jo til den sødeste Glæde omvendes". Dette "jo", som er os fremmedt, burde vistnok overalt ombyttes med "ei".

Denne er Dagen, som Herren har gjort. 1. "jaget den truende Fare paa Port". Burde forandres, blandt andet fordi at Udtrykket "jage paa Porten" er os fremmedt og passer kun til Byernes Skik og ikke til Landets.

Nu Gud skee Lov og Tak. 3. og 4. Vers kunde maaskee udelades.

Jorderig raabe for Herren med Glæde. 4. "Ære vær' Gud". 5. ligesaa. Dette "vær", i Stedet for være, forekommer mig altid noget stødende.

Hele Verden, syng for Herren. 1. Vers synes mig at have visse sproglige

<side nr=339>

Mangler; blandt andet har jeg noget imod Ordene "Forbund" og "Frydeskrig".

For Herrens Stol i Himlen staar. 4. "Vi stamme paa den paa vor Gang". Dunkelt, da det staaer for langt fra Indledningen.

Første Søndag i Advent.

(Psalmerne til denne Dag synes at være for mange).

Paa Jesu Død og blodig Saar. Kunde maaskee udelades.

Kom du Folke - Frelser sand. 4. "skynder til" - bedre: haster til. 5. Himmelfart, - mere norsk: Himmelfærd. (Uagtet de store Navne kunde denne Sang maaskee alligevel udelades).

Hvorledes skal jeg møde. 2. "Mit Hjerte dig til Ære skal grønnes som en Skov". Sammenstillingen af Hjerte og grønnes synes at støde.

Gjør Døren høi, gjør Porten vid. 2. "hans Herskerstav Barmhjertighed". Maaskee bedre: - er Miskundhed. "Miskunn" er nemlig gammel Norsk (miskunna dvs. overbære, oversee eller ikke regne Ens Feil), medens derimod Barmhjertighed er taget af Tydsken. 4. "O vel det Land". Vedtegnet "sæl". Hvis ikke "sæl" skulde ansees som alt for "nyt", vilde det vist gjøre en bedre Virkning end "vel". Imidlertid kan dette "vel" ogsaa forsvares som et forkortet Udtryk for "vel er det for den" o. s. v. ligesom det tydske "wohl dir!"

Kom du sagtmodig Konge kom. 2. "du fridde os". Bedre: fried os. Verber, som dannes ligefrem af Adjektiver, pleie sædvanlig i Norsken have Formerne: ar (a') og ade (a'), saaledes ogsaa: friar; han fria' seg (for friade). 4.

"steg ned og stod al Persen ud". Dette "Persen" er maaskee en Skrivfeil?

Op op mit arme Hjerte. 3. "gjør Satan taus og rædd". Dette "taus" burde saavidt mueligt undgaaes, da det baade er en meget forvansket Form og desuden har en slem Lighed med et andet Ord.

See Natten flyr og Dagen gryr. 3. "i Troen ham modtage" - som ham i Tro modtage? Maaskee den hele Psalme burde udelades.

Guds Dag er runden op saa klar. 7. og 8. Vers kunde vist udelades, da nemlig Formaninger sjelden passe rigtig til Sang; og jo mere de gaae ind i det Specielle, desmindre passe de (efter mine Tanker), ialfald i Kirkesangen.

Anden Adv. S.

O vaagner op af Verdens Drømme. 3. "O bruger dog Forsigtighed". Jf. Varsomhed. "Forsigtighed" er baade fremmedt og synes alt for kunstigt for en alvorlig Sang.

O Menneske, som troer og veed. - Hvis det ikke skulde synes ubetimeligt, vilde jeg her tillade mig en liden almindelig Bemærkning. At den yderste Dom omtales og beskrives med Skriftens Ord, er vistnok ganske i sin Orden;

men jeg synes at der stundom tales formeget om Verdens Ende. Denne

<side nr=340>

Verdens Undergang er vistnok en stor Ting, men Betragtningen deraf synes dog ikke at virke saa meget, som man skulde tænke. Derimod er der en anden Betragtning, som altid maa virke paa Mennesket, og det er Tanken om det enkelte Menneskes Undergang, om D ø d e n, fordi man altid kan vide, at den Ting kommer sikkert, og at den kanskee ikke er langt borte.

Midt igjennem Nød og Fare. 1. "dog det bliver let at glemme første Øieblik derhjemme". Burde maaskee forandres, da Meningen her bliver noget dunkel.

Jeg løfter op til Gud min Sang. 3. "Naar Figentræet skyder Blad" - Billedet bliver kanskee her noget dunkelt.

Løft op dit Hoved al Kristendom. At de omstregede Vers udelades, er vist godt; men kanskee der ogsaa burde udelades noget mere.

3. Adv. S.

Hvor Guds Tanker ere fulde. 3. "Evangelium prædikes". Mangel i Rimet.

Et trofast Hjerte Herre min. 1. "Paa Korset sloges du ihjel". Synes ikke rigtig at passe.

Det gamle Adams Sind. 5. "og rart om man en Gang om efter ham vil see". Udtrykker ikke Tanken fyndigt nok. 9. "da vringler Sjælen vild". Dette "vringler" er ikke noget godt Ord. (Bedre vinger). Jf. tumler, løber, vandrer.

4. Søndag.

Store Gud og Frelsermand. 1. "Fader slig, i Himlen bor &c.". Slutningen huer mig ikke rigtigt, skjønt den vistnok er bedre end hos Kingo. 3. "til en Skosvend" - at for Skosvend, el. at som Skosvend.

Op thi Dagen nu frembryder. 7. Istedetfor "reven" og "bleven" kunde maaskee sættes revet og blevet.

Op glædes alle glædes nu. 3. "varde". Maa hellere skrives "vare", da denne Form godt kan forsvares. Jf. vara seg, og Subst. Vare, tage Vare paa (Ogsaa Isl. taka vara á).

Bort med al syndig Glæde. 2. "Det er: samdrægtig være". Maaske bedre: Saa lad os enig være. 4. "Velan". Dette "velan" burde saavidt muligt undgaaes, da det seer saa fremmedt og kunstigt ud.

Fra Himlen høit jeg kommer her. 8. "I det Elende ned til mig". Maaskee bedre: i denne Fattigdom, el. deslige. 12. Men saa den Sag du rettest fandt &c. Her synes jeg at den forhen trykte Bearbejdelse er bedre, nemlig: Men saa har det behaget dig den Sandhed at forkynde mig. 14. "For da er jeg saa glad, saa glad". En saadan Gjentakelse af et Ord burde vel helst undgaaes, da den (som mig synes) oftest svækker Virkningen.

Et Barn er født i Betlehem. 4. "Myrra". Her er det maaskee bedst at

<side nr=341>

beholde Skrivemaaden "Myrrha", for at det netop skal see ud som noget fremmedt og ikke forvexles med noget hjemligt Ord. 9. "For somme nu den Naadens Tid". Maaskee Skrivfeil(?) - Saavidt jeg mindes, gjentager man stundom tre Stavelser og stundom fire.

Juledag.

Den signed Dag er os nu teed. 1. "sked" er en Form, som der kan være adskilligt at udsætte paa. Imidlertid vilde det ikke være saa farligt at sætte "skeet" som Riim paa "teed", da man nu engang er vant dertil. 2. "Planeter al' og Stjerne". Maaskee: og hver Planeet og Stjerne. 3. "som Rosen spring af Liliegreen". Maaskee bedre: sprang, nemlig i konjunktivisk Betydning: skulde have sprunget. 7. "Brot" vilde her passe fortræffeligt; men det stikker noget slemt af imod Brud, Brøde, brudt, brudden og bryde.

Af Høiheden oprunden er. 4. "Dit Ord, din Aand, dit Legem, Blod". Falder for tungt. - "Jeg er Bruden". Dette Billede af Brud passer, som mig synes,

kun der hvor man tænker paa den hele kristne Menighed, eller hvor det er tydelig angivet, at det er Kirken eller Menigheden, og ikke en enkelt Person, som det gjælder. Men i denne Psalme, for øvrigt saa inderlig vakker og høitidelig, gaaer nu engang dette Billede heelt igjennem, og det er vel vanskeligt at faae ind nogen Antydning af, at det er Menigheden i sin Heelhed, som taler. - 5. "o Herre Gud for Ære". Dette Udtryk er maaskee vel simpelt, eller rettere sagt, det har maaskee for liden Grund eller Berettigelse i Sproget. Kanskee bedre: o Gud hvor megen Ære.

I denne søde Juletid. 5. "som klingede i Englekor". Uheldigt Sammenstød af Vokaler. Maaskee bedre: som fordum (el. engang) klang i E.

Mit Hjerte altid vanker. 3. "Guds væsentlige Ord". Dette "væsentlig" er noget fremmedt og for kunstigt.

Synger for Herren og leger. Skulde ikke Linie-Delingen her være den samme som i Psalmen: Lover den Herre - den mægtige Konge med Ære?

Fra Fjord og Fjære. 1. "et Ære være". Synes for kunstigt. - "kling Glædens klare Glød". Burde vistnok forandres. 4. "Myrra". Kunde maaskee ombyttes med noget mere bekjendt. 5., 6. Ved Talen om Iis og Snee ville maaskee nogle komme i Tvivl, om dette skal forstaaes egentlig eller figurlig.

Fra Himlen kom en Skare stor. 2. "som Ordet gaar af Mikka's Mund". Her synes noget at støde.

Her er det nye som paa Jorderig skedte. - skedde. 3. Herren er her, Herren er nær. - Her synes "nær" at burde staae først.

Vi synge Frydekvad. (Maaskee udelades). 3. "Hvor er Gud F. snil". Bedre mild.

Nu er Frelsens Dag oprundet. 4. "Jorden hviler taus og stille". Om Ordet "taus" er før talt.

<side nr=342>

Hvordan takke vi vor Herre. 4. Lyset er . . . kommen, og: Har . . . fornummen - bør rettes. De ældre Forfattere have ofte havt et saadant Hang til at sætte Particip paa e n i alle Kjøn, rimeligviis efter Tydskens Exempel.

Den yndigste Rose er funden. 7. Vers burde forandres, hvis det ikke kan udelades. 8. Vers ligesaa.

Min Sol min Lyst min Glæde. 6. "Du skal ei bruge Svøbe". Bedre: Du trænger ei til Svøbe.

Lovet Gud i Himlen bor. Kan maaskee udelades.

Søde Jesu Festens Fyrste. 3. "De belo ham". Skrivfeil for: beløi?

S. mel. Jul og Nytaar.

Til Guds Huus velkommen vær. Kunde maaskee forkortes.

Et helligt Liv en salig Død. Maaskee udelades.

For dig o Herre som Dage kun. 3. Kunde ikke Tallene her forandres til Sytti (el. Syv gange ti) og Otteti?

O du min Immanuel. 3. "er os, Halleluja, nær". Synes at trænge til en Forandring.

Til Ende Aaret haster. 4. "de forbigangne Aar". - Maaskee: de alt fremfarne Aar, el. deslige. (For et renere Sprogs Skyld).

Aar efter Aar vi see at sænke. Kunde maaskee udelades.

Guds Godhed vil vi prise. 2. Mad, Drikke, Klæder, Livet, Rig, Fattig o. s. v. En altfor tæt Sammenstilling. 6. "vi bede dig saa saare, giv os et frugtbart Aare". Saa kjendt og tilvant som dette Vers er, burde det dog maaskee alligevel forandres noget, da det i sproglig Henseende ikke kan forsvares.

Nytaarsdag.

Stemmer alle op at sjunge. 4. "tusinde uddeelte Gaver" - tildeelte, meddeelte.

Nu Gud skee Lov som er os blid. 5. "velan I Kristne, freidigt Mod". Et Par fremmede Ord. Jf. trøstigt Mod.

Nu velan, et freidigt Mod. Samme Udsættelse.

Dit Navn o Jesu, nævnes her. 6. "Som Ild gjør alt til Endring blødt". Forslag: Som Ilden gjør det haarde blødt.

O Gud som Tiden vender. - Kunde maaskee forkortes, saaledes at det meste "eenskilde" eller specielle (f. Ex. om Kongen og hans Folk) kunde udelades.

Saavidt som Solens Straaler stige. 1. "annamme" - modtage, el. deslige.

Gud være Tak som tog os fri. 1. "sandsed" - kjendte, mærked.

I Jesu Navn med godt fra Gud. 5. Vers kunde vel ogsaa udelades. 6.
"Gud benke alt, er bøiet stygt". Bør vistnok forandres.

<side nr=343>

Søndag efter Nytaar.

Frisk op min Sjæl, forsag dog ei. 1. "Er Korset svaart" - er Veien haard?
3. "Trods Djevel dig, og Verden med". - Synes at trænge til en Forandring.
4. "en saadan Tokt" - i saadant Aag? 5. Ved Ordet "far vel" kunde være
noget at mærke.

Guds Søn er kommen til os ned. 4. "forinden makkestukket" burde vel
forandres. Sangen er ellers meget prosaisk og kunde vist udelades.

Enkelte Ord.

Ædder, bedre: Edder. brat: bradt (braadt). skjær, adj. bedre: skjær. -
fridlig, bedre: frilig. skjedte: skedde (skeede).

Vækst, vokse o. s. v. maaskee bedre med x.

Vokalfordobling vilde ofte være god, saaledes: foor, seet, skeet, foreente.

222. *Maurits R. Aarflot*, 3. 10. 1858.

3die Oktober 1858.

Til M. Aarflot.

Endelig er jeg da bleven færdig med min Lovfortolkning. Dit Brev maa
have været noget længe paa Veien; thi det kom saamæn ikke til mig, før en
otte Dage efter at det var skrevet. Jeg begyndte strax at see paa de anførte
Kapitler i Loven; men det gik, som jeg ventede; det meste var rigtignok simpelt
og klart, saa at jeg ikke vidste at give bedre Forklaring end som før er given,
men saa var der en to-tre dunkle Steder som alle Fortolkere ville have Møie
med; og at give nogen Forklaring over disse var en vanskelig Ting. Jeg var
ude og raadspurgte mig hos Prof. Keyser, som nu er bedst indstuderet i disse
Ting; men ogsaa han havde havt Vanskelighed ved disse Punkter. Saa skulde
jeg faae fat i nogle Bøger, som handle om disse Sager, deriblandt ogsaa den

kjøbenhavnske Udgave af Landsloven af 1817, som jeg hverken havde havt eller seet før. Nu traf det til at denne Bog var ude paa Laan, saa at jeg maatte bie nogle Dage, før jeg fik den paa Universitetet. Og endda var jeg næsten lige nær; thi netop de tvivlsomme Steder ere deels oversprungne i Oversættelserne og deels forklarede saa forskjelligt, at man hverken veed frem eller tilbage. Udgaven af 1817 har ogsaa adskillige Mangler; Texten er ikke synderlig god, og Oversættelsen er paa mange Steder skjødesløs. Den norske Udgave af de gamle Love giver rigtignok Texten i en god Form; men saa har man intet mere at rette sig efter da nemlig den sidste Deel af Værket, som skulde indeholde Register og Forklaringer, endnu ikke er udkommen og kanskee endnu vil lade vente paa sig i lang Tid. Der blev altsaa intet andet tilovers [end] at oversætte efter eget Skjøn og tillægge nogle Anmærkninger over de Punkter, som ere tvivlsomme og let kunne misforstaaes.

<side nr=344>

Da Kommissionens Møde nu maa være sluttet, og du nu formodentlig maa være hjemkommen, sender jeg altsaa denne Oversættelse til dig, saa meget mere som jeg ikke veed ret Besked om hvor Amtmand Vogt boer. Jeg kan ikke troe, at det vilde være nogen Nytte at lade disse Forklaringer trykke, og jeg havde heller ingen Lyst til, at de skulde komme ud med Angivelse af mit Navn da Folk vistnok maa ansee det som latterligt at jeg, som ikke er lovkyndig, skulde befatte mig med en saadan Ting.

Noget Honorar for en saa ubetydelig Ting kan der ikke blive Tale om. Dersom de her meddeelte Oplysninger kunne være Kommissionen til nogen Hjælp, skal dette være mig en Fornøjelse; men dette troer jeg ikke noget synderlig paa. Jeg er længe vant til at gjøre adskillige Smaating for andre[,] men jeg er desværre sædvanlig saa uheldig dermed, at Folk ikke kunne bruge mit Arbeide til noget, og at jeg altsaa jævnlig opdager, at min Hjælp har været til ingen Hjælp.

Jeg har nu i en tre eller fire Uger gaaet og tænkt paa at gjøre en liden Reise til Jarslberg; men der har altid været noget i Veien, saa at jeg ikke slap

afsted, og nu vil det snart blive for seent. Her har været en heel Paakastelse af allehaande Smaa-Arbeider, saaledes har jeg maattet skrive to Texter til Tønsbergs Folkelivsbilleder, et Stykke til Mallings Folkekalender og mere sligt.

Min Fridtjofs Saga er nu udkommen, og Aftenbladet er allerede ude og viser sin Dygtighed ved at gjøre Nar af den hele Tilstelling. Der kan man see, hvad Norskheden har at vente sig af vore Blade; thi de andre ere naturligviis ikke et Haar bedre end Aftenbladet. Men jeg for min Deel skal nu ikke lade mig skræmme; jeg holder frem som jeg stævner, saa længe nogen Bogtrykker vil trykke hvad jeg skriver.

Der kunde nok være mangt andet at skrive men jeg har for Øieblikket slet ikke Tid til mere. Lev altsaa vel og vær hilset.

Kristiania den 3die Okt. 1858.

223. Or Landsleigebolken i Magnus Lagabøtes Landslov.

Omsetjing og merknader. Vellegg til brev til Maurits R. Aarflot, 3. 10. 1858.

Kap. 29. Om lovlige Gjærder og Delinger.

Nu skal man skifte Gjærderne efter Jordernes Størrelse og alt Aavirke.<fmark ind=1> Nu er Gjærde Grandernes Forliger; det skal man gjøre saa høit, at det naaer op under Haanden paa en middels Mand. Men da er et Gjærde gyldigt, naar der er en Alen imellem hver Stør, og hver tredje er Støtte eller Sidestør

Anmærkning:

<fnote ind=1> Dette Aavirke (G. N. ·verki) har været forklaret paa forskjellig Maade; dog synes det

rimeligst, at det her maa forstaaes om Jordernes Forraad af Skov eller Gjærdefang.</fnote>

<side nr=345>

(Hjaastaur), og hele Gjærdet er forsynet med Kant<fmark ind=2> og saa tykt, at man ikke kan kaste en Buløxe igjennem; de Gjærder ere gyldige efter Loven. Og skal enhver have gjærdet sit Gjærde efter Loven til Korsmesse om Vaaren, og hver have Ansvar for sit Gjærde til Vinternætterne, nemlig for det, som staaer

omkring Hø eller Korn. Men det er et andet Slags Gjærde, som hedder "Rimagard" (eller Remegjærde); deri skal være fire Langtræer (Rimar) og dertil Tværtræer eller Opstandere (Okar) paa Enderne, og skal man fæste det saa fast ved Baand, at det ikke falder ned for Vind eller for Bofæ. Det er det tredie Gjærde, som hedder Skidgard; det skal man holde i Stand efter Sædvane paa de Steder, hvor der er godt for Ved. Det er det fjerde Slags, som man kalder "Hagfellegard", og som Folk have til Mærkegjærde imellem sine Eiendomme; det skal man gjøre saa tykt, at intet Fæ gaaer igjennem; da er det gyldigt. Nu om Vand eller Myr eller andet Ulænde gjærder om Mændenes Eiendomme, da skal man have det til Gjærde, saa længe som det duer. Men hvis Fæ gaaer derover, da skal hver holde Gjærde om sin Ager eller Eng og bøde den Skade, som Fæet gjorde hans Grander for hans Vangjærdings Skyld.

30. Om Granders Grindegjerd og Stævner.

Nu om alfare Veie løbe til Gjærdet, da skal der være Led paa og Grind for, og i den skal være fire Langtræer og to Tvertræer og Korsbaand paa; da er Grinden gyldig. Saaledes skal man sætte Grinden, at den løber selv tilbage eller lukker sig selv. Men om nogen Mand skyder Grinden op, og der gaaer Fæ i Ager eller Eng, da bøde han den Skade, som gjort var, og Landnaam ovenpaa til den, som Kornet eller Høet eller Græsset eier. Men om han hugger Grindestolperne eller bortvælter Stenen, som ligger ved dem, og staaer Grinden derfor aaben, da bøde han al den Skade, som der bliver gjort og Landnaam ovenpaa til den, som Græsset eier.

Hallvardsmessedag skal være Grandestævne; de Gjærder ere gyldige, som de da tage for gyldige paa Grandestævnen. Men om Gjærde bliver brudt, da skal man kalde Folk til og lade dem see Gjærdet; og hvis Gjærdet har været gyldigt, da skal den bøde Skaden, som Fæet aatte; men hvis Gjærdet har ikke været gyldigt, da skal den bøde Skaden, som Gjærdet aatte. Men om der har været Mærkegjærde mellem Gaardene og det er nedfaldet, da

<fnote ind=2> I den gamle Lov hedder det: "ok jadradr allr", d. e. og kantet overalt. En enkelt Afskrift

har "jardadr", d. e. jordet; og derfor har man ogsaa oversat det med "jordfast". Men den gamle Frostathings Lov har denne Bestemmelse endnu tydeligere, da det her hedder, at det Gjærde er gyldigt, som er en Alen imellem hver Stør o. s. v. - ok jadarr er yfir, d. e. og som der er Kant over. (Norges gamle Love, I. 246). Denne "Jar", eller Kant maa formodentlig være en vis Indretning, som endnu bruges paa enkelte veirhaarde Steder, nemlig en Rad af Stænger, som man lægger ovenpaa Riisgjærdet, og binder fast til Størerne.</fnote>

<side nr=346>

skulle de, som ville have det, gjærde sin Deel deraf og byde dem, som eie til Mødes ved dem at gjærde sin Deel. Men den, som ikke vil gjærde, have Ansvar for al den Skade, som gjort bliver, ligemeget hvilken Mands Fæ, som gjør den, og bøde to Ører Sølv ovenpaa til den, som Skaden lider.

31. Om (Nye) Gjærder.

Om Folk ville have Gjærde imellem Gaardene, der hvor det ikke før har været, da gjærde hver efter Jordens Størrelse, baade den, som vil have Gjærdet, og den som til Mødes eier; og efter Jordens Størrelse holde hver sin Deel vedlige siden. Men den, som ikke vil gjærde eller holde Gjærde, betale al den Skade, som deraf gøres. Nu skal man gjøre Femtedagsstævne til at skifte og udlodde Gjærderne og have Vidner ved, hvad enten han vil eller ikke, og paalægge ham Ansvar for Gjærdet og for al den Skade, som af Fæ bliver gjort, hvem det saa end er, som eier det. Men naar Gjærderne ere i Stand satte, da skal man hjembyde <fmark ind=1> alt Fæ, og ligeledes Sviin, og lægge lovlige Bøder paa, nemlig to Ører Sølv, og bøde al Skade. Men al Skade skulle sex skjønnsomme Mænd værdsætte.

32. Hvor man skal udløse Fæ

Nu om een Mand eier Fæet, men en anden eier Ageren, og en tredie eier det ugyldige Gjærde, da skal den, som eier Ageren, gjøre Bud efter Folk og lade dem see, at Fæ er kommet i Ager eller Eng; da skal han tage det derifra med Vidner og lade sex skjønssomme Mænd værdsætte den Skade, som gjort er, og skal han indsætte det Fæ, som i er kommet, og drive det løst ind i Huus og lægge hverken Bast eller Baand paa det; og om det ene stanger det andet, da staaer det til Ansvar for Eieren og ikke for den, som indsatte. Men alt det, som den, som eier Boskaben, mister (eller maa betale) til den, som eier Ageren, det skal den betale ham igjen, som aatte det ugyldige Gjærde. Nu skal man sende Bud til Eieren samme Dag, som Fæet er indsat. Men hvis han ikke vil løse det ud, da lade man det staae inde til den femte Dag. Men hvis det ikke da er udløst, da eier han det, som satte det ind: og da er Boden for Skaden betalt. Men om nogen Mand tager det Fæ bort, som ind var sat, og vil ikke løse det ud efter Loven, da hedder det "Loko Ran" (Laageran);

Anmærkning.

<fnote ind=1> Dette "hjembyde" (G. N. bjoda heim) er et Udtryk, som forekommer paa flere Steder i

Lovene. (Jævnfør følgende 33te Kapitel). I Gulathingsloven (Kap. 82) hedder det, at naar Hagegjærdet er i Stand, da skal Smaafæet siden "fare med Hjembydelse" (fara med heimbodum), og skal man hjembyde det med Vidner, naar man finder det i sin "Hage". I Frostathings Loven, hvor det bestemmes, at man har Ret til at dræbe et eller flere Nød for en Nabo, naar man lider megen Skade af hans Fæ, hedder det ogsaa, at man skal først "byde ham Nødet hjem til Huset" (bjoda honom naut heim til hus). Meningen maa altsaa i Almindelighed være, at man skal varsle Eieren af det Fæ som gjør Skade, og gjøre ham opmerksom paa hans Ansvar.</fnote>

<side nr=347>

da er Hovedmanden skyldig at bøde en Mark Sølv til den, som satte Fæet ind; men enhver anden, som var med til at drive det bort, er skyldig to Ører Sølv. Men om Sviin kommer i Ager eller Eng, hvor der er gyldige Gjærder, da skal man sætte det ind til Bod for Skaden, og den, som eier, løse det ud efter Loven. Men Tøirheste eller Tøirkøer og alt det Bofæ, som

Bønder selv sætte indengjærdes, og som kommer løst og gjør Skade, skal man sætte ind til Bod for Skaden, og Eieren løse ud efter Loven.

33. Om fattig Mand skal udløse sin Boskab.

Nu om en Mand har et gjærdebrydende Kreatur i sin Boskab, og hans Grander vide det, da skal man hjembyde det (eller varsle Eieren), førend det gjør nogen Skade, og sætte det siden jævnlig ind til Bod for Skaden. Men, hvis det kommer i Ager eller Eng, da løse Eieren det ud efter Loven. Nu om en Mand vil løse sit Bofæ ud og har ikke Sølv dertil, da skal han lægge Pant eller faae en Mand til Borgen, saa at det er lige godt som Pant. Men om han (som satte Fæet ind) vil ikke lade det ud igjen, førend han har Bøderne i Haanden, da svelter han hans Fæ og hans Folk og bliver skyldig at bøde en Mark Sølv til den, som Bofæet eier, og bøde endda for Savnet af Boskaben efter sex skjønssomme Mænds Værdsætning. Nu hvis han ikke vil lade hans Bofæ ud og heller ikke betale Bøderne, da skal man kræve Bofæet af ham med Vidner og lyse Ran derpaa, og skal den, som Bofæet eier, stævne ham til Kirkesognething og bede Bønder om at fare med sig for at tage sit Bofæ og Bøderne med; men hver den, som ikke vil fare med, er skyldig en Øre Sølv til Kongen. Men Kongens Ombudsmand bør fare med dem som Formand, hvis han er i Nærheden, og tilkommer derfor en halv Mark Sølv for Bo-Ranet. De ere alle fredhellige, som til søge; men hine ere alle ugilde, som imod dem stande, enten de da faa Saar eller Bane.

34. Om Mand spilder anden Mands Gjærder.

Alle Veie og Gjærde-Led skulle saa være, som de fra gammel Tid have været. Men om en Mand rider eller gaaer over Ager eller Eng og vil ikke fare den rette Vei, da er den Mand skyldig at bøde en Mark Sølv til den, som Ageren eier. Men om Mand bryder Mands Gjærde, da gjælder det to Ører Sølv for hvert Led (eller Gjennembrud); men om en Mand bryder eller hugger Gjærdet sønder ned til Jorden, da gjælder det en Øre Sølv. Nu hedder det "Led", indtil det er ti Favne langt, men det, som længere er, hedder "Bolkabrot"; og da gjælder det en Mark Sølv til den, som Gjærdet eier; og endda skal den, som brød, gjøre Gjærdet i Stand, saa at

det er lige godt som før.

Anmærkning.

Dette Kapitel synes at være noget forvansket, og ialfald synes der ikke at være noget rigtigt Forhold imellem Bøderne.

<side nr=348>

40. Om Sætræfærd.

Allesteds hvor der er Sætrer til Gaardene, skal man fare ud af Husehagen, naar det er to Maaneder efter Sommermaal, hvis ikke noget andet synes dem alle at være rettere. Nu hvis nogen sidder længere hjemme, da skal man forbyde ham dette Isæde. Sidder han endda rolig alligevel, da skal han (nemlig Naboen) stævne ham til Herredsting for Ran og Isæde; da skulle Thingmændene tildømme Kongen en halv Mark Sølv for Græsræn og Leilændingen en halv Mark Sølv for Græsværd. Nu skal han tilkalde Bønder og Herredsmænd, saa mange som han behøver, til at føre hans Bofæ ud af sin Husehage; og hver den, som ikke farer med og er tilkaldet, er skyldig en Øre Sølv til Kongen. Den samme Bod kommer ogsaa paa, hvis han farer hjem i Husehagen før Tvimaanad.

Anmærkning.

Dette "Tvimaanad" kunde lettest forklares ved "to Maaneder", altsaa "efter to Maaneders Forløb"; og da nu Tiden for Udflytningen var to Maaneder efter Sommermaal, altsaa i Midten af Juni, saa vilde Hjemflytningstiden falde i Midten af August. Men herved er at mærke, at "Tvimaanad" i den gamle Tidsregning ogsaa har været brugt som Navn paa en vis bestemt Maaned, som nemlig omfattede omtrent en Uge af August og tre Uger af September, idet den efter nøieste Regning begyndte paa en Tirsdag imellem 21de og 27de August. Efter denne Forklaring bliver Tiden for Hjemflytningen omtrent en Uge efter Midten af August.

Ved "Husehagen" (husahagi) maa her naturligvis forstaaes Hjemmehavningen (Heima-hagen) eller den Udmark, som er næst ved Gaarden og ikke kan regnes til nogen Sæter.

41. Om Sætræmærker.

Nu skal Grændsemærket op til Sætrene paa Fjeldet være som det fra

gammel Tid har været; det skal ikke nogen føre af Stedet, uden han fører det saa, at det er ingen til Meen. Saa skal det være med Sæteren der paa samme Maade. Der skal man ikke hjembyde noget Fæ; der skal Horn møde Horn, og Hov møde Hov.

Anmærkning.

Den sidste Deel af dette Kapitel er noget dunkel og har været forstaaet paa forskjellig Maade. I Originalen hedder det, at der (nemlig paa Sætrene) "skal smali eigi fara med heimbodum" og efter hvad der før (ved 31te Kapitel) er anmærket om "Heimbod", maa det vel betyde, at paa Sætrene skal ingen Tilbagedrivelse eller Varsling finde Sted, da Grandernes Fæ skal der gaae frit og uhindret om hinanden, eller som det nu hedder: "Horn um Horn og Klauv um Klauv."

42. Hvor Fæ skal vogtes.

Om to Mænd eller flere bo paa een Gaard og saa alle een Gaard, og nu en af dem har skaaret og indladet Kornet førend de andre, og han strax vil lade sit Smaafæ slippe indengjærdes, da skal han saaledes holde sit Smaafa indengjærdes, at det ikke kommer i hans Granders Ager eller Eng. Men om det kommer deri, da bøde han efter sex skjønssomme Mænds Værdsætning, og Landnaam ovenpaa til den, som Kornet eller Græsset eier. Nu hvis den,

<side nr=349>

som senere skar, har slaaet og indladet sit Korn, da skal hiin endda holde sit Smaafæ saaledes, at det ikke kommer i hans Grandes Haabeite, førend det er jævnbidt paa begge Parter; ellers betale han Landnaam til den, som Græsset eier. Saa er det ogsaa, om en Mands Fæ gaaer i Ager eller Eng, hvor der er gyldige Gjærder. Men om en Mand lægger sin Trød eller Fævei ved anden Mands Ager eller Eng, da skal han omgjærde den med et gyldigt Gjærde.

Anmærkning.

Det maa anmærkes, at Ordet "Smaafæ" her er sat i Stedet for "Smaler" (smali) efter den sædvanlige Betydning; men at det dog seer ud til, at Smale i dette og forrige Kapitel betyder noget mere end Smaafæ, saa at det kanskee burde forklares ved "Fæ" i Almindelighed.

Til Hr. Leutn. Møller.

Paa Opfordring meddeles herved, at jeg troer, at Udtrykket "de almindelige Onnetider" maa forstaaes om den Tid, som almindeligviis behøves til Udsæd og Indhøstning af Jordens Afgrøde, altsaa til at pløie og saae, til at slaae og indbjerger Høet, og til at skjære og indbjerger Kornet, samt ogsaa til at indbjerger Poteter eller anden Afgrøde, som er af særdeles Vigtighed som Næringsmiddel.

Kristiania den 9de Oktober 1858.

I. A.

225. *Eirik Sommer*, 15. 11. 1858.

Til E. M. Sommer.

Formedelst mange Forhindringer har jeg endnu ikke kommet til at besvare Deres Brev, hvilket jeg saaledes maa bede undskyldt. Hr. Sundt leverede mig Deres Prøver af Norigs Saga til Gjennemsyn og bad mig om at see efter hvilke Stykker deraf som kunde være passeligt til at aftrykkes som en Prøve. Sundt syntes godt om Arbeidet og vilde formodentlig have optaget en større Deel deraf i Folkevennen; men nu traf det til, at Oplysningsselskabet havde nylig udgivet et Tillægshæfte (nemlig *Fridtjofs Saga*) i Landsmaalet; man havde derfor nogen Frygt for, at endeel Folk vilde synes, at det blev for meget af dette Maal paa een Tid; hertil kom ogsaa det Hensyn, at man nu i denne Sprogstridens Tid maa være meget varsom med hvad man lader trykke i dette Sprog. Som Følge heraf blev det besluttet, at to eller tre korte Stykker af de passeligste Stykker skulde trykkes til Prøve, og i disse Stykker gjorde jeg da efter Anmodning en og anden liden Forandring i Skrivemaaden, dog kun i Smaating og kun i de Punkter, som jeg havde mest at udsætte paa, f. Ex. tel for til, dæ for det, og deslige.

Naar jeg nu skal sige min Mening om Arbeidet, saa syntes jeg at det efter Omstændighederne var bedre end man kunde vente. Jeg forestiller mig nemlig, at en Trondhjemmer maa have nogen Vanskelighed for at sætte

sig rigtigt ind i det fuldkomneste Landsmaal, da nemlig de trondhjemske Dialekter, uagtet de indeholde saa mange gode Ting, dog have enkelte Savn i Ordforaadet og enkelte stærke Afvigelser i Formerne, saa at det maatte udkræve en stor Forberedelse at gaae ud fra en saadan Dialekt for at komme ret tilfulde ind i den Form, som stemmer bedst med det gamle Sprog. Og da jeg nu ogsaa af Deres Brev kunde mærke, at De kun havde havt faa Hjælpemidler, saa maa jeg virkelig sige, at jeg fandt Arbeidet bedre end jeg havde ventet. Jeg undredes ikke paa at finde en heel Deel af saadanne Ting, som jeg nu maa ansee som Feil, men jeg undredes mere paa, at Feilene ikke vare større.

Men saa fornøieligt, som det nu er at see et saadant Arbeide i Haandskrift, saa kan jeg dog ikke dølge, at jeg vilde have nogen Betænkelighed ved at see det paa Prent uden nogen videre Forandring. For det første er nu det et Hensyn at Folket burde vænnes til den fuldkomneste Sprogform, som nu er mulig her hos os, altsaa til en Form, som vel maa føie sig efter de almindelige norske Egenheder i Talen[,] men som dog ikke maa give efter for Dialekternes Forvanskninger ved bred Udtale eller ved Indlemmelse af unorske Ord. For det andet er det et Hensyn, at denne Sag har et mægtigt Partie imod sig, som altid staar færdigt til at angribe den paa den kraftigste Maade, og at derfor Sagen bør holdes paa en saa god Grund, at den altid er let at forsvare og vanskelig at angribe. Den gamle Sprogstrid er atter i Gang og alvorligere nu end før, da der nu virkelig disputeres om Hovedtingen og ikke om smaa Udkanter af Sproget, som før.

Og nu er det ogsaa Tilfældet, at der bebudes adskillige Forsøg i det nye Sprog fra flere Kanter, men desværre allesammen saa forskjellige i Plan og Skrivemaade, at der knapt ere to, som ere lige. Det er let at see, at dette svækker Sagen noget forfærdelig, baade derved, at det indgiver Læseren Mistro og Tvivl om Sagens Fremgang, og tillige derved, at det giver Modstanderne saa megen Anledning til Spot og Spee over denne babelske Bygning, som falder i Stykker derved, at Bygningsmændene ikke forstaae hverandre.

Vi have saaledes god Grund til at være forsigtige med hvad vi lade prente, for at det altid kunde føre til noget Formaal og ikke adsplitte og forvirre Sagen. Jeg for min Deel har tænkt at gjøre hvad jeg kan for at skaffe

bedre Hjælpemidler til Veiledning i Sagen. Jeg har for det første tænkt at omarbeide min Grammatik saaledes, at den skal give en ræsonneret eller begrundet Plan for Normalsproget, og dog indeholde den samme Oplysning om Dialekterne som før; og i Overeenstemmelse hermed vilde jeg ogsaa give en forøget og forbedret Udgave af Ordbogen. Men dette er nu saadanne Arbejder, som kræve megen Tid, saa at man ikke kan vide, hvor snart de blive færdige.

Efter hvad her er antydet vilde jeg helst tilraade, at De ikke vilde haste

<side nr=351>

med Udgivelsen af Deres Skrift, men heller lade det henligge nogen Tid for at modtage de Rettelser og Forbedringer, som De maaskee ved nærmere Granskning kunde finde Anledning til at gjøre.

Paa et medfølgende Blad har jeg optegnet endeel Bemærkninger ved enkelte Ord og Former i Deres Haandskrift. Idet jeg vedlegger dette Blad maa jeg bede om Undskyldning for min Dristighed, at De ikke vil tage det ilde op, at jeg har gjort saa mange smaa Udsættelser.

Kristiania den 15de November 1858.

P. S. om Fagrskinna og Flatøyarbok.

226. *Merknader til Eirik Sommer: "Noregs Saga".*

Vedlegg til brevet dagsett 15.11.1858.

I Sommer's Norigs Saga.

1 . M i s l i g e O r d . - Hugtoet. trakst. tørnade. Tørning. skede. frisinnuge. Krigsfolk. Krigsmakt. Smaasak. Løfte. rustade Krig. heldug. jog. træftes. Arbeidsstykkje. fælt (langt) . Styttor. Vandra. Styrasæt. hist og her. forlika. stiftat. traadsa. rusta. Arbeid. Styttarne. Skjikkarne. teia stil. Narri. stridrustade. kor (dar som). uheldug. bleiv. Fyreining. hjalp. Styttegubbar. Haan. Fullmakts-Mænn. Høgvitskapsskule. var at-aat. Styrnasæt.

2 . N a v n e . - Sverige. Opdal. Haaken. Romsdal. Huva (Luva). Gaulating Erik. Trøndelag. Ivar Lukka.

3 . M i s l i g e F o r m e r . - Saaga. røird. dæ. straumade. tel. heit (hêt).
sedan. fyr. vestyver. de (dei). vore. hare. sundre Loten. vettugare. defyr.
trakst. itkje. Heder. tjener (fortj.). tvo Slag. fallt. streid. jog. tænka.
Tjenesta. Skuld. defor. tes. røira. intet. flokat. Kam elder Skjær. Garen.
fare. gjor'. Mot. Lov. Love. Leilændingar. Landskuld. Oprøir. nys.
Skjaldskap og Saagaskrift. Øyra. Drapet. Skjald. Kvad. turda (tora).
klein. Skuldfolk. hjalp. hés. Daap. traadaste? Kjøpmænn. Mænn. Tomt.
døpte. fallt. brota? ilnøgde. Litlegut. ho (henne). drikkja? berja (berga).
Arving. Draumar, m. teija. Tomt. gjenga. Fyrfæder. den annan.

M: halla. Kalle. snille ? Venning. senna.

4 . S k r i v e m a d e . (Ufordoblede):

tet. frit. Æt. fyr(r). sæt. sit. let. Tak. Skat. os. slap. got. ret.

(øi): høira. løisa.

Ymse: vogade. vore (adj.). hévaste.

M e d j . - skjifta. gjifta. skjelja. gjiva. Avgjivt. skjyna. Kjyrkja. Skjip.

B r e d V o k a l . - sætte. vælduge. mæktug. sæt. væra. Hjælp. vettug.
Vælde. fæsta. skjæra. kjæmma. hjælpa. Segr. seglde. tænka. tælja. Mænn.
op. Fæder. Kjæmpor. some. Sølv. aarka.

M. skjeld. skjelja.

<side nr=352>

K o n s o n a n t e r . - Gar'. har'. gjor'. halla &c. Kam. kjæma. Klæma. -
tugta. teija (stil). brota? tænka.

Pron. ho. han (ac.).

5 . S u b s t a n t i v f o r m e r .

Kjøn. - eit Herredom. ei Gilda. ei Styrna. Fredi. - M: Øyra.

Bestemt Form: - Folkin. Rikin. Fylkin? Folkeslagin. Ordin. Aarin.
Vikin. Sido. Kvinnasido. Makt-løiso. Huvo. Vorto. Greido. Krono.

Fleertal: - Stykkjer. Stykker. Fylker. Riker. Venar. Germanner. Sonar.
Trøndar. Mænn. Hjartar. Klæda. Aarhundrar.

Dativ: Aarom (ac.) yver dei tri Nordlandom.

Sammensætning: Kvinnavælde. Soneson.

Genitiver: Halvdan sin Son. Harald sit heile Rike. hans Fæder sin Gravhaug.

Her hadde Harald sine verste Ovundsmænn ... møt fram. Erik sin.

6 . V e r b a l f o r m .

Inf. kallas. haldas. vitras.

Præs. - kaster. einer. lover. kristner. sæljer. strøipar.

Imperf. - væltade. krævde. lurade. streid. rydde. fallt. styrade. talde
(talade). hjalp. skunde. ynskade. styrkade.

Partic. hadde høird. stridd. vald. budd. skjeld. helt (haldet). villat. traadd.
spaadd. trykkat. vart helt. hadde holdt. stendet. faat. værjat. hava syndes.

7 . A d j e k t i v f o r m .

lagt, m. gjort, m. skjeld, n. den annan.

8 . A d v e r b i e r .

retteleg. endeleg.

227. Arbeidsmelding for 1858, 31. 12. 1858.

Til den Kongelige norske Regjerings Departement for Kirke- og Underviisnings -
Væsenet.

Idet jeg herved skal fremlægge en Beretning om mine Sprog-Arbeider i det
forløbne Aar, maa jeg foreløbig bemærke, at jeg just ikke har noget særdeles
nyt at berette, da nemlig min Tid er bleven anvendt for det meste til
Fortsættelse af Arbeider, som vare begyndte forhen, men som ikke endnu
ere færdige, og forøvrigt til en Række af Smaa-Arbeider, som enkeltviis ikke
have nogen Betydenhed, men som nærmest kunne betragtes som Forarbeider
eller Forberedelser til noget som forhaabentlig senere skal komme i Stand. Et
Par større Skrifter ere rigtignok forberedede til Udgivelse, men allikevel mangler
der endnu meget paa dem, saa at ialfald en Deel af det kommende Aar vil gaae
hen, førend noget af dem bliver ganske færdigt.

Indsamlingen af Tillæg til den norske Ordbog er imidlertid bleven fortsat
og har havt omtrent den samme Fremgang som i de næst foregaaende Aar.
Der er saaledes ikke kommen nogen særdeles stor Forøgelse til; men der er

dog tilveiebragt en Samling af Oplysninger, deels om Ord, som forhen manglede i Samlingen, deels om nye Betydninger eller nye Former ved enkelte af de forhen bekjendte Ord. En Deel af disse nye Oplysninger er som sædvanlig samlet her paa Stedet ved Meddelelser af Folk fra Landdistriktene, en annen Deel er derimod samlet paa et Par Reiser, som jeg i dette Aar har udført.

I Juli Maaned foretog jeg en Reise til Stavanger Amt og derfra Øst igjennem Landet, hvorved jeg kom til at befare flere afsides liggende Egne, som jeg ikke før havde besøgt. Først bereiste jeg nogle af de inderste Egne i Ryfylke, nemlig Hjelmeland, Aardal og Lysefjord; derfra reiste jeg over Fjeldene til Siredalen og gjennemvandrede dette Dalstrøg fra det øverste til det nederste. Fra Siredalsvandet stævnedes jeg atter mod Øst til Fjotland og derfra videre igjennem Eikin Sogn til Aaserall, hvorfra jeg endelig begav mig paa Hjemveien over Kristiansand. Foruden den sædvanlige Opsamling af Ord og Talemaader var det især et Par grammatikalske Spørgsmaal, som jeg paa denne Reise havde for Øie. Jeg havde engang hørt en Yttring om, at der i Fjordene indenfor Stavanger skulde findes Spor af den gamle Konsonant "th" eller þ (Islændernes Thorn), om ellers er overgaaet til "t" (og i nogle Ord til d), ligedan som i Svensk og Dansk; og skjønt dette Punkt ikke nu kunde have nogen synderlig stor Betydning, vilde det dog altid være en mærkelig Oplysning for Grammatiken, om denne Lyd virkelig skulde forefindes her. Men med al Opmærksomhed kom jeg dog ikke til at finde nogen Bekræftelse herpaa; hvorfor jeg er tilbøielig til at troe, at hiin Beretning maa have beroet paa en Misforstaaelse, maaskee foraarsaget ved den skarpe Udtale af Lyden "t", som netop forekommer paa denne Kant af Landet, og som er ganske den samme, enten Lyden svarer til den gamle t eller til th. - Et andet Punkt, som jeg søgte Oplysning om, var Grændsen for de bløde Konsonanter, det vil sige, for Overgangen af t til d, k til g, og p til b, i Enden af Ordene. Denne Overgang fandtes at række saa langt nord som til Hjelmeland, hvor den dog er vaklende; i Siredal og Fjotland er den stærkt fremtrædende; i Hægebostad og Bjelland skal den derimod være vaklende, og i Eikin Sogn og Aaserall

findes den ikke. Grændsen er saaledes meget ujævn, og paa enkelte Grændsepunkter vakler Brugen imellem haard og blød Konsonant. Noget lignende skal ogsaa være Tilfældet i den sydligste Deel af Sverige, hvor endog den samme Overgang forekommer.

I Oktober Maaned gjorde jeg en Reise i Jarlsberg, blandt andet igjennem Ramnæs og Vaale Præstegjelde, for at efterspørge endeel Ord, som jeg havde optegnet af Skrifter og Meddelelser fra disse Egne. Men ligesom denne Reise var meget let og magelig, saaledes var den ogsaa temmelig mager med Hensyn til Udbytte for Sproget.

Om en ny og forbedret Udgave af Folkesprogets Grammatik har jeg allerede

<side nr=354>

yttret mig i min Beretning for forrige Aar, idet jeg da antydede, at en paatænkt Omarbeidelse af en Deel af Bogen skulde strax foretages. En saadan Omarbeidelse er rigtignok ogsaa begyndt, og en god Deel Forarbeider ere allerede udførte, saa at den endelige Bearbeidelse rimeligviis vil gaae nogenlunde fort; men alligevel maa jeg tilstaae, at der endnu mangler meget, saa at Bogen ikke kan blive færdig til Trykning i den første Deel af Aaret, skjønt det vistnok er paatænkt, at den skulde udkomme i det tilstundende Aar. For at opnaae en mere omfattende Kundskab om Forholdene i de beslægtede Sprog, vilde jeg nemlig foretage en grundigere Gjennemlæsning af enkelte vigtige Sprogværker, fornemmelig Grimms tyske Grammatik, og dermed er da nogen Tid gaaen hen. Dernæst blev det ogsaa nødvendigt at foretage en grundigere Prøvelse af nogle Punkter, hvori Dialekternes Former ere forskjellige, for at man desbedre kunde blive i Stand til overalt at opstille en normal norsk Form og saaledes afhjælpe den Mangel paa Eenhed, som finder Sted i den forrige Udgave af Bogen; og da nu enkelte af disse Punkter ere noget vanskelige, idet der kan være to Former, som begge synes at have lige gode Grunde for sig, saa maatte netop Afgjørelsen af disse Punkter kræve nogen Betænkning og saaledes bevirke en Forsinkelse i Arbeidet. Men ved denne Udsættelse er da saa meget vundet, at Planen i det hele er bedre gennemtænkt, og at Grundene

for den kunne opstilles med mere Klarhed. Desuden er det ogsaa en Vinding, at flere Opplysninger om Nabosprogene ere tilkomne i den senere Tid. Jeg har saaledes i sidste Høst faaet to nye Glossarier fra Sverige, et fra den nordlige Deel (Vesterbotten) og et fra den sydlige Deel (Halland), hvilke begge tilbyde visse mærkelige Sammenligningspunkter for vore Dialekter.

I en foregaaende Beretning har jeg omtalt et paabegyndt Arbeide i Landssproget, nemlig en "Kundskabsbog" eller Læsebog, indeholdende korte Uddrag af Naturlæren, Geografien, Historien o. s. v. Denne Bog har jeg i dette Aar oftere taget fat paa, og en stor Deel af den er ogsaa allerede færdig; men alligevel mangler der dog endnu meget. Hensigten med dette Skrift var at give et fuldkomnere Exempel paa Sprogets Anvendelse, end som forhen er skeet, paa samme Tid som Bogen ogsaa ved sit Indhold kunde være til Nytte, ialfald for Ungdommen. Et saadant Exempel kunde ogsaa nu behøves, da det viser sig, at der er flere, som ville forsøge at skrive i dette Sprog. Om det nu maa indrømmes, at nogle af disse Forsøg kunne være mindre heldige, saa maa det ogsaa betænkes, at man aldrig kan vente nogen Fuldkommenhed i saadanne Begyndelser eller første Forsøg, og at de Hjælpemidler, som haves ved Haanden, endnu ere aldeles utilstrækkelige. Det gjælder saaledes om at give baade bedre Regler og bedre Exempler end de, som hidtil haves; forudsat at man anseer denne Sag for at være nogen Opmærksomhed værd, og det maa nu jeg ansee den for at være. De Modsigelser, som man har seet i Aviserne, have ikke formaaet at forandre min Mening om Sagen, da de ikke

<side nr=355>

have indeholdt andet, end hvad jeg havde vidst og ventet for længe siden. Og da saadanne Forsøg, som de her omtalte, kunne være meget nyttige til Oplysning om Sprogforholdene og til Skjærpelse af Tænkningen, medens de ikke kunne være til nogen synderlig Uleilighed, ialfald saalænge de holde sig udenfor det almindelige Forretningssprog, saa kan jeg heller ikke indsee, at disse Modsigelser kunne have noget stort at betyde.

Af mine egne Forsøg i dette Sprog er der et, som her kunde nævnes,

nemlig en Oversættelse af den gamle Fridtjofs Saga, som Folkeoplysnings-Selskabet anmodede mig om at skrive, og som dette Selskab siden har udgivet. Selskabet har rigtignok yttret Ønske om at faae flere Sagastykker oversatte i dette Sprog; men jeg synes alligevel, at saadanne Oversættelser fra det gamle Sprog ikke just ere de heldigste til at begynde med, da man nemlig her, ved en ganske naturlig Tilbøielighed til at beholde Originalens egne Udtryk, lettelig vil blive noget uforstaaelig for Mængden. Derimod troer jeg, at Oversættelser fra nyere Sprog (som Tydsk og Engelsk) vilde snarere vinde Bifald; og egentlig vilde originale Skrifter være det allerbedste.

Mine øvrige Arbeider have, som før antydet, været en Fortsættelse af de sædvanlige Smaaarbeider, saasom Ordning af tilkomne Ordsamlinger, Optegnelser af andre Sprog til Sammenligning, og mere deslige. Desuden er nu som forhen ogsaa nogen Tid bleven optagen med Gjennemsyn af Andres Arbeider, da nemlig enkelte Forfattere af Almueskrifter have henvendt sig til mig for at faae adskillige Oplysninger om Ordenes Brug og Forstaaelighed for Folket.

Det nærmest foreliggende Arbeide for det kommende Aar er nu den nye Udgave af Folkesprogets Grammatik; dernæst tænker jeg ogsaa paa en Fortsættelse af Arbeidet paa den omtalte Kundskabsbog eller Læsebog. En ny Reise til Nordland, som jeg engang før har nævnt, maa nok udsættes længere hen, da den vilde optage for megen Tid fra andre og mere nødvendige Arbeider, saa meget mere som Sommeren for mig er netop den bedste Arbeidstid. Derimod har jeg tænkt at foretage en Reise igjennem Solør og Elverum til Trysil, hvor jeg har adskilligt at efterspørge. En Reise til Lom har ogsaa været paatænkt; mer hvis de nødvendigste Arbeider skulde komme rigtigt i Gang, vil der vel neppe blive Tid til en saadan længere Reise.

Christiania den 31te December 1858.

Ærbødigst

I. Aasen.

228. Omsetjing gjeven til Ludvig Kr. Daa, av "Den burtkomne Sonen"

5. 3. 1859..

Den burtkomne Sonen.

(Luk. 15. 11 og f..).

11. Ein Mann hadde tvo Søner.
12. Og den yngste av deim sagde til Faderen: Fader, lat meg faa den Luten av Godset, som høyrer meg til Og han skifte Godset imillom deim.
13. Og nokre Dagar deretter tok den yngste Sonen all sin Arv og foor av til eit Land, som var langt burte; og der øydde han Arven sin upp i Ulivnad.
14. Men daa han hadde øydt upp alt, som han aatte, vardt der eit stort Uaar i dette Landet; og han tok til at lida Naud.
15. Og han gjekk avstad og feste seg til ein Bumann der i Landet, og denne Mannen sende honom ut paa Marki si til at gjæta Svin.
16. Og han vilde gjerna hava mettat sin Mage med Avfall, som Svini aato, og ingen gav honom nokot.
17. Daa kom han til seg sjølv og sagde: Kor mange Dagleigarar hever daa Fader min, og dei hava Nøgd av Mat, medan eg ormegtast av Hunger!
18. Eg vil risa upp og ganga til Fader min og segja til honom: Fader, eg hever syndat mot Himmelen og mot deg.
19. Og eg er inkje lenger verd at kallast Son din; tak meg berre som ein av dine Dagleigarar.
20. Og han reis upp og kom til Fader sin. Og daa han endaa var langt burte, saag hans Fader honom og ynkadest yver honom, og han sprang til og tok honom um Halsen og kyste honom.
21. Men Sonen sagde til honom: Fader, eg hever syndat mot Himmelen og mot deg og er inkje lenger verd at kallast Son din.
22. Men Faderen sagde til sine Drenger: Bere fram den beste Klædebunaden og late honom fara i, og give honom eit Fingergull paa Handi og Skoer paa Føterne.
23. Og take fram ein gjødd Kalv og slagte; og late oss eta og vera glade.
24. For denne Son min var daud og er atter livnad, og var burtkomen og er atter funnen. Og dei toko til at gledja seg.
25. Men eldste Sonen hans var ute paa Marki, og daa han kom nærre heim aat

Husom, høyrde han Ljoden av Song og Dans.

26. Og han kallade ein av Drengjom til seg og spurde, kvat detta var.

27. Men han sagde til honom: Broder din er atterkomen, og Fader din hever slagtat ein gj dd Kalv, fyredi han hever fenget honom heil heimatter.

28. Daa vardt han vreid og vilde inkje ganga inn; og daa gjekk Fader hans ut og bad honom.

29. Men han svarade og sagde til Faderen: Sjaa, so mange Aar hever eg tenat deg og endaa aldri brotet dine Bod; men du hever aldri gjevet meg so myket som eit Kid, at eg kunde gledjast med mine Viner.

30. Men no, daa denne Son din er komen, som hever  ydt upp Arven sin med Skj k r, daa slagtar du ein gj dd KaIv aat honom.

<side nr=357>

31. Men han sagde til honom: Son min, du er alltid hjaa meg, og alt det, som er mitt, er ditt og.

32. Men no skulde du vera glad og fegen, av di at denne Broder din var daud og er atter livnad, og var burtkomen og er atter funnen.

229. *Siegwart Petersen, 10. 3. 1859.*

Til Hr. S. Petersen. Om Ny Hungervekja.

Allerede for længe siden lovede jeg at sende Dem et lidet Uddrag af mine Optegnelser og Anmærkninger til Nye Hungervekja, men mange Slags Forhindringer have gjort, at der endnu ikke er blevet noget af det. Vistnok kunne disse Anmærkninger heller ikke have noget synderligt Værd; men saa kunde jeg dog derved faae Anledning til at sige noget mere, end hvad der blev sagt i den korte Anmeldelse i D len, hvor jeg ikke turde gaae ind paa Enkelthederne, fordi de fleste Læsere pleie at have en stor Ulyst til alt hvad der smager af Grammatik og Lexikon, saa at slige Ting aldrig ville fæste sig i deres Hukommelse.

Det kunde her anmærkes, at uagtet jeg strax ved første Gjennemsyn af Bogen saae alle Tegn til en ganske usædvanlig Dygtighed hos Forfatteren,

var jeg dog i min Anmeldelse temmelig tilbageholdende i at anbefale Bogen; og Grunden hertil var, at jeg, uagtet Arbeidets store Fortrin, dog havde fundet mig noget skuffet derved. En Bog om denne Sag og i dette Sprog og fra en saa dygtig Haand maatte naturligviis være en kjærkommen Hjælp for os Stakkels "Maalsmænd" paa en Tid, da vi stode indeklemte i et hidsigt Angreb fra alle Sider, ligesom en Stavkarl midt i en Flok af bidske Hunde. Men nu syntes jeg at finde adskillige Omstændigheder som betydelig svækkede Virkningen af dette Forsvar for Sagen. For det første var Forsvaret holdt i en saadan abstrakt Form, at det kostede megen Anstrængelse at følge med og udfinde de overbevisende Grunde. Dernæst syntes Udtryksmaaden heelt igjennem at bære Præg af Studering eller at savne noget af dette nationale Grundlag, som Folk fra Landsbygderne have med sig fra Fødselen og Opdragelsen. Og endelig støttes jeg nu allermest derved, at man her atter skulde finde en ny Sprogform, meget forskjellig fra min og alle Andres og, mere broget og vanskelig end nogen af dem, saa at Modstanderne her netop vilde atter faae en prægtig Leilighed til at fremstille det hele Sprogforsøg som en umulig Ting. Vistnok kunde jeg ikke vente, at mit System strax skulde blive erkjendt som det eneste rette, eller at enhver skulde ville antage og følge det i alle Enkeltheder; men jeg havde dog troet, at det af kyndige Folk maatte ansees som det fornuftigste, eller det, som Folket kunde være bedst tjent med. Og det er ogsaa at betænke, at dersom denne usalige Lyst til at grundlægge en Sprogform efter egen Lyst og Smag alene, skulde blive saa almindelig som

<side nr=358>

den nu en Stund har truet med, saa vil Sagen vistnok blive saa forvirret, at ihvor god den endog er, saa vil den dog have daarlige Udsikter. Men nok herom.

Exempler paa Ord - Udviklingen.

Som Exempler paa en ret heldig Optagelse af gamle Ord anseer jeg følgende:
Alvelde (*rettere* Aalvelde), bregda, einlynd, heimild, herfylking, kaupmaal,

kynnast, motmæle, sakargift, tvimæle, vanmátt, vægd, vinsæld.

Exemplar paa ret heldig Orddannelse ere: audsynleg, áskodan, dimsjon (syn), einkjenne, einmenne, framhald, fullnøgja, heimstegn, hugsjon (syn), illmæla, illstjorn, landvenjast, læregrein, málskylda, medvit(an), mothug, nærføring, rettfylgja (sam=), rettsynd, røyving, samhug, samlending, samlutande, sannrøynd, sidhevd, sigengd, skuldargift. stjornarføre, takksemd, tilhug tilkall, tilvising, tjod(ar)eign, tjod'hat, tjod'rett, truarlæra, umtenking, usonleg, usættande, (vanmátt), veldestrot, ættlid (m.).

Som mindre gode Ord anseer jeg derimod følgende: avbragslega, bladstjore, eigrøn, f r a m v a r p , fulltrue, gagnstadd, gagnstandslag, gjaldgjengd, gudmod, fordrike, hardstjore, hádsmun, heimskringla, h u g v i t , litillátin, loptslag, ovluglega, rettdøma, retthugsad, røyne sluter, sagnararv, sakfelledom, samjavnd, sannføra, sannkrevja, tilevne, rjodarbolk, varnadarmann, øvring.

Fremdeles er adskilligt at udsætte paa slige Ord som: atburd, endalykt, endrborin, ev, fornold og gullold, frodleik, h á d s m u n , heill, hugmál, kenning, mannande og mannare, medalkoma, menton, oldungis, rit, ritling, sjod, skirra, sogulega, so-na, tortrygg, trautom, umstada, vandat, erindreke.

Endvidere adskilligt at udsætte paa: aug. diat og doat. hvári. igjenom. vid. jo og jau. nettupp. skildrat. líkayvirfyre. henimot augnablik. (yvirhovud) dylgisam. - det var hana. - idi. dessi.

Former.

Paa an: langan, leitan, mentan, veran, vinnan, vitan, medvitan, tjodarvitan. Ymse: lagaskifte, lagstad, lagtekit. - hamingjan, herudin.

- hvar, hvári &c. sjer. breytt, savnast. hjalp, holpit. gipt. kraptug. trida. girna. vetle. lángu. fyre øyrnum. - trautom. dessi (denne). láta oss.

Kjøn: dat . . . ætlid.

Fleertal: byrtingir, auglysingir, tilvisingir, hovdingjar. formar.

Particip: (dat var) nádd. bygd. dat ukennta. hava alat. hava vard, fylgd, nevnd, kravd, - nádd, stengd, lydd, livd.

Inkonsequentser: nár, nær. fatik, fatøki.

Xnia den 10de Marts 1859.

<side nr=359>

230. *Omsetjing av Fyrste Mosebok, 1 - 3 kapitlet, 12.3.1859.*

Genesis.

(Etter Luther's Umskrift.)

1. Kap.

1. I Upphavet skapade Gud Himmel og Jord.
2. Og Jordi var aud og tom, og det var myrkt yver Djupom; og Guds Ande sveiv yver Vatnet.
3. Og Gud sagde: Verde Ljos. Og det vardt Ljos.
4. Og Gud saag, at Ljoset var godt. Daa skilde Gud Ljoset fraa Myrkret.
5. Og kallade Ljoset Dag og Myrkret Natt. Daa vardt av Kveld og Morgon den fyrste Dag.
6. Og Gud sagde: Det verde ei Festing imillom Votnom, og ho skal vera ein Skilnad imillom Votnom.
7. Daa gjorde Gud Festingi, og skilde Vatnet under Festingi fraa Vatnet yver Festingi. Og det vardt so.
8. Og Gud kallade Festingi Himmel. Daa vardt av Kveld og Morgon den andre Dag.
9. Og Gud sagde: Vatnet samne seg under Himmelen paa sine egne Stader, so at det turre synest. Og det vardt so.
10. Og Gud kallade det turre Jord, og Samningen av Votnom kallade han Hav. Og Gud saag, at det var godt.
11. Og Gud sagde: Jordi late Gras og Urter spretta upp og fræva seg, og frjovsame Tre, som bera Alde, kvart etter sitt Slag, og hava sitt eget Saad hjaa seg sjølv paa Jordi. Og det vardt so.
12. Og Jordi let upp spretta Gras og Urter, som frævade seg, kvart etter sitt Slag, og Tre, som baaro Alde og hadde sitt eget Saad hjaa seg sjølv,

kvalt etter sitt Slag. Og Gud saag, at det var godt.

13. Daa vardt av Kveld og Morgon den tredje Dag.

14. Og Gud sagde: Det verde Ljos paa Himmels Festingi, som skilja Dag og Natt, og giva Tekn til Tider og Dagar og Aar.

15. Og dei vere Ljos paa Himmels Festingi, at dei skina paa Jordi. Og det vardt so.

16. Og Gud gjorde tvau store Ljos, eit stort Ljos, som skulde styra Dagen, og eit litet Ljos, som skulde styra Natti; dertil ogso Stjørnor.

17. Og Gud sette deim paa Himmels Festingi, at dei skulde skina paa Jordi,

18. og skulde styra Dagen og Natti, og skilja Ljos og Myrkr. Og Gud saag, at det var godt.

19. Daa vardt av Kveld og Morgon den fjerde Dag.

20. Og Gud sagde: Vatnet kvikne med symjande (el. laupande) og livande Dyr, og med Fuglar, som fljuge yver Jordi under Himmels Festingi.

<side nr=360>

21. Og Gud skapade store Kvalar og allskyns Dyraslag, som liver og rører seg der, og som kviknade av Vatnet, kvart etter sitt Slag, og allskyns fjødrad Fugl, kvar etter sitt Slag. Og Gud saag at det var godt.

22. Og Gud signade deim og sagde: Vere frjovsame og auke dikker og fylle Vatnet i Havet; og Fuglarne auke seg paa Jordi.

23. Daa vardt av Kveld og Morgon den femte Dag.

24. Og Gud sagde: Jordi framføre livande Dyr, kvart etter sitt Slag, Fe og Krekelde og Dyr paa Jordi, kvart etter sitt Slag. Og det vardt so.

25. Og Gud gjorde Dyri paa Jordi, kvart etter sitt Slag, og Feet etter sitt Slag og allskyns Krekelde paa Jordi etter sitt Slag. Og Gud saag, at det var godt.

26. Og Gud sagde: Late oss gjera (ein) Mann, ei Likneskja, som skal vera oss lik, som raade (el. skal raada) yver Fiskarne i Havet og yver Fuglarne under Himmelen og yver Feet og yver heile Jordi og yver alt Krekelde, som kreker paa Jordi.

27. Og Gud skapade Mannen til Likneskja av seg sjølv; til Guds Likneskja skapade han honom; og han skapade deim, Mann og Kvinna.

28. Og Gud signade deim og sagde til deim: Vere frjovsame og auke dikker og fylle Jordi og gjere henne dikker sjølve: underlagd, og raade yver Fiskarne i Havet og yver Fuglarne under Himmelen og yver alle Dyr, som kreka paa Jordi.

29. Og Gud sagde: Sjaa, eg hever gjevet dikker allskyns Urter, som fræva seg, paa heile Jordi, og allskyns frjovsame Tre, og Tre som fræva seg, til dikkar Føda;

30. Og alle Dyr paa Jordi og alle Fuglar under Himmelen, og alt Krekelde, som liver paa Jordi, (hever eg gjevet), at dei skulo eta allskyns grøne Urter. Og det vardt so.

31. Og Gud saag paa alt, som han hadde gjort og sjaa, det var storo godt. Daa vardt av Kveld og Morgon den sette Dag.

2. Kap.

1. Soleides vardt Himmel og Jord fullendad med deira heile Her.

2. Og soleides fullendade Gud paa sjaunde Dagen sine Verk, som han gjorde. Og han kvilte paa sjaunde Dagen etter alle sine Verk, som han gjorde.

3. Og han signade den sjaunde Dagen og helgade honom, av di han hadde kvilt den same Dagen etter alle sine Verk, som Gud skapade og gjorde.

4. Soleides er Himmel og Jord vordne, daa dei ero skapade til den Tid, daa Gud Herren gjorde Himmel og Jord.

5. Og allskyns Tre paa Marki, som inkje fyrr hadde voret paa Jordi, og

<side nr=361>

allskyns Urter paa Marki, som inkje fyrr hadde vakset. For Gud Herren

hadde endaa inkje latet det regna paa Jordi, og der var ingen Mann, som dyrkade Landet.

6. Men ei Skodda steig upp av Jordi og vätte alt Landet.
7. Og Gud Herren gjorde Mannen av ein Jordklepp, og han bles honom ein livande Ande i Naserna hans; Og soleides vardt Mannen ei livande Saal.
8. Og Gud Herren plantade ein Hage i Eden imot Austr, og sette Mannen deri, som han hadde gjort.
9. Og Gud Herren let upp veksa or Jordi allskyns Tre, som vaaro huglege at sjaa til og gode at eta av, og Livsens Tre midt i Hagen og Kunnskaps Treet paa godt og vondt.
10. Og det gjekk ut or Eden ein Strøym til at vatna Hagen, og han deilte seg der i fjore Hovudstrøymar.
11. Den fyrste heiter Pison og renn um heile Landet Havila, og der finn ein Gull.
12. Og Gullet i Landet er kostelegt; og der finn ein ogso Bedellion og Adalsteinen Onyx.
13. Det andre Vatnet heiter Gihon, det renn um heile Morlandet.
14. Det tridje Vatnet heiter Hidekel; det renn fram med Assyria. Det fjorde Vatnet er Frat.
15. Og Gud Herren tok Mannen og sette honom i Hagen Eden, at han skulde dyrka og halda honom.
16. Og Gud Herren baud Mannen og sagde: Du skal eta av allskyns Tre i Hagen,
17. Men av Treet til Kunnskap paa godt og vondt skal du inkje eta. For kvat Dag du eter av di, skal du døya Dauden
18. Og Gud Herren sagde: det er inkje godt, at Mannen er einsaman; eg vil gjera honom ei Hjelpa som kann vera hjaa honom.
19. Daa som Gud Herren hadde gjort av Jordi allskyns Dyr paa Marki og allskyns Fuglar under Himmelen, daa førde han deim til Mannen, at han vilde vita, korhan kallade deim; for soleides som Mannen vilde kalla allskyns livande Dyr, so skulde dei heita.
20. Og Mannen gav alt Fe og (all) Fugl under Himmelen og (alle) Dyr paa Marki sitt Namn; men aat Mannen vardt ingi Hjelpa funni, som kunde

vera hjaa honom.

21. Daa let Gud Herren ein tung Svevn falla paa Mannen, og han sovnade.

Og han tok eit av Rivbeini hans og fyllte Staden til med Kjøt.

22. Og Gud Herren bygde ei Kvinna av Rivbeinet, som han tok av Mannen, og førde henne til honom.

23. Daa sagde Mannen: Dette er Bein av mine Bein, og Kjøt av mitt Kjøt.

Ein skal kalla henne Manninna, av di ho er teki av Mannen.

<side nr=362>

24. Difyre skal ein Mann avlata sin Fader og si Moder og vera med sitt Viv, og dei skulo vera eitt Kjøt.

25. Og dei vaaro baade nakne, Mannen og hans Viv, og dei blygdest inkje,

3dje Kap.

1. Og Ormen var sløgare en alle Dyr paa Marki, som Gud Herren hadde gjort; og han sagde til Kvinna: Ja, skulde Gud hava sagt: De skulo inkje eta av allskyns Tre i Hagen?

2. Daa sagde Kvinna til Ormen: Me eta Alden av Treom i Hagen.

3. Men um Alden av Treet midt i Hagen hever Gud sagt: Ete inkje av det, og røre det inkje, at de inkje døya.

4. Daa sagde Ormen til Kvinna: De skulo paa ingen Maate døya Dauden.

5. Men Gud veit det, at kvat Dag de eta av di, so verda Augo dikkar upplatne, og de skulo vera likasom Gud og vita kvat godt og vondt er.

6. Og Kvinna tyktest sjaa, at Treet var godt at eta av og huglegt at sjaa til, og at det var eit lystelegt Tre, som ein kunde verda klok av; og ho tok av Alden og aat, og gav Mannen sin og, og han aat.

7. Daa vordo Augo deira beggje upplatne, og dei vordo vare, at dei vaaro nakne, og dei flettade Fikablad saman og gjorde seg Stakkar.

8. Og dei hørde Røysti av Gud Herren, som gjekk i Hagen, daa Dagen kolnade. Og Adam løynde seg med si Kona fyre Gud Herrens Andlit under Treom i Hagen.

9. Og Gud Herren ropade Adam og sagde til honom: Kvar er du?
10. Og han sagde: Eg høyrde di Røyst i Hagen, og eg ottadest; for eg er naken, og difyre løynde eg meg.
11. Og han sagde: Kven hever sagt deg, at du er naken? Hever du inkje etet av det Treet, som eg baud deg, at du inkje skulde eta av?
12. Daa sagde Adam: Kvinna, som du hever ført til meg, gav meg av Treet, og eg aat.
13. Daa sagde Gud Herren til Kvinna: Kvifyre hever du gjort det? Og Kvinna sagde: Ormen daarade meg, og eg aat.
14. Daa sagde Gud Herren til Ormen: Av di du slikt hever gjort, vere du bolvad framfyre alt Fe og framfyre alle Dyr paa Marki. Paa din Buk skal du ganga og eta Jord, medan du liver.
15. Og eg vil setja Uvinskap imillom deg og Kvinna, og imillom ditt Saad (Avkjøme) og hennar Saad; det same skal sundertrøda ditt Hovud, og du vil stinga det i Hælarne.
16. Og til Kvinna sagde han: Eg vil fyreleggja deg store Verker, naar du skal ala Barn; med Verkjom skal du Borni føda, og din Vilje skal vera din Mann undergjeven, og han skal vera din Herre.
17. Og til Adam sagde han: Av di du hever lydt Røysti aat Kona di og

<side nr=363>

etet av det Tre, som eg baud deg um og sagde: Du skal inkje eta av det; daa vere Marki bolvad fyre di Skuld, og med Sut skal du nøra deg av henne alle dine Dagar.

18. Tyrner og Tistel skal ho bera aat deg, og Urter paa Marki skal du eta
19. I ditt Andlites Sveite skal du eta ditt Braud, til dess du verd atter til Jord, som du er teken av. For du er Jord, og til Jord skal du verda.
20. Og Adam kallade si Kona Heva, fyredi ho er ei Moder til alle livande.
21. Og Gud Herren gjorde Kjolar av Skinn aat Adam og Kona hans og førde deim paa deim.
22. Og Gud Herren sagde: Sjaa, Adam er vorden som ein av oss og veit,

kvat som er godt og vondt. Men no. at han inkje skulde retta Handi si
ut og brjota av Livsens Tre og eta og liva ævenlega;

23. Daa let Gud Herren honom ut or Hagen Eden, at han skulde dyrka Jordi,
som han er teken av.

24. Og han dreiv Adam ut; og fyre Hagen Eden sette han ein Engel (Cherubim)
med eit bert og hoggande Sverd til at vakta Veggen til Livsens Tre.

231. Marius Nygaard, 9.6. 1859.

S. T. Hr. M. Nygaard.

Skjønt min Tid er noget knap, maa jeg dog gjøre et Forsøg paa at besvare
Deres nylig modtagne Brev, saa meget mere som det naturligviis maatte være
mig kjær at see, at der dog findes nogle, som for Alvor studere paa, hvorledes
vort Landssprog endnu kunde sættes paa en sømmelig Fod og nyde
noget af den Ære, som det fortjener. Rigtignok havde jeg tænkt at behandle
denne Sag udførligt i en ny Udgave af "Det norske Folkesprogs Gramatik",
hvori de enkelte Regler for Normalsproget skulde nærmere bestemmes og
begrundes; men det seer ud, som om dette Arbeide aldrig skulde blive færdigt;
det er allerede længe, siden jeg skulde tage fat paa den Omarbeidelse, som
bliver nødvendig for dette Øiemed, og nu er det snart et Aar, siden jeg skulde
til at lægge den sidste Haand paa Værket; men det har seet ud, som om alt
havde forenet sig om at hindre mig derfra, idet allehaande tidsspildende Smaa-Arbeider
have treengt sig imellem, saa at jeg endnu ikke paa lang Tid kan
blive færdig dermed.

At man bør stræbe at opnaae saa megen Konsekvents som muligt i et Sprog,
som saaledes paa een Gang skal optages til skriftlig Brug, er naturligviis
noget, som jeg maa samtykke i; men imidlertid vil det snart findes, at det ikke
nu er saa let at gennemføre Konsekventsen som i gamle Dage, da man baade
var fri for indre Splittelse og for al fremmed Indflydelse, og da de Ting,
som Sproget skulde bruges til, heller ikke vare saa uendelig mangfoldige som
nu. Vistnok skulle vi ikke lade os forlede af dem, som sige, at Formindskelse
og Forandring i Sprogets Former er en Nødvendighed og et stort Fremskridt;

men naar nu en saadan Forandring virkelig er indtraadt og bleven nogenlunde almindelig, da har den alligevel saa megen Betydning, at man maa lempe sig noget efter den. Nu er det just ikke min Mening, at man altid skulde føie sig efter en magelig Udtale, endog hvor denne forvansker Ordenes egentlige Rod, f. Ex. i "Ti", for Tid, "Bor" f. Bord, "Konn" f. Korn o. s. v.; i slige Tilfælde vilde jeg nu følge en anden Plan end i Ordbogen fra 1850; men imidlertid er der visse andre Punkter, hvor en konsekvent Tilbagegang til den gamle Form vilde føre for langt bort fra det virkelig foreliggende og levende Sprog, og dette vilde være en slem Ting, da vi trænge saa saart til, at Almuen skulde holde med os, og dette kan ikke lettelig skee uden ved en Opstilling af saadanne Former, som de fleste enten allerede kjende eller med Lethed kunde lære. Og nu kunne vi ogsaa trøste os med, at Sproget ikke endnu er saa ganske fordærvet, at det skulde trænge til saa særdeles store Forbedringer; der vil dog ikke saa meget til, for at dette Sprog kan uden Skam sættes ved Siden af Svensk og Dansk og vinde Bifald af alle dem, som dømme efter fornuftige Grunde, en anden Sag er det med dem, som kun dømme efter Vaner eller Uvaner: for disse Folk bliver det dog aldrig til Lags, om vi pynte aldrig saa meget paa det.

Hvad der, efter mine Tanker, kræver størst Opmærksomhed, er Ordenes Grundform (især Rodvokalen og Efterlyden) og dernæst Ordvalget og Udtryksmaaden, i disse Ting faar man tage det noget strengt. I Endelserne og de tilføjede Former kan man derimod have større Frihed til at lempe sig efter den almindeligste Tale. Og i det reent Udvortes ved Tingen, nemlig i Skriften, tror jeg netop, at man maa og bør holde sig til det, som Folk nu ere vant til, saaledes holder jeg fast ved Frakturskriften eller de tydske Bogstaver (trods alt hvad enkelte have anført imod dem), og ligeledes ved de store Bogstaver i Substantiverne, men vel at mærke, kun i Substantiver og ikke i andre Ord, som siges at "staae substantivisk"; thi paa den Maade bliver der ingen Ende paa det. Lad os følge Tydskerne i slige Ting som Frakturen og de store Bogstaver; det er os hverken til Skam eller Skade, og Sproget bliver ikke

Tydsd dærvæd; derimod gjøre vi vort Folk en stor Tjeneste dermed, siden man nu engang er vant til det, og Tingen desuden har gode Grunde for sig.

Jeg nævnte nylig, at der er visse Punkter, hvor en Stræben efter streng Konsekvents vilde føre til adskillig Ulempe, og jeg skal strax nævne et Par af disse Punkter. Det ene er Omlyden af a til o i Roden af Hunkjøns-Substantiver De stærke Femininer have som bekjendt i det gamle Sprog altid o(ø) for a i de vigtigste kasus. Ogsaa nu have de for det meste o (f. Ex. Nos, Osp, Dogg, Dokk, Stong), men enkelte af dem have dog almindeligt a (som Sak, Sag, Takk, Havn, Spann, Grav), og nogle dele sig endog i to Ord, et med o og et med a (saasom Havn og Hovn, Grav og Grov, Mark og Mork). Omvendt skulde de svage Femininer efter det gamle Nominativ altid

<side nr=365>

have a, men nu have de fleste af dem o (som Hoka, Vogga, Oska) medens kun faa have a (som Kaka, Kanna, Flaska). Her bliver nu Spørgsmaalet, om det er absolut nødvendigt, at disse Ord skulle alle være lige. Jeg tror, at det her maa være tilladt at opstille nogle Undtagelser, da det vist vilde blive for stridt at drive Regelen til Gjennemførelse. Et andet Punkt er Brydningen "a", som nu for det meste er forandret til "je" ligesom i Svensk og Dansk (f. Ex. djerv, skjerv, gjerna, Kjerne, Fjell, Hjell, Tjeld, gjelda, skjelva, Hjelm, hjelpe), medens dog nogle Ord (især med "j" alene) have beholdt "ja" (som Jadar, Jark, jamn). Og her kommer jeg atter til samme Slutning som ved det foregaaende Punkt.

At jeg ellers holder meget paa det gamle Vokalforhold i Rodstavelserne, vil kunne sees af mine Forsøg i dette Sprog; imidlertid kunde jeg nok være tilbøielig til at gjøre en Undtagelse i enkelte Tilfælde, hvor Undtagelsen har Medhold i en noget almindelig Udtale og hvor den ellers vilde være til stor Fordeel for Tydeligheden. Et saadant Tilfælde har jeg paaapeget i "Prøver af Landsmaalet", S. 118, ved de Ord: nid, vid, Sid, Frid, Lid. Et andet Tilfælde er Ordene: Ber (Frugt), Ver (Plads), Er (Ar), hvor det vist vilde være nyttigt at skrive: Bær, Vær, Ær. Men slige Undtagelser burde ialfald

være meget faa, da det altid er vigtigt for Begrebet om Afledning og Ordslægtskab, at den oprindelige Vokal beholdes.

Ved Endevokalerne i og u er derimod ikke nogen saadan Vigtighed forhaanden, saa at det her ikke synes at være nogen stor Nødvendighed at holde paa den gamle og i Islandsken gennemførte Vokal. At Udtalen af dette i og u har været meget aaben, ligesom nu i flere af de bedste Dialekter, kan skjønnes af den vaklende Skrivemaade i de norske Skrifter, f. Ex. Lovene, hvor i og e, u og o idelig omvexle endog i samme Linie, medens derimod en saadan Vaklen ikke finder Sted ved i og u i Rodstavelsen, f. Ex. litr, hlutr. Det kunde ogsaa anmærkes, at en stor Deel Ord, nemlig Hankjønns-Subst. for Ex. hani, hagi, haki o. s. v., kunde ligesaa godt have e som i, da nemlig dette "i" svarer til "a" i de nærmeste gamle Sprog (Gothisk, Angelsachsisk), og da det ikke bevirker Omlyd i Rodvokalen; men dette kommer nu her ikke stort i Betragtning. Vigtigere er det, at de andre nyere Sprog (Svensk, Dansk, Tydsk) have kun "e", og at Folk hos os ere vant til dette og saaledes vilde finde disse mangfoldige "i" at være en altfor afstikkende Særegenhed. Jeg maa saaledes fremdeles holde paa "e", skjønt jeg nok kunde have Lyst til at gjøre en Undtagelse ved enkelte Ord paa-el (f. Ex. Lykil, Spegil, Tygil). Endevokalen u (o) har rigtignok mindre Omfang; dens fornemste eller sikreste Plads bliver vel i Fleertals-Endelsen ur (or), og her synes den at burde staae paa samme Trin som de førømtalte Endelser (med e) og altsaa betegnes med o, f. Ex. Visor, Klokkor. I Adverbier og Dativformer paa "om" synes det endog at være aldeles nødvendigt, at Vokalen betegnes med o, da Dia-

<side nr=366>

lekterne her stævne mere mod "aa" end mod "u". Om de faa Substantiver, som ende paa ul (ull), tror jeg derimod, at de bør skrives med u, f. Ex. Jøkul, Jøtul, Kongul.

I Forbindelse med Endevokalen e (i) maa jeg ogsaa nævne Lyden "gj" og "kj" i Stillingen foran Endevokalen. Dette er netop et af de Punkter, som have skaffet mig det allerstørste Bryderie; jeg har ofte været tilbøielig til at følge Landstads Exempel i Folkeviserne, nemlig at sætte "gi" og "ki" i alle Endestavelser; men uheldigviis kunde heller ikke dette afhjælpe Forlegenheden, da nemlig det paatænkte "j" alligevel bliver borte for Læserens øine, saa at man let kunde forlede Folk til en Udtale, som var værre end den, man vilde forebygge. I de maskuline Substantiver (som Hage, Skugge,

Bakke) er der nu ingen Betænkelighed ved at sætte "ge" og "ke", da "j" her er af liden Vigtighed og virkelig ogsaa bortfalder i nogle gode Dialekter. Men vanskeligere bliver det i Neutrum, især naar dette dannes ligefrem af et Verbum med j (f. Ex. Hyggje, Fylgje), ligesaa i de Fleertal, som staae nærvæd en Form med j (f. Ex. Drengjer; jf. Drengja-Lag) og i Adjektiver, dannede af Verber med j (f. Ex. nærsøkjen). Kan man sætte "merkeleg" og "syrgelæg" ved Siden at merkja og syrgja, og hvad bliver der da af "j", - vil man spørge. En stor Hjælp vilde det nu være, om man kunde gennemføre den Regel, at "ge" og "ke" skrives kun der, hvor det skal udtales som gje og kje; men dette vil nok ogsaa blive for stridt. Vistnok komme vi nærmere til denne Regel, naar vi holde fast paa de gamle Former med a og o, f. Ex. lika, ovlega, Dagatal, Folkaslag, mogoleg, Tungomaal o. s. v., og naar vi stundom udelade et "e". som kun er indskudt for Mageligheds Skyld, f. Ex. dugleg (dugeleg), riklega o. s. v., men alligevel vil der blive endeel Former, hvor vi neppe kunne fordrive dette e eller faae Folk til at følge vort Exempel, om vi forsøgte det saasom i: Finger diger Stenger Henker, Bøker, - og i Ord af fremmed Rod, f. Ex. Sukker, Neger, Tiger, Orgel, Mergel. Jeg har saaledes ikke fundet Udvei til nogen gennemgribende Regel for Brugen af "j", men imidlertid synes jeg at det, i Tilfælde af Tvivl, er bedre at skrive "j" end udelade det; thi man kunde vel maaskee sige, at det egentlig kun er en Føielighed imod Sprogets Uvenner, som driver os til en saadan Strenghed imod denne Stakkels Bogstav.

Om de øvrige berørte Punkter i Skrivningen maa jeg her fatte mig kort. Skrivemaaden; han, den, hin, ein, - holder jeg fremdeles paa, da Fordobling her vilde skaffe meget Besvær uden nogen synderlig Nødvendighed. Ligesaa holder jeg paa "eit" (uden Fordobling), da dette Ord maa bruges saa tidt, og faar saa liden Betoning, at Vokalens Længde bliver umærkelig. Kun hvor det er Talord og skal betones stærkt, har jeg stundom skrevet "eitt". For Resten finder jeg ingen Betænkelighed ved at skrive dobbelt Konsonant efter alle Diftonger (f. Ex. heitt, blautt, støytt, veidd, øydd),

<side nr=367>

da Udtalen og Analogien virkelig kræver det, og Diftongen alligevel bliver usvækket. Skrivemaaden "dt" i Neutrum anseer jeg netop for den rette (f. Ex. raudt, leidt, vyrdt, sendt); ligesaa "gt" og "vt" (som i: tagt, kravt, livt), da denne Form er til stor Fordeel for Tydeligheden, og Udtalen alligevel bliver ganske den samme. Ordene: venta, Frende, Frenka, Seng, Veng, - skriver jeg med e, da det er særdeles nyttigt, at slige Ord skrives alle ligt, og da Afledningen ved de fleste af dem er saa dunkel, at man ikke kan angive nogen tydelig Grund for en Afvigelse. Selv ved Ordet "venta" er Afledningen nu fordunklet, da Stamordet (v-n) nu hedder almindelig "Vûn" og det afledede Verbum "vøna". Derfor har jeg ogsaa skrevet "ven" (smuk) efter Udtalen, skjønt jeg just ikke har meget imod at skrive "væn". Ordene: venja, semja, o. s. v. skriver jeg nu med e, ligesom saa mange andre Ord, som i Ordbogen ere feilagtigt opførte med æ (Jf. Fortalen S. IX)

Substantivernes Bøining er nu et af de vigtigste Punkter, og uheldigviis bliver det vel, ogsaa et af de største Tvistepunkter, da nemlig Tingen her maa tages noget vilkaarligt, fordi det almindeligste System i visse Dele netop er det mest forvanskede. De synes, at Formen "i", for de stærke Femininer, tager sig besynderligt ud ved Siden af Fleertal paa "er", og jeg kan ikke undres paa det; jeg har selv ingen synderlig Velvillie for denne Form, men jeg veed heller ikke Raad til at finde nogen bedre. Vistnok kunde man, i Medhold af mange Dialekter, opstille Formen "e", men denne Form, som ellers kun pleier at være en Endelse, som medfører svag Betoning i Roden, vilde her være for mat og tillige noget forvildende, da man ikke let vilde falde paa, at dette skulde være en af de vigtigste Bøiningsformer. Man kunde ogsaa udfylde Formen efter det gamle Sprog og opstille "en" (in); men herved

vilde Maskul. og Femin. blive lige, og dette er en stor Ulempe, som alle Dialekter med streng Omhyggelighed have søgt at forebygge. Det vilde vel ogsaa have samme Virkning som i Svensk, at der tildeels vilde komme Urede i Skilningen af de to naturlige Kjøen, om endog de svage Femininers afvigende Form altid ville forebygge en saadan Sammenrøring som i Dansken. Jeg har opstillet "i", fordi denne Form adskiller Kjønnene tydeligt, og tillige ved sin Særegenhed kan betegne Forholdets Særegenhed og virke til en rigtig Betoning paa Rodstavelsen; man kunde ogsaa sige, at denne Form har mest Lighed med det Ord, som den ansees at komme af, nemlig hin (hi), som nu er ganske analogt med min, din, sin, og altsaa har lukt i (saa at der ikke er Spor af den gamle Overgang til: enn, en, et), og at Overgangen fra "in" til "i" (hin, hi) kunde lignedes med den gamle Overgang i Partiklerne: i for in, u- for un-, aa for an. - Noget bedre veed jeg nu ikke at sige om denne Form, men nogen bedre Udvei veed jeg heller ikke. Der er en daarlig Tilstand ved den bestemte Form af Femininerne, baade de stærke og de svage, men den har sin Grund i en gammel Mangel, nemlig den alt for svage

<side nr=368>

Forskjel imellem Formen for Maskulinum (nn) og Femininum (n), og det er saaledes ikke let at gjøre noget ved den.

Ved et Par andre Punkter, i den i Deres Brev omhandlede Bøinings-Plan, maa jeg tillade mig at gjøre en Anmærkning af den Grund, at jeg finder det alt for vanskeligt at faae Regelen gennemført og hævdet, saa ønskeligt det ellers i sig selv kunde være. Det ene Punkt er Omlyden a-ø eller den gamle Omvexling af $\hat{a}$, a, og tildeels e, i Flexionsformerne, f. Ex. Voll, Vallar, Veller. Dette er nemlig en saa stor Afvigelse fra det sædvanlige, at en Gjennemførelse deraf vanskelig kunde lykkes uden i det Tilfælde, at en stor Deel af Folket virkelig kjendte og brugte disse Former. Men nu er Brugen af denne Flexions-Omlyd bleven indskrænket til enkelte Ord og enkelte Distrikter, og forøvrigt er den gamle Bøining, f. Ex. af Ordene $g^{\text{h}}\text{ltr}$ og $h^{\text{h}}\text{rtr}$, bleven os saa fremmed, at dette netop er en af de Regler, som falde os vanskeligst at lære i det gamle Sprog. I nogle Maskuliner er "a" blevet eneherkende (f. Ex. Galt, Katt, Last), i andre derimod o (som Vøl, Voll, Skjold); i Femininerne hersker "ø" for det meste, som før er omtalt. Fleertal med "e" er vistnok sikkert i endeel Femininer (som Tong, Tenger o.s.v.), men Fleertal med "a" er maaskee kun sikkert i et Par Ord (Nos, Naser; Ogn, Agner), hvor det nemlig er herskende i flere Distrikter. En Tilbageførelse til den gamle Regel vilde saaledes her blive altfor voldsom, og især vilde slige Former som, Erner, Birner, Hirter, Firder, Skilder, - nu forekomme Almuen som aldeles fremmede og uforstaaelige. Det er slemt nok, at Tilstanden er slig; men vi kunne dog trøste os med, at dette Tab ikke medfører nogen praktisk Ulempe, saaledes som adskillige andre, og at Omlyden a-ø alligevel ikke er ganske tabt, da vi nemlig have den i Afledningen eller i Roden af endeel Ord, især Femininer. Vi kunne ogsaa have den i en liden Deel af Bøiningen, nemlig i Fleertal af Neutra f. Ex. Vatn, Votn; men dette bliver nok atter en af de Regler, som neppe kunne drives til Gjennemførelse. Det samme bliver vel ogsaa Tilfældet i Sættningen, da nemlig kun en Deel Ord her have beholdt "a" (som Tonn, Tann-gard), medens derimod andre have ganske opgivet det (f. Ex. Jord, Jordagods; Osp, Ospaskog).

Det andet Punkt er Gjennemførelsen af Dativformerne. For min egen Deel kunde jeg nok have god Lyst til dette, da jeg netop er kommen fra et Sted, hvor Dativ bruges meget bestemt og ikke kan undlades. Men for det første er der saa mange andre Steder, hvor man ikke lærer denne Form fra Barndommen, og at lære den siden er ikke saa ganske let; for det andet er Formen selv bleven saa forvansket, at man aldrig kan faae nogen rigtig Skik paa den. Jeg bliver saaledes meget brydd af denne Form i min Grammatik, hvor den nødvendig maa behandles men hvor den vanskelig kan opstilles paa

nogen sømmelig Maade. I Fleertal er vistnok Sagen klar, her har man kun Endelsen "-om" at tænke paa, og dette er jo en net og vakker Form; men

<side nr=369>

i Eentallet bliver Sagen anderledes: her have vi den fuldstandige bestemte Form kun i Femininum, medens derimod Maskul. og Neutrum kun har en Vokal tilbage af den bestemte Form. For at faae en ret Harmonie maatte vi her enten opgive Formen i Femininum (altsaa kaste det bedste bort) eller ogsaa foretage en vilkaarlig Udfyldning af Formen i Maskul. og Neutrum; men det ene er ondt, og det andet er værre. Hermed veed jeg ikke bedre Raad end at opstille de forhaandenværende Former: M. - i (e), a; F. - inne, unne; N. - i (e), - Fl. - om, - kun som Dialektformer, som vel kunne anvendes i Normalsproget i visse Tilfælde, saasom i Vers og ordsproglige Talemaader, men ikke kunne optages som fast Regel til almindelig Gjennemførelse. Hvis det gik an at optage Fleertalsformen alene, da vilde jeg netop anbefale denne Form, da den baade klinger godt og tillige kunde være meget nyttig (især i Vers) for sin Kortheds Skyld, medens derimod Dativet i Eental er af alt for liden Betydning i praktisk Henseende. Men alligevel tror jeg, at selv Fleertalsformen ikke bør opstilles som en nødvendig Form til Gjennemførelse.

Ved Adjektiverne maa jeg bemærke følgende. Den gamle Form paa "a", i bestemt Femininum og Neutrum (f. Ex. det stora Huset) har jeg rigtignok ikke brugt hidtil, da jeg vidste, at mange vilde være imod den; men alligevel tror jeg dog, at den kunde gennemføres. Den vilde især være nyttig i Neutrum, da man herved fik en Harmonie med de Adverbier, som skulle ende paa "a", og især med de mangfoldige med Endelsen "lega" (f. Ex. storlega), hvor Vokalen "a" burde fastholdes, blandt andet for at styrke den førømtalte Regel for Former med "ge" og "ke". - Vanskeligere bliver det med den korte Form i neutrum plur. (f. Ex. mang stor Hus), da denne Form er saa almindelig aflagt, og da der endog synes at være et Vellyds-Hensyn i denne Aflæggelse; det er nemlig et Lyde ved vort og flere Sprog, at Adjektiverne ere blevne saa ganske eenstavede i Singularis, i det mindste i Neutrum (thi i Maskul. og Femin. have dog mange Dialekter en Stavelse til); ved ethvert Sammenstød med Substantiv (f. Ex. et stort Hus) bliver der saaledes to Stavelser med lige stærk Betoning jævnsides, og dette er en stor Ulempe for Velklangen og især en stor Uleilighed i Vers. Det seer saaledes ud til, at man her har villet holde sig skadesløs i Fleertal for hvad man tabte i Eental, og derved vandt man ogsaa at Kjønnene i Fleertal bleve mere lige. - Omlyden af "a" i Femininum (f. Ex. glød, löt, snör, spök, hög) er nu saa lidet udbredt, at man paa de fleste Steder vilde finde den underlig, og især vilde man stødes, naar Ordet derved kom til at ligne et andet Ord (f. Ex. vond, vör, orm). Ligesaa ved den tilsvarende Forandring i Endelsen "ad", hvor saadanne Former som: kollod, logod, lostod o. s. v. vilde atter gjøre Folk oprørske. Der bliver saaledes samme Tilfælde med denne Omlyd i Adjektiv som i Substantiv, at man vistnok bliver nødt til at opgive den som Regel, medens derimod enkelte

<side nr=370>

Undtagelser vistnok kunde vinde Medhold. Jeg for min Deel har ikke turdet tænke paa nogen Gjennemførelse.

Pronomenerne ere, som bekjendt, faa i Tallet men store i Vægten. Ønskeligt skulde det være, om vi her, ved de personlige Pronomener, havde noget, som vi savne ved Subst., nemlig en tydelig Adskillelse af alle fire Kasus. Men det gamle System er her ikke tilfredsstillende, og det værste er, at der mangler saa meget paa en Skilning imellem Nominativ og Akkusativ i den tredie Person, saa at man idelig faar slige Sætninger som f. Ex. "Der fann han han,

og der tok han han." Derfor have ogsaa Svenskerne og Danskerne for længe side opgivet Akkusativformen og taget Dativ i Stedet, og jeg tror vist, at det vilde være bekvemmest for os at gjøre det samme. Jeg har forsøgt det paa flere Maader med disse Ord, og for nærværende Tid er min Bøiningsplan omtrent saaledes:

Nomin.	eg.	du.	han.	ho.	det.	me.	de.	dei.
Dat. og Akk.	meg.	deg.	honom.	honne.	det (di).	oss.	dikkor	deim.
Gen.	-	-	hans.	hennar.	(dess).	(okkar)	dikkar.	deira.

Da Formerne "dat" og "dan" have vakt slig en forfærdelig Forargelse paa alle Sider, kunde man kanskee indtil videre føie Folk i at skrive "det" og "den", da der i Grunden ikke er nogen stor Skade i det. Hvis det, som nogle sige, skulde beroe paa disse to Ord, om man skal vinde Folkets Hjerter eller tabe dem, saa kunde der vel altid vare Raad til at vise saa megen "Miskunn" som dette. - At omtale de øvrige Ord vilde her blive for langt. Det spørgende: Kver (= Kven) havde jeg nok Lyst til at bruge, naar kun ikke denne Form var saa ubekjendt. "Nokon" og "annan" faar vel beholdes; men Formen "adre" (for annÿre, andre) tror jeg ikke bør optages. Tallene 2 og 3 skulde egentlig betegnes med: tvei, tvæ, tvau, og: tri, trjaa, trj` (try), men nogle af disse Former ere saa lidet kjendte, at det endog vil koste Møie nok at faae de nødvendige Former erkjendte, nemlig tvo og tvau, tri og try. Formen "fjore" maa imidlertid uden Skaansel gjennemføres, da nemlig "fire" er intet bedre end en Herming efter Tydsken og staaer udenfor al Analogie.

Ved Verberne seer det ud til, at vi med Lethed kunne blive enige. Saaledes holder ogsaa jeg paa de tre Former i Præsens, f. Ex. bryt, lys-er, kall-ar; rigtignok skulde den første Form ogsaa have "r" (bryter), men der er dog flere gode Grunde for at lade det borfalde; kun skulde jeg have Lyst til at gjøre en Undtagelse ved enkelte Ord, som let kunne misforstaaes, som: et, ek, el (eter, eker, eler). Konjunktiv paa e maa vi nødvendig have i Præsens, nemlig som Ønskeform, men i Imperfekrum bliver der nok ingen Adgang til det. Imperativets Fleertal skriver jeg med e (kome! gange!) og noget andet er der neppe Adgang til; ialfald tør jeg ikke tilraade at skrive "et:" (it). I Imperfektum maa vi have Fleertal paa "o" ved de sterke Verber (som komo, vaaro), men ved de svage bliver det nok ikke muligt, da slige Former som:

<side nr=371>

elskado, kastado o. s. v. vilde møde for megen Modstand. Der vil saaledes blive en Forskjel paa sterke og svage Verber ogsaa i denne Form, ligesom i Svensken. Hvordan vi snoe og vende det, komme vi dog i mange Stykker til at ligne Svensken alligevel, og dette er da egentlig ikke nogen Skade heller.

Men mit Brev er allerede blevet forfærdelig langt, og alligevel indeholder det dog saa lidet, at De formodentlig ikke vil finde nogen stor Veiledning i det. Sagen er saa vidtløftig, at jeg ikke har turdet indlade mig meget paa Enkeltheder, og desuden falder det mig altid saa besvarligt at skrive, især i Brevform, at jeg ofte er skamfuld derover. Som før sagt, er jeg netop i Færd med at behandle disse Ting udførligere i min Grammatik; men det kan blive langt at vente, til dette Arbeide bliver færdigt, og desuden er der mangt smaat, som

jeg selv har været i Tvivl om, saa at jeg ikke altid er saa ganske bestemt paa, hvorledes det skal opstilles i Systemet.

De vil vistnok synes, at min Plan gjør altfor store Indrømmelser, idet den saa ofte afviger fra de gamle Regler og ikke holder strengt paa Konsekvensen. Men denne Sag har ogsaa sine store Vanskeligheder. Vi have at gjøre med et modvilligt Publikum, som giver de gamle Regler en god Dag, forsaavidt det ikke selv kjendes ved dem. Og uden Publikum kunne vi intet udrette. Det gjelder om at have en god Grund at staae paa, og det have vi, saalænge vi holde os til Folkets virkelige Sprog, saaledes at vi kun udvælge det bedste og rette paa adskillige aabenbare Forvanskninger; paa denne Maade kunne vi maaskee engang faae Medhold af Folket, og i saa Fald frygte vi ikke for dem, som skraale om, at dette er noget "gjort", noget opdigtet, et Sprog som ikke er til. Nu er det ogsaa et vigtigt Hensyn, at Sproget nu og herefter vil bedømmes langt skarpere fra den praktiske Side end fra den theoretiske. Man vil spørge, om der er nogen Fordeel ved dette Sprog, om det er rigt og velklingende, om det er skikket til nogen Udvikling, og om det er let at lære. Jeg maa tilstaae, at uagtet al min Modvillie mod denne engelske Maneer at fylde Sproget med Ord fra alle Kanter og derimod bortkaste alle Former og al Grammatik, er jeg dog selv tilbøielig til at see mest paa den praktiske Side, idet jeg herved fornemmelig har Almuens Tarv for Øie. Derfor kan jeg ikke lægge saa stor Vægt paa visse Egenheder i det gamle Sprog, saasom Omlyden a - ø i Flexionen og Gjennemførelsen af Dativ, skjønt jeg nok kunde ønske at beholde disse Ting, naar der ikke var noget i Veien for det. Derimod beklager jeg stundom adskillige Tab, som medføre praktisk Ulempe, saasom Mangelen paa en sikker og gennemførlig Genitivform, Mangelen paa en god Akkusativform i endeel Pronomener, og enkelte Afvigelser fra det gamle Lydforhold, især Sammenblandingen af "t" og "p", hvorved stundom to forskellige Ord blive lige. Imidlertid har dog dette Sprog, allerede saaledes som det nu forefindes, saa store indvortes Fortrin, at jeg synes, at Folk maatte dog engang lære at skjønde paa disse. Allerede de vekslede Endelser

med a og e ere et Fortrin fremfor Dansken, og vore Diftonger med den dermed sammenhængende Udvikling af Aflyd og Omlyd ere ogsaa et betydeligt Fortrin fremfor Svensken. Og, med Hensyn til Rigdom paa Rødder og Førhed til videre Udvikling, maa dog vel dette Sprog kunne kappes med begge de andre. Ved god Dyrkning kunde det blive et reent ypperligt; et udmærket Sprog. Naar vi see paa dette, maa vi finde, at de hidtil omtvistede Punkter, f. Ex. i Skrivemaaden, ere reent ubetydelige Ting imod de store Grund-Regler, som der neppe kan blive nogen synderlig Tvist om. Det vilde derfor være Skade, om dygtige Folk vilde afholde sig fra at skrive eller virke for Sagen alene af Frygt for, at det ikke skulde være muligt at give dette Sprog nogen bestemt og vedblivende Form.

Men hermed maa jeg slutte. Den medsendte Sprogprøve (Brot af Trond) vedlægger jeg her med nogle Vedtegninger, som ikke skulle betyde andet, end at saa omtrent vilde jeg have skrevet; jeg tør nemlig ikke paastaae, at dette skulde altid være det rette. Nu skulde jeg ogsaa have skrevet til Hr. Grieg med det samme, men jeg har sandelig ikke Tid til mere for denne Gang. Jeg maa derfor bede at hilse ham og bede om Undskyldning.

Christiania den 9de Juni 1859.

Ærbødigst
I. Aasen.

232. *Elias Thesen, 10. 6. 1859.*

Til Hr. E. Thesen (i Hadsel).

Med megen Undseelse maa jeg tilstaae, at jeg endnu ikke har svaret paa Deres Brev, som jeg allerede for saa lang Tid siden har modtaget; jeg havde nemlig dengang meget at bestille, saa at jeg maatte udsætte dette indtil videre, og siden er det desværre blevet ganske forsømt hvorfor jeg beder meget om Undskyldning.

I min Ordbog mangler rigtignok meget fra Nordland, saavelsom fra enkelte andre Steder; men i den senere Tid har jeg dog faaet en anseelig Mængde Tillæg, saa at mit Forraad af Ord er nu voxet op til en betydelig Størrelse. Jeg har ogsaa senere gjort en Reise til Nordland, lige til Tromsøe, og denne Gang

standsede jeg ogsaa nogen Tid i Lofoten, nemlig i Vaagen, for at samle flere Oplysninger i Anledning af Præsten Schyttes Ordsamling, som findes trykt i det skand. Lit. Skrifter 1807, og ved denne Leilighed fik jeg da en betydelig Samling fra dette Sted. Imidlertid har jeg siden faaet Kundskab om flere smaa Ordsamlinger, som jeg ikke før vidste om, og deriblandt en utrykt Samling fra Senjen af Præsten Steen i Karlsøe; og da der nu i disse Samlinger er et og andet som jeg vilde spørge efter og faae vide noget mere om, saa har jeg virkelig tænkt paa at gjøre endnu en Reise til Nordland; og jeg skulde endog have reist i denne Sommer hvis der ikke havde været adskillige Hindringer i Veien.

<side nr=373>

Nu er det gjerne Tilfældet med Ordsamlinger, som man faaer tilsendte fra et langt fra liggende Sted, at de indeholde mere, end som egentlig behøvedes, det vil sige at man for en Deel faaer det samme, som man allerede har faaet før fra en anden Kilde, og at saaledes en Deel Arbeide er paa en Maade spildt, endskjønt det i sig selv kan være interessant nok, at faae samme Beretning fra flere Kanter. Dernæst kan det ogsaa være Tilfældet med en saadan Samling, at den indeholder for liden Oplysning om et og andet Punkt, som for Samleren selv kunde synes ubetydeligt, men som en Ordbogsskriver netop vilde vide noget mere om. Og saadanne Punkter kan man da vanskelig faae nogen fuldkommen Rede paa, uden ved en personlig Efterspørgsel paa Stedet.

For nu at være sikker paa, at De ikke skulde have noget unødvendigt *Arbeide* med Deres Samling vilde det maaskee være bedst at lade Sagen staae hen indtil videre. En ny Udgave af min Ordbog er rigtignok allerede fornøden, og paa Grund af de mange nye Tillæg vil ogsaa denne Udgave kræve meget Arbeide; men da jeg nu for det første har andre Arbeider under Hænder, kan jeg ialfald ikke paa et Aars Tid endnu komme til at tage fat paa Ordbogen. Og dersom intet kommer i Veien tænker jeg just i næste Aar at foretage en Reise til Nordland og andre Steder paa Nordkanten for ligesom at afslutte mine Samlinger, og ved en saadan Leilighed vilde det da være mig en stor Fornøielse at faae tale med Dem om disse Ting.

Hvis derimod en saadan Reiseplan maa opgives, vilde jeg senere tillade mig at skrive til Dem om denne Sag.

Christiania den 10de Juni 1859.

Ærbødigst

I. A.

233. *Jon Ivarson Aasen, 21. 6.1859.*

21de Juni 59.

Til Jon Aasen.

Da det nu var saa længe siden jeg havde hørt noget fra Eder, saa var det mig ogsaa kjært at modtage dit Brev og faae vide noget om Tilstanden i Hjembygden. Rigtignok var det en sørgelig Tidende at høre, at vor Søster

er død; men det var vel noget, som man snart kunde vente, og hun var vel ogsaa fornøiet af Verden, saa at hun kunde længes efter at slippe bort. Det var nu ogsaa en Lykke, at hendes Børn ere saa vidt komne, at de kunne hjælpe sig selv; og det er hyggeligt at høre, at de ere duelige og have god Yndest af Folk. Og de have da ikke noget andet at lide paa heller; for deres Arv efter Moderen bliver nok ikke stor. - De Penge, som jeg havde laant hende, vil jeg ikke tale noget videre om, og lykkeligviis behøver jeg det ikke heller. Jeg har ikke tænkt stort efter hvor meget det var, og ikke vil jeg kræve noget af det heller. Jeg vil ikke, at Børnene skulle tabe noget for den Skyld. Der bliver saa lidet efter hende alligevel, at det bliver smaat nok for Børnene endda.

<side nr=374>

For kort Tid siden fik jeg ogsaa Brev fra din Søn Ivar, nemlig fra Nordland. Han hilste med, at han levede vel og ønskede, at jeg skulde skrive ham til, men jeg har ikke rigtig havt Tid til det endnu.

For Resten lever jeg vel og har alting ved det samme som før. Det falder mig ofte kjedsomt at leve saa ganske eenlig og altid holde til hos fremmede Folk og jeg mærker ogsaa, at jo ældre man bliver, des mere kjedes man ved denne Tilstand. Imidlertid faar man vare glad til, at man kan hjælpe sig selv og ikke trænge videre til noget Selskab. Lykkeligviis har jeg nu i lang Tid været taalelig frisk og bedre, end jeg var for nogle Aar siden. Rigtignok taaler jeg ikke noget strengt Arbeide med Skrivning, og især har jeg om Vinteren været plaget af Øiensvaghed, men saa længe jeg ikke studerer for meget eller skriver for længe, saa gaar det dog taalelig godt alligevel.

Nu for Tiden er her saa faa Søndmøringer i Byen, at det er længe siden her var saa faa, den eneste som jeg omgaaes noget videre med er J. Velle og det er da ogsaa et meget snildt og hyggeligt Menneske, saa at det altid er en Fornøielse at tale med ham.

Jeg pleier altid at gjøre en Reise ved Midsommers Tid, og saaledes faar jeg vel nu snart gjøre en Reise her paa Oplandet; men det bliver nu ingen lang Reise denne Gang; for baade er jeg kjed af disse Reiser, og saa har jeg ikke

rigtig Tid til det heller, da jeg nu skulde drive paa Arbeidet paa en Bog, som jeg havde tænkt at faae i Stand, nemlig en ny Udgave af min Grammatik i Landssproget, og da der maa gjøres mange Forandringer i denne Bog, saa bliver ogsaa dette et langvarigt Arbeide.

Ellers veed jeg ikke mere nødvendigt at skrive for denne Gang, og derfor slutter jeg med flittig Hilsen og Ønske om, at det maa gaae Eder alle vel.

Xnia den 21 Juni 1859.

I. A. Aasen

234. *Føreord etla til "Stykker i Landsmaalet", juni - juli 1859.*

Forord.

Det Tungemaal, som tales af Almuen i den største Deel af vort Land, er et eget Sprog, som ikke har sin Rod i det nu tilvante Bogsprog, men derimod i det gamle norske Sprog, som vi lære at kjende af de Skrifter, som vare skrevne her i Norge, førend dette Rige var blevet forenet med Danmark. Almuen selv kalder stundom dette Sprog "Landsmaalet", til Forskjel fra Byernes Sprog eller Bogmaalet; men det kunde ogsaa fortjene Navnet Landsmaal i en høiere Betydning, da det virkelig er Landets eget Maal ifra gammel Tid. Rigtignok deler det sig nu i flere Bygdemaal, som afvige noget fra hverandre, saa at man paa en lang Afstand kan finde en Forskjel, som ikke er saa ganske liden; men alligevel er dog denne Forskjel i Grunden ikke saa stor, som den ved en løselig Betragtning kan synes at være, da Sprogets vigtigste

<side nr=375>

Grund-Regler dog ere nogenledes de samme overalt, saa at de enkelte Afvigelser i Udtale og Endelser kunne ansees kun som forskjellige Tillem্পninger af det gamle Sprog. Rigtignok ere ogsaa enkelte af de gamle Former bortfaldne, men de vigtigste og fortrinligste ere dog endnu forhaanden, og blandt andet ere de gamle Fortrin i Lydforraadet og Orddannelsen temmelig godt vedligeholdte. Der er saaledes al Grund til at ønske, at dette Maal havde været dyrket ved Skrifter og saaledes hævdet i en bestemt og rigtig Form; men en saadan

Dyrkning er alligevel hidtil bleven forsømt, blandt andet af den Grund, at man i lang Tid havde for liden Kundskab om det gamle Sprog og om den rette Sammenhæng imellem de beslægtede nyere Tungemaal. Først nu i de seneste Tider, da Sprogkundskaben ellers har gjort saa store Fremskridt ved en grundig Undersøgelse af de beslægtede Sprog, er endelig ogsaa vort eget gamle Maal tilligemed det nuværende Landssprog blevet nærmere undersøgt; og som en Følge af de Oplysninger, som derved ere fremkomne, er der ogsaa gjort Forsøg paa at skrive i Landsmaalet, idet man har søgt at opstille en Sprogform efter de bedste Bygdemaal, saaledes at man herved altid skulde have det gamle Sprog for Øie og derefter rette paa enkelte Former, som ere noget forvanskede i Udtalen. Imidlertid ere disse Forsøg endnu ikke mange, ligesom de heller ikke ere fuldkommen lige i alle Regler for Skrivemaaden, hvilket man heller ikke kunde vente ved disse første Forsøg, hvor der saa let maatte blive Tvivl og Uvished om enkelte Smaating, medens derimod de vigtigste Grundregler for Sprogformen overalt ville være temmelig sikre og utvivlsomme. Der udkræves ogsaa nogen Øvelse til at kunne skrive reent og flydende i denne Form saavel som i andre, og det er saaledes først efter flere Forsøg og efter nogen Tids Forløb, at et saadant Foretagende kan drives til nogen Fuldkommenhed.

235. *Føreord til "Prøver af Folkesproget" i P. A. Jensen: "Læsebog for Folkeskolen og Folkehjemmet", juni - juli 1859.*

Forord.

Efter de Sprogprøver, som findes i Skrifter fra forrige Tider, skulde man tro, at den danske Sprogform for mere end tre hundrede Aar siden var bleven fuldkommen herskende her i Landet, og at altsaa det egentlige norske Sprog ikke længere var til. Men saaledes forholder det sig alligevel ikke. Den største Del af den norske Almue bruger endnu et Sprog, som ikke kan forklares af Dansken, men derimod nærmer sig meget til det gamle norske Sprog saavel i Ordforraadet som i Formerne. Man kan saaledes sige, at Landets Tungemaal har vedligeholdt sig i Talen rundt om i Bygderne, uagtet det ikke er blevet brugt i Bøger. Men med dette Talesprog er Forholdet ligedan her som i andre Lande, at det deler sig i flere Landskabsmaal med særegne Afvigelser

og Forkortninger, som ofte falde besværlige baade for Skrivningen

<side nr=376>

og Læsningen; medens derimod en regelbunden eller normal Sprogform efter de bedste Bygdemaal naturligviis vilde falde meget bekvemmere. Paa Grund heraf have nogle Mænd forsøgt at skrive i en saadan normal Sprogform, hvoraf nogle faa Prøver nedenfor blive meddelte.

236. Arbeidsmelding for 1859, 31. 12. 1859.

Til den kongelige norske Regjerings Departement for Kirke- og Underviisningsvæsenet.

Naar jeg herved skal fremlegge en Beretning om mine Arbeider i det forløbne Aar, vedkommende den fortsatte Undersøgelse og Bearbejdelse af Folkesproget, befinder jeg mig i samme Tilfælde som flere Gange forhen, at jeg kun har at berette om Forberedelser til paatænkte Arbeider, og ikke om noget, som allerede er færdigt eller saaledes afsluttet, at det kunde forelægges Almeenheten. Dette er da forsaavidt uheldigt, som der ikke er noget bestemt Arbeide at anføre som Beviis paa, at der virkelig er noget udrettet; og det nytter heller ikke meget at kunne opregne en Mængde af Samlinger, Optegnelser og Forarbeider, saalænge som Udbyttet af disse Forarbeider ikke kan forelægges Almeenheten i en saadan Form, at det kunde være til Oplysning for Folket og til Hjælp for dem, som søge Kundskab om Tingen.

Den fortsatte Indsamling af Materiale til en fuldkomnere norsk Ordbog har imidlertid ogsaa i dette Aar givet en Tilvæxt, som vel ikke er særdeles betydelig, men dog omtrent ligesaa stor som i de nærmest foregaaende Aar. Det samlede Ordforraad er saaledes atter forøget med en Række af Tillæg, som imidlertid ere af forskjelligt Værd, da nemlig en stor Deel kun er Varianter og ubetydelige Ting, medens derimod en anden Deel maa ansees at have betydeligt Værd, enten som sjeldnere Levninger af det gamle Sprog eller som Mellemlid og oplysende Ord for et eller andet dunkelt Punkt i Sproget.

Det kan ellers bemærkes, at der nu i den sidste Tid er kommen en ny Kilde til Forøgelse i Ordsamlingen, da nemlig de nye Forsøg paa at skrive i Folkesproget have bragt for Dagen adskilligt, som nødvendigviis maa optegnes og tages med i en Oversigt af Sproget. For det første finder man i disse Forsøg endeel Ord og Talemaader, som Forfatterne have fra sine Hjembygder, og som ikke forhen have været indførte i Ordsamlingen; og dernæst findes der ogsaa adskillige nydannede Ord, som ere fremkomne ved Forsøg paa at betegne enkelte nyere Begreber ved Udtryk af norsk Rod. Om dette sidste Slags Ord kunde man rigtignok sige, at de strengt taget ikke henhøre til det egentlige Folkesprog; men alligevel synes det dog nødvendigt, at de maae tages med i Ordregisteret, forsaavidt de ikke skulde være ganske forfeilede; og ialfald kunne de da for det første opføres i et eget Glossarium med Henviisning til Kilderne. Imidlertid bør nu saadanne Ord behandles noget strengere end de øvrige, idet man her maa foretage en Vragning for at undgaae alt det, som enten ikke

<side nr=377>

passer godt til Sprogformen, eller findes anvendt i saadanne Betydninger, som let kunne udtrykkes paa en anden og bedre Maade.

Forøvrigt ere Tillæggene til Ordsamlingen tilveiebragte deels ved Optegnelser her paa Stedet efter mundtlig Meddelelse af Folk fra Landet, og deels ved Efterspørgsler paa en Reise i Østerdalen og Solør, som her maa nærmere omtales Af Smith's Beskrivelse over Trysil, indført i "Topografisk Journal" (19de til 23de Hefte), havde jeg for længere Tid siden optegnet en Række af Ord og Talemaader, som jeg ikke kjendte fra andre Steder; jeg havde derfor besluttet engang at gjøre en Reise til dette afsides liggende Dalføre, og da jeg nu ogsaa havde den Fordeel at kunne befare den nylig oparbejdede gode Vei fra Elverum, foretog jeg altsaa Reisen til Trysil i Juli Maaned sidstleden. De optegnede Ord bleve saaledes gennemgaaede og efterspurgte paa Stedet, hvorved det da, som ved lignende Leiligheder forhen, kom ud, at de fleste av disse Ord rigtignok vare bekjendte, men tildeels brugtes i en anden Form end den, som egentlig fandtes anført. I et saadant afsides liggende Strøg

kunde man nu ogsaa vente at finde adskillige gammeldagse Former; men dette var dog ikke Tilfældet paa dette Sted, hvor jeg tvertimod blev endmere bestyrket i en tidligere Erfaring, at nemlig de østligste Fjeldbygder have kun lidet af saadanne Former og mindre end de vestlige Fjeldbygder, hvilket maa ansees som noget merkeligt, naar man veed, at de tilgrændsende svenske Fjeldbygder netop have en stor Rigdom af saadanne gammeldagse Former.

Ogsaa i Solør samlede jeg adskillige nye Oplysninger om Sproget, især af nogle Optegnelser, som jeg fik see hos Hr. Svenkerud i Vaaler, som nemlig engang for Fornøielses Skyld havde begyndt paa en Ordsamling og en ordnet Opstilling af Dialektens grammatikalske Former.

At jeg ellers ikke har foretaget nogen længere Reise i dette Aar, grunder sig derpaa, at jeg haabede at blive færdig med mine Forberedelser til en ny Udgave af Folkesprogets Grammatik. Dette Arbeide er rigtig allerede bebudet i et Par af mine foregaaende Beretninger, og jeg havde sikkert troet, at det skulde blive fuldført i dette Aar; men alligevel har det dog ikke vært muligt at faae det færdigt. Det er netop til dette Arbeide, jeg har anvendt den største Deel af Aaret; men den meste Tid er gaaen hen med en Fortsættelse af de forhen begyndte Forarbeider, nemlig med nye Exempelsamlinger, med Optegnelser af det gamle Sprog og af adskillige Sprogværker, og endelig med foreløbige Udkast eller Koncepter til de Afsnit, som skulde omarbeides fra Grunden af. Det er saaledes ikke kommet videre, end at en Deel af Bogen er omarbeidet og renskrevet til Trykning, medens derimod en stor Deel endnu er ufærdig. Jeg maa beklage, at det skulde gaae saa seent med dette Foretagende, da der nemlig er saa meget andet at gjøre, som ikke kan foretages for Alvor, førend dette Arbeide er kommet fra Hænderne. Imidlertid har jeg dog det Haab, at det, som endnu staar tilbage, skal gaae lettere end det

<side nr=378>

foregaaende, saa at Bogen ialfald maa blive færdig i det kommende Aar, saafremt ikke nogen uventet Hindring skulde indtræffe.

Paa Grund af disse Bestræbelser for først at faae Grammatiken færdig

ere adskillige andre paatænkte Arbeider blevne udsatte indtil videre, og hvad der ellers er udført, er saa smaat og ubetydeligt, at det neppe er værdt at nævne. Kun et Arbeide er af den Betydenhed, at det her maa omtales, nemlig en Fortegnelse over de norske Plantenavne, hvortil jeg allerede for et Par Aar siden havde gjort et Udkast, som imidlertid trængte til en Omarbeidelse og Fuldstændiggjørelse for at kunne udgives. Da nu Udgiverne af "Budstikken" have ønsket at faae denne Navnesamling ind i sit Tidsskrift, har jeg nu foretaget den paatænkte Omarbeidelse og gjort Samlingen færdig til Udgivelse, saa at den nu vil blive trykt i det næste Hefte af Budstikken. Jeg havde ogsaa engang tænkt at skrive en lignende Sammenstilling af Dyrenes Navne med mere, for at man saaledes kunde have de indenlandske naturhistoriske Navne samlede i en systematisk Orden; men dette er hidtil ikke blevet udført, og desuden har Arbeidet ogsaa sine Vanskeligheder, da der nemlig ved mange af disse Navne bliver Tvivl om hvilken Art i Natursystemet de nærmest skulde henhøre til.

Hvad jeg nu for det første har at gjøre, er altsaa at faae den nye Udgave af Grammatiken færdig, saa at jeg dog engang for Alvor kunde faae begynde paa noget andet og især paa en Forberedelse til en ny Udgave af min Ordbog. Da der endnu er adskilligt at efterspørge i den nordlige og vestlige Deel af Landet, havde jeg ogsaa tænkt at foretage en ny Reise til Nordland og ved samme Leilighed besøge flere Steder paa Vestkysten; men det omtalte Arbeide med Grammatiken vil rimeligviis i næste Aar blive til Hinder for at foretage en saa lang Reise. Og imidlertid vil vel Forberedelsen til den nye Udgave af Ordbogen medtage saa lang Tid, at der nok bliver Leilighed til at fuldføre baade denne og flere Reiser, førend det hele bliver færdigt. Hvad jeg mest maa ønske, er at beholde Helbred og Kræfter til at kunne bearbejde der Stof, som nu er samlet, og at kunne fuldføre disse Arbeider efter den Plan, som jeg nu engang maa ansee for at være den rette.

Chnstiania den 31te December 1859.

Ærbødigst

I. Aasen.

237. *Werner Hosewinckel Christie, 30.3.1860.*

Til Hr. W. H. Christie.

Idet jeg herved tilbagesender den modtagne Gaadesamling, maa jeg bede om Undskyldning for, at jeg paa Grund af mellemkommende Forretninger allerede har beholdt den temmelig længe; ligesom jeg ogsaa maa bevidne min Tak for at have faaet denne Samling til Gjennemsyn, da nemlig dette Gjennemsyn har været mig en særdeles Fornøjelse.

<side nr=379>

De Gaader, som forefindes hos et Lands Almue, kunne ligesaavel som Folkeviserne og Eventyrene ansees som en Deel af Folkets aandelige Arv efter sine nærmeste Forfædre; og denne Arvedeel er ikke saa ganske ubetydelig som den ved en løs Betragtning kunde synes at være. Gaaderne have ei alene et vist almindeligt Værd ved deres morsomme og ofte meget vakre og poetiske Betegnelse af Tingenes Kjendemærker, hvorved de ogsaa kunne tjene til en fornøielig Tænke-Øvelse især for den barnlige Alder; men de have ogsaa et særegt nationalt Værd ved deres mange Hentydninger til Landets særegne Skik og Brug og ved de mærkelige gammeldagse Verseformer og Bogstavriim, som de ofte ere udstyrede med. Det var saaledes at ønske, at alle vore Gaader vare samlede og med fornøden Vragning udgivne i en reen og ægte norsk Form; men da det altid gaar seent med at faae nogen fuldkommen Samling af saadanne Ting, som ligge skjulte i Afkrogene og kun ved visse Leiligheder komme for Dagen, saa maa man indtil videre være glad ved ethvert Grundlag, hvoraf en fuldstændig Samling med Tiden kan udkomme. At den hæderlige Afdøde ogsaa har virket i denne Retning, og at han imellem sine mange andre Arbejder har været istand til at tilveiebringe en saa betydelig Samling som denne, er atter et nyt Mærke paa den særdeles Opmærksomhed, hvormed han omfattede alt, hvad der hører Folket til.

Uagtet det tilføiede Tal eller Nummer paa Gaaderne i denne Samling ikke er ganske nøiagtigt, da nemlig enkelte Gaader findes indførte paa flere Steder, maa man alligevel sige, at denne Samling er betydelig stor. Jeg har selv i lang Tid samlet paa Gaader, og har dertil ogsaa faaet adskillige Tillæg af et Par andre Samlinger, nemlig en fra Tel. af Landstad, trykt i Norske Folkeviser,

og en som hidtil er utrykt[,] af Hr. Vang i Valders; men alligevel fandt jeg dog i den foreliggende Samling en heel Række af Gaader, som deels vare ganske nye for mig, og deels kun foresvævede mig som en dunkel Erindring, idet jeg vel syntes at have hørt dem, men dog ikke havde dem optegnede. Nu er det rigtignok min Hensigt, at jeg engang vil udgive min egen Samling; men dermed kan det dog have lange Udsigter, deels fordi jeg for det første har mangt andet at gjøre, og deels ogsaa fordi jeg venter paa at faae flere Tillæg til Samlingen, især fra det Søndenfjeldske. Jeg vil saaledes ikke fraraade, at den foreliggende Samling bliver udgiven særskilt; tvertimod skulde jeg ansee det ønskeligt, om den havde været udgiven for længe siden. En Samling af indenlandske Gaader vil altid kun blive en liden Bog, som ikke kan give nogen stor Fordeel for Udgiveren, og saaledes kan da den ene Udgave ikke være til nogen synderlig Hindring for den anden, især naar de udkomme til forskjellig Tid og med en noget forskjellig Plan.

Forsaavidt det nu skulde blive besluttet, at den foreliggende Samling skal udgives i Trykken, vilde det imidlertid være nyttigt at gjøre en og anden liden Forandring i enkelte Punkter, som jeg her skal tillade meg at paapege.

<side nr=380>

Som det synes ere Gaaderne ordnede efter de Distrikter, fra hvilke de ere indkomne; og en saadan Ordning efter Distrikterne har naturligviis ogsaa sine Fordele, især forsaavidt de forskjellige Dialekters Former ere beholdte; imidlertid forekommer det mig, at Sprogformen er temmelig eens for det meste, og at den nærmer sig mest til den søndhordlandske Form. Dette kan vel nu være vanskeligt at gjøre noget ved; imidlertid vilde jeg dog foreslaae, at de 10 første Gaader (fra Nordmør) skulde overflyttes til Slutningen, da nemlig Sprogformen i disse er den mest afvigende. Dernæst kan bemærkes, at endeel Gaader uden Tab kunde udelades. Som før bemærket, findes enkelte Gaader anførte paa flere Steder, og nogle ere saaledes kun ubetydelige Varianter af en Gaade som findes paa et andet Sted i Samlingen; saaledes No 18, 22, 40, 77, 116, 132, 154, 168, 178 og flere. Nogle Gaader ere noget fremmede,

saa at de vel helst burde udelades; saaledes No 122 og 198, som tydelig nok ere danske og ikke rigtig passe til den norske Form; ligeledes No 163 og 170, som kun ere et Slags tungføre Tillæmpninger af et Par af Volqvartz Gaader i "Sjælens Luth". Ogsaa et Par andre, som ere af nyere Opkomst og lidet Værd, nemlig No 8 og 169, kunde helst udelades; især da de ogsaa have noget af denne Slibrighed, som gjør enkelte Gaader saa vanskelige at behandle. Der er nemlig endeel Gaader, som ere tydeligt anlagte paa at forvikle Spørgsmaalet ved en Hentydning til visse Ting, som ikke godt kunne omtales offentligt: en saadan Henspilling forekommer vistnok i flere Gaader, men er tildeels saa fiin, at man ikke let lægger Mærke til den, og forsaavidt kunde den da passere; i nogle Tilfælde er den derimod saa tydelig, at det bliver betænkeligt at føre Gaaden paa Prent, især naar man tænker sig, at det netop er Børn, som skulde have den største Fornøielse af Gaaderne. Ogsaa i denne Samling ere enkelte, som det af denne Grund maaskee var bedst at udelade, saaledes især No 42 og 59; maaskee ogsaa No 41, 56, 117 og 151. Mærkeligt nok ere saadanne *Gaader* meget bekjendte, og jeg har selv en Hob deraf, som jeg kun har optegnet for Fuldstændigheds Skyld, men som jeg ikke tør gjøre nogen videre Brug af.

Med Hensyn til Form og Skrivemaade er der adskilligt at bemærke ved denne Afskrift; især er der to Punkter, som skulde rettes paa; det ene er en Forvexling af a og e i enkelte Endelser, f. Ex. tale; det andet er en hyppig Indskydelse af "j" i Former, hvor det ikke hører hjemme, f. Ex. gjængje. Istedetfor æ i slige Ord som: dætte, sække og fl. vilde jeg have skrevet e, derimod hellere æ i de Ord e (er), me (med). Istedetfor saa (som), vilde jeg skrive "so", som det almindeligste i *Bergens* Stift.

De enkelte Tilfælde, hvor jeg anseer en Forandring i Skrivemaaden nødvendigst, ere ellers følgende.

I No 12. "Her framlægjas ei Gaata"; bedre: Her kjem ei Gaata, eller simpelthen: Gjet ei Gaata. - No 14. "Dan saa arbeie da, ve inkje behalda

da" (er altfor fremmedt); bedre: Dan so gjere da, vil inkje ha' da. -
Nedenfor "brukje" rettes til bruka. - 28. "ei Fløj", hellere: ein Fløyg. -
32. "gjævle", bedre: gjevla (dvs.: tygger). "Skjækje": Skjæke. - 38. "brukje":
bruka. - 40. "staangja": staanga. - 43. laangje: laange. - 44. "leete":
leta (lita). gjeta: gjete. - 45. "saa" (3 Gange), bedre "en" eller "hell". -
47. "Fuggel", Fugl. "satte", sette. "mundalaus": munnlaus. - 50. "saaga":
saga. - 51. "dræje": dræge. - 54. "maangje Kaane": maanga K. - 55.
"stikkja": stikka, el. stinga. - 60. "fære framme Lande aa laga", maaskee
egentlig: fer Lands og Laga (?) efter den gamle Form "lands og lagar" eller
"land ok lög", dvs.: Land og Sø. - 64. "dætte, sække, brænne": dette, sekke,
brenne. - 68. "onde Brukjen": i Brukje. - "maangjein-": maang ein. -
69. "maangje Holl": maange Hol. - "tæt": tett. - 73. "før aa vaskas":
te vaskast, eller: aa (og) vaska seg. "læggje": legge. - 74. "smake": smaka.
- 80. "Grævar": Greivar. - "stæles vek": stelst vek, eller: verte stolen.
(De sidste Linier synes optagne af Dansk) . - 85. "tøja", enten: tøygde,
eller toga. - 88. "flygjandes": flygande, el. fljugande. - "mundalaus":
munlaus. - 89. "Auge": Auga. - 93. "gjængje": gjenge. - "Dagje",
enten: Dagjen (sing.) eller: Daga (plur.) - 94. "sankje": sank - 95.
"Gjie" er maaskee Gige, og burde da skrives Gigje. - 98. "hængje": henge.
- 99. "gjængje": gjenge. - 100. "Salva". Istedetfor dette har jeg hørt
" Sovl" eller "Sopling", som er bedre og mere betegnende. - 101. henge. Vegg.
gjenge. - "glattare" er maaskee noget fremmedt; bedre: meir, oftare, eller
(for Bogstavrimets Skyld): gildare. - 103. "danse" (2 Gange): dansa. -
106. gjenge. - 107. Svaret som her mangler, er ogsaa mig ubekjendt. - 108.
"drægje": dræge. - 109. "gjette": gjete. - 111. er samme som No 196 og
209. - 114. "sia Væras Begynnelse" (er fremmedt); bedre: fraa Væra var
skapt, eller saa omtrent. - 115. "kleint", bedre: kleent. - 116. "Vindøje",
bedre: Vindauge. - 119. "sjer": seer. - 121. "bakje": baka. "Bodnene":
Bodne (el. Bodna). - 124. "saa": so. - 125. henge. laange. Istedetfor "Gu
gje" bør sættes "Gje" som egentlig betegner "giv" og ligner det danske "gid".
- 126. "route og toute": rauta, tauta. - 128. "synnja" vel egentlig: synna,
eller sunna (sunnan). - 130. "Tungje": Tunge. - 132. tæke, legge. - 134.

henge. - 135. "dyere" er den gamle Form "dyrre", dvs.: dyrere, fortrinligere.
 - 136 er noget utydelig; det vilde være ønskeligt om dens Kilde eller Hjemsted kunde opspørges for nærmere Forklarings Skyld. - 137. "sikje", mon ikke Silkje? - 138. "Lakan". Hvis det er Fleertal af "Lakje", maatte det skrives: Lakanne; dog holder jeg dette mindre sandsynligt, da det sædvanlig er "Storvomben" (den første Mave), og ikke "Laken" (den tredie Mave), som bruges til Skjaa. - 139. "sætte": sete (eller plur. setja). - 141. "spele": spela. - 142. "Skjaae": Skjaae. "i Jaae", mon ikke "i Aae"? Ellers er dette Spørgsmaal altfor tydeligt; No 104 er bedre. - 144. gjenge. - 145. "Sjor",

<side nr=382>

rettere: Skjor. - 146. legge. - 148. "tækje": tæke. - "minkje": minka. - "læggje": legge. - 151. ligge, turka, stikke. (Forresten maa nok den hele Gaade udelades). - 153. "Tiggje", formodentlig Tigge, eller Tigg (dvs.: Spids, Vinkel). - 157. "Stolpe": Stolpa. - 158. "kollete Saane": kolete Sønne. (Istedetfor "pompete" bruges ellers: storvomba, og: sidbuka). - 159. Tunge, sjunge. Egentlig: Tio Tungor i eit Hovud sjungo (dvs.: sang). - 163. udelades. - 167. "tute": tuta. - "Kongjeland", rettere: Konga-Land. - 169 og 170 før omtalte. - 172. "tale": tala. - 175. "brejt saa Laaven", mon ikke snarere: flatt som Laaven? - 176. "brukje": bruka. - 179. "Brøjre": Brøre. - "springje": springe (sing.) eller: springa (plur.). - 180. "glatt", hellere: slett. - 184. "syngje": synge. - 185. "dræpt": drepet. "maangjein": maang ein. - 187. "brygde": bryggja. "gjære": gjore. - 188. gjenge. - 189. "bar" (adj.): berr. - 190. "Lappe": Lappa. "klappe": klappa. Maaskee bedre: liggja aa klappa. (Sidste Linie er utydelig). - 191. "blaankje": blaanke. Istedetfor "Taus" siges sædvanlig: Kjæring. - 192. "tækje": tæke. "stikkje": stikke, el. stinge. (Baade denne og den forrige ere noget slibrige). - 193. "Stolpe": Stolpa. "Djur", rettere: Dyr. - 195. gjenge. - 200. "banna": banda. - "an": han. - 202. "trængje": trenge. "i Værene", rettere: i Væra. - 203. gjenge. - 204. ligge. - 207. "sækkje": sekke, el. søkke. - 209. "trakte", bedre: drog, eller: førde. - 210. "paa Dongjo", rettere: paa

Dungjen.

Tillæg. No. 173, b. "Laat" er formodentlig "leet" eller "læte" (dvs.: giver Lyd). - I No 175 skal vel "Laat" vare loe, eller løe; paa: Søndmør hedder det: "Lode som ei Lunte", med et vist Riim, som ikke godt kan skrives.

Idet jeg endelig beder om Undskyldning for den herved brugte Frihed, sender jeg hermed Samlingen tilbage og takker for den Fornøielse, som jeg har havt af Gjennemsynet.

238. Arbeidsmelding for 1860, 31. 12. 1860.

Til den kongelige norske Regjerings Departement for Kirke- og Underviisningsvæsenet.

Naar jeg herved skal forsøge at give en Beretning om mine Sprog-Arbeider i dette Aar, maa jeg atter, ligesom flere Gange forhen, beklage, at der ikke er udrettet saa meget, som jeg ønskede, da nemlig det forløbne Aar er næsten ganske gaaet hen med et eneste Arbeide, som alligevel ikke er blevet færdigt. Jeg har nemlig i flere foregaaende Beretninger bebudet en ny og omarbeidet Udgave af min norske Grammatik, og i min sidste Beretning talede jeg nok ogsaa om, at jeg sikkert troede, at denne Bog skulde være færdig førend Aaret var omme; men alligevel maa jeg tilstaae, at dette Arbeide endnu ikke er færdigt, og at der endnu mangler saa meget, at det ikke kan blive færdigt paa nogen kort Tid.

<side nr=383>

Aarsagerne hertil ere flere. For det første har Arbeidet ligesom voxet under Fremskridningen, idet jeg jævnlig har fundet, at noget burde lægges til, og at det derfor blev nødvendigt at gjøre nye Exempelsamlinger og en fuldstændigere Sammenstilling af alle de Former, som falde ind under enhver Regel, medens det ofte ogsaa blev nødvendigt at foretage et grundigere Eftersyn af de tilsvarende Former i det gamle Sprog, og en nøiere Gjennemlæsning af adskillige Sprogværker, hvori lignende Forekomster ere behandlede. Dernæst blev det en Følge saavel af denne Forøgelse i Stoffet som af den nye

Plan for Bearbejdelsen, at Fremstillingen i det Hele maatte blive saa godt som ny, saa at Texten i den forrige Udgave næsten aldrig kunde benyttes ordlydende, om endog Indholdet i visse Dele blev omtrent det samme. Og endelig er endnu en forsinkende Omstændighed kommen til, nemlig den at jeg ikke altid har været i Stand til at taale det Hovedbrud og den anstrengte Tænkning, som behøvedes ved den endelige Reenskrivning; jeg har endog nogle Gange havt saa alvorlige Anfald af Hjernesvaghed, at jeg har været nødt til at holde op og begynde paa noget andet. Heldigviis har det dog ikke været værre, end at det har gaaet over, saasnart som jeg begyndte paa et lettere Arbejde, f. Ex. paa Samlinger af Exempler eller Optegnelser af Skrifter, da det egentlig netop er Stil og Reenskrivning, som har anstrengt mig mest. Men imidlertid er dette en nedslaaende Omstændighed, da jeg deraf mærker, at det ikke kan nytte mig at haste eller paaskynde Arbejdet, saaledes som jeg ønskede.

Endskjønt jeg saaledes seer, at alt gaar senere end man kunde tænke, faar jeg dog haabe, at Grammatiken endelig maa blive færdig i det kommende Aar. Efter den nye Plan skulde Bogen bestaa af fem Hoved-Afdelinger, nemlig Lydlære, Ordformer, Bøiningsformer, Orddannelse og Syntax, og af to mindre tillagte Afdelinger, nemlig en Dialekt-Lære, som i den forrige Udgave, og et Slutnings-Afsnit om det Normalsprog, som ligger til Grund for Dialekterne. Den vigtigste af disse Afdelinger er den, som omfatter Bøiningsformerne; men denne er ogsaa netop den vidtløftigste og vanskeligste; jeg har derfor maattet arbejde meget længe med denne Afdeling og er endnu ikke ganske færdig med den. Den paafølgende Afdeling om Orddannelsen vil rimeligviis gaae let, da jeg her vil faae Leilighed til at benytte en Deel af Texten i den forrige Udgave. Det næste Afsnit om Syntaxen maa rigtignok aldeles omarbejdes; dog haaber jeg, at dette ikke vil have nogen synderlig Vanskelighed; derimod vil det ovennævnte Slutnings-Afsnit og den paatænkte nye Fortale vistnok udkræve megen Tid, uagtet jeg for længe siden har gjort foreløbige Udkast til begge Dele. Nogen Foranstaltning til Trykningen tør jeg ikke indlade mig paa, førend Arbejdet nærmer sig til sin Slutning.

For at samle nærmere Oplysninger om adskillige Ord og Former foretog jeg i August Maaned en Reise til Lister og Omegnen af Mandal, og paa Tilbageveien

<side nr=384>

bereiste jeg ogsaa en Deel af Jarlsbergs Amt. Udbyttet af denne Udflugt blev rigtignok ikke meget stort; men i slige Undersøgelser maa man jo altid lade sig nøie med enkelte Oplysninger om Smaating, som ikke kunne have noget synderligt Værd, førend de blive sammenstillede med de samlede Oplysninger fra andre Kanter. Paa denne Reise havde jeg imidlertid det Held at træffe sammen med Pastor Fritzner i Vanse, og kom derved til at faae adskillige nyttige Oplysninger, da nemlig Hr. Fritzner ei alene er vel bevandret i det gamle Sprog, men ogsaa har været en opmærksom Iagttager af det nuværende Sprogs Tilstand paa de Steder, hvor han har opholdt sig.

Endskjønt jeg ikke har foretaget flere Reiser i dette Aar, har jeg alligevel atter faaet en liden Samling af Tillæg til den norske Ordbog; og det meste deraf er tilkommet her i Byen ved Samtale med Folk fra Landet, især Skolelærere og Studerende fra visse afsides liggende Egne. Af Skrifter i Folkesproget har jeg desuden, ligesom i de forrige Aar, gjort endeel Optegnelser, som ogsaa i sin Tid kunne komme til Anvendelse. Forsaavidt nemlig det deri forefundne Stof virkelig tilhører Folkets Sprog, kan det uden videre optages i Ordsamlingen; forsaavidt det derimod kun er Forsøg til Oversættelser eller Udtryk for nyere tilkomne Tanker, maa det vistnok behandles med større Varsomhed, men saafremt som disse nydannede Ord ere nogenlunde heldige, kunne de dog ialfald anføres som Forsøg og med Henviisning til deres Kilde. Jeg vilde kun ønske, at jeg var færdig med Grammatiken for at kunne for Alvor tage fat paa Ordbogen, som efter det nu tilkomne Stof maa kunne blive af en langt anden Betydning, end som den har været i den første Udgave. Vistnok kan man sige, at jo længere det lider, og jo flere Oplysninger der kommer til, desto bedre maa Arbeidet engang kunne blive; men det uheldige er, at det saaledes opsamlede Forraad af Tillæg og Rettelser er altsammen kun en usikker Skat, som desuden hverken gavner Folket eller Videnskaben, saalænge som det ikke er ordnet og udgivet i sin rette Sammenhæng. Det er derfor ilde, at det skal gaae saa overmaade seent med disse Ting. Rigignok seer jeg, at det ogsaa gaar meget seent med enkelte Sprog-Arbeider, som ere begyndte i Sverige og Danmark; men der har Sagen heller ikke en saadan Nødvendighed som her i vort Land, hvor der baade følger saa megen Skade af Mangelen paa Kundskab om det hjemlige Sprog, og hvor

der desuden er saa faa, som have baade Evne og Villie til at behandle Sagen paa den rette Maade. For min egen Deel finder jeg det ogsaa uheldigt at maatte anvende saa overvættes megen Tid alene paa een Bog eller to, da der nemlig er saa meget andet, som jeg havde tænkt at gjøre, og som baade kunde udføres med mindre Anstrengelse, og rimeligviis ogsaa vilde gjøre en bedre Virkning iblandt Folket. Men efter hvad der før er bemærket, har jeg alligevel ikke været i Stand til at paaskynde Arbeidet mere, end som skeet er.

Af de paatænkte Arbeider er saaledes intet blevet færdigt i dette Aar, med

<side nr=385>

Undtagelse af et Stykke om de norske Plantenavne, som er trykt i "Budstikken" og som allerede var omtalt i min forrige Beretning. De forhen begyndte Forarbeider til en dansk-norsk Ordbog, eller for det første til en liden Fremmedordbog, ere ikke komne synderlig videre end før, da kun en og anden Vedtegnelse leilighedsviis er tilføjet. Et saadant Hjælpemiddel er rigtignok i den seneste Tid blevet mere og mere efterspurgt, ei alene af dem, som tænke nærmest paa en norsk Sprogform, men ogsaa af Forfattere, som kun ønskede en Veiledning til at skrive tydeligt for Almuen. Men alligevel maa dog dette Arbeide udsættes til en senere Tid, da de foreløbige Optegnelser dertil ere alt for ufuldkomne, og da det nødvendigste nu for Tiden er at faae i Stand en forbedret Udgave af de forhen udkomne Bøger. En dansk-norsk Ordbog kan vistnok ellers lettest forberedes, medens den egentlige norske Ordbog er under Behandling; thi ved den nærmere Granskning af Ordenes Betydning, som da alligevel bliver nødvendig, kan der netop være en passende Leilighed til med det samme at gjøre Optegnelser til et dansk-norsk Glossarium, som siden engang kunde foretages til nærmere Prøvelse og Bearbejdelse.

Uagtet der forhen er foretaget temmelig mange Reiser til Indsamling af Oplysninger om Sproget, kunde det dog endnu være nødvendigt at bereise enkelte Egne paa ny, f. Ex. Nordland og nogle Dele af Vestkysten. Men det langvarige Arbeide med Grammatiken vil vel i den nærmeste Tid staae i Veien for enhver længere Udreise, ligesom det ogsaa for nogen Tid vil hindre

mig fra andre paatankte Arbeider. Jeg har saaledes ikke nogen bestemt Plan for det kommende Aar, uden kun, saavidt som Kræfterne række, at paaskynde Fuldendelsen af min Grammatik, for at dog idetmindste denne Deel af Arbeidet kunde engang komme ud af Hænderne.

Christiania den 31te December 1860.

Ærbødigst

I. Aasen.

239. *Elias Thesen, 11. 6.1861.*

Til Hr. E. Thesen.

Det er alt over en Maaned siden jeg modtog Deres hidsendte Ordsamling, og jeg maa bede om Undskyldning for at [jeg] har saaledes alt længe ladet mig forhindre fra at sende Dem nogle Ord til Tak for denne Samling.

Det var mig naturligviis en stor Fornøielse at modtage en saa stor Samling, og det var mig ogsaa overraskende at see, at denne Samling var langt større, end jeg nogen sinde havde tænkt, saa det er let at see, at De har havt et meget langvarigt Arbeide dermed. Rigtignok var det, som jeg havde ventet, at en meget stor Deel af Samlingen bestod af Ord, som jeg alt paa andre Veie havde faaet Kundskab om, og jeg seer ogsaa, at Deres Plan har været ikke blot at optegne de særegne nordlandske Ord, men ogsaa at vise hvad Form og Betydning de mere almindelige Ord have faaet i Nordland. Paa denne Maade maatte

<side nr=386>

Arbeidet naturligviis blive meget stort, og mangt og meget maatte da tages med, som egentlig ikke var særdeles nødvendigt, saasom visse afvigende Former i den nordlandske Udtale og adskillige nyere og fremede Ord som ogsaa nu ere komne i Brug, f. Ex. Bedrag, bedrøve, bifalle, foragte, forlange, lutter, omsonst, Plaseer, pusse o. s. v. Men saadant er nu ikke let at undgaae, da det altid er vanskelig nok at gjøre Forskjel paa hvad der er fremmedt eller ikke, og at see hvad der er mest eller mindst nødvendigt. Og for en Sprogforsker

er paa en Maade alt lige vigtigt, da han ei alene bør kjende til hvad der forefindes af ægte, gammelt og hjemligt Sprogstof, men ogsaa til Brugen af nye og indflyttede Ord eller Vendinger.

Det kunde da heller ikke feile, at jeg i en saa stor Samling maatte finde adskilligt, som baade var nyt for mig og tillige maatte ansees som mærkeligt og oplysende for Undersøgelsen af Sproget. Jeg har ogsaa anmærket i det mindste et Par Hundrede Ord som jeg har fundet at være særdeles Opmærksomhed værd deels fordi de ikke forhen vare mig rigtig bekjendte (saasom: Fli, Kjelter, Kvemma, mu, rekle, sava, Viarn), og deels fordi de tjene til god Oplysning om visse dunkle Udtryk og Navne, som ellers forefindes, saasom: Drange, Fegn, Hei, ia, kaft, Kjørra, kolga, leie, Maraat, meite, Mit. ri (dvs.: knytte), Skar (Tab), starra, tembe, trone, ukjørr, Vorr, væn. Enkelte af dem sætter jeg endog meget stor Priis paa, f. Ex. det Ord trone (blive fyldig), fordi det giver Oplysning om et Par Ord i G. N. som ellers nu ere tabte.

Der er saaledes altid meget, som har stort Værd, og for En som skal arbeide paa en Ordbog for hele Landet, er det naturligviis kjærkomment at have saa mange Optegnelser som muligt fra hvert Distrikt. Det slemmeste er, at man ikke kan vide hvorledes man skulde skaffe vedkommende Samlere nogen Erstatning eller Fornøielse for deres store Arbeide, og derfor var det ogsaa, at jeg ønskede, at enhver Samler skulde have saa liden Møie og Tidsspilde som muligt.

Hvilken Godtgjørelse De nu skulde have for et saadant Arbeide, er vanskeligt at sige. Hvis De skulde have et Honorar, som passede til Arbeidets store Omfang, da maatte det blive noget stort, og maaskee mere end som jeg kunde tilveiebringe. Og nogen mindre Sum tør jeg heller ikke rigtig nævne naar jeg seer hen til det betydelige Arbeide. Dersom det havde blevet Alvor med min paatænkte Reise til Nordland, vilde dette være den bedste Leilighed til at samtale om denne Ting; men jeg har hverken i Fjor eller i Aar faaet Tid til at foretage en saa lang Reise. Jeg holder just paa med et meget langvarigt Arbeide, nemlig en forbedret Udgave af min *Grammatik* eller rettere sagt, en ganske ny *Grammatik* og det vilde endnu blive længe førend dette bliver færdigt, og først da kan jeg rigtig tage fat paa det nye Stof til en forbedret Udgave af Ordbogen.

Jeg veed altsaa for denne Gang intet videre end at takke for den tilsendte

<side nr=387>

Samling, som jeg haaber skal blive til god Hjælp ved den fortsatte Behandling af Sproget. En nærmere Bestemmelse af det ovenfor omtalte maa jeg for denne Gang lade henstaae indtil videre, og dersom De senere engang vilde tilsende mig nogle Linier skulde dette vare mig meget kjært.

Kristiania den 11te Juni 1861.

Efterskrift om Ordsprog og Talemaader.

240. Eirik Sommer, 15. 8. 1861.

15de August 1861.

Til Hr. E. Sommer.

Da jeg for kort Tid siden modtog Deres Manuskript og medfølgende Brev, henvendte jeg mig strax til Hr. Bogtrykker Mallings, som besluttede at lade sætte et halvt Ark eller 8 Sider efter Manuskript til en Prøve, som kunde blive Dem tilsendt, for at De derefter kunde gjøre et foreløbigt Overslag over hvor meget af Manuskriptet der vil faae Rum i et trykt Ark. Efter at dette var gjort, har jeg gennemseet de skrevne Ark og optegnet enkelte Bemærkninger som jeg herved tilstiller Dem. I forrige Vinter optegnede jeg ogsaa noget saadant af et Manuskript, som Hr. Sundt leverede mig; men nogen Tid derefter fortalte Sundt at disse Optegnelser, som han havde modtaget, vare bortkomne for ham; saaledes har De da formodentlig ikke faaet dem. Imidlertid seer jeg dog, at De siden den Tid har gjort store Forandringer i Haandskriftet, og alt sammen til det bedre, saa at jeg nu ikke har saa meget at anmærke som forhen.

Efter Begyndelsen at dømme, frygter jeg for, at Deres Bog vil blive noget stor, og Mallings har ogsaa sagt det samme. Efter som Tænkemaaden endnu er hos Folk, er det desværre saa, at jo mindre en Bog i dette Sprog er, des bedre er det, og især nu efterat man har faaet Petersens *Norges Historie* som kun udgjør 12 Ark og desuden er saa populær, at den netop tilfredsstiller disse saakaldte Norskheidsfolk, som have nok naar de kun see, at enkelte Ord

ere skrevne lidt anderledes end i Dansk, og at et norsk Ord er indputtet paa hver tiende eller tyvende Side i Bogen. Af disse saa skrevne Ark kan jeg just ikke sige, at meget burde udelades; imidlertid synes jeg dog Texten kunde forkortes paa adskillige Steder saaledes i Stykket om Indvandringen, som ikke er nogen egentlig Historie, men kun en Fremstilling af de rimeligste Formodninger om Nordmændenes Indvandring; maaskee ogsaa i Stykket om Forfædrenes Tro og Sæder. Ogsaa tror jeg, at enkelte mindre vigtige Ting kunde udelades, saasom Halvdans Drømme (Side 18), Harald og Aake (24), Gangerolf (29), og især endeel Overskrifter eller Indholds Angivelser over Stykkerne, samt en heel Deel *Anmærkninger* saasom Henviisninger til Landkortet og Forklaringer af Betydning og Udtale, hvoraf Folk lettelig tage Anledning til at sige, at det maa dog være et reent fremmedt Sprog, som skal behøve saa

<side nr=388>

mange forklaringer for Landets eget Folk. [Det er] bedst at holde sig til den simple Fortælling og afholde sig fra *Betragtninger* som let blive altfor vidtløftige.

Som før bemærket synes ieg langt bedre om Sprogformen i dette Mskr. end i de forrige, og jeg er endog forundret paa hvorledes De har kunnet drive det saa vidt med de Hjælpemidler, som hidtil vare forhaanden. Man har nu desværre ikke meget at rette sig efter; og min nye Gra/-m/*atik* hvori alt hvad jeg tror og tænker om denne Sprogform skulde fremstilles, er desværre endnu ikke færdig, uagtet jeg har stravet med den baade eet Aar og to. Ellers er der flere Punkter hvori det er vanskeligt at opstille nogen bestemt Regel, og som jeg for Gra/-m/*atiken*s Vedkommende har havt megen Møie med. Et af disse er, som De selv har bemærket, Dativerne i Fleertal, som jeg tror bør bruges noget sparsomt (da en stor Deel af Folket ikke har Begreb om Dativ). Et andet er Pronom. hvorom jeg har anmærket lidt paa følgende Blad. Blandt andet selve Partiklen at (ved Inf.), hvor man har Valg mellem tre Former: at, aat, aa; jeg lider ingen af dem, men en af dem maa man have. Om de Verbalformer, som De nævner i Brevet maa jeg kortelig anmærke, at Præs.

"hever" ogsaa stemmer med min Regel, Imper. "seg" af segja ligesaa (forskjelligt fra tegje G. N. þegi); derimod anseer jeg Formen "kunde" for rettere end kunne, da det sidste kun er en gammel Assimilation hvorimod kunde er liget kjende, *brende*, *rende*. Ogsaa "ser" og seet [er] rettere end sjer og sjet som egentlig kun stemmer med den islandske Form. Der er flere saadanne Punkter, hvori vi let forvildes af den saakaldte Normalskrift som er ført i Brug af Islændere, medens de egentlig norske Haandskrifter fremvise en anden Form. Derfor [er det] godt at læse norske Skrifter aftrykte uden Normering.

Den ene af de Bøger, som De har nævnt i Brevet, nemlig *Gislasons 44 Prøver*, vil neppe være Dem til stor Hjælp, da den for det meste handler om fremmede Sager og allermest om det romerske Riges Historie. Den anden Bog "*Ævi Noregs Konunga*" er mig ubekjendt, og formodentlig er dette en gammel Titel paa et Manuskript; maaskee *Fagerskinna*, som De formodentlig har seet, og som vist maa findes i Trondhjem. Af *Flatøbogen* er kun et Bind udkommet. Bøger som ere skrevne i Norge, skulde her være bedst, men disse ere kun faa, saasom *Fagerskinna*, *Olaf den helges mindre Saga*, og Norges gamle Love, hvoraf dog ikke meget kan komme til Brug i en kort Historie.

Det er maaskee meget mere, som jeg burde skrive om, men jeg har nu som sædvanlig liden Tid, da det gaar saa bedrøvelig seent med mit eget Arbeide. Min *Grammatik* bliver nok ikke færdig paa dette Aarstal heller, men hvis vi leve til Vaaren kan det mangt hænde. Skade at man ei faar samtale. Godt om De kunde komme til Oslo.

Chr. den 15de Aug. 1861.

<side nr=389>

E. Skr. Om Navnet Sommer ved jeg ingen Besked; maaskee er det indkommet nogensteds fra eller opfundet som saa mange andre; men i hvert Fald er det vel vanskeligt at gjøre noget ved det. Nogen mere norsk Form er "vand".

Vilde det ikke være bedre for Øinene at skrive Manuskr. i et mindre Format, især i Kvart. Større end Kvart kunde nu jeg aldrig holde ud med. Ogsaa er

det værre for Brystet.

Hermed afsendt et Par Blade med Bemærkninger over enkelte Regler og enkelte Ord i Sommers Manuskript. Ligesaa det aftrykte Halvark til Prøve. Paa Konvolutten tilføiet, at de 8 Prøvesider optage vel 8 1/2 Side af Manuskrr.; at de fire første Sider følge Manuskrr. men de følgende have optaget lidt mere [end] een Side, og at man altsaa kan regne 1 Ark trykt efter 4 Ark skrevne (i Folio), 3 Arkt trykt efter 12 skrevne &c.

Tilføiet at Manuskrr. indtil videre indlægges hos Malling

241. Merknader til Eirik Sommer: "Noregs Saga", august 1861.

Vedlegg till brevet dagsett 15. 8. 1861.

Anm. til Sommers Norigssaga. Manuskrr. Aug. 61.

1. Texten flere Steder for lang. Saaledes om Indvandringen S. 2 f. Om Fædrenes Tro 4 &c. Dyder 9. Ynglinga Ætten 13. Rigets Deling 30. Haakons Ofring 42.

Adskilligt kunde udelades, f. Ex. endeel Anm. 1. 21. 29. Vers 2. Drømme 18. Rolf i Normandi 29.

Flere lange Overskrifter f. Ex. S. 19. Om Harald og Aake 24. Især Anm. om Udtalen. Og Henviisninger til Kortet (31).

2. Skrivemaade. Mange Bindetegn. Alt for mange Sperringer.

3. Lyd. "ja" (je): hjalpa 1 &c. Hjalp. gjalda 4. 26. sjaldan 10. gjarn 9. gjarna 23. Hjalm 46.

- e for æ: Klednad 2. Kvede 4. 9. Neter 8. Sete 12. 23. Haagsete 34.

- kj (k). Kjaup 3. 11. Skjald 10. 23.

j mangler: Fylkom, Rikom. Merkom.

4. Pronomener. dan. dat. (Jf. dar). - Akk. han. ho. Fl. Akk. dei - Nom. vi. did. dikker.

5. Omstilling og Gjentakelse. - Dei toko det med Strid, Godset som dei vilde hava, 11. - Det flydde det som fluttført var, 26. - han havde myken Rett i Sverdeggi si Harald, 26. - han ver sløg Eirik, 32 - Sidan reiste han seg Asbjørn av Medalhus, 41. - Dei vaaro myket fyre seg desse Konungarne, 16 - Sidan var han i Trondheim Harald Konung, 23.

6. Genitiv udtrykt ved Pronom. - Son hans Øystein ver Halvdan, 16. -

Son hans Gudrød ver H., 17. - Dotter hans Sigurd Hjort, 18. - Fraafallet hans Harald, 36 - med Raadi hans Sigurd Jarl, 39.

<side nr=390>

7. Dativ paa "om" kunde tildeels undgaaes, f. Ex. i Nordmonnom, Bondom.

Feilagtigt: dei skvette Blodet paa Guda Bilætom paa Hovs-Veggjom &c. 7.

- um dei merkelege Tilburdom, 10. - han ver veldugare Konung en dei fyrrre Ynglingom, 17 - Dei gjorde Kvæde um Storverkom hans, 23. - dei gingo ned igjenom Ættom, 10. - kallade paa Monnom sine, 25 - trudde paa Aasom, 15. - dyrkade Aasom, 42.

8. Kasus med "aat". - dei gaavo han aat Odin, 16. - av den verste Harm og Hat aat Harald, 25. - i Truskap aat honom, 27. - vi hava Kjærleike aat dikker, 41.

9. Fleertalsformer. - Tingarne 3. 21. Lutar 19. Benkar 24. Merker 45.

M: Øyarna.

10. Verbalformer. - vard, 2. - skilte, 17. - eg (eig), 4. - skipast og stydest 19.

M. Gamle Navne: Ymer, Mjøllner.

Enkelte Ord.

1. (Side). Sid. midtre. hjaalpast. Hyrnet. Nordmonnom. For mange Anm. - M. 2. Austersjoen. sunste. nordre. - M: vi. vard. Klednad.

3. Vinning. Ættgreiner. ingna. Erbede. Kjaupferd. - M: Fylkom. Tingarne.

4. Tjenarar. tolega. Jotun. - M: han. ho. Kvedi. eg. *præsens*. 5. Likamet.

Eldhug. lumsk. G. N. sveitta. 6. Segga. Vesende. Ragnarøk. 7. atterfødest.

Dreken. - M. hjaalplause. 8. eit Menneskje. Vetr. M: Netr.

9. haagst. - M. ærogjarnaste. Kvede. 10. Forteling. maalsnjaal. sagta.

Reiden. (Skjald). M. Dativer m. m. 11. Aveln. tykte daa inkje aat kunna.

M. Kjaup. 12. sundre. M. Sete. 13. Snjoplog (jf. Tryne). ellegamall. tvæ.

14. Krakerøy. 15. Øsa. 16. reide, adj. Eystein. sundre. Soløyr austfyre

Gl. Gudraud (rød). M: Son hans. 17. Ynglingom (nom.). skilte. hjaalpt.

M. Son hans G. 18. einade (samfeste). Drykkahornet. Hornabriotr. Ljosleike.
 19. Lutar. skipast og stydest. (Udelades). 20. fleiste. Ovrevle.
 M: Fylkom. Rikom. 21. gjer, præs. Tingarne. Mange Anm. 22. Bui si.
 fire (fjore). Lang Anm. 23. M: Setet. gjarna. Skjaldar. "um" med Dativ.
 24. Benkar og Drykkahorn. Storvyrd. tvei og tvæ. 25. Monnom. (did.)
 svarade dat. 26. Sidstpaa fekk Harald dar og Siger. - sagta. gjalda. (Ymist).
 27. Tjenesta. Nordmonnom. 28. utlag. - M. Øyarna. Shetland. Torv
 Einar. 29. hjaalpsam aat. - Landvinnar? For meget om Udtalen. 30.
 Gudraud. Snjofrid. Haaglegg. Rise forklares. 31. Mangt som kunde udelades.
 32. av Nya. reid, adj. (han var sløg Eirik). 33. Maaskee lidt for
 langt. 34. Haagsetet. Augvaldsnes. nord fyre Jadren. 35. Yverkonungs
 Haagsetet. 36. av so godt Staal (jf. stælt). 37. Bondom. - dat vard so
 leidt dat. 38. rante. Landslut. djupvitug. 39. paa Gula. (med Raadi
 hans Sigurd). 40. Paa kvar Varde. telde (tarde). 41. Erbedet. skriko.

<side nr=391>

med Freka (Flere før nævnte). 42. Fire. dyrkade Aasom. (Vel langt).
 43 forkunnar væl. rikeleg. 44 nord med Stad. Faanen. Anm. om Flotte.
 45. Merker, pl.n. Merkom. renda. 46. Stordøyi. Mannstyrke (vel ofte).
 Hjalm. eit Skjold. Ovrevle. Skjald. Eyvind. Brynja (for langt). 47 Ein
 Hatt. Hald du fram.

242. *Eirik Sommer, 23.9.1861.*

Sept. 61.

Til Hr. E. Sommer.

Da jeg nylig har været ude paa en Reise syd i Landet og først ved Hjemkomsten
 modtog Deres Brev, er altsaa dette blevet liggende længe ubesvaret.
 Og da den nærmeste Leilighed nu bliver paa Tirsdag, da *Dampskibet Nordstjernen*
 afgaar herfra, faar jeg altsaa benytte dette Tilfælde til at sende Dem
 Deres Manuskript tilbage.

Rimeligviis ønskede De helst, at jeg skulde skrive i Landsmaalet til Dem, og jeg vil derfor denne Gang forsøge det..

Det var mest mi Von, at De vilde hava Handskrifti heimatter, sidan det ventelega var den sidste og beste Avskrifti, som difyre helst laut vera ved Handi, naar nokor stor Umgjerd i Boki skulde vera paatenkt. Daa eg hadde lesset Brevet Dykkar, gjekk eg til Mallings og fekk atter Handskrifti og med det same fortalde eg, kvat De hadde skrivet um Fagerskinna, og spurde honom, um han hadde fleire Exemplar atter av Upplaget, sidan eg hadde tenkt at faa meg eit til at senda Dykk. Mallings sagde, at han hadde endaa nokre atter, og at han vilde giva meg eit av deim som eg daa skulde setja Namnet mitt paa og senda Dykk fraa meg sjølv. Det var likt til, at han vilde ikkje, at det skulde ganga under hans eget Namn; for desse Bokhandlararne hava no sine egne Klokskapsraader, maa vita.

Um Gislasons "44 Prøver" trur eg, at eg hever skrivet ein Gong fyrr. Det er ei tjukk Bok paa 560 Sidor og kostar, sovidt eg minnest, sjau Mark (1d 48). Største Parten av henne er eit gamalt Utdrag av den romerske Historia. (Romverja Sögur) etter Sallust og Livius; og det andre er berre Smaastykke or mange og ymise Fornskrifter, sumt med Normalskrift, sumt etter Handskriftom. Sovidt eg skynar, vilde denne Boki inkje vera Dykk til nokor Hjelp fyre Dykkar eget Verk. Daa vilde helder ymse eldra Bøker vera til Upplysning, slika som den litle Olafs Saga (hins helga), trykt i Chr. 1849; men ho handlar no berre um ein einaste Konung, og soleides rokke det ikkje so langt endaa. Av Flatøyarboki er berre fyrste Halvparten utkomen, men den Boki er skrivi paa Island og nokot langt fram i Tidi.

Det nytlegaste er no, at De kann hava Fagerskinna, sidan De inkje hava seet henne fyrr. Ho skal vera skrivi i Norig av ein ukjend Bokmann og rekk fram til Magnus Erlingson lika eins som Heimskringla. Som De vil sjaa, er

<side nr= 392>

ho trykt med Normalskrift, og i sume Ting med endaa eldre Former en dei, som Islendingarne hava brukat i sine Utgaavor av Fornskrifter, soleides fyrst

og fremst med Attergangsformer (Reflexiver) paa "sk" (f. Ex. andadisk, gerdisk, syndisk) og med tydeleg Skilnad paa æ og œ, som *Islendingarne* inkje hava skilleg Greida paa.

Og hermed sender eg daa baade Boki og Handskrifti og ynskjer at De maa hava god Helsa og god Framgang med Ervedet. Og so vilde eg raada Dykk, at De inkje driva for sterkt paa med denne Studeringi elder halda for lenge paa med det eine og same Ervedet; sidan me sjaa so mange Merke paa, at slikt Stilleverk er skadelegt fyre Kroppen, som jamlega trenger til Rørsla og Umsviv i den friska Lufti, og allra mest til Ymsing og Umskifte i sjølve Ervedet. Det sidste ser eg altid Merke paa med meg sjølv; eg toler aldri at sitja lengje og studera paa ein einaste Ting; for daa leitar det baade paa Helsa og endaa paa Hovudet; og eg hever ofta vordet so øren og veik i Hovudet av di, at eg hever vordet reint rædd fyre sjølve Vitet og inkje tort annat en gjera eit litet Skifte paa med Studeringi. Og hermed sluttar eg denne Gongen og ynskjer, at De maa liva vel.

Kristiania den 23 Sept 1861

I. A.

Udskrift/Til Hr. Erik T. Sommer, a Trondhjem./Adr. Hr. Handelsmand P. Qvam/paa Baklandet.

Trykte Sager.

243. *Eirik Sommer, 29.10.1861.*

Okt. 61.

Til Hr. E. Sommer.

Det gaar seent med min Brevskrivning. Jeg har atter været ude paa en liden Reise, og desuden har jeg drevet paa med adskillige andre Ting, saa at jeg ikke endnu har kommet til at svare paa Deres sidste Brev.

Til de i Brevet omtalte Ord maa jeg herved opsætte følgende Bemærkninger.

1. "Krig" kunde maaskee bruges, men da det er et nyt og indført Ord, var det godt, om man kunde undgaae det. Nærmest ere de norske Ord: Strid og Ufred; dernæst Orlog (Søkrig), Leidang (Krigstog, Udrustning); Herstrid, Herstemna.

Hernad er især Herjing, Vikingsfærd.

2. Borgerkrig: Da Ordet Borgar vel maa indslippes, kunde man sige

Borgarstrid; ellers mere populært: indbyrdes Strid (Ufred), innanlands Strid

3. Angreb. Helst: Aagang, Aasøkning, Paasøkning af den sædvanlige Talemaade "sökja paa", tildeels ogsaa ganga paa (Jf. G. N. ráða á). Aasokn vilde være et godt Ord, men det er ikke alle som forstaae, at sökja og Sokn er samme Begreb. - Angrebskrig altsaa Aagangsstrid el. Aasøkningsstrid (Paasøkning el. paasøkjande Strid) -Modsat Forsvarstrid: Verjostrid, Verningsstrid,

<side nr=393>

verjande. Maaskee ogsaa Forsvar kunde bruges, da "for" her kun har Betydningen fyre, ligesom i G. N. formælandi.

4. Flugt kan maaskee bruges. G. N. flótti skulde her hedde Flotte, men Ordet er ubekjendt, og synes hellere ikke at være meget bekvemt. Man skulde heller vente "Flott", i Lighed med Maatt (Magt), Slaatt af slaa. Ellers: Flying, Røming, Vikning, Undangang.

5. Fredsemja er [et] godt Ord. Ellers: Fredgjerd, Fredsamning, Sætt.

6. Heilagmenne for Helgen har jeg ogsaa brugt. Der synes ogsaa at have været et Helgon (som i Svensk), men dette er mere uvist.

7. Heilag kunde nok i bestemmende Form hedde "helge", altsaa Olav hin helge, og Helge Olav. Imidlertid ser der ud til at man nu er mere tilbøielig til at bruge Formen heilag, altsaa O. hin (el. den) heilage, og Heilag O.

8. Konung, har ogsaa jeg brugt, forkortet til Kong i forlængede Former: Kongen, Kongar, Kongsson. Maaskee kunde man dog her (ligesom i Svensk) bruge "Kong" for Konung. -

Nogen Tvivl indfinder sig ved Ordet "Kongerike", da hverken Kongsrike (gen. sing.) eller Kongarike (gen. plur.) synes ret passende, skjønt det sidste synes taaleligst. Maaskee Konungrike.

9. Hauvud (Hoved) skulde jeg ogsaa have Lyst at skrive men vore Sprogmand ville ikke samtykke i denne Form. Goth. "haubiþ", Ht. haubit, Ang. heafod vidne alle for Hauvud; derimod svare de gamle nordiske Former til et höfud, hvori ö er Omlyd for a, altsaa egentlig hafud, hvilket rigtignok svarer akkurat til det latinske caput. I Formen havfud, som findes i enkelte

Skrifter, ansees a v som Variant af ö, ligesaa i "avllom mavnnom" o. s. v.

10. "Arbeid" er et besynderligt Ord og vanskeligt at blive klog paa. Det findes rigtignok i de gamle Sprog og hedder i Goth. arbaid, f. Ght. arabeit, arbeit, G. Sax. arbéd, Ang. earfod, og G. N. erfidi. Efter de sidste Former have nogle Sprogmand (Grimm og fl.) opfattet Sa/-m/ensætningen som arb-eid, arv-eid, erv-id, men dette eid, el. id, er vanskeligt at forklare.

Wackernagel i sit Glossarium til hans Gam. tyske Læsebog vil hellere opfatte det som Ar-beid, af Ar (Pløining), og beida (drive); i dette Fald vilde vort "Arbeid" være fuldkommen rigtigt; men hvorfra skulde da den angels. og G. N. Form være kommen? Jeg tror, at vi til Nød kunde bruge Formen Arbeid, men at det var godt, saa ofte som muligt at bruge andre eenstydige Ord, saasom Verk, Orka, Yrke, Onn, Idn; Verknad.

11. Ovmetnad vil vanskelig forstaaes. Maaskee hellere Ovmod, Stortykke.

12. Bersøgle vil ogsaa vanskelig forstaaes, da det gamle "bersögull" (som nu skulde [hedde] bersogoll) er saa ubekjendt. Maaskee: bermaalig, bermælt, frimaalig, frimælt; og som Subst. Frimaal, -mæle, Bermæle?

13. Stjupfader &c. er den rette gamle Form, men nu allesteds overgaaen til andre Former: Stjuk, Styk, Stýv og fl.

<side nr=394>

14. Stam var mig ubekjendt.

15. Grov, vel hellere Grav.

16. "Taug", hellere Tog.

17. Vedd (Pant) gaar godt an.

18. Løve, nu sædvanlig Løva, f.

19. Far, m. dog hellere: Fare.

20. gyld, er rigtigt. Ogsaa gullslegen.

21. Laavard er vel rettest. Egentl. Angelsachs.

22. Olav Gudbrandson hedte Ugjæva.

23. Tydsk, m. er nu det sædvanlige ved Siden af Tydskar. Tydske, ligt Danske, Svenske, ubrugl.

24. Hanselag og Hansemänner er ret nok.

25. Fremmede Personsnavne el. Tilnavne maa vel helst skrives efter Vedtægt.

Sten Sture, Ivar Lykke, Vinc. Lunge, Gyldenløve, Hvitfeldt o. s. v.

26. Fremmede Stedsnavne ligesaa, som Kjøbenhavn, Roeskilde, Femern.

Dynekilén er en ganske norsk Form, da "Kil" netop betegner en smal Bugt.

Dog kunde man maaskee gjøre Forandring med slige som slutte med et almindeligt Ord f. Ex. Malmøe.

Slutningsord.

Kristiania den 29de Okt. 1861.

244. *Marie Landmark, 22. 11. 1861.*

(22 Nov. 61).

Til M. L.

Da jeg nylig talede med Dem, udlod jeg mig nok med, at jeg maaskee kunde finde paa at skrive Dem til, og dette synes mig nu, at jeg endelig bør gjøre, om ikke for andet, saa dog for at takke Dem for den Fornøielse, som jeg havde af vor sidste Samtale, og for Deres Yttringer af Velvillie og Deeltagelse, som jeg saa meget mere kan sætte Priis paa, da jeg oftest kun har at bestille med fremmede og ligegyldige Folk, og sjelden har Adgang til nogen ret fortrolig Samtale. Jeg veed ikke, om De vil troe det, men jeg kan dog sige det, at jeg altid finder en særdeles Fornøielse i at tale med Dem, og at jeg ret ofte har ønsket at være saa nær, at jeg kunde have denne Fornøielse oftere. Hvis jeg havde været i det mindste ti Aar yngre, kunde jeg endog have spekuleret paa noget rigtig stort, og ikke noget mindre end et *Frierie*, men desværre, min bedste Tid er gaaen hen i Stræv og Kjedsomhed, og derover er jeg da bleven, som man siger, baade gammel og styg, saa at jeg ikke længere kunde vente nogen saadan Modtagelse, som jeg netop kunde ønske. Rigtignok synes jeg, at Ungdoms Modet er endnu tilstede, men mit Aarstal er 1813, og siden vil det øvrige være let at udregne. Derfor tør jeg nu ikke tale videre

<side nr=395>

om slige Ting, og maa endog bede om Forladelse for, at jeg har nævnt noget

derom, idet jeg ellers maa ønske, at det ikke maatte være til nogen Fornærmelse.

Ellers har jeg just ikke noget særdeles at fortælle. Som sædvanlig har jeg meget at bestille, og udretter dog lidet; men uheldigviis har jeg netop slige Arbejder for mig, at der kan gaae Aar efter Aar, førend jeg endelig kan fremvise noget, som er gjort og færdigt.

Dersom det skulde falde Dem beleiligt at skrive nogle Ord til mig, vilde dette sandelig være mig en stor Fornøielse. Imidlertid maa jeg bede om, at De ikke vilde vredes over den usædvanlige Frihed, hvormed jeg tiltaler Dem.

Ønsker forøvrigt Lykke og Velbefindende.

Chr. den 22de November 1861.

245. Eirik Sommer, 6.12.1861.

6te Dec. 61.

Til E. Sommer.

Atter har De nu maattet vente længe paa at høre noget fra mig; jeg har i den sidste Tid havt det saa travlt, at det er reent en Skam. Kun to Dage efter at jeg havde skrevet Dem til, kom allerede Deres Haandskrift hertil (31. Okt.), og dette syntes jeg da, kom noget hastigt paa; jeg havde ventet, at det endnu vilde vare længe, før det kom saa vidt, og saa syntes jeg da, at jeg ikke kunde skrive til Dem, førend jeg havde læst Haandskriftet. Men det gik dygtig seent med Læsningen, og da jeg var kommen forbi Kong Sverre, syntes jeg, at nu drog det for længe, og nu burde Mallings have Skriftet i sin egen Varteægt. Den sidste Deel af Bogen blev saaledes kun løselig gennemseet, og derpaa leverede jeg Bogen til Mallings. Imidlertid havde jeg da ogsaa faaet Deres senere Brev, i hvilket jeg da har faaet vide Aarsagen til, at De sendte Skriftet fra Dem saa snart. Under Gjennemsynet optegnede jeg endeel Ord og Indfald, som jeg strax vilde skrive om, men saa er der atter gaaet en Tid hen, og derfor kommer jeg nu saa seent.

Endskjønt Deres Bog nu er noget forkortet, er den dog temmelig stor endda, og skjønt det kunde være vel nok at beholde alt hvad der nu staar, tror jeg dog, at endnu et og andet kunde udelades, især slige Ting, som ikke stort vedkommer Folkets Historie, men som kun synes os morsomt fordi de gamle Kongesagaer tiliældigviis have fortalt det saa udførligt. Af Stykker, som jeg synes burde enten udelades eller meget forkortes, ere Historien

om St. Olafs Besøg hos *Sigurd* Syr 101, om Harald i Miklegard 136, om Alfivas Love 121, Sigurd *Jorsalafares* Ophold i Udlandet 168, hans og Øysteins Trætte 171 (4 Sider), Haakon den gamles Kroning (nær 4 Sider) 249. Runeskriften S. 10, Olafsrima 119 og Stykket af Hirdskraa ville medføre Vanskeligheder og optage meget Rum. Flere Anm. om Steders Beliggenhed

<side nr=396>

kunde udelades eller indskydes i Texten. Forandres burde Dommen om Almuens Tro paa Jertegner 123, 124. Enkelte Yttringer om Danskernes Styr ere endnu lidt skarpe (289 og 310). Men hvad jeg især vilde have udeladt er Bemærkningen om Sproget i Slutningen 318, da den Sag kun er en Smule forsøgt og endda ikke har nogen Historie. Især er jeg bleven meget forskrækket over, at mit Navn er nævnt her, hvor inden andre Samtidige nævnes undtagen Kongen. Jeg er meget ræd for at dette vilde give Anledning til adskilligt Spotterie, og maa derfor alvorlig bede om, at det maatte blive udeladt.

Ellers troer jeg, der endnu er for mange Sperringer og for mange Bindetegn Om enkelte Ord og andre Punkter tilføier jeg her nogle enkelte Bemærkninger.

Side 2. Verset udelades. 5 Forklaringen af Verset for lang. 27. Tenesta hans Harald. 41. Kjærleike aat dykker o. s. v.

Foreløbig om dar, kvar, kvaarkje, aat, trøngja.

(To Sider enkelte Bemærkn. efter en anden Optegnelse.)

Hermed faar jeg da slutte. Jeg har endnu ikke hørt om nogen Forberedelse til Trykningen og veed ikke hvor snart man vil tage fat derpaa. Lev imidlertid vel og vært hilset.

Kristiania den 6te December 1861.

I.A.

246. Merknader til Eirik Sommer: "Noregs saga".

Vedlegg til brevet dagsett 6. 12. 1861.

Til Sommers Noregs Saga.

(Nov. 1861.)

1 og følg. Anm. endnu for mange. Især om Steders Beliggenhed. Flere

kunde indflettes i eet Ord og indskydes i Texten. 2. Verset udelukkes. 5. Verset som Anm. Den vidtløftige Forklaring udelades. 10. Runeskriften gjerne bort. 15. "Sjo-Kongar". 16. For mange Sperringer. 21. Ligesaa. Og flere St. 27. Tenesta hans Harald. 37. Odalen deira. 41. Kjærleike aat dykker. 46 &c. For mange Forklaringer. 49. kvorleides. 50. aat gjera. 54. Om Oprindelsen til Navnet Hardang. (Gammel). 57. vi (=me). 63. Trængsla. trængja. Daapen. 64. Vælsign. 66. "Haud" bør hedde Hød. 67. vordo trængde atende. - Smidstedja (Smidjested). 68. gault Haar. 70. Ovmetnaden sette honom paa Fall-Randi. 73. neita. 87. telde til (=talde). 90. Tyra Drotning. 96. hertaka Riket. 97. Erbedet. 102. Veggjatjald "Url". Historien om Olafs Besøg burde udelades. 102. Underkugat. (Bedre undertrykt). 111. Myser, Paddor, ødlor og Ormar. (overdrivelse som burde rettes lidt. - som vette imot Soli? 114. Fyrst lyt Knut orka aat eta all Kaalen. 115. ein Stam i Elvi. so stor Fløym. 116. "Du set kvass Augsyn imot oss i dag, Erling" (við horfir þú &c.) - "eit Vreide-Sting".

<side nr=397>

119. Versene af Olafsrima burde udelades. De tage for meget Rum med sin Forklaring. 120 Han gjølade og smeikjade. 121. Om Alfivas Love kunde vel udelades. 123. foro til Botns. - Jertegnerne med Olafs Helligdom burde ikke saaledes kritiseres. Et stort Stykke kunde udelades. 124. Ligesaa. Dette om "Vankunna" burde ud. 128. Den gamle Uksen lyt bæsast fyre Kalven 130. Vennerne hans Magnus Konung. 131. Dette om "Graagaasi" burde udelades, da den islandske Lov har samme Navn. 133. fyre Sviken deira. 134. frelsade. 135. Grikaland. 136. "graapa aat seg". Om Harald i Miklegard burde meget forkortes. 147. "Ting med honom" (Imperativ: tinga). 151. Fransk-Nordmennerne. 154 og følg. Om Olaf Kyrres Forandringer i Skikker burde forkortes eller udelades, da det kun gjælder Storfolket. 157. trivdest. 158. Rypa. 167. Jydaland (Juda). 168. For langt om Sigurds Ophold i Udlandet. (Ikke Myklagard). 171. Sigurds og Øysteins Samtale er for lang (4 Sider). 174. Skrøythalsar (Gullhalsar). 182. som stod attum honom

(= attanfyre). Ligesaa "framum seg" (= fr. fyre). 184. Amund Gjordsen?
Disse Smaakrige altfor vidløftig fortalte. 195. Eystein Møyla. (Navnets
Betydn. tvivlsom). 196. "Bjørkebeinar" er ikke ret. "som bar nokot bak um
Øyra" (Unorsk). 197. kvaarkje. 199. verkjade (= verkade). 202. "som
stodo fram um og bak um deim". (framanfyre &c.). 205. "søydde" (= søgde?).
Hellere suste. 206. "Soknadal". Hedder i Sogn: Sogndal. 216.
Harahykja? Attstammen. Her skulde "bak" netop bruges.

Herfra har jeg ikke læst alt, men kun seet paa et og andet Sted.

249. Historien om Haakons Kroning (næsten 4 Sider) er meget for lang.
261. Det vedlagde Stykke af Hirdskraa vil optage meget Rum og medføre
Vanskelighed. 287. Reformationen, kunde kaldes Kyrkjebot. M. Formen
"Sviar". 289. Skildringen af Danskernes Styr er vel skarp. Norge fik dog
beholde sin gamle Lov. 291. brende ned (= upp). 293. Skipsbruk. Laaga
i Numedal hedder "Logen". Elven i Gbr. enten Laugi el. Logen. 294. Tusundhovdingen
(om Munkhafen og Sinklar). 305. Holbergs Indflydelse paa
Sproget kan let mistydes. - "Konfirmation" burde ogsaa have et norsk
Navn 308. Tignarmann: Prins, Kongsfrende. 310. gjera Kol paa Napoleon.
Indledningen til 4de Afsnit er noget nærgaaende mod de Danske og giver for
liden Oplysning. Burde helst udelades. 311. Historien om Kjærringen med
Skjaalykten skal være tvivlsom. 312. "Deira konunglege Høgd". 313. Krigen
med de Svenske bør behandles varsomt. De norske Fortællinger om Seier ere
gjærne noget overdrevne. 318. Bemærkningen om Sproget burde ganske
udelades; den Sag er kun forsøgt eller begyndt og har endnu ingen Historie.
At mit Navn er nævnt, hvor ingen anden nævnes, synes jeg ilde om. Bemærkningerne
om de sidste Konger burde være fiin og kort.

<side nr=398>

247. *Jon Ivarson Aasen, 23.12.1861.*

23de December 1861.

Til Jon Aasen.

For længe siden burde jeg have skrevet dig til og takket for dit kjærkomne

Brev, som jeg modtog i forrige Maaned; men det er alligevel endnu ikke blevet noget af, fordi jeg har havt saa meget at bestille baade med Breve og andre Ting, og især med en Bog som jeg har holdt paa med i lang Tid, nemlig en Sproglære eller Gra/-m/atik, som jeg meente at jeg skulde snart faae færdig. Og saa er det ogsaa en vanskelig Aarstid for saadan Skrivning, da nemlig Arbeidet gaar saa seent, at man ofte bliver baade harm og skamfuld derover.

Det glæder mig at høre, at I alle leve vel, og at det ellers staar vel til. Det var ogsaa hyggeligt at høre, at Ivar har fundet sig et godt Bosted og befinder sig vel, men alligevel synes jeg dog, at det var leidt, at han skulde flytte til Nordland og ikke kunne slaae sig til Ro i Hjembygden; men naar det nu endelig er saaledes lavet, saa kan jeg ikke sige noget derom. Det er slemt, at han skal være i Forlegenhed for Penge til Afbetaling paa Gaarden; men jeg forestiller mig dog, at det vel maatte være muligt for ham at blive hjulpen paa et eller andet Sted i Nærheden, siden det nu ikke er større Sum, som staar tilbage. Dersom jeg havde været saa nær, som jeg er langt ifra, kunde jeg maaskee have hjulpet med noget lidt; men saaledes som det nu er, falder det mere vanskeligt. Jeg har rigtignok sparet op noget lidt, men jeg synes dog, at jeg burde holde fast paa det, da man ikke kan vide, hvad som kan komme paa; og jeg har ogsaa længe ventet at faae en Leilighed til at bruge disse Sparepenge selv. Der er adskillige Folk fra Landet, saasom Skolemestere og flere, som kjøbe sig et lidet Huus i en Udkant af Byen, og betale det lidt efter lidt paa nogle faae Aar. Jeg har længe tenkt paa at gjøre det samme, for engang at have et Huusrum, som jeg kunde stille saaledes, som jeg vilde; thi man maa dog engang blive ret for Alvor kjed af at sidde i et lidet Værelse i en stor og styg Bygaard, hvor hvert eneste Hull er fuldt af ubekjendte Folk, som man ikke engang veed Navn paa. Tidt og ofte er ogsaa disse Værelser i meget daarlig Stand, saa at man virkelig lider ondt, uagtet man dog betaler saa store Penge derfor og desuden er man i bestandig Frygt for Ildebrand og andre Ulykker i slige Huse med saa mange forskellige Folk. Jeg er for lang Tid siden bleven ret inderlig kjed af denne Tilstand, og har, som sagt, spekuleret meget paa at bekomme en liden Hytte for mig selv, men jeg vilde da ogsaa gjerne have den paa et sundt og hyggeligt Sted, og dette har jeg endnu ikke truffet til at finde.

Nogen Nyheder eller Forandringer har jeg ellers ikke at fortælle, undtagen at Johannes Velle i disse Dage er ude paa Landet og holder Bryllup. En anden Skolemester fra Romsdalen blev gift i Fjor (hans Ven og Kammerat). Med mig kan noget sligt ikke blive af, fordi der er ingen, som vil have

<side nr=399>

mig; jeg faar saaledes vandre i Eenlighed ligesom før. Det vilde være reent bedrøveligt, naar Sygdom eller alvorlig Nød skulde komme paa; men lykkeligviis har jeg dog i senere Tid været nogenlunde frisk, endskjønt jeg just ikke har nogen stærk Helbred. Øiensvagthed har jeg længe været bryd af, men det er dog ikke blevet værre. Jeg beder at hilse vore Paarørende og ønsker forøvrigt at det maa gaae Eder alle vel.

Chr. den 23de December 1861

248. Arbeidsmelding for 1861, 31.12.1861.

Til den kongelige norske Regjerings Departement for Kirke- og Underviisningsvæsenet.

Ligesom jeg ved de foregaaende Aarsskifter har forsøgt at give en kort Beretning om de Arbeider, som jeg havde foretaget for at tilveiebringe nærmere Oplysninger om vort Lands Sprog, saaledes maa jeg ogsaa herved forsøge at give en lignende Beretning for det nu forløbne Aar, skjønt jeg atter maa beklage, at jeg ikke har saa meget at berette, som jeg havde ønsket, da nemlig Aaret er gaaet hen med en Fortsættelse af forhen begyndte Arbeider, uden at dog noget af dem er blevet ganske færdigt. I et Par af de foregaaende Beretninger har jeg allerede omtalt, at jeg var sysselsat med en Omarbeidelse af min norske Grammatik, og at jeg haabede, at denne snart skulde blive færdig. Men desværre maa jeg endnu en Gang tilstaae, at der atter er forløbet et Aar med dette Arbeide, og at det endnu ikke er kommet ganske til Ende. Omarbeidelsen er rigtignok nu saa langt fremskreden, at der kun mangler en kort Sætningslære eller Syntax, samt et Par Tillæg, nemlig en Dialektlære

som i forrige Udgave og et nyt Stykke om Landssproget eller den Sprogform, hvori Dialekterne bedst kunne samles eller forenes. Men ogsaa disse Stykker ville udkræve nogen Tid, saa at Arbeidet ogsaa vil medtage en Deel af det kommende Aar. Imidlertid tør jeg dog haabe, at det nu skulde gaae lettere end forhen, da et af de manglende Stykker, nemlig Dialektlæren, vil blive staaende omtrent ligedan som i forrige Udgave, og de andre Stykker tilligemed den nye Fortale for en stor Deel ere nogenledes færdige i et foreløbigt Udkast Den Deel af Bogen, som nu er renskrevet, udgjør omtrent 340 Sider i Manuskript, og det manglende vil formodentlig udgjøre henimod 100 Sider. I det Hele vil Bogen have et langt større Indhold og blive meget større end den forrige Udgave, maaskee henved 30 Ark prentet. Det er just ikke godt, at Bogen skulde blive saa stor, men Stoffet er saa drøit og mangfoldigt, at det uagtet al Sammentrængelse ikke godt kunde behandles med større Korthed, og jeg holder det endog rimeligt, at mange vil klage over, at et og andet er for lidet udviklet.

At dette Arbeide skulde gaae saa overmaade langsomt, vil vistnok for mange

<side nr=400>

synes uforklarligt, og jeg maa ogsaa sige, at jeg selv er forundret derover, da jeg aldrig havde tænkt, at der saaledes skulde gaae Aar efter Aar med en Omgjørelse af en Bog, hvori alt det vigtigste af Sagen var forhen bearbejdet. Det Ønske at meddele en større Mængde af det rige Stof og at sætte baade det gamle og det nye Stof i en bedre Orden - kan rigtignok ansees som en Hovedgrund til denne Langsomhed, da nemlig en stor Deel af Tiden er gaaet hen med Forberedelser, nemlig med Planer og Udkast, med nye Exempelsamlinger og nyt Eftersyn af tilsvarende Former i Gammel Norsk og i de beslægtede Sprog. Men der har ogsaa været andre forsinkende Aarsager og deriblandt fornemmelig den, at mine Arbeidskræfter ofte ere blevne for vage; især ved den endelige Redaktion og Reenskrivning, som altid koster mig en stor Anstrengelse. Heldigviis har jeg i det sidste Aar været lidt stærkere og taalt Arbeidet bedre end i det foregaaende Aar; men at faae Arbeidet til at gaae

rigtig fort fra Haanden, har alligevel ikke været mig muligt. Desuden har jeg ogsaa maattet anvende nogen Tid til Gjennemsyn af Andres Skrifter; blandt andet har jeg i den seneste Tid faaet meget at bestille med en Norges Historie, som er forfattet af en Skolelærer, E. Sommer i Trondhjem, og som nu efter Foranstaltning af Folkeoplysningsselskabet skal trykkes her i Byen. Jeg har forhen ikke ret turdet negte saadanne Anmodninger om Gjennemsyn af nye Folkeskrifter, forsaavidt som jeg troede at kunne meddele et og andet Vink, som kunde være nyttigt for Almuen; men for Eftertiden bliver jeg vistnok nødt til at afslaae lignende Begjæringer, da jeg dog først og fremst, saavidt som Kræfterne tillade, maa paaskynde Fuldendelsen af de Arbeider, som jeg fra først af er forpligtet til at udføre.

Den langvarige Syssel med Grammatiken har ellers optaget saa godt som den hele Tid, saa at adskillige andre paatænkte Arbeider derfor ere blevene udsatte. Imidlertid er dog Samlingen af nyt Stof til en norsk Ordbog som sædvanlig bleven noget forøget. I September Maaned gjorde jeg en Reise til Nedenæs Fogderie for at befare et lidet Strøg, som jeg syntes at have for faa Oplysninger fra. Jeg var saaledes oppe i Gjerrestad, hvor Provst Aas meddeelte mig Indholdet af en liden Ordsamling, som han til forskellige Tider havde optegnet af Egnens Dialekt. Forøvrigt blev Udbyttet af denne Reise ikke meget betydeligt. Derimod har jeg her i Byen ofte faaet adskillige gode Oplysninger fra forskellige Egne og tildeels ogsaa faaet enkelte skriftlige Optegnelser. Fra Hr. E. Thesen paa Hadsel i Vesteraalen fik jeg i forleden Vaar tilsendt en Ordsamling, som var usedvanlig stor og udgjorde omtrent 30 tætskrevne Ark. Denne store Samling indeholdt rigtignok meget, som ikke var noget nyt for mig, da en stor Deel endog var næsten afskrevet efter min Ordbog til Oplysning om, at vedkommende Ord eller Betydninger ogsaa ere brugelige i Nordland; men imidlertid kan da ogsaa dette have sit Værd for en ny Bearbejdelse, og ved Siden deraf indeholder Samlingen ogsaa

adskilligt, som jeg ikke forhen havde optegnet, og som ved nærmere Efterspørgsel kan lede til nye Oplysninger om enkelte mindre bekjendte Ord og Udtryk.

Det er en Uleilighed, at det vidtløftige Materiale til Ordbogen ikke for Øieblikket er i saadan Orden, som ønskeligt kunde være. Under min langvarige Syssel med Grammatiken, har jeg kun ordnet de Ord, som jeg selv har samlet, i et lidet Glossarium for hvert Aar, medens derimod de Samlinger, som enten ere meddeelte af Andre eller ere optegnede af Skrifter, endnu for en Deel henligge særskilte hver for sig, da nemlig en Sammenførelse af dem alle til en eneste Samling vilde kræve mere Tid, end som jeg nu har kunnet afsee. Dertil kommer ogsaa, at en mere normal Skrivemaade maa gennemføres i en ny Udgave af Ordbogen, og at dette vil medføre mange Forandringer i den alfabetiske Ordning; der vil saaledes tildeels behøves en ny Opstilling af Ordene, som jeg allerede for flere Aar siden har skrevet en Fortegnelse til, men som jeg ikke har faaet Tid til at fuldføre i et fuldstændigt Ordregister. Alt dette har naturligviis ingen Fare, saa længe som jeg selv kan sysle med disse Ting, men for det Tilfælde, at Arbeidet skulde falde i andre Hænder, vilde dette blive en slem Omstændighed. Et saadant fuldstændigt Ordregister faar derfor blive mit første Arbeide, saasnart som jeg maatte blive færdig med Grammatiken. Jeg længes derfor ret inderlig efter at komme til Ende med denne Bog, og der er ingen, som kan ærgre sig mere end jeg over den reent utrolige Langsomhed ved dette Arbeide.

Det vilde nu ogsaa være nødvendigt at foretage en Ordning af det adspredte Materiale til en dansk-norsk Ordbog, som har været paatænkt og i enkelte Punkter forberedet i lang Tid. Nogen fuldkommen Ordning af dette Stof kan vel ikke godt finde Sted, førend Hovedværket, den norsk-danske Ordbog, er kommen i Stand i en fuldkomnere Udgave; men en Samling af de forhaanden værende spredte Optegnelser burde dog foreløbig være gjort, hvorefter jeg siden kunde berige og fuldstændiggjøre denne Samling paa samme Tid, som jeg kommer til at sysle med den norske Ordbog og saaledes netop har det samlede Forraad af Ord og Betydninger under Betragtning. Jeg har det Haab, at disse Ordbogs-Arbeider ville gaae meget lettere og bedre fra Haanden, end som Tilfældet har været med Grammatiken, da nemlig Ordningen og Udfyldningen af en Ordbog dog altid har den Fordeel, at det er

et Arbeide, som gaar, naar det engang er begyndt; hvorimod Bearbejdelsen af Grammatiken er et Foretagende, som idelig standser og forvikler sig paa Grund af det meget Besvær med Plan og Fremstilling og Stiil, hvorfor det Hele altsaa udkræver en uafbrudt anstrengende Tænkning, saa at enhver Afbrydelse til ubeleilig Tid foraarsager dobbelt Arbeide og uberegnelig Forsinkelse.

Efter hvad jeg ved foregaaende Leiligheder har berettet, havde jeg ellers tænkt paa adskillige andre og lettere Arbeider, som ogsaa kunde tjene til

<side nr=402>

Oplysning om Sproget og desuden have den Fordeel at tjene til større Nytte for Almuen. Men efter den meget nedslaaende Erfaring, som jeg nu har havt, at nemlig et eneste af de nødvendigeste Arbeider har alene kunnet optage flere Aar af min Tid, bliver jeg nu indtil videre nødt til at opgive alle Tanker om saadanne Forsøg, som jeg baade havde mere Lyst til, og som ogsaa vilde have faldet mig lettere. Det eneste, som jeg nu for det første faar tænke paa, er altsaa at forsøge at faae de nødvendigeste Arbeider fra Haanden, for at Folk dog engang kunne faae see nogen Frugt af de Foranstaltninger som ere gjorte for denne Sag.

Endskjønt jeg saaledes nu i et Par Aar har skuffet mig selv og Andre med den Forventning, at jeg ret snart kunde forelægge Almeenheten et fuldført Arbeide, maa jeg dog haabe, at dette vil skee i det kommende Aar, og at jeg saaledes maa faae Leilighed til at begynde paa noget andet, som er ligesaa nødvendigt, nemlig paa Forberedelser til en fuldkomnere Udgave af den norske Ordbog.

Christiania den 31te December 1861.

Ærbødigst
I. Aasen.

<side nr=503>

FORKORTINGSLISTE

- BD Ivar Aasen: Brev og Dagbøker, I-III, 1957 ff.
- Br. Brev, med tilvising til nr. eller side i BD.
- BV Ivar Aasen: Brev til vener i heimbygda, skipa til av M.A.E. [skal vera M.A.R.] Aarflot, Volda 1950.
- Eikset Arkivet og biblioteket på garden Eikset i Volda.
- Egsettrykk, R[agna] Sollied: Egset-trykk før 1844, i Boken om Bøker IV, 1937, s. 241-268.
- FG Ivar Aasen: Det norske Folkesprogs Grammatik, Kra. 1848.
- FO Ivar Aasen: Ordbog over det norske Folkesprog, Kra. 1850.
- FS Selskabet til Folkeoplysningens Fremme.
- FSaga Fridtjofs Saga. I Omskrift i det nyere Landsmaal ved Ivar Aasen, Kra. 1858.
- Heimsyn [Ivar Aasen:] Heimsyn. Ei snøgg Umsjaaing yver Skapningen og Menneskja, tilmaatad fyre Ungdomen, Kra. 1875.
- KD Kyrkje og Undervisningsdepartementet.
- Kopibok [I] Kopier og Uddrag af Breve angaaende mine Undersøgelser af Modersmaalets Dialekter 1841-1850.
- Kopibok II Offentlige Breve og Beretninger, angaaende Undersøgelsen af Folkesproget, med mere dertil hørende, fra Slutningen af Aaret 1850 [til 1887].
- Lista Kaare Haukaas: Lista yver Ivar Aasen-boksamlingi, Volda 1946.
- Mbl Morgenbladet.
- Minneskrift Ivar Aasen, granskaren, maalreisaren, diktaren. Ei minneskrift um livsverket hans ved Arne Garborg, Anders Hovden, Halvdan Koht, Kra. 1913.
- MM Maal og minne.
- NFS Norsk Folkeminnesamling på Universitetsbiblioteket, Oslo.
- NG Ivar Aasen: Norsk Grammatik, Chra. 1864.
- NM Ivar Aasen: Norske minnestykke ved Jens Lindberg, Kra. [1921-] 1923.

- NMB Ivar Aasen: Norsk Maalbunad. Samanstilling av norske Ord etter Umgrip og Tyding, utg. ved Sigurd Kolsrud, Oslo 1925.
- NN I[var] Aasen: Norsk Navnebog eller Samling af Mandsnavne og Kvindenavne, Kra. 1878.
- NO Ivar Aasen: Norsk Ordbog med dansk Forklaring, Chra. [1871-] 1873.
- NOrdspr 1856 Ivar Aasen: Norske Ordsprog, samlede og ordnede af - - , Chra. 1856.
- NOrdspr 1881 I[var] Aasen: Norske Ordsprog, samlede og ordnede af - - , Anden Udgave (i ny Ordning), Chra. 1881.
- NP I[var] Aasen: Norske Plantenavne (Særskilt aftrykt af Budstikken No 1, 1860.)
- NT Norsk Tidsskrift for Videnskab og Litteratur, Chra. 1847-1855.
Orig. Originalbrev.
- PL I[var] Aasen: Prøver af Landsmaalet i Norge, Chra. 1853.
- R Ivar Aasen: Reise-Erindringer og Reise-Indberetninger 1842-1847, utgit av Det kgl. norske Videnskabers Selskab ved Halvdan Koht, Trh. 1917.
- RAO Riksarkivet, Oslo.
- SG Ivar Aasen: Søndmørsk Grammatik eller kortfattet Underretning om Bygdemaalet paa Søndmør, Eegsæt 1851.

<side nr=504>

- Skr Ivar Aasen: Skrifter i samling, trykt og utrykt, I-III, utg. ved Knut Liestøl, Kra. og Kbh. 1911-12.
- SS Syn og segn.
- SU Ivar Aasen: Udvalgte Skrifter ved Vetle Vislie, Kra. 1896.
- THS Tidsskrift for Herøy sogelag, hf. 1-4, 1937-45.
- TSH Tidsskrift for Sunnmør historiske lag, 1910-54.
- UBB Universitetsbiblioteket i Bergen.
- UBO Universitetsbiblioteket i Oslo.

VS Det kgl. Norske Videnskabers Selskab, i brevtitlar kalla Vitskapsselskapet.

Øverås Asbjørn Øverås: Ivar Aasen og Frederik Moltke Bugge - Det kgl.

Norske Videnskabers Selskab. Ei Minneskrift. Oslo 1950.

R E T T I N G A R

s. 27.20 står: 3 "Haabet", les: 3) "Haabet",

s. 58.23 står: live les: live

s. 60.29 står: ufordeelaktigt les: ufordeelagtigt

s.62.36 står: Ognelag les: Ògnelag

s.75.40 står: komen les: ko/-m/en

s.386.3 står: fremede les: fre/-m/ede

s.464, merknad 232.30, omsnudd line, les: giver jeg . . . Frihed ~ / er det mig en